కాలాతీత వ్యక్తులు

(నవల)

★

పి. శ్రీదేవి

★

ప్రకాశకులు:
దాచేపల్లి కిష్టయ్యా అండ్ సన్సు
బుక్ సెల్లర్స్ అండ్ పబ్లిషర్స్
సికింద్రాబాదు - హైద్రాబాదు - వరంగల్.

ముద్రణ 1962
వెల: రు. ౦

13

ముఖచిత్ర రచన
జి. రామమోహన్

ముద్రణ:
నాగేంద్ర ప్రింటింగ్ ప్రెస్
7112, మహాకాళి స్ట్రీట్
సికింద్రాబాద్

కాలాతీత వ్యక్తులు

D

"ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదమ్
పూర్ణాత్పూర్ణ ముదచ్యతే
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ
పూర్ణమేవా ఽవశిష్యతే"

F

సమర్పణ

అన్ని వేళలా "నేనున్నానమ్మా !" అంటూ
చెంతనిలిచి చల్లదనమిచ్చే

అమ్మకు

— భక్తితో

శ్రీదేవి ఇతర రచనలు :   H

ఉరుములు - మెరుపులు (కథా సంపుటి)

అచ్చులో ఉన్నవి :

మధు కలశమ్ (గేయకావ్యం)

కలతెచ్చిన రూపాయిలు (కథా సంపుటి)

[గమనిక : ఈ నవలలోని పాత్రలన్నీ కేవలం కాల్పనికములు. ఎవరినీ ఉద్దేశించినవి కావు.]

1

గబగబా సగం మెట్లెక్కి "ప్రకాశం!" అని గట్టిగా కేక వేశాడు కృష్ణమూర్తి. డాబామీది వరండాలోనుండి మెట్లమీదకు తొంగిచూస్తూ ప్రకాశం, "వస్తున్నానోయ్ - ఒక్క నిముషం! నువ్వే పైకి రారాదూ పోనీ!" అన్నాడు. ఆ చివరి మాట వినిపించుకోకుండానే కృష్ణమూర్తి మళ్లీ కిందికి దిగిపోయి వీధి వరండాలో నిలుచున్నాడు కూనిరాగం తీస్తూ. ఇంతలో తన పక్కనుండి ఎవరో దూసుకు పోయినట్లయింది. తుళ్ళిపడి ఆ వ్యక్తికేసి తేరిపార చూశాడు. అతని కేదో ఐనట్లయింది. ప్రకాశం కిందికి దిగివచ్చి కృష్ణమూర్తి బుజంమీద చెయ్యివేసి "ఇంక పద!" అన్నాడు.

ఇద్దరూ సందు మలుపు తిరిగి మెయిన్‌రోడ్డు వైపు నడిచారు. దారిలో ప్రకాశం "ఏం కృష్ణమూర్తీ! ఏవిఁటి మీ ఊరు విశేషాలు! అన్నట్టు ఆ మధ్య హైదరాబాదు వెళ్లావట కదూ!' అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి పరధ్యానంగా ఏదో ఆలోచిస్తూ "ఆఁ నేను చెప్పే విశేషాలకేముంది గాని - ఎవరోయ్ ఆ మెరుపు తీగ?" అంటూ తిరుగు ప్రశ్న వేశాడు. అదేమిటో అర్థం కాక 'ఏమిటీ!' అన్నట్లు తెల్లబోయి చూశాడు ప్రకాశం.

"నువ్వు చూడలేదూ! ఇప్పుడే మీ యింట్లోకి వెళ్ళింది—"

"—కళ్ళజోడూ రెండు జడలూ — ఆ అమ్మాయేనా?" అన్నాడు ప్రకాశం.

"ఆఁ ఆఁ!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"కొత్తగా దిగారులే! మా యింటి కింది వాటాలో అద్దెకుంటున్నారు."

ఆ మాట వినేసరికి కృష్ణమూర్తి అదోలా మొహంపెట్టి "ఈ యింట్లోనే ఉంటున్నారా! చెప్పావు కావేం?" అంటూ మూలిగాడు.

ప్రకాశం నవ్వుతూ "చెప్పడానికేముంది ఇందులో? ఈ మధ్యనేగా వాళ్ళొచ్చింది! అంతా కలిపి పదిహేనురోజు లవలేదు. ఇన్నాళ్ళూ నువ్వు

ఊళ్ళోనే లేవాయె!" అంటూ సంజాయిషీ చెప్పుకున్నాడు. అంతలోనే మళ్ళీ "కాని నాకు భయంగా ఉంది సుమా కృష్ణమూర్తీ! గది మార్చేస్తే బాగుండునని తోస్తూంది!" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి "అదేం? భయం దేనికి! ఇంతకూ ఆవిడ నర్సా, సూడెంటా?" అన్నాడు సిగరెట్టు వెలిగించుకుంటూ.

"రెండూ కాదు. వర్కింగ్ గర్ల్. అంటే ఎక్కడో ఉద్యోగం చేస్తోంది. బి. ఏ. జూనియర్ దాకా చదివి మానేసిందట, ఆ పైన డబ్బు లేక అనుకుంటాను. టైపూ షార్టుహాండూ నేర్చుకుంది. ప్రస్తుతం రైల్వేలో ఏదో ఆఫీసులో పనిచేస్తూంది. వాళ్ళదసలు అనకాపల్లి దగ్గర ఏదో ఊరట" అన్నాడు ప్రకాశం, ఆమెను గురించి తనకు తెలిసినంత వరకూ చెప్పేశాననే తృప్తితో.

"పదిహేనురోజులలో ఇన్ని ఆరాలు తీసిన వాడివి గదా—మళ్లీ ఆవిడంటే భయమంటావేం? పోనీగాని ఈ మాటు ఆవిడను ఇంట్రడ్యూస్ చేస్తావా నాకు?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"తప్పకుండా. అంత ప్రాధేయపడాలా? అసలు ఇవాళ రూము కెళ్ళగానే ఆవిడే అడిగేస్తుంది- మీ ఫ్రెండుని పరిచయమైనా చేశారు కాదేం అని. మొన్ననేం జరిగిందో తెలుసా?– ఆవిడ భలే మనిషిలే!—" అంటూ ఎందుకో ఆగిపోయాడు ప్రకాశం.

"అసలేం జరిగిందో చెప్పక అలా గుటక వేసి ఊరుకుంటావేం?" అని కదిలించాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఆవిడకి ఇంటర్‌లో క్లాస్‌మేటట - కల్యాణి అని ఒక అమ్మాయి. ఈ సంవత్సరమే ఆనర్సులో చేరింది. ఓ సాయంత్రం ఈవిడగారు ఆ అమ్మాయిని అమాంతం నా రూములోనికి తీసుకొచ్చింది, పరిచయం చేయాలంటూ."

"ఇంకేం! ఇద్దరు స్నేహాలతల్ని సంపాదించావన్నమాట!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి కొంచెం ఈర్ష్యతో.

వెంటనే ప్రకాశం "అంతగా కుమిలిపోకు-ఇందిర యిందాకా నిన్ను సరిగా గమనించ లేదేమోగాని అమాంతం బుజం పట్టుకు నిలవేసి మరీ

మాటాడేస్తుంది. అరనిమిషం కిందట పరిచయమైన వాళ్ళతో ఆరుగంటలు బాతాఖానీ వేసుకు కూర్చోగలదు. చాలా చలాకీ పిల్ల!" అని స్నేహితుడిని ఊరడించడానికి ప్రయత్నించాడు.

"అంత మంచి కంపెనీ దొరికితే అలా తేల మొహం వేస్తావేం? పోనీలేగాని నువ్వు రూము ఖాళీ చేస్తే మాత్రం తప్పకుండా నాతో చెప్పు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

అంతవరకూ నవ్వుతూనే మాటాడుతున్న ప్రకాశం ఆమాట విని మొహం ముడుచుకున్నాడు. మళ్ళీ వెంటనే సర్దుకుని "ఓ! తప్పకుండా!" అనగలిగాడు.

ఇద్దరూ అలా పూర్ణాథియేటరు వేపు సాగిపోయారు.

ప్రకాశం ఫైనల్ ఇయర్ ఎం. బి., బి. ఎస్. చదువుతున్నాడు. కాలేజీకెదురుగా చెంగల్రావుపేట డౌన్‌లో మొదటిమేడ యింట్లో ఉంటున్నాడు. నిన్న మొన్నటి దాకా ఆ మేడ స్టూడెంట్సులాడ్జిగా ఉండేది. మెడికల్ కాలేజీలో చేరిన నాటినుండి ప్రకాశం అందులోనే ఉంటున్నాడు, పైన ఉన్న ఒకేఒక మేడగదిలో. కిందనంతా కలిపి నాలుగుగదులున్నాయి. వాటిలో ఇదివరకు ఏ. వి. యన్. కాలేజీ విద్యార్థు లుండేవారు. వేసవిలో వాళ్ళు ఖాళీచేసి పోగానే ఆ వాటాలో ఇందిరా, ఇందిర నాన్నా ప్రవేశించారు.

ఎత్తయిన గుమ్మపు అరుగులూ, చిన్న వీధి వసారా, వసారాలో నుంచి లోపలికి నడవ, దానిలోనుంచి మేడమీదికి సన్నని మెలికలుతిరిగే సిమెంటు మెట్ల వరుస — ముప్ఫైయేళ్ళ క్రితం అదే అందం అనుకునే పద్ధతిలో కట్టబడిన దాయిల్లు. ప్రకాశం తన రూముకు వెళ్ళాలన్నా బయటకు రావాలన్నా ఆ నడవలోనుండే నడవాలి. సంసారులున్న యింట్లో అటు యిటూ తిరగడం, తనకోసం ఎవరో వస్తూ పోతూండడం-వాళ్ళ కిబ్బందిగా ఉంటుందేమో ననిపించేది ప్రకాశానికి కొత్తలో. అదివరకెప్పుడూ విద్యార్థులే ఉండేవారేమో అతని కాకష్టం ఉండేది కాదు. మొదట్లో మరొక రూము చూసుకుంటే బాగుండు ననుకున్నాడు. కాని ఐదు సంవత్సరాల నుండి అందులో ఉండడానికీ, అంతరాయం లేకుండా తన చదువు సాగడానికీ

ఏదో కారణం ఉండే ఉంటుందనిపించిం దతనికి. ఆ నమ్మకాన్ని కాదనుకో లేక అలాగే కాలం గడిపేస్తున్నాడు.

ఆ యింట్లో దిగిన రెండోరోజునే ఇందిర హడావిడిగా ప్రకాశం గది లోకి వచ్చి "చూడండీ! మా నాన్నగారి కెందుకో గంట నుండి చాలా ఆయాసంగా ఉంది, ప్రయాణం బడలిక వల్లనో ఏమో! ఒక్కసారి చెయ్యి చూస్తారా!" అంది.

ప్రకాశం వెళ్లిచూశాడు. "మీ నాన్నగారికి బ్లడ్‌ప్రెషరు ఉందను కుంటాను. ప్రస్తుతానికేం భయంలేదు. పూర్తి విశ్రాంతి తీసుకోమనండి, రాత్రికి భోజనం మానిపించి కొంచెం పాలివ్వండి. రేపుదయం హాస్పిటలుకు తీసుకు వెళ్ళి చూపిస్తాను" అన్నాడు.

మర్నాడుదయం ఇందిర ప్రకాశం గదిలోకివచ్చి "మీరిప్పుడు హాస్పిట లుకు వెళతారు గదూ! అభ్యంతరం లేకపోతే మా నాన్నగారిని కూడా తీసుక వెళతారా?" అంది.

"మాటలో వచ్చారు. నేనే వచ్చి చెపుదా మనుకుంటున్నాను. ఇంకో అరగంటలో బయలు దేరుతాను. సిద్ధంగా ఉండ మనండి" అన్నాడు ప్రకాశం. ఆ తరువాత కాస్సేపటికి అతడు కిందికి దిగివచ్చేసరికి ఇందిర కూడా తయారై ఉంది. ముగ్గురూ కలిసి హాస్పిటలుకు వెళ్ళారు.

ఆ సాయంత్రం ఇందిర మళ్లీ ప్రకాశం గదిలోకి వచ్చి "ఏమండీ! ఉదయం నాన్నగారిని పరీక్ష చేసిన డాక్టరు ఏమన్నాడు? బ్లడ్ టెస్టు చేశారు గదా? ఏమిటి సంగతి?" అని అడిగింది.

"నేను చెప్పానుకదూ బ్లడ్ ప్రెషర్ ఉందని! అదే. చాలా ఎక్కువ ప్రెషర్ ఉంది. కొన్నాళ్ళు విశ్రాంతి తీసుకోవాలి. అదీగాక ఆయన అలవాట్లు కొంచెం తగ్గించుకోవాలి" అనేస ప్రకాశం కొంచెం బాధపడ్డట్టు, మళ్ళీ, "క్షమించండి. డాక్టరుగారలాచెప్పారు" అన్నాడు. అలా అన్నందుకు ఆమె ఏదైనా బాధపడుతున్నదేమోనని ఇందిర వైపు పరిశీలనగా చూశాడు.

ఇందిర ఏమీ బాధపడలేదు సరిగదా చాలా సాధారణంగా- "నేనూ అదే చెపుతున్నాను. కాని ఆయన యింక మారేది లేదు. అసలా తాగుడువల్లనే యింతగా ఆరోగ్యం పాడైంది" అంది.

ప్రకాశం మనస్సు చివుక్కుమంది. తండ్రి గురించి ఒక కొత్త మనిషితో ఇందిర యిలా మాట్లాడగల్గడం అతని కాశ్చర్యాం కలిగించింది.

తండ్రి ఆరోగ్యం గురించిన ఏదో ప్రశ్న వేయడానికి వచ్చి క్రమ క్రమంగా ఇందిర అలా ప్రకాశంతో మాటలాడుతూ కూర్చుండిపోయేది. ఒక మాట చెప్పడానికి వచ్చి పది ప్రశ్నలు వేసి వెళ్ళేది.

ఉదయం పది గంటలకు ఆఫీసుకు వెళ్ళి సాయంత్రం ఐదుగంటలకు వస్తుంది ఇందిర. ప్రకాశం సాయంత్రం ఐదు అయేసరికి కాలేజీ నుండి వస్తాడు. వెంటనే బట్టలు మార్చుకొని ఏ స్నేహితుడితోనో కలసి బజారుకు పోయేవాడు. లేదా చదువుకునేందుకు లైబ్రరీకి పోయేవాడు. తిరిగి యిల్లు చేరుకునే సరికి ఎనిమిదో తొమ్మిదో అయేది. రాగానే ఇందిర ఏదో ఒక సాకుతో కబుర్లు చెపుతూ కూర్చుంటుంది. ఒక్కొక్కసారి ప్రకాశానికి ఆవిడ రాకపోకలు చికాకు కలిగించేవి. చదువు వెనక పడుతుందని భయ పడేవాడు. కాని ఏమీ తోచనప్పుడు ఆమెతో కబుర్లు చెప్పడంలో ఏదో ఒక ఆనందం అనుభవించేవాడు.

ప్రకాశానికి క్రమంగా ఆమెతో కాలక్షేపం ఒక తప్పనిసరి అల వాటుగా పరిణమించింది. రోజులో ఏదో ఒక సమయంలో ఆమె అతని గదికి వస్తుంది. ఏదో ఒక అక్కరలేని విషయమైనా సరే ప్రస్తావించి మాటలు పెంచుతుంది. రోజులకు రోజులు అలా గడిచాయి. కాని ప్రకాశం మాత్రం అవసరం లేకుండా వాళ్ళ వాటాలోకి వెళ్ళలేదు. ఇందిరతో తనకుతానై మాటాడలేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఇందిర మరీ విసుగెత్తిస్తుంది. తన చిన్నప్పటినుండీ జరిగిన గొడవలన్నీ అతడడగకుండానే ఏకరువు పెడుతుంది. ప్రకాశం లోలోపల మండిపడినా పైకిమాత్రం ఇందిర నేమీ అనలేకపోయేవాడు. ఇందిరంటే అతని కెందుకో ఒక విధమైన భయం. ఆమెలో అతన్ని ఆకర్షించిన వాటికంటె భయపెట్టిన విషయాలే ఎక్కువ.

ఆ రోజు సాయంత్రం ఆరుగంటలయింది. ప్రకాశం అప్పుడే వచ్చి క్యాంపుకాట్ మీద కాళ్ళుచాపి పడుకొని పేపరు చదువుకుంటున్నాడు. ఇందిర ఎప్పుడు వచ్చిందో అతను చూడనేలేదు. గాలిదుమారంలా వచ్చి—

"ఏమండోయ్! మన కింకొక తోడు తీసుకువస్తున్నాను. ఆ రోజు మీకు పరిచయం చేశాను చూడండీ- కళ్యాణి అని- ఆ అమ్మాయినికూడా

ఇక్కడికి వచ్చేయమన్నాను. కింద నాలుగు గదులున్నాయి. నేనూ నాన్నా- ఇద్దరమేగా- ఏం చేసుకోవాలి? హాస్టలులో ఉంటే బోలెడవు తూందిట ఆవిడకి. అందుకని యిక్కడికి వచ్చేయమన్నాను"—అంది గుక్క తిప్పుకోకుండా ఇందిర.

ప్రకాశం అంతా విని తనకేమీ సంబంధం లేనట్లుగా "సరే మంచిదే!" అనేసి నిర్లిప్తంగా ఊరుకున్నాడు.

ఇందిర ఇట్టే కోపం తెచ్చేసుకొని "ఆ అమ్మాయిని తీసుకురావడం మీ కిష్టంలేదు కాబోలు. అలా మూతిముడుచుకుని కూర్చోకపోతే స్పష్టంగా చెప్పేయరాదూ?" అని విసురుగా అనేసి తిరిగిచూడకుండా కిందికి వెళ్ళిపోయింది.

ప్రకాశం తెల్లపోయాడు. ఇందిర మాట్లాడినదాంట్లో ఒక్కమాట కూడా అతని కర్థం కాలేదు. ముక్కూ మొహం ఎరుగని ఆ అమ్మాయెవరో వస్తానంటే మధ్యన తన కిష్టం లేకపోవడమేమిటి? ఇందిర మీద తనకేం అధికారముంది? ఇది తన యిల్లా ఏమైనానా? అనుకున్నాడు. ఆవిడ చేసిన పని తనకిష్టంలేనట్లు తనేమీ ప్రకటించలేదే? ఆ పిల్లకి అంత కోపం ఎందుకురావాలి?-అని మథనపడ్డాడు. ప్రకాశానికి వచ్చిన గట్టి చిక్కే అది. ఇందిర క్షణంలో కోపం తెచ్చుకుంటుంది. అంతలో మళ్ళీ ఆప్యాయం వలక బోస్తుంది. ఎప్పుడెందుకెలా ఉంటుందో అతనికేమీ అర్థంకాదు. అలాంటి అకస్మాత్ కోపాలను చాలాసార్లు ప్రదర్శించింది ఇందిర. ఐతే తానుమాత్రం ఆ కోపానికి చాలా విస్తుబోయి ఊరుకునేవాడుగాని అనునయించే ప్రయత్నం చేయలేకపోయేవాడు. అంతేగాదు, ఆమెకు కోపం వస్తే మరింత భయపడిపోయేవాడు ప్రకాశం. ఆ భయంతో ఆమెను సమీపించ డానికే జంకేవాడు. మళ్ళీ ఇందిరేవచ్చి ఆ జంకు పోగొట్టేది.

ఆ మధ్యలో కృష్ణమూర్తి రెండుసార్లు వచ్చాడు. కోరుకున్నట్లుగా అతనికి ఇందిరను పరిచయం చేశాడు ప్రకాశం. ఇంక ఆ రోజంతా వాళ్ళిద్దరూ ప్రకాశం గదిలో కూర్చుని ఎడతెరిపి లేకుండా కబుర్లు చెప్పు కున్నారు. ఆ బాతాఖానీతో విసుగెత్తిన ప్రకాశం చదువు నెపంతో మెడిసిన్ పుస్తకం పట్టుకొని గదిముందు వరండాలో కూర్చున్నాడు.

ఇందిరతో మాటలు కలుపుకోవడంలో కృష్ణమూర్తి చాలా చురుకుదనం కనబర్చాడు. ఇందిరకూడా అతనితో సరదాగా మాట్లాడింది. చాలా సేపు ఉభయులూ ఏవేవో చర్చలు సాగించారు.

మరొకసారి కృష్ణమూర్తి వచ్చినప్పుడు మెట్లగదిలోనే ఇందిర కనబడి లోపలికి రమ్మని ఆహ్వానించింది. అతడు సందేహించకుండా లోపలికి వెళ్ళాడు. ఇందిరతో చాలా సేపు కాలక్షేపం చేశాకగాని ప్రకాశం దగ్గరకు వెళ్ళనే లేదు.

ఆ రోజు రాత్రి నాన్నకు సుస్తీగా ఉందని ప్రకాశాన్ని పిలుచుకు వచ్చింది ఇందిర. అతడు వచ్చి, స్తెతస్కోపుతో పరీక్షచేసి "మొన్న మనం కొనితెచ్చిన మాత్రలు రెండు వేసుకోండి. కొంచెం ప్రెషర్ ఎక్కువయింది. అంతకన్న మరేమీలేదు" అని ఇందిర నాన్నతో అనేసి వెళ్ళిపోబోతుంటే ఇందిర తండ్రి ఆనందరావు ప్రకాశం చెయ్యిపట్టుకుని "కూర్చోవోయ్ వెళుదువుగాని!" అన్నాడు కుర్చీ చూపిస్తూ. తండ్రి పడుకున్న ఈజీచైర్ వెనకాతల చేతులు ఆనిస్తూ ఇందిర మూతి అదోలాతిప్పి "అతనెందుకు కూర్చుంటాడు నాన్నా! నీకు వంట్లో బాగులేదంటే తప్పదు భగవంతుడా అని వచ్చాడు. ఇంక కొన్ని నెలలుపోతే డాక్టరవుతాడుగదా! ఆ మాత్రం రాజసం ఉండొద్దూ! కృష్ణమూర్తి చూడూ! పిలవగానే వచ్చి ఎంత సేపు కూర్చుని వెళ్ళాడో!" అని ఎత్తిపొడిచింది.

ప్రకాశం మొహం చిన్నబుచ్చుకుని, "అబ్బే! గర్వం దేనికండీ! ఏదో నాకు అలవాటులేదు అంతే. చిన్నప్పటినుండీ యింతే నేను!" అంటూ తప్పనిసరిగా కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. ఆనందరావు కబుర్లలోకి దిగాడు. హాస్పిటల్ సంగతులు, చదువులు, డాక్టర్లు అంటూ పడక కుర్చీలో కూర్చునే విశ్వపర్యటనం చేశాడు. అంత సేపూ ఇందిర ఎందువల్లనో మౌనంగా ఉండిపోయింది.

మర్నాడు సాయంత్రం ఆరుగంటలయేసరికి కృష్ణమూర్తి ఖరీదయిన సూటులోవచ్చి దిగబడ్డాడు. అతడెప్పుడూ వచ్చే వేళ అదే. ఇందిర ఆ సమయానికి ప్రకాశం గదిలోవుంది. ప్రకాశం మాత్రం యింట్లో లేడు. కృష్ణమూర్తి తన మామూలు అలవాటు ప్రకారం సగం మెట్లు మీంచి "ప్రకాశం" అని కేకపెట్టాడు ఇందిర మెట్లమీదికి తొంగిచూసి—-

"ఓ! కృష్ణమూర్తిగారా! రండి రండి!" అంది.

కృష్ణమూర్తి బూట్లు టకటకలాడిస్తూ పైకివెళ్ళాడు. అటూ యిటూ చూచి "ప్రకాశం లేడా?" అన్నాడు.

"లేడు. లైబ్రరీకి వెళ్ళాడు. రేపేదో క్లాస్ టెస్ట్ ఉందిట."

"ఓహో! ఈమధ్య రూమ్ తాళం వేయకుండా మీ కేరాఫ్‌కి వదిలి వెళుతున్నా డన్నమాట!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి అర్థోక్తిలో.

"ఒక్క రూమే ఏమిటి, అతనే నా కేరాఫ్‌లో ఉన్నాడు!" అంది ఇందిర మరింత దర్పంగా.

అలాంటి జవాబువస్తుందని ఊహించుకోలేకపోయాడు కృష్ణమూర్తి. వెంటనే విషయం మార్చి, "మీ నాన్నగారి ఒంట్లో ఎలా ఉందండీ?" అన్నాడు.

"బాగానే ఉంటూంది. ఈ మధ్య కాస్త లేచి తిరుగుతున్నారు కూడా. అన్నట్లు కృష్ణమూర్తిగారూ! మీరు ఛెస్ బాగా ఆడతారట గదూ!" నవ్వుతూ అడిగింది ఇందిర.

"అదెవరు చెప్పారు?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి ఆశ్చర్యంగా.

"ఇంకెవరు చెపుతారు? ప్రకాశం చెప్పాడు. మా నాన్నగారు చద రంగమంటే చెవికోసుకుంటారు. మీకు తీరికగా ఉన్నప్పుడు వచ్చి రెండు ఎత్తులు వేస్తూండండి, యిద్దరికీ కాస్త కాలక్షేపం! ఇప్పుడు ఇంట్లోఉంటే బాగుండి పోను నాన్నగారు. కాని బీచికి వెళ్ళారు" అంది.

కృష్ణమూర్తి కేదోస్ఫురించినట్లయింది. "మనం కూడా బీచికిపోదాం రాకూడదూ?" అని సూచించాడు.

వీధి కిటికీలోకి చూస్తూ నిలుచున్న ఇందిర ఏమనుకుందోగాని ఒక్క క్షణం ఆలోచించి, "సరే పోదాం పదండి. కాస్త కాలక్షేపమేనా అవు తుంది. బట్టలు మార్చుకుని వస్తాను కూర్చోండి" అని వెళ్ళిపోయింది.

కృష్ణమూర్తి హృదయం ఆశ్చర్యంతో కూడిన సంతోషంతో నిండి పోయింది. తనతో బీచికి రావడానికి అంత త్వరగా ఇందిర ఒప్పేసు కుంటుందనుకోలేదు.

ఐదు నిమిషాలయాక "కృష్ణమూర్తిగారూ, రండి!" అన్న ఇందిర కేక కిందనుండి వినిపించింది. కేకతో గభగబా మెట్లుదిగిన కృష్ణమూర్తికి ఇందిరా, ప్రకాశం ఇద్దరూ సాక్షాత్కరించారు. ప్రకాశంవంక పలకరింపుగా ఒక చూపు చూశాడుగాని కృష్ణమూర్తికి నోట మాటరాలేదు.

ప్రకాశమే ముందు పలకరించాడు "ఎలా చదువుతున్నావోయ్?" అని.

కృష్ణమూర్తి వలయాలుగా సిగరెట్టు పొగ వదులుతూ, "ఆఁ పెద్ద చదువుకేముంది లెద్దూ! ఒక్క సబ్జక్టే గదా!" అన్నాడు

ముగ్గురూ మౌనంగా మినర్వావీచి వైపు నడిచారు.

కృష్ణమూర్తి కిందటేడు ఏ. వి. యన్. కాలేజీలో బి. ఏ. పరీక్షకు వెళ్ళాడు. గ్రూపులో తప్పి యీసారి సెప్టెంబరుకు కూర్చోబోతున్నాడు. బి. ఏ. చదివిన రెండు సంవత్సరాలూ ప్రకాశం లాడ్జి కింది భాగంలో గది తీసుకుని ఉండేవాడు. కృష్ణమూర్తిది విశాఖ జిల్లా పాలకొండ ప్రాంతం. అతడు చదువుకోసం విశాఖపట్నం వచ్చిన తరువాత నేర్చుకున్న ముఖ్య విషయం జల్సాగా డబ్బు ఖర్చుపెట్టడంలో ఎంతో ఆనందం ఉందని. ఆ కార్యక్రమంలోని సొంపునూ యింపునూ బాగా నేర్చుకున్నాడు. కృష్ణమూర్తి ధర్మమా అని అతని చుట్టూ చేరిన స్నేహితులకు డబ్బుకు యిబ్బందిపడే అవసరం ఉండేది కాదు.

కృష్ణమూర్తి సరదాగా పెట్టే జేబుఖర్చు అతని బృందాని కంతటికీ సినిమాలకీ సిగరెట్లకీ బాహాటంగా సరిపోయేది. అతను ఒక్క చదువు మినహా తక్కిన పనులన్నీ చేసేవాడు. చదువుకోమని చెప్పి బాధపెట్టడం అతని స్నేహితుల కిష్టంలేదు. ఆ లాడ్జిలో ప్రకాశం ఒక్కడే కృష్ణమూర్తి నడతచూసి బాధపడేవాడు. ఆ వర్గంతో సహకరించనిది ప్రకాశం ఒక్క[illegible] వాళ్ళకీ ప్రకాశం మీద ఏమంత సదభిప్రాయంలేదు. సిగరెట్ల[illegible] గాని, స్నేహితులపైగాని తనపైగాని వేడుకలకోసం ఖర[illegible] డబ్బూ, ఆసక్తీ లేనివాడు ప్రకాశం. అతడు "రంగూ, రుచీ[illegible] వగైరాలేవీ అంతగా పోల్చుకోలేని అదొక రకం సామాన్య[illegible] న్యంగా సాధారణతకు అలవాటు పడ్డవాడు. దానిని అధిగమి[illegible] అవతలకు పోలేడు. ఆ పరిధికి యివతల ఉండడమే శ్రేయమని[illegible]

చాలామంది ప్రకాశాన్ని మెత్తని వాడంటారు. అసమర్థుడనికూడా కొందరనేవారు. సాటి విద్యార్థు లతన్ని చూచి "వట్టి చవటవురా!" అని తెలియచెప్పేవారు. 'బొత్తిగా చేవలేనివాడివిరా ఎలా బతుకుతావోగాని!' అని నిట్టూర్చేది వాళ్ళమ్మ. అతని మామయ్యకూడా వీధరుగుమీద కూర్చుని ఏ మునసబుతోనో కబుర్లు చెబుతున్నప్పుడు, "మా చెల్లెలు పోరు పడలేక వీడిని డాక్టరీ చదువుకు పంపించానుగాని- చిన్నప్పటినుండీ చూస్తున్నానుగదండీ వీడిది ఉత్త పిరికిగుండె. ఉత్త చెవల వాజమ్మ. చెవల పిల్లిని చూసి భయపడే రకం. వీడికి డాక్టర్‌గిరీ ఏమిటి నా తలకాయ!" అనేవాడు.

ఒక్క ఇందిరమాత్రం ప్రకాశాన్ని 'మీరు తమాషామనిషండీ' అంటుంది. ఒక్కొక్కసారి అతనివేపు గోముగా చూస్తూ 'మీతో లాభం లేదు. నాకు చాలా కోపంగావుంది మీమీద!' అంటుంది. ఆ మాటల కర్థం ఏమిటో ప్రకాశానికి బోధపడలేదు. ఐనా, ఇందిర అలా అంటుంటే ప్రకాశాని కెందుకో బాగుండేది.

తన స్నేహబృందమంతా బి. ఏ. పూర్తిచేసుకుని ఎవరితోవన వాళ్లు వెళ్ళిపోయారు గాని కృష్ణమూర్తి ఒక్కడూ భాగారంలో శేషంలాగ మిగిలిపోయి సెప్టెంబరు పరీక్షకోసం తిరిగి వచ్చేసరికి ఒంటరివాడైనాడు. ఆ ఒంటరితనంలో ప్రకాశాన్ని చూసేసరికి ప్రాణం లేచివచ్చిందతనికి. అంతే; గట్టిగా పట్టేసుకుని 'హమ్మయ్యా! నువ్వేనా మిగిలి ఉన్నావు. అదెంత కాదు!' అన్నట్లు ప్రకాశం లాడ్జికి వస్తూ పోతూండేవాడు.

కల్యాణి వస్తుందని ఆ రోజు చెప్పినతరువాత ఇందిర మళ్ళీ ప్రకాశం దగ్గిర ఆ ప్రసక్తే తేలేదు. ప్రకాశం కూడా ఆ సంభాషణ మరచిపోయాడు.

సెప్టెంబరు నెలలో ఒక ఆదివారపు సుప్రభాతాన- పెట్టె పరుపూ ...కాట్ వగైరా సంసారంతో ఇందిర యింటికి వచ్చేసింది కల్యాణి. ...్మంలో అడుగుపెట్టగానే ముందుగా ఎదురైనవాడు ప్రకాశం; ..., నోటుపుస్తకం చేతపట్టుకొని హాస్పిటల్‌కు వెళ్ళబోతున్న

...!' అంది కల్యాణి అతన్ని చూడగానే. అతడు బిత్తరపోతూ ...రం చేశాడుగాని పోల్చుకోలేదు. లోపలికి మళ్ళీ నాలు

గడుగులువేసి బిగ్గరగా 'ఇందిరగ్గారూ, మీకోసం ఎవరో వచ్చారు' అన్నాడు. ఆ వెనుకనే ఉన్న ఇందిర వెంటనే నడవలోకివచ్చి– 'ఓ—హో! కళ్యాణా! వచ్చేసేవా కల్యాణీ! వెరీగుడ్! మంచిదానవమ్మా!' అంటూ ప్రకాశంవైపు తిరిగి "అవునుగాని ప్రకాశంగారూ! ఇందిర 'గారూ' ఏమిటండీ అసహ్యంగా! ఇందిరా అని పిలవొచ్చులెండి మరేం ఫరవాలేదు!" అంది. విస్తుబోయాడు ప్రకాశం. ఒక కొత్త అమ్మాయి ముందు ఇలా అంటుందేమిటి ఇందిర?

డాబామీద ప్రకాశం గదికి సరిగా కిందనున్న గదిలో సామానంతా సర్దుకుంది కళ్యాణి. మిగతా మూడుగదుల్లో ఒకటి భోజనాల గది. ఇంకొకటి ఇందిర శయ్యాగారం. మిగిలింది ఆనందరావుండే గుహ. వంట బెడదలాంటి దేదీ ఇందిరకు లేదు. హోటల్‌నుండి క్యారియర్ తెప్పించుకొని ఉదయం పదిగంటలయేసరికి తండ్రీ కూతురూ భోజనం ముగిస్తారు. వెంటనే ఇందిర ఆఫీసుకు పోతుంది. ఆనందరావు సాధారణంగా ఇల్లు కదలడు. కదిలే అవసరం ఏముంది గనక? గతాన్ని నెమరు వేసుకుంటూ మగతగా అలా సాయంత్రందాకా కాలక్షేపం చేస్తాడు, సాయంత్రం ఆఫీసునుండి ఇందిర తిరిగి వచ్చేదాకా. వంట్లో బాగుంటే సాయంత్రం మాత్రం చిన్నషికారు సాగిస్తాడు బీచికి.

రాత్రికూడా తండ్రీ కూతురూ కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ భోజనం చేస్తారు. తండ్రితో ఇందిర కాస్త సన్నిహితంగా మాటాడేది భోజన సమయంలోనే. మిగతా సమయంలో కొంత ప్రకాశంతో గడుపుతుంది. కృష్ణమూర్తి వచ్చినప్పుడు అదో కాలక్షేపం. పరీక్షలు దగ్గిర పడుతున్నాయి గనక ప్రస్తుతం కృష్ణమూర్తి రాకపోకలు తగ్గిపోయాయి. కల్యాణి వచ్చాక ఇందిరకు కాలక్షేపానికి అసలే లోటులేదు.

సాయంత్రం చక్కగా ముస్తాబై ఇందిర తనగదికి వస్తే ప్రకాశానికి భయం—సినిమాకు రమ్మంటుందని. సినిమాకు వెళ్ళడంలో ప్రకాశానికి చాలా నష్టాలున్నాయి. చదువు సాగకుండా కాలం వృధా అవుతుంది. డబ్బు ఖర్చుకూడా. ఈ రెండూకాక ఇంకో పెద్దభయం ఉంది. ఇందిరను వెంటవేసుకు తిరుగుతూ తను ఎవరైనా ప్రొఫెసర్ల కంటబడితే వాళ్ళేమనుకుంటారోనని భయం. ఇందిర బీచికి రమ్మన్నా అతని కదే భయం. అందుకే సాయంత్రం ఇందిర ఇంటికి రాకమునుపే లైబ్రరీకి వెళ్ళిపోతాడు. లేదా బాగా చీకటిపడేదాకా ఇంటికి రాడు. ఇందిర మరీ గొడవచేస్తే రెండో

ఆట సినిమాకు వెళతాడు. ప్రొఫెసర్లెవరైనా చూస్తారేమోననే భయం అప్పుడుండదు. అప్పటికీ ఎందుకైనా మంచిదని ఆనందరావునుకూడా బయలుదేరదీస్తాడు.

మొట్టమొదటిరోజున కల్యాణిని ఇంట్లో చూసినప్పుడు ఆమెగురించి ప్రకాశానికి ఒక అభిప్రాయం అంటూ రాలేదుగాని వారంరోజులు తిరిగే టప్పటికి ఆమె మీద అభిమానం ఏర్పడిపోయింది. కల్యాణి ఎవరితోనైనా మృదువుగా వినయంగా మాట్లాడుతుంది. ఆమె వైఖరిలోనే ఒక ఆకర్ష ణీయమైన ముగ్ధత్వం ఉంది. ఆమెతో మాట్లాడుతూంటే ప్రకాశానికేదో ఓదార్పు, ఏదో ఊరట, లోలోపల అతనికి తెలియకుండానే కలిగేవి. అందుకే అతడు కల్యాణితో సరదాగా మాట్లాడగలడు. కేవలం ఆ కోరిక తోనే అతడు కిందికి దిగి ఇందిరవాటాలోకి వచ్చినప్పుడల్లా ఎక్కువభాగం ఇందిరతోనే సంభాషణ సాగించవలసి వచ్చేది. కల్పించుకుని మాట్లాడడం కల్యాణికి చేతకాదు. కథలు చెప్పి కాలాన్ని నింపలేదు. కలలో సుందరిలా కన్పించీ కన్పడనట్టు తప్పుకుపోతుంది.

ప్రకాశానికిప్పుడు ఇంటికి ఆలస్యంగా రావాలనిలేదు. సాయంత్రాలు ఎక్కడికీ వెళ్ళాలనీ లేదు. అది గమనించిన ఇందిర "అబ్బాయిగారిప్పుడు మంచి పిల్లవాడుగా మారిపోయారే ? పక్షులతోపాటు సాయంత్రం అయ్యే సరికి గూటికి చేరుకుంటున్నారు !" అంది ఒకనాడు. ప్రకాశానికిప్పుడు మాట చాకచక్యం కూడా అంకురిస్తోంది. "అవును మనందరం పక్షుల్లాంటి వాళ్ళమే. ఒక గూట్లోనే ఉంటున్నాంగాని ఒక గూటివాళ్ళంమట్టుకు కాదు !" అన్నాడు.

ఆ మర్నాడు సాయంత్రం ప్రకాశం ఇంట్లో అడుగు పెట్టగానే ఇందిర చక్కగా ముస్తాబై అతన్ని ముందు గదిలోనే నిలిపేసి, "ఓయ్ పక్షి గారూ ! కాస్త సముద్రపు గాలి పీల్చుదాం రండి !" అంటూ బలవంతంగా బీచికి లాక్కెళ్ళింది. తోవలో హోటలికి తీసుకు వెళ్ళి అతనిచేత బలవంతంగా స్వీట్సు అవీ తినిపించింది. సముద్రపు ఇసుకలో ఆడుకుంది. పాటరాని ప్రకాశాన్ని పాటపాడమని వేధించింది.

రాత్రి తొమ్మిదింటికి ఇద్దరూ కొంపచేరుకున్నారు. ముందరి గదిలో లైటు వెలుగుతూందిగాని కల్యాణిగదిలో చీకటిగా ఉంది. "కల్యాణీ!" అని

అరుచుకుంటూ గదిలోకి వెళ్ళింది ఇందిర, జవాబు రాలేదు. లైటు వెలిగించి చూస్తే మంచంమీద అచేతనంగా పడుకున్న కల్యాణి కనబడింది. "అప్పుడే నిద్ర పోతున్నావా కల్యాణీ? భోంచేశావా?" అంటూ ఇందిర కల్యాణి మొహం ఇటు తిప్పబోయేసరికి వేళ్లు చురుక్కుమన్నాయి. చెయ్యి వేసి చూస్తే కల్యాణి వళ్లు కాలిపోతోంది. "ప్రకాశంగారూ! కల్యాణికి జ్వరం!" అంది ఇందిర బొంగురు గొంతుకతో.

ఒక్క ఉరకలో మేడమీదికి వెళ్ళి థర్మామీటరు తెచ్చాడు ప్రకాశం. వణుకుతున్న చేతులతో, గుండెల్లో దడతో థర్మామీటరు కల్యాణి నోటికి అందించాడు. రిష్టువాచీవైపు చూస్తూ - నిమిషం గడిచాక - "ఎంతుందో చూడండి ఇందిరగారూ!" అన్నాడు.

థర్మామీటరు, బల్బు వెలుతురికి దగ్గరగా పెట్టి చూస్తూ -"నూటమూడు!" అంది ఇందిర. ప్రకాశం చెవులు రింగుమన్నాయి. స్పెతస్కోపు కోసం మళ్లీ మేడ మీదికి పరుగెత్తాడు.

14

2

తెలతెలవారుతూండగా తుని రైల్వేస్టేషనులో అప్పుడొక బండి ఆగేది. (చాలా కాలంనాటి మాట. ఇంకొక నాలుగేళ్ళలో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం వచ్చేస్తుందని అప్పట్లో ఆ ప్రాంత ప్రజలు ఊహించుకోలేదు.) ఆ బండిదిగి ఎవరైనా నందూరు వెళ్ళ దలుచుకుంటే ముచ్చనైన మువ్వల జట్కా ఎక్కి పన్నెండు మైళ్లు ప్రయాణం చెయ్యాలి, కంకరరోడ్డుమీద. గజానికో నాలుగు గోతులు మినహాయిస్తే రోడ్డు బాగానే ఉండేది. చీకటి తెరలు విడి భూమి అంచులనుండి వెలుగు ప్రసరిస్తూంటే, కంకరరోడ్డుమీద జట్కా ప్రయాణంలో అందం లేకపోలేదు. దూరాన పొగమంచులు చిమ్మే నీలం కొండలు. దారి కిరుపక్కలా డొంకలూ, అడవీ, పాలపిట్టల అరపులూ - మధ్యమధ్య చిన్న చిన్న పొలాలు. బంగారు పంటలు పండేవి కావు గాని-ఎలాటి వైతే మాత్రం ఎవరేంచేస్తారుగనుక! అలా గంటన్నర ప్రయాణం చేశాక రోడ్డు పక్కన వాగు తగులుతుంది. వాగు దాటాలి, వాగులో ఎప్పుడో కాని నీళ్ళుండవు. అవతలి ఒడ్డునే గ్రామం. మొదట్లోనే ఓ వంద పూరి గుడిసెలూ, సమృద్ధిగా పందులూ. అవన్నీ దాటి మట్టిబాట మీదుగా వెళితే - అక్కడక్కడ పెంకుటిళ్ళూ, ఇంటి కప్పులనుండి పొగ, కొద్దిగా జనసంచారం; ఎడ్లూ నాగళ్ళూ, గొడ్ల చావిడులూ, రచ్చబండలూ, రామ మందిరం; చిన్న శివాలయం- ఆ వూరుకూడా ఆదర్శవంతమైన భారతీయగ్రామం అనడానికి సందేహం లేదు. ఆదర్శవంతమైన మురికీ అనారోగ్యం, నిస్సహాయతా పేదరికం నిరక్షరాస్యతా ఎక్కడివలెనే అక్కడ కూడా ఉండేవి. ఇది నాటిమాట, నేటిది కాదు.

ఆ గ్రామంలో, రామ మందిరాన్ని ఆనుకుని సాగే సందులో చిట్ట చివరి ఓ పెంకుటింట్లో పుట్టింది-కల్యాణి. కాంగ్రెస్ ప్రముఖులు ప్రమాణం చేసి కొత్తగా మంత్రి పదవులు స్వీకరించిన రోజులవి. లిన్‌లిత్‌గో 'ప్రభువు' న్యూఢిల్లీలో కూర్చుని ఖరీదైన ఎడ్లను పెంచుతూ గాంధీగారితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుతూన్న రోజులవి. ఆ రోజుల్లోనే అచ్యుతరామయ్య అక్కడ బడిపంతులు ఉద్యోగం, బ్రాంచి పోస్టుమాస్టరు ఉద్యోగం, రెండూ కలిపి చేసినా, జీవనం గడవక యిబ్బంది పడేవాడు. అచ్యుతరామయ్య

అసలు ఆ వూరు రావడమే ఆశ్రయంలేని కుర్రవాడుగా వచ్చాడు, మేన మామ యింటికి. ఆ మేనమామ ఆ పల్లెటూరిలోనే ఒక విలక్షణమైన వ్యక్తి అనిపించుకున్నాడు. ఒక చెంప ఆయుర్వేద వైద్యం, యింకొక చెంప మేస్టరీ వృత్తి చేస్తూ, గ్రామంలో కాస్త కలవాళ్ళ కోర్టు వ్యవహారాల్లో ఏజంటుగా పనిచేస్తూ, యాభయ్యోపడి వచ్చేసరికి ఐదెకరాల గరువూ, చిన్న పెంకుటిల్లూ, రావణాసురుడనే కీర్తి సంపాదించ గలిగాడు. అనాకారి మూర్ఖురాలు భార్యతో ముప్పైఏళ్లు కాపరంచేసి ఏడేటా పిల్లల్ని కన్నప్పటికీ, కడసారి కూతురు ఒక్కర్తే చివరికి మిగిలింది. ఆ కూతురే కాలక్రమాన అచ్యుతరామయ్య అర్ధాంగి అయింది. ఆ విధంగా మేనమామ ఎస్టేటు కంతటికీ అచ్యుతరామయ్యే వారసుడయాడు. మేన మామ అనంతరం బడిపంతులయాడు. కాని మేనమామలాగా రావణా సురుడు కాలేకపోయాడు. ఉప్పు సత్యాగ్రహం ముమ్మరంగా సాగే రోజుల్లో శ్రద్ధగా ఆంధ్రపత్రిక చదివి, తను కూడా సముద్రపొడ్డున ఉప్పు తయారుచేస్తూన్నట్లూ, లాఠీతో పోలీసువాడు కొట్టటానికి వస్తే తాను ఆ లాఠీ ఊడలాక్కుని ఇండియాలోని ఇంగ్లీషువాళ్ళ నందర్నీ ఆ లాఠీతో చావగొట్టి అరేబియా సముద్రంలోకి గెంటేసినట్లూ కలలుకనేవాడు. ఖద్దరుకట్టి గాంధీటోపీ పెట్టుకోవాలనే రహస్యమైన కోర్కెతో బాధపడే వాడు. మొత్తంమీద గాంధీగారు ఉద్యమం లేవదీసినప్పుడల్లా అచ్యుత రామయ్య గుండెల్లో సంక్షోభం కలిగేది.

బీహారులో పెద్ద భూకంపం వచ్చిందన్న వార్త ఆ మధ్యాహ్నం గ్రామానికి ఆంధ్రపత్రిక మోసుకొస్తుందనగా, తెల్లవారుజామున నాలుగు గంటలకు అచ్యుతరామయ్య అర్ధాంగి ఆడపిల్లను ప్రసవించి, వెంటనే గుండె జబ్బుతో కన్నుమూసింది.

ఆ శిశువే కల్యాణి.

కీకారణ్యంలో కుందేలుకి బందూకుదెబ్బ తగిలితే గిలగిలలాడి బాధతో మూలుగుతుంది గాని దానికి ఇంకేమీ అవగాహనకాదు; ఆ వేటగాడెవడో, తనను ఎందుకు గుండుదెబ్బ కొట్టాడో, అందువల్ల ఎవరికేనా ప్రయోజనం ఉందోలేదో కుందేలుకి అసలేమీ అర్థంకాదు. భార్య మరణించినప్పుడు అచ్యుతరామయ్యా ఆ కుందేలులాగే బాధపడ్డాడు. దుఃఖానికికూడా అతీతమైన దిగ్భ్రాంతి ఏదో అతనిలో కలిగింది. భార్య

ఎందుకిలా ఆగంతుకంగా ప్రాణాలు విడిచినట్లు? ప్రాణస్పందనతో అప్పుడే భూమిమీద పడిన శిశువును ఎవరు పెంచుతారు? ఏమిటీ అన్యాయం? ప్రతిఘటించాలనుకున్నాడు. ఎలాగ? ఎవరితో ప్రతిఘటన? అతడికి ఎక్కడ లేని కోపమూ వచ్చింది. గాంధీగారికి గట్టిగా ఓ ఉత్తరం రాయాలనుకున్నాడు. కాని రాయలేకపోయాడు. ఐనా అతనిలో ఆ కోపం మాత్రం చాలాకాలం ఉండిపోయింది. ఆ కోపం ఏ ఒక్క మనిషిమీదా, పరిస్థితిమీదా కాదు మొత్తం జీవితం మీదనే కోపం. నమ్మకంతో వెళితే దగా చేసే వర్తకుడి వంటిదిగా అతడికి జీవితం అర్థమైంది.

పక్కింటి ధర్మాత్మురాలో కామె— ఆమెకు తొమ్మండుగురు పిల్లలు— ఆ పసిగుడ్డును తెచ్చి ఏడాదిపాటు పెంచింది. ఆ పిల్లకి నామకరణం చేసిందికూడా ఆ యిల్లాలే. ఎందుకు పెట్టిందో ఆవిడకూ సరిగా తెలియదుగాని "కల్యాణి" అంటూ ఆవిడ పెట్టిన పేరే స్థిరపడిపోయింది. పిల్లకు 'ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయ్' అని పేరు పెడితే బాగుండునని అచ్యుతరామయ్య అనుకున్నాడుగాని, పక్కింటి ధర్మాత్మురాలిమీద కృతజ్ఞతా భావంతో ఆమె పెట్టిన పేరే ఖాయం చేశాడు.

కల్యాణికి ఏడాది నిండినతరవాత ఎక్కడో గాలించి వెతికి పట్టుకుని అచ్యుతరామయ్య ఓ పినతల్లిని తీసుకరాగలిగాడు. ఆమె బాల వితంతువు. నా అన్నవాళ్ళెవ్వరూ లేని అనాథ. ఆ ముసలావిడ తిరగతోడిన బాంధవ్యాన్ని బట్టిచూస్తే, ఆమె తనకు పినతల్లో, లేక కల్యాణికి పినతల్లో అచ్యుతరామయ్యకి అర్థం కాలేదు. అంచేత తను పిన్నీ అని పిలిచేవాడు. ఏడాది శిశువుకికూడా ఆ పిలుపే అలవాటై 'పిన్నీ!' అని పిలిచేది. కల్యాణి పెంపకభారం ఆ పిన్నిగారి చేతుల్లో పెట్టేసి అచ్యుతరామయ్య నిశ్చింతగా ఊపిరి పీల్చాడు. ఏడాదినిండి నడక ప్రారంభించిన కల్యాణికి కాళ్ళకి వెండిమువ్వలు చేయించాడు. మెడలో చిన్న పులిగోరు పతకం తగిలించాడు. నట్టింట్లో ఆ పిల్ల తిరుగాడుతుంటే అలా ఆప్యాయంగా చూస్తూ— కల్యాణిని ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయ్ అంతటి దాన్ని చేసెయ్యాలి అనుకునేవాడు ఓమాటు. అమ్మాయి పెరిగి పెద్దదైతే సరోజినీ నాయుడంతటి దాన్ని చేసెయ్యాలి అనుకునేవా డింకొకమాటు.

ప్రాయంలోనే భార్యను పోగొట్టుకున్న అచ్యుతరామయ్యా, బాల్యంనుండీ వైధవ్యమూ, బీదరికం తప్ప యింకేమీ ఎరగని "పిన్ని

గారూ" కలసి కల్యాణిని పెంచారు. ఆ యింటి వాతావరణంలోనే ఏదో శూన్యత్వం, విధురత్వం అంతర్లీనంగా ఉండేవి. ఆటపాటలకి యిరుగు పొరుగు పిల్లలున్నా, యింట్లో సహచర్యం ఆ యిద్దరితోనే. చిరుతిండి పెట్టడం, గోవిందనామాలు నేర్పడంతప్ప పిల్లకి యింకేం ఇవ్వాలో పిన్ని గారికి తెలియదు. కాగితం పడవలు చేయడం, చవకరకం బట్టలు కుట్టించడం, పిల్ల నిద్రపోయే వేళల్లో ఒళ్ళంతా నిమిరి, ఏవేవో జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని లోలోపల బావురుమనడం తప్ప చిన్నపిల్లను ఎలా పెంచాలో అచ్యుతరామయ్య కసలే తెలియదు.

ఐదేళ్ళ కల్యాణి నాన్నతోపాటు బడికివెళ్ళేది.

ఎనిమిదేళ్ళ కల్యాణి పిన్నితోపాటు గుడికి వెళ్ళేది.

పదేళ్ళ కల్యాణి రుక్మిణీ కల్యాణం, గజేంద్రమోక్షం, వేమనశతకం కంఠస్థం చేసి కరణంగారి కోడలు దగ్గర చిలకమర్తి వారి నవలలు ఎరువు తెచ్చుకుని కూడబలుక్కుని చదివింది. యుద్ధం ఆపేశారుట అని ఊళ్ళో అమ్మలక్కలుకూడా అనుకుంటూంటే విని, పిన్ని చిన్నప్పుడు చెప్పిన రామరావణయుద్ధం అదేనేమో ననుకుని ఏదో తెలిసినదానిలా తృప్తి పడింది.

పదకొండేళ్ల కల్యాణికి పెళ్లికొడుకును వెతకమని పిన్నిగారు ఒక నాడు అచ్యుతరామయ్యతో అంది. అంతవరకూ కూతురు భవితవ్యం గురించి అపస్మారంగా ఉన్న అచ్యుతరామయ్య అమాంతంగా ఉగ్రుడై, "ఏమిటీ ? నా కూతురికి పెళ్లా ? ఇంకా పూర్తిగా కళ్లుతెరవని యీ పసి పిల్లకి పెళ్లా ? వీల్లేదు. దాన్ని చదివిస్తాను. ఝాన్సీలక్ష్మీబాయి అంతటి దాన్ని, పోనీ సరోజినీ నాయుడంతటిదాన్ని చేసేస్తాను" అంటూ ఆగడం చేసి, వారం తిరిగేలోగా వందరూపాయిలు అప్పుచేసి, కూతుర్నీ పినతల్లినీ తునిలో మకాం పెట్టించాడు. కల్యాణి బడికివెళ్లడం ప్రారంభించింది.

పదిహేనేళ్ల కల్యాణి స్కూల్‌ఫైనల్ పాసయింది. తెలివైనపిల్ల అని టీచర్లంతా ఏకగ్రీవంగా నిశ్చయించి, అమ్మాయిని పైచదువుకి పంపించాలని అచ్యుతరామయ్యతో గట్టిగా చెప్పారు. ఇకనైనా చదువుచాలించి, అమ్మాయికి పెళ్లి చేసేయమని పినతల్లి దుమారం లేవదీసింది.

పోనీ – పెళ్ళి చేసేసి ఆ పైన చదివిస్తేనో - అనుకున్నాడు అచ్యుత రామయ్య. ఆ వేసవిలో సంబంధాలకోసం ప్రయత్నించాడు. నారీమూల్యం అప్పుడతనికి పూర్తిగా తెలిసి వచ్చింది. అందరూ మన్మధులే, అందరూ బృహస్పతులే; కాని అధమపక్షం రెండువేల రూపాయలైనా కట్నం లేక పోతే వివాహం అనేది అసంభవమని వాళ్ళ ప్రగాఢ విశ్వాసం. అచ్యుత రామయ్య ప్రాణం విసుగెత్తిపోయింది. ఆ రెండూవేలూ పెడితే కల్యాణి ఇంటరు చదువు పూర్తవుతుందిగదా అనుకున్నాడు. తలతాకట్టుపెట్టయినా సరే, అమ్మాయిని చదవించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

పదిహేడేళ్ళ, కల్యాణి విశాఖపట్నం మిసెస్. ఎ. వి. యన్. కళాశా లలో ఇంటరు ప్యాసైంది. పై చదువుకి సకాలంలో అచ్యుతరామయ్య డబ్బు సమకూర్చలేకపోయాడు. ఆ సమయంలోనే ఆయనకి టైఫాయిడ్ రావడం, పినతల్లి పక్షవాతంతో చనిపోవడం - యిన్ని కష్టాలతో ఒక ఏడాదిపాటు కల్యాణి యింట్లోనే కూర్చుండిపోయింది. మరుచటేడు కొంచెం కోలుకున్న అచ్యుతరామయ్య - మిగిలిపోయిన ఎకరం పొలమూ కష్టపడి అమ్మేసి — కల్యాణిని తీసుకెళ్లి వాల్తేరు యూనివర్సిటీలో ఆనర్సులో చేర్పించాడు. ఆ రోజు కల్యాణి లోలోపల కుమిలి కుమిలి పడ్చింది. ఎం. బి. బి. ఎస్. చదివి లేడీ డాక్టరవాలన్నది ఆమె స్వప్నం. కాని—అంత చదువుకి నాన్న తూగలేడు. ఆ మాట కొస్తే ఆనర్సు చదువుకి కూడా తూగలేడు. డబ్బుకోసం తనుపడే బాధలేవీ కూతురికి స్పష్టంగా తెలియనివ్వలేదు. కూతురు చూచాయగా అంటే మాత్రం, "అంతంతేసి చదువులకి మనం తూగలేం తల్లీ! డాక్టరీ అంటే మాటలా!" అని నిట్టూర్చాడు.

* * * * *

పంధొమ్మిదేళ్ళ కల్యాణి ఆసుపత్రిలో చేరి నెల రోజులయింది. నూట మూడు డిగ్రీలు జ్వరం వచ్చిన మర్నాడే ప్రకాశం గాభరాపడి కల్యాణిని ఆసుపత్రిలో చేర్పించాడు. అది టైఫాయిడ్‌గా పరిణమించి ఇరవై కల్యాణి రోజులపాటు మంచంమీదనే గడపింది.

ఆ రోజు ఉదయం పదుకొండుగంటలయింది. కల్యాణికి జ్వరం తగ్గి పోయి అప్పటికి వారం రోజులయింది. ఇక రెండుమూడు రోజుల్లో డిశ్చార్జి

చేసేయవచ్చునని ప్రకాశం ఆమెతో ఆ క్రితంరోజునే అన్నాడు. నీరసంగా మంచంమీద పడుకున్న కల్యాణి అలా కళ్లుమూసుకొని పరి పరి విధాల ఆలోచించడం మొదలుపెట్టింది. తీర్థంలో ప్రజవలె బుర్రనిండా రకరకాల ఆలోచనలు క్రిక్కిరిసిపోయాయి. ఆ తీర్థప్రజల మధ్య తానొక తప్పిపోయిన పిల్లవలె ఏదోఒంటరితనంతో దిగులుపడింది కల్యాణి. ఎక్కడుంది తానిప్పుడు? ఆసుపత్రిలో రోగిగా మంచంమీద. "ఆరబ్ధ సంచిత ప్రారబ్ధ కర్మచే ఆసు పత్తిరి పాలు కొన్నాళ్ళు!" అంటూ పినతల్లిపాడే ఏదో పిచ్చిపాట జ్ఞాపకం వచ్చింది తనకి. తన చుట్టూరా రోగులు. తనూ ఒకరోగి. ఇందిర దయవల్ల ఆమె యింట్లో తనకి చోటుదొరికింది. ప్రకాశం పరిచయం కూడా కలిగింది. ఎంత మంచివాడు ప్రకాశం! మగవాళ్ళంతా యిలాగే ఉంటారా? తనకు తెలిసినంతవరకూ నాన్న తప్ప తక్కిన మగవాళ్ళంతా అదోరకంగా, ఏదో విచిత్రంగా కనబడేవారు. ఎందుకో తనకి మొగవాళ్ళంటే భయం. పాపం, పిన్ని చచ్చి ఏ స్వర్గాన ఉందో కాని, "దుష్టులకి దూరంగా ఉండాలమ్మా! వాళ్ళ కెప్పుడూ దూరంగా ఉండడమే మంచిది" అంటూండేది. నిజమే మరి. కరణంగారి అల్లుడు పెళ్ళాన్ని వాతలుపెట్టి చంపేశాడు. ఆయుర్వేద వైద్యుడు శంభులింగం రోజూ పెళ్ళాన్ని గొడ్డును బాదేటట్లు బాదేవాడు. అలాగే తను చూసిన మగవాళ్ళంతా ఒకరకం, యీ ప్రకాశం యింకో రకం. తనకి టైఫాయిడ్ వచ్చిందనేసరికి ఎంత కంగారు పడిపోయాడు! ఆసుపత్రిలో అమాంబాపతు అందరి డాక్టర్లచేతా పరీక్ష చేయించాడు. పాపం, నాన్నకంటె ఎక్కువ బెంబేలు పడిపోయాడు. తను ఆసుపత్రిలో చేరి యించుమించు నెల్లాళ్ళయింది. రోజూ ఇందిర వచ్చి చూస్తోంది. ప్రకాశం సరేసరి కంటికి రెప్పవలే కాపాడుతున్నాడు. తనకిద్దరు మంచి స్నేహితులున్నారు, యింకేం భయం? జన్మ జన్మాలకీ వాళ్ళు తన స్నేహితులుగా ఉండాలి, ఉంటారు, అనుకుంది కల్యాణి.

అలాఅలా ఏవేవో ఆలోచిస్తూంటే విపరీతమైన తలనొప్పి వచ్చేసింది కల్యాణికి. కళ్ళుమూసుకుని పక్కకి తిరగబోతూంటే, జోళ్ళచప్పుడు విని పించింది. ఉలిక్కిపడి మళ్ళీ యిటుతిరిగింది. ప్రకాశం వస్తున్నాడు. ఆ జోళ్ళచప్పుడు అతనిదే. మైలు దూరంలో ఉన్నాసరే, ప్రకాశం వస్తున్నా డంటే తనకి తెలుస్తుంది. తను పోల్చుకోగలదు. ఎలాగ పోల్చుకుంటుం దంటే తనకే తెలియదు.

వస్తూనే మంచం దగ్గరగా స్టూలు లాక్కుని కూర్చుని, "హాలో కల్యాణిగారూ! వంట్లో ఎలాఉందివాళ?" అంటూ పలకరించాడు ప్రకాశం.

"బాగానే ఉందండీ! రండి, కూర్చోండి. టెంపరేచరు నార్మలే. నీరసం తప్పితే మరేమీలేదు. ఇందిర ఎలా ఉంది?" అంది కల్యాణి.

"ఇందిరకేం? ఇందిర ఫస్టుగా ఉంది. ఇంకా నిద్రలేచి ఉండదులెండి" అంటూ కల్యాణి చెయ్యి తీసుకుని నాడి చూశాడు ప్రకాశం. గోడకు తగిలించిఉన్న కేస్‌షీట్ తీసి చూశాడు, చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "ప్రోగ్రెస్ బాగుంది. రెండు రోజుల్లో యింటికి తీసుకుపోతానులెండి. మీరు చాలా మంచిపేషెంట్. చెప్పినట్లు విని డాక్టరుతో కోపరేట్ చేస్తారు. అందుకే త్వరగా యింప్రూవ్ అవుతున్నారు" అన్నాడు.

కల్యాణి మాటాడలేదు. ఆమె మొహంలోకి అకస్మాత్తుగా ఏదో విషాదమేఘం వచ్చేసింది.

"ఎందుకలా ఉన్నారు?" అన్నాడు ప్రకాశం.

కల్యాణి రాని చిరునవ్వు తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ - "అబ్బే ఏంలేదు; కొంచెం తలనొప్పిగా ఉంది. అంతే." అంది.

"అబద్ధం. తలనొప్పి ఉండొచ్చుగాని, ఇంకేదోకూడా మిమ్మల్ని బాధిస్తోంది. ఏదో విపరీతంగా ఆలోచిస్తున్నారు. అవునా?" అన్నాడు ప్రకాశం.

కల్యాణి గతుక్కుమంది. "భలేవారండీ మీరు. మీరు రోగాన్ని పోల్చగలరనుకున్నాను. మనస్సుకూడా పోల్చుకుంటారు?" అంది చిలిపిగా.

ప్రకాశం ఆమె కళ్ళల్లోకి కొంటెగా చూస్తూ "పోల్చనివ్వకుండా ఎక్కడో దాచేసుకుంటే తప్ప" అన్నాడు.

"పోల్చుకోగల్గిన ఔదార్యముంటే దాచేసుకున్న మనస్సును కూడా వెతికి పోల్చుకుంటారు!" అంది కల్యాణి తృప్తిగా అతనివంక విప్పారిన కళ్లతో చూస్తూ.

"అబ్బే పిచ్చిపిచ్చి ఆలోచనలతో మనస్సు పాడుచేసుకోగూడదు. ఇంటిమీద బెంగగా ఉందా? ఇన్నాళ్లూ వద్దన్నారు పోనీ, యిప్పుడైనా

నాన్నగారికి ఉత్తరం రాయమన్నారా? జ్వరం తగ్గిపోయిందిగా! ఇంక ఆయన చూసినా కంగారు పడరు. సంతోషిస్తారు, ఏం?"

"అబ్బే, వద్దండీ! ఆయనకి అనవసరంగా శ్రమ దేనికి? ఆయన ఆరోగ్యంకూడా ఏమంత మంచిదిగాదు. నేను ఆ సంగతి అనుకోవడంలేదు. ఒంటరిగా పడుకుని ఏదో ఆలోచిస్తూంటే ఏదో దిగులుగా ఉందంతే" అంది కల్యాణి.

"అలాంటి దిగుళ్ళు ఒంటరిగా కూర్చుంటే అందరికీ వస్తాయి" అన్నాడు ప్రకాశం. "మీకు దిగుళ్ళేమిటండీ! హాయిగా మెడిసిన్ చదువుతున్నారు. రేపో మాపో డాక్టరయి ప్రాక్టీసుపెట్టి రెండుచేతులా ఆర్జిస్తూ"- అని కల్యాణి యింకా ఏదో అనబోతుంటే ప్రకాశం అడ్డువచ్చి-

"—దూరపుకొండలు నునుపుఅంటారే— అలా ఉంది మీరు చెప్పేది. నేను యీ చదువు పూర్తిచేసినప్పటి మాటగద! చూసుకుందాం. నా చదువు ఏక్షణంలో ఆగిపోయినా ఆగిపోవచ్చు" అన్నాడు.

కల్యాణికేమీ అర్థం కాలేదు. "అదేమిటలా అంటారు?" అంది ఆత్రుత కంఠంలో ధ్వనిస్తూ.

"అదంతే లెండి. అంతా మా మేనమామ దయ. చిన్నప్పుడే మా నాన్న పోయాడు. అమ్మా నేను మా మేనమామ పంచన చేరాం. నాన్న మిగిల్చింది అంతా కలిపి ఓ పదెకరాల పొలం. మేనేజిమెంటంతా మా మేనమామదే. అందులో యిప్పటి కెంతమిగిలిందో, మేమెంత తినేశామో, మా పేరుచెప్పి ఆయనెంత తినేశాడో, అంతా పరమ రహస్యం. మామయ్య చచ్చినా చెప్పడు. మా అమ్మ ఏడుపు భరించలేక నన్ను మెడికల్ కాలేజీలో చేర్పించాడు గాని, అంతా దినదినగండం-ఏనెల కానెలే డబ్బు లేదంటాడు. అంతా అయిపోయిందంటాడు—నిజమో తెలీదు అబద్ధమో తెలీదు. సరేలెండి. యిప్పుడా సోదంతా దేనికిగాని, మీరు మాత్రం లేనిపోని ఆలోచనలతో బుర్ర పాడుచేసుకోకండి. నేను మళ్ళీ సాయంత్రం వస్తాను. సరేనా, మీరు చెప్పినట్టు వింటారుగదూ!" అంటూ లేవబోయాడు.

ఆశ్చర్యంతో కూడిన బాధతో కల్యాణి గుండె క్షణంలో బరువెక్కిపోయింది. పైకి యింత హాయిగా, గంభీరంగా కనిపించే ప్రకాశానికి

కూడా కష్టాలున్నాయన్నమాట. కల్యాణికి ఆ ఘడియలో ప్రకాశం మేనమామ మీద చెప్పలేని కోపం వచ్చేసింది.

"వెళుతున్నారా?" అంది నీరసంగా.

"ఏం? వెళ్ళాలిగా మరి?" అన్నాడు ప్రకాశం.

"వెళుదురుగాని. ఒక్క ఐదు నిముషాలు కూర్చోండి" అంది ప్రాధేయపడుతున్నట్లు.

మళ్ళీ స్టూలుమీద కూలబడ్డాడు ప్రకాశం. "మళ్ళీ సాయంత్రం వస్తానుగా! ఇందిరకూడా వస్తుంది. ఇందిరతో ఏమైనా చెప్పమంటారా?" అన్నాడు లాలనగా.

"అబ్బే. చెప్పడానికి ఏమీలేదు. మీరున్న కాస్సేపూ నాకు ధైర్యంగా ఉంటుంది. అంచేత కూర్చోమన్నాను. సాయంత్రం తప్పకుండా వస్తారుగదూ? అన్నట్లు లైబ్రరీకి వెళ్ళి చదువుకోవాలేమో? చూశారా; నాదెంత స్వార్థమో!"

"మరేం ఫరవాలేదు. సాయంత్రం తప్పకుండా వస్తాను. మిమ్మల్ని డిశ్చార్జి చేసేవరకూ ప్రతి సాయంత్రమూ వస్తాను—ఒక్క షరతుమీద. మీరు దిగులుగా బెంగగా ఉండకూడదు. హాయిగా ధైర్యంగా ఉండాలి. మరి వెళ్ళిరానా?"

అతను తొందరలో ఉన్నట్టు గ్రహించింది కల్యాణి. సరేనన్నట్టు తలూపింది. తరవాత అతడన్న ప్రతిమాటా నెమరువేసుకోవడం మొదలు పెట్టింది. నర్సు తరుచూ ఓదారుస్తుంది తనను; ఇందిరా ఆ పనే చేస్తుంది. ప్రకాశమూ అందుకే ప్రయత్నిస్తాడు. కాని ముగ్గురి ధోరణిలో ఎంత తేడా ఉంది? ప్రకాశం ఏదిచెప్పినా లాలించినట్లుంటుందేం? అంత మృదులంగా ఉంటుందేం?

* * * * *

డాబా చుట్టూరా చీకటు వేరుకుంటున్నాయి. గదిలో మంచంమీద రగ్గు కప్పుకు పడుకున్నాడు ప్రకాశం. ఈలపాట పాడుకుంటూ మెట్లెక్కి వచ్చి తలుపు దభీమనితోసి "డాక్టరుగారూ!" అని కేకేసింది ఇందిర.

మొహంమీది రగ్గు తీస్తూ "ఎవరది, ఇందిరా ?" అన్నాడు ప్రకాశం.

"పోల్చుకున్నావే! ఫరవాలేదయితే. పూర్తిగా స్మారకం పోలేదు కాబట్టి బతికే ఉన్నావన్న మాట! లైటు వేసుకోలేదేం ?" అంటూ స్విచ్చి వేసింది ఇందిర.

"అప్పుడే ఇంత చీకటి పడిందా?"

"లేదు. రాత్రి ఎనిమిది అవోస్తోంది కదూ, ఎండ కరకరా పొడుచు కొస్తోంది. సంతోషించాం గాని, భోజనం చేసేవనుకున్నాను క్యారియర్ అలాగే ఉంచి పడుకున్నావేం?" అని చిన్న పిల్లాడిని గద్దించినట్లు గద్దించింది.

"తలనొప్పిగా ఉంది. తరువాత తింటాను" అన్నాడు ప్రకాశం భయపడుతూ. ఇందిర గట్టిగా ఏదైనా చెపితే కాదనే ధైర్యం అతనికిలేదు. కొద్ది రోజుల్లోనే ఆ అధారిటీ సంపాదించేసింది ఇందిర. 'మీరు' అనడం నుండి 'నువ్వు' అనడం ప్రారంభించి, అలాగ పిలవడం అతనికి కూడా నేర్పింది.

"అసలు తలనొప్పి ఎందుకు తెచ్చుకున్నావు ? సంజాయిషీ చెప్పు కోర్టువారికి!"

లేచి మంచంమీద కూర్చున్నాడు ప్రకాశం. ఏమిటి యీ అమ్మాయి అల్లరి ? తనమీద యింత అధికారం ఎవరిచ్చారీమెకు?

"మనస్సు బాగులేదు ఇందిరా! సాయంత్రం ఓ స్నేహితుడితో కొంచెం ఘర్షణ పడ్డాను. అప్పటినుంచీ మనస్సు చికాగ్గా ఉంది. పోట్లాటలూ; దెబ్బలాటలూ అంటే నా కసహ్యం. కాని తప్పలేదు" అంటూ యింకా ఏదో అనబోతుంటే ఇందిరకూడా మంచంమీద చతికిలపడి "ఎవరా ఫ్రెండ్? జగన్నాథమేనా ?" అంది.

"అవును. నీ కెలా తెలుసు ?"

"సాయంత్రం కల్యాణిని చూసి తిరిగి వచ్చేస్తోంటే కనబడ్డాడు. 'కల్యాణిని చూసి వస్తున్నావా ? ఎలాఉంది ఆవిడకి ?' అని నిన్ను అడిగే టప్పటికి నీకెందుకు ఆవిడ గొడవ అని కోపం తెచ్చుకొని పోట్లాట పెట్టు కున్నావట కదూ ?" అంది చిరునవ్వుతో.

ప్రకాశం ఒళ్లు భగ్గున మండింది. "అలా చెప్పాడా నీకు? రాస్కెల్!" అన్నాడు.

ఇందిర విలాసంగా కాళ్లాడిస్తూ, "తగ్గుమరీ, అంతకోపం దేనికి? కల్యాణికి ఎలాఉందోనని సింపతీ కొద్దీ అడిగితే—"

"ఏడిశాడు. సింపతీకాదు వాడి తలకాయ. స్కాండల్స్ పుట్టించడంలో మా కాలేజీ మొత్తంమీద వాడే అఖండుడు."

"అసలు జరిగిందేమిటో చెప్పక అలా గంగవెర్రులెత్తుతావేం?" అంది ఇందిర.

"ఏముంది జరగడానికి? కల్యాణిని చూసి నేను తిరిగి వచ్చే స్తోంచే లాన్‌లో తారసిల్లాడు. సిగరెట్టు పీలుస్తూ అదోలా పోజుపెట్టి 'ఫిమేల్ వార్డుకి వెళ్లొస్తున్నావా బ్రదర్? మనవాళ్లంతా క్షేమమేనా?' అన్నాడు. అందులో వ్యంగ్యంచూసి అసహ్యం వేసింది. కనబడ్డ ప్రతిసారీ అంతేవాడు. గుచ్చుకున్నట్టు మాటాడతాడు. వీణ్ణి చెక్ చెయ్యకపోతే లాభంలేదని గట్టిగా పెట్టవలసిన నాలుగూ పెట్టేశాను" అని తీవ్రమైన కంఠంతో అన్నాడు.

"లక్షమంది లక్ష మాటలంటారు. అలాగని కనపడ్డ ప్రతి మనిషి తోనూ మనం పోట్లాట పెట్టుకుంటామా? అయ్యగారికి తెలివితేటలు ఎక్కువవుతున్నాయి రోజుకి రోజుకీ. ఇలా పోట్లాడితే యింకా అను కుంటారు. వాటిని అలా వదిలేసి మనపని మనం చూసుకోవాలి గాని ఇలా అయితే ఎక్కడికని!" అంది ఇందిర.

ప్రకాశానికి ఆ వాదన నచ్చలేదు. "నిన్నే ఎవరైనా అలా అంటే ఊరుకునే దానివా?" అని తిరుగు ప్రశ్న వేశాడు.

"అబ్బో, యిలాంటివి రోజూ లక్షమాటలు వింటూంటాను. మా ఆఫీసులోనే ఉన్నారు అలాంటి ఘనులు. మా బాస్ నన్ను కొంచెం అభిమానంగా చూస్తాడని తక్కినవాళ్ళకి కడుపుమంట. ఇంకేముంది, మా యిద్దరి మధ్యా ఏదో ఉందని కథలల్లేశారు. అంచేత నేను ఏడుస్తూ కూర్చోనా? అందరూ అలా అనుకోవడమే బాగుంది నాకు. ఎవరూ నా

జోలికి రారు. బాస్‌తో ఎవరిమీద ఏంచెప్పేస్తానోనని భయం వాళ్ళందరికీ. ఇదంతా ఎందుకు చెపుతున్నానంటే —లోకం ధోరణే అంత" అని అనునయిస్తున్నట్లుగా ప్రకాశం చేతిని తనచేతుల్లోకి తీసుకుంది ఇందిర.

ప్రకాశం జవాబు చెప్పలేదు. ఇద్దరూ అలా మౌనంగా ఉండి పోయారు. కాస్సేపటికి ప్రకాశమే తేరుకుని "మీ నాన్నగారు ఏం చేస్తున్నారు?" అన్నాడు.

"ఎవడో పాతస్నేహితు డొచ్చాడు. ఇద్దరూ కలిసి ఊళ్ళోకి వెళ్ళారు."

"అన్నం తిన్నావా నువ్వూ?"

"లేదు. పద, మనిద్దరం కలిసి తిందాం. నాన్నగారొచ్చేసరికి ఎలాగా అర్ధరాత్రి దాటుతుంది."

"క్యారేజీలో నా అన్నం సిద్ధంగా ఉంటే కిందకొచ్చి భోంచెయ్యడ మేమిటి?" ఇదంతా దండగ కాదూ!" అన్నాడు ప్రకాశం.

ఇందిరకి నవ్వొచ్చింది. "వెర్రినాయనా! మన బతుకులే పెద్ద దండగ. పోనీలే ఇదే తినుగాని, నేను వడ్డించనా?" అని గభాలున లేచి క్యారేజీ విడదీసి కంచంలో వడ్డించింది.

"మరి నువ్వో?" అన్నాడు ప్రకాశం.

"ఐడియా! వన్ మినిట్ !" అంటూ చిటికెవేసి తుర్రున కిందికి వెళ్ళి క్షణంలో మళ్ళీ పైకి వచ్చింది, వడ్డించిన ప్లేటుతో. "కూర్చో ప్రకాశం! ఇద్దరం కలిసి తిందాం ఇవాళ" అంది.

ఇద్దరూ అన్నానికి కూర్చున్నారు. ప్రకాశం అప్యాయంగా ఇందిర మొహంలోకి చూశాడు. టేబిలు లైటు కిందికి దించి ఉంది. కిటికీలోంచి వెన్నెలకాంతి ఇందిర ముంగురులపైన కదులుతోంది. ఆమె పెదవులపైన విచిత్రమైన నవ్వు వెలుగుతోంది. అతని మనస్సులో తియ్యని తలపేదో తళుక్కున మెరిసింది. వెంటనే తల దించేసుకుని భోజనం సాగించాడు.

అంత ఆలస్యమైనా, చల్లారిపోయినా, అదివర కెన్నడూ ఎరుగని హాయి ఆ రాత్రి భోజనం దగ్గర అనుభవించాడు ప్రకాశం. దగ్గిర కూర్చుని, అనునయిస్తూ అన్నం తినిపిస్తే తినడం అతనింతవరకూ ఎరుగడు. ఊహ తెలిసిన నాటినుండీ మేనమామ యింట్లో పెరిగాడు.

తన తల్లే ఆ యింట్లో వంట వండేది. వంట పూర్తయాక ఆమె ఏమూలో కొంగు పరుచుకొని నడుం వాల్చేది. నలుగురితో పాటు తనకూ యిన్ని మెతుకులు పడేసేది మేనమామ భార్య. ఆ యిల్లు విడిచాక కొన్నాళ్ళు రాజమండ్రిలో దూరపు చుట్టా లెవరింట్లోనో తనకి భోజనం ఏర్పాటు చేశాడు మేనమామ. వాళ్లుకూడా విసుక్కుంటూ కసురుకుంటూ యింత అన్నం పడేసేవారు. ఆ తరువాతనుండీ హోటలు భోజనం. ప్రస్తుతం క్యారేజీ తెచ్చుకుని సొంత వడ్డన. 'ఇల్లు' అనేది అతనెన్నడూ ఎరుగడు. బసలో ఉండడం, ఆకలేస్తే ఏదో యింత తినడం.

ఆ రాత్రి అదో కొత్త అనుభూతి. సరసను కూర్చుని ఒక స్త్రీ మూర్తి వడ్డిస్తున్నది. స్వయంగా తినిపిస్తున్నది. బంగారు గాజులు గలగలలాడిస్తూ ఒక తరుణి, అనురాగంతో నెయ్యివేస్తూ, "ఇంకో గరిటె వెయ్యనా ? కూర వదిలేశావేం ? సహించడంలేదా ?" అంటూ పరీక్షగా ప్రశ్నలు వేస్తూంటే—ఆ హోటలు భోజనమే అతని జిహ్వాకెంతో రుచిగా ఉంది. తినే ప్లేటూ, తాగే గ్లాసూ అన్నీ అందంగా కనబడ్డాయి.

ఏదో తన్మయతతో అతని హృదయం నిండిపోయింది.

"ఇద్దరూ భోజనం ముగించారు. వక్కపొడి అతని చేతికందిస్తూ "నువ్వెంత పసివాడివి ప్రకాశం ! సరిగ్గా తిండి తినటం కూడా తెలీదు నీకు. ఉండు, రేపటినుంచీ నిన్నోకంట కనిపెడుతూంటాను !" అని గోముగా నవ్వింది ఇందిర.

"అంతకంటేనా !" అని మాత్రం అనగల్గాడు ప్రకాశం. ఆ క్షణంలో అతనికి లోకమంతా ఆనందమయంగా కనబడింది. ఆఖరికి సాయంత్రం పోట్లాడిన జగన్నాథాన్ని కూడా క్షమించేశాడు.

"ఏమి టాలోచిస్తున్నావు ?" అంది ఇందిర.

ప్రకాశం బయట వెన్నెలవేపు చూస్తూ—"ఏమీలేదు. నువ్వు చెప్పింది నిజమే ఇందిరా ! జగన్నాథంతో అనవసరంగా పోట్లాట పెట్టుకున్నాను. అలాంటి మాటలు ఇకముందు పట్టించుకోకూడదు" అన్నాడు బరువుగా.

ఇంతలో వీధి తలుపు తట్టిన చప్పుడైంది. ఇందిర చప్పున లేచి ప్రకాశం చెవి పట్టుకుని పిండుతూ "ఇంకెప్పుడూ అలాటి పనులు చెయ్యకు.

నేను చెప్పినట్లు విను. బాగుపడతావు. నలుగురితోనూ పోట్లాటలు పెంచుకుని యుద్ధాలు చెయ్యవలసినంత ఏం చూశావు కల్యాణిలో?'' అనేసి తుర్రున మెట్లుదిగి పారిపోయింది.

చెంప ఛెళ్లు మన్నట్లయింది ప్రకాశానికి. ''ఇందిరా! మాట మాట!'' అని అరిచాడు. ఇందిర వెనక్కి తిరిగి చూడలేదు. గుమ్మాన్ని అనుకుని అలాగే చాలాసేపు నిల్చుండి పోయాడు ప్రకాశం.

3

ప్రకాశం సాయంత్రం యింటికివచ్చి మేడమీదకు వెళ్ళబోతూంటే కల్యాణి గదిలోంచి శ్రావ్యమైన పాట విన్పిస్తూంది. ఫరవాలేదనుకున్నాడు ప్రకాశం. ఆసుపత్రినుండి యింటికి వచ్చి నిండా పదిరోజులు కాలేదు; కాని కల్యాణిని మానసికంగా ఒక దారిలోకి తీసుకు రాగల్గాడు తను. ఆమె ఆరోగ్యం పూర్తిగా కోలుకోవడానికి యింకా టైము పడుతుందిగాని, యీలోపుగా ఆమెకు కొంత ఊరటను, ధైర్యాన్ని యివ్వగల్గాడు.

జోడు చప్పుడు చేయకుండా పాటంతా అయేదాకా అక్కడే నిలబడి తరువాత మెల్లగా అడుగులు వేసుకుంటూ కల్యాణి గది గుమ్మందాకా వెళ్ళి చూశాడు. తలుపు ఒక రెక్క తెరచి ఉంది. గోడనున్న చిన్నద్దంలో చూసుకుని జడ అల్లుకుంటూ ముందు పాడినపాటనే తిరిగి సన్నని స్వరంలో పాడుకుంటూంది.

"మీరింత చక్కగా పాడుతారని తెలియలేదే ఇన్నాళ్లూ" అన్నాడు ప్రకాశం, గుమ్మం యివతలే నిలబడి.

ఆమె తుళ్లిపడి వెనక్కి తిరిగిచూసి తలదించేసింది. ఆ తత్తరపాటు చూసి, "మిమ్మల్ని డిస్టర్బ్ చేశానేమో కదూ!" అన్నాడు.

కల్యాణి కొంచెం సర్దుకుని – "అబ్బే అదేంలేదు. రండి కూర్చోండి" అంది.

ప్రకాశం గదిలో టేబిలు ముందున్న కుర్చీలో కూర్చుంటూ "వాళ్ళంతా ఏరీ?" అన్నాడు.

"ఆనందరావుగారు స్టేషనుకు వెళ్ళారు ఎవరో స్నేహితులను చూడడానికని. ఇందిర కృష్ణమూర్తితో బీచికి వెళ్లింది."

"వాళ్లు మిమ్మల్ని తీసుకువెళ్లలేమా!"

"ఏమిటో! నాకంతగా అలవాటు లేదండీ!"

"అలవాటులేదా ? ఇష్టం లేదా ?" అన్నాడు ప్రకాశం ఆమెవంక పరీక్షగా చూసి.

"ఇందులో యిష్టం లేకపోవడానికేముంది ! సాధారణంగా ఎక్కడికీ వెళ్ళాలనుండదు నాకు."

"ఒకసారి వెళితే అదే అలవాటవుతుంది. అందులో తప్పేముంది కనుక !"

కల్యాణికి ప్రకాశం మాటలు ఆశ్చర్యం కలిగించాయి. ఇందిర చెప్పింది, ఆమెతో కలిసి బీచికి రావటానికి మొదట్లో ప్రకాశం ఎంత మొహమాట పడేవాడో. అలాంటి ప్రకాశం తనకే యిప్పుడు పాఠాలు చెపుతున్నాడు—అనుకుని నవ్వుకుంది కల్యాణి.

"అలా పైకి చెప్పకుండా మీలో మీరే నవ్వేసుకుంటే ఏందారి ! నాకెలా అర్థమౌతుంది!" అన్నాడు ప్రకాశం.

"నవ్వుకు అర్థం ఏమిటి! ఊరికే నవ్వొచ్చింది."

"మీ రర్థంలేని నవ్వులు నవ్వరు గదూ!" అని ప్రకాశం నాలిక కొరుక్కున్నాడు.

కల్యాణి గమనించకపోలేదు. పక్కవాటుగా అతనివంక చూసి "అది గ్రహించిన వాళ్లు అర్థంకూడా గ్రహించేవుంటారు" అన్నది.

కల్యాణి పెంకితనంగా అన్నా ప్రకాశానికది మరొకలా అర్థమైంది. బీచికి వెళితే తప్పేముంది అని తానన్న మాటకు ఆమె నవ్వు అంగీకార సూచక మనుకున్నాడు. ఇందిర కృష్ణమూర్తిని తీసుకుని బీచికి వెళ్లింది కల్యాణిని తీసుకు వెళ్లకుండా! ఏమి మర్యాద అది! తను కల్యాణిని తీసుకుని ఎందుకు వెళ్లకూడదూ అనుకున్నాడు ప్రకాశం. వెంటనే "అయితే మనంకూడా పోదాం పదండి !" అన్నాడు కల్యాణితో.

తలవని తలంపుగా ప్రకాశం అలా అనేసరికి కల్యాణి కేమనాలో తోచలేదు. "ఇవ్వాళ నాకు తలనొప్పిగా ఉంది. మరొకసారి వెళదాం" అనేసింది.

అతనికేం తోచిందో కాని వెంటనే లేచి "సరే ! నేను రూముకు పోతున్నాను" అంటూ గబగబా మెట్లెక్కి వెళ్లిపోయాడు.

తనతో బీచికి రావడానికి కల్యాణికి యిష్టం లేదని ప్రకాశం బాధ పడ్డాడు. అనవసరంగా నోరు జార్చేసుకున్నాననుకున్నాడు. హాస్పిటలులో ఆవిడగురించి అంత పట్టించుకోవడంతో చులకన అయిపోయానేమో అని కూడా ఆలోచించడం మొదలుపెట్టాడు.

ప్రకాశానికి ఇందిరమీద కూడా కోపంవచ్చింది, కృష్ణమూర్తితో బీచికి వెళ్లినందుకు. మళ్ళీ మరుక్షణంలోనే ఆవిడమీద తనకేమి అధికారం ఉంది అనుకున్నాడు. కృష్ణమూర్తితో ఇందిర చనువుగా ఉంటే తను బాధ పడటం దేనికి? తనతో రమ్మంటే రాదు కనుకనా ఇందిర! వస్తుందనే ధైర్యం తన కుంది. కృష్ణమూర్తితోకంటె తనతో రావడానికే మరింత సరదా పడుతుంది ఇందిర. అలా అనుకుని ప్రకాశం కొంచెం తృప్తి పడ్డాడు.

ఇలాంటి విషయాల్లో ఇందిరదే ఎప్పుడూ ముందడుగు. తనే అర్థంలేని సంకోచాలతో వెనుకదీస్తాడు కాని. తనలా ఎవరూ ఉండరు అన్నిటికీ భయపడుతూ. తన నెగతాళి చేసిన జగన్నాథం మాత్రం పంచేస్తున్నాడు? స్టాఫ్ నర్సు సరోజనితో మొన్న సినిమాహాలు దగ్గర కనబడలేదూ! తన క్లాస్ మేట్ వెంకట్రావు సుశీలతో గంటల తరబడి హాస్పిటలులోనే మాట్లాడు తూండడం ఎన్నిసార్లు చూడలేదు తను!

ప్రకాశానికి కల్యాణిమీద యింకా కోపం పోనేలేదు. ఇంతలో ఇందిర హుషారుగా వచ్చి, "ప్రకాశం! నీకొక మంచి వస్తువు తెచ్చాను. ఏమిటో పోల్చుకో!" అన్నది.

"ఏమో! నాకెలా తెలుస్తుంది!"

"ఓస్! ఇంతేనా! నీ తెలివి. ఇదిగో! మంచి కేక్ తెచ్చాను. నూనే కృష్ణమూర్తీ అలా లైట్ హౌస్ వైపువెళ్లి అక్కడినుంచి హెచ్. యమ్. బేకరీకి వెళ్లాం. ఇవ్వాళ నా పుట్టినరోజు. కృష్ణమూర్తి నాకు కేక్ కొనిచ్చాడు. నేను నీ కిస్తున్నాను" అంది.

"అరే! నాతో చెప్పనేలేదే నీ పుట్టిన రోజుని!"

"అసలు నాకే గుర్తులేదు సాయంత్రందాకా- ఏదో మాటల సందర్భంలో గుర్తొచ్చి అన్నా నతనితో."

"ఏదైతే నీకు యిష్టంలేదో అదే బహుమతి యిచ్చాడన్న మాట. నేనైతేనా- నీకు చాలా యిష్టమైనది యిచ్చేవాడిని."

"ఏమిటో అది అంది" కళ్లు గిర్రున తిప్పుతూ ఇందిర.

"ఏమిటో యిప్పుడు చెపితే అందం ఏముంది! రేపు నాతో బజారుకు వస్తావా? ఏమిటో తెలుసుకుందుకు."

"ఓ? ఎక్కడికి రమ్మన్నా వస్తాను. నా కేమిటి!" అనేసి కిలకిలా నవ్వుతూ కిందికి దిగిపోయింది. ఇందిర నవ్వు ప్రకాశాన్ని గిలిగింతలు పెట్టినట్లయింది.

ప్రకాశం తన గదిలోంచి వెళ్ళిపోయాక కల్యాణి మనస్సు పరిపరి విధాలపోయింది. అంతవరకూ సరదాగా మాట్లాడిన వాడు చివాలున లేచివెళ్లడం ఆమెకు చివుక్కు మనిపించింది. అతనికేం కోపంలేదు గద! అని భయపడింది. వచ్చేవుంటుంది. లేకపోతే అలాగే రేపు వెళదాం లెండి అనైనా అనకుండా ఎందుకు వెళతాడు? తన కంతకన్నా బుద్ధి లేదు. అడగ్గానే ఎందుకు బయలుదేరకూడదమూ? తనకిమాత్రం వెళ్లాలని లేదూ! కాని అదేమిటో! సరిగా ఆ సమయానికి అలా అనేసింది. అతనైనా "అంత జంకెందుకు బయలు దేరండి వెళదాం" అని గట్టిగా చెపితే తను బయలుదేరక పోయేదా! అంతలో అంత కోపం తెచ్చేసుకుని వెళ్లి పోవడమెందుకు?

ప్రకాశానికి కోపం వచ్చిందేమో అన్న ఆలోచన కల్యాణిని చాలా బాధ పెట్టింది. అతను తనకు దూరమయిపోతాడేమో అని భయపడింది. మేడమీదకు వెళ్ళి "వెళదాం పదండి" అందామనుకుంది. మళ్ళీ అలాఅంటే ఈ అమ్మాయి మురిపించుకుంటూంది అనుకుంటాడేమో! ఇప్పుడింకేమన్నా అసహ్యంగా ఉంటుంది. రేపువెళ్లి "నేనే రమ్మని అడుగుతాను" అనుకుంది.

ముందురాత్రి ప్రకాశం బజారుకువస్తే తన కిష్టమైనదేదో యిస్తానన్నమాట, ఏదో నవ్వులాటకు అన్నాడనుకుంది ఇందిర. కాని మర్నాడు సాయంత్రం ప్రకాశం ప్రత్యేకం లోపలికి వచ్చి "నేను పది నిముషాలలో వస్తాను. నువ్వు సిద్ధంగా ఉన్నావా ఇందిరా!" అనేసరికి నిజంగా ఆశ్చర్యపోయింది.

ఆ దినం ఇంటికి వస్తూ ప్రకాశం ఆలోచించుకున్నాడు- ఇందిరను బజారుకు తీసుకువెళతానన్నాడు తాను- నిజంగా వెళ్ళాలా అని. కల్యాణి మీద కోపంతో, కృష్ణమూర్తి మీది అసూయతో ఇందిరను బజారుకు తీసుకు వెళతానన్నాడు. ఊరికేవెళతానని ఊరుకోలేదు. కృష్ణమూర్తి కంటె తెలివిగా ప్రవర్తిస్తానని గొప్పలుచెప్పాడు కూడా-కృష్ణమూర్తికంటె ఇందిర అభిరుచులను తను బాగా గుర్తించినట్లు. అన్ని చెప్పి యిప్పు డూరుకుంటే ఇందిరేమనుకుంటుంది? అసలే తను వట్టి పిరికివాడనే అభిప్రాయం ఆ అమ్మాయికి ఏర్పడి ఉంటుంది. ఇప్పుడూరుకుంటే చుల కనగా ఉంటుంది అనుకున్నాడు.

ఇందిరను తీసుకుని బజారుకు వెళ్ళడానికే నిశ్చయించాడు ప్రకాశం. కాని వెళ్ళి ఏం కొనాలో తోచలేదు. ఇందిరవంటి యువతులు మెచ్చుకునే దేమిటి? ఆలోచించాడు.తనకు తోచినదేదో కొనేస్తే "ఇంతేనా నవ్వా! " అనేస్తే? పోనీ ఇందిరనే అడిగేస్తే! ఛా ఛా! అది మరీ అసందర్భంగా ఉంటుంది. ఇన్నాళ్ళ పరిచయముండీ ఇందిర అభిరుచుల్ని కనిపెట్టలేని తన చాతకానితనానికి తనని తనే తిట్టుకున్నాడు ప్రకాశం. పోనీ! కల్యాణి నడిగితే! ఆడవాళ్ల అభిరుచులు ఆడవాళ్లకే తెలుస్తాయి. అదికాక కల్యాణికి ఇందిర చాలా కాలంనుండి తెలుసు. "దివ్యమైన ఆలోచన!" అనుకున్నాడు. కల్యాణి నడిగితే ఆమెకు కోపం వస్తుందేమో! అనిపించింది. మళ్ళీ. "వస్తేరానీ. నిన్న నాకు కోపం తెప్పించలేదూ తను!" అని తృప్తిపడ్డాడు.

ఇంతకీ ఏమిటి కొనవలసి వచ్చినా తన దగ్గర డబ్బులేదు. అనవసరపు చిక్కు తెచ్చుకున్నానే అని బాధపడుతూనే దారిలో కృష్ణమూర్తి లాడ్జికి వెళ్ళి ఇరవై రూపాయలు అప్పు తీసుకున్నాడు.

బజారుకు వెళదాం! అని ప్రకాశం అనగానే ఇందిర ముస్తాబు ప్రారంభించింది. అదే సమయం అనుకుని ప్రకాశం మెల్లిగా కల్యాణి గదిలోకి వెళ్ళి "ఒక చిన్నమాటడగాలి మిమ్మల్ని. ఏమనుకోరు కదూ!" అన్నాడు.

"ఏమనుకుంటాను!" అంది నవ్వుతూ, ఏమిటది? అన్నట్లు చూసి.

"మీకు తెలుసనుకుంటాను ఇందిర పుట్టిన రోజు నిన్న. నాకు ఆ సంగతి నిన్నరాత్రిగాని తెలీలేదు. ఏదైనా పుట్టినరోజు కానుక యివ్వా

లనుకున్నాను. ఆవిడకు నచ్చే వస్తువేమిటో, ఏమిస్తే బాగుంటుందో, మీరే చెప్పాలి. ఇందిర అభిరుచులు నాకంటె మీకే ఎక్కువ తెలిసుంటాయి కదూ!" అన్నాడు.

కల్యాణి ఒక్క నిముషం ఆలోచించి "టాయ్‌లెట్ సెట్ ఒకటి కొనివ్వండి. ఆ! అభ్యంతరం లేకపోతే ఆ దారిని వస్తూ బుక్‌స్టాలులో ఎక్కడయినా రామిరెడ్డిగారి 'పానశాల' పుస్తకం దొరుకుతుందేమో చూడండి!" అన్నది.

"ఎందుకూ! ఆవిడ కివ్వటానికేనా" అన్నాడు ప్రకాశం.

"అవును!"

"సరేఅలాగే! నేనిలా మిమ్మల్ని అడిగినట్లు ఇందిరతో చెప్పకండి!" అంటూ అతను గది దాటబోతూంటే "అన్నట్లు డబ్బిస్తాను తీసికెళ్ళండి" అంటూ కల్యాణి డ్రాయరు తెరవబోయింది.

"అక్కరలేదు లెండి. తరువాత చూసుకుందాం" అంటూ నాలు గంగల్లో మేడమీదికి పారిపోయాడు.

ఇందిర మామూలుకన్నా శ్రద్ధగా ముస్తాబై బయలుదేరింది ప్రకాశంతో.

ప్రకాశం తనగదికి రావడం, మాట్లాడటం, కల్యాణికి కొండంత ఆనందం కలిగించింది. అతనికి కోపం వచ్చిందేమో అని తను ఎంతో బాధపడింది అప్పటివరకూ. కోపంవచ్చిన వాడయితే అలా తనంతట తాను వచ్చి మాట్లాడుతాడా! అదీగాక ఇందిర కేమివ్వాలి! అని తననడగడం, తన కేదో ఆధిక్యాన్నిచ్చి నట్లనిపించింది. ఇందిరతో చెప్పవద్దుసుమండీ అనడం ప్రకాశం తనకు మరింత దగ్గరవాడని ఋజువు చేసి నట్లుంది.

అనవసరంగా అపోహపడ్డది తాను. ఇంత చిన్న విషయాలకు కోపగించుకునేంత చిన్నబుద్ధికాదు ప్రకాశానిది. తన నర్థం చేసుకో గలడు- చేసుకున్నాడుకూడా - అనుకుంది. కల్యాణి మనస్సు కలకల లాడింది. తనలోతనే మురిసిపోయింది.

ప్రకాశం బజారుకు వెళ్తున్నాడేకాని అతని మనస్సు మనస్సులో లేదు- తాను మాట్లాడిన దాన్ని గురించి కల్యాణి ఏమనుకుందోఅని అతనిబాధ- ఆమె తననిగురించి చెడుగా భావించడం తను సహించలేడు.

కల్యాణి తనకు బొత్తిగా నిమిత్తంలేని వ్యక్తికాదు. ఆమె కష్ట సుఖాల్లో తనకు భాగముంది. లేకపోతే ఆమె ఏమనుకుంటుందో అని తనకింత చింత ఎందుకు! తానలా అడిగినందుకు ఆమె ఏమీ కోపం తెచ్చుకు న్నట్లు లేదు. నవ్వుతూనే మాట్లాడింది. ఇందిరకు ఏదోకొనిస్తానన్నా అసూయ పడలేదు కూడా. ఏమో! కోపం, అసూయ, అందరూ పైకి ప్రకటిస్తారా! మనస్సులో దాచేసుకుందా! లేక అదంతా ఆవిడ మంచితనమేనా!

కల్యాణి మంచితనం కూడా తనను బాధ పెడ్తోంది. ఇందిర అలా కాదు. తనను బాధ పెట్టేటంత మంచితనం ఆమెలోలేదు. దుఃఖపెట్టే టంత చెడుగూలేదు. నవ్వించి కవ్వించగల ప్రతిభమాత్రం ఉంది.

మెయిన్ రోడ్డుమీద పరధ్యానంగా ముందుకు నడుస్తున్న ప్రకాశం పక్కనే నడుస్తూ ఇందిర "మన గమ్యం ఏమిటో కాస్త చెబుతావా! కొంపదీసి మళ్ళీ హెచ్. యమ్. బేకరీకేనా ఏమిటి? నేను నడవ లేను బాబూ అంతదూరం. అలా అయితే రిక్షా కట్టించుకుందాం!" అన్నది, అలసిపోయానన్నట్లు విలాసంగా నిట్టూర్చి.

"కృష్ణమూర్తితో నడవడాని కోపిక ఉంది కాబోలు!" అనే శాడు గబుక్కున ప్రకాశం. వెంటనే స్ఫురించిందతనికి- ఇలా అనేంత ధైర్యం ఎలావచ్చింది తనకీ అని. ఇందిర అలా దెప్పినందుకు ఎక్కడ విరుచుకు పడుతుందో అని అతని గుండెలు పీచుపీచుమన్నాయి.

అది రోడ్డు అనికూడా మరిచిపోయినట్టుగా ఇందిర పకాలున నవ్వి, "ఓస్! ఇంతేనా నీకుతోచింది. కృష్ణమూర్తి కనుక నన్ను నడిపించాడు కాని ప్రకాశం నన్నంత అలిసిపోనిస్తాడా!" అంది, "ఏం ఇప్పుడేమంటావు!" అన్నట్లు అతని వైపుచూసి.

ప్రకాశం ఆ మాటలకు ఉబ్బిపోలేదు గాని నిజంగా నివ్వెర పోయాడు. ఆమె తన దెప్పును అంతచులకనగా తీసుకుంటుందనుకోలేదు.

ఫాన్సీ షాపులోకి దారితీశాడు ప్రకాశం. ఉన్నవాటిలో అందమైన టాయ్‌లెట్ పెట్టె కొన్నాడు.

"ఇదెందుకూ!" అంది ఇందిర ఎందుకో తెలుసుకునే.

"నీకోసమే" అంటూ బయటికి నడిచాడు ప్రకాశం.

"కృష్ణమూర్తి కేక్ యిస్తే నువ్వు బన్ యిస్తావేమో అనుకున్నాను; యింతచక్కని ఖరీదైన బహుమతి యిస్తావనుకోలేదే!"

ఇద్దరూ మళ్లీ రోడ్డుమీదపడి నడుస్తున్నారు. ఇంతలో చప్పున ఏదో స్ఫురించినట్లు ఇందిర "అన్నట్లు 'సెలెక్టు'లో మంచి పిక్చరు వచ్చింది. ఇవేళ ఆఖరిరోజు. వెళదామా!" అంది.

"ఇంటిదగ్గర చెప్పలేదుగా!" నసిగాడు ప్రకాశం. అంత మంచి ఆలోచన వెంటనే తట్టినందుకు తననుతానే అభినందించుకుని.

"ఎవరి యింటిదగ్గర? నీయింట్లోనా! నాయింట్లోనా!" అని పగలబడి నవ్వుతూ "మన కింటిదగ్గర చెప్పాల్సిన వాళ్లెవరున్నారోయ్! మానాన్న సంగతా! పొద్దుట అన్నాను. సినిమాకు వెళితే వెళతానని. ఇప్పటిదాకా ఆ మాటే మరచిపోయాను. ఇంటికి వెళ్ళడం ఆలస్యమైతే సినిమాకు వెళ్ళుంటుందని ఎలాగూ అనుకుంటాడు. ఇలాంటివాయన కలవాటేలే!" అంది.

ప్రకాశం చిక్కులో పడ్డాడు. కల్యాణి కొనమన్న పుస్తకం కొనలేదు. వెళ్లేటప్పుడు కొనవచ్చుననుకున్నాడు. సినిమాకు రానంటే ఇందిరకు కోపంవస్తుంది. తాను రానన్నా పట్టుదలగా ఉంటే ఒక్కతే వెళ్ళిపోతుందకూడాను. తనతో తీసుకువచ్చి మధ్యలో వదలిపెట్టడం ఏమంతమర్యాద-అనుకున్నాడు. త్రోవలో కల్యాణి చెప్పిన పుస్తకం కొనుక్కుని సినిమాకి వెళదామా అనుకుంటే ఇంతలో డబ్బుసంగతి గుర్తుకొచ్చింది. పుస్తకం కొంటే సినిమాకు డబ్బుచాలదు. ఇందిర దగ్గర డబ్బు ఉండకపోదు. కాని ఇంతవరకువచ్చి ఆమెను అడగడానికి స్వాభిమానం అడ్డువచ్చింది. ఏమయితేనేం పుస్తకం కొనడానికి వీలవదు అనుకున్నాడు.

"ఏమిటంత ఆలోచిస్తున్నావు. నీకిష్టంలేదా!" అన్నది విసురుగా ఇందిర.

"అదే వెళుతున్నాంగా! ఇష్టం లేకపోవడమేమిటి" అని సర్ది పుచ్చాడు ప్రకాశం. ఇద్దరూ థియేటరువైపు హుషారుగా సాగిపోయారు.

మర్నాడు సాయంత్రందాకా కల్యాణి కంట పడలేదు ప్రకాశం. ఉదయం అతను హాస్పిటలుకు వెళ్ళేటప్పుడు వసారాలో ఎదురైంది కాని అతడు చూడనట్లు తప్పించుకుని వెళ్లి పోయాడు. ప్రకాశం ఏదో తప్పు చేసిన వాడిలా కల్యాణి ఎదురు పడడానికే భయపడ్డాడు. ఆవిడ తెమ్మన్న పుస్తకం తేనేలేదు. ఆవిడ ఏమనుకుంటూందో! తను చెప్పిన మాటమీద శ్రద్ధలేదనుకుంటుంది. కాని జరిగిన దాని కేంచేస్తాడు.

ఆరాత్రి అతను భోజనంచేస్తూంటే కల్యాణి అతని గదిలోకి వెళ్ళింది. "ప్రొద్దుట ఏమీతోచక మీ టేబిలుమీద 'రేజర్స్ ఎడ్జ్' పుస్తకం కనబడితే పట్టుకెళ్ళాను. మీరు వెతుక్కోలేదు కదా!" అంది.

"ఆసంగతే గమనించలేదు నేను. ఎంతవరకూ చదివేరు! బాగుందా!" అన్నాడు ప్రకాశం.

"చాలా బాగుందండీ! ఇంకొక ఏభై పేజీలుంది. నిద్రపోయేలోగా చదివేస్తాను. రేపు ఉదయమే యిస్తాను" అంది.

"ఇవ్వక్కరలేదు లెండి. మీదగ్గర ఉంచండి."

"చదివేస్తానుగా! నాదగ్గ రెందుకూ!"

"చదివేసిన పుస్తకం పారవేయాలని ఎక్కడుంది! నే నిచ్చాను కాబట్టి ఉంచండి" అన్నాడు ప్రకాశం.

కల్యాణి కతనిభావం అంతబాగా అర్థంకాలేదు. ఆమె జవాబు చెప్పకుండా అలా ఉండిపోవడం చూసి ప్రకాశం "మీరు తెమ్మన్న పుస్తకం నేను తేలేకపోయాను. కాని నాకివ్వాలనున్న పుస్తకం నే నివ్వ కూడదా" అన్నాడు.

ఆమె చకితురాలై "దాని కింత బాధపడతారెందుకూ? అందు కని యిప్పుడు..."

ఆమె మాట పూర్తవకముందే—"ఆ పని చేయనందుకు దీనిని పరిహారంగా యివ్వడం లేదు లెండి—ఊరికనే చెప్పాను మాటవరుసకి" అన్నాడు ప్రకాశం.

"నాలాగే మీరూ అన్నిటికీ బాధపడతారు" అన్నదామె.

"నిన్నను మీ మనస్సు నొప్పించా ననుకుంటాను కదూ!"

"లేదు లేదు. మీరు పొరపాటు పడుతున్నారు. నే నసలేమీ బాధ పడనేలేదు. అవకాశం లేకపోయింది కాబోలు అనుకున్నాను అంతే. లేకపోతే డబ్బు చాలలేదేమో అనుకున్నాను" అంటూ "నేను వెళుతు న్నాను" అంది.

"పుస్తకం మీదగ్గర ఉంచుతారు కదూ" అన్నాడు ప్రకాశం మళ్ళీ మొదటికివస్తూ.

వెళ్ళిపోతున్న కల్యాణి వెనుకకు తిరిగి "అలాగే కాని, ఇదివరకు పుట్టినరోజని బహుమతి యిచ్చారు. మరి నాకెందుకీ కానుక— ఇవాళ నా పుట్టినరోజు కాదుగా" అన్నది నిండుగా నవ్వుతూ.

కల్యాణి ఎప్పుడోకాని నవ్వదు. తానిచ్చిన కానుక కల్యాణి నెంత కదిలించిందో ఆమె విప్పారిన ముఖమే చెబుతూంది. అంత చిన్న కానుక కల్యాణి కెంత తృప్తినిచ్చిందో అర్థం చేసుకున్న ప్రకాశం పులకితు డయ్యాడు. కల్యాణి అలా నవ్వడం అదివర కెన్నడూ అతడు చూడలేదు-ఎల్లవేళలా గంభీరంగా ఉంటుంది. సోగగా, విశాలంగా ఉన్న ఆ నీలి కళ్ళలో అంతవరకూ ప్రకాశం శ్రావణమేఘాల బరువునే గాని పున్నమి వెన్నెలల తళతళలు మెరియడం చూడలేదు. ఏం జరిగింది? కల్యాణి అంత…ఆనంద పారవశ్యంతో ఎందుకు నవ్వింది? తానిచ్చిన ఆ పుస్తకం-ఆ చిన్నికానుక, కల్యాణి నెంతగా లోలోపల కదిలించి వేసింది-అనుకున్నాడు ప్రకాశం. ఇన్ని కిక్కిరిసిన ఆలోచనలూ క్షణమాత్రం. కాని ఆ నవ్వులో ఏదో సంతృప్తిఉంది; ఆమె అంతరాంతరాలలో ఎక్కడో అహల్యవలె పాషాణిహైన నిర్వేదం, కానుక రూపంలో ప్రకాశం ప్రసరించిన అను రాగ రేఖకే కరిగి నీరై, అంతలో పెల్లుబికిన క్షీరసాగరమై ఒక నిర్భయా

నందహాసంగా వెలువడింది. ఆమె నవ్వింది- వెండిమువ్వల కింకిణీ స్వనం ధ్వనించినట్లు- కల్యాణి నవ్వింది.

ఆ నవ్వు క్షణమాత్రమే. కాని ఆ క్షణమాత్రమే ప్రకాశంలో అణువణువునా కోటి విద్యుత్ మాధురులు ప్రసరించాయి. అంత వరకూ అతనికి కల్యాణి మునిమాపు చీకట్లో మసకమసకగా గోచరించిన స్త్రీ మూర్తి; ఆమె నవ్వింది; ఆ నవ్వు ఫాల్గుణమల్లెలా విరిసింది. విద్యుల్లతవలె మెరిసింది. ఆ విద్యుత్ కాంతిలో ప్రకాశాని కొక కొత్త కల్యాణి కనబడింది; కనబడి సమ్మోహితుడిని చేసింది. ఇరువురి మధ్యా ఉన్న గోడలేవో లిప్త పాటులో కూలిపోయాయి ; యవనికలు తొలగి పోయాయి. కొత్త కల్యాణి అతడిని సమ్మోహితుడిని చేసింది.

గలగలా నవ్విన కల్యాణి హఠాత్తుగా తన నవ్వుకు తానే భయపడి ఆగిపోయింది. ఆ కళ్ళలో మళ్ళీ శ్రావణమేఘాలు ; ప్రకాశం కళ్ళలోకి అప్రయత్నంగా ఆమె చూసింది; కంగారు పడింది; శ్రావణమేఘాలు దట్ట మైనాయి. వర్షించ బోతున్నాయి. చూపు తిప్పేసుకుంది.

'కల్యాణీ!' అతని నోటినుండి అప్రయత్నంగా వెలువడింది. వెంటనే నాలుక కరుచుకుని 'క్షమించండి, పొరపాటు' అన్నాడు.

"ఏమిటి పొరపాటు? పుస్తకం యివ్వడమా?" అంది కల్యాణి కంగారుగా.

"ఛా ఛా! ఎంతమాట! 'కల్యాణీ' అని పిలిచాను పొరపాటున— మీకు కోపం వచ్చిందేమోనని—"

"ఏమీరాలేదు. రాదుకూడా" అనేసి కల్యాణి మళ్ళీ భయంగా చూసింది.

విద్యుత్ మాధురులు ప్రకాశం గుండెల్లో మళ్ళీ విజృంభించాయి. ఆ విజృంభణ యిచ్చిన ధైర్యంతో "ఐతే నేను చాలా అదృష్టవంతుణ్ణి. ఇక నుండి కల్యాణీ! అని పిలుస్తాను. సరేనా?" అన్నాడు,

ఆమె నవ్వుతూ సర్లేనన్నట్లుగా చూపింది.

"కాని ఒక్క షరతుమీద. నువ్వుకూడా 'ప్రకాశం' అని పిలవాలి." సరేనన్నట్లుగా తలూపింది నవ్వుతూ ఆమె.

"ఐతే విను, ఇవాళ నీ పుట్టినరోజు కాదు గాని అంతకన్నా విలువైనరోజు—"

"ఏం? ఏమిటి యివాళ ప్రత్యేకత?" అంది కల్యాణి కొంటెగా.

"అలా అడిగితే చెప్పలేను. కాని యివాళ మనిద్దరకు మళ్ళీ పుట్టిన రోజు. ఎందుకో నాకలా అనిపించింది. కొన్నికొన్నింటికి కారణా లడుగుతే చెప్పలేం? కొన్ని అనుభవాలకి కారణాలుండవు, ఫలితాలు మాత్రమే ఉంటాయి" అంటూ కల్యాణి దగ్గరగావెళ్ళి భుజంమీద చెయ్యివేసి, 'కల్యాణీ! ఇవాళ నిన్ను పోల్చుకోగల్గాను' అన్నాడు. కల్యాణి తల వాల్చేసుకుంది. ఆమె చేతిని తనచేతిలోకి తీసుకున్నాడు. కల్యాణి చెయ్యి వెనక్కి తీసుకోలేదు.

క్షణంలో కల్యాణి చెయ్యి వదలేశాడు ప్రకాశం."ఆ పుస్తకం జాగ్రత్తగా తీసుకెళ్ళి దాచు. నేనుకూడా యీ క్షణాలను పదిలంగా మనస్సులో దాచుకొంటాను. ఇంకవెళ్ళి నిద్రపో! హాయిగా మంచి కలలు గంటూ నిద్రపో!" అన్నాడు. కల్యాణి గబగబా మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోయింది.

ఆ రాత్రి ప్రకాశానికి నిద్ర పట్టలేదు. కల్యాణి నవ్వు అతని గుండెల్లో అదేపనిగా ప్రతిధ్వనించింది. ఏం జరిగింది తనకి? ఎవరీకల్యాణి? కల్యాణి ఏం చేసింది తనను? ఆమె తన గదిలోకి వచ్చింది మొదలు కిందికి వెళ్ళేదాకా తానాడిన మాటలలో ఏ ఒక్కటీ ప్రయత్నపూర్వకంగా అన్నవి కావు. అసలు మాటాడింది తను కానేకాదు. ఇంకెవ్వరో ప్రకాశం. ఆ ఆలోచన వచ్చేసరికి ఉలిక్కి పడ్డాడు. ఇంకెక్కడి ప్రకాశం. వెనకటి ప్రకాశం కల్యాణి నవ్వులో కొట్టుకుని పోయాడు. ఇప్పటి తనువేరు. ఈ ప్రకాశానికి కల్యాణి ఒక్కర్తే యీ జీవితానికి అర్థం. తను పుట్టింది అసలు కల్యాణిని వెతుక్కొని వెతుక్కొని ఆమె సన్నిధానంలో శేషజీవితం గడపడంకోసమే··· ప్రకాశానికి నిద్ర పట్టలేదు. గాలిలో తేలిపోయి, మళ్ళీ భూమ్మీద పడిపోయి - అలా స్వర్గనరకాలు రెండూ ఏక కాలమందే అనుభవిస్తూ జాగరం చేశాడు.

'నిద్రపో' అని కల్యాణిని ప్రకాశం ఆజ్ఞాపించాడుగాని, ఆపని ఆమెచేతకాలేదు. వెళ్ళి పక్కమీద అచేతనంగా పడుకుని ఉంది. అలాగని ఆమె మేలుకునీ లేదు. ఏదో తెలిసీ తెలియని స్మృతి విస్మృతి సరిహద్దు తీరంలో కొట్టుమిటులాడింది. మేలుకునే ఉండి ఏవేవో కలలుకంది; ఆ కలల్లోనే కన్నీళ్ళుకార్చేసింది. రెండు మూడుసార్లు గట్టిగా పలవరించింది కూడా. పక్కగదిలోంచి ఆ పలవరింపులు విన్న ఇందిర 'ఏమిటది కల్యాణీ!' అని అరచినట్లు కల్యాణికి తెలియదు. ఒకానొక పారవశ్యంలో అలాగే పక్కమీద అచేతనంగా పడి ఉంది. ఆమె లోలోపల నీలోత్పలాలు వికసించాయి; ఆమె గుండెల్లో కాశ్మీరు కుంకుమతోటలు పండాయి. ఆ తోటల అంచులమీద బాలభానుడుదయించాడు. ఆమె భయపడింది. అలాగే రాత్రంతా జాగరం చేసింది.

ఉదయం నిద్రలేచాక కల్యాణి, ప్రకాశం యిరువురి ముఖాల్లోనూ ఏమీ అలసట గోచరించలేదు. కళ్ళలో కొత్తకాంతి మెరిపిస్తూ నిద్రలేచారు.

4

సముద్రపు ఒడ్డునే నడుస్తున్న ప్రకాశం చీకటి పడిందని అకస్మాత్తుగా గ్రహించేసరికి చీకటి పడి అప్పటికప్పుడే గంటన్నరయింది. రిస్టువాచీ చూసుకున్నాడు. ఆగిపోయింది. చిరాకు వేసిందతనికి. దిక్కుమాలిన వాచీ యీ మధ్య తెగ ఆగిపోతోంది. మరమ్మతుమీద యిప్పటికే చాలా ఖర్చు పెట్టాడు. లాభంలేదు. కొత్తది కొనుక్కోవాలనుకున్నాడు. కోరికలే గుర్రాలైతే?— తనలో తనే నవ్వుకున్నాడు. పంపవలసిన డబ్బు ఇంకా మేనమామ పంపలేదు. నెలనెలా అదేతంతు. రెండు మూడు ఎక్స్ప్రెస్ ఉత్తరాలూ, ఒక టెలిగ్రామ్ ఇస్తే కాని ఆయనగారికి వేడిపుట్టదు. పోనీ దయా ధర్మభిక్ష అనుకుందామా అంటే అదీ కాదాయె; తన డబ్బే తనకి పంపించడానికి యింత మెహర్బానీ. ఇంత ప్రాధేయ పడడం—మనుషులు అలా ఎందుకుంటారో, ఎందు కలా ప్రవర్తిస్తారో అతనికేం అర్థంకాలేదు. తనకి తనే అర్థం కానప్పుడు ఇతరులెలా అవుతారు? రోడ్డుమీద అపరిచితుడు కనబడి తెలిసినట్లు పలకరిస్తే ఎంత ఆశ్చర్యం వేస్తుందో — తననుచూసి తనకు అంత ఆశ్చర్యమూ కలుగుతుంది అప్పుడప్పుడు. ఎవరు తను? అదే తెలియడంలేదు. పోల్చుకుందామంటే పూర్తి ఆకారం స్పష్టంగా తనకే కనబడడంలేదు. ఎక్కడో ఏదో వెలితి ఉంది. తను పూర్తి మనిషి కాడు. సగం మనిషి. తలుపుల్లేని గది, చక్రాలులేని బండి, సగం కట్టిన తరువాత డబ్బులేక ఆపేసిన ఇల్లు-యివన్నీ జ్ఞాపకం వచ్చాయతనికి. ఆ వెలితి ఎలా పూడుతుంది? రోజుకి రోజుకీ ఆ వెలితి ఎక్కువవుతున్నదే కాని తగ్గడంలేదు. అందరూ తనలాగే ఆలోచించి తనలాగే ఆశ్చర్య పోతున్నారా? ఇందిరా - కృష్ణమూర్తీ - ఆనందరావూ అందరూ ఒక్కసారి మనోవీధిలో మెరిశారు. కృష్ణమూర్తికేం అతని జీవితం వడ్డించిన విస్తరి. మరి ఇందిర మాటేమిటి? జీవితం అంటే అంత ధీమా ఎలావచ్చింది ఆ అమ్మాయికి? ఆలోచించి చూసుకుంటే జీవితంలో ఏమీలేని ఆ అమ్మాయికి! సర్కస్‌లో ట్రెపీజ్ మీద ఫీట్లుచేసే అమ్మాయిలు జ్ఞాపకం వచ్చారతనికి. సరిగ్గా అలాంటిదే ఇందిర అనుకున్నాడు. ఏ ఘట్టంలోనైనా సరే, అవలీలగా, విలాసంగా,

ఎగిరివచ్చే ఊతను అందుకొని హాయిగా మొగ్గవేసి అవతల గట్టుకి చేరుకుంటుంది. అందరూ చప్పట్లుకొడతారు. చెయ్యి చాచడంలో, నేర్పుగా పట్టుపట్టడంలో, అంగుళంకూడా వాసి రానివ్వదు. జీవితంలో ప్రతీది అంత సులువుగా చేసెయ్యగలదు ఇందిర. కృష్ణమూర్తి సరేసరి. తీర్థంలో పిల్లవాడితంతు. జీవితం అతని కొక ఎడతెగని తిరనాళవలె కనబడుతూంది. జేబులో మస్తుగా డబ్బుంది. ఇంకేం కావాలి? తీర్థంలో కులాసాగా తిరుగుతూ, రంగురంగుల గాలిబుడగలు కొని ఊదుకుంటున్నాడు. కావలసినంత వ్యవధి ఉంది. అన్నీ తీరిగ్గా చూడొచ్చు; రంగుల రాట్నం ఎక్కి తిరగొచ్చు, మిఠాయి తినవచ్చు, సీతాకోక చిలుకల్ని పలుకరించవచ్చు. అసలు నేటి మానవ సమాజమే పెద్ద తీర్థంలాగ అనిపించింది ప్రకాశానికి. ఈ తీర్థంలో జీవితం తనకే అర్థం కాకుండా ఉంటే — తనకొక దారితప్పిన పిల్ల తారసిల్లింది. కల్యాణి నిజంగా తిరనాళలో తప్పిపోయిన పిల్లవలె కనబడుతుంది. క్రితం రాత్రి సంఘటన జ్ఞాపకం వచ్చిందతనికి. ఒక్క నవ్వుతో కల్యాణి తన హృదయంలో చోటు చేసుకుంది. ఈ పరిణామం తనను ఎక్కడికి తీసుకు వెళుతుంది?

ఆలోచనల బరువుతో భారంగా నడుచుకుంటూ ఊళ్ళోకి వచ్చాడు ప్రకాశం. దీపతోరణాలు వెలిగిపోతున్నాయి. కిళ్ళీకొట్టులో గడియారంకేసి అప్రయత్నంగా చూశాడు. అప్పుడే ఎనిమిది దాటింది. బాబోయ్ అనుకున్నాడు. ఇందిరకి కోపం వస్తుంది. ఇవాళ నుండి అందరూ కలిసి భోజనం చెయ్యడానికి ఏర్పాటు చేశాడు ఆనందరావు. ఎవరి భోజనం వాళ్ళు హోటలునుండి తెప్పించుకుంటున్నా ఆ తినేదేదో అందరూ కలిసి కూర్చుని తింటే బాగుంటుందని ఆనందరావు సూచిస్తే, బాగుంది అలాగ చేసితీరాలి యివాళనుండీ అని ఆజ్ఞాపించింది ఇందిర. మొదటి రాత్రే ఆలస్యంగా వెళితే అపార్థాలొస్తాయి అనుకుని గబగబా అడుగులు వేశాడు ప్రకాశం. ఇల్లు చేరేటప్పటికి ఆనందరావుగారు ముందు గదిలో కూర్చుని ఒక్కడూ పేకాడుకుంటున్నాడు. ఇందిర పేపరు చదువుకుంటూంది. కల్యాణి గదిలో దీపంలేదు. మేడమెట్లెక్కి తనగది లోకి వెళ్ళి బట్టలు మార్చుకుని కిందికి వచ్చాడు ప్రకాశం.

"సారీ ఇందిరా! కొంచెం ఆలస్యమైంది కదూ! భోజనం చేద్దామా?" అన్నాడు.

చదువుతున్న పేపరు గిరవాటు పెట్టి "అయితే పద! వడ్డనలో సాయంచేద్దువుగాని. ఇంక పేకాట చాలించి నువ్వుకూడా రా నాన్నా" అంటూ వంటింట్లోకి దారి తీసింది. నలుగురికీ వడ్డనలు చేసి పీటమీద కూర్చుంటూ 'కల్యాణిని, మీ నాన్నగారినీ రమ్మను' అన్నాడు ప్రకాశం. ఇందిర అతనివైపై ఒక్కసారి సాలోచనగా చూసి చిరునవ్వు నవ్వి 'నాన్నా' అని అరుచుకుంటూ వెళ్ళింది. ఇంతలో ఆనందరావు గారు వచ్చి విస్తరిముందు కూర్చున్నారు. 'ఏమిటోయ్ ఆసుపత్రి విశేషాలు! రోగాలన్నీ క్షేమమేనా!' అన్నాడు. అతని పలకరింపుధోరణే అంత.

ప్రకాశం కొంచెంగా నవ్వి "రోగులంతా క్షేమంగానే ఉన్నారు" అన్నాడు. ఆనందరావు విస్తరి కొంచం ముందుకు లాక్కుంటూ "ఆహా! రోగులసంగతి నీకేం తెలుసు. నన్నడుగు చెప్తాను. వెనకటి కోసారి ఏమయిందంటే మా డిప్టీ కలెక్టరు శేషావతారంగారి అమ్మాయికి హఠాత్తుగా ఓరాత్రి జలుబుచేసింది. నిల్చున్న పాటున డాక్టరును తీసికుని రమ్మని నాకు కబురు చేశారాయన" అంటూ ఏదో కథ మొదలుపెట్టారు. ప్రకాశం వినిపించుకోడం లేదు. కల్యాణి యింకా రాలేదేం? ఒంటరిగా గదిలో చీకటిలో ఏంచేస్తుంది? ఉదయం కాలేజీకి వెళ్ళబోయేముందు ఎంతో సంతోషంగా ఉంది. హాయిగానే ఉంది. అలాంటిది తానింటికి చేరాక గదిలోంచి బయటికి రాలేదేమా అని కొంచెం ఆందోళన పడ్డాడు. ఒక క్షణంలో అతని ఆలోచన పరిపరి విధాల పోయింది. ఇంతలో ఇందిర దూకుడుగా వచ్చి విస్తరిముందు కోపంగా చతికిలబడుతూ "రాణీగారెందుకో అలిగింది. భోజనానికి రమ్మంటే రానంది" అని ఎవరితోటో అన్నట్టు చిరాగ్గా అనేసి అన్నం కలుపుకోడం మొదలు పెట్టింది. ఆనందరావు ధీమాగా "ఎంచేత రానంది? కారణ మేమిటట!" అన్నాడు. "తల నొప్పిగా ఉందట. తల నొప్పయితే అన్నం తినడానికేం!" గొణిగింది ఇందిర.

ప్రకాశం తిన్నగా కల్యాణి గదిలోకి వెళ్ళి చూశాడు. లైటు స్విచ్ వేశాడు. క్యాంపు కాటుమీద ఒకమూల ఓరగా పడుకుంది కల్యాణి. దగ్గరగా వెళ్ళి "కల్యాణీ! ఎందు కలా పడుకున్నావు?" అన్నాడు.

కల్యాణి నెమ్మదిగా లేచి కూర్చుని "ఊరికే పడుకున్నాను. తల నొప్పిగా ఉంది" అంది.

ప్రకాశం "ఉత్త తలనొప్పికే ఇలా పడుకోవు నువ్వు. ఇంకేదో కారణముంది, చెప్పవా?" అన్నాడు.

కల్యాణి మాటాడ లేదు.

"చెప్పవా కల్యాణీ !" అన్నాడు మళ్ళీ లాలనగా.

"ఏంలేదు ప్రకాశం. మధ్యాహ్నం నాన్న దగ్గిరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది. అప్పటినుంచి మనస్సు బాగులేదు. కాసేపు నన్నొదిలేయి. ఒంటరిగా పడుకోవాలనుంది. ఎవరితోటీ మాట్లాడే స్థితిలో లేనిప్పుడు" అంది కల్యాణి.

ప్రకాశం ఆమెచెయ్యి పట్టుకుని "వీల్లేదు. ముందు భోజనానికిరా! నాన్నగారేం వ్రాశారో తరువాత చెబుదువుగాని. దీనికే అంత బెంగ పడిపోకూడదు పద" అంటూ బలవంతంగా ఆమెను భోజనానికి తీసుకు వెళ్ళాడు.

ఆమె అనిష్టంగా అతని వెంట నడిచింది. కల్యాణి వెళ్ళి భోజనం చేసినదేమీలేదు కాని ఇందిర పిలిస్తే ఆమె వెళ్ళక పోవడం ప్రకాశం పిలిస్తే వెళ్ళడం ఇందిరలో దుమారంలేపింది. భోజనం చేసినంత సేపూ కల్యాణిని దెప్పి పొడిచింది.

"ప్రకాశం! నువ్వింత మంచివాడి వెప్పుడయిపోయావు? ఈ సంగతి తెలిస్తే నిన్నే ముందు పంపించే దానినే" అన్నది.

కల్యాణి చారు అన్నం తిని చెయ్యికడుక్కో పోతూవుంటే "అదేమిటి! కాస్త పెరుగు వడ్డించవోయ్, నువ్వు వడ్డిస్తే తింటుందిలే" అన్నది ఇందిర. ప్రకాశం అన్నిటికీ ఊరుకున్నాడు. కల్యాణి కన్నెత్త లేదు. ఆనందరావు పేపరు చదువుకుంటూ ఈ విషయాలు ఎరగనట్లే భోజనం ముగించేడు. ప్రకాశం లేవకముందే కల్యాణి వెళ్ళిపోబోతూంటే

"అదేమిటి! అతనన్నం కాస్తా తినేదాకా ఆగవోయి. లేకపోతే అతనికి సహించదు" అన్నది ఇందిర వికటంగా నవ్వి.

ప్రకాశానికి సహనం తగ్గింది. 'చాల్లే ఇందిరా! ఎప్పుడూ నీకు వెటకారమే. సమయం సందర్భం ఉండక్కర్లేదూ!' అని కంచంలో నీళ్ళుపోసి లేచి దూకుడుగా మెట్లెక్కి తన గదికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇందిర తెల్లబోయి అతను వెళుతూన్న వైపు చూసి అంతలోనే ఆనందరావు వైపు తిరిగి ''చూశావా నాన్నా!'' అన్నట్లు చూసింది.

ఆనందరావు 'అంతేలే!' అన్నట్లు కూతురువైపు చూశాడు.

ప్రకాశం- ఇందిర సూటిపోటి మాటలకు లోలోపల చిటపటలాడాడు. కల్యాణి దుఃఖపడుతూందని తల్చుకొని, 'ఏమిటో! మనస్సు విప్పి మాట్లాడదు' అని బాధ పడ్డాడు. వెళ్ళి అసలు విషయ మేమిటో కనుక్కొని వస్తేనో అనుకున్నాడు. 'అమ్మో! ఇంకేమైనా ఉందా! ఇందిర మా ఇద్దరినీ బతకనివ్వదింక' అనుకున్నాడు మళ్ళీ. ఇలా భయపడడంలో అర్థంలేదు. అవతల మనిషి బాధపడుతూంటే తనేం చెయ్యలేక పోయినా కొంచెం అనునయించడానికి కూడా ఎందుకు సంకోచిస్తున్నాడు తను? ఇందిరను చూసి తనెందుకు భయపడాలి? నిజానికి ఆ అమ్మాయినుండి స్వేచ్ఛగా తన తోవను తాను పోవడం ఎలాగో నేర్చుకోవాలి తన బోటి వాళ్ళు. ఇంత ఆలోచించి కల్యాణి దగ్గరకు వెళదామా అనుకున్నాడు ప్రకాశం. 'కాస్సేపు నన్నొదిలేయి ఒంటిరిగా పడుకోవాలనుంది' అన్న కల్యాణి మాటలు గుర్తుకొచ్చాయి. తను వెళ్ళినా ఆమె అంత ఇష్టపడక పోవచ్చు ననుకుని లైటార్పేసి పడుకున్నాడు. అర్ధరాత్రి గడిచాక గాని ప్రకాశానికి నిద్రపట్టలేదు.

తెల్లవార్లూ కల్యాణికి కునుకులేదు. తండ్రి తన కింత వరకూ తెలియని ఎన్నో బాధాకరమైన విషయాలు వ్రాశాడు. పైగా అతని ఆరోగ్యం క్షీణిస్తూందన్నాడు. నాన్న ఆరోగ్యం బాగులేదు. నాన్న మనస్సు బాగులేదు. నాన్న ఆర్థిక పరిస్థితులు బాగులేవు. నాన్నే తనకు సర్వస్వం. ఇంక తనకేం బాగుంది కనుక. 'ఎందుకలా ఉన్నావు? చెప్పవా?

కల్యాణీ!' ప్రకాశం మాటలు విన్పించాయి. ప్రకాశానిదెంత జాలిగుండె! తనబాధను చూసి అతని కెందుకింత సానుభూతి! అందరికీ అలా ఉంటుందా! ఎందుకుంటుంది. సానుభూతి అనేది మనుష్యులకు సహజగుణమే అయితే ఇందిర అలా ఎందుకంటుంది? ఇందిర ఎత్తిపొడుపు మాటలు కల్యాణిని గుచ్చి గుచ్చి బాధించాయి. ఇన్నాళ్లూ ఇందిర చాలా సరదామనిషి అనుకున్నది. ఇంత ఈర్ష్య పెంచుకొన్నదనుకోలేదే! ఈర్ష్య అనే తలంపు వచ్చేసరికి కల్యాణి భయంతో వణికి పోయింది. అమ్మో! అదే నిజమయితే ఇందిర ధాటికి నేనాగగలనా! అనుకుంది.

తెల్లవారుఝామున కలత కలతగా చిన్న నిద్దురపోయి ఎండెక్కాక లేచింది కల్యాణి. తల భారంగా ఉంది. అద్దంలో చూసుకుంది. తన ముఖం తనకే భయంకరంగా తోచింది. కనురెప్పలు వాచి బరువెక్కాయి. కాలేజీకి వెళ్లాలనిపించలేదు. డిశంబరు పరీక్షలు దగ్గర కొస్తున్నాయి. అసలే జబ్బుపడి నెలపైగా కాలేజీకి వెళ్ళలేదు. చదువు వెనుకపడుతూందని భయపడింది.

కల్యాణి కాలేజీకి వెళ్లనేలేదు. కాఫీతాగి మళ్ళీ పడుకుంది. ఇందిర పదిగంటల కాఫీసుకు వెళుతూ కల్యాణి పడుకుని ఉండడం చూసిందికాని పలుకరించలేదు. ప్రకాశం ఉదయం ఆసుపత్రికి వెళ్లిన వాడు ఏం తోచిందో కాని పదకొండు గంటలకే యింటికి వచ్చేసి, కల్యాణి గదిలోకి తొంగి చూశాడు. మంచం మీద అడ్డంగా పడుకుని ముందురోజు పేపరు తిరగేస్తూంది కల్యాణి.

"కాలేజీకి వెళ్ళలేదూ!" అన్నాడు ప్రకాశం.

'లేదు' అంటూ మంచం మీద లేచి కూర్చుని "ఇంత వేగం వచ్చేశావేం" అనడిగింది ప్రకాశాన్ని.

"నీ కోసమే! పొద్దుట నీ వాలకం చూసి నువ్వు యింట్లోనే ఉండి ఉంటావనుకున్నాను."

"మరి వార్డులో పని?"

"చేస్తే ఉంటుంది, చెయ్యకపోతే ఉండదు. అదీకాక ఇవ్వాళ మా బాస్ రాలేదు. క్లినిక్కు లేవు."

"అన్నీ నీ కోసమే కుదిరాయి కాబోలు!" అంది కల్యాణి లేని నవ్వు తొణికించి.

"మనకోసమే అను-సరేకాని నేనొకటడుగుతాను ఊఁ! అంటావా?"

"ఏమిటది?" అంది కల్యాణి రెప్పలు పైకెత్తి ఆశ్చర్యంగా చూసి.

"తీరా అడిగితే నువ్వు కాదంటే" అన్నాడు ప్రకాశం

"అననులే" అన్నదామె ఆప్యాయంగా.

"మరేమీలేదు. నువ్వేలాగా కాలేజీ ఎగ్గొట్టావు. నేనూ రమారమీ అంతే. ఎక్కడికయినా తిరిగొద్దాం. నీకూ మనస్సుకి కొంచెం హాయిగా ఉంటుంది."

"ఇంత ఎండలోనా! ఎక్కడికి పోగలం?"

"ఏ వ్యాలీ గార్డెన్సుకో పోదాం. ఇలాంటప్పుడే అక్కడ హాయిగా ఉంట్టుంది."

"అమ్మో! అంత దూరమే" అంది కల్యాణి గుండెమీద చెయ్యి వేసికుని.

"ఏం ఎంతమందో పిక్‌నిక్‌కని తిరగటానికి వెళుతూనే ఉంటారు. మరీ అంత దూరమేమీ కాదు. ఇప్పుడు బయలు దేరితే రెండయే లోపున చేరిపోతాం. కాస్సేపు హాయిగా గడిపి ఆరింటికి తిరిగి రావొచ్చు. ఏం!" అన్నాడు. కల్యాణి కొంచెం సేపేదో ఆలోచించి 'ఇందిరకి తెలిస్తే!' అంది భయం భయంగా.

"నిన్నటి గొడవతో హడలిపోయినట్టున్నావు-తెలిస్తే నీకేం - అవును" అన్నాడు ప్రకాశం ధీమాగా.

ప్రకాశం ఇంత నిబ్బరం ఎప్పుడు నేర్చుకున్నాడా అనుకుంది కల్యాణి.

ఆమె సరేననటంతో ఎక్కడలేని బలం వచ్చింది ప్రకాశానికి. మేడ మీదకు ఒక్క ఉరుకున వెళ్ళి బట్టలు మార్చుకొని నీటుగా తయారయి వచ్చాడు. కల్యాణి కూడా సిద్ధమైంది.

దారిలో ఫలహారాలు కొనుక్కుని ఇద్దరూ వ్యాలీ గార్డెన్సుకి బయలుదేరారు.

పడవలో ప్రయాణం అదివరకెన్నడూ ఎరుగదు కల్యాణి. అదే మొదటిసారి. ఇవతలి గట్టునుండి అవతలి గట్టుకి చేరడానికి అంతా కలిపి పదిహేను నిముషాలు పడుతుంది. ఆ పదిహేను నిమిషాలు కల్యాణి కెంతో హాయనిపించింది. 'ఈ పడవవాళ్ళెంత అదృష్టవంతులు?' అనుకుంది. హోరు మని వీచేగాలి. దూరంనుండి కనబడే హార్బరు. రంగురంగుల స్టీమర్లు నీళ్ళమీద రంగులు పులుముతూంటే, స్టీమరుగొట్టాల నుండి పొగలు లేచి ఆకాశంలో వలయాలు తిరుగుతూంటే కల్యాణి దృష్టికి ప్రతీదీ మనోహరంగా కనబడింది. సముద్రంలోనికి చొచ్చుకున్న ఏరాడ కొండరాళ్లు కెరటాల ఎడతెగని తాకిడికి నునుపెక్కి నలుపెక్కి ఎండలో తళాతళా మెరుస్తున్నాయి. ఆ క్షణాలలో తనను తాను మరచి పొంగిపోయింది కల్యాణి. పడవ లోవతోట ఒడ్డుకు చేరడం గమనించనే లేదు కల్యాణి. 'వచ్చేశాం యింక లే!' అని ప్రకాశం హెచ్చరించే సరికి ఉలిక్కిపడి పడవలోంచి ఒడ్డు మీదకు ఒక్క ఉరుకు ఉరికింది.

ఇద్దరూ పక్కపక్కగా ఒడ్డు వారనే నడకసాగించారు. కంటికి యింపుగా కనబడే గులకరాళ్లను ఏరి చేతిరుమాలులో మూటకడుతూంది కల్యాణి. 'గులకరాళ్లు ఏరి ప్రయోజనం ఏమి కల్యాణీ! చూడ్డానికి ఎంత బాగున్నా, గులకరాయి గులకరాయే. గుడ్డిగవ్వ చెయ్యదు'— అంటూ వ్యాఖ్యానించాడు ప్రకాశం.

"మనం ఏరుకొనే ప్రతివస్తువునూ ప్రయోజనం చూసి ఏరుకుంటామా?" తిరుగుప్రశ్న వేసింది కల్యాణి.

"మరి దేన్ని చూసి?"

"ప్రయోజనాలు లెక్కచూసుకుని ఆపైన మమతలు పెంచుకోము. అవి ఏర్పడతాయి అంతే" అంది కల్యాణి, అతని కళ్లలోకి చిలిపిగా చూసి.

"ఓహో!" అన్నాడు ప్రకాశం గోముగా ఆమెవైపు చూస్తూ. ఇద్దరికీ ఒక్కసారే మళ్ళీ భయంవేసి చూపులు తిప్పేసుకున్నారు. నిశ్శబ్దంగా నడక సాగించారు.

తోటలో చెట్లు బాగా దట్టంగా అల్లుకున్న చోట నీడలో ఆగిపోయి ప్రకాశం, "టైము మూడున్నరయిందిప్పుడు. సాయంత్రం ఆరుగంటల దాకా పడవవాళ్లుంటారు. కథలో చెప్పినట్లు యీ చెట్టునీడను విశ్రాంతిగా కూర్చుని మాట్లాడుకుందాం. మోసుకొచ్చిన ఫలహారాలున్నాయి; ఒకరి కొకరం చెప్పుకోవలసిన గాథలు చాలాఉన్నాయి. ఏకాంతం దొరికింది, విశ్రాంతి కల్పించుకున్నాం. ఇంకేం కావాలి కల్యాణీ!" అంటూ ఫలహారం పొట్లం విప్పాడు ప్రకాశం.

కల్యాణి జవాబు చెప్పలేదు. ఇద్దరినీ మౌనం ఆవరించింది. దూరాన పిగిలి పిట్టల అరుపు. ఎండుటాకుల గలగలలు. ఇద్దరి హృదయాలూ ఏదో చెప్పలేని నిర్వేదంతో బరువెక్కిపోయాయి. పరస్పరం చెప్పుకోడానికి బోలెడంత ఉంది. మాటలే దొరకడంలేదు. ఇద్దరిమధ్యా ఏదో అవ్యక్తమైన అయోమయం అడ్డునిలుచుంది. ప్రకాశానికి చెప్పవలసినవన్నీ ఒక్కసారిగా కల్యాణి మనస్సులో పెల్లుబికినట్లు స్ఫురించాయి. అన్నింటినీ ఒక్కసారిగా చెప్పేయాలనుకుంది.

"ఔను ప్రకాశం-యింకేం కావాలి! ఇలాంటి అవకాశాలు ఎప్పుడో కాని రావు. మా లెక్చరర్ అన్నట్లు-బ్రతుకులో చిన్నచిన్న కటాక్షాలకే మనం నోచుకున్నాం. కనక వాటికే కృతజ్ఞత చూపించాలి. చెప్పుకోవలసిన గాథ చాలా ఉంది ప్రకాశం. ఎటొచ్చీ ఎలా చెప్పాలో తెలియడంలేదు. నీతో చెప్పుకోవాలనే ఎన్నోసార్లు ప్రయత్నంచేశాను. కాని అది లోలోపలే అణగిపోయింది. అదే నాలో బలహీనత. ఎవరితోనూ ఏదీ చెప్పుకోలేను. చెప్పుకునేందుకు మాత్రం ఎవరున్నారులే! పుట్టిననాటినుండీ నేను ఒంటరి దాన్నే -" ఆగిపోయింది కల్యాణి.

"ఇదిపరకంటే ఏమో, యిప్పుడూ నువ్వు ఒంటరిదానవేనా? మొన్నటిదాకా యిద్దరం వేర్వేరుగా ఒంటరివాళ్ళం. ఇవాళనుండీ అలా కాదుగా! ఇద్దరం ఒకరికొకరం తోడుపడితే యిక ఒంటరితనం ఏమిటి?" అన్నాడు ప్రకాశం.

కల్యాణి జవాబు చెప్పలేదు. ఆమె మొహంలో ఏదో భయం కమ్ముకుంది. అది ప్రకాశం పోల్చుకోలేదు. "చెప్పు కల్యాణీ! మీ నాన్న గారు ఏమిటి రాశారు ఉత్తరంలో? రాత్రి ఎందుకంత బాధపడ్డావు?" ఆప్యాయంగా అడిగాడు.

అతని కళ్ళల్లోకి ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది. "ఇతడికి అభిమానించడం తెలుసు. తోడుపడాలని తహతహలాడ్డం తెలుసు. కాని మనిషిని అర్థం చేసుకోవడం తెలుసా?" అనుకుంది మనస్సులో.

వెంటనే ఆ జిజ్ఞాసలోంచి తేరుకుని, "చెప్పడానికేముంది ప్రకాశం! ఇప్పుడు మేమున్న పరిస్థితి అంతా రాశారు. ఆయన మనస్సులోని దిగుళ్ళూ, బెంగలూ అన్నీ రాశారు. మాది బీదకుటుంబం కిందే లెక్క. ఆ సంగతి నేను చిన్నప్పుడే అర్థంచేసుకున్నాను. కాని బొత్తిగా నిరాధార పక్షులం అని తెలుసుకోలేక పోయాను. నందూరులో మాకొక యిల్లుం దని చెప్పాను కదూ! తాతలనాటి యిల్లది. అమ్మితే ఎంతచేస్తుందో నాకు తెలీదుగాని దానిమీద మూడువేలకు పైగా అప్పు పెరిగిందట. ఇంటిమీద అప్పుచేసినట్లు నాన్న నాకెప్పుడూ చెప్పలేదు. ఇప్పుడది వేలానికొచ్చిందట. ఆతరవాత మాకు నిలవ నీడకూడా ఉండదు .... మూలిగే నక్కమీద తాటిపండన్నట్లు దానికి తోడు నాన్న ఆరోగ్యం బాగులేదట.... అదీ పరిస్థితి ఏంచెప్పమంటావు!" అంటూ ఆగిపోయింది కల్యాణి.

తల దించేసుకు వింటూన్నాడు ప్రకాశం. తల ఎత్తకండానే, "పోనీ మీనాన్నగారిని యిక్కడికి తీసుకురాకూడదూ! ఆసుపత్రిలో వైద్యం చేయిద్దాం. నేనున్నానుగా!" అన్నాడు జంకుతూ జంకుతూ.

"అలాచేస్తే బాగానే ఉంటుంది. కాని అంతశక్తి నాకెక్కడిది? ఇందిరలాగ యింకొకర్ని పోషించే స్థితిలోలేనుగదా! అక్కడుంటే నాన్నకి

ఏదో విధంగా గడచిపోతుంది. స్థానికుడు కాబట్టి అప్పోసప్పోచేసి నన్నిక్కడ చదివిస్తున్నాడు. ఇక్కడికొచ్చేస్తే మమ్మల్ని చూసేవారెవరు? అదీకాక, నాన్నకి ఆ వూరూ ఆ యిల్లూ విడిచిపెట్టి రావడం ఎంతమాత్రం యిష్టంలేదు. ఎందుకో ఆ యింటిమీద అంత మమత!"

"స్వంత యిల్లంటే ఎవరికి మమత ఉండదు కల్యాణీ!"

"స్వంత యిల్లు!" నిట్టూర్చింది కల్యాణి. "ఆయన కేముంది గనక యింట్లో! ఇల్లాలా ఇంటికి ఓదపతా! నేను పుట్టిపెరిగిన దాయింట్లోనే. కాని ఆ యిల్లు తలుచుకుంటే నేను మరింత వణికిపోతాను.... ఎంత భయంకరమైన ఒంటరితనం అనుభవించానా యింట్లో! ఈ లోకంలోకి నాప్రవేశం, మా అమ్మ నిష్క్రమణం రెండూ ఒకసారే జరిగాయి. ఏడాదివరకూ పక్కింటి ధర్మాత్మురాలు పెంచించింది. ఆ తరువాత మా వేలువిడిచిన పిన్ని పెంచిది. నేను ఇంటర్ ప్యాసయాకనే పోయిందిలే ఆవిడ. నా హైస్కూలు చదువూ, తునిలో పిన్నితో కాపురం - ఇవన్నీ అప్పుడప్పుడు నీకూ చెబుతూ వచ్చానుగా! ఆఁ! యిల్లన్నానా, ఊరిలో రామమందిరం సందులో చిట్టచివరి యిల్లు మాది. సిర్మానుష్యంగా పాడుపడినట్లుండేది. చిన్నతనం నుండీ యిల్లు కదిలి ఎక్కడికీ వెళ్ళేదానిని కాదు. నలుగురితో కలిసి ఆడుకోవడంకూడా తెలియదు. ఇంట్లో నేనూ మా పిన్నీ, వీధిగదిలో మానాన్నా. వీధిగదిలోనే పోస్టాఫీసుంది. కనీసం మా నాన్నైనా నలుగురితో కలిసిమెలిసి ఉండగలిగే మనిషైతే నేనిలా తయారవక పోదునేమో! ఆయనా నాలాంటివాడే. తెలివితక్కువవాడు కాదు. కాని అమ్మ పోయిన నాటినుండీ జీవితం మీద అదోరకం విరక్తి పెంచేసుకున్నాడు. ఒక్క నేను తప్పితే యీ ప్రపంచంలో ఆయన కేఅనుబంధమూ లేదు. కాని నాతోకూడా చనువుగా ఉండలేకపోయేవాడు. "జలుబు చేస్తుంది నీళ్ళలో తిరక్కు" 'ఇంక పడుకో, లేకపోతే జబ్బు చేస్తుంది,' "రేపు పండుగ," పొద్దున్నే లేచి తలంటుకొని కొత్త పరికిణీ కట్టుకో"—— మొదలైన వాక్యాలు మించి ఆయన నాతో ఇంకేమీ మాట్లాడి ఎరుగడు. అలాగని నాన్న హృదయం లేనివాడనుకోకు. ఎవరి కష్టం విన్నాసరే యిట్టే కన్నీళ్లు కార్చేస్తాడు. ఆ పోలిక కొంచెం నాకూ అబ్బింది. అలాగే-మానాన్నా అల్పసంతోషి.. అందుచేత చిన్నప్పటినుండీ

నేనూ అలాగే తయారయానని పించింది. నాకెప్పుడూ పెద్దఆశలూ, ఆశయాలు లేవు. నాన్న ఏంకొంటే అవే బట్టలు. ఇంట్లో ఏం తింటే అదేతిండి. అంచేత పేదరికం గాని మరేలోపంగాని నాకు తెలిసేదిలేదు- కాని నా బాధ వేరు. చెప్పలేని ఒంటరితనం సర్వదా నన్ను బాధించేది. పట్టపగలు కూడా కీచురాళ్ళ శబ్దాలు, గాలి రొదలు నన్ను భయపెట్టేవి. నాన్న ఎప్పుడో కాని మాటాడడు. ఆ వాతావరణంలో నేనూ అలాగే తయారయాను. వెలికిరాని మాటలెన్నో నా లోలోపల అట్టహాసం చేసేవి" అంటూ ఏదో ఉద్వేగం వచ్చి మధ్యలో ఆగిపోయింది కల్యాణి. అప్రయత్నంగా ఆమె కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి.

ఆమె కంటనీరు చూసి ప్రకాశం గిలగిల లాడిపోయాడు. చేతిరుమాలుతో కళ్ళుతుడుస్తూ, "ఛా! ఏమిటది కల్యాణీ! ఎందుకిలా బెంబేలు పడుతున్నావు?" అన్నాడు.

కల్యాణికి దుఃఖం పెల్లుబికి వచ్చేసింది. శ్రావణమేఘం ఒక్కసారిగా వర్షించేసింది. ప్రకాశం అచేతనంగా అలా ఉండిపోయాడు. జీవితంలో ఎప్పుడూ యిటువంటి ఘట్టాన్ని అతడెదుర్కోలేదు. ఆమె నెలా ఓదార్చడం? తన చిన్నప్పుడు అమ్మకూడా తననుచూసి కంటనీరు పెట్టేది. అదిచూసి తనకు భయం వేసేది. వెంటనే అక్కడనుండి పారిపోయి ఆరోజంతా అమ్మదగ్గరకు వెళ్ళేవాడు కాదు. ఇప్పుడు కల్యాణి ఎందుకేడుస్తోంది?

కల్యాణి తనంతట తనే దుఃఖాన్ని ఆపుచేసుకుని తిరిగి చెప్పడం ప్రారంభించింది: "ఆ వాతావరణంలోని నిస్సహాయత అలాంటిది ప్రకాశం! క్షమించు నన్ను, ఎందుకో ఒక్కసారిగా దుఃఖం వచ్చేసింది. ఆపుకోలేక పోయాను. కాని నేను యిల్లుదాటే వరకూ కంటనీరుపెట్టి ఎరగను - నీకు ఆశ్చర్యంగా ఉండవచ్చుగాని అది నిజంగా నమ్ము. ఎప్పుడూ బరువుగా ఉండి ఎప్పటికీ బరువు తీర్చుకోలేక పోవడం ఎంత బాధగా ఉంటుందో ఊహించుకో."

క్షణం ఆగి మళ్ళీ ప్రారంభించింది కల్యాణి: "నేను స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాసయాక నాకు పెళ్ళిచేద్దామని ప్రయత్నించాడు నాన్న. ప్రయత్నం

ఫలించలేదు. అప్పుచేసి తీసుకొచ్చి యింటరులో ప్రవేశ పెట్టాడు. జీవితం అంతా సమస్యలమయం అని ఆ తరువాతే నాకు అర్థమయింది ప్రకాశం! ఆశించింది వేరు - జరుగుతున్నది వేరు! ఆశించిన చదువుకూడా చదవలేక పోయాను. చివరికి యీ ఉనర్కులో చేరాను. పోనీ - యిదైనా గట్టెక్కుతుందా అంటే - ఆ ఆశా అడుగంటుతోంది...నా మనస్సు ఏవిధంగా ఉందో కొంచెమైనా అర్థమవుతుందా ప్రకాశం?" అని ప్రశ్నవేసి ప్రకాశం కళ్ళలోకి చూసింది.

"ఎందు కర్థంకాదు కల్యాణీ! ఇద్దరం సరిగ్గా ఒకలాంటి నిర్భాగ్యులమే. ఎటొచ్చీ మా మామయ్య నాకు మిగిలిన భూమి అమ్మేసి ఆ డబ్బుతో నేను కోరిన చదువు చెప్పిస్తున్నాడు. నీకు అదీ లేకపోయింది."

"పోనీలే. దానికి నేను విచారించడంలేదు" అంది కల్యాణి.

"ఒద్దు. విచారించకు. నువ్వు డాక్టరువు కాలేకపోయినా, నేను అవుతానుగదా! ఇద్దరిలో ఎవరో ఒకరం అయితే చాలు" అన్నాడు ప్రకాశం చిరునవ్వునవ్వుతూ.

"ఒద్దు ప్రకాశం. అలాంటి మాటలు చెప్పి నన్ను భయ పెట్టకు" అని తల దించేసుకుంది.

"ఇంత అందమైన కళ్ళని ఇలా భూమిలోకి దింపేస్తావేం? ఇలా చూడూ? ఎందుకంత భయం? నామీద నమ్మకంలేదా!"అన్నాడు ప్రకాశం ఆమె చుబుకం పట్టుకుని తలపైకెత్తుతూ, ఆప్యాయంగా-బాధగా.

"నీమీద నమ్మకంలేక కాదు ప్రకాశం - నా అదృష్టంమీద నాకు నమ్మకంలేదు. ఇంత బరువు మోయగలవా? అని భయంకూడా."

"అదేమిటలా అధైర్యపడతావు. ఈ క్షణంనుంచీ అలాంటి భయాలన్నీ పోగొట్టుకో కల్యాణీ! - ప్రకాశం ఎప్పుడూ నీ పక్కనున్నా డన్నమాట మరచిపోకు."

ఒకసారి ఏడ్చేసి కొంతబరువు దించేసుకున్న కల్యాణి ప్రకాశం మాటలతో మరింత తేలికపడింది. ఉన్న భయాలన్నీ ఒక్కసారి పోగొట్టుకోడానికి కన్నట్లు ఒక్కసారి గట్టిగా నిట్టూర్చి "ఇదంతా నిజమేనా ప్రకాశం!" అన్నది అతని కళ్లల్లోకి సూటిగా చూస్తూ బొంగురుపోయిన కంఠంతో-కళ్ళల్లో దుఃఖమో ఆనందమో తెలియని కన్నీళ్లు ఇంకా మెదులుతున్నాయి. ప్రకాశం ఆమె ముఖానికి దగ్గరగా ముఖంచేర్చి ఏదో అనబోయాడు-ఎక్కడో ఉరిమింది-ఇద్దరూ ఒక్కసారి తుళ్లిపడ్డారు. ప్రకాశం పడమటి దిక్కుకు తిరిగి చూసేసరికి మబ్బులు కొండలను కప్పేస్తున్నాయి. ఆ పక్క అప్పుడే చీకటయిపోయినట్లుంది.

"మాటలలో మనం గమనించనేలేదు. ఎంతమబ్బు పట్టిందో" అన్నాడు ప్రకాశం.

"అవునుకదూ! టైమెంతయింది? చీకటికూడా పడిపోతుందే" అన్నది కల్యాణి మబ్బులవంక ఆదుర్దాగా చూసి.

"అయిదునిమిషాలు తక్కువ అయిదయిందంతే. మబ్బుదట్టంగా ఉండటం వలన చీకటయి పోయినట్లుంది వర్షం వచ్చేసేలా ఉంది. మనం త్వరగా పడవ చేరుకోవాలి-లేలే" అంటూ లేచాడు ప్రకాశం. కల్యాణి కూడా లేచి ముందుకు అడుగులు వేస్తూ "అక్కడిదాకా వెళ్ళేలోపునే వాన వచ్చేసేటట్లువుంది. తడిసిపోతామో ఏమిటో" అంది.

ఉండుండి భయంకరగా ఉరుముతూంది. కొండలఅంచుల్లో కత్తి దూసినట్లు మెరుస్తూంది. దట్టంగా అల్లుకున్న చెట్లన్నీ దర్పంగా ఊగుతున్నాయి. గాలి మరీ ఎక్కువ వీచినప్పుడు ఆకులు జల్లుజల్లుగా రాలుతున్నాయి. ప్రకాశం కల్యాణి సగందూరం వచ్చేసరికి వర్షపుజల్లులుకూడా ప్రారంభమైంది. "కల్యాణీ! త్వరగా నడవాలి. లేకపోతే తడిసి ముద్దయిపోతాం. అసలే నీ వళ్లు మంచిదికాదు" అంటూ మరింత జోరుగా అడుగులేశాడు ప్రకాశం. కల్యాణి మౌనంగా అతని ననుసరిస్తూంది. వాన అంతకంతకూ ఎక్కువవుతూంది. ఉరుములు, మెరుపులు, గాలి, వాన, చెట్లగొదలు వీటన్నిటి మధ్య యిక్కడ చిక్కడిపోయాం - ఇల్లు చేరుకోవటమెలా-దీనికితోడు పడవ నడుస్తుందో లేదో

అని ప్రకాశం కలతపడుతున్నాడు. చుట్టూ వాతావరణమంతా భయంకరంగా ఉంది. అయినా ప్రకాశం నాకు తోడున్నాడు. ఫరవాలేదు- ఇలా ఉంటే ఎలాంటి పరిస్థితుల్లో నయినా ముందుకు నడిచేయవచ్చు- అని ధైర్యంగా నిబ్బరంగా అడుగులు వేస్తూంది కల్యాణి.

పడవ ఎక్కేసరికి వర్షం జోరు కొంత తగ్గి సన్నని జల్లు పడుతూంది. మబ్బులు మాత్రం ఆకాశమంతా కప్పేశాయి. వెలుతురు బాగా తగ్గిపోయి మసక చీకటిగా ఉంది. సముద్రపుహోరుతోపాటు గాలి రొద మరీ ఎక్కువయింది. పడవ ఊగిసలాడుతూ భయపెడుతూంది. అప్పటికే తడిసిపోయిన కల్యాణి ప్రకాశం చలికి వణికిపోతున్నారు. పడవ ఆవలి గట్టుకు చేరేసరికి అక్కడెలాగో ఒక రిక్షావుంది. అందరికంటెముందు గట్టుమీద కురికి రిక్షా మాట్లాడేడు ప్రకాశం.

"ఇప్పటికే తడిసిపోయావు నువ్వు ముందెక్కు" అన్నాడు ప్రకాశం.

"మరి నువ్వో" అంది కల్యాణి.

"మరొకటి దొరుకుతుందేమో చూస్తాను" అని గొణిగాడు ప్రకాశం అటూ యిటూ చూస్తూ.

"చూడక్కరలేదు నువ్వూ ఎక్కు"అంది కల్యాణి రిక్షా ఎక్కుతూ.

సంకోచించకుండా రిక్షా ఎక్కేసి కల్యాణి పక్కన కూర్చున్నాడు ప్రకాశం. భోరున పడే వర్షంలో రిక్షా సాగిపోయింది.

—:o:—

5

తోసుకొస్తున్న మనుష్యుల గుంపుదాటి ప్లాటుఫారం గేటులోంచి ఎలాగో బయటపడి రిక్షాలూ గుర్రపుబళ్ళూ వాటి కోలాహలం లోంచి తప్పించుకుని ప్రకాశం రోడ్డుమీదకు వచ్చేసరికి దీపాలు వెలిగించారు. స్టేషన్లో దీపాలన్నీ ఒక్కసారిగా వెలిగాయి. అతని వెంటనే ఉన్న ఇందిర "రిక్షాలు మాటాడు ప్రకాశం" అంది. ప్రకాశం ఆమెవైపు చూడకుండానే "కొంతదూరం నడుద్దాం పద" అనేసి నడక సాగించాడు. "నడవడమా! ఈ వార్తేరు స్టేషనుండి చెంగల్రావుపేటదాకానా! నా తరంగాదు బాబూ" అన్న ఇందిర మాటలు గాలిలో కలిసిపోయాయి కాని ప్రకాశం చెవులలో పడలేదు. అతడు గబగబా అడుగులువేస్తూ నడుస్తున్నాడు. ఇందిర మరి కొంచెం స్వరం హెచ్చించి— "ఏమిటి ప్రకాశం మతిగాని పోయిందా—నడవలేను అంటూంటే వినిపించుకోవేం?" అంది. అతడు ముఖం చిట్లించి "ఫరవాలేదులే నాలుగడుగులు వేస్తే ప్రమాదంలేదు, నాకేమిటో రిక్షా ఎక్కాలనిలేదు" అనేశాడు.

ఇరువురూ మౌనంగా నడుస్తున్నారు. అతని మెదడులో ఆలోచనలు తిరిగిపోతున్నాయి. చల్లని మబ్బుగాలి వీస్తూంది.

ఆవేళ వాలీగార్డెన్సులోనూ ఇలాంటి మబ్బుగాలే ప్రారంభించింది. నిండా వారంరోజులు తిరగలేదు. అంతలోనే యింతమార్పు. ఆలోచించుకుంటున్నాడు ప్రకాశం. అప్పుడే కల కరిగిపోయిందా? కల్యాణి యింక తిరిగి రాదా? రాదేమో—

"మళ్ళీ ఎన్నాళ్ళకు వస్తానో" అంది! ఎంతబరువుగా అంది! పాడు ఉత్తరం ఎటువంటి వార్త మోసుకొచ్చింది—వెనుకటి ఉత్తరం చూసి భయపడిన కల్యాణి—ఈ ఉత్తరంచూసి భోరుమని ఏడ్చింది. ఆవిడ నాన్నకి జబ్బు తీవ్రంగానే ఉండి ఉంటుంది. ఇంక బతకడేమో—ఆ తరువాత! కల్యాణి ఇంక తిరిగిరాదు. ఆ దుఃఖంలో తనను మరచిపోతుంది.

తరువాత ఇంకెవరినో పెళ్ళాడేసి అక్కడే ఉండిపోతుంది, లేదా ఎక్కడికో వెళ్ళిపోతుంది.

ఛాఛా అనుకున్నాడు ప్రకాశం. మనిషి బుద్ధి ఒక్కొక్కప్పుడు ఎంత వక్రంగా నడుస్తుంది! చావులోనే పెళ్లి ఊహిస్తున్నాడు తను. రైలు కదలబోతూంటే కల్యాణి పెట్టెలోంచి చూసిన చూపు ఎంత జాలికరం. రైలు ఎక్కబోతూ ప్లాటుఫారం మీద నిలబడి కల్యాణి అన్న మాటలు అతని చెవుల్లో రింగుమంటున్నాయి. ఆ పిచ్చి పిల్లకి తనెంత ధైర్యం చెప్పినా ఎందుకో నమ్మకం కలగలేదు.

"ఉత్తరాలు వ్రాస్తావుకదూ!" అంటుంది పదేపదే జాలిగా! ఉత్తరాలే ఏ కర్మం అవసరమయితే తనే వస్తానన్నాడు డబ్బు కావలిస్తే తల తాకట్టు పెట్టయినా పంపిస్తానన్నాడు- అంతలో మళ్ళీ ప్రకాశానికి నవ్వు వచ్చింది. ఉత్తరాలు వ్రాయొచ్చు-అవసరమయితే ఆ ఊరు వెళ్ళ వచ్చు. కాని డబ్బో! తన తల తాకట్టు పెట్టినా దమ్మిడీరాదు- కాని- కాని-అంతేనా? ఏదో చెయ్యాలి. అంత అవసరమయితే డబ్బు పుట్టించి తీరాలి. మేనమామ నడిగితే అసలివ్వడు. ఇలాంటి ఆలోచన లెన్నో అతని బుర్రలో సుడులు తిరుగుతున్నాయి. అంతలో భయం అంతలో ధైర్యం. కల్యాణి దుఃఖాన్ని తను పంచుకోవాలనే మమత-అదెలాగో తెలియని నిస్సహాయత-ఇన్ని ఆలోచనలూ విషాదాలూ అతని బుర్రలో రేగి పొగలై సెగలై దట్టంగా కమ్ముకుని అతనిని ముందుకు నెట్టుకెళుతు న్నాయి. అపస్మారంగా నడుస్తున్నాడతడు.

వీధి దీపాల కాంతులు వలయాలుగా రోడ్డుమీద ప్రసరిస్తున్నాయి. అంతగా జనసంచారం లేదు. దూరాన ఎక్కడో రిక్షామువ్వల చప్పుడు. రైలుకూతలు గాలిలో తేలివస్తున్నాయి. అతని వెనువెంటనే నడుస్తున్న ఇందిరకూడా పరిపరి విధాల ఆలోచిస్తోంది. "ఏమిటో వింత మనిషి" అనుకుంది ప్రకాశాన్ని చూసి-కల్యాణి తండ్రికి జబ్బుగా ఉందంటే కల్యాణి కంటే ఇతనే ఎక్కువ బాధపడుతున్నట్లుంది అనుకుంది. పాపం! కల్యాణి తన కష్టాలు పంచుకోవడానికి ప్రకాశం మీద ఆశలు పెంచుకున్నట్లుంది. ఏమిటో ప్రపంచం! ఏమిటో మనుష్యులు. ఇలాంటి వాళ్ళు తనకెన్నడూ అర్థం కాలేరు. ఇట్టే మమతలు పెంచేసుకుంటారు.

ఇట్టే కన్నీళ్లు కార్చేస్తారు. ఇలాంటి అనుభవాలు తనకెన్నడూ కొత్తే. తనలో తనే నవ్వుకుంది ఇందిర. ఏదో సినిమాలో వాక్యం జ్ఞాపకం వచ్చింది "దౌర్బల్యాన్ని చూసి బాధపడడమే ఒక దౌర్బల్యం." ఆ బాధ తనకిలేదు. ఈ విచిత్ర ప్రపంచంలో అలాంటి బాధను పెట్టుకుంటే బతకడం కష్టం. ఆమాటకొస్తే అలాంటి వాళ్ల వెసకాతల నడవడం కూడా కష్టమే. హఠాత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చింది- ఎంతదూరం నడిచేసింది. అరమైలుకు పైగా అయి ఉంటుంది. నడుస్తున్న ప్రకాశం భుజంమీద చెయ్యివేసి "ప్రకాశం!" అని గట్టిగా అరిచింది. అతడు తుళ్లిపడి ఆగి "ఏం" అన్నట్లు చూశాడు. "నువ్వయితే మగధీరుడవు నడవగలవేమో గాని యింక నేను నడవలేను బాబూ! ఏదయినా రిక్షా చూడు. ఈ లాంతరు స్తంభం కింద ఇక్కడే కూచుంటాను. రిక్షా దొరక్కపోతే యిక్కడే ప్రాణాలు విడిచేస్తాను'' అంది నవ్వుతూ. మైకంలోనుంచి తేరుకుని ఆమె మాటలు అర్థం చేసుకోడానికి ప్రకాశానికి కొద్ది క్షణాలు పట్టింది. తరువాత ప్రకాశం ఆమెవైపు తేరిపారచూసి "ఇక్కడే ఉండు" అని ఒక అరఫర్లాంగు ముందుకు నడిచి రిక్షా ఒకటి తీసుకువచ్చాడు. "ఒక్కటే దొరికింది. నువ్వుకూర్చో నేను నడిచివస్తానులే" అన్నాడు. ఇందిర కొంటెగా "ఫరవాలేదులే, ఇంతలోకే నా పాతివ్రత్యానికేం భంగంరాదు. ఇద్దరం కూర్చుని పోదాంపద" అంది. ప్రకాశం తెల్లబోయాడు. అంతలోకే మళ్ళీ సర్దుకుని 'పదయితే' అని తనూ కూర్చున్నాడు.

ఇంటికి చేరేసరికి ఆనందరావు నడవగదిలో తీరికగా కూర్చుని చుట్ట ముట్టించి పేపరు తిరగేస్తున్నాడు. కూతురునీ ప్రకాశాన్నీ చూసి "దిగబెట్టేశారా" అన్నాడు. "ఓ బేషుగ్గా నాన్నా!" అంది ఇందిర. "అయితే మరింత త్వరగా వచ్చేశావేం!" అన్నాడానందరావు ప్రకాశం వైపు సాలోచనగా చూస్తూ. అందులోని హాస్యం ప్రకాశానికేమీ బోధపడలేదు. "రాక ఎక్కడికి పోతామండీ!" అన్నాడు.

ఆనందరావు విలాసంగా చుట్టపొగ వదుల్తూ "ఎక్కడికేమిటోయ్! వెనకటికి మా డిప్టీకలక్టరు గారమ్మాయి మద్రాసు వెళ్లింది. నాయుడు గారి కొడుకు బొంబాయి వెళ్ళాడు" అని యింకా ఏదో అనబోతుంటే ఇందిర అడ్డుపడి "వాళ్ళకేం నాన్నా! రైలు టిక్కట్టుకు డబ్బులుండి ఉంటాయి" అంది.

"వెనకటి కేమయిందంటే-" అని ఆనందరావు ఏదో కథ ఎత్తుకో బోయేసరికి ప్రకాశం గబగబా మేడ యెక్కి తన గదిలోకి వెళ్ళి పోయాడు. బట్టలు మార్చుకుని నిశ్శబ్దంగా పైడాబా ఎక్కేశాడు. అప్పటికప్పుడే చీకటి దట్టంగా కమ్ముకుంది. అప్రయత్నంగా గాలిలోకి చూస్తూ అతనికళ్లు ఆకాశంలోని శుక్ర కాంతిని చూశాయి. తెల్లతెల్లగా కొంచెం నీలంగా ధగధగా మెరిసిపోతున్నాడు శుక్రుడు. చల్లనికాంతి–వెంటనే అతనికి కల్యాణి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఈపాటికి కల్యాణి అనకాపల్లి దాటి ఉంటుంది. తుని చేరుకునేసరికి రాత్రి తొమ్మిది. అర్ధరాత్రికి కాని ఆ పల్లెటూరు చేరదు. సాయానికి మనిషిని పంపిస్తానని మునసబు ఉత్తరంలో ఉంది· కాని ఏమో నమ్మలేం-ఛా తనుకూడా వెళ్ళవలసింది. తన అశక్తతకు తనకే బాధ కలిగింది. కల్యాణికి తనేవిధంగానూ పనికి రాలేక పోతున్నాడు. ఎందుకు పనికిరావాలి అని ప్రశ్న వేసుకుంటే జవాబులేదు. ఏమౌతుంది కల్యాణి తనకు? బాధతో అతని హృదయం మూల్గింది. అంతవరకూ నడిచిన జీవితం ఒకసారి స్మృతిపథంలో మెరిసింది. దూరాన పొగమంచులో దీపాలవలె కొన్ని స్మృతులు అతని అవగాహనలో వెలిగాయి. అందులో అన్నీ చురుక్కుమని బాధ కలిగించేవే కాని చల్లగా ఊరటనిచ్చే దొక్కటీలేదు. పుట్టిన మూడేళ్లకే నాన్న పోయాడు. అంచేత పితృవాత్సల్యం అంటే ఏమిటో ఎరుగడు. అమాటకొస్తే ఇంకే వాత్సల్యమూ ఎలగడు. బతుకులో ఏదో పెద్ద శూన్యం. ఆ శూన్యాన్ని తొలగించే వ్యక్తి అతని కింతవరకూ తారసిల్లలేదు. కల్యాణిని చూడగానే తన కెందుకో ఆ నొప్పితగ్గి కొంత ఉపశమనం కలిగింది. తన లోలోపల బిగుసుపోయిన కవాటాలు తెరిచి "నేనూ నీలాంటిదాన్నే. నాకూ ఊరట కావాలి" అని కల్యాణి అన్నట్లనిపించింది· ఇంతలోకే ఈ ఉద్వేగం. భవిష్యత్తుమీద మబ్బులు.

పిట్టగోడ నానుకుని శూన్యంగా రోడ్డుమీదకు చూస్తూ నిల్చున్నాడు ప్రకాశం. చీకటి గర్భంలో ఇంటింటా మనుష్యులు వెలిగించుకున్న దీపాలు. నలుదిక్కులా ఒకసారి కలయచూశాడు ప్రకాశం. వాతావరణంలోని గాంభీర్యం అతనిని భయపెట్టింది. లక్ష నిట్టూర్పుల- లక్ష కన్నీళ్ల నగరమిది. ఎవరికొందర వారిది-ఎవరిపనుల్లో వారు. ఎవరికి కావాలి తన సమస్యలు. ఈ చీకటిలో ఎన్నోమైళ్ల దూరంలో ఆ

గ్రామంలో పాడుపడ్డ యింటిలో జబ్బుపడ్డ తండ్రిపక్క కల్యాణి- నగరంలో, మధ్యతరగతి మూర్ఖత్వం ఘనీభవించిన పేటలోని పాడుపడ్డ యింటి డాబామీద అర్థంలేని ఆలోచనలతో తాను-ఎందుకు బాధపడడం-బాధ పడక ఏం చేయగలడు తాను. అంతేనా! ఏమిటో! ఆలోచనలు కూడా సాగడంలేదు. పంచేంద్రియాలూ స్తంభించి పోయినట్లుగా అనిపించిం దతనికి. తనకే గనక డబ్బుంటే కల్యాణి తండ్రిని యిక్కడికి రప్పించే వాడు కాదా! అంత విషాదంలోనూ అతనికి నవ్వు వచ్చింది. అనుకున్నాడు- డబ్బునే ఆరో యింద్రియంలేనిదే తక్కిన పంచేంద్రియాలూ పనిచేయవని అన్నాడెవడో కాని అతడు నిజంగా మహానుభావుడు. డబ్బులేనిదే అను రాగాలు వ్యర్థం. అనుబంధాలు అర్థవిహీనం.

భుజంమీద చల్లని వేళ్ళు తగిలేసరికి ఉలిక్కి పడ్డాడు. వెను తిరిగి చూస్తే "డాబామీద ఒంటరిగా ఏంచేస్తున్నావు ప్రకాశం?" అంటూ ఇందిర నిలబడింది.

"ఏంలేదిందిరా! కాస్తగాలి పీల్చుకు-టున్నానంతే" అన్నాడు. "గొప్ప పని చేస్తున్నావు-బతికి వున్న ప్రతి మనిషీ గాలి పీలుస్తాడు. సరేగాని జేబులో విటమిన్లు ఏమాత్రం ఉన్నాయి?" అంది.

"ఆరు రూపాయల చిల్లర ఉంది, ఏం?" అన్నాడు ప్రకాశం "అయితే యింకేం కొల్లలు. పద, గబగబా భోంచేసి సినిమాకు పోదాం."

ప్రకాశం కొంచెం చిరాకుగా "సినిమాకా! ఇవాళరాత్రా! నేను రాను- రాలేను. కావలిస్తే నువ్వూ మీ నాన్నా వెళ్ళండి. గదిలో షర్టుజేబులో పర్సుంది తీసుకో!" అన్నాడు. ఇందిర కొంచెం స్వరం హెచ్చించి సగంకరిపంగా సగం లాలనగా "దానకర్ణుడివి బయలుదేరావు. డబ్బుకేంలే! నాకు కావలసింది నీ కంపెనీ. వెర్రి వేషాలెయ్యక సినిమాకు పోదాంరా, నాకు తెలుసు నీ బాధేమిటో-ముందొచ్చిన చెవుల కంటె వెనుకొచ్చిన కొమ్ములు వాడి- అన్న సామెతగా ఉంది నీ వరస. కల్యాణి కోసం ఆ మాత్రం బాధ నేనూ పడుతున్నాను. కాని ఏం చేస్తాం! మూలుగుతూ ఇలా తెల్లవార్లూ కూర్చోలేంగద. సినిమాహాలులో కూర్చొని కాస్సేపు ఇవన్నీ హాయిగా మర్చిపోయి కాలక్షేపం చేదాం పద"-అంటూ చెయ్యిపట్టుకుని గబగబా లాక్కెళ్ళింది. ప్రకాశం కాదనలేక

పోయాడు. యంత్రవత్‌గా అనుసరించి వెళ్లి భోజనం చేశాడు. భోజనం చేస్తూన్నంత సేపూ ఆనందరావు ఏవేవో చిత్రమైన కబుర్లు చెప్పాడు. ఎన్నాళ్ళు చెప్పినా ఎన్నేళ్ళుచెప్పినా ఆయన కబుర్లు ఒకటే రకం-ఒకటే కథావస్తువు. ఆయన జీవితంలో చవిచూసినవి రెండే రెండు: మదిర, మానిని! ఆ రెండింటి గురించే ఆయన మాటాడగలడు.

ఆ రాత్రిపూట ఎందుకో గాని ప్రకాశం మొదట్లో చీదరించుకున్నా పోను పోను ఆసక్తిగా విన్నాడు. ప్రశ్నలు వేశాడు. అంత సేపూ ఇందిర చాలాహుషారుగా తనుకూడా మాటలు కలిపి మధ్య మధ్య నాన్నకి ఏవేవో జ్ఞాపకం చేస్తూ మరచిపోయిన కథావస్తువును అందిస్తూ "అది జరిగింది బెజవాడలో కాదునాన్నా! రాజమండ్రిలో!" "ఆవిడ పేరు అనసూయ కాదున్నాన్నా రుక్మిణి" అనేది.

భోజనం ముగిసేసరికి ప్రకాశంలోని వేదన కొంచెం సర్దుమణిగింది. జ్వరం తగ్గిన తరువాత వచ్చే నీరసంలాంటిది ఆక్రమించింది. "అదీ కొంత నయమే" అనుకున్నాడు. తండ్రీ కూతురూ కలసి తనబాధను కొంత తగ్గించ డానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. దీపం ముందు అద్దం పట్టుకుని నిలుచుని తిలకం సరిదిద్దుకుంటున్న ఇందిరను చూసి ప్రకాశం "అర్ధరాత్రి యింత సింగారం దేనికి ఇందిరా! ఎలాగో అలాగ రద్దూ! పోదాం" అనే సరికి ఇందిర నవ్వుతూ "వెర్రినాయనా! అలావచ్చేస్తే ఎంత ప్రమాదం! దారిలో ఏ మహా ప్రేమికుడో నన్ను ప్రేమించే అవకాశం తప్పిపోతే దానికి జవాబుదారీ ఎవరు? ఆడవాళ్ళ అవసరాలు నీకు తెలియవులే పద!" అంటూనే మరొక పదినిముషాలు ఆలస్యంచేసి వయ్యారంగా జోడు తొడిగి ఆఖరికి బయలుదేరింది. ఈ తతంగం అంతా చూస్తున్న ప్రకాశం కాస్సేపు కల్యాణిని మరచిపోగల్గాడు.

రోడ్డుమీదకువచ్చాక "రిక్షాలు తీసుకరానా?" అన్నాడు ప్రకాశం.

"రిక్షాలా! ఇప్పుడెందుకు. హాయిగా నడిచి పోదాం పద" అంది ఇందిర.

"మరి ఇందాకా నడవలేనన్నావు. దీపస్తంభం కింద మఠంవేసి పొట్టి శ్రీరాములువై పోతానన్నావు. ఇప్పుడు నడవగలవా!'' అంటే "అప్పటికింకా కొంచెంవెలుతురుంది సూర్యుడుకూడా పూర్తిగా అస్త మించ లేదు. నీకు తెలుసునో తెలీదో కాని ప్రకాశం! సూర్య కాంతిలో చేయలేని కొన్నిపనులు దీపకాంతిలో మనం నిర్భయంగా చేసేయగలం. ఇదీ అంతేననుకో!'' అంది ఇందిర, పెంకితనంగా అతని వైపుచూస్తూ.

"నువ్వేమంటున్నావో నాకర్థంకాలేదిందిరా'' అన్నాడు ప్రకాశం. ''ముందుముందు అదే అవుతుందిలే పద'' అంటూ ఇందిర చురుకుగా అడుగులువేసింది. నిస్సహాయంగా ప్రకాశం ఆమెననుసరించాడు...

* * * ** *

ఎప్పటి వలెనే మర్నాడుకూడా తెల్లవారింది. ఉదయం ఎనిమిది గంటలు దాటింది. ఆనందరావు నడవలో బెంచీమీద కూర్చుని చుట్ట కాలుస్తూ ఎదురుగుండా పేకముక్కలు పరుచుకుని 'పేషెన్స' ఆడు తున్నాడు. ఒక్కడూ కూర్చుని ఆడుకునే ఆ ఆటలోకూడా తనుతనే దగాచేసుకుంటూ ముక్కలు వేసికుంటున్నాడు. ఆనందరావు చర మోత్కర్షలలో మదిరా మానినుల తరువాత వరుసగా వచ్చేవి చుట్టలు, టీ, చీట్లపేక. అప్పటికప్పుడే తనే రెండుసార్లు టీ చేసుకుని తాగాడు. ఇంతలో వీధిలోంచే ''ఇందిరా'' అని అరుచుకుంటూ సుడిగాలిలాగ లోపలప్రవేశించాడు కృష్ణమూర్తి. "ఇందిరా!'' అని మళ్ళీ ఒక గావు కేక పెట్టి, చుట్టపొగ మధ్య ధ్యానముద్రలో ఉన్న ఆనందరావు కనబడే సరికి "నమస్తే మామయ్యగారూ! ఉదయాన్నే పురాణం వేశారు. గెలుస్తున్నారా ...ఓడిపోతున్నారా!'' అన్నాడు.

ఆనందరావు చిరునవ్వుతో "రావోయి కృష్ణమూర్తీ రా! కూర్చో. గెలుపా! మనకి గెలుపూ ఓటములు రెండూ-'' అని వాక్యం ముగించక ముందే కృష్ణమూర్తి ''ఇందిర ఏది? ఇంకా లేవలేదా!'' అన్నాడు. ఆనందరావు పక్కనే చతికిలబడి సిగరెట్టు వెలిగిస్తూ—

''ఆదివారంకదూ బద్ధకంగా పడుకుంది.''

"ఎనిమిది గంటలు దాటినా యింకా పడకేమిటండి! లేవండి. మీరు లేపకపోతే నేనువెళ్ళి లేపుతాను'' అన్నాడు కృష్ణమూర్తి ఆత్రంగా.

"అంత చొరవుంటే వెళ్లి లేపు. రాత్రి రెండోఆట సినిమా చూసొచ్చి ఆలస్యంగా పడుకుంది. లేపడానికి ప్రయత్నించావో అప్పుడు నీకు తగిలే గాయాలకు నేను బాధ్యుడిని కాను. రక్కేసి కరిచేయగలదు. వెళ్లు కావలిస్తే'' అన్నాడు.

''ఇప్పటికి చాలాసార్లు కరిచింది లెండి. మరేం భయంలేదు'' అని సిగరెట్టొక్క దమ్ములాగి అవతలకి పారేస్తూ "ఇందిరా! బారెడు పొద్దెక్కింది లేస్తావా!'' అని పొలికేక పెట్టాడు.

కాస్సేపటికి ఇందిర బయటికి వచ్చి ''హలో! కృష్ణమూర్తీ! ఎప్పుడొచ్చావు? కూర్చో అయిదునిమిషాల్లో వస్తాను'' అని త్వరున లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

కృష్ణమూర్తి "మరేమి టానందరావుగారూ! చెప్పండి కబుర్లు. మొత్తాని కదృష్టవంతులండీ మీరు'' అన్నాడు.

ఆనందరావు నిట్టూర్చి "ఏ మదృష్టంలే- మూడు గుర్రాలు కళ్ల చూసి ఎన్నాళ్ళయిందో! కాళీగ్లాసులో అగ్గిపుల్ల గీసిపడేసి చాలా కాలమయింది'' అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి పెదవులు చప్పరించి "ఛా! అవేం మాటలండీ! వెధవ మూడుగుర్రాలూ-మూడేం కర్మం ముప్ఫయి తెద్దాం! బ్లాకులో కావలసినంత తేవచ్చుగానీ చోటులేదు-అదేవచ్చిన చిక్కు'' అన్నాడు.

ఆనందరావు కొంచెం సకిలించి "చోటుకే లోటా! మన పైన డాబా ఉంది చూశావూ-అది ప్రొటెక్టెడ్ ఏరియా అనుకో-గవర్నరు బంగళాకంటె బందోబస్తుగా ఉంటుంది. అయినా పాపం నీ కెందుకులే పన్ను వేయడం, మార్చి సెప్టెంబరులలో పడి కొట్టుకుంటున్నావు. అన్నట్లు మొన్న రిజల్ట్సు వచ్చాయిగదా! ఏమయింది నీ పరీక్ష?" అని అడిగాడు.

కృష్ణమూర్తి గర్వంగా "ఏమవుతుంది హాయిగా సున్న చుట్టేసింది. మళ్ళీ మార్చి ఉందిగా!'' అని జవాబు చెప్పాడు.

"లేకేం నాయనా! ఉంది. అయితే యింటి కెప్పుడు ప్రయాణం?"

"బాబోయి! యింటి మాట జ్ఞాపకంచేయకండి. భయమేస్తుంది. వెళ్ల నసలు. ఇక్కడే ఉండిపోతాను."

"ఉండిపోతే మనియార్డర్లు వస్తాయా!"

"అయ్యో మామయ్యగారూ! మా సంగతి మీ కింకా తెలీదు. మా గ్రామం మొత్తంమీద మా కుటుంబాలన్నిటిలోకీ నేనే మొదటి అండర్ గ్రాడ్యుయేట్ ని. అక్కడ కనుచూపు మేర పొలాలన్నీ మావేగాని పలకా బలపంపట్టి బడికిపోయిన పాపాన ఒక్కడూ పోలేదు. అసలు ఈ జిల్లాయే వెనుకబడిందైతే మా తాలూకా మరీ వెనుకబడినది. అంచేత నేను బతికిపోయేను. మా నాన్నకి వ్యవసాయం తప్ప మరొక గొడవలేదు. నే నిక్కడ చదివేస్తున్నానని ఆయన నమ్మకం" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి నిర్లిప్తంగా.

ఇంతలో ఇందిర రెండు కప్పులలో టీ తీసుకొచ్చి ఒకటి కృష్ణమూర్తి కిచ్చి ఒకటి తను తీసుకుని కృష్ణమూర్తి కెదురుగా కూర్చుంది. "నువ్వు ఉత్త బ్రూట్ వి కృష్ణమూర్తీ! షివల్రీ బొత్తిగా లేదు. అనవసరంగా నిద్ర పాడుచేశావు!" అంది కోపం అభినయిస్తూ.

"నిజమే! వెరీసారీ! పాపం రాత్రంతా నిద్ర లేనట్లుంది" అన్నాడు కొంటెగా. అని, "ఆ పోనీలే! ఆ ఘట్టాన్ని కళ్ళుమూసుకుని దాటేద్దాం కాని ఇవాళ ప్రోగ్రాం ఏమిటి వేసుకున్నావు? ఆదివారం కదా!" అంటూ ప్రశ్న వేశాడు.

టీ కప్పు విలాసంగా పక్కకు పెట్టేసి ఇందిర ఒక్కసారి బద్ధకంగా ఒళ్ళువిరిచి "అదీ నువ్వే చెప్పు! అన్నట్లు సాయంత్రం మా బాస్ తనతో సినిమాకి రమ్మన్నాడు."

ఇంతలో ఒక ఆగంతకుడు నడవలోకి ప్రవేశించి "నమస్కారం బాబుగారూ! షావుకారుగారు పంపించారు. ఇవాళకి వాయిదా

వేశారటగా! ఆలశ్యమైతే అయింది యిక్కడే కూర్చుని అద్దె వసూలు చేసి తెమ్మన్నారు'' అన్నాడు బెంచీమీద చతికిల బడుతూ, సాయంత్రం దాకా యిక్కడే తిష్ఠసుమా అన్నట్లు ముఖం పెట్టి. ఆనందరావు ముఖం తెల్లబడింది.

"అమ్మాయి! ప్రకాశం ఏడీ? మేడమీదకువెళ్ళి...'' అంటూండగానే ఇందిర "ప్రకాశం లేదు పొద్దున్నే ఆసుపత్రి ఉడాయించి నట్లుంది. అయినా ఉంటే మట్టుకు దేనికి! అతనివ్వవలసిన దెప్పుడో ఇచ్చేశాడుగా!'' అంది ఇందిర ముఖం చిట్లిస్తూ.

ఆనందరావు "అన్నట్లు అదీ నిజమే!'' అని గొణుగుకున్నాడు. ఇదంతా గమనిస్తూన్న కృష్ణమూర్తి సిగరెట్టు ముట్టించి—

"ఏమిటీ గొడవంతా! అసలు సంగతేమిటి?'' అని ఇందిర ముఖం వైపు చూశాడు. "మరే ముందోయ్! సిల్లీ ప్రోబ్లెమ్స్. ఇలాంటివంటే నా కసహ్యం'' అంది ఒక మహారాణిలా పోజుపెట్టి-ఈ గొడవకి తనకి ఏమీ నిమిత్తం లేనట్లు.

కృష్ణమూర్తి "ఇంత అందమైన ఆదివారం ఉదయం ఈ వెధవ సమస్య లేమిటి!" అన్నాడు నిర్లక్ష్యంగా.

ఇందిర "నిజమే కాని ఈ వెధవ సమస్య ఖరీదు పాతిక రూపాయలు'' అంటూ, "ఫస్టు తారీకు సాయంత్రం రమ్మనరాదూ నాన్నా?" అంది చీదరగా ముఖంపెట్టి.

కృష్ణమూర్తి చివాలున తేలుకుట్టినట్లు లేచి "ఓస్ ఇందుకేనా ఇంత గొడవానూ! మా నాన్నా పోస్టువాళ్ళూ చల్లగా ఉండాలి కాని!'' అంటూ జేబులో పర్సులోంచి పాతిక రూపాయలు తీసి షాహుకారు గుమాస్తా చేతిలో పెడుతూ "గుమాస్తాగారూ! ఇది పుచ్చుకొని ఇక సెలవు పుచ్చుకోండి'' అన్నాడు దర్జాగా.

గుమాస్తా నోట్లు గట్టిగా రెండుసార్లు లెక్కచూసుకొని "ఇది అక్టోబరు జమ. నవంబరుదో'' అన్నాడు. గుమాస్తా డబ్బు జేబులో భద్రంగా పెట్టేసుకున్నతరువాత ఇందిర "అదేమిటి కృష్ణమూర్తీ! మధ్య

నువ్వెవడివి? ఇవ్వడానికి వీల్లేదు. గుమాస్తాగారూ ఆ డబ్బతని కిచ్చే యండి" అంది.

కృష్ణమూర్తి "నో నో నో నో! తీసికెళ్ళండి గుమాస్తాగారూ!" అంటూ "మరేం ఫర్వాలేదిందిరా! తరువాత చూసుకోవచ్చులే. మనలో మనకీ తేడాలేమిటి? అంతేకదూ ఆనందరావుగారూ!" అన్నాడు ఏదో విజయం సాధించేసినట్లు.

ఆనందరావు "అమ్మాయన్నది సబవే కాని గట్టిగా వద్దంటే నువ్వు మనస్సు చిన్నబుచ్చుకుంటావు-నే నంతా లెక్క వేస్తున్నానులే. వెనకటిదీ ఇదీ కలిపి అంతా ఒక్కసారే యిచ్చేస్తాను—" అంటూండ గానే ఇందిర "వెనకటి దేమిటి?" అని ఉరిమింది. ఇద్దరూ జవాబు చెప్పలేదు కాని ఆనందరావు కృష్ణమూర్తి ఒకరినొకరు సాలోచనగా చూసి నవ్వుకున్నారు.

ఇందిర అదోరకంగా మూతిముడిచి "సరే మీ రహస్యాలేవో మీవి. మధ్య నా కెందుకు పోనీగాని ప్రోగ్రాం అంటావేమిటి కృష్ణమూర్తీ! చెప్పానుగా మా బాస్ సినిమాకి రమ్మన్నాడు" అని ప్రస్తావన మార్చేసింది. కృష్ణమూర్తి అభిమానం గాయపడింది.

"ఎవరా బాస్! ఎన్ని వేలగుండెలు వాడికి? మా స్నేహితు డన్నట్లు ఎద్రసు తెమ్మిటు డొక్క చీల్చెదన్!" అన్నాడు కోపంగా.

ఇందిర ఒక్కసారి విలాసంగా ఆవులించి "అయితే వ్రాసుకో చెప్తాను. డి. టి. యస్. వాల్తేరు. అతని పెర్సనల్ స్టెనోని నేను, తెలుసా!" అంది.

కృష్ణమూర్తి "వీల్లేదు! బాస్ లేదు గీస్ లేదు—మనం వేరే ప్రోగ్రాం వేసుకోవలసిందే" అన్నాడు.

ఆనందరావు పేకముక్కలు-సర్ది డొక్కులో పెట్టేస్తూ "అలా ఊరికే ఉడికిపోకపోతే ఆ ప్రోగ్రామేమిటో చెప్పకూడదుటోయ్! వెన కటికి మా సబ్ కలెక్టరుగారబ్బా యుండేవాడులే. అచ్చు వాటం

అంతా యిలాగే" అంటూంటే ఇందిర "బాస్‌ని సరే వదిలేద్దాం. వదిలేసి ఏం చేద్దాం?" అంది.

"ఏముంది చేయడానికి? ఇక్కడేం మెరీనాబీచ్ ఉందా! అడయార్ బోటు షికారా! ఏదో కప్పు కాఫీ తాగి ఊరవతలికి షికారు పోతే కాస్త వేడి తగ్గుతుంది" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

ఆనందరావు "ఇంతేనటోయి నీకు తెలిసినది? మద్రాసు దాటితే మంచి ఊరులేదంటావు. నాల్గుమైళ్ళు దాటితే నలువైపులా భూలోక స్వర్గమేకదూ యిక్కడ. నీ వయస్సులో నేనిక్కడ ఏడాది ఉన్నాను తెలుసా—రైల్వేలో బుకింగు ఆఫీసులో పనిచేశానులే—ఆదివారం వచ్చేసరికి తిరిగిన చోటు తిరగకుండా తిరిగే మనుకో—శీతమ్మధార దగ్గర చిట్టడవులూ మాధవధార దగ్గర పనసచెట్లూ-నీకింకా తెలీదులే అందులోని అందం" అన్నాడు.

"ఆల్‌రైట్! ఐడియాస్ అందించడానికి అసలైన పెద్దలు యిక్కడే ఉన్నారు కదా. మరి లే ఇందిరా! జల్దిగా సింగారం పూర్తి చేస్తే అలా వెళ్ళి కోమల విలాస్‌లో కప్పు కాఫీ సేవించి శీతమ్మ ధారకు చిన్న షికారు సాగిద్దాం."

"కప్పు కాదు బాబూ రెండు కప్పులు తాగినా అడవులూ కొండలూ దాటలేను. నడవక్కర లేకుండా నట్టడవిలోకి తీసుకు వెళతా నన్నా నాకేం అభ్యంతరంలేదు."

"ఎంత మాట! ఎంత మాట! అంత ఆయాసపెడతానా నిన్ను-పసందైన పెట్టెబండి ఎక్కివెళదాం—నా కదంటే మహా సరదా! రిక్షాలు రాగానే వాటికి గిరాకి తగ్గిపోతూంది పాపం, కొన్నాళ్ళ కవి లేకుండానే పోతాయేమో అని నాకు మహా దిగులుగా ఉంది."

"పెట్టెబండీ యెక్కి నీతో శీతమ్మధారదాక ప్రయాణమా-అమ్మ బాబోయి! ఇంకేమైనా ఉందా! పెళ్ళిగాని పిల్లని నలుగురూ ఏమనుకుంటారు! చూడు నాన్నా! అలాంటి మాటలంటూంటే బుద్ధి చెప్పక అలాచూస్తూ ఊరుకుంటావేమిటి!"

ఆనందరావు ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చినట్లు ముఖం పెట్టి "పెట్టెబళ్ళ సొగసు యిప్పుడేముంది! అవెందుకు పనికి వస్తాయో కూడా ఈ కాలపు వాళ్లకు తెలీదు" అన్నాడు.

ఇందిర లేనికోపం గట్టిగా తెచ్చుకుని "నీదంతా ఏదోసోదె— నేనొకటంటే నువ్వొకటంటావు-పోనీలే కృష్ణమూర్తీ! అలాగే వెళదాం పద-బాస్‌తో సినిమాకంటె ఇదే కొంతనయం. డ్రెస్ చేసికొస్తానుండు. ఈ లోపుగా టిఫిన్ ఏం కొనుక్కెళ్ళాలో ఆలోచించి ఉంచు" అని తుర్రున లోపలికి పారిపోయింది.

మరొక అరగంటలో ఇల్లు తాళంపెట్టి ముగ్గురూ రోడ్డుమీద పడ్డారు. ఆనందరావు లైబ్రరీకి దారితీశాడు. ఇందిరా కృష్ణమూర్తీ పెట్టెబండీ కోసం వెతుక్కుంటూ బజార్లో పడ్డారు.

సర్జికల్ వార్డులో పని ముగించుకని మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు ఆసుపత్రినుండి ప్రకాశం బయటికి వచ్చేస్తూంటే అఫీషియల్ కాలనీ గేటుదగ్గర కిష్టయ్యా కనబడ్డాడు. "ఏమిరోయ్ ప్రకాశం. మూడు రోజులాయి నీ కోసం వెతుకుతూంటే ఇప్పటికా కనబడ్డావు? ఇంతేలేరా! పెద్దవాడివై పోతున్నావు" అని పలకరించాడు కిష్టయ్యా. ప్రకాశం "ఇదేమి కిష్టయ్యా! ఇలా ఊడిపడ్డావేమిటి? ఎప్పు డొచ్చావు? కార్డు ముక్కయినా రాయలేక పోయావా!" అన్నా డాప్యాయంగా కిష్టయ్యను చూసి. కిష్టయ్యదీ ప్రకాశం మేనమామ ఊరే. ఇద్దరూ బాల్యస్నేహితులు. ఒకే వీధిబడిలో చదువుకుని ఒకే చెరువుగట్టున ఆడుకున్నారు. థర్డుఫారమ్ గట్టెక్కలేక కిష్టయ్యా చదువుచాలించి హాయిగా వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నాడు. కిష్టయ్యా అదోలా ముఖం పెట్టేసి "కర్మరా కర్మ! మా అత్తయ్యకి పెద్ద జబ్బుచేసింది. ఇక్కడికి తీసికెళ్ళమంటే మూడురోజుల క్రింద వచ్చేం. నేనూ, మా ఆవిడ, అత్తయ్యానూ." ప్రకాశాని కా అత్తయ్యా తెలుసు. ఆవిడ కూతురునే కిష్టయ్యా కిచ్చారు.

"ఏమిటి జబ్బు? ఎక్కడుం దావిడ" అన్నాడు ప్రకాశం.

కిష్టయ్య కంగారుగా "ఎక్కడుందేమిటిరా! ఈ నరకంలో నేరా బాబూ! రోజూ భోజనాలు మొయ్యలేక చస్తున్నాను. మీ మామయ్య నిన్ను తప్పకుండా కలుసుకోమన్నాడు. డాక్టరీ చదువుతున్నావుగా సాయం చేస్తావన్నాడు. అసలు నువ్వు కంటికి కనబడితేగా. సూర్య ప్రకాశం ఎక్కడుంటాడని కనిపించిన వాళ్లనందరినీ అడిగా ననుకో" అన్నాడు నిష్ఠూరంగా.

"ఏడిసినట్లుంది—కె. యస్. ప్రకాశం అంటే తెలుస్తుంది కొందరికైనా. అసలు నువ్వువస్తావని నే నేం కలగన్నానా! పోనీలే యిప్పుడు మించిపోయింది లేదు. ఏమిటి జబ్బు మీ అత్తయ్య కింతకీ?"

కిష్టయ్య మరింత కంగారుగా ముఖంపెట్టి "ఏమిటంటే ఏం చెప్పనురా ప్రకాశం—అంతా కర్మ అనుకో—కాళ్ళూ చేతులూ వాచి పోయాయి-పొట్ట ఉబ్బింది-మధ్య మధ్య జ్వరం-ఏం జబ్బంటే నాకేం తెలుస్తుంది—డాక్టర్లు వస్తున్నారు చూస్తున్నారు-ఏవేవో ఇంజక్షనులూ మందులూ యిస్తూనే ఉన్నారు!" అన్నాడు.

కిష్టయ్య ధోరణి ప్రకాశానికి చిరాకేసింది—కాని తమాయించుకుని "సరేలే- రేపు నేనుచూసి డాక్టర్లతో మాట్లాడతాను. ఎక్కడ మకాం!' అన్నాడు.

కిష్టయ్య "ఏమిటిరా! అదిగో ఎదురుగుండా ఉన్న మేడలో ఎడంచేతి పక్క చివరిగది తీసికున్నాం-రా చూదువుగాని. నీతో మాట్లాడ వలసిన సంగతులు చాలా ఉన్నాయి-" అనే సరికి ప్రకాశం మొహమాట పడి "పద" అన్నాడు.

ఇద్దరూ గది చేరుకున్నారు. చూడగానే కిష్టయ్యభార్య ప్రకాశాన్ని పోల్చుకోలేకపోయింది. పోల్చుకున్న తర్వాత ఒకటే కబుర్లు చెప్పేసింది. ప్రకాశం వాళ్లత్త మళ్ళీ నెలతప్పిందట. తోడల్లుని కూతురుని పురుటికి తీసికొచ్చారు. పెరట్లో చూడిగేదె ఏదో జబ్బుచేసి హఠాత్తుగా చచ్చిపోయేసరికి మేనమామ గేదె కోసం ఒకటే బెంగ పెట్టుకున్నాడట.

గేదెకోసమా డబ్బుకోసమా అనుకున్నాడు ప్రకాశం మనస్సులో. భార్యాభర్తలిద్దరూ ఒకటేవాగుడు. ప్రకాశం తల్లికి కూడా ఒంట్లో బాగులేదట-కీళ్ళ నొప్పులబాధ ఈ మధ్యను ఎక్కువయిందట. ఇంటి చాకిరీ అంతా ఆవిడే ఈడ్చుకు రావాలిట. కొడుకుని ఒకసారి చూడాలని ఆవిడ తహాతహాలాడుతూందట. ప్రస్తుతానికి చాలా డబ్బు యిబ్బందిగా ఉందని ఈనెల కేమీ పంపలేననీ మేనమామ ప్రకాశంతో చెప్పమన్నాడట. ఆ కబురందిస్తూ కిష్టయ్యా ఇంకేదో అనబోతూంటే కిష్టయ్యా భార్య అడ్డుకుని "ఆఁ! ఆయనవన్నీ టక్కరి వేషాలు లెండి. ఈ మధ్యనే గరువు పక్కన ఎకరం పొలం అమ్మేశాడుగదా! ఏం చేశాడా డబ్బు? ఆయన ధోరణే అంత, అందరినెత్తినా చెయ్యిపెడితే కాని గడవదు" అని వ్యాఖ్యానించి "ప్రకాశంగారూ! ఈ పూట యిక్కడే భోంచెయ్యండి-చెయ్యకపోతే నామీద ఒట్టే'' అని బలవంతం చేసింది.

దంపతు లిద్దరి ధోరణీ చూసి ప్రకాశానికి కడుపులో తిప్పినట్లయింది. తప్పని సరిగా భోజనానికి కూర్చున్నాడు. వాళ్ళు ఏవేవో చెప్పుకు పోతున్నారు. అతని కవేవీ వినబడటం లేదు. గుండెల్లో రాయిపడింది.

ఈ నెల డబ్బు పంపకపోతే ఇంకొక పదిరోజుల్లో పరీక్షలు- అవతల కల్యాణి——మధ్యలో తల్లి స్థితి జ్ఞాపకం వచ్చి అతను మరీ బాధపడ్డాడు. ఏమిటో ఈ బతుకులు సగం నలిపేసిన నల్లులు-అనుకున్నాడు. భోజనం అయాక అతని గుండె మరీ బరువెక్కిపోయింది. ఇంటికి పోదాం అంటే వాళ్ళు కదలనీయరు. వాళ్లిద్దరూ చెప్పే ప్రతి విషయం అతనిని శూలంలా గుచ్చి బాధ పెడుతూంది. ఇల్లు-తల్లి-మామయ్యా-ఎకరాలు-డబ్బు-ఇవే అతని బుర్రలో గిరగిరా తిరిగాయి. నాలుగు గంటల దాకా అక్కడే ఉండిపోయి కిష్టయ్యా పెళ్ళాం యిచ్చిన నీళ్ల కాఫీ తాగేసి రేపుమళ్ళీ కలుసుకుంటాను అని ఎలాగో బయట పడ్డాడు అక్కడినుంచి.

6

మధ్యాహ్నం పదకొండు గంటలకు తృప్తిగా కారియర్ భోజనం చేసి పడుకున్న ఆనందరావు సాయంత్రం అయిదు గంటలకు బద్ధకంగా లేచాడు. మత్తుమందు తిన్నవాడిలా అలా గంటలకొలదీ నిద్రపోవడం అతని కలవాటే. వయస్సూ ఆరోగ్యం బాగున్న రోజుల్లో రెవిన్యూ డిపార్టుమెంటు గుమాస్తా గిరీ చేసేటప్పుడూ ఆ తరువాత రకరకాల ఉద్యోగాలలో ఉన్నప్పుడూ కూడా ఒక్కొక్కనాడు హాయిగా నిద్రపోయి ఆఫీసుకు కూడా వెళ్ళడం మానేసేవాడు. నల్లమందు భాయీ అనే వా రతనిని చాలామంది. ఆ అలవాటు కూడా కించిత్‌మాత్రం ఉండేది కాని ఆ తరువాత అంతకన్న ఘాటైన నీటైన అలవాట్లు అలవర్చుకుని దానిని వదిలేశాడు. ఏదయితేనేం! బ్రహ్మాండం విరిగి మీద పడినపుడు కూడా అతను భయపడలేదు. గాభరా పడలేదు. దుఃఖపడడం అనే దసలతనికి తెలియనే తెలియదు. ఉద్యోగం ఊడిన నాడు, లంచగొండి అని పోలీసులు పట్టుకున్ననాడు, భార్య పోయిన నాడు అతను నిబ్బరంగానే ఉన్నాడు. ఆనందరావు తనకే ఆపత్తువచ్చినా దానిని తప్పించుకునే ప్రయత్నం చేయడు. దాని నెదుర్కొనే అవసరం అతని కెప్పుడూ ఉండదు. ఏదో బైరాగి చిట్కా ఆలోచించి క్షణంలో తనే తప్పుకుంటూ డా విపత్తులోంచి. తన నెత్తిమీద పిడుగు పడబో తూంటే చేతికందినవాడి నెవడినో తన స్థానంలో నిలబెట్టేసి మరి ఫికరు లేకుండా పారిపోగల సమర్థుడతను. నిద్రలేవగానే ఆనందరావు సూరమ్మ చేత టీనీళ్ళు పెట్టించి కప్పున్నర టీ తాగి వరుసగా రెండు లంకపొగాకు చుట్టలు కాల్చాడు. హాయిగా వేన్నీళ్ళ స్నానంచేసి సన్నని జరీ అంచు ధోతీ, పాలపిట్ట రంగు పెద్దాపురం సిల్కులాల్చీ, వెడల్పంచు జరీ ఉత్త రీయం వేసికుని వీధిలోకి బయలుదేరాడు. క్రిందచేడు ఎగ్జిబిషనులో కొన్న జయపురం చేతికర్ర విలాసంగా ఆడిస్తూ హుందాగా వీధిమెట్లు దిగుతూంటే ప్రకాశం ఎదురొచ్చాడు. "ఏమోయి" అన్నట్లు పలక రింపుగా చిరునవ్వొలికించాడు ప్రకాశం వైపుచూసి.

"ఎక్కడికో బయలుదేరినట్లున్నారు! ఇందిర ఇంట్లో ఉందా?" అప్రయత్నంగా అడిగాడు ప్రకాశం.

"లేదు. కృష్ణమూర్తితో కలిసి ఎక్కడికో వెళ్ళింది."

"కృష్ణమూర్తితోనా! ఎప్పుడు వెళ్ళింది? ఎక్కడికి వెళ్ళింది? ఎప్పుడొస్తుంది?" అంటూ గబగబా ప్రశ్నలు వేసేశాడు ప్రకాశం.

ఆనందరావు "వస్తుందిలే! అర్ధరాత్రయేలోపున రాకపోతుందా! నేనలా కాస్త తిరిగొస్తాను" అంటూ వీధిలోకి అడుగులువేశాడు. నడవతలుపు చేరవేసి ప్రకాశం తన గదిలోకి పోయి ఎవరిమీదో కోపం తెచ్చుకుని కూర్చున్నాడు. అతని కసలే తల దిమ్మెక్కిపోయింది. కిష్టయ్య ఇంటినుంచి బయలుదేరి వస్తూంటే దారిలో ఎవరో క్లాసుమేటు కనిపించి వాళ్ళ లాడ్జికి లాక్కెళ్ళాడు. అక్కడినుంచి తిరిగివస్తూ హోటలుకువెళ్ళి కప్పుకాఫీతాగి అలాఅలా తిరిగి వచ్చాడు ప్రకాశం. తనగదికివచ్చి మంచంమీద మేనువాల్చేసరికి ఎక్కడిలేని నీరసం వచ్చిందతనికి. ఇంతగా జీవితం బరువెక్కిపోవటం అతని కిదివరలో అనుభవంలేదు. ఇంటికి వచ్చేసరికి కాస్త గాలికబుర్లు చెప్పటానికైనా ఇందిర ఉంటుందనుకున్నాడు. ఇందిర లేకపోవటం సరికదా కృష్ణమూర్తితో షికారు బయలుదేరిందనడం ప్రకాశానికి మరింత కోపం తెప్పించింది.

ఇందిర ఎక్కడికో వెళితే మధ్య తనకెందుకింత బాధ—ఇందిర మీద తనకేం హక్కుంది? ఈ స్థితిలో తనను కల్యాణి చూస్తే ఏమనుకుంటుంది? మళ్ళీ అతనికి కల్యాణి జ్ఞాపకం వచ్చింది. వెంటనే మేనమామ గుర్తుకొచ్చాడు.

ఛ! ఛ! ఏమిటిలా టైము వృధాచేయడం. ఆదివారం అన్నమాటేకాని ఒక్క అక్షరంముక్క చదువలేదు. రోజంతా గడిచిపోయింది, అనుకుని లైటువెలిగించి పుస్తకం తెరిచాడు. నాలుగుపేజీలు తిరిగాయి కాని అందులో విషయంమాత్రం అతని మెదడు కెక్కలేదు. పుస్తకం మూసేసి కాగితం కలంతీసి కల్యాణికి ఉత్తరం వ్రాయడానికి ప్రయత్నించాడు. లాభం లేకపోయింది. మూడు కాగితాలు చింపే

శాడు. కాని ఒక్క వాక్యం కుదరలేదు. ఎందుకో అతనికి తెలియలేదు. మనస్సులో ఏదో చీదర. ఏదో నిస్సహాయత—గాలిలో కనబడని గడుసు దయ్యాలేవో తనను పీకిస్తున్నట్లు బాధపడ్డాడు. కల్యాణి ఉండి ఉంటే ఎంత బాగుండును? మళ్ళీ తనలో తనే నవ్వుకున్నాడు. కల్యాణి ఉంటే ఈ బాధే లేకపోవునుగా. నిజమేనా! ఈ బాధంతా కల్యాణికోసమేనా! అయితే ఇందిర యింట్లో లేదంటే తనకంత కోపం దేనికి! అది కోపంకాదు- ఈర్ష్య అనుకున్నాడు. మొదట్లో ఇందిరను చూసి భయపడ్డ తను ఇప్పు డిందిర కృష్ణమూర్తితో షికారు కెళ్ళిందంటే బాధపడుతున్నాడు. లేదు లేదు. ఇందిరమీద తనకేం వ్యామోహం లేదు. ఇప్పుడిందిర అంటే భయంకూడా లేదు. తన అనుబంధం కల్యాణితో— నిన్నరాత్రి అనుభవంతో ఇందిర అతనిని సానుభూతితో అర్థంచేసుకుంది అనుకున్నాడు. తాను తనబాధ కొంచెం మరిచిపోవడానికి ఇందిర ప్రయత్నించిం దనుకున్నాడు. అంతా ఉత్తది. ఇందిర వట్టి స్వార్థపరురాలు. ఇందిరతో ఇక ప్రమేయం పెట్టుకోకూడదు. ఏమిటీ పిచ్చి ఆలోచనలు. ఎవరీ అమ్మాయిలంతా! తను వచ్చింది చదువుకోడానికి. ఒక్కసారిగా అతని మనస్సులో పెద్ద పశ్చాత్తాపం కలిగింది. అంతటితో మనస్సులో ఏదో ప్రశాంతత ఏర్పడింది. పరీక్షలు దగ్గర పడుతున్నాయి; శ్రద్ధగా చదవాలి- అనుకుని మళ్ళీ ఆఫ్తాల్‌మాలజీ పుస్తకం తెరిచాడు. ఇప్పుడతని మనస్సులో కల్యాణిలేదు. ఇందిర లేదు. అల్పమైన కోరికలూ వ్యామోహాలూ ఏమీలేవు. తల్లి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఏనాటికైనా ఆమెను సుఖపెట్టాలి. వీళ్ళంతా ఎవరు! అనుకుని తేలికైన హృదయంతో చదువు సాగించాడు.

టైము దగ్గర దగ్గర తొమ్మిదయింది. అంతవరకూ అతను చదువు దీక్షలోనే ఉన్నాడు. ఇంతలో మేడమెట్లమీద అడుగుల చప్పుడువిని గుమ్మంవైపు చూశాడు.. ఇందిర లోపల ప్రవేశిస్తూ "హలో ప్రకాశం! ప్రొద్దుటినుండీ ఫికరులేకుండా పోయావు. ఇప్పటికా ఇంటి కూడిపడ్డావు! బలేవాడివే" అంటూ అక్కడే జోడువిప్పి నేలమీద గట్టిగా కొట్టి గిరవాటేసి ప్రకాశం మంచంమీద కూర్చుంది. ప్రకాశం

ఆమెవైపు చురచురా చూసి ముఖం తిప్పేసుకున్నాడు. ధ్యానముద్ర పోయింది. ఇందాకటి కోపం లోపలినుంచి ఒక్కసారిగా పెల్లుబికింది. ఒక్కసారి ఆమెవైపు ఎగాదిగా చూశాడు. అరచేతిని తలగడా కానించి వయ్యారంగా తల భుజంమీదవాల్చి ప్రకాశాన్ని చూసీ చూడనట్లు పక్కచూపు చూస్తూ ఠీవిగా కూర్చుంది ఇందిర. లేత పసుపురంగు జార్జెటు చీర కాలి బొటనవేలుదాకా జీరాడుతూంది. ఆమె విలాసంగా కాలాడించి నప్పుడల్లా సన్నని చీరపొరల్లోనించి లోపలి పరికిణీమీద కుట్టుకున్న చెమికీ పువ్వులు నక్షత్రాల్లా మెరుస్తున్నాయి. ముదురు కుంకంరంగు వెల్వెట్ చోళీ కడుపుమీది మడతలను దాచలేక ఒదిగిఒదిగి మీదికిపోయింది. మెడచుట్టూ కుట్టుకున్న గుండ్రని అద్దాల బిళ్ళలు ఎదురుగా ఉన్న దీపకాంతికి ధగధగా మెరిసి ప్రకాశం కళ్ళజోడు మీద వెలుగులను ప్రసరించాయి. మెడకు బిగించినట్లున్న నల్లపూసల ఫాన్సీ దండ ఒక వింత సోయగాన్నిస్తూంది. ఉదయంనుంచీ తిరిగిన అలసటను వ్యక్తంచేస్తూ ముఖమంతా చెమటపట్టి నుదుటిమీద పొట్టి పొట్టి తలవెంట్రుకలు వలయాలుగా అతుక్కున్నాయి. ఒక్కసారిగా ప్రకాశం ముఖం తిప్పేసుకున్నాడు. అతని నరనరాల్లోనూ తళుక్కుమని, మెరుపు మెరిసింది. ఇందిర మళ్ళీ ప్రశ్నించింది. "ఎక్కడికి కుడాయించావు నువ్వు ప్రొద్దుటనుంచీ! చెప్పవయ్యా— నువ్వు, విక్రమార్కా!" అని.

ప్రకాశం ముఖం మరింత చిట్లించి "బాగుందివరస. నేనేం నీలాగ కృష్ణమూర్తిని తీసికుని షికార్లకీ విహారాలకీ వెళ్ళలేదు. పగలల్లా ఆసుపత్రిలో సతమతమయి సాయంత్రం యింటికి చేరుకున్నాను" అని విసిరాడు. ఇందిర దిగ్గున ముందుకువంగి "ఓహో! అందుకా అయ్యగారి అలక! ఏం చెయ్యను! నేను నిద్ర లేచేసరికి నువ్వు వెళ్ళిపోయావు. తరువాత కృష్ణమూర్తి వచ్చి ప్రాణం కొరికేశాడు. నానా అవస్థా పడ్డాననుకో! మధ్యన నాన్న ఒకడు. వెళుదూ కాస్త కాలక్షేపం అయినా అవుతుంది అంటాడు. పోనీలే దానికేంగాని పద భోజనం చేద్దాం!" అని

అతని భుజంమీద చేతులువేసి లేవనెత్తింది. ప్రకాశం నివారించలేదు. "ముందు మీరిద్దరూ తినండి. నేను తర్వాత వస్తాను. చదువుకోవాలి" అన్నాడు లేచి నిల్చుంటూనే. "చదువుదువుగాని లేవోయి-అవుదువు గానిలే డాక్టరువి. తొందర దేనికి. నిదానం ప్రధానం-అన్నారు పెద్దలు" అంటూ చేయిపట్టుకుని లాక్కెళ్లింది. ఇష్టం లేకుండానే ప్రకాశం ఆమె ననుసరించాడు. భోజనాల దగ్గర ప్రకాశం పక్కనే కంచం వేసికుని కూర్చుని "మరి కొంచెం నెయ్యివేసుకో-కూర బాగుంది రుచి చూడు" అంటూ ఆప్యాయం ఒలకబోసింది.

భోజన మవగానే ఇట్టేవెళ్లి పావుగంటలో బట్టలు మార్చుకుని మరొక వేషంలో వచ్చింది ఇందిర. "అంత చీదరగా ఉన్నా వేమిటి? బట్టలు మార్చుకో అలా తిరిగివద్దాం" అంటూ గొడవ చేసింది. ఇష్టం లేకుండానే ఆమె చెప్పినట్లల్లా చేశాడు ప్రకాశం. సినిమాకి తీసుకు వెళితే వెళ్ళాడు. దారి పొడుగునా ఏవేవో కబుర్లు చెప్పింది ఇందిర. హాల్లో కూర్చున్నంతసేపూ కృష్ణమూర్తిని వేళాకోళం చేసింది. తిరిగి యింటికి వచ్చేస్తూంటే ప్రకాశానికి హఠాత్తుగా కల్యాణి జ్ఞాపకం వచ్చింది. "పాపం! కల్యాణి నాన్న కెలాఉందో?" అన్నాడు పైకి. ఇందిర మాటాడలేదు. పక్కనే నడుస్తున్న ఇందిరను ఒక్కసారిగా ఓరగా చూసి ప్రకాశం నిట్టూర్చాడు. ఏమిటీ వింత మనిషి? హాస్టల్లో బాధ పడుతున్న కల్యాణిని చూసి తెచ్చి ఇంట్లో పెట్టుకుంది. టైఫాయిడు జ్వరం వస్తే సానుభూతి చూపి చాతనైన చాకిరీ చేసింది. ఇప్పుడదే స్నేహితురాలికి పుట్టెడు కష్టం వస్తే చీమకుట్టినట్లయినా లేదేం ఈ పిల్లకి — అనుకున్నాడు.

ఇందిర "ఏమిటాలోచిస్తున్నావు ప్రకాశం" అంది.

"ఏమీలేదు, కల్యాణి గురించి."

"అయ్యో రామా! కల్యాణి జపం తప్పితే ఇంకోపని లేదా యేం నీకు!"

"అది కాదు ఇందిరా! పాపం చూడు ఎంత కష్టంలో ఉందో!"

"ఉంది బాబూ! ఉంది, లేదనా! కాని ఒక్కటి ఆలోచించు.

కష్టంలో లేనివాళ్ళెవరు! ఆ మాటకొస్తే నువ్వు మటుకు సుఖంతో ఊగి పోతున్నావా! నా సంగతీ ఒక్కసారి ఆలోచించు. అందరం ఒక్కలాంటి వాళ్ళమే-అడుగులేని పడవలం. ఏదో అలా ప్రవాహంలోపడి కొట్టుకు పోతున్నాం. వెనక్కితిరిగి చూసుకుంటే భయం. కాని చిత్రమెక్కడంటే ఈ లోకంలో కల్యాణిలాంటి వాళ్ళకే ఎక్కడలేని జాలి దొరుకుతుంది."

"అదేమిటి ఇందిరా! అలా అంటావు?"

"అనకపోతే ఏమిటి ప్రకాశం-అస్తమానూ కల్యాణీ కల్యాణీ అంటావు కాని ఆలోచించు అంతకంటె ఎక్కువ బరువు ఈడ్చుకొస్తు న్నాను నేను. కల్యాణికి ఎలాగో అలాగ చదువు సాగుతూంది. నా కదీలేదు. మధ్యలో ఆగిపోయి ఉద్యోగంలో తలదూర్చవలసి వచ్చింది. నాన్న సంగతి సరేసరి నీకు తెలుసు. కాని వీటన్నిటనీ తల్చుకుని గడియ గడియకీ కాళ్ళుచాపి కూర్చుని ఏడవడం నాకు చాతకాదు. ఆ పని కల్యాణికి చాతనవును. ఉంటారులే లోకంలో కొందరు నంగనాచులు. విశాలమైన కళ్ళు తిప్పి వలవలా ఏడ్చేస్తే నీలాంటి జాలిగుండె మగవాళ్ళు ఆదుకుంటారు. నాలాంటి వాళ్ళను చూస్తే మాత్రం నీకు భయం" అనేసి హఠాత్తుగా ఆగిపోయింది ఇందిర.

"నీ సంగతి వేరు ఇందిరా! జీవితాన్ని ఎదుర్కొనే ధైర్యం ఉంది నీకు. నీదారికి ఏ విధంగానూ అడ్డుపడని నాన్న ఉన్నాడు. స్వశక్తి మీద ఆధారపడి బతుకుతున్నావు. నీకూ కల్యాణికీ తేడాలేదూ!"

"ఉంది తేడా ఎందుకులేదూ? కల్యాణి నంగనాచితనం నా దగ్గర లేదు. ఆమెలా జాలిగా కళ్లు తిప్పడం నాకు చాతకాదు. అంత బరువుతోనూ ఇంకొకరిమీద ఒరిగిపోయి కాలక్షేపం చేద్దామనే దురాశ అంతకన్నా లేదు. నేను బలపడి ఇంకొకరికి బలమివ్వాలనే తత్వం నాది" అంది ఇందిర కాస్త ఉద్వేగంతో.

ప్రకాశం ఏమీ జవాబు చెప్పలేక పోయాడు. ఆ తర్వాత మౌనంగానే యిద్దరూ యిల్లు చేరుకున్నారు. చాలాసేపు తలుపు కొట్టాకగాని ఆనందరావుకు మెలకువ రాలేదు- తలుపు తీసినప్పుడయినా అతనికి మెలకవ వచ్చిందో లేదో ప్రకాశానికి అర్థం కాలేదు. ఏదో

ఇంకో లోకంలో మనిషిలా కనబడి స్లోమోషను సినిమాలోలాగ తలుపు తీసి మళ్లా గదిలోకి వెళ్ళి పడుకున్నాడు. ఆనందరావు అదృష్టవంతుడు అనుకున్నాడు ప్రకాశం. జీవిత సమస్యల్ని దులిపేసుకుని ఏ క్షణాని కాక్షణం సుఖంగా బ్రతికేయడం అతనిలోని ప్రత్యేకత అనుకున్నాడు. అస్పష్టమైన అలాంటి ఆలోచనలతోనే మెల్లెక్కి గదిలోకి వెళ్లి మంచం మీదనున్న పరుపు చుట్టకు చేరబడ్డాడు. బాగా అలిసిపోయింది శరీరం-నెమ్మదిగా జోళ్లువిప్పి మంచంక్రిందకు తోసేసి అలాగే పరుపుచుట్టకు చేరబడిపోయాడు.

కళ్లు వాటంతటవే మూసుకు పోయాయి. నిద్ర ముంచుకు వస్తూంది. కాని నిద్రరానివ్వకుండా బుర్రనిండా ఏవేవో ఆలోచనలు. తలుపుదగ్గర సంఘర్షణ - తలుపు కవతల నిద్రవెల్లువ - ఇవతల ఏవేవో భావాల కోలాహలం. చిన్న కునుకు పట్టింది ప్రకాశానికి. అందులోనే ఏవో కలలు - కాని తాను కలలు కంటున్నాననే చైతన్యం తొలగి పోలేదు. దూరాన పల్లెటూరిలో కల్యాణి గుమ్మంమీద తలపెట్టుకొని ఏడుస్తూంది. ఎందుకేడుస్తూంది చెప్మా! మరిచిపోయాడు తను; కలలో చిరాకేసిం దతనికి - ఏడవకు, ఏడుపంటే నా కసహ్యం అని కోప్పడ్డాడు కల్యాణిని. ఆమె తనవైపొకసారి బెంబేలుగా చూసి బావురుమని ఏడ్చింది. అతనికి మరింత చిరాకేసింది. ఎక్కడికో నడిచిపోతున్నాడు. రెండుకొండలమధ్య ఎత్తయిన ఘాటీరోడ్డు. అలా నడుచుకు పోతు న్నాడు తను; కల్యాణి ఏడుపు అతనిని వెంట తరుముతూ వస్తూంది. నడకవేగం హెచ్చించాడు - ఏడుపు ఈలపాటగా మారింది. బాగుంది! అనుకున్నాడు. సన్నని ఈలపాట గాలిలో ఎక్కడినుంచో తేలి వస్తోంది. నడచి నడచి అలసిపోయాడు ప్రకాశం. రోడ్డుప్రక్క బండరాయి నాను కుని చతికిలబడ్డాడు. ఇదేమిటి! ఇంత మెత్తగా ఉందేమిటిరాయి! మెత్తట రాళ్ళుంటాయా ఎక్కడైనా!

ఎవరో భుజంపట్టి కుదిపేస్తున్నారు. మెలకువ వచ్చింది ప్రకాశానికి. ఎదురుగుండా నవ్వుతూ ఇందిర. గదిచుట్టూ కలయ

చూశాడు. అమ్మయ్యా! అనుకున్నాడు. తానున్నది రోడ్డుమీద కాదు గదిలో -

"అదేమిటి ప్రకాశం! పరుపు పరుచుకోకుండా అలానే పడుకున్నావు" అంటూ కుర్చీ మంచానికి దగ్గరగా లాక్కుని కూర్చుంది ఇందిర.

"ఎవరేనా వచ్చారా ఇందిరా!"

"ఎవరూ రాలేదే! ఈ అర్ధరాత్రి ఎవరు వస్తారు - ఎందుకలా అడుగుతున్నావు?"

"ఊ! ఏమీలేదు - ఎవరో వచ్చినట్లయితేనూ-" అంటూ బద్ధకంగా యిటునుండి అటు ఒత్తిగిల బోయాడు ప్రకాశం.

"ఒళ్లు నొప్పులు చేస్తుంది - ఏమిటూపడక-లే! పక్క వేస్తాను" అంటూనే అతనిని భుజం పట్టుకుని లేపటానికి ప్రయత్నించింది. ప్రకాశం లేచి నాలుగడుగులు ముందుకు వేసి కుర్చీలో చేరగిలబడ్డాడు. ఇందిర పరుపువిప్పి దుప్పటిని దులిపి దానిని అటూ ఇటూ చూసి "అబ్బే! ఇది బాగా మాసిపోయింది- పెట్టెతాళం యిలా యియ్యి ప్రకాశం. మరొకటి తీసి వేస్తాను" అన్నది. "అబ్బ! ఈ అర్ధరాత్రి ఈ గొడవంతా దేనికి ఇందిరా! ఏదో ఒకటి వేద్దూ!" అని, 'ఇంతకూ పెట్టెలో మరొకటి లేదు'' అన్నాడు. "అయితే ఉండు క్షణంలో వస్తాను" అంటూ మెట్లుదిగి క్రిందికి పారిపోయింది ఇందిర. "ఎక్కడి కిందిరా!" అని ఏదో గొణిగాడు కాని ప్రకాశం, ఇందిర తిరిగి మేడమీదికొచ్చే లోపల మళ్ళీ చిన్న మగతలో పడ్డాడు.

కల్యాణికి వాళ్ళ నాన్నకు జబ్బుగా ఉందని ఉత్తరం వచ్చినది మొదలు ఇప్పటి దాకా ప్రకాశం ఏదో తీవ్రమైన సంచలనంలో కొట్టుకుపోతున్నాడు. కల్యాణి వెళ్ళిపోవడంతో ఏదో తనది అనుకున్నది చేజారి పోయినట్లయింది. తనకేదో కావాలి! అది కల్యాణిలో కనుపించింది. ఇప్పుడు తన పక్కనే కల్యాణి లేదు. అయినా తనకేదో కావాలి.

తీయని కంఠం-మగత నిద్రలో తీయనిపాట. ఆ పాటలో మల్లెల వాసనలు; అదే! కన్నీళ్ళలా ఉన్నాయి! ఎందుకింత దుఃఖం! కల్యాణికి

కాదు-కాదు-తనకే. బరువుగా కనురెప్ప లెత్తాడు ప్రకాశం. ఇందిర తెల్లని మల్లుదుప్పటి పక్కమీదపరచి చిలిపిగా ప్రకాశం ముఖంమీదకు నీళ్ళుజల్లి "లే ప్రకాశం! ఏమిటింత మత్తుగా ఉన్నా వివాళ" అంటూంది-ప్రకాశం లేచి కళ్లు నులుముకుని ముఖంమీద చిందిన నీళ్ళన్నీ తుడుచుకుని పక్కమీదికి జరగబోయి మళ్ళీ ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చినవాడిలా అటూ యిటూ చూశాడు.

"మంచినీళ్లు కావాలా ?" అంది ఇందిర.

"ఊ!" అన్నాడు.

ఇందిర తెచ్చియిచ్చిన నీళ్లు గడగడ తాగేసి పక్కమీద పడుకున్నాడు ప్రకాశం. అప్పటికి అతడింతవరకూఉన్న అవస్థలో నుండి కొంచెం తేరుకుని ఇందిరవంక కళ్లు పెద్దవి చేసి చూశాడు. అంతగా అవయవ సౌష్టవాన్ని కప్పిపుచ్చలేని అతిపల్చని తెల్లని సిల్కుచీర, శరీరపు వంపులను మరింత స్పష్టంచేసేలాంటి బిగువైన నల్లని క్రేపు చోళీ ఇందిరతోపాటు ప్రకాశాన్ని పలుకరించాయి. వదులుగా వేసిన వాలుజడలో పెట్టుకున్న కనకాంబరం చెండు మరింత అందంగా కన్పిస్తూంది. ఎర్రని పూలమధ్య ఆకుపచ్చని దవనం మత్తుగా ఉన్న ప్రకాశానికి మరింత మత్తెక్కించే వాసనలను వెదజల్లుతూంది. కుర్చీ అంచున కూర్చుని మోచేతిని మంచంమీద ఆనించి ప్రకాశం చూపులో చూపుకలిపి, అతని కళ్లలోకి రెప్పలు వాల్చకుండా చూస్తూ "ప్రకాశం! ఎందుకలా ఉన్నావు. ఏదో బాధపడుతున్నట్లున్నావు. నాకు చెప్ప రాదూ!" అంటూనే అతనిచేతిని తన చేతిలోకి తీసుకుని మృదువుగా నిమిరింది. ప్రకాశానికి వెంటనే ఏమనాలో తోచలేదు. ఒక్కక్షణం ఊరుకుని 'అబ్బా!' 'అబ్బా!' అన్నాడు తల నటూ యిటూ ఆడించి.

"తల నొప్పిగా ఉందా!" అని ఇందిర తన చేతిని అతని నుదుటిమీద వేసింది. అంతే! అతని నరనరాల్లోకి ఏదో ప్రవహించినట్ల యింది. స్విచ్ వేసిన తరువాత ఎలక్ట్రిక్ తీగలోలా-నిస్త్రాణంగా ఉన్న శరీరంలోకి కొత్తరక్తం ప్రవహించింది. ఏదో లేని బలం వచ్చిం దతనికి. ఆ రక్తపు పోటు ఆ కొత్తబలం ఇందిరను దగ్గరగా లాక్కున్నాయి.

కుర్చీ అంచుమీద నుంచి ఇందిర అతని ఒడి నానుకుని ప్రక్కమీద కూర్చుంది. ప్రకాశం తన రెండు చేతులనూ ఆమె నడుంచుట్టూ పెనవేసి "ఇందిరా! అన్నివిధాలా ఏకాకిని నన్ను విడిచిపెట్టకు" అన్నాడు. ఇందిర లాలనగా అతని జుట్టులోనికి తనవేళ్ళను పోనిచ్చి నిమురుతూ "అదేమిటి ప్రకాశం అలా అంటావు-నే నెక్కడికి పోతాను-నువ్వు నావాడివి" అంది.

ప్రకాశం హృదయంలో చీకటి కోణాలన్నిటిలో ఒక్కసారి దీపాలు వెలిగినట్లయింది. "నీకేం కావాలి కోరుకో" అని ప్రత్యక్షమైన పార్వతీదేవిలా కన్పించిందతని కిందిర. ఆమె రెండు చేతులనూ తన ముఖం మీద కప్పుకుని "అవును ఇందిరా నేను నీవాడిని" అన్నాడు.

ఆమె మరింత అతనిమీదకు వంగి "ఏమిటి ప్రకాశం-ఎందుకంత భయపడిపోతావు-దేనికి దిగులు" అంటూ అతని ముఖంలో ముఖం పెట్టి "చూడు—ఇదికాదు బతికే విధానం. ఇంతకన్న బాగా బతకాలి" అంది.

ప్రకాశానికి బతుకులోని బాగేమిటో యిపు డర్థమైనట్లయింది. ఇందిర చెప్పింది నిజం-అన్నదతనిలోని ప్రత్యణువూ- అసహాయత, పిరికితనం అణచివేసిన ఆశలేవో ఒక్కసారి తలెత్తాయి-అతనిలోని మానవీయత కట్టడుగున దాగి ఉన్న బలమైన కోర్కెలన్నీ బయటపడ్డాయి.

అతని కళ్ళల్లో ఎరుపుదనం చూసింది ఇందిర. అతని నుదుటిమీదనున్న చేతిని తీసి మెల్లగా టేబిలువైపు పోనిచ్చి స్విచ్ నొక్కింది. టేబిలు లైట్ ఆరిపోయింది. అప్పటికప్పుడే సగంరాత్రి గడిచిపోయింది. హేమంతపు చలివెన్నెల కిటికీలోంచి అస్పష్టంగా లోపల పడుతూంది. ఆ గ్రుడ్డి వెలుతురులో తెల్లనిచీరలోని ఇందిర, నల్లని రవికలోని ఆమె వయస్సు మరింత స్పష్టంగా కన్పించాయి ప్రకాశానికి. అతడిందిరను మరింత దగ్గరగా తీసుకున్నాడు. ఆమె "ఏమిటి ప్రకాశం" అంటూనే మరింత ఒదిగింది.

పని మనిషి వచ్చి వీధి తలుపు తట్టినపుడు ఇందిర మేడదిగి వెళ్ళింది. ప్రకాశం కాళ్ళదగ్గర దుప్పటీని మీదకు లాగుకుని గోడవైపు

తిరిగి పడుకున్నాడు. అత డలసిపోయాడు. తెల్లవారుఝాము వేళ కిటికీలోంచి చలిగాలి బాగా వీస్తూంది. అతనికి హాయిగానే ఉన్నట్లని పించింది. అంతలోనే కల; కలలో కల్యాణి-ఆమె ఏదో అనబోయి ఆగిపో యింది; ఇందిర పూర్తి చేసింది. ఇందిరా తానూ కలిసి ఎక్కడికో వెళుతున్నారు. దూరాన్నుంచి కల్యాణి "ప్రకాశం, ప్రకాశం" అని అరుస్తూ పరుగెత్తి రాబోయి పడిపోయింది-ప్రకాశం ఒకసారి వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. కాని అత నికి చిరాకేసింది. మళ్ళీ ముందుకు నడిచేడు- అతనికి బాగా నిద్ర పట్టింది. ఆ నిద్రలోనే మెలకువ. ఆ మెలకువలో ఏదో హాయి- అంతలోనే బాధ- ఏవో గుచ్చుకుంటున్నాయి. ముళ్ళు! ముళ్ళు! దారంతా ముళ్ళు. ముళ్ళు కూడా ఇంత హాయిగా గుచ్చుకుంటున్నా యేమిటి! కళ్ళల్లో ఇంతకాంతి ఎక్కడిది? చల్లనిగాలుల మధ్య వెచ్చని కిరణాలు కాబోలు.

ప్రకాశం కళ్లు విప్పి చూశాడు. ఎప్పుడైతే మెంతయిందో కాని ముఖం మీద ఎండ బాగా పడుతూంది. ప్రక్కనిండా వాడిన కనకాంబరాలు మృదు వుగా గుచ్చుకుంటున్నాయి.

7

మెయిలు రావడానికి అరగంట టైముంది. ప్లాటుఫారమ్ చివర పెట్టె, బెడ్డింగు పెట్టుకుని కూర్చుంది కల్యాణి. తుని స్టేషనుదాకా సాగనంపి, రైలు ఎక్కించడానికి వచ్చిన యిద్దరు పెద్దమనుషులు ఆమె ఎదురుగా కూర్చున్నారు. మిట్ట మధ్యాహ్నం. ఎండ తీవ్రంగా ఉన్నా, డిసెంబరు మాసపు శీతలత్వం గాలిలో ఉంది. ప్లాటుఫారమ్‌మీద జనం కోలాహలంగా అటూ యిటూ తిరుగుతున్నారు. కల్యాణిదృష్టి యిటెటూ లేదు. దూరాన కొండలవేపు చూస్తోంది.

ఎదురుగా చతికిలపడ్డ మునసబు చుట్ట పొగవదులుతూ, "వెయిటింగ్ రూమ్‌లో కూర్చో అంటే విన్నావు కాదమ్మా! ఆ దిక్కుమాలినబండి యింకా అరగంటదాకా రాదు. ఎండ మాడిపోతోంది!" అన్నాడు.

రెండో పెద్దమనిషి ఆచార్లు. వాళ్ళ గ్రామంలో ఆయుర్వేద వైద్యుడు. "అదేమిటి బావా! వెయిటింగ్ రూమ్ అంటావు. అసలీ ప్రయాణం మానుకో తల్లీ అంటే వింటా? పుట్టెడు దుఃఖంలో ఉన్న ఆడకూతురు పట్నంవెళ్ళి ఏం చేస్తుంది?" అన్నాడు.

మునసబు కల్యాణి నుద్దేశించి, "ఏం కల్యాణమ్మా! వినవా మా మాట?'' అన్నాడు, కొంచెం జంకుతూనే. తన కళ్ళెదుట పుట్టి పెరిగిన పిల్ల, బాబయ్యగారూ అంటూ చనువుగా మసలిన తన గడ్డమీద పిల్ల, యిప్పు డెక్కడికో దూరంగా అన్ని బంధాలూ తెంచుకుని వెళ్ళిపోతోంది. ఆ పిల్ల మీద తన కంత అభిమానమున్నదని మొన్న మొన్నటిదాకా మునసబు తెలుసుకోలేక పోయాడు. అరవయ్యోపడిదాటిన మునసబు తనకళ్ళముందు చాలా విషాదాల్ని చూశాడు. ఎన్నెన్నో ఏడుపులు విన్నాడు. మానవుడికి రాగల దుఃఖాలు అతనికి కొత్తగాదు. కాని-దిక్కులేని యీకల్యాణి అతనిలో జాలితోపాటు ఆశ్చర్యాన్నికలిగించింది. ఈఅమ్మాయి ఏడవదేం? తనుచూశాడు గదూ, తండ్రికి జబ్బుగా ఉందని వచ్చిన నాటినుండీ అహర్నిశలూ తండ్రి మంచందగ్గరే ఉండి సేవ చేసింది; అలా గుడ్లనీరు పెట్టుకుంటూనే ఉంది. ఆ

యిల్లూ, రోగి మంచం, వాళ్ళ నిస్సహాయతా-అవన్నీ చూసిన ప్రతివాళ్ళకూ కంటనీరు వచ్చింది. అంతే, రెండోరోజు రాత్రి అంతా ఐపోయింది. తెల్లవారు జాము రెండు గంటలయుంటుందప్పుడు. తండ్రి కడసారి కన్ను మూసినప్పుడు కల్యాణి పక్కనే ఉంది. అంతే, ఆ క్షణంనుండీ యీ పిల్లలో ఏదో మార్పు వచ్చింది. ఆ క్షణంనుండీ కన్నీళ్లు లేనేలేవు యీమె కళ్ళలో. ఏడవదేం ? ముందు సంగతి ఏమిటని భయపడదేం ? - మునసబుకి ఏమీ అర్థం కాలేదు.

"ఏం కల్యాణమ్మా ? వినవా మా మాట ?" మళ్ళీ అడిగాడు మునసబు. బెడ్డింగు మీద అచేతనంగా కూర్చున్న కల్యాణి మునసబువేపు చూసింది. తెల్లని చీర కట్టుకున్న కల్యాణి మొఖంలో దైన్యంగాని, విషాదంగాని కనబడడంలేదు. "ఎందుకు వినను బాబయ్యగారూ! ఈ ప్రపంచంలో నాకింక మిగిలింది మీ యిద్దరే. కన్న కూతురుకంటె ఎక్కువగా ఆదుకొన్నారు. ఎన్నటికీ మీ ఋణం తీర్చలేను."

"ఐతే వెళ్ళిపోవాలనే పట్టుదల దేనికి ?" అన్నాడు ఆచార్లు.

"— వెళ్ళిపోక చేసేదేముంది బాబాయిగారూ ! ఈగడ్డకీ నాకూ ఋణం తీరిపోయింది."

"అదేంమాట కల్యాణమ్మా! మేమందరం ఏమైపోయాం ? దేవుడు చిన్నచూపు చూశాడు. దాంతో ఆ అమాయకుడు మనకి దక్కకుండా పోయాడు. అంతమాత్రానికే మేం నిన్ను అర్థాంతరంగా వదిలేస్తామా? ఈ ఏడాది చదువు ఎలాగూ పోయింది. ఈ స్థితిలో నువ్వు వెళ్ళినా ఏం చదవగలవు గనక ? నా మాట విను కల్యాణమ్మా ! వెనక్కి రా పోదాం. కొన్నాళ్ళపాటు మా యింట్లో ఉండు. నేనొకటీ మీ నాన్నొకటీ అనుకోకు. అన్నదమ్ముల్లా మెసలేవాళ్ళం యిద్దరం. నీ కేమైనా పట్టింపులుంటే పోనీ ఆచార్లుగారింట్లో -"

"ఎంతమాట బాబయ్యగారూ! నాకు అలాంటివి పుట్టుకనుండీ తెలియవు. నాన్న నేర్పలేదు. మీరు కూడా నేర్పలేదు."

"అలా అన్నదానివి ఉండిపోరాదా ?" అన్నాడు మునసబు ఆప్యాయంగా. కల్యాణి వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు. కొద్ది క్షణాలు ఆగి, "అలాగే

ఉండిపోదును బాబయ్యగారూ! కాని చదువన్నది ఒకటి ఉందిగదా! నాన్న కష్టపడి యింతవరకూ ఎలాగో చెప్పించాడు. ఎంత బాధపడి నాకు డబ్బు పంపించాడో మీకు తెలియనిదికాదు. ఇప్పుడు మానేస్తే అదంతా వృధా. అదీ కాక, కష్టపడి ఓ డిగ్రీ అంటూ సంపాదిస్తే, నా పొట్ట నేను పోషించు కోగలను- '' ఆగిపోయింది.

“అవును బావా! అదీ నిజమే. అందుకే నేనూ గట్టిగా చెప్పలేక పోతున్నాను'' అన్నాడు ఆచార్లు.

మునసబు చుట్ట పారేస్తూ, “పోనీలే కల్యాణమ్మా. ఆ చదువేదో చదివేసెయ్. డబ్బుకి నువ్వేం భయపడబోకు. ఇల్లు బేరం పెట్టాంగదూ! బాకీలు పోగా ఏమీ మిగలదనుకో. ఐనా - నే నున్నాను, నువ్వేం కంగారు పడకు. సర్దుతాను! కష్టపడి బి. యే. ప్యాసవు'' అన్నాడు.

“బి. యే. కాదు బావా, అదేదో ఆనర్సుట'' సరిదిద్దాడాచార్లు.

''నువ్వొకడివీ-ఏదైతే అదే లెద్దూ!'' అని నవ్వేశాడు మునసబు. “అది సరేగాని కల్యాణమ్మా! సెలవలకిమాత్రం యిక్కడకే వచ్చేయ్. మా లోగిలే నీకు పుట్టిల్లు, తెలుసా!'' అన్నాడు కల్యాణి నుద్దేశించి.

''తప్పకండా బాబయ్యగారూ!'' అంది కల్యాణి. ఇంతలో రైలుకి గంట కొట్టారు. మునసబు చొక్కాలోపలి జేబులోంచి ఓపొట్లాంతీసి అందు లోంచి నోట్లుతీసి జాగ్రత్తగా లెక్కపెట్టి కల్యాణికి అందిస్తూ, “ఇదిగో కల్యా ణమ్మా! ఈ వందా ఖర్చుకి ఉంచుకో. తరవాత లెక్కలు చూసుకుందాంలే. దేనికీ యిబ్బంది పడకు. ఎంతకావాలో మొహమాట పడకుండా ఉత్తరం రాస్తూండు, పంపిస్తాను'' అన్నాడు.

కల్యాణి కళ్లలో నీళ్ళు తిరిగినట్లే తిరిగి క్షణంలో మళ్ళీ అదృశ్య మైనాయి. మునసబు వేపు ఒక్కసారామె నిర్జీవంగా చూసి, డబ్బు తీసుకుని హ్యాండ్ బాగ్‌లో పెట్టుకుంది.

ఇంతలో రైలు వచ్చి ప్లాట్‌ఫారమ్ మీద ఆగింది. ఆగీ ఆగడంతో కాఫీ టీ వాళ్ళ గోల ఎక్కువయింది. దిగేవాళ్ళు హడా వుడిగా దిగుతున్నారు. ఎక్కేవాళ్లు ఏ పెట్టి ఖాళీగా వుందోనని పరుగెత్తి

చూసుకుంటున్నారు. ఇంజను గట్టిగా అరిచి నీళ్ళు తాగడానికి ముందుకు వెళ్ళిపోయింది. అంతమంది జనాన్ని మోసుకుపోయే రైలుబండి గుండె ఆగిపోయిన మనిషిలా నిస్సహాయంగా నిలిచిపోయింది. మునసబూ ఆచార్లు కంగారుగా ఆడవాళ్ళ కంపార్టుమెంటు దగ్గరికి కూలివాణ్ణి తీసుకుని వెళ్లారు. పెట్టిదగ్గర అంతగా రద్దీగా లేదు. కల్యాణి సామాను లోపల జాగ్రత్తగా పేర్పించేసి కూలివాడికి డబ్బులిచ్చి పంపించేశాడు మునసబు. ఇంతలో కల్యాణివచ్చి అక్కడే నిలబడిపోయింది. "ఎక్కేసెయ్ కల్యాణమ్మా —ఆనక చోటుండదు" అన్నాడు మునసబు.

"మరేం ఫరవాలేదు బాబాయిగారూ! చోటులేకపోతే నించుంటాను. నాకు యీ ప్రపంచంలోనే చోటు లేదు. రైలులో దొరకదనే బెంగ దేనికి?" అంది కల్యాణి.

"అదిగో అలాంటి మాటలే అనొద్దన్నాను కల్యాణమ్మా! ఈ రామినాయుడు చచ్చిపోయాడనేనా నీ ఉద్దేశం?" అన్నాడు మునసబు బాధగా.

"హరిహరీ! అలాంటి మాటలు అనొద్దు బాబయ్యగారూ!" అంది కల్యాణి.

"ఐతే యింకెప్పుడూ అలా అనకు."

"అనను బాబయ్యగారూ. అనను."

ముగ్గురూ అలా మౌనంగా నిలబడిపోయారు. ఆచార్లు యింతలో అలా వెళ్ళి ఓ అరడజను బత్తాయిపళ్లు తెచ్చి కంపార్టుమెంటులో కల్యాణి బెడ్డింగుమీద పెట్టాడు. కల్యాణి గమనించిందిగాని ఏమీ మాటాడలేదు.

రైలు కదిలే టైమైంది. అంతవరకూ పరధ్యానంగా నిలుచున్న మునసబు ఒక్కసారిగా ఉలికిపడ్డట్టు, "ఇంక మరి వెళ్ళి రానా అమ్మాయ్! క్షేమంగా వెళ్లి, వెళ్ళగానే ఉత్తరం రాయి! జాగ్రత్త, ఇబ్బంది పడకు..." అంటూ ఆగిపోయాడు. ఉత్తరీయంతో కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు. అరవైయేళ్ల వృద్ధుడు. అదే కళ్ళతో కనీసం అరవై చావుల్నీ అంతకు మించిన దుఃఖాలనూ చూసినవాడు. ఐనా

కష్టానికి చెమ్మగిల్లే అలవాటు ఆ కళ్లకింకా పోలేదు. అంతలో ఏదో అర్జంటు పని ఉన్నవాడిలాగ ఆ వృద్ధుడు, "సరే నమ్మాయి వస్తా మరి. రా ఆచార్లూ!" అనేసి, తిరిగి చూడకండా గబగబా నడిచి వెళ్లిపోయాడు. ఆచార్లు మాత్రం బండి కదిలేదాకా అక్కడే నిలబడ్డాడు.

రైలు కదిలింది. కల్యాణి పెట్టెలోకి వెళ్లి కూర్చుంది. కిటికీలోంచి తలపెట్టి పరిగెత్తే దృశ్యాలను చూస్తున్న కల్యాణి తొడమీద చల్లనిచెయ్యి తగిలింది. ఉలిక్కిపడి యిటు తిరిగింది కల్యాణి. తన యెదురుగా కూర్చున్న యువతి చెయ్యి తన తొడమీద వేసింది. వసుంధర!

"ఏం వసుంధరా! ఎక్కడనుండి రావడం?" అంది కల్యాణి నిర్జీవంగా. అప్పటికి వసుంధరకి ఏదో తట్టింది. వెంటనే చెయ్యి తీసేసుకుని "ఏం కల్యాణీ! నేనా! నేను రాజమండ్రీనుండి వస్తున్నాను. మా అక్కయ్యకు సుస్తీగా ఉందంటే చూడడానికి వెళ్ళాను. సరే; మరి నువ్వు? వాల్తేరేనా రావడం?" అంటె.

"ప్రస్తుతానికి" అని ముక్తసరిగా జవాబు చెప్పింది కల్యాణి.

"మీ నాన్నగారికి జబ్బుగా ఉందని కాలేజీలో విన్నాను. కులాసాగా ఉందా" అంది మళ్ళీ వసుంధర.

కల్యాణి క్షణం ఆగి, "నాన్నగారు పోయారు. పదిహేను రోజులైంది" అంది కిటికీవేపు తిరిగి.

"హరిహరీ! ఎంతపని జరిగింది! నాకు తెలియనే లేదు కల్యాణీ!" అంటూ ఓదార్పుగా అంది వసుంధర.

అంతే. ఆ తరువాత చాలాసేపు యిద్దరూ మాటాడలేదు. రైలు జోరుగా పరిగెడుతోంది. అంతకంటే జోరుగా యిరువురి బుర్రల్లోనూ భావాలేవేవో కోలాహలం చేస్తున్నాయి. కల్యాణి చలనంలేని బొమ్మలా ఉండిపోయింది. ఆమె ముఖంలో ఉన్నది దుఃఖమా? కాదు. దైన్యమా? అంతకంటె కాదు. అదేమిటో వసుంధరకి అర్థంకాలేదు. కాని ఆమెకు కల్యాణిని చూస్తే భయంవేసింది.

నెమ్మదిగా అంది వసుంధర: "కల్యాణీ! నీ కష్టాల్నెవరూ తీర్చ లేరు. తండ్రిలేని లోపం ఏమిటో నాకు తెలుసు. ఆ దుఃఖం నేనూ అనుభవించాను. కాని-అన్నీ తెలిసినదానివి అధైర్యపడితే ఎలా ?"

కల్యాణి ఏదో చేదైన చిరునవ్వునవ్వి "నా కిప్పుడు ధైర్యమూ లేదు అధైర్యమూలేదు వసుంధరా!" అంది. ఏడవదేం యీ అమ్మాయి-అనుకుంది వసుంధర. ఏడ్చి ఏడ్చి కన్నీళ్ళన్నీ ఇంకి పోయాయా ?

"కాలేజీ మానేసి ఎన్నాళ్ళైంది కల్యాణీ ?"

"దగ్గర దగ్గర యిరవై రోజులైంది."

"ఆ మధ్య టైఫాయిడ్ వచ్చినప్పుడు నెలా పదిహేను రోజులు మానేశావుగా ? ఇదంతా కలిపితే అటెండెన్సు చాలదేమో ? ప్రిన్సి పాలుతో చెప్పరాదూ ? కండోన్ చెయ్యకపోతే అనవసరంగా ఒక ఏడాది వేస్టవుతుంది గదా!"

"ప్రిన్సిపాల్ ఏం చేసినా నా కసలు చదువు సాగే అవకాశం ఉండాలి గదా వసుంధరా!"

"అదేమిటి అలా అంటావు ? మధ్యలో మానేస్తే ఎలాగ ?"— అర్థంకాక అడిగింది వసుంధర.

కల్యాణి జవాబు చెప్పలేదు. చెప్పడానికి ఆమెకు జవాబులేదు. మౌనంగా అర్థరహితంగా ఎక్కడో చూస్తూందామె. దూరాన నీలి కొండలు భూమ్యాకాశాల మధ్య విస్తరించిన రాతుసాకారాలవలె నిలబడ్డాయి. ఆ కొండల్ని మించిన బరువులేవో కల్యాణి బుర్రలో బంతు లాడుతున్నాయి.

మళ్ళీ వసుంధర అంది! "నువ్వు చదువు మానేశావనే అందరూ అనుకుంటున్నారు. మీ నాన్నగారు నిన్ను చదువుమానేసి యింటికి వచ్చేయమన్నారట నిజమేనా!"

కల్యాణి గతుక్కుమంది. "ఎవరు చెప్పారు ?"

"ఇందిర అందరితోనూ ఆలాగే చెప్పిందట" అంది వసుంధర.

"ఇం-ది-రా ?" ఒక్క అరుపు అరిచింది కల్యాణి.

ఆ అరుపు విని పెట్టెలో వాళ్లంతా ఒక్కసారి కల్యాణి వేపు చూశారు. వసుంధర భయపడింది. మళ్ళీ తేరుకుని, "ఐనా నేను నమ్మ లేదులే" అంటూ కాస్సేపాగి, "ఇందిరా వాళ్ళ యింట్లోనే గదూ నువ్వు రూము తీసుకున్నావు? అక్కడికేనా యిప్పుడు వెళ్ళడం?" అని అడిగింది.

కల్యాణి గంభీరంగా "అవును. అక్కడ నా సామాను కొంచెం ఉండిపోయింది. అంతకన్న అక్కడ నా కింకేమీ లేదు వసుంధరా! గది మార్చేస్తాను. హాస్టలుకి వెళ్ళాలని లేదు. వేరేగది ఏదైనా చూసుకుని వెంటనే మారిపోతాను" అంది.

"అక్కడ నాకింకేమీలే" దన్న కల్యాణి మాటలలో గర్భితమై యున్న నిస్పృహ, నిరీహ, వసుంధరకు చూచాయగా అర్థమైంది. కల్యాణి అసహాయస్థితిలోని బాధ ఆమెకు కొంత అర్థమైనట్లయింది. కాని అదేమిటో పూర్తిగా తెలుసుకోవాలని కుతూహల పడుతూ "ఇందిర నీ కంత స్నేహితురాలు కదా! ఒక్కతెవూ ఎక్కడో వుండి ఏం బాధ పడగలవు! అక్కడే ఉండరాదూ!" అన్నది. వసుంధర తననుండి ఏదో తెల్సుకోవా లనుకుంటూందని కల్యాణికి తెలుసు. తనేమీ చెప్ప లేక పోతూంది. "చెప్పుకోగలిగితే బాగుండును. కొంత బరువు తగ్గుతుంది" అనుకుంది.

వసుంధర తనకెవరు?–అసలీ లోకంలో ఎవరికెవరు? తనకెవ రున్నారు? తనకెవరూ ఏమీ కానప్పుడు ఎందుకు తన గోడు చెప్పు కోవటం?

బరువైన భావాలతో గుములుకొన్న కల్యాణి గుండెలో నుండి మాటలు వెలికిరావని వసుంధర గ్రహించింది. తనూ కల్యాణీ క్లాస్‌మేట్సు అయినా, ఆమెకు కల్యాణి గురించి అట్టే తెలియదు. శ్రద్ధగా చదువు తుంది నెమ్మదైన అమ్మాయి. నెమ్మదైన నడత – అంతవరకే తెలుసు. ఈమధ్యనే కల్యాణి ఎక్కడుంటుందీ - ఎలా ఉంటున్నదీ గాలివార్తగా విన్నది. ఎవరో మెడికల్ స్టూడెంటు కల్యాణికి చాలా దగ్గర స్నేహితు డనీ—వాళ్ళలా ఉంటారనీ ఇలా తిరుగుతారనీ అక్కడక్కడ అనుకుం టూంటే విన్నది.

ఇందిరను కల్యాణే ఒకసారి సినిమాహాల్లో వసుంధరకు పరిచయం చేసింది. "నాకు చాలా దగ్గర స్నేహితురాలు – ఈమె దగ్గరే ఉంటున్నాను నేను" అని.–

క్లాసులోకి వస్తూ పోతూ పలకరించుకోవడంకంటే కల్యాణితో ఎక్కువ పరిచయం లేదు వసుంధరకు – కాని ఈ దినం అనుకోకుండా రైలులో కల్యాణి మూర్తీభవించిన శోకమూర్తిలా, కరడుగట్టిన కారు మేఘంలా తన కళ్లెదుట కన్పించేసరికి వసుంధరలో సహజంగా ఉన్న ఔదార్యం, సానుభూతిగా రూపొందింది.

"ఈ అమ్మాయి దేన్నో పోగొట్టుకుంది. నిస్పృహ అధైర్యం ఈమెను వెంటాడుతున్నాయి" అనుకుంది వసుంధర. కల్యాణికి మరింత దగ్గరగా జరిగి అనునయంగా మృదువుగా—"అలా బెంబేలు పడిపోకు కల్యాణి! మనం ఎన్నిటినో జారవిడుచుకుంటాం. ఎందుకంత అధైర్యం!" అన్నది.

తొణకని కుండలా ఉన్న కల్యాణిని వసుంధర అనునయవాక్యాలు అడుగునుండీ కదిలించేయి – మండుటెండలో మహావృక్షపు నీడలా కల్యాణికి వసుంధర మాటలు అనిర్వచనీయమైన ఓదార్పునిచ్చాయి.

"ఈమె నాకెవరు – ఎందుకు ఈమెకు నామీద యింతజాలి?" అనుకుని "నిజం వసుంధరా! నేను ఎన్నిటినో పోగొట్టుకున్నాను – కాదు నా సర్వస్వం దానంతటదే నానుండి దూరమైపోయింది. నా కింకేమి మిగలలేదు. ఇలా చెపితే నీకర్థంకాదు. కాని ఇంకేమీ చెప్పలేని స్థితిలో ఉన్నాను. క్షమించు!" అన్నది కల్యాణి వసుంధర చేతులను తన చేతిలోనికి తీసుకుని.

"పోనీ – నాకేమీ చెప్పవద్దులే. కొన్ని బాధలను మాటల్లో చెప్పుకోలేం. – కాని ఒకటి చెపుతాను విను. భవిష్యత్తు గురించి ఏం చేయదల్చుకున్నా—నువ్వుమాత్రం ఒంటరిగా ఎక్కడా ఉండవద్దు. ఈ స్థితిలో నువ్వు ఒక్కతెవూ గది తీసుకుని ఉండడం నా కిష్టంలేదు. ఇంతవరకు నువ్వున్న లాడ్జిలో ఉండడం నీకిష్టం లేకపోతే మా యింటికి వచ్చేయి. నీకు తెలుసుగా నేనూ మాపిన్నీ తప్పితే యింకెవరూ లేరక్కడ – నీకు బాధ కలిగించే వాతావరణ మేమీలేదాయింట్లో. నిర్భయంగా నిస్సంకోచంగా నీకు తోచినన్నాళ్లు వచ్చిఉండు. ఇప్పుడు నాతో వచ్చినా సరే."

బండి అనకాపల్లి స్టేషనులో ఆగింది. ఆడవాళ్ళ కంపార్టుమెంటులో ఎక్కేవాళ్లు ఎక్కువయిపోయారు - పెట్టెలో చాలా గోలగా ఉంది-- ఒక నిండుచూలాలు చోటులేక తలుపుదగ్గిరే నిలబడిపోయింది. ప్రక్కనే అరవై ఏళ్ళ ముసలమ్మ క్రింద కూర్చుందుక కూడా చోటు లేదే అని తలుపుకు చేరబడి పోయింది. బండి క్రిక్కిరిసి ఉంది. ఒకరిమాట మరొకరికి వినబడటం లేదు.

అంతవరకూ హాయిగా కూర్చున్న వసుంధర ఆ గర్భిణీస్త్రీని చూసి తటాలున లేచిపోయి "ఇలా కూర్చోండి నేను నిల్చుంటాను" అని తనచోటు చూపింది. ఏదో లోకంలో ఉన్న కల్యాణి వసుంధర లేచి నిల్చోడం చూసి మొదట తెల్లబోయింది. ఆ గర్భిణీ స్త్రీ జంకుతూ వసుంధరవైపు కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా చూసి మా అమ్మను కూర్చో నియ్యండి చాలు - నేను నిల్చుంటాను - అనేసి వృద్ధురాలి చేయిపట్టుకొని వసుంధర చోటులోకి నడిపించి తీసుకువెళ్ళి కూర్చోపెట్టింది. వసుంధర ఆమె నంతటితో వదలిపెట్టలేదు - కల్యాణివైపు తిరిగి లే కల్యాణీ అని ఆమెను లేవగొట్టి "మీరిక్కడ కూర్చోండి. మేం నిల్చోగలం. వాల్తేరులో దిగిపోతాం" అన్నది ఆ అమ్మాయివైపు తిరిగి. ఆ అమ్మాయి మరింత ఆశ్చర్యపోయి - "మా అమ్మకు చోటిచ్చారు. మీరు కూర్చోండి. పాపం నా గురించి మీరెందుకు నిల్చోడం - మీరు దిగేక నేను కూర్చుంటాను లెండి" అన్నది నిల్చునే.

వసుంధర, "అదికాదండీ - మీ అమ్మకోసం . మీరు బాధపడినట్లే మీ కడుపులో పాపాయి 'మరి మా అమ్మ కూర్చోవద్దూ!' అంటాడు. కూర్చోండి ఫరవాలేదు" అని ఆమె రెండు భుజాలమీద తన చేతులు వేసి బలవంతంగా కూర్చోపెట్టేసింది.

తొలుచూలు కాబోలు వసుంధర మాటలకు ఆమె ముఖం సిగ్గుతో ఎర్రబారింది. ముఖం కిటికీవైపుతిప్పేసి తనలో తనే నవ్వుకుంది. వసుంధరలోని సహజకారుణ్యా మాధుర్యానికి ముగ్ధురాలైనిల్చున్న కల్యాణికూడా "కడుపులో పాపాయి" అని వసుంధర అనేసరికి నవ్వేసింది.

అదే సమయంలో ఆ పెట్టెలో మరొక మూల పెద్ద రణగొణ ధ్వని జరుగుతూంది. కూర్చుని కాళ్ళుచాపుకున్న నలభై యేళ్ళ వనితను అప్పుడే బండెక్కిన ఒక కాలేజీ విద్యార్థిని "మామ్మగారూ! కాస్త కాళ్ళు

కూడదీసుకోండి-" అన్నదట. అంతలో ఆమెకు తగని కోపంవచ్చి, "మామ్మగారేమిటమ్మాయి? నీకు నేను మామ్మగారులా కన్పిస్తున్నానా? నువ్వేమో చిన్న పాపాయివా?" అంటూ దీర్ఘాలు తీస్తూ తిట్లతో, శాపనార్థాలతో పెద్దదుమారం లేవదీసింది.

కొంతమంది-చిన్నపిల్ల ఆమెతో నీ కేమిటి అంటున్నారు. మరికొంత మంది- ఆమెను సమర్థిస్తున్నారు.

అనకాపల్లిలో మొదలయిన గగ్గోలు సద్దుమణగకముందే మెయిలు వాల్తేరు ప్లాటుఫారం చేరి ది.

దిగేవాళ్ళను ఒక్కొక్క రినే దిగనిచ్చి వాళ్ళకు సామానులవీ అందించి నెమ్మదిగా దిగారు వసుంధరా, కల్యాణీ.

ప్లాటుఫారం దాటి రాగానే వసుంధర "ఏంచేయబోతున్నావు మరి? చెప్పావుకావు. నాతో వస్తావా?" అంది.

కల్యాణి ఒక్క నిముషం ఆలోచించి "ముందు అక్కడికి వెళ్ళి అక్కడున్న సామానుకూడా తెచ్చుకుని వస్తాను. రేపు ఉదయం వస్తాను- మీ యిల్లు డాబా తోటలోనే కాదూ?—సినిమాహాలు ప్రక్క యిల్లేనా?"

"ఆ! ఆ యిల్లే—ఒకసారి వచ్చావుగా—నీ కెప్పుడు రావాలనుంటే అప్పుడు సందేహించకుండా వచ్చెయ్యి- నీ యిష్టం" అంటూ రిక్షా ఎక్కింది వసుంధర. కల్యాణి రిక్షాకూడా కదిలింది.

* * * * *

కల్యాణి రిక్షా ఇందిర ఇంటి దగ్గర ఆగేసరికి పనిమనిషి సూరమ్మ ఎదురయింది.

"ఇంట్లో ఎవరూ లేరా?" అంది కల్యాణి.

"ఆనందరావుగారు నిద్రపోతున్నారు. ఇంకెవరూ లేరమ్మా" అంటూ రిక్షాలోంచి బెడ్డింగు అందుకుంది సూరమ్మ.

కల్యాణి తిన్నగా తనగది దగ్గరకు వెళ్ళి, తాళం తీసి సామానును లోపల పెట్టించింది. రిక్షావాడు వెళ్ళాక బెడ్డింగు విప్పుతున్న కల్యాణితో

"ఎంతకష్టమొచ్చిందమ్మా ! నాయన పోయారంట-" పరామర్శించింది సూరమ్మ. కల్యాణి ఆ ప్రసక్తి తేవడం యిష్టం లేనట్లు-"స్నానానికి నీళ్లు పెట్టు సూరమ్మా!" అంది.

స్నానంచేసి తిరిగి వస్తూంటే అప్పుడే నిద్రలేచిన ఆనందరావు ఎదురయ్యాడు -"ఓ! కల్యాణి! ఎంతసేపయింది వచ్చి!" అన్నాడు.

"ఇప్పుడేనండీ అరగంటయింది. మెయిలులో వచ్చాను" అంది కల్యాణి.

"పాపం! చాలా ఇబ్బందులలో పడిపోయావు-అసలింతకీ మీ నాన్నగారికేం జబ్బుచేసిందమ్మా?"

"పక్షవాతం వచ్చింది."

"ఇక్కడికి తీసుకు వచ్చేయవలసింది- ప్రకాశం ఉన్నాడు-పెద్ద హాస్పటలుంది. జాగ్రత్తగా వైద్యం జరిగేది. ఆ పల్లెటూరులో ఏం ట్రీటుమెంటు జరుగుతుందని! డాక్టర్లా ఏమైనానా! సరేలే, వెళ్ళి కాస్సేపు విశ్రాంతి తీసుకో. ప్రయాణం చేసొచ్చావు-" అంటూ ఆనందరావు నూతిదగ్గరకు వెళ్ళిపోయాడు.

ఆనందరావు పరామర్శ కల్యాణిని మరింత కలతపెట్టింది.

ఇక్కడికి తీసుకువస్తే నాన్న బతికేవాడా? నిజంగా చూసేవాళ్లా! "ప్రకాశం ఉన్నాడు-" ఉంటే తనకేం లాభం? నిజంగా అంత చూసేవాడైతే- తన నింత కష్టంలో ఇలా వదిలేస్తాడా? అయినా ఎక్కడికి వెళ్ళినా యిది బాగవదని డాక్టరు చెప్పాడు కదా! తుని నించి డాక్టరును రప్పించలేదు కనుకనా తను!

సాయంత్రం ఆరుగంటలయేక ఇందిరా ప్రకాశం కలిసి వచ్చారింటికి. హాస్పటలుకు వెళ్ళిన ప్రకాశం, ఆఫీసుకువెళ్ళిన ఇందిర ఎలా కలుసుకున్నారో అర్థంకాలేదు కల్యాణికి.

ప్రకాశం మేడ మెట్లెక్కుతూ కల్యాణి గది తెరచి ఉండడం చూసి గతుక్కు మన్నాడు. నెమ్మదిగా అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ కల్యాణి గది గుమ్మందగ్గర నిలబడి, "ఎప్పుడూ రాకటం!" అన్నాడు.

నిండుగా "కల్యాణీ" అని సంబోధించలేని అతని పిరికితనం కల్యాణి గుర్తించక పోలేదు. "మెయిలులో వచ్చాను!" అన్నది.

అతడు గది గుమ్మంలో నిల్చునే- "ఇందిర నిన్ను చూడలేదులా ఉంది" అన్నాడు. ఆ మాట అతను ఎందుకన్నాడో అతనికే తెలియదు. కాని కల్యాణికి అర్థమైంది. అతడింకేం మాట్లాడాలో తెలియక తికమక పడుతున్నాడు.

ప్రకాశానికిప్పుడు తనతో మాట్లాడడానికి మాటలు వెతుక్కో వలసి వచ్చింది. ఎంత విచిత్రమైన పరిణామం! ఇక్కడికొస్తే ఏం జరుగుతుందో తాను కొంత ఊహించుకుంది. కాని ఊహకు కూడా అందనంత దూరం పోయాడు ప్రకాశం. ఎదురుగా కన్పించాక తన ఉత్తరాలన్నీ అందేయనీ, కాని ఏదో కారణంచేత జవాబు వ్రాయలేదనీ, ఏదో ఒక సాకు చెప్పి- అందుచేత తానేమీ చేయలేక పోయాననీ, అంటా డనుకుంది. కాని ప్రకాశం మాట తీరే మారిపోయింది. అతనికిపుడు తనతో మాట్లాడడానికి మాటలు లేవు.

కల్యాణి కిటికీవైపు తిరిగి నిల్చుంది. ప్రకాశం గోడవైపు తిరిగి తలుపు దగ్గరే నిల్చున్నాడు. ఇద్దరికీ ఏం మాట్లాడాలో తోచలేదు.

హ్యాండ్ బాగ్ లోపల పడేసి జోడువిప్పి ఇందిర అక్కడికి వచ్చింది. వస్తూనే ప్రకాశాన్ని తోసుకుంటూ గదిలోపలికి అడుగుపెట్టి, "వచ్చేశావా!" అన్నది. అన్నదే కాని ఆ స్వరంలో మిళితమయిన కాఠిన్యం- ఏదో వ్యంగ్యం- కల్యాణికి కొట్టొచ్చినట్లు తోచాయి.

"వచ్చేశావా!" అన్నమాటలు, "వచ్చేశావేం? వస్తే మాకేం? ఎందుకొచ్చావు?"—అన్నట్లు రకరకాలుగా ప్రతిధ్వనించాయి-కల్యాణి అంతరాంతరాలలో.

జవాబీయని కల్యాణిని ఎలా పరామర్శించాలో తెలియడంలేదు ఇందిరకు కూడ.

"కాఫీ త్రాగుదువుగాని రా" అంది చివరికి.

"అబ్బే నాకేమీవద్దు-అలవాటు తప్పిపోయింది" అన్నది కల్యాణి, ఏదో అనకపోతే బాగుండదన్నట్లు. ఇందిర కల్యాణికి మరింత దగ్గరగా వెళ్ళి "వెళ్ళిపోయిన మనుష్యులతో మనం వెళ్ళిపోతామా! వచ్చి కాఫీ తాగు. నీ కలవాటుందో లేదో నాకు తెలియదూ?" అన్నది. ఆ మాటలలో మార్దవం లేదు. కేవలం తనకు క్లాసుమేటుగా మాత్రమే పరిచితమైన వసుంధర ప్రకటించిన మార్దవం—ఆమె మాటలలో ఆమె స్వరంలో గల సౌహార్దం తన

గుండెల్లో యింకా ప్రతిధ్వనిస్తూంది. దానికి ప్రతిరూపంగా యిక్కడ ఇందిర స్వరంలోని కాఠిన్యం ఆమె గుర్తించగలిగింది.

అంతవరకూ కొయ్యబొమ్మలా నిల్చుండిపోయిన ప్రకాశానికి ఇందిర మాట్లాడిన విధానం దారిచూపింది. "జరిగినదాని కెవరేం చెయ్యగలరు కల్యాణీ! ఏదో బాధలూ కష్టాలూ వచ్చాయని కాఫీమానుకుని, భోజనం మానుకుని, ప్రయోజనం ఏమిటి? అనవసరంగా నీ ఆరోగ్యం కూడా పాడు చేసికోవడం తప్ప?" అన్నాడు.

ఆ ప్రకాశమేనా ఈ ప్రకాశం? నా సర్వస్వం నువ్వే-నీ జీవితమే నా జీవితం-నీ సుఖదుఃఖాలన్నీ నావిసుమా-అని వల్లించిన ప్రకాశమేనా ఇతను? ఒకనాడు "కన్నీ రెందుకు కల్యాణీ! నేనుండగా నీకు దుఃఖమా!" అన్న ప్రకాశమేనా ఇతడు? కల్యాణికి దుఃఖం వచ్చేస్తూంది. కాని ఆపుకోవాలని చాలా ప్రయత్నించింది. తన కష్టసుఖాల్లో భాగం పంచుకోలేని వ్యక్తుల ముందు తన దుఃఖాన్ని వెల్లడిచేయడం ఆమె కిష్టంలేదు.

కాని ప్రకాశం అంతటితో ఊరుకోక "ప్రతి వాళ్ళకీ చెడ్డరోజులు వస్తూం టాయి. పోతూంటాయి. బాధపడుతూ కూర్చుంటే ఏం లాభం?— ఒకరి కష్టాలొకరు తీసివెయ్యలేరనుకో!" అన్నాడు.

కల్యాణి హృదయంలో అభిమానం బుసలుకొట్టింది. విషాదం విస్తని ల్లింది. "ఛీ! ఇతడూ ఒక మనిషేనా" అన్నంత అసహ్యించుకుంది కారి తొణకకుండా-"నిజమే ప్రకాశం. ఎవరికర్మ కెవరు కర్తలు? నా కష్టాన్నె వరూ పంచుకోలేరు! వద్దుకూడా" అని గిరుక్కున ముఖం తిప్పేసుకుంది.

ఇందిరా ప్రకాశం కూడబలుక్కున్నట్లు ఒక్కసారే అవతలికి వెళ్ళిపో యారు-వాళ్లు వెళ్లిపోయిన కొంతసేపటివరకూ కల్యాణి జరిగిపోయిన, జరు గుతూన్న, సంఘటనలను తల్చుకుంటూ నిల్చున్న భంగిమలోనే నిశ్చేష్టితు రాలై ఉండిపోయింది. ఉన్నట్లుండి నిద్రలోంచి లేచినదానిలా- గదిలోని తనసామానంతా పెట్టెలోను బెడ్డింగులోను సర్దేసి, క్యాంపుకాటు మడిచేసి-గది గుమ్మంలోనుంచి బయటికి ముఖంపెట్టి "సూరమ్మా" అని కేకేసింది.

"ఇందిరమ్మగారు కాఫీ పంపించారండీ!" అని కప్పు కాఫీతో అప్పుడే గది దగ్గరకు వచ్చిన సూరమ్మ కాఫీ అందివ్వబోయింది.

"ఇప్పుడేం వద్దు. త్వరగా పోయి ఒక రిక్షా తీసుకురా!" అంది కల్యాణి. కాఫీ లోపల యిచ్చేసి సూరమ్మ రిక్షాకోసం వెళ్ళింది.

ఇందిర మళ్ళీవచ్చి "ఎక్కడికైనా వెళుతున్నావా? చీకటి పడిపోతూంటే ఇప్పుడెక్కడికి?" అంది.

కల్యాణి ముక్తసరిగా జవాబిచ్చింది. "అవును వెళ్ళిపోతున్నాను."

"అంటే!" అంది ఇందిర, అర్థం కానట్లు ముఖంపెట్టి.

"అంటే ఏమీలేదు. ఇక్కడ వుండదల్చుకోలేదు. మరెక్కడయినా రూము తీసుకుంటాను."

"ఊహూ!" అంది ఇందిర దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి ఏదో తెలిసికొన్నదానిలా.

"కాఫీ తాగావా!" అన్నాడు ప్రకాశం మళ్ళీ క్రిందికి వచ్చి కల్యాణి గదిలో అడుగుపెడుతూ. కల్యాణికి చిరాకు వేసింది. "వీళ్ళ బతుకంతా కలిసి కాఫీ తాగడంలోనే ఉంది! అనుకుని-దానికి జవాబు చెప్పకుండానే "నేను వెళ్ళిపోతున్నాను ప్రకాశం!" అంది ఎలాగా ఆ వార్త అతని చెవిని వెయ్యాలి కనుక.

ప్రకాశాని కర్థంకాక తెల్లబోయి ఏమిటి సంగతన్నట్లు ఇందిరవైపు చూశాడు. ఇందిర ప్రకాశంవైపుతిరిగి-"తను వేరే రూము తీసుకుంటుందట. నేనేం చెప్పగలను చెప్పు? తన మనసు కిక్కడ ఉండడం బాగాలేదని తోస్తే బలవంతంగా ఉంచినా బాధపెట్టడమే అవుతుంది. మనతో సరదాగా ఉంటుందికదా అనే నేనూ రమ్మన్నాను. కాని నాకు మాత్రమేం తెలుసు? ఈ యింట్లో అడుగుపెట్టినప్పటినుండి తనకన్నీ కష్టాలే వస్తాయని. వచ్చిన పదిహేనురోజులకే జబ్బుపడింది. ఆరునెలలు తిరగకుండానే అన్నీర కాలా నష్టపోయింది" అని కల్యాణివైపు తిరిగి "నిజమే కల్యాణీ! ఒక్కొక్క యింట్లో అలాంటివి జరుగుతాయి. మేం అనకాపల్లిలో ఉండేటప్పుడు ఒకింట్లోకి అద్దెకు చేరాం. ఆ యింట్లోనే మాతమ్ముడు పోయాడు సరిగ్గా నెల తిరగకముందే- ఆ తరవాతే మా నాన్నకు జబ్బు చేసింది. దానితో మా నాన్న హడలిపోయి మరొక్కరోజు ఆ యింట్లో ఉండనని యిల్లు మార్చేశారు. అలాంటి అనుమానం కలగకపోవాలి కాని కలిగితే చాలా బాధగా ఉంటుంది ఆయిల్లు విడిచిపెట్టేవరకూ. ఆలోచించుకో- నీకెక్కడ బాగుంటుందో అలాగేచేయి" అంది తాను చెప్పవలసినదంతా పూర్తయిందన్నట్లు.

తాను వెళ్ళిపోతాననటంలోని భావాన్ని యింతచక్కగా సమర్థించ గలిగినందుకు నిజంగా ఇందిర నభినందించింది కల్యాణి మనస్సులో. ఎంత చక్కటి వ్యాఖ్యానం చేసిందది! ఎంత గడుసుతనంగా మాటాడ గలదు!

ఇందిర చెప్పినదానిలో కాదనటానికి తనకేం లేదు. ఆమె చెప్పినదంతా నిజం-కాని తనందుకు వెళ్లిపోతాననలేదు. మరొకగది చూసుకుంటా ననటంలోని అంతర్యాన్ని నిజంగా గ్రహించక ఇందిర అలా అనుకుందా-ఏమో! గ్రహించకపోయినా మంచిదే. గ్రహించి తననేం చేయగలదు కనుక-"ఆరునెలలు తిరగకముందే అన్నిరకాలా నష్టపోయింది!" ఎంత చక్కటి సత్యం-నిజమే తనన్ని విధాలా నష్టపోయింది.

ఇందిరకు సమాధానంగా కల్యాణి, "ఆలోచించుకున్నా నిందిరా! నువ్వు చెప్పినట్లు నే నన్నిరకాలా నష్టపోయాను. అందుకే వెళతాను" అంది.

ప్రకాశం చలించకుండా ఉండలేకపోయాడు-కల్యాణి వెళతాననడంలోని భావం అతని కర్థం కాకపోలేదు. ఇందిర వ్యాఖ్యానించటంలోని చతురిమ అర్థంకాకపోలేదు. కల్యాణి "అన్నిరకాలా నష్టపోయాను" అన్న మాటలలోని లోతు అతని గుండెల్లో దూసుకుపోయింది. అతనేమీ అనలేని స్థితిలో ఉన్నాడు.

"ఇప్పుడేమంత తొందర—తరువాత వెళ్ళవచ్చు కల్యాణీ!" అన్నాడు చివరకి.

సూరమ్మ "రిక్షాతెచ్చే నమ్మగోరూ!" అన్నది.

ఇందిర "ఆమెకంత బాధగా ఉన్నప్పుడు వెళ్ళనీ ప్రకాశం—ఇలాంటపుడు మనం బలవంతపెడితే మరింత యిబ్బంది పెట్టినవాళ్లమవుతాం" అంది.

కల్యాణి ఆమె మాటలు వినిపించుకోకుండానే "ఈ సామాను రిక్షాలో పెట్టించు సూరమ్మా!" అన్నది.

అంతవరకూ ఆ రంగంలో లేని ఆనందరావు కూడా అక్కడికి వచ్చి "ఏమిటి? ఎక్కడికి మళ్ళీ ప్రయాణం?" అన్నాడు.

"ప్రయాణ మేమీలేదు నాన్నా! కల్యాణి రూము మార్చుకుంటుందిట. అంతే" అంది ఇందిర ఆనందరావుకు సుబోధకంగా ఉండే పద్ధతిని. అతను "అలాగా! పోనీ హాస్టల్లో చేరితే మంచిది. నలుగురూ ఉంటారు. కలివిడిగా ఉంటుంది" అన్నాడు, పెద్దవాడు తానొక సలహా చెప్పకపోతే ఎలాగన్నట్లు....

సామానంతా రిక్షాలో పెట్టించేసి, సూరమ్మ - "వెళతారా అమ్మగారూ?" అంది.

"ఆ – వెళుతున్నా –" అని సూరమ్మచేతిలో ఒక రూపాయి పెట్టి "నమస్కారం బాబాయిగారూ! వెళ్తున్నా!" అన్నది ఆనందరావు వైపు తిరిగి.

"మంచిదమ్మా. అప్పుడప్పుడు వచ్చి స్నేహితులను చూసి పోతూండు!" అన్నాడు పెద్దవాడు ఆనందరావు.

కల్యాణి మారుమాటాడకుండా రిక్షాలో ఎక్కి "డాబాతోటకి పోనియ్!" అంది.

రిక్షా కొంతదూరం కదిలిపోనిచ్చి ఇందిర, "ముందే అంతా ఏర్పాటు చేసుకునే వచ్చింది. చూశావా నాన్నా!" అంది.

"పాపం దిక్కులేని పిల్ల. ఏదో అవస్థలు పడుతోంది. పోనీలేద్దూ!" అన్నాడు ఆనందరావు, ఔదార్య విస్ఫూర్తితో.

ప్రకాశం బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ మేడమెట్లు ఎక్కాడు.

8

ఆదివారం సెలవు దినాన్ని ఎలా గడుపుదామా అని కూనిరాగంలో ఆలోచిస్తోంది ఇందిర. ఉదయం తొమ్మిది గంటలైంది. మెట్లగదిలో వాలుకుర్చీలో కూర్చుని హాయిగా చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు ఆనందరావు. ఎదురుగా చాప వేసుకుని కూర్చున్న ఇందిర అప్పుడే తలంటుకున్న జుత్తు చిక్కుతీసుకుంటూ, సన్నని కూనిరాగం తీసుకుంటూ బుర్రలో ఏవో కూడికలూ తీసివేతలూ చేస్తోంది. డిసెంబరు చలికాలపు అందమైన ఆదివారాన్ని ఏం చెయ్యాలి? ఆసుపత్రిలో అర్జంటుపని ఏదో ఉందంటూ ఎనిమిదింటికి ఉడాయించాడు ప్రకాశం. రెండురోజుల మధ్యాహ్నమైె కృష్ణమూర్తి కనబడడమే లేదు. ఎదురుగా ఖాళీగాఉన్న మెట్లపక్క కల్యాణి గది ఆమె దృష్టిలో పడింది. అన్నట్టు కృష్ణమూర్తికి యీ గది అద్దె కిచ్చేస్తే? అద్భుతంగా ఉంటుంది. నిన్నసాయంత్రమే కల్యాణి సామానుపట్టుకుని పోయింది. పీడ వదిలింది అనుకుంది ఇందిర. ఎక్కడో దిక్కుమాలిన లాడ్జిలో ఉంటున్నాడు కృష్ణమూర్తి. గది యిస్తానంటే ఎగిరి గంతువేసి వస్తాడు. అద్దెలో కొంచెమైనా కలిసి వస్తుంది. తనలో తనే నవ్వుకుంది ఇందిర. కొంచెం ఏం కర్మ ...మళ్లీ తనలో తనకే చిరాకు వేసింది. ఎప్పటికప్పుడే డబ్బుకోసం తడుములాట, లెక్కలు; అడుగుతీసి అడుగు పెడితే డబ్బుకావాలి. తనకిచ్చే నూట ముప్ఫై రూపాయల జీతంతో ఏది తలపెడదామన్నా కుదరడంలేదు.

"ఇది ఉత్త వెధవ ప్రపంచం నాన్నా !" అంది ఉన్నట్టుండి.

ఆనందరావు కూడా ఆ క్షణంలో అదే ఆలోచిస్తున్నట్టు— "సందేహమేమిటి! ఆ సంగతి ఆచార్లవారు ఎప్పుడో చెప్పారు కద మ్మాయ్!" అంటూ ఇందిర అభిప్రాయానికి సాక్షిని హాజరు పెట్టాడు.

"ఎవడా ఆచార్లు?" అడిగింది ఇందిర ఎవడో అర్థంకాక.

"నీకు తెలియదులే. ఆదిశంకరాచార్లవారు" అన్నాడు ఆనందరావు.

నాన్న చలోక్తులంటే ఇందిరకు తగని ప్రేమ. ఆ ప్రేమ ప్రకటన మాత్రం ఎప్పుడూ చిరాకు రూపాన్ని ధరిస్తుంది. "నువ్వొకడివి పోదూ ఆ శంకరాచారెవడో నీలాంటివాడే అయుంటాడు. ఇవాళ ఆదివారం గదా. ఏం ప్రోగ్రాం వేసుకుందామనుకున్నా చేతిలో కాణీ లేదు. నా చేతిలో కాణీ లేకుండా చేసిన యీ ప్రపంచం వెధవది కాక మరేమిటి?" అంటూ నాన్నని కసిరింది.

ఆనందరావుగారు పొగరాని చుట్టను పెదవులతో ఆప్యాయంగా లాలిస్తూ "ఉండుండు. అందుకే సర్కారు మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక అంటూ లాటరీ వేసింది. గెలిచిందా, బేళకి నంద రూపాయలు కొనుక్కోవచ్చు. కాస్త ఓపికపట్టునరీ!...ఇంతకూ ఇవాళ ప్రోగ్రాం ఏమిటి?" అన్నాడు.

ఇందిర జవాబు చెప్పలేదు. జడ అల్లుకోవడంలో నిమగ్నమై పోయింది.

"ప్రకాశం భోజనానికి వస్తాడా?" అని మళ్ళీ ప్రశ్నవేశాడు ఆనందరావు.

ఎందుకో ఇందిరకు తిక్కరేగింది. "రాడు. ఆసుపత్రినుంచి అలా హార్బరుకి వెళ్ళి సముద్రంలో పడిపోతాడట" అంది.

ఆ జవాబుతో ఆనందరావు మళ్ళీ మౌనం వహించాడు. కూతురు క్షోభ ఏమిటో అతనికి అర్థమైనా చెయ్యగలిగింది ఏదీలేదు. అన్నవస్త్రాలకుకూడా చాలీచాలని జీతం రాళ్ళతో కాలక్షేపంచేసే స్థితిలో ఇందిర కెప్పుడూ రాజీ కుదరలేదు. ఆ స్థితిమీద కోపం ప్రకోపించి నప్పుడల్లా చుట్టుప్రక్కలవాళ్లమీద విరుచుకు పడుతుంది. ఆనందరావు అలాంటి జీవితాన్ని అడ్డదారిలో జయించేశాడు. చుట్టముక్కలోంచి బ్రహ్మానందాన్ని పిండుకోగలడు. క్షణం గడవటంకోసం ఎవరినైనా వాడుకోగలడు. అదేదీ కుదరనప్పుడు నిశ్చింతగా హాయిగా నిద్రపోగలడు. రేపు అనేది నేడై, ఆ నేడు యీ క్షణమైతేతప్ప దాన్నిగురించి అతడు ఆలోచించడు.

జడ ముగించిన ఇందిర తన గదిలోకి వెళ్ళి బట్టలు మార్చుకుని మళ్లీవచ్చి మెట్లగదిలో చతికిలపడింది. కాలక్షేపం చదువుకి ఏదైనా

పుస్తకమూ, పత్రికాలాంటివి దొరకుతాయేమోనని నలుమూలలా బద్ధకంగా చూస్తూండేసరికి గుమ్మంవగ్గిర అడుగుల చప్పుడైంది. అటు చూసేసరికి కృష్ణమూర్తి ప్రత్యక్షం.

"రావోయ్ రావుసాహెబ్! రా!" అంటూ పలకరించాడానందరావు.

"అదేమిటండోయ్! కనీసం పద్మవిభూషణ్ పహిలేవర్గ్ అనైనా అనకూడదా?" అంటూ కృష్ణమూర్తి కిటికీలో కూర్చుని అర్జంటుగా తీసి సిగరెట్ వెలిగించాడు. వెలిగిస్తూ ఇందిరవైపు తిరిగి, "తండ్రీ కూతురూ ఏమిటిలా దిగాలుపడిపోయి కూర్చున్నారు? ఆదివారం ప్రోగ్రాం లేవీ లేవా" అన్నాడు.

"ప్రోగ్రాములు చాలా ఉన్నాయిగాని, ముందు నీ సంగతి చెప్పు. రెండురోజులై కనబడ్డమే మానేశావు, ఏం పాటుబడుతున్నావు?" అంటూ నిలవేసింది ఇందిర.

కృష్ణమూర్తి ఓ నవ్వు నవ్వేసి, "చాలా బిజీగా ఉన్నాను. ఐ. యే. యస్‌కి చదివేస్తున్నాను!" అంటూ గంభీరమైన పోజు పెట్టాడు.

"ముందు బియ్యే పార్టు త్రీ సంగతేమిటి? ఎన్ని సెప్టెంబర్లు చూసినా దాని సంగతి ఏం తేలలేదుగా?" అంది ఇందిర.

"అదేమరి, వెధవది. అయిన ఆలస్యం ఎలాగూ అవుతోంది రెండూ కలిపి చదివేద్దామని మొదలుపెట్టాను!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి నిబ్బరంగా.

ఆనందరావు చుట్టపీక వీధిలోకి విసిరేస్తూ, అదేపుంచిదిలే. మళ్ళీ మళ్ళీ చదవక్కరలేకుండా అన్నీ కలిపి ఒక్కసారే తగలెట్టేస్తే సరిపోతుంది" అన్నాడు.

ఒక్కసారిగా ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చినట్లు ఇందిర "అన్నట్టు మొన్న మొన్ననేగా ఐ. యే. యస్. పరీక్షలయిపోయింది! నవంబరులో! ఇప్పుడేం చదువు?" అంది.

ఆనందరావు "వెర్రిదానా! మళ్ళీ నవంబరు రాదూ!'' అన్నాడు.

ఇందిరకి అప్పుడర్థమైంది. "నిజమేసుమా! నాకు తట్టనేలేదూ!'' అని ఒప్పేసుకుంది.

''అందుకే ఆడవాళ్ళకి బుర్రలులేవంటారు'' అని గెలుపు ప్రకటించాడు కృష్ణమూర్తి.

ఇందిర నిబ్బరంగా, ''అంత పని నెత్తిన పెట్టుకోకు. ఆడవాళ్ళ బుర్రలు విలువ కట్టడానికి నీలాంటివాడి బుర్ర పనికిరాదు.... అది సరే కానీ, కృష్ణమూర్తీ. ప్రస్తుతం నువ్వుంటున్న లాడ్జ సదుపాయంగానే ఉందా ?'' అంది.

''లాడ్జికేం ? నవరత్న ఖచితంగా ఉంది. ఇంటిముందు గేటు, గేటుదాటితే పూలమొక్కలు. కింద రెండు గదులూ, పైన ఒక గదీ. ఒంటిస్తంభం మేడ అయితే అయిందిగాని, తొమ్మండుగురం ఉన్నాం అందులో-చాలాభాగం నాలాంటి సెప్టెంబరు-మార్చి ప్రయాణీకులే; ఇద్దరు ఎన్. జీ. వోలుకూడా ఉన్నారు. వాళ్ళతో ఒక్కటే ఇబ్బంది. రెండో తారీకునుండీ చేబదులడుగుతారు. ఆ వెధవ దురలవాటు మినహాయిస్తే, వాళ్ళంత మంచివాళ్ళు లేరనుకో. సాధువు సాధువు జై సీతారామ్. గోవులాంటివాళ్ళు. ఏం ? లాడ్జిగొడవ ఎందుకొచ్చిందీ ?'' అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"స్నానానికీ వాటికీ సదుపాయంగా ఉందా ?" అంది ఇందిర మళ్ళీ. ఆ ప్రశ్నల అంతరార్థం కృష్ణమూర్తికి అర్థం కాలేదు. "మా లాడ్జిలో చాలామందికి స్నానం అనేది మా తెలుగు మేస్టారన్నట్టు వైకల్పికం-అంటే చేస్తే చేస్తారు లేకపోతే లేదు. మా వాళ్ళకి అలాంటి పాతకాలపు పట్టింపు లేవీ లేవు. ఇంతకీ ఏమిటివాళ విశేషం ? రాణీగారు మా స్నానపానాదుల గురించిన విచారణ అధికంగా చేస్తున్నారు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి బుష్‌షర్టు జేబులోంచి సిగరెట్ కేస్ బయటికితీస్తూ.

మూడు నిమిషాల క్రిందటే ఆరిపోయినచుట్ట నవతల పారేసిన ఆనందరావు క్షణంలో ముందుకు వంగి " అగ్గిపెట్టె కావాలా? " అంటూ, ఆపదలో ఆదుకోబోయే వాడిలా ఆప్యాయంగా అందించి అతని చేతిలోని సిగరెట్టు పెట్టెని తన చేతిలోనికి తీసుకున్నాడు. ఇందిర ఒక నిమిషంపాటు

ఊరుకుని, "అధిక విచారణేం కాదు-అవశ్యం విచారించవలసి వచ్చే విచారిస్తున్నారు రాణీగారు" అంది వీధిలోకి చూస్తూ కృష్ణమూర్తివైపు తిరగకుండానే.

"పోర్షను కేం బాగానే వచ్చింది. ఇంక నాటకం మొదలు పెట్ట వచ్చు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి తన సహజమైన ధోరణిలో. కాని ఇందిర ఎందుకో గతుక్కుమంది. క్షణమాత్రం నేనేదో నాటకమాడుతున్నానని ఇతని అభిప్రాయం కాబోలు అనుకుంది. మళ్ళీ మరుక్షణమే తేరుకుని "అయితే విను — ఇదే నా నాందీ ప్రస్తావన - శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ పద్మ విభూషణ పహిలేవర్గ - ఇంకేమైనా అవసరముంటే అవన్నీ అయిన - కృష్ణమూర్తిగారు వారి ఒంటిస్తంభం మేడనుండి మా మూడంతస్థులడాబా యింటికి మకాం మార్చబోతున్నారు" అనేసి టక్కున ఊరుకుంది; ఏమిటి నీ జవాబు అన్నట్లు కనుబొమ ఎగరేసి అతనివైపు చురుకుగాచూసి. కృష్ణమూర్తికి ఇపుడు నిజంగా ఇందిర నాటకమాడుతున్నట్లే తోచింది. ఏమిటి సంగతి అన్నట్లు తెల్లబోయి చూశాడామె కళ్ళలోకి. ఆనందరావు కూతురు వైపు సాలోచనగా చూసి ఇంత సరికొత్త ప్లాను ఇందిర బుర్రలో ఎప్పుడు మెరిసిందీ అనుకుని విస్తుపోయాడు.

ఇందిర గిలక గలగలలాడినట్లు నవ్వేసి "సెభాష్! మూడు తరాలవాడు మా నాన్నా, ముందుతరం నవయువకుడివి నువ్వూ, ఒక్కలాగే చల్లబడి పోయారేమిటి! అద్భుతమైన బ్రెయిన్ వేవ్ వచ్చి ఆషాఢ వర్షంలా మీద పడిందని నేను మురిసిపోతూంటే మాట్లాడవేమిటి కృష్ణమూర్తీ!" అని అరిచింది.

కృష్ణమూర్తి కొంచెం బోధపడిన వాడిలా మొఖంపెట్టి "కవిత్వం బాగానే ఉంది కాని నీ తీర్మానం నాకేం బోధపడలేదు" అన్నాడు.

"పోనీలే! ఉన్న కాస్త మెదడునీ సెప్టెంబరు మార్చిలకే కరిగించేశావు - అనవసరంగా నిన్ను ప్రయాస పెట్టడం నా ఒంటి కసలే పడదు. చూడూ! ఆ దిక్కుమాలిన లాడ్జిలో డబ్బు గుంజుకోవడం కోసం పీడకలల్లా పీడించేవాళ్ల మధ్య ఏం అవస్థపడతావు. అసలే సెప్టెంబరు మార్చి కంపార్టుమెంటంటున్నావు. ఆ కంపార్టుమెంటులో ఉన్నన్నాళ్లు ఎక్కడికీ చేరలేవు. హాయిగా మా దివ్యభవనంలోకి వచ్చేస్తివా - కుజుడు బుధుడిలోకో బుధుడు కుజుడిలోకో వచ్చేసి అమాంతం జాతకం మారిపోవచ్చు. భోగా

నికి భోగం - చదువుకి చదువూ" అంటూ ఆనందరావు కేసి తిరిగి "ఏ లోకంలో ఉన్నావు నాన్నా! ఎంతలేదన్నా ఇంటికి పెద్దవాడివి - నువ్వు చెపితే కాదంటాడా కృష్ణమూర్తి" అంది.

అంతవరకూ క్రితంరోజు ఆంధ్రపత్రికలో వాతావరణ సూచనల్ని దీక్షగా చదువుతున్న ఆనందరావు తటాలున పేపరు మడిచేసి "ఏమిటీ, నేను చెబితేగాని కాదంటాడా కృష్ణమూర్తి. అబ్బే! అతనలాంటి అవకాశాలు పోగొట్టుకోడే—" అంటూ కృష్ణమూర్తివైపు తిరిగి "ఏమోయ్ గది సిద్ధంగా ఉంది. ఇంటివాడు నీ ధర్మమా అని మొన్న వెల్ల వేయించేడు. గాలీ వెలుతురూ వద్దన్నా వస్తాయి - డాబాగదే అనుకో! అయినా ఇప్పట్లో వర్షాలబాధ లేదు. సాయంత్రానికి నవమివెళ్ళి దశమి వచ్చేస్తుంది" అన్నాడు.

తండ్రీ కూతురూ మాట్లాడినంత సేపూ మౌనంగా వినేసి కృష్ణమూర్తి "ఓ! అదా సంగతి! అయినా నాలుగురోజుల భాగ్యాని కింత హడావుడిదేనికి ఎప్పుడో ఓనాడు కల్యాణి అమాంతం బండి దిగేస్తుంది. కాశీమజిలీల్లోలా నన్నో ఉడుతనో మిడతనో చేసేసి ఎక్కడ దాచేయగలవు! ఆవిడగది ఆవిడ కిచ్చేయకపోతే ఊరుకుంటుందా!" అన్నాడు.

హఠాత్తుగా కల్యాణిమాట విని ఆనందరావు "చెప్పుకో ఏం సంజాయిషీ చెప్పుకుంటావో" అన్నట్లు చూశాడు కూతురువైపు. ఇందిరమాత్రం బుజంమీదుగా జడముందుకు వేసుకుని సగం అల్లి వదిలేసిన చిగుళ్ళను ఉమ్మచుడుతూ "ఓయి వెర్రినాగమ్మా! కల్యాణి బండిదిగడం మళ్ళీ ఎక్కేయడం కూడా అయిపోయింది. ఉడతనో మిడతనో చేయడమేం కర్మం! రాజకుమారుడిలా హాయిగా ఉండొచ్చు. నీ కేమిటిలోపం" అన్నది- ఎక్కడలేని ఆదరణ కళ్ళల్లో ఒలికిస్తూ.

కృష్ణమూర్తి బిత్తరపోయి—"ఏమిటి నువ్వనేది—కల్యాణి రావట మేమిటి? వెళ్ళట మేమిటి? ఎప్పుడు జరిగింది - ఎక్కడ కెళ్ళింది?" అని గబగబా అడిగేశాడు.

కల్యాణి రాకపోకలను గురించి అతడంత ఆదుర్దా వ్యక్తం చేస్తాడని ఇందిర ఊహించనేలేదు. అతడడిగిన అన్ని ప్రశ్నలలో ఏ ఒక్కదానికి సమాధానం చెప్పలేకపోతే ఏం ములుగుతుందో అన్నట్లు "నిన్ననే వచ్చింది. నిన్ననే వెళ్ళింది. ఎక్కడి కెళ్ళిందో తెలియదు గాని విశాఖపట్నం పొలిమేరలు దాటివుండదు" అన్నది.

ఆ తలతిక్క జవాబుకు కృష్ణమూర్తికి నిజంగా చిరాకేసింది. సీరియస్‌గా ముఖంపెట్టి "ఏమిటీ అర్థంలేని వాగుడు - అసలేమైందో చెప్ప రాదూ!" అని చీత్కారం చేశాడు. కృష్ణమూర్తి చీత్కారంతో ఇందిర మరింత ముఖం ముడుచుకుంది. ఈ వ్యవహారం యిలా సాగుతే అసలుకే మోసం వస్తుందేమోనని ఆనందరావు కలుగజేసుకుని "ఆ అమ్మాయేదో కష్టంలోపడి వెళ్లిపోతే మధ్య మీరిద్దరూ కొట్టుకుంటారేమిటి? అది కాదోయి కృష్ణమూర్తీ - కల్యాణి వాళ్ళ నాన్న పోయాడుకదూ! మనస్సు విరిగి ఇంకీ యింట్లో ఉండలేనని వెళ్ళిపోయిందంతే—ఊళ్లో మరెవరినో ఆశ్రయించి ఉంటుంది. పాపం! దిక్కులేని పిల్లకదూ ఎవరో ఒకరు చేరదీసే ఉంటారు" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి ముఖం షాక్ తిన్నవాడిలా ఒక్కసారి పాలి పోయింది—"వాళ్ళ నాన్నగారు పోయారా! ఆవిడ ఉండలేనంటే మాత్రం నువ్వేమని పంపించేశావు ఇందిరా! అంత కష్టంలో ఉన్న మనిషి ఏమైనా అంటుంది. అలాగని గాలికీ ధూళికీ వదిలేయడమే?" అన్నాడు ఇందిర ముఖంలోకి పరీక్షగాచూసి. "బాగుంది వరస మహారాజా అంటే...అన్నట్లుంది. ఆవిడ కష్టాలన్నీ నేనేం తెచ్చిపెట్టానా? ఏదో మాతోపాటు సరదాగా ఉంటుందని పిలిచి చోటిస్తే ఇక్కడుండడం వల్లే తనకిన్ని కష్టాలు వచ్చేయి. ఎక్కడికో పోతానంటే నేనేం చేయనూ? కొంగుపట్టుకుని వేలాడమన్నావా? ఇన్నాళ్లు నాయింట్లో ఉండి అలా విది లించుకు వెళ్ళిపోయిందే—నే నెంతబాధపడాలో ఆలోచించావా!" అన్నది ఇందిర అలిగిన సత్యభామ మూతిపెట్టి.

కల్యాణి వచ్చి వెళ్ళిపోవడంలోని అనౌచిత్యాన్ని ఎంత వివరం చేయాలో అంతా వివరించడానికి ప్రయత్నించింది ఇందిర. కాని అంతా విన్నాక కూడా కృష్ణమూర్తికి ఈ తండ్రీకూతుళ్ళిద్దర్లూ చెప్పినదానిలో ఏమాత్రం సబవు గోచరించలేదు. అంతగా వ్యాఖ్యానించి ఇందిర కృష్ణమూర్తి సానుభూతినంతా తనవేపు తిప్పుకుందుకు ప్రయత్నించింది కాని కృష్ణ మూర్తికి కడుపులో కెలికినట్లయింది. ఏదో బాధ కలిగింది. అతడు ఒక రకంగా ఇందిరతోనూ ఆ ఇంటితోనూ బాగా పరిచయమున్న వాళ్లలో లెక్క. ఐనా వ్యక్తులనుగురించి ఎక్కువగా అతనెప్పుడూ ఆలోచించలేదు. వాళ్లెలా బతుకుతున్నారు-వాళ్ళేం చేస్తూంటారు-అసేంకూడా అతను పట్టించుకోలేదు.

అసలతను తనగురించి తనే ఎక్కువ ఆలోచించలేదెప్పుడూ. ఆ అవసరాన్ని కల్పించే జీవిత సమస్యలేవీ అతని కెదురురాలేదు. నిలకడగా నాల్గుతరాల వరకూ కరిగిపోని ఆస్థి. తండ్రికొక్కడే కొడుకు-ఆర్జనగురించిన తాపత్రయంలేదు. వ్యయ గురించిన విచారమూ లేదు. అలాంటి కృష్ణమూర్తికి జీవితసమస్య లేమంటాయి కనుక. అందంగా ఆకర్షణీయంగా నవ్విస్తూ కవ్విస్తూన్న ఇందిర ఇన్నాళ్లూ అతనికొక ఆటబొమ్మగా కన్పించింది. హాయిగా ఆడుకున్నాడు. అన్నిసార్లక్కడికి వచ్చిపోయినా అతనికి కల్యాణితో పరిచయం తక్కువ. కల్యాణి గురించి ఏమిటీపిల్ల! అని అతడెప్పుడూ ఆలోచించలేదు. అంతమాత్రాన కల్యాణి గురించి అతని కొక అభిప్రాయం లేకపోలేదు. ఏదో లీలగా తెలుసు-చల్లని మనిషి-మెత్తని మనస్సు-అనిపించిందతనికి. కల్యాణితండ్రి చనిపోయాడు. ఆమె దుఃఖంలో ఉంది. ఆ దుఃఖంలోవచ్చి వెంటనే ఎక్కడికో వెళ్లిపోయింది సామానుతోసహా. ఎందుకు వెళ్లిపోయింది? ఎవరు వెళ్లగొట్టారు? వీళ్లంతా ఆమె నేం చేశారు. ఒక్కసారిగా కృష్ణమూర్తికి ఇందిరా కల్యాణీ సాక్షాత్కరించారు. కేవలం బాహ్య స్వరూపంలో కాదు- వాళ్ల అంతరంగాలు బయట పడినట్లయింది. అంత వరకూ కలగలుపుగా ఉన్న ఆలోచనల్లోంచి ఒక నిర్దిష్టమైన అవగాహన కలిగినట్లయింది. మౌనంగా అర్ధరహితంగా వీధివైపు చూస్తూ ఊరుకున్న కృష్ణమూర్తి తటాలున ఇందిరవైపు తిరిగి నాకంతా అర్థమైంది అన్నట్లు, ఉరిమినట్లు చూశాడు. ఆ చూపుతో ఇందిర అదిరిపడింది. కాని ఆ అదటును వ్యక్తం చేయకుండానే కూర్చున్న మనిషి దిగ్గునలేచి విలాసంగా ఒళ్లు విరుచుకుని "జపం విడిచి లొట్టలలో పడ్డట్టుంది. ఉండు టీ పట్టుకొస్తాను. చిలక కాస్త హుషారుగా పలుకుతుందేమో" అన్నది.

కృష్ణమూర్తి ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చిన వాడిలా గబుక్కున లేచి నిల్చుని "వద్దు ఇందిరా! ఇప్పుడేం టీ మధ్యాహ్నం అవుతోంటే-నేను వెళ్తున్నాను" అంటూ ముందుకు నడిచాడు.

"అదేమిటూ వాటం- ఆదివారంపూటా వచ్చి వెంటనే వెళ్ళి పోతానంటావేమిటి? ఈ కొత్త అలవాటెప్పటి నుంచీ—పోనీలే టీ తాగవద్దు. కారియర్ రానే వచ్చింది. ఆదివారంస్పెషల్ అయ్యారు అవియల్ పంపించే ఉంటాడు. నీకిష్టం కదూ - భోజనం చేసి -" ఇందిర వాక్యం

పూర్తి కాకముందే అడ్డువచ్చి కృష్ణమూర్తి భోజనం "మరొకచోట బుక్ అయిపోయింది. ఒక ఫ్రెండు పిల్చాడు. అందుకే వెళ్తున్నా" అన్నాడు.

"ఏమిటోయ్ మరీ అంత బెట్టు చేస్తున్నావు. పోనీ భోజనం చేయగానే వస్తావా! సాయంత్రం అలా ఎక్కడికైనా పోదాం" అన్నది ఇందిర.

"ఇవాళింక లాభం లేదిందిరా. అక్కడే సాయంత్రం దాకా గడిపేస్తాను". అంటూ కృష్ణమూర్తి నడవగుమ్మం దాటుతూంటే ఆనందరావు ముఖంమీద నుంచి పేపరు అడ్డంతీసి "అరే! వెళుతున్నావుటోయ్. మరెప్పుడు మార్చేస్తావు మకాం!" అన్నాడు, అంతవరకూ జరిగిన దేమీ వినని వాడిలా.

కృష్ణమూర్తి వీధి వసారా మెట్లు దిగుతూ వెనకకి తిరగకుండానే "ఆలోచిద్దాంలెండి తొందరేముంది" అంటూ రోడ్డుమీదకు నడిచేడు.

ఎటు వెళ్తున్నాడో ఎందుకు వెళ్తున్నాడో తెలియకుండాకే నడిచేస్తున్న కృష్ణమూర్తిని కాలేజీ రోడ్డు మలుపు తిరగగానే ఎవరో వీపుమీద చరిచారు. వెనక్కి తిరిగిచూస్తే ప్రకాశం. హాస్పిటలునుండి అడ్డదారంట వస్తున్నాడు. అలిసిపోయిన విగ్రహం. మెడలో నీరసంగా వేలాడుతున్న స్టెతస్కోపు. వెతికినా ఎక్కడా చిరునవ్వు కనబడని దిగాలు పడిన మొఖంతో ప్రకాశం "ఇంటికెళ్లి వస్తున్నావా?" అని ప్రశ్నించాడు కృష్ణమూర్తిని. కృష్ణమూర్తి అతనివేపు తేరిపారచూసి మనిషేం ఇలా ఉన్నాడు అనుకున్నాడు. అతనికి వెంటనే కల్యాణి గుర్తొచ్చింది. కల్యాణి వెళ్లిపోవడంలో ఇతని పాత్రేమిటి? అని ప్రశ్నించింది కృష్ణమూర్తి మెదడు. అందుకేనా ఇంత దిగాలు పడి పోయాడు అని కూడా అనుకున్నాడు—ఈ ఆలోచనలన్నీ బుర్రలో మెదులుతూండగానే "ఆ ఇంటినుండే వస్తున్నా!" అనేసి "అవునుగాని కల్యాణి వాళ్ల నాన్నగారు పోయారటకదూ!" అన్నాడు. తలవని తలంపుగా ఎదురైన ఈ ప్రశ్నకు ప్రకాశం మరింత బెదిరిపోయి "అదంతా జరిగి చాలా రోజులే అయిందిలే—" అంటూ "ఈ మధ్య నెక్కడా కనబడడం మానేశావు. ఊళ్ళోనే ఉన్నావా?" అనడిగాడు. అడిగిన ప్రశ్నకు సరిగా సమాధానమైనా చెప్పకుండా మరేదో మాట్లాడుతున్న ప్రకాశం వాలకం కృష్ణమూర్తికేమీ అర్థం కాలేదు.

"ఊళ్లోనే ఉన్నాను. పోనీ ఇది చెప్పు. నీకైనా తెలుసునా కల్యాణి యిప్పుడెక్కడుంటూందో!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి తనని చూడకుండానే వెళ్ళిపోతున్న వాడిని నేరకపోయి పిల్చానే అని ఉసూరు మన్నాడు ప్రకాశం. "కల్యాణెక్కడుంది చెప్పు" అని తనని నిలదీసి అడిగినట్టయింది. నిజానికి ఎక్కడుందో తనకే తెలియదు. ఏమని చెప్పగలడు. కృష్ణమూర్తి మనస్సులో ఏదో పెట్టుకుని అడుగుతున్నాడని అతనికి తెలిసింది. తానేదో నేరం చేసినట్లూ, కృష్ణమూర్తి ఆరాతీయడానికి వచ్చినట్లూ, భయపడ్డాడు ప్రకాశం. భయంగా కంగారుగా చూస్తూ "తెలియదోయి—ఏమిటో అనాలోచితంగా తొందరపడి వెళ్ళింది" అన్నాడు. తండ్రీ కూతుళ్ళ మార్గానికి ప్రకాశం ధోరణేమీ భిన్నంకాదు అనిపించింది కృష్ణమూర్తికి. వీళ్ళెవరి వల్లా అసలేం జరిగిందో తెలియదు.. ఏదీ జరగకపోతే కల్యాణి అలా అర్ధాంతరంగా వెళ్లిపోలేదు. ఇంక ప్రకాశంతో ఏం మాట్లాడినా ఫలితం శూన్యం అనుకుని "వెళ్తున్నా ననుంది" అంటూ ముందుకు జారుకున్నాడు కృష్ణమూర్తి. ఇంతటితో వదిలాడంతే చాలనుకుని లాడ్జివైపు నడిచాడు ప్రకాశం.

బరువుగా అడుగులువేస్తూ కృష్ణమూర్తి కల్యాణిగురించి తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. ఎక్కడికి వెళ్లుంటుంది? ఎవ్వరూ చెప్పరేం? మళ్ళీ వాళ్ళ వూరు వెళ్ళిపోలేదు గద! అక్కడెవరున్నారు కనుక! కల్యాణికి తండ్రితప్ప ఇంకెవరూ ఆసరాలేరని ప్రకాశమే • చెప్పాడెప్పుడో. కృష్ణమూర్తికి మనుష్యుల నభిమానించడమే తెలుసు. ద్వేషించడం అతని తత్వంలో లేదు. ఎలాంటి సంఘంలో నైనా నిబ్బరంగా నిండుగా కాలక్షేపం చేయగలడు. జేబులెప్పుడూ నిండుగా ఉంటాయి కనుక అవసరానికి ఆదుకునే సహాయబుద్ధి ఉన్నవాడు. కల్యాణి కేదో అన్యాయం జరిగింది. వీళ్ళందరూ కలిసి ఆమె కేదో చేశారు; ప్రతి ఒక్కరూ తప్పించుకునేందుకు చూస్తున్నారు- అనుకునే సరికి కృష్ణమూర్తికి, ఏమైందో తెలుసుకోవాలనే తహతహ హెచ్చింది. తలవని తలంపుగా ఆమె ఎక్కడుందో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి కలిగింది. ఎలా తెలుసుకోవడం! పోనీ యూనివర్సిటీకి వెళితే—ఆవిడ క్లాస్‌మేట్స్‌ని వాకబు

చేస్తే—ఏమైనాసరే కల్యాణి ఉనికి తెలుసుకుని ఒకసారామెను కలుసుకోవాలి—పట్టుదలగా బయలుదేరాడు కృష్ణమూర్తి.

* * * * *

కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ప్రకాశం తన గదికి చేరి బట్టలు మార్చుకుని నీరసంగా ఈజీచెయిర్లో కూలబడ్డాడు. ఇంతలో ఇందిర వచ్చి "ఒంటిగంటయింది. భోజనం చేదాం రా!" అని పిలిచింది. "ఇదేమిటి నువ్వింకా భోంచెయ్యలేదూ!" అన్నాడు ప్రకాశం. మామూలు రోజుల్లో పదిగంటలకల్లా భోజనం చేసి ఆఫీసుకుపోయే ఇందిర ఆది వారాలలో కూడా ఆ వైళ్ళకే భోజనం చేసేస్తుంది. పగటిపూట ప్రకాశం కోసం ఆగడం ఆమె కలవాటులేదు.

"ఆ ప్రశ్నలన్నీ తరువాత వేద్దువుగాని. ముందు భోజనానికి లేవయ్యా నాయనా" అని గదిమింది ఇందిర. లతు ఆలోచనలతో బరువెక్కి వచ్చాడు ప్రకాశం. తిన్నగా ఊపిరైనా పీల్చుకోనివ్వదేమిటీ పిల్ల ? ఎప్పుడు వచ్చినా గాలివానలా వస్తుంది. అందులోపడి కొట్టుకు పోవలసిందే యింక ? అనుకున్నాడు ప్రకాశం. లోలోపల విసుగు కుంటూనే లేచి భోజనానికి వెళ్లాడు.

భోజనందగ్గర కూర్చున్నంతసేపూ తన సహజమైన ధోరణిలో ఏవేవో కబుర్లు చెప్పింది. ప్రకాశం వాటిని వేటినీ బుర్రకెక్కించుకోకుండానే ఊ కొట్టాడు. అతను భోజనం కూడా సరిగా చేయలేదు. "ఏం! మధ్యలో ఒక ఫీడింగు అయిందా ఏమిటి ? అలా తింటున్నావు" అంది ఇందిర. దానికికూడా ప్రకాశం 'ఉహూ!' అని మాత్రం అనేసి ఊరుకున్నాడు. భోజనమయాక సావకాశంగా మళ్ళీ ప్రకాశం గదిలోకి వచ్చింది ఇందిర. పక్కమీద పడుకుని యింటి కప్పుకేసి చూస్తూ పరధ్యానంగా ఉన్న ప్రకాశం నోటికి జబర్దస్తీగా కిళ్ళీ అందించింది. ప్రకాశం చిరాకుగా "నేను కిళ్లీ వేసుకోను అని తెలుసుకదా ఎందుకీ బలవంతం" అన్నాడు. "వ్రతం చెడిపోదులెద్దూ—మరేం ఫరవాలేదు" అంది ఇందిర వెటకారంగా నవ్వి. కిళ్ళీ బుగ్గకితోసేసి ప్రకాశం మళ్లీ ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఎందుకీ అమ్మాయి తననిలా వెంటాడుతూంది ? లేదు లేదు. తనే ఆమె వెంటబడేలా చేస్తూంది. ఇందిర ముందు తన

యిష్టానిష్టాలంటూ ఎప్పుడూ చెల్లలేదు. ఎలాంటి పరిస్థితులలోనూ తన మనస్సును కనిపెట్టి అందు కనుగుణంగా ప్రవర్తించదు. తనను ఆమె కనుగుణంగా తిప్పుకుంటుంది. ప్రకాశానికి తనమీద తనకే జాలి వేసింది. అంతలోనే అసహ్యం వేసింది. ఆ అమ్మాయి ఎలాతిప్పితే ఒలాతిరిగి పోవడమేనా? నాకు వ్యక్తిత్వం అంటూ లేదూ— "ఏమిటి ప్రకాశం మాట్లాడవేమిటి? ఎందుకంత దిగాలుగా ఉన్నావు. ఏం జరిగిందివాళ?" అంటూ ప్రకాశం ఆలోచనల కడ్డు వచ్చింది ఇందిర.

"ఇప్పుడా ఈ మాటడుగుతుంది?" అనుకున్నాడు ప్రకాశం. నిజానికి ఇంటికిరాగానే ఇందిర "ఎందుకలా ఉన్నావు చెప్పవూ?" అని లాలనగా అడుగుతుందనుకున్నాడు. విపరీతంగా బరువెక్కిపోయి వచ్చాడు తను. ఎవరికో అదంతా చెప్పేయాలి. ఎలాగో ఆ బరువు దించేసుకోవాలి. అనుకున్నట్టూ ఇందిర వెంటనే అడగలేదు. దానితో ప్రకాశం మరింత బరువెక్కిపోయాడు.

"నీ కెందుకులే నా బాధగురించి వినడం!" అన్నాడు కోపంగా.

"నాకు తెలుసులే నీ కెందుకు కోపం వచ్చిందో—రాగానే ఏమిటలా వున్నావు? చెప్పు చెప్పు అని నిన్ను బాధపెట్టేస్తే అదే నీకు బాగుండేది. ఆ మాటలలో పడి భోజనం కాస్తా మానేస్తే నీకు తృప్తికదూ!" అంది ఇందిర. మళ్లీ ఆ ప్రశ్నకు తట్టుకోలేకపోయాడు. ప్రకాశం. "అదికాదు ఇందిరా. ఎందు కిప్పుడా గొడవంతా!" అని అన్నాడు.

"వెర్రిమొర్రి జవాబులు చెప్పక ఆ గొడవేమిటో చెపుదూ!"

ప్రకాశానికి కావలసినదదే. ఎలాగో అలాగ తనచేత వాగించాలి. అప్పుడు కాని మనస్సు తేలికపడదు. "గొడవ కేముంది? ఇవాళ మా! మామయ్యొచ్చాడు" అని మొదలు పెట్టాడు.

"వస్తే—?"

"ఇక దమ్మిడీ పంపించడట. చదువుకోవాలనుంటే అప్పోసప్పోచేసి చదువుకోమన్నాడు. లేకపోతే ఇంటికొచ్చేసి హాయిగా వ్యవసాయం చేసుకోమన్నాడు. ఒక్క దమ్మిడీకూడా పంపించ దలచుకోలేదని కచ్చితంగా చెప్పేశాడు."

"కారణం?" అంది ఇందిర ప్రశ్నార్థకంగా చూసి.

"కారణాలు లక్ష చెప్పాడు-ఉన్న ఆస్తి అంతా నా చదువుకే తగలేశాడట. అమ్మేయగా అమ్మేయగా గరువుకింద మాగాణి ఒక్క ఎకరం మాత్రం మిగిలిందట. హరిమీద గిరిపడ్డా దాని నమ్మదలచుకోలేదట—"

"అవును కాని ప్రకాశం! అమ్మడానికీ అమ్మదల్చుకోక పోవడానికీ మధ్య నతడెవడు-నువ్వెళ్లి నీవ్యవహారం చూసుకోలేవూ-నీ ఆస్తినంతా నీకు లెక్క చెప్పమను. మిగిలిన భూమెంతుంటే అంతా అమ్మకం చేయించు-చేతిలోకి డబ్బొచ్చు వస్తుంది. అక్కడితో ఆ లంపటం వదుల్తుంది" సులువుగా తీర్మానించింది ఇందిర.

"అవన్నీ చేస్తామే అనుకో-అప్పుడు మా అమ్మ గతేమిటి? ఇంత జరిగితే ఒక్కక్షణం మా అమ్మ నక్కడ ఉండనియ్యాడు. దీని కంతటికీ అసలు కారణం వేరు ఇందిరా! ఎవరో కిట్టనివాళ్ళు నా గురించి చాలా అభాండాలు వేస్తూ, పెద్ద ఉత్తరం రాశారట. నే నాడపిల్లలతో తెగ తిరుగుతున్నాననీ, చదువు సంధ్యలెత్తిగట్టేశాననీ, షికార్లూ సినిమాలూ ఎక్కువయేయనీ-ఇంక ఏవేవో. దానితో శివతాండవ మెత్తుతున్నాడు."

"నువ్వో చిన్నపాపాయివి మీ మామయ్య నీకో గార్డియనూ అనుకున్నా వేమిటోయ్ నిన్ను తీర్చిదిద్దటానికి! ఈ వెర్రివేషాలేం కుదరవు. నీకు రావలసింది నీ కప్పచెప్పమని గట్టిగా అడుగు. మీ మామయ్యా రంగు కాస్తా బయట పడుతుంది."

"మరి మా అమ్మ నేంచేయమంటావ్ ఇందిరా? ఇప్పుడున్న పరిస్థితిలో ఆపెడను నాతో తీసుకువచ్చి ఎక్కడ పెట్టుకోనూ-ఇన్నాళ్లుగా ఆ యింటి నంటిపెట్టుకుని ఉంది. మామయ్యతో తెగతెంపులు చేసికుంటానంటే ఆవిడ గోలు గోలు నేడుస్తుంది" అన్నాడు ప్రకాశం నిస్పృహగా.

"అమ్మ మామయ్యని వదల్లేదు. అమ్మని నువ్వు వదల్లేవు. ఇంక నే చెప్పేదేముందీ. మీ ముగ్గురూ కలసి కట్టకట్టుకుని ఏ గంగలోనైనా దిగండి-" అంటూ "నాకు నిద్దరొస్తోంది నేపోతున్నా" అని క్రిందికి దిగిపోయింది ఇందిర.

ఇందిర నిర్లక్ష్యానికి ప్రకాశం క్రుంగిపోయాడు. తన బాధతో తాదాత్మ్యం లేదు—సానుభూతి లేదు. కనీసం ఒక్క ఓదార్పు మాటలేదు. చివరకి ఏ గంగలోనైనా దిగండి అనేసి వెళ్ళిపోయింది. ఇదే కల్యాణైతే?— ఆ జ్ఞాపకంతో పాతాళానికి కుంగిపోతున్నట్లనిపించింది ప్రకా

శానికి. ఇప్పుడు కల్యాణెందుకు గుర్తుకొస్తూంది? ఇన్నాళ్ళూ ఏమై పోయింది? సుఖాన్ని రుచి చూపించడానికి మాత్రమేనా ఇందిర? కష్టంలో సానుభూతి ఆశించకూడదా తను? అందుకు మాత్రం కల్యాణి కావాలా తనకు? ఈ ఇద్దరికీ ఎంత తేడా! ఎలక్ట్రికులైటుకీ చందమామకీ పోలికెక్కడ. కల్యాణి ఏమిటో తనకు తెలుసు. మరి తెలిసి తెలిసి ఎందుకలా చేశాడు! అమాయకంగా తన స్నేహాన్నాశ్రయించిందే—మనిద్దరం ఒంటరిగాళ్ళం, కలసి ప్రయాణం చేద్దాం రా! అని ఆప్యాయంగా ఆహ్వానించింది. ఆ ఆహ్వానం అందుకున్నాడు—ఇదిగో నేను నీవెంటే ఉన్నానన్నాడు. అంటూనే సహస్ర యోజనాలదూరం వెళ్ళి పోయాడు. తానలా ప్రవర్తించకుండా ఉంటే కల్యాణి వెళ్ళిపోయేదా. ఎన్నటికీ అలా వెళ్ళదు. పదిమంది ఇందిరలామె నవమానించినా ప్రకాశం తన ప్రక్కనుంటే కల్యాణి అలా వెళ్ళిపోదు, అనుకున్నాడు.

ఉన్నట్టుండి ప్రకాశానికి ఇందిరమీద తగనికోపం వచ్చేసింది. ఏ ముహూర్తాన ఇందిర తన జీవితంలో ప్రవేశించిందో కాని ఆ క్షణం నుండీ తన జీవితాన్నంతా తలకిందులు చేసేసింది. ఎవరిచ్చారామెకీ అధికారం? ఎందుకు లొంగిపోతున్నాడు తను? కల్యాణిలాంటి వ్యక్తిని దూరం చేసుకున్నాడు. ఇంతకీ తనేం చేశాడు—ఇందిరే అన్నిటికీ అడ్డు పడింది. కల్యాణి వెళ్ళిపమర్నాడే తనకీ లోకంలోనిబాధ్యతలేవీ గుర్తుకురాని మరేదో లోకంలోకి లాక్కుని వెళ్ళింది. కల్యాణిమాట వచ్చినపుడల్లా ఏదో పొటుకుమాట విసిరింది. ఉత్తరం రాదామని కూర్చుంటే కలం కాగితం అవతలకు విసిరేసింది. అప్పట్లో ఎంతో బాధపడుతూ కల్యాణి ఉత్తరం రాసింది—ఒక్కసారి రమ్మని కోరింది. "పరీక్షలవుతున్నాయి గనుక ఎలాగూ వెళ్ళలేను—కనీసం ఉత్తరం వ్రాయనీ ఇందిరా!" అని తనెంతో ప్రయత్నించాడు. ఇందిర వింత ధోరణిలో వాదించింది. "ఉత్తరాలు వ్రాసీ తియ్యని కబుర్లుచెప్పి ఎవరూ ఎవరినీ ఉద్ధరించలేరు. పరీక్ష వదులుకుని వెళ్ళగల ధీశాలివైతే వెళ్ళు—వెళ్ళినా ఏం చేస్తావు? నువ్వు వెళ్ళడం వల్ల అక్కడేం జరుగుతుంది? నీ దగ్గర డబ్బుందా—కల్యాణి కష్టం తీర్చడానికి? అదేగా ఆవిడ బాధ. ఆవిడకి కావలసినది నీ దగ్గర లేనప్పుడు ఎందుకా ఆర్భాటం. పరీక్ష మానుకొని కల్యాణి రమ్మంది అని పరుగెత్తితే—నిన్ను మళ్ళీ పరీక్షకు చదివిస్తుందా కల్యాణి?"—ఆ ధోరణికీ, ఆ వాదనకూ లొంగిపోయాడు తను.

ఛ! ఛ! లొంగిపోవడ మేమిటి? ఇందిర చెప్పిన దానిలో నిజం లేక పోలేదు. నువ్వేం చేయగలవు? నీ చేతిలో ఏ ముంది? అని తన అసహాయతను బట్టబయలు చేసింది. తను శ్రద్ధగా చదువుకుంటున్నా తప్పకుండా పాసవుతున్నా చదువు పూర్తవడం పెద్ద గండంగా ఉంది. ఆడపిల్లలతో తిరిగి చెడిపోతున్నావని మామయ్య ఎంత తిట్టినా అదే నిజమయితే పరీక్షలా ప్యాసయ్యాను అని అడగడానికైనా ధైర్యముంది తనకు. నిజంగా ఆనాడు కల్యాణి ఉత్తరం చూసి పరుగెత్తి ఉంటే పరీక్ష సున్న చుట్టేది, మామయ్యకు మరింత తిక్క రేగేది. ఎవరికోసమో పరీక్ష వదలుకుని పరిగెత్తావట కదూ అని కూడా అడిగేవాడు. అప్పుడు తనకు చెప్పకుందుకు జవాబులేదు. మామయ్యకు కల్యాణైనా ఒకటే ఇందిరైనా ఒకటే!

నిజమే! కల్యాణి కష్టాల్నాదుకునేటంత స్తోమత తనకు లేదు. ఏం చేయకపోయినా ఒక ఉత్తరం వ్రాసి ఉండాల్సింది తను. వెళ్ళగానే వ్రాసింది. తండ్రి పోయిన మర్నాడు వ్రాసింది. మళ్లీ పదిరోజులకు మరొకటి వ్రాసింది. తను ఒక కార్డయినా వ్రాయలేదు.

తన అకృత్యాలకు తనను నిందించుకుంటూ, మళ్ళీ సమర్థించు కుంటూ తప్పంతా తనదికాదు; పరిస్థితులది అనుకుంటూ తేలికపడడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు ప్రకాశం. "నేనేం చేశాను. నేనేం చేయలేదు. అంతా అలాజరుగుతూంది అంతే" అని సమాధాన పెట్టుకున్నాడు.

ఆలోచనల తరంగాలలో మునకలేసి అలిసిపోయి నిద్రపోయిన ప్రకాశాన్ని సాయంత్రం ఆరుగంటలవేళ ఇందిర లేవగొట్టింది. మనస్సులో ఎంత చిరాకున్నా మైమరపించేలాంటి చిత్రమైన అందం. అందం కాదు ఆకర్షణ—ఇందిరలో ఏదో ఉంది. బద్ధకంగా కళ్ళువిప్పి "టైమెంతయిం దిందిరా!" అని అడిగాడు ప్రకాశం.

"బీచికి వెళ్ళే టైమయింది లే - జల్దీ - "అని తొందర పెట్టింది.

"షికాళెక్కడికీ కదలాలని లేదిందిరా!" అన్నాడు ప్రకాశం అటునుంచిటు బద్ధకంగా వత్తిగిలి.

"మీమామయ్యున్నాడనేనా శీతకాలపుపొద్దు! సగం వెళ్తురిప్పటికే పోయింది. అయ్యగారు లేచి అవతల అడుగు వేసేసరికి ఉన్న

వెలుతురు కాస్తా ఇంకిపోతుంది. చీకట్లో ఏం చూడొచ్చాడులే మీ మామయ్య!''

ఎప్పటిలా ప్రకాశం లేచాడు. బట్టలు వేసుకున్నాడు. ఇందిరతో బీచికి వెళ్లాడు. ఇద్దరూ కలసి చాలా దూరం తిరిగారు. ఇసకలో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఎంతోసేపు కూర్చున్నారు.

"చలి వేస్తూంది. ఇంటికి పోదాం రా ఇందిరా!'' అని ఒకటి రెండు సార్లు ప్రకాశం గొణిగాడు కాని ఇందిర పడనీయలేదు.

"ఇంత హాయిగా ఉంటే చలేమిటోయి? షష్టిపూర్తి చేసుకున్న వాడిలా కబుర్లు చెబుతావు?'' అంది.

ఇందిర దిగులుగా ఉన్న ప్రకాశానికి కాలక్షేపాని కెన్నో కబుర్లు చెప్పింది. వాళ్ల బాస్‌ని చూసి అందరూ భయపడతారట. తనకి మాత్రం భయంలేదట. వాళ్ళ బాస్‌కి కూడా తనంటే చాలా యిష్ట మట. మధ్యాహ్నం ప్రకాశం మంచి మూడ్సులో ఉంటే మేటనీ సినిమాకి వెళ్లాలని ప్లాను వేసిందట.

"ప్రొద్దుట కృష్ణమూర్తి వచ్చాడట కదూ?'' అన్నాడు మధ్యలో ప్రకాశం.

"అవును వచ్చాడు. అతను రాకపోతే యూనివర్సిటీ హాస్టలుకైనా వెళ్దును. వచ్చి సోదెకబుర్లు నాలుగుచెప్పి వెళ్లాడు—" అంటూ కృష్ణమూర్తికీ మధ్య బొత్తిగా మతి పోతూందనీ, ఏమిటో తననుకున్న లాంటి మనిషి కాడనీ అరగంట వ్యాఖ్యానించింది. ఇందిర హుషారుగా మాట్లాడుతూ మధ్య చిలిపిగా తనమీద చేతులు వేస్తూ జుట్టు సవరిస్తూ ప్రకాశాన్ని మళ్ళీ వివశుడిని చేసింది. ఆ తన్మయంలో ప్రకాశం తన బెంగలన్నీ మరచిపోయాడు. ఇందిర చెప్పిన వాటన్నిటికీ "అవును నాకూ అలాగే అనిపిస్తూంది...'' "నిజమే సుమా—నేనూ అదే అనుకున్నాను'' అనే ధోరణిలో వంత పాడాడు.

బీచినుంచి ఇంటికివస్తూ ఇందిర ప్రకాశాన్ని "రేపు మీ మామయ్యతో ప్రసంగతీ తేల్చేసుకో" అని మళ్లీ హెచ్చరించింది. "ఆ మాట తల్చుకుంటే భయమేస్తూంది ఇందిరా!'' అన్నాడు ప్రకాశం.

"ఏడిచినట్టుంది. నీకంత భయంగా ఉంటే నా దగ్గరకి తీసుకురా! నే నడుగుతాను !" అంది ఇందిర ధీమాగా.

"నే తీసుకు వచ్చేదేమిటి ? రేపు తనే వస్తాడట ఎలాగానూ!"

"రానీ! నాకేం భయంలేదు.!" అంది ఇందిర.

మాట్లాడుతూ అగ్రహారం సందుల్లోంచి అడ్డుదారంట చెంగల్రావు పేటకు దారితీశారు. హఠాత్తుగా ప్రకాశం నిలబడిపోయి, "చచ్చాం! అడుగో మా మామయ్యొస్తున్నాడు" అన్నాడు.

"ఏడీ?—"

"అదేం అవతల లాంతరుస్తంభం దగ్గర ఎవరితోటో మాట్లాడు తున్నాడు. ఆ పంచె కట్టుకుని ఉత్తరీయం వేసుకున్నాడూ!—"

"ఐతే అయింది కాని అలా నిలబడి పోయావేమిటి?"

"ఇలా వెళితే ఎలాగూ ఎదురుపడతాం. ఈ పక్కవీధిలోంచి వెళదామా?" అన్నాడు ప్రకాశం సందేహిస్తూ.

"అంత భయమేమిటోయ్—కరుస్తాడా మింగుతాడా - వెళ్ళి పలక రించే వెళదాం పద" అంటూ ముందుకు సాగింది ఇందిర. ప్రకాశం తప్పని సరిగా అనుసరించాడు. నాలుగంగల్లో అటునించి మామయ్యే వచ్చి తార సిల్లాడు.

9

అప్పుడప్పుడే తెల్లవారుతూంది. అంతవరకూ నిర్జీవంగా, నిర్మానుష్యంగా ఉన్న రోడ్డుమీద తిరిగి అలికిడి ప్రారంభమైంది. ధనుర్మాసం ప్రారంభమైంది కాబోలు దూరాన ఎక్కడనుండో భజన పాటలు తేలి వస్తున్నాయి. తెల్లార కట్లనే నిద్రలేచిన కల్యాణి వీధి అరుగుమీద వాలుకుర్చీలో కూర్చుంది. పాలవాడు అంతకుముందేవచ్చి పాలుపోసి వెళ్ళాడు. వీధి నానుకున్న గేటువేపుచూస్తూ కల్యాణి "మళ్ళీ తెల్లవారింది" అనుకుంది. ప్రహరీ గోడ చుట్టూ ఉన్న పువ్వుల మొక్కలు రాత్రి మంచులో స్నానంచేసి స్వచ్ఛంగా ఉన్నాయి. ఓరగా వేసిన వీధిగది తలుపు తీస్తూ వసుంధర బైటికి వచ్చింది రెండు చేతుల్లోనూ కాఫీ గ్లాసులు పట్టుకుని.

"అమ్మదొంగా! ఎప్పుడు నిద్రలేచావ్? నేను చూడనేలేదే!" అంది కల్యాణిని చూసూ.

జవాబుగా కల్యాణి చిన్న నవ్వు నవ్వేసి, "అప్పుడే కాఫీ తయారై పోయిందా?" అంది.

"తెల్లారకట్లే లేచి పాలవాడు ఎప్పుడొస్తాడా అని నిరీక్షిస్తూం టుంది మాపిన్ని. నిద్రలేవగానే ఆవిడకి కాఫీడోస్ పడాలి. లేకపోతే మనిషి కాదు" అంది వసుంధర, కాఫీగ్లాసు కల్యాణి కందిస్తూ.

గ్లాసు అందుకుంటూ కల్యాణి "ఈ వారం రోజులై నేను గమనించనేలేదు" అంది.

"ఈ వారం రోజులై యింకొకటి గమనించావు గనకనా?" అంటూ — "నువ్వు యింకోలా అర్థం చేసుకోకుగాని - నిన్నుచూస్తే నాకు చాలా అసూయగా ఉంది కల్యాణీ!" అంది వసుంధర.

"అంటే?"

"వారం రోజులై ఒక్కయింట్లో మెసులుతున్నాం. చూస్తూన్నాను గదా—ఎప్పుడు చూసినా అప్పుడే స్నానంచేసి బట్టలు కట్టుకున్నంత ఒబ్బి

డిగా ఉంటావు. పొద్దున్న నిద్రలేచినా అంతే. చీర నలగదు, జుట్టురేగదు. ఆ కిటుకేదో నాక్కూడా కొంచెం చెబుదూ!'' అంది వసుంధర.

కల్యాణి పువ్వుల మొక్కలవేపు చూస్తూ, ''అందులో కిటుకేమిటో నాకూ తెలీదు. ప్రయత్నపూర్వకంగా నే నలా ఉండడంలేదు'' అనేసింది, ఆలోచనలు ఏ ఆకాశలోకాల్లోనో సంచరిస్తూన్నట్లు.

వసుంధర యింటికి కల్యాణివచ్చి వారం రోజులు దాటింది. ఈ రోజు మళ్లీ ఆదివారం. ఈ వారం రోజులూ వసుంధర కల్యాణిని అంటి పెట్టుకు తిరిగింది — కాలేజీకూడా మానేసి. కల్యాణి మానసిక స్థితి ఏమిటి? వసుంధరకు అంతు చిక్కలేదు. కల్యాణి ఏడిస్తే, ఆ ఏడుపు వసుంధరకు అర్థమై ఉండును. ముందుగతి ఏమిటి? - అని బెంగపెట్టుకుంటే తను ఓదార్చగలిగి ఉండును. ఆ పిల్ల అటువంటి వేమీ చెయ్యలేదు. ఆ అమ్మాయి తండ్రి మరణించాడు. నా అన్నవాళ్లు లేరు. డబ్బు అసలే లేదు. ఆ స్థితిలో ఉన్న మనుషులు ఏం చేస్తారు? ఏమో వసుంధరకు తెలియదు. కలవారి యింట్లోపుట్టి పెరిగింది వసుంధర. నాన్న ప్లీడరీచేసి రెండు చేతులా ఆర్జించాడు. తన చిన్నతనంలోనే నాన్నపోయినా నలుగు రన్నదమ్ముల తరువాత ఒక్కతే ఆడపిల్ల కావడం మూలాన అల్లారు ముద్దుగా పెంచారు. రెండు తరాలు కూర్చుని తిన్నా తరగని ఆస్తి. ఆఖరన్నయ్య తప్ప, పెద్దవాళ్ళు ముగ్గురూ పెద్దపెద్ద ఉద్యోగాల్లో ఉన్నారు. ఆఖరన్నయ్య బెనారస్‌లో ఇంజనీరింగు చదువుతున్నాడు. పొరపొచ్చాలు లేని కుటుంబం. ఆఖరికి వదినెలకు కూడా వసుంధరంటే తగని ముద్దు. అన్నయ్యలు వదినెలు, మేనల్లుళ్ళు మేనగోడళ్ళు, ఖర్చు పెట్టుకోవడానికి సమృద్ధిగా డబ్బు - వసుంధర సమస్యల్లా సమస్యలు లేక పోవడమే.

"పోనీలే, ఆ సంగతి వదిలేద్దాం గాని, ఇవాళ ఏం చేద్దాం చెప్పు. అహర్నిశలూ నువ్విలా యింట్లోనే కూర్చుండి పోవడం బాగులేదు. ఎలాగో తెప్పరిల్లి ముందుగతి ఆలోచించాలి'' అంది వసుంధర.

కల్యాణి వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు. కొంచెంసేపు ఆగి, ''ఎంత ఆలో చించినా మనం చెయ్యగలిగేది ఏముంది వసుంధరా? జరిగినవన్నీ మన ఆలో చనల ప్రకారమే జరిగాయా? ఇలా నీ యింట్లో వచ్చి ఉంటానని కలలో

నై నాఊహించానా? మనం అనుకున్న వేవీ జరుగవు. ఎప్పుడూ ఊహించనివి జరుగుతూంటాయి'' అంది బరువుగా.

"అలాగని చేతులు ముడుచుకు కూర్చుంటామా కల్యాణీ? ఎవరికైనా తల్లిదండ్రులు శాశ్వతంగా ఉండిపోతారా? ఈ దుఃఖం ఎప్పుడో అప్పుడు అందరూ అనుభవించవలసిందే; ముందూ వెనకా. అంతే తేడా.''

"నువ్వు చెప్పింది నిజమే వసుంధరా. ఆ కష్టంలోంచి తేరుకుంటు న్నాను. తేరకోక చేసేదేముంది గనుక? నీకు తెలీదు వసుంధరా, నేను చాలా మొండిదాన్ని. నాకూ ఆ సంగతి యిప్పుడే తెలుస్తోంది. చిన్నప్పటి నుండీ యీ ప్రపంచంతో నాకున్న అనుబంధమల్లా ఒక్క నాన్నే. లోకంలో అందరికీ ఎందరెందరో ఉంటారు. నాకు మాత్రం ఎవరూ లేరు. నా అనే ఒక్క బంధువు లేదు-''

"దానికేముందిలే, కొన్నికొన్ని కుటుంబాలు అలాగే ఉంటాయి" అంటూ సరిపుచ్చపోయింది వసుంధర.

"—అల్లా కాదు వసుంధరా. ఎడారిలో ఒంటెలా యింత ఏకాకిగా మిగిలిపోయేవారు అరుదు. అలాంటివాళ్లు యింక అసలే లేరనను. ఉంటారు. ఈ ప్రపంచం అంటే నే నొక్కర్తెనే కాదుగదా! కాని మనిషిని బోలిన మనిషి ఉండరంటారు. ఐనా, నాబోటివాళ్లు యింకా ఉంటే మాత్రం నా కేం సంతృప్తి? నా సమస్యలు నావి గదా!-''

వసుంధర బాధపడింది; అనాలోచితంగా తనలా అన్నందుకు కల్యాణి నొచ్చుకుందేమోనని. "నా ఉద్దేశం అదికాదు కల్యాణీ! బంధువర్గం ఎక్కువా తక్కువా ఉండడం మన చేతుల్లో లేదుగదా! అదే అనబోయాను'' అంది.

కల్యాణి నిర్లిప్తంగా "ఏదీ మన చేతుల్లో లేదు వసుంధరా! నాకు బాగా అనుభవంలోకి వచ్చిన పాఠం అదొక్కటే. నా చేతుల్లోనే ఉంటే నాన్నను బతికించుకునేదాన్ని. లేదుకాబట్టేనాన్న నాచేతుల్లోనే పోయాడు. అక్కడితో నాకూ యీ ప్రపంచానికీ ఉన్న ఒక్క అనుబంధమూ తెగిపో యింది. ఐనా నేనింకా బతికేఉన్నాను. ఆ ఘడియల్లో నాకు అనిపించింది, ఏ నూతిలోనైనా పడి చచ్చిపోవాలని. ఆ సంగతి మా మునసబు బాబాయి ముందే కనిపెట్టాడేమో, మూడు రాత్రిళ్ళూ మూడు పగళ్ళూ నాకు కాపలా కాచాడు. నేను చాలా మొండిదాన్ని వసుంధరా! ఇప్పటికి నేను

రెండుసార్లు చచ్చాను. నాన్నతో సగంప్రాణం పోయింది. మిగిలిన సగాన్ని ప్రకాశం చంపేశాడు.-"

వసుంధర మళ్ళీ అడ్డొచ్చి, "అక్కడే నీతో ఒప్పుకోలేను. ప్రకాశం కాకపోతే వాడి తాత మరొకడు దొరుకుతాడు. అలాంటి బలహీనుడువదలి పోవడమే మంచిదేమో! దురదృష్టమని ఎందుకనుకోవాలి! ఆ వ్యామోహంలోంచి బైట పడ్డావు అంతే చాలు" అని ధైర్యం చెప్పబోయింది.

కల్యాణి మొహం కొంచెం జేవురించింది. "నువ్వు పొరపాటు పడుతున్నావు వసుంధరా! నువ్వుకూడా దాన్ని వ్యామోహం అనుకుంటే నేనేం చెప్పగలను? మనుష్యుల్ని అర్థం చేసుకోలేక పోయానను, ఒప్పుకుంటాను. అతనిది వ్యామోహం అను, నిజమేనని యిప్పుడు నాకు తెలుస్తోంది. కాని నేనెప్పుడూ నువ్వనుకునే వ్యామోహంలో పడలేదు. ఎవ్వరేం అనుకున్నా నా కిపుడు భయం లేదు. కాని— నువ్వైనా నమ్ముతావా? కూడని చనువేదీ అతన్ని నా దగ్గరనుండి తీసికోనివ్వలేదు."

"ఛీ ఛీ! అలాంటి మాట నేను కలలోకూడా అనగలనా కల్యాణీ?" అంది వసుంధర.

కల్యాణి మళ్ళీ అందుకుని "దాని కేం? లోకం అలాంటిది. నిన్న మనిద్దరం ప్రిన్సిపాల్ దగ్గరికి వెళితే ఏమన్నాడు? ప్రకాశం పేరూ నా పేరూ జోడించి ఏవేవో కూశాడా లేదా? నేను ఊరు ఎందుకు వెళ్ళానంటాడు. నాన్న పోయాడు బాబోయ్ అని మొత్తుకున్నా అతనికి నా పరిస్థితి అర్థమైందా?" అంది కొంచెం ఉద్వేగంతో.

"పోనిద్దూ—అలాంటివేవీ మనం పట్టించుకోకూడదు. ఆయనకి మాత్రం నిజం నిలకడమీద తెలియకపోతుందా?" అంది వసుంధర.

కల్యాణి అపనమ్మకంగా చిరునవ్వు నవ్వి, "తెలుస్తుంది—తెలుస్తుంది-అవన్నీ ఉత్తమాటలు వసుంధరా! కొన్ని కొన్ని నిజాలు ఎన్నటికీ తెలియవు. ఈ మనుష్యులకి అబద్ధం రుచించినట్లు నిజం రుచించదు. నిజం నిలకడమీద తేలుతుందనీ, ధర్మం జయిస్తుందనీ—అవన్నీ పుస్తకాల్లో దగాకోర్లు రాసే మాటలు. చిన్నప్పటి నుండీ నేను చూస్తున్నానుగా. ఈ ప్రపంచంలో అమలులో ఉన్న విలువలేమిటో యిప్పటికీ నాకు బోధపడలేదు. మా తాత చండశాసనుడని పేరు. రావణాసురుడనే వారంటా. చాలా ఘాతుకాలు

చేశాడు. ఎన్నో కొంపలు కూల్చాడు. అతనికి కాలం హాయిగా వెళ్ళిపోయింది. డబ్బు సంపాదించాడు, పెత్తనం చెలాయించాడు. మా నాన్న అమాయకుడు. చాలా ధర్మంగా బతికాడు. ఎప్పుడూ యితరులే అతన్ని వాడుకున్నారు గాని, ఇంకొకళ్ల నుండి అతను తీసుకున్న దేమీలేదు. వెరెంచి ఒక్క తప్పుపని చేసి ఎరుగడు. బతికున్న ప్రతిమనిషి తన వాడేనని అభిమానంగా చూసేవాడు. ఫలితం ? ఇదిగో నేను మిగిలాను మా నాన్న పుణ్యఫలంగా. తాకట్టులో ఉన్న యిల్లు మిగిలింది. ఆచార్లుగారి వడ్డీ మిగిలింది'' అంటూ ఆగిపోయింది.

వసుంధరకి నిజంగా ఆ క్షణంలో జీవితం అంటే భయంవేసింది. సినిమాలో కూర్చున్న రిజర్వ్డు తరగతి ప్రేక్షకురాలికి; దుఃఖదృశ్యాలు చూస్తే కలిగే అనుభూతే ఆమెకీ కలిగింది. ఇలాంటి సినిమాలను యిదివరకెప్పుడూ చూడలేదు. ఈ పిల్లదేదో మామూలు దుఃఖమూ మామూలు కష్టమూ కాదు, అనుకుంది మనస్సులో. ఐతే మరేమిటి? వసుంధరకి బోధపడలేదు. కొన్ని నిమిషాలు యిద్దరూ అలా మౌనంగా ఉండిపోయారు.

కాస్సేపుండి వసుంధరే— ''ఆచార్లుగారంటే నిన్ను రైలుదాకా వచ్చి దిగబెట్టాడన్నావు, ఆయనేనా?'' అడిగింది.

"ఆఁ ఆయనే''

''వడ్డీ ఏమిటి?''

''ఏముంది ? ఇంటిమీద మా నాన్న చేసిన అప్పుకి వడ్డీ. మునసబూ ఆచార్లూ యిద్దరూ ఆ యిల్లు పంచేసుకుంటే నాకు కాణీ మిగలదు. ఇంకా నేనే బాకీ ఉంటానేమో. ఐనప్పటికీ మునసబు బాబాయి వందరూపాయలు చేతిలో పెట్టాడు. ఎప్పుడవసర మొచ్చినా ఉత్తరం రాస్తే యింకా పంపిస్తానన్నాడు. ఈ చదువు పూర్తవడానికి అతను సహాయం చేస్తాడనే నమ్మకం నాకుంది. పోతే ఆచార్లుగారు మాత్రం అరడజను బత్తాయిపళ్ళు చేతిలో పెట్టి పంపించేశాడు. మా తాతగారే ఆ ఆచార్యులుని చిన్నప్పటి నుండీ ఇంట్లో పెట్టుకుని, భోజనం పెట్టి వైద్యం నేర్పారె'' అంది కల్యాణి.

ఇంతలో పనిమనిషి వచ్చి యిద్దర్నీ స్నానానికి పిలిచింది. "పద కల్యాణీ! స్నానాలు చేసేద్దాం. తొందరగా తయారైతే మంచిది. తొమ్మిది గంటలకి మీ ఫ్రెండు కృష్ణమూర్తి వస్తానన్నాడు గదా!'' అంది వసుంధర.

కల్యాణి మొహం ముడిచేసుకుని, "అన్నట్టు అదో గొడవ ఉంది కదూ! మరిచేపోయాను. నువ్వే ఏదో మాటాడి పంపించేయి. నాకు మాటాడాలని లేదు'' అంది.

''అదేమిటలా అంటావ్? అతనెవరో నాకు ముక్కూ మొహం తెలియదు. ఆగంతుకంగా నిన్న రోడ్డుమీద తారసిల్లి నిన్ను పలకరిస్తే నీకు తెలిసిన వాడేమో, ఎందుకైనా పనికొస్తాడని ఓసారి యింటికి రమ్మన్నాను. ఏం, నీ కంత బాగా తెలియదా?''

''బాగా తెలియదు కాని, అతన్ని దూరంగా ఉంచాలన్నంత బాగామాత్రం తెలుసు. ప్రకాశానికి స్నేహితుడు మొదట్లో. ఆ మూలంగా వస్తూ పోతూ ఇందిరకి చాలా కావలసిన వాడయాడు. బాగా డబ్బుంది కాని యింకేమీ లేదు. కొంచెం విలాస పురుషుడు'' అంది కల్యాణి.

"అదా సంగతి? ఇప్పటిదాకా చెప్పావు కావేం? మనం యింట్లో లేమని! పిన్నితో చెప్పించేయనా పోనీ?'' అని వసుంధర ప్రశ్న వేస్తే, "వద్దువద్దు. అతనెలాంటివాడైతే మన కేం! ఇంటికొచ్చిన మనిషిని అమర్యాద చెయ్యకూడదు మనం కొంచెం ముభావంగా ఉంటేసరి. అర్థంచేసుకుని అతనే వెళ్ళిపోతాడు. కొంచెం కులాసా మనిషి అన్మాటేగాని చెడ్డవాడనలేదే నేను!'' అని కల్యాణి తన అభిప్రాయాన్ని వివరించి చెప్పింది. తరవాత యిద్దరూ స్నానానికిని వెళ్ళిపోయారు.

* * * * *

సరిగ్గా ఆ ఘడియల్లో కృష్ణమూర్తి కొచ్చిన్ కేఫ్‌లో కూర్చుని వేడి వేడి పెసరట్టు తింటున్నాడు. క్రితం రాత్రల్లా అతనికి నిద్రలేదు. రెండో ఆట సినిమా చూశాడు. అప్పటికీ నిద్రరాక లాడ్జిలో ఎన్. జీ. వో. లను లేపి పేకాట ఆడాడు. తెల్లవారేవరకూ బలవంతగా వాళ్ల చేత ఆడించాడు. పదిహేను రూపాయల దాకా ఓడిపోయాడు. వెధవ పదిహేను రూపాయిలు పోతేపోయాయిగాని మరిచి పోదలుచుకున్న వెన్నో తాత్కాలికంగా మరిచి పోగల్గాడు. ప్రకాశం, ఇందిర, ప్రకాశం మేనమామ శేషావతారం, ఆనందరావు—వీళ్ళందరి స్మృతులూ అతన్ని భూతాల్లాగ వెంటాడాయి. అంతవరకూ జీవితంలో దేనికీ భయపడని కృష్ణమూర్తి ప్రకాశం మేనమామను చూసి నిజంగా భయపడ్డాడు. నల్లని ఆరడుగుల శేషావతారం కృష్ణమూర్తిని మూడు రోజుల నుండీ నానా మాటలూ అని చివరకి చెయ్యిచేసు

కుందుకు కూడా సిద్ధపడ్డాడు. మూడు రోజుల క్రితం ఒక మధ్యాహ్నం తను హాయిగా భోజనం చేసి పడుకున్నాడు. మొదటిసారిగా లాడ్జి వెతుక్కుంటూ వచ్చిన శేషావతారం తన నిద్ర చెడగొట్టడమేకాక కయ్యానికి దిగాడు. ప్రకాశాన్ని అన్ని విధాలా చెడగొట్టింది తనేనట. అమ్మాయిలందర్నీ లాడ్జిలో చేర్చి తనేదో ప్రకాశం చదువంతా చెడగొట్టాడట. "ఎవరో కల్యాణి అనే పిల్లను నువ్వే లేవదీసుకొచ్చి ప్రకాశం లాడ్జీలో ఉంచావటగా! ఆ పెద్ద మనిషి ఆనందరావుగారు అంతా చెప్పారులే. ఈ వేషాలు కుదరవని ఆయనేమో ఆ లేచిపోయిన పిల్లను బైటకు గెంటేస్తే నువ్వు మా వాడితో పోట్లాట వేసుకున్నావటగా !'' అంటూ తనతో తగవుకు వచ్చాడు. మొదట్లో కృష్ణమూర్తికి శేషావతారం అంటూన్న మాటలకితలా తోకా తెలియలేదు. క్రమంగా బోధపడింది. కల్యాణి అనే పిల్లను తను తీసుకొచ్చి ప్రకాశం యింట్లో పెట్టాడు. ఆ పిల్ల అక్కడికి రాగానే కృష్ణమూర్తిని మరచిపోయి ప్రకాశం మీద మోజు చూపించింది. అదంతా గ్రహించిన ఆనందరావుగారు సంసారులున్న యింట్లో యీ గొడవంతా ఏమిటని ఆ అమ్మాయిని పంపించేశారు. ఆ కక్షకొద్దీ ప్రకాశం మీద అభాండాలు వేస్తూ కృష్ణమూర్తి శేషావతారానికి ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు వ్రాశాడు. శేషావతారం గొడవలో కృష్ణమూర్తికి అర్థమైన కథ అది.

శేషావతారం అంతగల్లంతు చేసినా కృష్ణమూర్తి గట్టిగా కలుగ చేసుకుని ఏమీ అనలేకపోయాడు. "ఏమిటీమీరనేది? దీనికేమైనా అర్థం ఆధారం ఉందా? ఆనందరావిలా ఎందుకు చెప్పాడు? పదండి మీ ముందరే అడుగుతాను'' అందామని కృష్ణమూర్తి లోలోపల అనుకున్నాడేకాని నిజానికి ఆ క్షణంలో అతని నోటంట మాటే రాలేదు. అనవలసిన మాటలన్నీ శేషావతారం అనేశాడు. కృష్ణమూర్తి నిరుత్తరుడవటాన్ని అతని నేరానికొక నిదర్శనంగా తీసికుని శేషావతారం మరింత రెచ్చిపోయి "నీకు డబ్బుండగానే సరా! నువ్వే వేషాలేసినా చెల్లిపోతుందనుకున్నావు? ఏం! ఆ తెచ్చిపెట్టుకున్న పిల్లనేదో నీ లాడ్జిలోనే పెట్టుకోలేకపోయావు? ఏదీ ఇక్కడ ఒక్క పెద్దమనిషీ లేడు సమయానికి. ఉండేనా! నలుగురినీ అడిగేద్దును. మీరంతా చూస్తూ ఎలా ఊరుకున్నారయ్యా! ఇంత వ్యవహారం జరుగుతూంటే?అని'' అంటూ మాట్లాడాడు. కృష్ణమూర్తి సహజంగా భీరువు కాడు భయంతో నోట మాటరాకుండా పోయిందనడానికి. కాని అతనికి భయపడడానికీ

ఎదుర్కోడానికీ ఇదివరకెన్నడూ ఇలాంటి పరీక్ష ఘట్టాలు రాలేదు. నిశ్చింతగా నిర్భయంగా కాలం గడిచి పోతూంది. మిన్ను విరిగి మీద పడుతుందని ఏ మానవుడూ ఊహించుకోలేడు. హఠాత్తుగా ఒక క్షణంలో నిజంగా అలా జరిగితే అప్పటి కప్పుడేం చేయగలడు. ఆ బరువుకు తలదించేయటం తప్ప తన చుట్టూఉన్న మనుష్యులు ఒకనాడు దయ్యాలై తనని పీక్కుతింటారేమోనని కృష్ణమూర్తి ఎలా ఊహించుకోగలడు? అతని ఊహకందని విషయం జరిగింది. కల్యాణిని తను లేవదీసుకు రావడమేమిటి? ప్రకాశాన్ని పాడుచేయడమేమిటి! శేషావతారానికి ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు వ్రాయటమేమిటి? ఇదంతా ఆనందరావు చెప్పడమేమిటి? ఇందులో ఏదినిజం గనుక- అది కాదు మీరు పొరబడుతున్నారు, అసలు విషయం ఇదీ! అని చెప్పటానికి కూడా వీలులేదు. శేషావతారం అనేదానిలో ఏదీ అవునటానికి వీలులేదు. గనుక, జగమంతా మిథ్య-ఈ సృష్టి, ఈ విశ్వం, ఈ మనుష్యులూ, సంబంధ బాంధవ్యాలూ, అంతా మిథ్య అనే తలంపు వచ్చినపుడు మానవుడు దేనిని గురించీ ఆసక్తి చూపలేడు. అంతా మిథ్య అయినపుడు ఆసక్తి దేనిమీద? కృష్ణమూర్తి వింటున్నదంతా మిథ్య. అంతా అబద్ధం. తానెరిగిన దానికీ శేషావతారం ఆరోపిస్తున్న దానికీ ఎక్కడా పోలిక లేదు. అందుకే అతడు ఆశ్చర్యంతో స్తంభించిపోయి అంతా వింటూ అలా నిల్చుండి పోయాడు.

శేషావతారం వెళ్లిపోయాక అలా ఏకాంతంగా కాసేపు పడుకుని సాయంత్రంఅయాక రోడ్లన్నీతిరిగాడు కృష్ణమూర్తి-ఏమిటి విచిత్రం? మనుష్యులెందుకిలా ప్రవర్తిస్తారు? ఎక్కడుంది దీనికి కీలకం? అని ఎంత ప్రశ్నించుకున్నా అతనికి జవాబు దొరకలేదు. ఇంత జరిగినా నోరు మూసుకుని తానెందు కూరుకోవాలి. వెళ్లి ఆనందరావు నడిగితే? అవును అడగాలిసిందే. అడిగి ఏంలాభం? శేషావతారంతో ఇన్ని అబద్ధాలుచెప్పిన ఆనందరావు తనతో తిరిగి అబద్ధం చెప్పడని ఎక్కడుంది? అసలా విషయమే తనకేం తెలియదని కూడా అనేయగలడు అనిపించింది. కృష్ణమూర్తికి. సాయంత్రం ఏడుగంటల దాకా తిరిగి తిరిగి ఏమైతే అయింది దీని అంతు కనుక్కోవాలి. ఆనందరావు నడిగేస్తాను. ఏం చెప్తాడో తేలిపోతుంది అనుకుని ఇందిర యింటికి వెళ్ళాడు. నడవ తలుపు ఓరగా వేసి ఉంది. తను సరాసరి లోపలికి వెళ్ళాడు. ఆనందరావు అతని గదిలో కూర్చుని పేపరు చదువుకుంటున్నాడు. కృష్ణమూర్తి లోపలికి అడుగు పెట్టగానే ఆనందరావే ముందు పలకరించాడు. "ఏమోయి?

ఎప్పుడుఊరినుండి రావటం''అని, అంతవరకూ ఆనందరావు నేవేమిటడగాలో. ఎలాముందు ప్రారంభించాలో, ఆలోచించుకుంటున్న కృష్ణమూర్తి అతని మొదటి ప్రశ్నతోటే గతుక్కుమని "అదేమిటి? ఊరినుండి రావటమేమిటి? ఎవరు చెప్పారు'' అన్నాడు. "అలా కుర్చీలో కూర్చో- అయితే నువ్వూరికి వెళ్ళలేదూ! ఎవరో అన్నారు- నువ్వూ ఆ అమ్మాయీ కలసి ఎక్కడికో వెళుతుంటే ట్రెయినులో చూశామని-అయితే అది జరిగి చాలా రోజులైంది కాబోలు-'' అన్నాడు జేబులోంచి చుట్టతీసి వెలిగించి.

కృష్ణమూర్తి మొహం తిరిగి నట్లయింది- కాని అంతలోనే తేరుకుని "ఏ అమ్మాయి- ఎవరు గురించి మాట్లాడుతున్నారు?" అన్నాడు.

"ఎవరి గురించో నీతో ఎందుకు మాట్లాడుతానూ! నీ గురించే- నువ్వు కల్యాణిని తీసుకొని వెళ్ళావని వినికిడి" అని ఆపేశాడు. కృష్ణమూర్తికి ఉక్రోషమూ, కోపమూ, పెల్లుబికి పోతూయి. కుర్చీలో కూచున్న వాడల్లా దిగ్గునలేచి "ఆనందరావుగారూ! అబద్ధాలాడడానికీ, కథల్లి ప్రచారం చేయ డానికీ మీది అందెవేసిన చెయ్యి అని అర్థం అయింది. నాతోటే మీ రిలా మాట్లాడ గల్గినపుడు శేషావతారంతో చెప్పినవన్నీ ఒక లెక్కలోకి రావు. కాని దీనంతటివల్లా మీరు సాధించే దేమిటి?" అన్నాడు ఆవేశంతో తీక్షణంగా అతని వైపు చూసి.

ఆనందరావు పీసం చలించకుండా నెమ్మదిగా చుట్ట నోట్లోనుంచి తీసి పొగవదుల్తూ "ఊరికే ఆవేశపడతా వేమిటోయ్- నీ అవసరాలు నీవి-నువ్వేదో తప్పుచేశావని నేనెవరితోనూ చెప్పలేదు. కల్యాణిని తీసుకొచ్చింది నువ్వు కాదూ- ఆమెను లేవదీసు కెళ్ళింది నువ్వుకాదా! జరిగింది జరిగినట్లు చెప్పా నంతే" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి ముఖం జేవురించింది. అతనిలోని అణువణువూ ఆనంద రావు మీద అసహ్యంతో నిండిపోయింది. మరొక్కమాట అతనితో మాట్లా డడానికికూడా అసహ్యమేసింది. గిరుక్కున తిరిగి వెళుతూ లోపలికి తొంగి చూసి "ఇందిరా!'' అని అరిచాడు.

"ఇంట్లోలేదు'' అన్నాడానందరావు ముక్తసరిగా.

కృష్ణమూర్తి బయటికి వచ్చేశాడు. తలెత్తి డాబా మీదకు చూశాడు కాని ప్రకాశం గదిలో దీపంలేదు.

కృష్ణమూర్తికి ఒక్కసారిగా పిచ్చెక్కినట్లయింది. తనకే మతిపోయిందా! లేక ఆనందరావుకా? అర్థంకాలేదు తనకు. ఆ రాత్రంతా అర్థం కాని బాధతో మూల్గిందతని మెదడు. మరునాడుదయం హాస్పిటలుకు వెళ్ళి ప్రకాశాన్ని కలుసుకుందుకు ప్రయత్నించాడు కాని ప్రకాశం దొరకలేదు. ఏమీ తోచక కృష్ణమూర్తి తిరిగిన చోట తిరగకుండా తిరిగాడు. నాలుగు పెట్టెలు సిగరెట్లు కాల్చాడు. కనీసం పదికప్పులైనా కాఫీతాగాడు. పూర్ణాలో మొదటి ఆట సినిమా చూసి సరస్వతీలో మళ్ళీ రెండో ఆట సినిమాకివెళ్ళాడు. ఈ ఆరాటంలో మధ్య మధ్య కల్యాణి ఎక్కడుందసలు? ఎలా తెలుసుకోడం అనే బాధ ఎక్కువవుతూ వచ్చింది. ఆ మర్నాడు మధ్యాహ్నం యూనివర్శిటీకి వెళదామా అనుకుని బయలుదేరిన కృష్ణమూర్తికి తోవలో బస్సు స్టాపుదగ్గర కల్యాణీ, వసుంధర కన్పించారు. ఎదురుగా వెళ్ళి పలకరించాడు. కల్యాణి ముభావంగానే జవాబు చెప్పింది. "ఎక్కడుంటున్నారు" అని ప్రశ్నించాడతను. "ఇదిగో ఈ అమ్మాయి దగ్గర'' అని వసుంధరని పరిచయం చేసిందామె. ఇంతలో బస్సువచ్చేసింది. "వస్తాం'' అని బస్సెక్కిపోతూ వసుంధర "ఒకసారి మాయింటికి రండి'' అని ఆహ్వానించింది. "మీ ఇల్లెక్కడో చెబుతారా దయచేసి!'' అడిగాడు కృష్ణమూర్తి. "డాబాతోటతో సినిమాహాలు ప్రక్కనే ఉన్న డాబాయిల్లు'' అంటూనే బస్సెక్కింది. కృష్ణమూర్తి బస్సు కదల బోతూంటే "రేపుదయం తొమ్మిది గంటలకు వచ్చి కలుసుకుంటాను''— అనేసి వెనక్కి తిరిగిపోయాడు.

అక్కడనుండి అతని కాళ్లు సరాసరి వాల్తేరు రైల్వే స్టేషనువేపు దారితీశాయి. సగం దూరం వెళ్ళేదాకా ఎటు వెళుతున్నాడో తనకే తెలియదు. కల్యాణి కనపడింది. ఎక్కడుందో తెలిసింది. లో లోపల అతని కేదో అనిర్వచనీయమైన సంతృప్తి కలిగింది. ఉన్మత్తుడి వలె నడక సాగించాడు. అల్లంత దూరంలో వాల్తేరు స్టేషను కనిపించే సరికి తప్పుదారి పట్టినట్లు గ్రహించాడు. రైల్వే పరిసరాలలో నిలుచునే సరికి హఠాత్తుగా మెరుపు వంటి ఆలోచన తట్టింది. వాచీ చూచుకున్నాడు. ఐదు గంటలు అప్పుడే దాటింది. ఇంకో పదినిమిషాల్లో ఇందిర ఆఫీసు నుండి ఆ దారినే ఇంటికి రిక్షాలో వెళుతుంది. కాస్సేపు ఆ రోడ్డుమీదే పచారు చేస్తే ఇందిర ఎదురు పడవచ్చు.

అంతపనీ జరిగింది. దూరం నుండి వస్తున్న ఇందిర రిక్షాను పోల్చి ఎలక్ట్రిక్ స్తంభాన్ని ఆనుకుని నించున్నాడు. అతన్ని రిక్షా సమీపించగానే ఇందిర

చేటంత మొహం చేసుకుని సీటులోంచి ముందుకి వంగుతూ రిక్షావాడిని ఆపమని "హల్లో మైడియర్ కృష్ణమూర్తి! ఎక్కడనుండి ఎక్కడికి?" అని పలుకరించింది.

కృష్ణమూర్తి సీరియస్‌గా మొహం పెట్టి "మీ ఆఫీసుకే. నిన్ను కలుసుకుందామనే వస్తున్నాను" అన్నాడు.

ఇందిర రిక్షా దిగిపోయి "అరె! తమాషాగా లేదూ! ఎలాగైనా నిన్ను కలుసుకోవాలని నిన్నటినుండీ అనుకుంటున్నాను. అసలు యీ సాయంత్రం మీ లాడ్జికి రావాలనుకుంటున్నాను. భలేవాడివే! ఇద్దరం ఒక్కలా ఆలోచిస్తూ, ఒకరికోసం ఒకరం తహతహలాడి పోతున్నామన్నమాట!" అంటూ ఫుల్‌స్టాపులూ, కామాలూ లేకుండా గలగలా మాటాడేసింది. కృష్ణమూర్తి దిగ్భ్రాంతుడైనాడు, ఏమిటి యీ అమ్మాయి? ఎంత చక్కగా నటించగలదూ?- అనుకున్నాడు; పెల్లుబుకుతున్న కోపాన్ని అణచి పెట్టి

"ఇంత తహతహలాడే దానివి మొన్న సాయంత్రం ఇంట్లో ఉండి కూడా లేనట్లు నాన్నచేత బొంకించావేం? కల్యాణి మీదా నా మీదా లేని పోని పుకార్లు పుట్టిస్తున్నావేం? మొత్తంమీద భలేదానివి ఇందిరా! నీతో జోక్యం పెట్టుకోవడం నాదే బుద్ధి పొరపాటు!" అన్నాడు. ఇందిర జవాబు చెప్పలేదు. మౌనంగా అలా నిలబడిపోయింది. ఇద్దరి కళ్ళూ కలుసుకున్నాయి. ఉన్నట్టుండి ఆమె కళ్లలో గిర్రున నీళ్లు తిరగడం మొదలెట్టాయి. అశ్రు బిందువులు అలా దొర్లిపోయాయి. ఆ హఠాత్పరిణామానికి కృష్ణమూర్తి గుండె చెదిరిపోయింది.

"అదేమిటి ఇందిరా!" అన్నాడు. అంతకంటె ఏమనడానికీ అతనికి మాటలు పెగలలేదు.

ఇందిర చప్పున పైటకొంగుతో కళ్ళు తుడిచేసుకుని "పోదాం వస్తావా?" అంది. "ఎక్కడికి? ఇంటికేనా?" అని కృష్ణమూర్తి అంటే, "కాదులే-చెప్తాను పద ముందు రిక్షా ఎక్కు" అంది ప్రాధేయ పూర్వకంగా. కృష్ణమూర్తి ఇందిర పక్కనే కూర్చున్నాడు.

దారిలో రుద్ధకంఠంతో ఇందిర చెప్పడం సాగించింది: "జరిగిన దానికి నన్ను క్షమించు కృష్ణమూర్తీ. నాకంతా తెలిసింది. ఆ దిక్కుమాలిన

శేషావతారం-అంటే ప్రకాశం మేనమామ- నీదగ్గరకొచ్చి వెధవ కూతలేవో కూశాడట కదూ! నాన్నతో చెప్తూంటే విన్నాను—"

కృష్ణమూర్తి అడ్డు దగిలి, "నా సంగతి సరే- ఆ దిక్కులేని కల్యాణి మీద మీ కందరికీ అంత కక్ష దేనికి? తండ్రి చచ్చి ఆ పిల్ల ఏడుస్తూంటే యీ లేనిపోని స్కాండల్సన్నీ దేనికి?" అన్నాడు.

"రామరామ! ఏం చెపితే నమ్ముతావు నువ్వు? ఎలా చెపితే నమ్ముతావు? చాలా విషయాలు నా ప్రమేయం లేకుండా జరిగిపోయాయి కృష్ణా!" అంది ఇందిర.

కృష్ణమూర్తి అదిరి పడ్డాడు. "కృష్ణా!? అదేమిటి-అలా పిలవడం ఎప్పటినుండీ?" అన్నాడు.

ఆ ప్రశ్నకి జవాబు చెప్పకుండా ఇందిర మళ్ళీ ప్రారంభించింది: "నీతో చాలా చెప్పుకోవాలి. నీకు చాలా సంగతులు తెలియవు కృష్ణా! ఈ ఇందిర ఏమిటో నీకు అసలే తెలియదు."

"తెలియకేం? బాగా తెలుసు. అందులో వారం రోజులనుంచీ మరీ బాగా తెలుసు. ఆ తండ్రికి తగిన కూతురువి!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి కసిగా.

"జరిగిందేమిటో పూర్తిగా ముందు విను కృష్ణమూర్తీ! ఆనక నీ యిష్టం వొచ్చినట్లు నన్ను అర్థంచేసుకో ఫరవాలేదు. నీతో వచ్చిన తంటాయే ఇది. నే నేమిటో నీకు అర్థం కాలేదు. ఇంతవరకూ ఆ అవకాశం కూడా రాలేదు. నా అంత దురదృష్టవంతురాలు మరొకర్తె లేదనుకో కృష్ణమూర్తీ! హాయిగా ఆడుతూ పాడుతూ బతికేసే ఇందిరను నువ్వు ఎరుగుదువు గాని రాత్రులకు రాత్రిళ్లు ఒంటరిగా గదిలో కూర్చుని ఏడ్చే ఇందిర నీకు తెలీదు. నాకు జీవితంలో పెద్దశాపం మా నాన్న అనుకో."

"మీ నాన్నకేం? మహారాజు! ఏదో నువ్వు ఆర్జించి పెడుతూంటే తింటూ, నాబోటి వాళ్ళ జేబులు తడుముతూ చుట్టకాల్చుకుంటూ పడున్నాడు. నువ్వు ఎన్ని ఆటలాడినా కిక్కురు మనడు."

"అదే నా ఖర్మ కృష్ణమూర్తీ! నువ్వేకాదు, లోకం అంతా అలాగే అనుకొంటుంది. కాని- లోగుట్టు పెరుమాళ్ళ కెరుక. నలుగురి

ముందూ అలా ఉంటాడు. ఒక్కరైనా ఉన్నప్పుడు ఎంత రంపంకోత పెడతాడో, ఎన్నెన్ని మాటలంటాడో ఎవరికి తెలుస్తుంది? శత్రువులకి కూడా జన్మజన్మాలకీ అలాంటి నాన్న వొద్దు. ఎంతసేపూ తన సుఖమే తనది. మొదటినుండీ వక్రమార్గాలకి అలవాటు పడ్డాడు. నువ్వనుకుంటు న్నావు గాని, నాన్న దగ్గర నాకెంత చనువో అంత భయం. ఆడవాళ్ళ మనస్సు నీకు తెలియదు కృష్ణమూర్తీ. విధిలేక, గతిలేక-యీ ఉద్యోగం చేస్తున్నాను. మా నాన్నకూడా అందరిలాంటి నాన్నఅయితే నాకిన్ని తిప్పలెందుకు? నాకూ ఓ యిల్లూ సంసారం, నాదీ అనుకునే ఒక బతుకూ—''

"—అదంతా సరేలే, దానికీ-యీమధ్య జరిగిందానికి సంబంధం ఏమిటి?''

"చాలా సంబంధం ఉంది. నాన్న చేస్తున్నది కొంతవరకూ తప్పేన నుకో. నామీద కసి తీర్చుకుంటున్నాడు కాని, ఒక్కటి తెలుసుకో కృష్ణమూర్తీ. కల్యాణికూడా నువ్వనుకొనేంత అమాయకురాలు కాదు. ప్రకాశానికీ ఆ అమ్మాయికీ మధ్య చాలా గ్రంథం నడిచింది. ఎంత వరకూ వెళ్ళకూడదో అంతవరకూ వెళ్ళారు. కాని మళ్ళీ యిద్దరిమధ్యా ఎందుకో పోట్లాట వచ్చింది. అంచేత ప్రకాశంమీద కసి తీర్చుకోడానికి అతని మేనమామకి దొంగ ఉత్తరాలు రాసింది. తనకీ ప్రకాశానికీ మధ్య నేనేదో అడ్డొస్తున్నానని ఆవిడగారి అనుమానం. చూడు ఎలా ఉందో! దొరక్క దొరక్క నాకు ప్రకాశమే దొరికాడా? పోనీ గదా. అవస్థలు పడుతోందని యింట్లో తెచ్చిపెట్టుకుంటే ఎన్ని గొడవలు సృష్టించిందో చూడు. అసలా పిల్ల తత్వమే అంత. ప్రకాశంతో స్నేహం చెడిపోయాక ఆవిడగారి దృష్టి నీమీద పడింది.''

ఆ మాట వినేసరికి కృష్ణమూర్తికి తేలుకుట్టినంత పనైంది. "నాన్సెన్స్! ఎందుకు ఇందిరా అంతలేసి మాటలనేస్తావు? ఆ అమ్మాయి నాతో తెగించి ఒక్క అయిదు నిముషాలు మాట్లాడిన పాపాన ఎన్నడూ పోలేదు" అన్నాడు.

"అలా అన్నావా? గది మార్చేసిన రోజున నాన్న అడిగాడు, అంత అర్జంటుగా ఎందుకు వెళ్ళిపోతావని. "కృష్ణమూర్తి నాకోసం వేరే గది చూశాడు. అంది. కావలిస్తే నాన్న నడుగు."

"అడగాలిసిందే మీ నాన్నని! నీ అసలు క్షోభ వేరు. ప్రకాశానికీ నీకూ మధ్య ఆ అమాయికురాలు అడ్డొచ్చింది. నువ్వూ మీ నాన్నా కలిసి ఆ చవటగాడిని బుట్టలో వేసుకు ఆడిస్తున్నారు. తీరా వాళ్ళ మేనమామ వచ్చి గొడవ చేసేసరికి యింకెవరిమీదో అన్నీ తోసేసి మీరు తప్పుకుని ప్రకాశాన్ని కాపాడారు. కాని-"

ఇందిర చాలా ఉద్వేగంగా "ప్రమాణ పూర్తిగా చెపుతున్నాను కృష్ణమూర్తీ! నా కలాంటి ఆలోచనలు లేవు. ఒకింట్లో ఉంటున్నాం గనక చనువుగా ఉంటే ఉంటున్నానేమో గాని- దొరక్క దొరక్క నాకా కోతి మొహం ప్రకాశమే దొరకాలా?" అని హెచ్చుస్థాయిలో అంది.

"ఏమిటా కేకలు! మన గొడవంతా ఆ రిక్షావాడికి కూడా వినబడాలా?" అని కృష్ణమూర్తి మందలింప చూశాడు. కాని ఇందిర, "వింటే విన్నాడు. ఇలా ఎంత వందికని భయపడుతూ బతకను నేను? కావలిస్తే ఆ కల్యాణినీ ప్రకాశాన్నీ ఊరేగమను. నాకేం? అంతేలే కృష్ణమూర్తీ! ఇవి కల్యాణివంటి నంగనాచులకే రోజులు. చాపకింది నీరులా ఉండి తెరవెనుక ఎన్ని భాగోతాలాడినా చెల్లిపోతూంది. నాలా డబడబ లాడేస్తూ నిష్కపటంగా అందరితోనూ చనువుగా ఉంటే అన్నీ బాధలే" అని మరింత ఉద్రేకంగా అంది.

ఇంతలో రిక్షా మెయిన్‌రోడ్డు సమీపించింది. "ఇక్కడింక దిగిపో కృష్ణమూర్తీ! నాన్నచూస్తే చంపేస్తాడు. నాన్న యిప్పుడన్నీ కొత్తరూల్సు పెట్టాడు. జరిగిన గొడవలు చాలు, యింక ఎవరితోనూ చనువుగా తిరక్కు అన్నాడు" అంది ఇందిర. కృష్ణమూర్తి రిక్షాదిగి పోయాడు. అతనివైపు లాలనగా చూస్తూ ఇందిర, మళ్లీ ఎప్పుడు కలుసుకోవడం? కొన్నాళ్ళదాకా ఇంట్లో కలుసుకోవడం మంచిది కాదు. రేపు సాయంత్రం ఐదింటికి మా ఆఫీసుకి రారాదూ? ఇద్దరం కలిసి బీచికి పోదాం. నీతో ఇంకా చాల ముఖ్యమైన సంగతులు చెప్పాలి" అంది.

"చూద్దాంలే!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"చూద్దాం కాదు. తప్పకుండా రావాలి. లేకపోతే నా మీద ఒట్టే! ...... మా కృష్ణమూర్తి మంచివాడమ్మా! తప్పకుండా వస్తాడు!

రేపు మధ్యాహ్నం ఫోన్ చెయ్యి. టాటా!" అని చెయ్యి ఆడించింది. రిక్షా కదిలి పోయింది.

కృష్ణమూర్తికి బుర్ర తిరిగిపోయి కడుపులో ఏదో తిప్పినట్లయింది. నడుచుకుంటూ తిన్నగా లాడ్జి చేరుకున్నాడు.

ఆ రాత్రే రెండో ఆట సినిమా చూశాడు. తెల్లవార్లూ పేకాడాడు.

* * * *

హోటల్లో కూర్చుని పెసరట్టు తింటున్న కృష్ణమూర్తికి క్రితం సాయంత్రం ఇందిరతో జరిగిన సంభాషణంతా టేప్ రికార్డింగ్‌లా బుర్రలో మార్మోగుతున్నది. తను చిత్తుగా ఓడిపోయానని అనుకున్నాడు. ఇందిర చాతుర్యం తలచుకుంటే అతనికి భయంవేసింది. ఇందిరలాంటి వ్యక్తిత్వం అతని అనుభూతికి అందనటువంటిది. కృష్ణమూర్తి పుట్టిపెరిగిన వర్గం వేరు. అక్కడ వాతావరణం వేరు. ఇన్ని సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన ఉద్వేగాలేవీ అతని పరిధిలో ఎన్నడూ తారసిల్లలేదు. జీవితాన్ని రెండు చేతులతోనూ ఆస్వాదించేవాళ్లు అక్కడా ఉన్నారుగాని, యిలాంటి గమ్మత్తులు ఎరుగరు. చాపల్యాలను వాళ్ళు తీర్చుకునే పద్ధతులు వేరు. అందులో మానసికమైన వేదనలు ఏవీ ఉండవు. ఏ కోర్కెలయినా, ఇంద్రియాల వరకే పరిమితంగాని మనస్సుల దాకా ప్రసరించవు. డబ్బుకోసం మోసాలు చెయ్యడాలు, ఆడపిల్లకోసం బరిసెలతో నరుక్కోవడాలు, పొడుచుకోవడాలు యివన్నీ ఉంటాయి గాని—వాటిలో అర్థం కానిదేదీ ఉండదు. అందరికీ తేటతెల్లమైన ఉద్వేగాలవి. ఇప్పుడు తననుభవిస్తున్నది ఇంకో రకం ఉద్వేగం. మానసికమైన అశాంతి యిదివరకెన్నడూ కృష్ణమూర్తి ఎరుగడు. ఇప్పుడది అతనిని వేధిస్తున్నది. ఏం కావాలి? స్పష్టమైన ఆలోచనలేవీ కృష్ణమూర్తి మెదడులో లేవు గాని—అతని మానసిక కాసారంలోకి కొత్తరకం రంగురంగుల చేపలు ప్రవేశించి గమ్మత్తు గమ్మత్తుగా యీదుతున్నాయి. అవన్నీ కలగా పులగంగా అడుగునుండి పైకీ, ఆమూలనుండి యీ మూలకీ దూసుకుపోతుంటే-ప్రశ్నాతరంగాలు లేచి అతన్ని వేధిస్తున్నాయి. ఇందిర మంచి మనిషా చెడ్డమనిషా? ఎందుకిలా అందర్నీ ఏడిపించేస్తోంది? ఇంకొకర్ని ఏడిపించనిదే తాను సుఖపడడం చేతకావడంలేదేం ఆ అమ్మాయికి? అన్నీ పోగొట్టుకొని ఎన్నిత్యాగాలు చేసినా కల్యాణికి కష్టాలమీద కష్టాలే ఎందుకు వస్తున్నాయి?

ఎవరో వెన్నుమీద చరిచినట్లయింది అతనికి. "వెళ్ళు కల్యాణిని వెంటనే చూడు" అని ఎవరో అన్నట్లనిపించింది. గబాగబా కాఫీముగించి రోడ్డుమీద పడ్డాడు. సిగరెట్టు వెలిగించి డాబాతోట వేపు నడక సాగించాడు. తీరా వెళితే కల్యాణి తనతో సరిగా మాటాడుతుందా? తన భయానికి తనకే నవ్వొచ్చింది. ఆమెతో తనెప్పుడూ చనువుగా మాటాడలేదు. కాని, ఆమెను చూస్తే ఎప్పుడూ తనకు గౌరవభావమే కలిగింది. ఏదో నిండుతనం, హుందాతనం, ఆమెలో కనిపించేవి. కల్యాణి మర్యాదయిచ్చి మర్యాద పుచ్చుకొనే అమ్మాయి అనేభావం ఎప్పుడో అతనిలో స్థిరపడి పోయింది. కల్యాణి సరిగానే మాటాడుతుంది. కాని, తను ఆమెతో సరిగా మాటాడగలడా అనుకున్నాడు.

ఇల్లు సమీపించాడు. గేటుతలుపు ఓరగా తీసి ఉంది. ఇల్లు ఇదేనా అని సందేహిస్తూ లోపలికి అడుగుపెట్టాడు. ముందరి అరుగుమీద కుర్చీలు వేసి ఉన్నాయి అదిగో కల్యాణి! కుర్ర కుర్చీలో ఒదిగి కూర్చుంది. పక్క కుర్చీలో వసుంధర. మూడోమనిషి ఎవరో వాళ్ల కెదురుగా కుర్చీలో కూర్చుని మాటాడు తున్నాడు. ఎవరది?

కృష్ణమూర్తి రావడం దూరంనుండీ చూసిన వసుంధర, "ఓ కృష్ణమూర్తిగారా! రండిరండి! కల్యాణీ! మీ కృష్ణమూర్తిగారు వచ్చారు. అప్పలమ్మా! ఇంకో కుర్చీ తీసుకురా!" అని లోపలకు కేక పెట్టింది. మెట్లెక్కుతున్న కృష్ణమూర్తి తనకళ్ళను తనే నమ్మలేకపోయాడు! మూడోకుర్చీలో కూర్చుంది మునసబు రామినాయుడు. మెట్లమీదే కొయ్యబారిపోయిన కృష్ణమూర్తికి ఒక్కఅడుగు ముందుకు పడలేదు.

అప్పలమ్మ కుర్చీ తెచ్చివేసింది. "రండీ కృష్ణమూర్తిగారూ! రండి కూర్చోండి" అంది వసుంధర.

"కూర్చోండి కృష్ణమూర్తిగారూ!" అంది కల్యాణి.

కూర్చున్నాడు కృష్ణమూర్తి.

10

సరిగ్గా అదే సమయాన—ఆ డిసెంబరు ఆదివారం ఉదయం తొమ్మిది గంటల ప్రాంతాన—ఇక్కో ఇంటి అరుగుమీద ప్రకాశం కూర్చుని ఆలోచనల్ని నెమరు వేసుకుంటున్నాడు. ఆ రెండు అరుగులకీ మధ్య కొన్ని వందల మైళ్ళదూరం ఉంది. సమయం అదేనైనా, వసుంధరా, కల్యాణి, రామినాయుడూ, కృష్ణమూర్తీ కూర్చున్న ఇంటరుగు వాల్తేరులో ఉంటే ప్రకాశం కూర్చున్న ఇంటరుగు నిడదవోలుకి నాలుగుమైళ్ళ దూరంలో వేలివెన్ను గ్రామంలో ఉంది. పాతకాలపు పెంకుటిల్లది. తండ్రి తాతల నుండి శేషావతారానికి సంక్రమించిన మండువా లోగిలి. శేషావతారం ఆ యింట్లోనే పుట్టి పెరిగాడు. ప్రకాశం తల్లి ఆ యింట్లోనే పుట్టింది. ప్రకాశం పుట్టింది ఆ యింట్లో కాదుగాని, తన మూడోయేట తండ్రిపోయి నప్పటినుండి అక్కడే ఆ యింట్లోనే పెరిగాడు. శేషావతారం పడగనీడలో పెరిగాడు.

వేరొక అరుగుమీద రామినాయుడికి అభిముఖంగాఉన్న కుర్చీలో కృష్ణమూర్తి ఏ క్షణాన కూర్చున్నాడో, అదే క్షణాన ప్రకాశం కుర్చీలోంచి చివాలునలేచి అరుగుమీద పచారుచేయడం మొదలుపెట్టాడు. అత్తయ్య వీధిగుమ్మంలోంచి అరుగుమీదికి తొంగిచూసి, "అబ్బాయ్ ప్రకాశా, కాఫీ, యిదిగో, తీసుకో" అంది. ప్రకాశం అదిరిపడి, "కాఫీ పొద్దున్నే తాగేశా నత్తయ్యా!" అన్నాడు.

అత్తయ్య చిరునవ్వు ఒలకబోస్తూ, "తెలుసోయ్! ఎప్పుడో చీకటుం డనగా తాగిన కాఫీ ఇంకా కూర్చుందా? ఈపాటికి అరిగేపోయుంటుంది. మీ పట్నంవాళ్ళకి కాఫీ లేందే క్షణం గడవదుగా! తీసుకో!" అంటూ గ్లాసు అందించింది. ప్రకాశానికి ఏమీ బోధపడలేదు. ఆ "పల్లెటూరు" అత్తయ్య రోజుకి అధమపక్షం పదిసార్లయినా కాఫీ తాగుతుంది. కాఫీ లేకపోతే అవిడకి కళ్ళు తిరుగుతాయి; గుండె దడవస్తుంది. అదటుంచి, ఎన్నడూ లేనిది యింత అభిమానం ప్రకటిస్తోందేమిటి అత్తయ్య? కాఫీ సంగతి దేవు డెరుగు, అత్తయ్య పొద్దున్న ఒకసారి యిచ్చేకాఫీ కూడా ఏ రకానిదో

ప్రకాశానికి చిన్నప్పటినుంచీ అనుభవమైన విషయమే. అత్తయ్యకీ మావయ్యకీ "ఫస్టుఫిల్టరు" కాఫీ. తనకీ, అమ్మకీ ఆ మిగిలిపోయిన పిప్పిలోనే మరిన్ని ఉడుకునీళ్ళు పోసిన కాఫీ. తల్లి వంట చేస్తూంటే అత్తయ్యా వేరే కుంపటి మీద టిఫినుచేసి గోప్యంగా తన కూతుళ్ళ కిద్దరికీ పెట్టుకునేది కాని తన సంగతే పట్టించుకునేది కాదు. భోజనాల దగ్గిరా అత్తయ్యా అదే సంస్కారం ప్రదర్శించేది. అత్తయ్యా వడ్డిస్తే తను భోజనం చేసిన అనుభవాలు వంట బట్టేసిన ప్రకాశానికి, తదుపరి పెరిగి పెద్దవాడై కాలేజీకి వెళ్ళాక కూడా అన్నం తినడమంటే హాయి పోయి బాధపడేవాడు. ఎక్కడ అన్నానికి కూర్చున్నా అత్తయ్యా ఆప్యాయమే జ్ఞాపకమొచ్చి అన్నహితవు పోగొట్టుకున్నాడు. అలాంటి అత్తయ్యా హఠాత్తుగా యిలా రెండోసారి కాఫీ యిస్తోందేమిటి ?

అక్కర్లేదనే ఆత్మాభిమానం ప్రకటించే ధైర్యంలేదు. తనకిమళ్ళీ. గ్లాసు అందుకుంటూ "మావయ్యా ఏం చేస్తున్నాడు?" అన్నాడు.

"స్నానం చేస్తున్నారు. నిన్ను ఎక్కడికీ వెళ్ళొద్దన్నారు. పనుందట" అనేసి అత్తయ్యా లోపలికి అదృశ్యమైంది.

క్రితం రోజు రైలుప్రయాణం, రాత్రి నిద్రలేమి, మనస్సులో అశాంతి,—అన్నిటివల్లా అలసిపోయి ఉన్నాడు ప్రకాశం. కాఫీగ్లాసు గబగబా కాళీచేసి వాలు కుర్చీలో కళ్ళుమూసుకు పడుకున్నాడు. తన శరీరం తనకే బరువుగా తోచింది. "ఎవరిది యీ శరీరం? నేనంటే ఎవరు ?" అనే తాత్విక జిజ్ఞాసలో పడ్డాడు. ఎవరు తను? ఎవరేమిటి?—ఎవరేమిటి— డాక్టరు ప్రకాశం, ఎం. బి. బి. యస్., ఇందిరకు ప్రియస్నేహితుడు. కల్యాణికి అభయహస్తం యిచ్చిన ధీరోదాత్తుడు. వెంకాయమ్మగారి కొడుకు. శేషావతారంగారి మేనల్లుడు. అలా అలా ఏవో స్మృతి సరిహద్దులలో ఆలోచనలలో మరీ బరువెక్కిపోయి చిన్న కునుకు పట్టి కుర్చీలో అలాగే నిద్రపోయాడు.

మేనమామ శేషావతారం ఇంతట్లో స్నానం ముగించి బట్టలు వేసుకున్నాడు. అతని శరీరానికి అలసటగాని మనస్సుకు అశాంతికాని లేవు. ఆరడుగుల శరీరం అతనిది. నల్లశానాపరాయితో చేసినది. ఆ మనస్సులో ఎప్పుడూ ఎత్తుగడలూ పన్నుగడలూ, డబ్బుకోసం పాచికలూ తప్ప ఇతరమైన అశాంతి ఏదీలేదు. అతని చదువల్లా జీవితమనే బడిలో. అతనికి తెలిసిందల్లా డబ్బు

అనేది చాలాగొప్ప పదార్థమనీ; దేముడికి పర్యాయపదమనీ. తప్పుడుసాక్ష్యాలు పలకడం, దొంగదస్తావేజులు సృష్టించడం, అతనికి వెన్నతో పెట్టిన విద్యలు. వితంతువుల ఆస్తులు కాజేయడం అతని ముఖ్య ఆదర్శాలలో ఒకటి. నీతి, అవినీతి రెండింటికీ శేషావతారం అతీతుడనే చెప్పాలి. మనిషి ప్రవర్తనకి అటువంటి రెండు విభాగాలు ఉన్నాయని అతని కెన్నడూ తట్టలేదు. చేప నీటిలో ఈదుతుంది. అది దాని సహజగుణం. పక్షి గాలిలో ఎగురుతుంది. అదీ అంతే. ఆ ఈదడానికీ ఎగరడానికీ నీతి అవినీతులుండవు. అలాగే శేషావతారం డబ్బుమీద వ్యామోహానికీను. కర్ణుడు సహజకవచ కుండలాలతో పుట్టినట్లు ధనార్జనకు కావలసిన హంగలన్నిటితో శేషావతారం అవతరించాడు. "అబద్ధం సాక్ష్యం చెప్పడం తప్పుకదయ్యా!" అని యెవరైనా అంటే అతను నిజంగా ఆశ్చర్యపోతాడు. "అదేమిటండీ! అలా అంటారు! లక్ష్మి దానంతటదే నడిచివస్తుంది టండీ! ప్రయోజకుడన్నవాడు నాలుగు రాళ్లు సంపాదించుకోవడం ముఖ్యంకాని అడుగడుగునా మీనమేషాలు లెక్కపెడుతూ కూర్చుంటే తెలివితక్కువ కదండీ!" అంటాడు. అందుకే చెల్లెలి భర్త పోయినపుడు చెల్లెలినీ మేనల్లుడినీ తెచ్చి యింట్లో పెటుకున్నాడు. చెల్లెలు ఏమీ ఎరుగని అమాయకురాలు. భర్తపోయిన నాటికి పదెకరాల పొలం ఉండేది. శేషావతారం చెల్లెలి ఆస్తికి యాజమాన్యం వహించి ఆ కష్టానికి ప్రతిఫలంగా క్రమంగా దాన్ని కరిగించి కొంత మేనల్లుడి చదువుకి పెట్టుబడిగా పెట్టి, కొంత రాజమండ్రీలో తానొక ఇల్లు కట్టుకునేందుకు సద్వినియోగం చేశాడు. డబ్బు మేనల్లుడిదే అయినా చూస్తూ చూస్తూ అందులో కొంత నెలనెలా అతడికి పంపడం బాధాకరంగా ఉంది. ఈ ప్రపంచంలో ప్రేమలు రకరకాలు. కొందరు వ్యక్తుల్ని ప్రేమిస్తారు. మరి కొందరు విజ్ఞానాన్ని ప్రేమిస్తే ఇంకొందరు కళలని ప్రేమిస్తారు. శేషావతారం రూపాయలను ప్రేమిస్తాడు. ప్రేమికుడు ప్రియురాలి ఎడబాటు సహించలేడు. శేషావతారం ప్రియురాలు డబ్బు.

కష్టపడి రాజమండ్రిలో ఇల్లయితే కట్టాడు కాని అది పూర్తియేసరికి ఐదువేలు అప్పుల్లో పడ్డాడు. తీర్చడమెలా? ఒక్క నాలుగు నెలలు కళ్లు మూసుకుంటే ప్రకాశం డాక్టరవుతాడు. ఆ డాక్టరు ప్రకాశం కళ్లు తెరచేటప్పటికి "అబ్బాయి! నీ డాక్టర్ గిరీకే ఆస్తంతా కరిగిపోయింది. ఇంక నీది అనేది దమ్మిడీ లేదు" అని చెప్పడానికి, అవసరమైన లెక్కలు చూపించడానికీ, తగిన ఏర్పాట్లన్నీ ఇదివరకే పూర్తిచేసుకున్నాడు శేషావతారం.

అందుచేతే ఇంటిమీద తెచ్చిన ఐదువేలూ తీర్చడానికి ప్రకాశం ఆస్తి ఏమీ లేదు గాని ప్రకాశం మిగిలాడు. మంచి వ్యాపారస్థులకు ఏ వస్తువు ధర ఎప్పుడు పెరుగుతుందో, ఎప్పుడు తరుగుతుందో, ఎప్పుడు గిరాకీ హెచ్చుతుందో కరతలామలకం. శేషావతారం వస్తువులతో వ్యాపారం చేయడు. కాని మనుష్యులతో వ్యాపారం చేయడంలో మంచి విజ్ఞత కలవాడు. ఎక్కడ గిరాకీ ఉందో క్షణంలో తెలుసుకోగలడు. గిరాకీని బట్టి ధర పెంచేయగలడు. ఎలాగైనా బేరాన్ని లొంగదీసుకొని నాలుగుడబ్బులు చేసికోగలడు. కిందటేడే రామప్ప కూతురు పెళ్ళి కాలేదని ఆ ఇంటిల్లిపాదీ కుంగిపోతున్నారని విని ఆపద్బాంధవుడిలా వెళ్ళి, అమలాపురంలో అపరకర్మలు చేయించే పౌరోహిత్యుని కొడుకుని వెతికి పట్టుకొచ్చాడు. ఆ పెళ్ళికూతురికి ఒక కాలుకుంటి. అందుకే ఎన్ని సంబంధాలొచ్చినా తిరిగి పోతున్నాయి. శేషావతారం ఆదుకోకపోతే ఆ అమ్మాయిగతి ఏమయ్యేదో! సమయానికి సంబంధం వెతుక్కొచ్చాడు. రామప్పకున్న ఒకే ఒక ఆస్తి నాలుగుగదుల పెంకుటిల్లు. నాలుగుచోట్ల తిరిగి ఆ యింటిమీద రెండువేలు అప్పిప్పించాడు శేషావతారం. అప్పిప్పించినందుకు అయిదువందలు, సంబంధం వెతికివచ్చినందుకు రెండు వందలు, ఈ కుంటిపిల్లను పెళ్ళాడడానికి వాళ్ళను ఒప్పించినందుకు మరొకవంద అంటూ ఎనిమిదివందలు కాజేశాడు. "పౌరోహిత్యాలు చేసుకుచే వాడికి అందులో బ్రహ్మాండమయిన చెవుకున్న వాడికి ఎవరిస్తారయ్యా వెయ్యిన్నూటపదహార్లు కట్నం?" అని ఆ యిప్పించిన ఘనకార్యానికి నూట పదహార్లు అమలాపురం పంతులు దగ్గర పుచ్చుకున్నాడు. మొత్తంమీద ఆ కుంటిపిల్ల ధర్మమా అని శేషావతారం ఆ యేడు పొలం పెట్టుబడికి నిలవలోంచి దమ్మిడీ వెచ్చించకుండా గడిచిపోయింది.

నెల్లాళ్ళ క్రితం చుట్ట కాల్చుకుంటూ వీధరుగుమీద కూర్చుని, ఏదో వ్యవహారంలో తన సలహాకోసం వచ్చిన పెద్దకాపుతో శేషావతారం కష్టం సుఖం మాట్లాడాడు. మొగుడు చచ్చిన నాటినుండి చెల్లెలిని చెల్లెలి కొడుకునీ సాకటానికే తన ఆస్తిలో సగం తరిగిపోయిందట. వాళ్ళ బావ ఆస్తికి మించిన అప్పులుచేసి మరిపోయాడట. ఆ అప్పులన్నీ వడ్డీతో సహా తీర్చేసరికి ప్రకాశం ఆస్తి కానీ మిగలక పోగా తనకి తలప్రాణం తోకకి వచ్చిందట. ఇన్నీ చెప్పి శేషావతారం క్లుప్తంగా తన బాధ వివరించాడు. "వాడికోసం ఇంత కర్చయిందని నేనేం బెంగ పడ్డంలేదు నాయుడూ! నా

బెంగంతా మా చెల్లెలిగురించే! నాకంటె నాలుగేళ్ళు చిన్నదన్నమాటే కాని కాటికి కాళ్ళు చాచుకుని కూచుందది. ఆ కొడుకన్నవాడు ప్రయోజకుడై ఎప్పుడైనా ఇంతన్నం పెడతాడా అని ఉండదూమరి. ఉగాది పండగనాటికి ప్రకాశిగాడి చదువయిపోతుందనుకో! కాని ఏంలాభం? మరో సంవత్సరం ఏదో ట్రైనింగు ఉందట. వల్లకాదు ట్రైనింగు. అదేదో అయినప్పటి కేదెలాగుంటుందో-ఈ ముసలి ప్రాణాలు రెండూ ఉంటాయో ఊడతాయో" అన్నాడు. పెద్దకాపు పళ్ళన్నీ బయటపడేలా నవ్వేసి "నీకేం తెగులయ్యా ఇప్పుడప్పుడే చచ్చిపోవడానికి - ఇలాంటి ట్రైనింగులెన్నైనా చూసేస్తావు-ఇంతకీ అంత చదువు చదివిన మేనల్లుడు గురించా నీకు దిగులు. ఇప్పుడు కట్నాల గిరాకీ ఎలాగుందో తెలుసా? నీకు తెలియని దేముందిలే? అలాగంటావు కాని. అల్లుణ్ణి బేరానికి పెట్టావంటే ఆరువేలు గుమ్మరిస్తారు. వేసంగినాటికి చదువయిపోతుందంటున్నావుగా! ముహూర్తం పెట్టించి ఆ మూడు ముళ్ళూ వేయించేయి-ఇంక ట్రైనింగంటావా! ముసలావిడని తీసికెళ్ళి కొత్తకాపరం పెట్టేయమను. ట్రెయినింగూ అవుతుంది, ముసలావిడ కోరికా తీరుతుంది'' అన్నాడు.

ఆరడుగుల శేషావతారం ఆ సలహాతో ఆకాశం అంత ఎత్తు పెరిగిపోయాడు. ఛ ఛా! వెధవ మెదడుకీ మాత్రం ఆలోచనే తట్టలేదేమిటినాళ్ళూ-అని తిట్టుకున్నాడు. నిజానికది తనకి రావలసిన ఆలోచన. అంతమంచి ఎత్తుగడలు ఇంకెవరి బుర్రలో ఉండడానికి హక్కు లేదనుకున్నాడు శేషావతారం. పెద్దకాపుకూడా గట్టివాడై పోతున్నాడే అని అతని మేధాశక్తికి ఈర్ష్య పడ్డాడుకూడా. మేనల్లుణ్ణి ఒక యింటివాడిని చేసి ఇంటిమీది అప్పువడ్డీతోసహా తీర్చేయవచ్చుననే ఆలోచనతో శేషావతారం మనస్సు కుదుటపడింది. కాని ఆ నిశ్చింత నాల్గురోజుల పాటైనా ఉండనీయకుండా శేషావతారం గంగవెర్రులెత్తేలాంటి సమాచారం వచ్చిందతనికి. ఒకటి కాదు వారంలో మూడు ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు వచ్చాయి. ప్రకాశం చదువుమానేసి ఆడపిల్లలతో షికార్లు చెలాయిస్తున్నాడనీ, అసలు కాలేజీకి సరిగా రావటమేలేదనీ - వ్యవహారం అంతకంతకు మించిపోతూందనీ. వచ్చే వేసవిలో ఆపని కాస్తా అయిందనిపించుకొని ఇంటి మీద తణకా తీర్చేసి కాలుమీద కాలు వేసుకుని కూర్చోవచ్చనుకున్నాడు తను. ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు చూడగానే అర్జంటుగా వ్యవహారం తేల్చేసుకోవాలి అనిపించిందతనికి. ముందు పట్నంవెళ్ళి సంగతీ సందర్భమూ

తెలుసుకోవడమా లేక సంబంధం ఖాయం చేసుకొని వెళ్ళిరావడమా అని ఆలోచించాడు. ఈ ఆలోచనల నించి తెప్పరిల్లక ముందే ఒక సువార్త వినిపించిందతనికి...రాజమండ్రిలో ఒక పెద్దమనిషి తన ఏకైక పుత్రికకి పెళ్ళవక బాధపడుతున్నాట్ట. మంచి సంబంధం దొరికితే కట్నం ఎంతైనా ఇస్తానంటున్నాడట. మునుపు రాజమండ్రిలో ప్రకాశాన్ని చదువుకు పెట్టిన ఇంటాయన ఈవార్త కాస్తా శేషావతారం చెవిని వేశాడు. శేషావతారం క్షణం అశ్రద్ధచేయకుండా "అమ్మాయి వయస్సెంత? మంచిసంబంధం ఎందుకు దొరకలేదు. కట్నం ఎంతిస్తారు" అని అన్నీ వాకబు చేశాడు. "పిల్ల దానికి వయస్సేంతో లేదట. పదిహేనేళ్ళే ఉంటాయట. తండ్రి చాదస్తు డవడంతోటి ఒకచే తొందర పడుతున్నాడట. అమ్మాయికి అవలక్షణా లేమీ లేవట కాని కొంచెం పళ్లు ఎత్తు. కాస్త రంగునలుపు-అమాత్రం ఈ మాత్రం చదువున్న వాడెవడైనా దొరకక పోడు కాని, అమ్మాయి తండ్రికి తన అల్లుడు ఏడాక్టరో ఇంజనీరో అవాలని పట్టుదలగా ఉందట. మీ అల్లుడు డాక్టరే గదూ-తండ్రిలేని పిల్లాడు. చిన్నప్పటినుండి పెంచి పెద్దవాడిని చేశావు- ఇంతకన్న మంచి సంబంధం ఏమిటి? మంచి కుటుం బం-కట్నం అయిదారువేలకు తక్కువ ఉండదు. అదీగాక ఒక్కతే కూతురాయె-ఇవాళ కాకపోతే రేపైనా ఆ యింటిలక్ష్మి కంతటికీ ఆ అమ్మాయే హక్కుదారు. బాగా ఆలోచించు!" అని గట్టిగా నొక్కి మరీ వెళ్ళాడా పెద్దమనిషి.

వెదకబోయిన తీగ కాలికి తగిలిందన్నట్లు శేషావతారాని కింతకన్న సదవకాశముండ బోదనిపించింది. ఈ సంబంధం ఖాయం చేసేస్తే తన చిక్కులన్నీ తీరిపోతాయనిపించింది. అదీగాక తాను మేనల్లుడికేం అన్యా యం చేయబోవడంలేదు. పెంచి పెద్దవాడిని చేశాడు. పెద్దచదువు చెప్పిం చాడు. ఒక యింటివాడిని చేయబోతున్నాడు. ఇంత కలిగిన కుటుంబా నికి కావలసిన వాణ్ణిచేసి విడిచిపెడితే వాడిబతుకు వాడు బతుకుతాడు. ఇంతచేసేక కట్నం డబ్బు స్వంతానికి వాడుకున్నా అడిగే వాళ్ళెవరూ ఉండరు అనుకున్నాడు శేషావతారం. వెంటనే రాజమండ్రిలో పిల్లదాని తండ్రికి ఉత్తరం వ్రాసి పడేశాడు. వారం పది రోజుల్లో తీరిక చేసికుని రావలసిందనీ కట్న కానుకల విషయం స్వయంగా మాట్లాడాలనీ. అన్ని విషయాలూ వివరంగా చెప్పకపోయినా చెల్లెలికి చెప్పకుండా ఏ విషయం దాచడతను. "గరువుక్రింది పొలం అమ్మకానికి పెట్టేనమ్మాయ్" అంటా

డతను. "దానికేముందిరా అన్నయ్యా! ఏదీ చెయ్యకపోతే ఇంత భార మెలా మోస్తావు నువ్వుమాత్రం. ఎలాగో అబ్బాయి చదువు గట్టెక్కిస్తివా అంతేచాలు" అని తృప్తిగా సమాధానం చెబుతుందా అమాయకురాలు. వెంకాయమ్మకు కొడుకు చదువయిపోవడ మొక్కటే మహదాశయం. కొడుకు డాక్టరయిపోతే వెంకటేశ్వరుడికి దీపారాధన చేయిస్తానని మొక్కుకుంది. డాక్టరీ శాస్త్రం పూర్తయితే సమస్తమైన ఈతి బాధలూ వైదొలగుతాయని ఆమె ప్రగాఢ విశ్వాసం. అలాంటి వెంకాయమ్మకు ఉన్నట్టుండి శేషావతారం కొడుక్కి పెళ్ళిసంబంధం ఖాయంచేస్తున్నాడని తెలిసేసరికి అన్నగారి మీద ఎక్కడలేని భక్తి ప్రపత్తులు వెల్లివిరిశాయి. తన కొడుకుని పెద్దవాణ్ణి చేశాడు. తానుకోరిన చదువు చెప్పించాడు. ఇప్పుడొక యింటివాణ్ణి చేయబోతున్నాడు. అంతకంటే తనకేం కావాలి...తనూ తన కొడుకూ కోడలూ—ఇంకా దేవుడు మేలుచేసి తన అదృష్టం బాగుంటే మనవల్ని కూడా ఎత్తుకుంటుంది. ఈ ఆలోచనలన్నీ కలియబోసుకుని ఉప్పొంగిపోయింది వెంకాయమ్మ. కొడుకు డాక్టరీ చేస్తూంటే కోడలు చేసి పెడుతూంటే తను మనవల్నాడిస్తూ హాయిగా కూచోవచ్చు-సినిమాలోలా ఆ దృశ్యాలన్నీ వెంకాయమ్మ కళ్ళముందు తారట్లాడాయి. 'నా యిల్లు' అనేమాట మరిచిపోయి దశాబ్దాలయింది వెంకాయమ్మకి. కాపరానికి వెళ్ళిన మరుసటేడు కొడుకుపుట్టాడు. కొడుకు మూడేళ్ళ వాడప్పుడే తను విధవరాలయింది. ఆనాటినుండీ అన్నగారింట్లో అన్నగారి దయవల్ల బతుకుతూంది.

శేషావతారం వ్యవహారాలన్నీ తెరిపిచేసుకొని "ప్రకాశిగాడిని చూసి చాలా రోజులయింది. ఒకసారి పట్నంవెళ్ళి చూసొస్తానే అమ్మాయ్" అన్నాడు చెల్లెలితో ప్రయాణ సన్నద్ధం అంతా చేసుకున్నాక. చెల్లెలు లోతుకుపోయిన కళ్లను తృప్తిగా చెమర్చి "అంతకంటేనా అన్నయ్యా! చదువు ధ్యాసలోపడి బొత్తిగా కళ్ళబడటం మానేశాడు వాడు. ఎలా ఉన్నాడో ఏమిటో! వీలైతే రెండురోజులుండి పోదువుగాని రమ్మని తీసుకురా!" . అన్నది.

క్రిందటి ఆదివారం విశాఖపట్నంలో అడుగుపెట్టగానే స్టేషనునించి తిన్నగానడిచి కొత్త అగ్రహారం వెళ్లాడు శేషావతారం. వాళ్లావిడకి వేలు విడిచిన మేనమామ పదిహేనేళ్ళాయి ప్లీడరు గుమాస్తా చేస్తున్నాడా

ఊళ్ళో. కూడా తెచ్చిన సంచీని వాళ్ళింట్లోపడేసి స్నానం ముగించి సరాసరి ఆసుపత్రికి వెళ్ళేడు ప్రకాశం జాడ కనుక్కుందుకు. కిష్టయ్యలా మూడు రోజులు ప్రకాశాన్ని వెతుక్కుంటూ కూర్చోక ముప్పయి నిమిషాల్లో ప్రకాశాన్ని పట్టేశాడు శేషావతారం. "మావాడెక్కడుంటాడో తెలుసునా'' అని ''ప్రకాశం అండీ! అయిదో సంవత్సరంలో ఉన్నాడు. ఎర్రగా పొట్టిగా ఉంటాడు'' అనీ కనిపించిన ప్రతిమనిషినీ అడిగేశాడు. ఔట్ పేషెంటు డిపార్టుమెంటు దాటకుండానే జగన్నాథం కనిపించాడు. అతనినీ ఆ మాటే అడిగాడు. జగన్నాథం తకీమని "కె. యస్. ప్రకాశమేనా'' అని పోల్చేసి "రండి నేను చూపిస్తాను'' అంటూ ప్రకాశమున్న వార్డుకి తీసి కెళ్లి, "మీ మామయ్యొచ్చారోయ్ నీ కోసం ఒకటే వెతుక్కుంటున్నారు''! అనేసి హుషారుగా ఈలవేసుకుంటూ వెళ్ళాడు. జగన్నాథానికి ప్రకాశం మేనమామ రాకతో కొండంత సంతోషం కలిగింది. చూస్తానుగా ప్రకాశిగాడి ఆటలింకెలా సాగుతాయో అనుకున్నాడు మనస్సులో. మూడు నెలలక్రితం ప్రకాశం జగన్నాథంతో పోట్లాట పెట్టుకున్న విషయం అతని బుర్రలో రగుల్తూనే ఉంది. జగన్నాథానికి ఆడపిల్లలతో స్నేహం చేయడమంటే తగని సరదా! ఆ విషయంలో అతని ప్రయత్న లోపమేమీ ఉండదు. కాని దురదృష్టమేమంటే, ఏ ఒక్క ఆడపిల్లా అతనితో పదిరోజులకు మించి చనువుగా ఉండలేదు. అతని గుణ గణాలలో ఆ విశిష్టత ఉంది. పాపం! అతనెవరి స్నేహం పోగొట్టుకోడు కాని వాళ్ళే అతనికి దూరంగా పోతూంటారు. పోనీ ఆ అనుభవం అందరికీ జరిగితే అసలు మనుష్యులే అంత అని సరిపెట్టుకునేవాడు. లోకం అలా కనబడటంలేదు-తన లాడ్జిమేటు శ్రీనివాసరావు నిన్న మొన్న ఫస్టియర్ లో చేరినవాడు అప్పుడే వాళ్లక్లాసుమేటు సునంద స్నేహం సంపాదించేశాడు. సంపాదించి ఊనినిని శాశ్వతం చేసేసుకుంటున్నాడు. ఎనాటమీ డిమాన్ స్ట్రేటరు డాక్టరు రాజేశ్వరరావు ఫిజియాలజీ ట్యూటర్ డాక్టరు ప్రియంవద స్నేహితులేకాదు త్వరలో పెళ్లిచేసుకోబోతున్నారని అందరికీ తెలిసింది. అన్నిటికీ భయపడుతూ అందరికి ఒదుగుతూ వట్టిచవటగాడిలా ఉన్న ప్రకాశిగాడికి-''టిమిడ్ ప్రకాశం'' అని నిన్న మొన్నటిదాకా తను హేళన చేసే ఆ ప్రకాశానికి ఇద్దరు వయస్సులో ఉన్న పిల్లల స్నేహమేమిటి! అందులో ఎవరు మరీదగ్గర స్నేహితులో తనకు తెలీదు కాని మొత్తంమీద ప్రకాశం కూడా ఆ ఛాన్సు కొట్టేశాడు. మరి తనమాటేమిటి అని చాలా సార్లు చాలా

బాధపడ్డాడు జగన్నాథం. సరదాగా బీచికి వెళుతూ సినిమాలకీ, షికార్లకీ వెళుతూ-విశాఖపట్నంలో కొల్లలుగా ఉన్న అందమైన ప్రదేశాల్లో జంటుగా విహరించడానికి తనకెవ్వరూ దొరకరేం-అనేదే అతని బాధ. అలా బాధపడి బాధపడి చివరికి అతనికి లోకంలోని యీ అన్యాయాన్ని అరికట్టడానికి ఒక్కటే మార్గం తోచింది. ఏ యిద్దరు జంటగా కనిపించినా వాళ్ళకో వాళ్ళ వాళ్ళకో ఉత్తరాలు వ్రాసేయడం - ఉన్నవీ లేనివీ కల్పించి వాళ్ళగురించి వీళ్ళకీ వీళ్ళగురించి వాళ్ళకీ ఏవేవో వ్రాసేయడం. ఈ కొత్త భారాన్ని నెత్తిన వేసుకున్నాక జగన్నాథం చాలా వ్యయ ప్రయాసలు పడుతున్నాడు. అలాగే ప్రయాసపడి శేషావతారం ఎడ్రసు తెలుసుకున్నాడు. ఓపికగా కూర్చుని వారంలో మూడు ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు పోస్టులో పడేశాడు. అందుకే శేషావతారం రాకతో అతని మనస్సుకు తృప్తి.

శేషావతారం ఇంటిదగ్గర "ప్రకాశిగాడి నొకసారి చూసివస్తానే అమ్మాయ్" అని చెల్లెలితో యెంత ఆప్యాయంగా చెప్పి వచ్చాడో, ప్రకాశాన్ని చూసీ చూడగానే అంత రౌద్రాకారం ధాల్చాడు. "ఒకసారి బయటికి రారా అబ్బాయి" అని హుంకరించి అవతలికి తీసుకెళ్ళాడు. హాస్పిటలు గేటు దాటకుండానే ఆ చెట్టుక్రింద నిల్చోపెట్టి ఆవేళ నానా మాటలు అనేశాడు—"నీ సంగతంతా తెలిసింది లేవోయి. చదవేస్తే ఉన్న మతీ పోతూంది" అని తిట్టిపోశాడు. "ఆడపిల్లలతో జల్సా తిరుగుళు తిరిగేటంత పెద్దవాడ వయ్యావురా! నీ కోసం దమ్మిడీ ఖర్చుపెట్ట దల్చుకోలేదు. చాలు జరిగింది చాలు—ఇంటికి పద!" అంటూ మొహం వాచేటట్టు చీవాట్లు వేశాడు. ప్రకాశానికి ఏమనటానికీ నోరు రాలేదు. మేనమామంటే సింహస్వప్నం. మెడిసిన్‌లో చేరిన దాకా అతని చేతిధాటిని చూసినవాడే తను. అంతెత్తు మనిషి యెదురుగా నిలబడి కొట్టినంత పని చేస్తూంటే పిల్లిలా వణికిపోయాడు. శేషావతారం అంతటితో వదిలిపెట్టక "రేపు వస్తానుగా నీ లాడ్జికి. అక్కడ వ్యవహారం ఏమిటో—నిన్ను బుట్టలో వేసుకున్న ఆ సొగసుకత్తె యెవతో అంతా చూస్తాను. చదువు లేకపోతే పోయె. రేపు నువ్వెక్కడికీ కదలకు. నే వొచ్చేదాకా అక్కడే వుండు. తెలిసిందా!" అంటూ అరగజానికో అడుగు వేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. ప్రకాశం కిమ్మనకుండా ఇంటికి దారితీశాడు.

మేనమామ చీవాట్లన్నీ కిక్కురుమనకుండా తిని యింటికి చేరిన ప్రకాశాన్ని మాలీసుచేసి మనిషిగా చేయటానికి ప్రయత్నించింది ఇందిర. ఇందిర సన్నిధానంలో ప్రకాశం ఆమెను కాదనలేడు. మేనమామ ఎదుట బడితే యెదిర్చి మాటాడలేడు. ఇందిరా శేషావతారం వాళ్ళ వాళ్ళ పరిధుల్లో, పద్ధతుల్లో, బలమైన వ్యక్తిత్వం ఉన్నవాళ్ళు. ఇద్దరిలో యెవరిని అనుసరించాలో ప్రకాశం నిర్ణయించుకోలేడు. నిర్ణయించుకున్నా అమలులో పెట్టలేడు. ఆ సాయంత్రం ఇందిర బలవంతం చేస్తే యిష్టం లేకపోయినా భయపడుతూనే బీచికి వెళ్ళాడు. తిరిగివస్తూ దారిలో మేనమామ కంట బడ్డాడు. శేషావతారం గడుసుగా నవ్వుతూ ప్రకాశాన్ని పలకరించి "ఏమిరా ఇంటికేనా—" అన్నాడు. ప్రకాశం జంకుతూ "అవును మామయ్యా" అన్నాడు. కళ్ళెదురుగుండా ఉన్న ఇందిరను శేషావతారం పూర్తిగా విస్మరించి ఆమె లేనట్టే ప్రకాశంతో "సరే వెళ్ళిరా! పొద్దున్న మీ లాడ్జికి వస్తాను—తొమ్మిదింటికి—ఎక్కడికీ వెళ్ళకు" అనేసి చక్కాబోయాడు. ఇందిర కా ప్రవర్తన అర్థం కాలేదు. కాని లోలోపల ఆమెకెందుకో భయం వేసింది. మళ్ళీ గుంభనగా "చూశావా ప్రకాశం! మీ మామయ్యేమిటో మైరావణుడన్నట్లు మాటాడావు. పిల్లిలా వెళ్ళిపోయాడు చూశావా! ఇందిరంటే ఏమిటనుకున్నావు!" అని గర్వంగా తన విజయాన్ని ప్రకటించింది.

"పిల్లిలాంటి" మామయ్య మర్నాడు తొమ్మిదింటికి ఇందిర ఇంటి దగ్గర హాజరై పెద్ద పులిలా విజృంభించాడు. అటువంటి మనుషుల్ని ఎలా యెదుర్కోవడమో ఇందిర కనుభవంలో లేని విషయం. అతడుపయోగించే భాషే వేరు. ఆ భాషవిని ఇందిర కూడా హడిలిపోయింది. శేషావతారం రౌద్రాకారం దాల్చి "ఎవర్తిరా యిది! దీనినీ నిన్నూ పోలీసుల కప్పగిస్తా నేమనుకున్నావో" అని ప్రకాశాన్నీ, "సిగ్గులేదూ నీకు? ఆడపిల్లవు కావూ! గవర్నమెంటుకి రాసి నీ ఉద్యోగ మూడబీకిస్తానేమనుకున్నావో!" అని ఇందిరనీ, "కూతురిని ముగ్గులోకి దింపి కాలక్షేపం చేస్తున్నావుటయ్యా! వీధిలో పెద్ద మనుషుల్ని నలుగురినీ పిలిచి నీ సంగతేమిటో అడుగుతానుగా" అని ఆనందరావుని హుంకరించే సరికి అతనితో వ్యవహరించడమెలాగో అందులో ఏ ఒక్కరికీ బోధపడలేదు. ఆనందరావే కొంచెం తెరుకుని శేషావతారం చెప్పిన ప్రతీదీ రైటే అని

ఒప్పేసుకుని అలాంటివి జరగ కూడదని గట్టిగా అతనితో అంగీకరించి "అసలు సంగతి నే చెప్తానుగా మీరు వినండి" అని శేషావతారాన్ని కూర్చోబెట్టాడు. ఈ కాలం కుర్రాళ్ళు యెలా చెడిపోతున్నదీ ఆడపిల్లలు రాను రాను బరితెగిస్తున్నదీ రసవంతంగా వివరిస్తూ వాటన్నిటి పట్లా తన అసహ్యాన్ని ఘాటుగా ఉద్ఘాటించాడు. "శేషావతారం గారూ--అసలు సంగతి నేను చెప్తానుగా పదండి అలా వెళ్ళి కొంచెం కాఫీ తాగుదాం!" ఉంటూ అతనిని బయటికి తీసికెళ్ళాడు.

కాఫీ హోటల్లో కూర్చోబెట్టి సమృద్ధిగా ఫలహారం పెట్టించి శేషావతారానికి ఆనందరావు రుచివంతమైన కథ చెప్పాడు. ప్రకాశం కొంతలో కొంత తప్పుదారి పట్టిన మాట వాస్తవమే. స్వతహాగా అబ్బాయి మంచి వాడు. కాని చెడ్డ స్నేహాలవల్ల దారితప్పాడు. కృష్ణమూర్తి అని ఒకడున్నాడు. అలాగే కల్యాణి అని ఒక అమ్మాయి ఉంది. వాళ్ళిద్దరే ప్రకాశాన్ని చెడగొట్టారు. వృద్ధిలోనికి రావలసిన కుర్రాడు అలా అయిపోతూండడం చూసి వాళ్ళిద్దరినీ వెళ్ళగొట్టి ప్రకాశాన్ని ఒక కంట కనిపెడుతూ ఇంట్లో ఉంచుకొని బాగుచేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు ఆనందరావు. అంతేకాని ప్రకాశాన్ని చెడగొట్టించే ఇందిరా కాదూ—కూతురు అటువంటి పోకడలు పోతే తను ఊరుకునే రకమూ కాదు—ఈ సారాంశాన్నే ఆనందరావు పసందైన మాటలలో పెట్టి పిదప కాలం పిదప బుద్ధులనీ గట్టిగా తిట్టి లోకంలో శేషావతారంలాంటి వాళ్ళుండబట్టే యీ మాత్రమయినా వానలు పడుతున్నా యన్నాడు.

కట్టు కథను శ్రద్ధగా విన్న శేషావతారం అందులో ఒక్క ముక్క నమ్మలేదు. కాని, యీ కూటంలో యింకెవరో ఉన్నారని మాత్రం తెలుసుకున్నాడు. తాను తొందరపడకూడదు. ఈ వ్యవహారంలో యిద్దరు ఆడపిల్లలున్నారు. ఇద్దరిలో ఎవరి దగ్గర ఎక్కువ డబ్బుంది? డబ్బు, అదీ మనకు ముఖ్యం. అతని బుర్రలో రకరకాల వ్యూహాలు ఒక్కసారి మెరిశాయి.

"ఆ కల్యాణి—మీరు చెప్పిన అమ్మాయి—ఎవరి తాలూకు? కాస్త కలవారి పిల్ల అయుంటుంది. లేకపోతే యిన్ని వేషాలెలా వెయ్యగలదు?" అని డిప్లమాటిక్‌గా ఆనందరావుని ప్రశ్నించాడు.

ఆనందరావు అంతకన్నా ఘటికుడు. "అబ్బే! కాసుకి గతిలేని పిల్ల. తల్లీదండ్రీ లేని అనాథ. అందుకే ప్రకాశంలాంటి కుర్రాళ్ళని బుట్టలో వేసుకొని కాలక్షేపం చేస్తోంది" అన్నాడు.

"ఛస్!" అనుకున్నాడు శేషావతారం. ఐతే లాభం లేదు.

"సరే లెండి, యీ వ్యవహారాలు చూడగా చూడగా నాకే మతి పోతోంది. కాస్త నిదానంగా ఆలోచించాలి. నాకింకా బోలెడు పను లున్నాయి. ఆ కృష్ణమూర్తి అన్నారే, వాడి బస ఎక్కడో?"

వివరించి చెప్పాడు ఆనందరావు. "సరే వస్తాను, మళ్ళీ రేపు కలుసుకుంటాను. మా వెధవని కొంచెం జాగ్రత్తగా మసులుకోమనండి" అనేసి శేషావతారం ఆనందరావుని హోటల్‌లోనే వదిలిపెట్టి వెళ్ళి పోయాడు.

బోలెడు పనులున్నాయి అన్న శేషావతారం మాట పూర్తిగా అసత్యంగాదు. అక్కడికి దగ్గరగానే ఉన్న అరకులోయలో యిళ్ళ స్థలాలు చవకగా దొరుకుతున్నాయనీ, వెయ్యిగజాలూ ఏభైరూపాయలకే యిస్తున్నారనీ—భార్య మేనమామ వల్ల విని ఆ ప్రయత్నంలో పడ్డాడు. ఆ పనులు చూసుకుంటూ మధ్య మధ్య కృష్ణమూర్తి లాడ్జికి వెళ్ళి మాటలతో యథోచిత సత్కారం చేసి సంతృప్తి పడ్డాడు. ఆ విధంగా మూడు రోజులపాటు మనుషులందర్నీ ఊపి చూశాక శేషావతారానికి ఒకటి తేట తెల్లం అయింది. వాళ్ళందర్నీ లొంగదీయడం ఏమంత కష్టం కాదు. అందర్నీ మెతుకుపట్టి చూశాడు. మేనల్లుడింకా పూర్తిగా తన స్వాధీనం తప్పిపోలేదు. దబాయించి యింటికి తీసుకుపోయి మూడు ముళ్ళూ వేయించి మరీ పంపవచ్చు. మేనల్లుడు తన దృష్టిలో ఉత్తచెవల వాజెమ్మే కాని, వరుల మార్కెటులో వాడికి కొంచెం ధరఉంది. ఇందిర, కళ్యాణి లాంటివాళ్లు వాణ్ణి చవగ్గా కొనేయాలని చూస్తున్నారు. ఇవన్నీ సమగ్రంగా ఆలోచించాక నాలుగు రోజుల తర్వాత ప్రకాశంతో అన్నాడు. "ఒరే అబ్బాయ్! శనివారం మెయిలుకు మన ప్రయాణం. సిద్ధంగా ఉండు. పరీక్షలు అయిపోయాయిగదా! మీ అమ్మకూడా నిన్ను చూడాలంటోంది. ఓ వారం రోజులు నువ్విక్కడ లేకపోతే కొంప మునిగిపోదు. శనివారం పొద్దున్న మెయిలుకి. జ్ఞాపకం ఉంచుకో. నాకు చాలా పనులున్నాయి.

ఓసారి అరకులోయ వెళ్ళాలి. అక్కడ ఓ నివేశన స్థలం బేరం చేస్తున్నాను'' అని.

మేనమామకి ఏం జవాబు చెప్పాలో ప్రకాశానికి తెలియలేదు. లోలోపల ఎక్కడో కురుపులాగ కల్యాణి స్మృతి అతన్ని సలుపుతున్నది. ఇందిరను విడిచి వారంరోజులుండాలంటే ఆ ఆలోచనే బాధాకరంగా ఉంది. క్రమంగా ఇందిరతో సహచర్యం అతనికి అలవాటై పోయింది. ఆమె సాన్నిధ్యంలో, అమాటకొస్తే ఆమె పరిష్వంగంలో అతనికి శాంతిలేదు. ఏదో చెప్పలేని వేదన మాత్రమే అనుభవించేవాడు. కాని, అది లేకపోతే మరింత బాధ. ఇందిర సేదదీర్చే శీతల పానీయం వంటిదిగాదు, కడుపులో మంటలు పుట్టించే ఘాటైన బ్రాందీవంటిది. కాని, ఎంత తప్పించుకొని పారిపోదామన్నా అతని స్వాధీనంలో లేని ఏ దౌర్బల్యమో అతన్ని ఇందిరకు దాసుడిగా చేసింది. తనూ దిగజారి పోతున్నాడు. ఇందిర గుప్పెటలో నలిగిపోతున్నాడు. కాని గుప్పెట వదిలించుకోవాలని లేదు. వేరొకరు—ఆ పనిచేసి తనను దూరంగా తీసుకుపోతే బాగుండును. మేనమామ అందుకే వచ్చాడు. కాని ఇందిర లేకపోతే అతనికి తోచదు. "అదే వచ్చిన చిక్కంతా. ఆమెతో కలిసి బతకలేను. ఆమె లేకపోతే అంతకంటె బతకలేను!'' అనుకున్నాడు.

శుక్రవారం రాత్రి సుఖం పండించే బరువు పులకరింపుల మధ్య ఇందిర చెప్పిన సలహా శ్రద్ధగా విన్నాడు ప్రకాశం: "దేనికీ కంగారు పడకు ప్రకాశం! ముసలాడు గట్టివాడే అనుకో. ఐనా ఏం చేస్తాడు? చల్లగా అతనితో మీ ఊరువెళ్ళి, అన్నీ తెగతెంపులు చేసుకో. దిక్కుమాలిన పొలం ఒకటో అరో ఎకరం ఉంటే అమ్మేసెయ్. అమ్మని తీసుకుని యీ వూరు వచ్చేయ్. తరువాత సంగతి చూసుకుందాం. అన్నీ నేను ఏర్పాటు చేస్తానుగా! బతికినన్నాళ్లు నిండు మనిషిగా బతకాలిగాని-ఎందుకు యీ భయాలన్నీ!'' అంటూ ఇందిరచేసిన నయబోధ అతనికి చాలా హితవుగా కనబడింది. "ఇందిర లేకపోతే నాకు బతుకులేదు'' అనుకున్నాడు.

మర్నాడు మేనమామతో కలిసి స్వగ్రామానికి ప్రయాణం చేస్తున్నప్పుడు అసలు సంగతి బైట పడింది. మేనమామ దస్త్రం విప్పాడు. "ప్రయోజకత్వం అంటే నీతీ జాతీ లేని ఆడపిల్లలతో కులకడం కాదురా

అబ్బాయ్! వీధిలోకి వెళితే దమ్మిడీ ఆర్జించలేని వాడివి నీకు స్త్రీ వ్యసనం ఒకటా? వ్రతం చెడినా ఫలం దక్కాలని పోనీ వాళ్ళవల్ల నీకేమైనా లాభం ఉందా అంటే—కానీకి ఠికాణాలేని బికార్లువాళ్లు. నువ్వు ఇలాంటివాడి వవుతావని తెలిస్తే నీ చదువుకి ఇంత డబ్బు తగలెట్టేవాడినా? వెధవ పోకిరి వేషాలు వెయ్యక నీబాగేదో నువ్వు చూసుకో. లక్షణమైన సంబంధం చూశాను. రేపో మాపో ముహూర్తంచూసి మూడుముళ్ళూ వేయించేస్తాను. అంతగా కావలిస్తే వెంటనే పెళ్ళాన్ని తీసుకెళ్ళి కాపరం అఘోరించు" అనేసరికి ప్రకాశం తల దిమ్మెక్కి పోయింది.

"అదేమిటి మావయ్యా! పెళ్ళి విషయంలో కూడా నాకు యిష్టాయిష్టాలుండకూడదా?" అనగలిగాడు ప్రకాశం ధైర్యంచేసి.

"నీ యిష్టం ఎవడిక్కావాలిరా బోడి యిష్టం? ఈ ప్రపంచంలో అన్నీ మన యిష్టప్రకారమే జరుగుతాయా? నీ యిష్ట ప్రకారమే మీ నాన్న చనిపోయాడా? నీ యిష్ట ప్రకారమే యీ రైళ్ళు తిరుగుతున్నాయా? అంతా ఘటన. అన్ని విధాలా మనకి పనికొచ్చే సంబంధం చూసుకోవాలిగాని—నీ ఒక్కడి యిష్టమూ చూసుకొంటే అక్కడికి ఐపోయిందనుకున్నావా? ఈ వేషాలు నా దగ్గిర కుదరవు. నేను చూపించిన పిల్లను నువ్వు చేసుకు తీరవలసిందే!" అని తెగించి చెప్పాడు మేనమామ.

*   *   *   *

కుర్చీలో, మగతా పడుకున్న ప్రకాశానికి 'నిద్దరోతున్నావురా?' అనే మేనమామ కేక వినబడింది. ఉలిక్కిపడిలేచాడు. "లేదు మావయ్యా! ఏం? ఊరికే తోచక పడుకున్నాను. స్నానం చేసేశావా?" అన్నాడు.

"ఆఁ అన్నీ అయాయి. నువ్వు కూడా తయారై సిద్ధంగా ఉండు. రాజమండ్రినుంచి పెద్దమనుషులొస్తారు, మనల్ని తీసికెళ్ళడానికి."

"తీసుకెళ్లడానికా? ఎందుకూ?"

"ఎందుకేమిట్రా నీ తలకాయ! పెళ్ళికూతుర్ని చూడడానికి."

ప్రకాశం కుర్చీలోంచి లేచి నించొని, "నాకే పెళ్ళికూతురూ అక్కర్లేదు మావయ్యా! నేను ఎక్కడికీ రాను" అన్నాడు భయంతో కూడిన చొరవతో.

శేషావతారం వికటంగా ఒక చిరునవ్వు నవ్వి, "ఓహో! అలాగా! నిన్న చెప్పిందంతా గాలిలో పోయిందన్నమాట! ఏ పెళ్ళికూతురూ అక్కర్లేకే కాబోలు వాత్తేరులో యిద్దరు పెళ్ళికూతుళ్ళను వెంటేసుకు ఊరేగావు!" అన్నాడు సాగదీస్తూ.

ప్రకాశం మాటాడలేదు.

శేషావతారం తాపీగా జేబులోంచి చుట్టతీసి వెలిగిస్తూ, "కూర్చోరా అబ్బాయ్. అలా బెంబేలు పడిపోకు. కూర్చో" అన్నాడు. ప్రకాశం కూర్చున్నాడు. చుట్టకాల్చే సౌఖ్యాన్ని అనుభవిస్తూ శేషావతారం మొదలు పెట్టాడు: "ఇలా వినరా ప్రకాశం! నీకూ కొన్ని ఏళ్ళొచ్చాయి, పట్నంలో చదువు వెలిగించావు. రేపో మాపో డాక్టరువి కాబోతున్నావు—ఇప్పటికైనా కళ్ళు తెరచి కొంచెం నీ చుట్టూరా ప్రపంచాన్ని చూడు. ఇంత వరకూ జరిగింది పోనీ వదిలేద్దాం. దానికేం, నీ వయస్సు అటువంటిది. కంటికి నదరుగా ఉన్న ఆడపిల్లలు కనిపించారు. నీ మనస్సు చలించింది. ప్రకృతి ధర్మం మనచేత అనేక పొరపాట్లు చేయిస్తుంది. నేనొక్కటి చెపుతాను వినరా అబ్బాయ్! ఒక్క డబ్బు వ్యామోహం తప్ప యింక ఏ వ్యామోహం ఉన్నా మనిషి చెడిపోయి అధోగతికి పోతాడు. నీ ప్రేమలూ అభిమానాలూ అన్నీ మిధ్య అనుకో. డబ్బులేనివాడు శవంతో సమానం. డబ్బు లేకపోతే నువ్వు డాక్టరీ చదివేవాడివా? మీ నాన్న మిగిల్చిపోయిం దానితోటే నీ చదువు సాగిందనుకున్నావా? నా డబ్బు కూడా నీ మీద ఎంతో తగలేశాను. నీ చదువు కాదుగాని అందరం దివాలా తీశాం. ప్రతి దమ్మిడీ పద్దు రాశాను. కావలిస్తే పెద్ద మనుషుల్ని పిలిచి చూపిస్తాను. నా డబ్బు నాకిచ్చేసి నీ యిష్టమొచ్చినట్లు ఊరేగు. నా అభ్యంతరంలేదు. అంతేగాని యింత పెట్టుబడి పెట్టాక నీకు రెక్కలొచ్చి పారిపోతానంటే కుదరదు" అని ప్రకాశం వేపు చురచురా చూశాడు. మళ్ళీ అందుకుని, "పోనీవయ్యా మాటవరసకి నువ్వు చెప్పిందే ఒప్పుకుందాం. ఎలాగూ ప్రేమించినవాడివి కాస్తపనికొచ్చే పిల్లనుచూసి ప్రేమించలేకపోయావా? కట్నాలూ కానుకలూ అక్కర్లేదనుకుందాం. మన పలివెల వెంకటరత్నం గారి అబ్బాయి ఏం చేశాడు? బి. ఏ. చదువుకుంటూండగానే, తనకు లెక్చరరుగా ఉన్న అమ్మాయినే ప్రేమించాడు. ఆ అమ్మాయే వాడికి చదువు

చెప్పించింది. సూట్లు కుట్టించింది. ఆ కుటుంబాన్నంతనీ ఆదుకుంటూ జీతం అంతా వాళ్ళమీదే ఖర్చుపెడుతోంది. ప్రయోజకత్వం అంటే అలా వుండాలి. వాడూ ప్రేమించాడు. నువ్వూ ప్రేమించావు. కాని ఏం లాభం? ఏ పనిచేసినా ఓ అర్థం ఉండాలి. మనకి ఓ కానీ కలిసి వచ్చేదిగా ఉండాలి. నీకంటే ఇందిర గడుసుది. ఉత్తరోత్తరా నీ ఖరీదెంతో ఆ పిల్ల కనిపెట్టేసింది—అలాంటి తెలివితేటలు నీ కెక్కడివి? లేవు. లేనప్పుడు యింకో ఏర్పాటు చూసుకోవాలి. అంతే. అందుకే రాజమండ్రీ సంబంధం ఖాయం చేశాను. ఆరువేల రొక్కం కళ్ళ చూస్తాం. ఆరు నూరయేది, నూరు ఆరయేది—మూడు ముళ్ళూ పడేదాకా నువ్వు గుమ్మం కదలడానికి వీలు లేదు. తెలిసిందా?'' అని చుట్ట అవతల పారేసి ధీమాగా కుర్చీ వెనక్కి చేరబడ్డాడు.

ఆ ఉపన్యాసంతో ప్రకాశం జావ అయిపోయాడు. మావయ్య ఇనుప పిడికిలి అతని పీక నొక్కేస్తున్నట్లనిపించింది. ఈ ఉప్పెన ఎలా తప్పించుకోవడం? ఇందిర హితబోధ అతని చెవిలో రింగుమంది. "బతికి నన్నాళ్ళు మనిషిగా బతకాలి. మావయ్యతో తెగతెంపులు చేసుకో." ఎలా తెగతెంపులు చేసుకోవడం? ఆ మనిషిని వదిలించుకోవడం ఎలా? అమ్మగతి ఏం కాను?

ప్రకాశం ఏ పరిస్థితినీ ఎప్పుడూ సూటిగా ఎదుర్కోలేదు. ఎదురుగా భూతం కనబడితే గట్టిగా కళ్ళు మూసేసుకుని అలా నిలబడి పోతాడు. పోరాడలేడు. భూతం వెనుదిరిగిన తను చక్కాబోయిందా సరేసరి. లేదా రెక్కపట్టుకు లాక్కెళ్ళిందా, వెళ్ళిపోతాడు. కోరికలయితే ఉన్నాయిగాని వాటికోసం నిలబడ గలిగే శక్తిలేదు. నిర్ణయాలు తీసుకోవడం అసలే చాత కాదు. అన్ని నిర్ణయాలనూ చివరిదాకా వాయిదా వేసేసి, ఆఖరి క్షణాన ఏం జరిగితే దానికి తలవొగ్గడమే అతని తత్వం. ఇప్పుడీ గండం తప్పించుకోవడం ఎలాగ? పోనీ యిప్పటినుండీ తగాయిదా దేనికి? పెళ్ళికూతుర్ని చూసినంత మాత్రాన అంతా అయిపోతుందా ఏమిటి? చూసి, పిల్ల నచ్చ లేదంటే సమస్య ప్రస్తుతానికి వాయిదా పడుతుంది. రాజమండ్రీ వెళ్ళి అక్కడనుండి అలాగే వాల్తేరు వెళ్ళవచ్చు. ఆ ఆలోచన వచ్చేసరికి హృదయం కొంత తేలిక పడింది.

"సరేలే మావయ్యా! ముందు పిల్లను చూసొద్దాం. తరవాత విషయాలు తరవాత ఆలోచిద్దాం. వాళ్ళకి మట్టుకు ఏమీ మాట యివ్వకు'' అన్నాడు.

శేషావతారం తృప్తిగా నవ్వుకున్నాడు. అంతవరకూ దిగజారిన వాడిని ఎంత దూరమైనా జుత్తుపట్టుకు యీడ్చుకెళ్ళి ఏ పనైనా చేయించవచ్చు నన్నది యిట్టే గ్రహించాడు. ''పీడు ఎంత చవట!" అనుకున్నాడు. ఇటువంటి వాడిని నమ్ముకున్న ఆ విశాఖపట్నం ఆడపిల్లల్ని తలుచుకొని శేషావతారం కూడా క్షణమాత్రం జాలిపడి, మేనల్లుడి దౌర్బల్యాన్ని ఒక రకంగా అసహ్యించుకున్నాడు. ఒక రకంగా తృప్తి చెందాడు. ''సరే, అయితే లోపలికెళ్ళి స్నానం అవీ చేసి తయారవు. భోంచేసి మధ్యాహ్నం బండికి బయలుదేరుదాం!" అన్నాడు.

ప్రకాశం లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు.

11

రామినాయుడికి అభిముఖంగా కుర్చీలో కూర్చున్న కృష్ణమూర్తికి లిప్త పాటు ఒళ్ళు జలదరించింది. గుండె బరువెక్కి నరనరాల్లోనూ భయం ప్రవహించింది. మరుక్షణంలో మళ్ళీ దిటవు తెచ్చుకుని స్థిమితపడడానికి ప్రయత్నించాడు. రెండేళ్ళక్రితం జరిగిన చిన్న సంఘటన ముసలాడికింకా జ్ఞాపకం ఉంటుందా అనుకున్నాడు. ఇంతకూ తను పొరపడుతున్నాడా? ఆ మునసబు రామినాయుడేనా ఇతను? కాదేమో బహుశా. మనిషిని పోలిన మనుషు లుండకూడదా? కృష్ణమూర్తి మెదడులో వెయ్యి ఆలోచనలు క్షణంలో మెరిసి కంగారు పెట్టాయి.

పుట్టినప్పటినుండి కృష్ణమూర్తి గారాలబిడ్డగా పెరిగాడు. వరసగా ఆరుగురు ఆడపిల్లల తరువాత కలిగిన కొడుకుగాబట్టి తల్లి దండ్రులు చేతుల మీద నడిపించి పెంచారు; తక్కిన బంధువర్గమూ అలాగే చూశారు. ఎన్నడూ ఒంటిమీద దెబ్బపడి ఎరగడు. అటువంటి కృష్ణమూర్తి పెరిగి పెద్దవాడై, బి. ఏ చదువుతూన్నంత వాడైనప్పుడు, రెండేళ్ళక్రితం దెబ్బపడ్డాడు. ఒకే ఒకటి. చెళ్ళుమని లెంపకాయ. అదీ పదిమంది సమక్షంలో. ఆ మాట కొస్తే దేవుడికి కనుచూపు మేరలో. అనగా సింహాచలం కొండ మీద. అనవసరంగా, తను చెయ్యని నేరానికి లెంపకాయ తిన్నాడు. కొట్టినవాడు "ముసలాడు" రామినాయుడు. పదిమంది విద్యార్థి స్నేహితులతో కలిసి వేడుకగా తను సింహాచలం కొండమీదికి "పిక్నిక్"కని వెళితే, తమతో పాటే యాత్రికుల గుంపు ఒకటి తారసిల్లింది. నాలుగైదు కుటుంబాలు కలిసి యాత్రకని వచ్చినట్లున్నాయి. అందులో పడుచు అమ్మాయిలు పదిమంది పైగా ఉండడంతో విద్యార్థి గుంపులో హర్షాతిశయం వెల్లివిరిసింది. నవ్వులు, కేరింతలు, పాటలు, యీలలు ప్రారంభించారు. అందులో ఒక రసజ్ఞుడు 'అప్పన్నకొండ' పాట ఎత్తుకున్నాడు. ఆ గుంపులో ఉన్న కొద్దిమంది మగవాళ్ళు కొంచెం మెతకరకమేమో, విద్యార్థుల ధాటిని విస్తుబోయి చూశారేగాని నివారించలేక పోయారు. ఇంతలో కొంచెంముందు అడుగువేస్తున్న కృష్ణమూర్తిని వెనకనుండి ఎవరో తోశారు. ఆ ఊపుతో

కృష్ణమూర్తి వెళ్ళి ముందున్న గుంపులో ఒక అమ్మాయిమీద ఒరగడంతో, యిద్దరూ కలిసికట్టుగా కింద పడిపోయారు. దాంతో గోల రేగింది. అమ్మాయి తాలూకు మగవాళ్ళు తిట్లు లంకించుకుంటే విద్యార్థులు వాళ్ళ మీద పడి కొట్టడానికి సిద్ధపడ్డారు. ఇంత తతంగమూ క్షణంలో జరిగి పోయింది. గుంపుకి ఎదురుగా వస్తున్న ఒక వృద్ధుడు వీళ్ళని సమీపిస్తూ, జరిగినదంతా చూశాడు. అమ్మాయి కిందపడిపోయాక గబగబా అడుగులు వేస్తూ గుంపుమధ్యకి ఉరికాడు. ఒక్క పొలికేక పెట్టి, ముందున్న కృష్ణ మూర్తిని జుట్టుపట్టుకు యింకొంచెం ముందుకులాగి ఊచిపుచ్చుకుని ఒక్క లెంపకాయ యిచ్చేసరికి విద్యార్థిబృందం అంతటికీ కళ్లు బైర్లు కమ్మాయి. కృష్ణమూర్తికి రోషం ఉద్రేకం ఒక్కసారి పెల్లుబికి- "ఎవడ్రా నువ్వు— రాస్కెల్!" అన్నాడు. ముసలాడు కోపంతో కంపించిపోతూ, "పళ్ళు రాల్తాయి జాగ్రత్త! ఎవడా? ఐతే విను—సంతూరు మునసబు రామి నాయుణ్ణి. ఫో, నీ దిక్కున్నచోట చెప్పుకో! మళ్ళీ యీ కొండమీద మీ రెవరైనా ఆడపిల్లల్ని అల్లరిపెట్టారా—రక్తం కళ్ళ చూస్తాను! పొండి— మీరు మనుషులు కారు, గాడిదలు. పొండి!" అని అరిచాడు. ఆడవాళ్ళని చూసి, "మీరు వెళ్లండమ్మా. పోకిరి వెధవలు. వీళ్ల అంతు నేను చూస్తా నుగా!" అన్నాడు. ఆ దెబ్బతో గుంపుకి ఎక్కడలేని ధైర్యమూవచ్చి అందరూ విద్యార్థులను చెడామడా తిట్టారు. విద్యార్థిబృందం తలవంచు కుని తిరుగుముఖం పట్టింది.

నిజానికి ఆనాడు కృష్ణమూర్తి తప్పేమీలేదు. అనవసరంగా పరా భవం పొందాడు. తను జన్మలో మరిచిపోలేని అనుభవం అది. "మునసబు రామినాయుణ్ణి" అనే వాక్యం, రామినాయుడు విగ్రహం, అతని స్మృతి పథంలో శాశ్వతంగా ఉండిపోయాయి; ఉండిపోతాయిగూడా.

ఆ మునసబు రామినాయుడేనా యితను? ఎంత ప్రయత్నించినా ముఖంలోని భయం, కళ్ళల్లో బెరుకు దాచుకోలేక పోయాడు కృష్ణ మూర్తి...ఎవడీ ముసలాడు? ఒక గ్రామ మునసబు మాత్రుడికి తనెం దుకు భయపడాలి?

పాపం, కొత్తచోట సంకోచపడుతున్నాడు అనుకుంది వసుంధర. నిశ్శబ్దాన్ని భంగంచేస్తూ—"ఏం కృష్ణమూర్తిగారూ! బాగున్నారా!" అంది.

కృష్ణమూర్తి బెదురుతూ బెదురుతూ, "కల్యాణిగారిని చూడడానికి వచ్చానండీ!" అనగల్గాడు.

"ఫరవాలేదు కూర్చోండీ! మీ గురించి చెపుతూ ఉంటుంది మా కల్యాణి. ఏం కల్యాణీ! నిన్నరాత్రేకదూ మాటల్లో యీాయన గురించి వచ్చింది!" అని వసుంధర చిరునవ్వుతూ కల్యాణివైపు చూసింది.

కల్యాణికి ఆ క్షణంలో కృష్ణమూర్తి మీద జాలివేసింది. అతడు ఎలాంటి వాడైతేనేం, యిక్కడికి రావడంలో వెకిలి ఉద్దేశమేమీలేదని ఎందుకో ఆమెకి అనిపించింది. తనమీద అభిమానంతోనే వచ్చాడు.

"థాంక్స్ కృష్ణమూర్తిగారూ. జ్ఞాపకం పెట్టుకుని చూడ్డానికి వచ్చారు" అని కల్యాణి మునసబు వేపు తిరిగి, "బాబయ్యగారూ! ఈయన కృష్ణమూర్తిగారనీ—నాకు తెలిసిన ఆయన. కాలేజీలో చదువుకుంటున్నారు" అంది. మళ్లీ కృష్ణమూర్తి వేపు తిరిగి, "ఆయన మా బాబయ్యగారండీ! నందూరు మునసబుగారు" అంది.

కృష్ణమూర్తి మునసబు నుద్దేశించి, "నమస్కారం నాయుడు గారూ! ఇదివరకోసారి మనం కలుసుకున్నాం. గుర్తుపట్టారా?" అన్నాడు, సస్పెన్సు భరించలేక.

రామినాయుడు, "చిత్రంగా ఉందే? ఎక్కడా నిన్ను చూసిన గుర్తు లేదయ్యా! ఏవీఁ అనుకోకబ్బాయ్! ఎక్కడ చూశావు నన్ను?" అన్నాడు.

మళ్ళీ తికమక పడ్డాడు కృష్ణమూర్తి. ఈ ముసలాడు నాటక మాడుతున్నాడా? లేక నిజంగా మరచిపోయాడా? "రెండేళ్ళ క్రితం సింహాచలం కొండమీద మిమ్మల్ని చూశాను" అన్నాడు. రామినాయుడు కృషమూర్తిని పూర్తిగా మరచిపోయాడు. "ఏమో నాయనా! ఏం గుర్తు రావడం లేదు. కొండమీదంటే ఏం చెప్పగలం! ఇప్పటికి నలభై యేళ్ళనుంచి ఏడాదికి రెండుసార్లు సింహాచలం వెళుతున్నాను. ఎప్పుడు నిన్ను చూశానో ఏమిటో జ్ఞాపకం లేదయ్యా! పోనీలే! దానికేం గాని— మా కల్యాణమ్మని చూడ్డాని కొచ్చావా? ఇస్కూలులో తెలుసా నీకూ మా కల్యాణమ్మ?" అన్నాడు. కృష్ణమూర్తికేం చెప్పాలో తెలియలేదు. ఇంతలో కల్యాణే "అవును బాబయ్యగారూ! ఇద్దరం ఓ కాలేజీలోనే చదువుకుంటున్నాం" అని సర్దేసింది.

రామినాయుడు తాపీగా చుట్టతీసి వెలిగించి "మంచిది నాయనా! బుద్ధిమంతుడల్లే ఉన్నావు బాగా చదువుకో. మా కల్యాణమ్మకి చాలా కష్టం వొచ్చింది నాయనా! నీకు తెలుసునో లేదో—" అంటూంటే కృష్ణమూర్తి అర్ధోక్తిలో అడ్డు వచ్చి—

"విన్నానండీ!" అన్నాడు మొహం ఏదోలా పెట్టి.

కల్యాణి మనస్సు చివుక్కుమంది. అతనితో ఎందుకా ప్రసక్తి? సంభాషణ మార్చాలని, "ఈ మధ్య ఇందిరను చూశారా కృష్ణమూర్తి గారూ? కులాసాగా ఉందా!" అంది.

"చూశానండీ. నిన్న సాయంత్రం మిమ్మల్ని కలుసుకున్నాకనే చూశాను. ఆవిడకేం, హాయిగా ఉంది..."

"ప్రకాశం కనబడుతున్నాడా?"

"లేదండీ! రెండు మూడు రోజుల క్రితం వాళ్లింటి కెళితే—లేడు. ఆ తరువాత మరి నేను వెళ్ళలేదు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"మరి నిన్న సాయంత్రం ఇందిర కోసం వెళ్లినప్పుడు ప్రకాశం కనబడలేదా?"

"వాళ్ళింటికి వెళ్ళలేదు నేను. ఇందిర ఆఫీసు నుంచి వచ్చేస్తూ రోడ్డు మీద తారసిల్లింది."

"ఓహో!" అంది కల్యాణి.

ఉన్నపాటున రామినాయుడు లేచి నించొని "నేను వెళ్ళి రానా కల్యాణమ్మా! సాయంత్రం ప్యాసింజరుకి వెళుతున్నాను. మళ్ళీ కలవడం పడదేమో!" అన్నాడు!

కల్యాణి కూడా లేచి నించొని, "అదేమిటి బాబయ్యగారూ! వొచ్చి అరగంట కాలేదు. అప్పుడే వెళ్లిపోతానంటారూ!" అంది.

వసుంధర కూడా నించొని "ఉండండి నాయుడుగారూ! తొందరేం? భోంచేసి వెళుదురు గాని! నేనొకటీ మీ కల్యాణొకటీ కాదు" అంది.

ముసలాయన ఆ మాటకే చలించిపోయి కళ్ళలోని చెమ్మదనాన్ని అపుచేసుకొంటూ,

"అమ్మమ్మ, ఎంతమాట తల్లీ! చిన్నపిల్లవైనా కష్టం సుఖం తెలిసిన దానివి. అనాథ్మాయిని కడుపులో పెట్టుకు కాపాడుతున్నావు—"

"ఈ మాత్రానికేనా నాయుడుగారూ !"

"అదేం మాటమ్మా ! నీకు తెలియదా—రోజు లెలా ఉన్నాయో ! కాలం మారింది తల్లీ ! అందరూ దగుల్బాజీ లయిపోయారు. కొడుక్కి తండ్రి బరువు. తల్లికి పిల్ల బరువు. అలాంటి రోజులొచ్చాయి. అందుకే మా కల్యాణమ్మ ఉత్తరం చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. ఈ రోజుల్లో యిలాంటి మనుషులింకా ఉన్నారా—అని. ఇంతలో పని తగలింది, సరే చూసి పోదామని వచ్చాను. మా కల్యాణమ్మకి నేనేం చెయ్యలేక పోయినా—"

కల్యాణి ఆ మాటకి అడ్డొస్తూ, "అదేం మాట బాబయ్యగారూ ! ఇంతవరకూ చేసింది ఎవరు మీరు కాకపోతే!'' అంది.

"అప్పుడే అయిపోయిందా నాయుడుగారూ ! ముందింకా యెంత చెయ్యాలో !" అంది వసుంధర.

"ఏమో తల్లీ! ఈ ఘటానికి ఎప్పుడు పిలుపు వస్తుందో! అరవై మూడు దాటిందా! ఇంకెన్నాళ్ళు! సామానంతా సర్దేశాను. ఖాదర బందీ లన్నీ తెమిల్చేసుకున్నాను."

వసుంధర నవ్వేసి, "మరేం భయంలేదు నాయుడుగారూ ! బెర్నార్డ్‌షా లాగ మీరు నూరేళ్ళూ దాటి చూస్తారు. దానికేంగాని మధ్యాహ్నం భోజనానికి మీ రిక్కడికి రావలసిందే. తప్పదు. మీకు ఉత్తరం రాసినట్లు నాకు కల్యాణి చెప్పనేలేదు. చూశారా, దొంగపిల్ల!" అంది.

"పిచ్చిపిల్లమ్మా! మా కల్యాణమ్మ ఉత్త పిచ్చిపిల్ల!'' అన్నాడు నాయుడు.

"భోజనానికి వచ్చేయండి బాబయ్యగారూ!" అంది కల్యాణి.

"సరే, యిద్దరు పెంపుడుకూతుళ్లు బలవంతం చేస్తూంటే కాదనడం తప్పు. అందులో మీలాంటివాళ్ల గొప్పింటి లోగిళ్లో కావాలంటే మాత్రం మాలాంటివాళ్ళకి భోజనం దొరుకుతుందటమ్మా ! అంతా మా కల్యాణమ్మ చలవ. మా ప్లీడరుగారు ముందే పద్దు చెప్పేశారు, యీ పొద్దు అక్కడే భోజనాలని. దానికేముందిలే, రానయ్యా ప్లీడరూ అంటాను. సరేగాని కొంచెం ఆలస్యం అవుతుందే. ఎలాగ మరీ! ఊళ్ళో రెండుమూడు పనులు చూసుకోవాలి. ఒంటిగంట అవుతుందేమో! మీకు శ్రమగదా!'' అన్నాడు మునసబు.

వసుంధర వెంటనే, "మీ యిష్టం, ఒంటిగంటకు కాదు, రెండింటికి రండి. ఆదివారం గదా! మస్తుగా టిఫిను వేశాం. అందరం కలిసే సరదాగా భోంచేద్దాం" అంది.

"ఇంట్లో యింకెవరూ పెద్దవాళ్ళులేరమ్మా? వాళ్లకి బాగుంటుందా? పోనీ ఈ మాటుకి యీ ముసిలాడిని వదిలెయ్యకూడదా తల్లీ!"

"వీల్లేదండీ! ఇంట్లో మా పిన్ని తప్ప యింకెవ్వరూ పెద్దవాళ్ళు లేరు. ఉన్నా, వాళ్లూ నా లాగే అనేవారు" అంది వసుంధర.

"మంచిది తల్లీ! అలాగే వస్తాను. సరేగాని, కల్యాణమ్మా—ఒక్క మారిలా వస్తావా? నువ్వు కూడానమ్మా" అన్నాడు నాయుడు, ఏదో ఏకాంతంగా చెప్పాలని సూచిస్తూ.

లోపలి హాల్లోకి దారి తీసింది వసుంధర. ముగ్గురూ అక్కడికి వెళ్ళాక, మునసబు "మరేంలేదు కల్యాణమ్మా! ఆ ఇంటి వ్యవహారం సంగతే. గ్రామంలో నలుగురు పెద్దల్ని పిలిచి, ఆచార్లుని కూడా కూచో పెట్టి అందరికీ నచ్చచెప్పాను. వెధవలోకం అమ్మా, వెధవలోకం. పాపం మీ నాన్న మెతకవాడు. అదే మీ తాత అయితేనా? అలాంటివాడే కావాలిలే యీ ప్రపంచానికి. మీ నాన్నలాంటివాళ్లు పనికిరారు. అవునా, మన ఆడపిల్లకి మనమే అన్యాయం చేస్తామా అని కూకలేశాను. ఎలాగో బేరం పెట్టానులే శరభయ్యదేవర యిల్లు తీసుకుందికీ, రెండువేల ఆరువంద లివ్వటానికి ఒప్పుకున్నాడు. నిదానం మీదైతే మూడువేలు రాబట్టవచ్చు. కాని ఏం చేస్తాం? ఆచార్లు ఒకచే కాకి గోల. ఆచార్లు పాపం—మంచి వాడే గాని, అర్ధణాకోసం ప్రాణం విడుస్తాడు. శరభయ్య దగ్గిర ఆ డబ్బు ముందే తీసుకుని, ఆచార్లు కివ్వవలసిన పధ్నాలుగువందలూ మొహాన కొట్టాను. పోగా—చిల్లర మల్లర అప్పులు రెండొందలు తీర్చేశాను. నేను మిగిలాను. నా సంగతే—"

"మీ కివ్వవలసిన బాకీ ఎంత బాబయ్యగారూ?" అంది కల్యాణి.

"ఎంతైతేనేం తల్లీ! ఏదో దేవుడింత యిచ్చాడు. కొడుకులు ప్రయోజకులైనారు. కూతుళ్లుకూడా మనవల తల్లులయారు—నీకు తెలియందే వుంది. ఈ బాకీ నన్ను రక్షిస్తుందా? పోయేటప్పుడు కూడా తీసుకువెళ తావా? నాకేం అక్కర్లేదు కల్యాణమ్మా. నీ కష్టాలు గట్టెక్కి నువ్వో యింటిదానివైతే నాకంతే చాలు!" అంటూ, లోపలి జేబులోంచి కాగితం

పొట్లాంతీసి, "ఇవిగో తల్లీ! ఇద. వెయ్యి, పది పచ్చకాగితాలున్నాయి. తీసుకో నీ పేర బ్యాంకులో వేసుకుని ఆ చదుపేదో—"

కల్యాణి కళ్ళలో గిర్రున నీళ్లు తిరిగాయి. వెంటనే ఒక్కడుగు వెనక్కువేసి—"క్షమించండి బాబయ్యగారూ! అందులో ఒక్క కానీ నా కక్కర్లేదు. మీ బాకీ కూడా జమకట్టుకుని, ఏమైనా మిగిలితే యివ్వండి. లేకపోతే లేదు" అంది.

ఆ జవాబుకి మునసబు గతుక్కుమన్నాడు. మళ్ళీ తేరుకుని, "కల్యాణమ్మా! ఒక్కసారి నా మొహం చూడు! నా కాళ్ళమీద ఆడుకున్న దానివి, యివాళ నా మాట కాదంటావా? ఈ విషయంలో నేను చెప్పినట్లు వినాల్సిందే" అని కొంచెం ఆజ్ఞాపిస్తున్నట్లుగా అన్నాడు.

"ఇంకేం చెప్పినా వింటాను బాబయ్యగారూ! ఇది మాత్రం వినను. మా నాన్నే బతికుంటే తీసుకోనిచ్చేవాడా?" అంది కల్యాణి.

"మీ నాన్నే బతికుంటే, నువ్విలా ఉండేదానివా? మీ నాన్నొకటీ నేనొక్కటీనా?" అని, "నువ్వేనా కాస్త నచ్చచెప్పు వసుంధరమ్మా!" అన్నాడు మునసబు.

వసుంధర యిరుకులో పడింది. కల్యాణి చూపిస్తూన్న ఆత్మాభిమానాన్ని కాదని తను ఏం సలహా చెప్పగలదు? ఎల్లా చెప్పగలదు? "పోనీలెండి, యీ విషయం ప్రస్తుతానికి వాయిదా వేసి, భోజనాలయాక ఆలోచిద్దాం" అంది.

మునసబు నవ్వేసి "ఇద్దరికిద్దరే గడుసువాళ్లు. అమ్మాయి నామాట వినకపోతే నేనసలు భోజనానికే రానూ!" అన్నాడు.

"అలా కాదు. మధ్యాహ్నం నేనేదో యేర్పాటు చేస్తానుగా"! అంది వసుంధర.

"ఐతే యీ పొట్లం నా తరఫున దాచిపెట్టు. నేనలా ఊళ్ళోకి వెళ్ళాలి. జేబులో ఉంటే ప్రమాదం" అంటూ పొట్లం వసుంధర చేతిలో పెట్టి, గిర్రున వెనక్కి తిరిగి అరుగుపీదికి వెళ్ళిపోయాడు మునసబు. అక్కడ పేపరు చదువుతూ కుసికిపాట్లు పడుతున్న కృష్ణమూర్తితో "వెళ్ళొస్తానబ్బాయ్!" అనేసి మెట్లు దిగిపోయాడు.

అక్కడ హాల్లో జేవురించిన మొహంతో కల్యాణి, "ఎందుకు తీసుకున్నావు వసుంధరా!" అంది. ఆ కంఠ ధ్వనిలో ఏదో వసుంధరను భయ

పెట్టింది. "ఆయనలా అకస్మాత్తుగా చేతిలో కుక్కేసి వెళ్ళిపోతే యేం చెయ్యను కల్యాణీ! మధ్యాహ్నం వచ్చాక యిచ్చేద్దాంలే" అంది. ఇద్దరూ వీధరుగుమీద కొచ్చారు.

కృష్ణమూర్తిని చూసేసరికి ఇద్దరికీ ఒక ఆలోచన కలిగింది. "క్షమించండి కృష్ణమూర్తిగారూ! ఇంతసేపూ మిమ్మల్ని ఒక్కర్నే ఒదిలేశాం!" అంది వసుంధర.

"ఏం చేస్తున్నారింతసేపూ?" అంది కల్యాణి.

"నిన్నటి హిందూ పేపరు ఖుణ్ణంగా బట్టీ పట్టేశాను" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి నవ్వుతూ.

"ఆనందరావు గారైతే హాయిగా ఒక్కరూ కూర్చుని పేకాట ఆడుకునే వారు. ఒక్కరూ కూర్చుని పేకాట ఆడడం ఏమిటో నాకు చచ్చినా బోధపడదు" అంది కల్యాణి.

"అంతేనా?— అందులోనూ తనను తనే దగా చేసుకుంటాడు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"గమ్మత్తు! మనిషిలా ఉన్నాడే. ఓసారి చూపిద్దూ కల్యాణీ!" అంది వసుంధర.

కల్యాణి మాటాడలేదు. కొంతసేపు ముగ్గురూ మౌనంగా కూర్చుండిపోయారు. కృష్ణమూర్తి తన రాక వాళ్ళకి అయిష్టంగా ఉందేమోననే అనుమానంలో పడి, "నేను వెళ్ళిరానాండీ?" అన్నాడు కల్యాణి వేపు చూస్తూ. అది గ్రహించిన వసుంధర, "అప్పుడే వెళ్ళిపోతారా? కూర్చోండి కాసేపూ! నలుగురు స్నేహితులూ వచ్చి కనబడుతూంటే కల్యాణికి కొంచెం ధైర్యంగా ఉంటుంది" అంది.

కృష్ణమూర్తి బరువుగా, మొహమాటంగా "కల్యాణిగారు కూడా అలా అనుకుంటే నాకు చాలా సంతృప్తిగా ఉంటుంది. వారికి నా మీద కొన్ని ఇంప్రెషన్సు ఉండి ఉంటాయి. ఆవిడలా అనుకునేందుకు అవకాశమూ ఉందనుకోండి. ఐనా, ఆవిడంటే నాకెపుడూ గౌరవమే! ఈ సమయంలో నా వల్ల అయే సహాయం ఏదైనా ఉంటే సంతోషంగా చేస్తాను" అన్నాడు, ఎలాగో ధైర్యం చిక్కబటుకొని.

కల్యాణి, "అదేమిటి కృష్ణమూర్తిగారూ! నేను మీగురించి ఏమీ అనుకోలేదే? అనుకోవలసిన అవసరం ఏముందీ?" అంది.

"అనుకోకపోతే సంతోషమే. ఎలాగో ఓలాగ అది తెలియ చెప్పు కుందామనే వచ్చాను. పోనీగాని, మీరు కాలేజీకి వెళుతున్నారా! అన్నట్లు మొన్నటినుండీ క్రిస్‌మస్ సెలవులు కదూ!''

''ఇప్పుడు సెలవులే అనుకోండి. మళ్ళీ జనవరి మూడో తేదీ దాకా కాలేజీ లేదు. ఐనా అఘెండెచ్చు గోడవొకటి వచ్చి పడిందిగా! ప్రిన్స్‌పాల్‌ని చూశాను. ఏమంత సుముఖంగా లేడు'' అంది కల్యాణి.

కృష్ణమూర్తికి ఒక్కసారిగా ఉత్సాహం వచ్చింది. ''దానికే ముందండీ! ఎలాగైనా సర్దుబాటు చెయ్యవచ్చును. మెడికల్ సర్టిఫికెట్ ప్రొడ్యూస్ చేద్దాం. నాకు తెలిసిన డాక్టరు ఒకాయన ఉన్నాడు. కావాలంటే హెల్ప్ చేస్తాడు. లేకపోతే యింకో ప్రొఫెసర్ గారున్నారు. అన్నట్టు మీది ఎకనమిక్సు గదూ? ఆయనే నాకు తెలిసిన ప్రొఫెసరు. నా చేత చాలా పనులు చేయించుకున్నాడు. కావాలంటే వెళ్ళి మాటాడతాను, మధ్యాహ్నం ఆయన్ని చూడనా?" అన్నాడు.

"తప్పకుండా. వెళ్ళి ఆ పని చేయించుకు రండి చూద్దాం! ఏం కల్యాణీ?" అంది వసుంధర.

"ఓ! అంతకంటేనా!" అంది కల్యాణి.

తరువాత ఓ పావుగంట ఏవేవో అలాంటి విషయాలే మాటాడి, వసుంధర యిచ్చిన కాఫీ ఆప్యాయంగా తాగేసి, "సాయంత్రం నాలు గింటికి వచ్చి ప్రొఫెసరు ఏమన్నాడో చెపుతాను. ఫరవాలేదు లెండి, ఎలాగోలాగ పని జరిగేట్టు చూద్దాంగా!" అని, "తప్పకుండా రండి". అని, వసుంధరచేత అనిపించుకొని వెళ్ళిపోయాడు కృష్ణమూర్తి.

అతను వెళ్ళిపోయాక ఆలోచిస్తూ అలాగే ఉండిపోయింది కల్యాణి. ''ఏమిటాలోచిస్తున్నావు కల్యాణీ'' అన్న వసుంధర ప్రశ్నకు తుళ్ళిపడింది.

''ఆఁ ఏంలేదు. కృష్ణమూర్తి గురించే ఆలోచిస్తున్నాను'' అంది.

''మనిషి స్వతహాగా మంచి వాడల్లే ఉన్నాడు. నువ్వంటే మంచి అభిప్రాయమే ఉన్నట్టుంటె'' అంది వసుంధర. జవాబుగా కల్యాణి చిన్న నవ్వు నవ్వింది.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు వచ్చాడు మునసబు. వెంటనే వడ్డనకి ఏర్పాట్లు చేసింది వసుంధర. కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ అన్నాలు

తిన్నారు. ఒక గంట నిద్రపోయి తరువాత లేచి కాఫీతాగి అయిదుగంటల పాసింజరుకి వెళ్ళిపోతా నన్నాడు మునసబు. ముందరగదిలో అతనికి పక్క వేయించింది వసుంధర. తనూ కల్యాణీ లోపలకు పోయి కాస్సేపు మంచంమీద నడుం వాల్చారు.

"నాలుగ్గంటలకి ఆయన వెళ్ళిపోతా నంటున్నాడు. ఆ డబ్బు సంగతి ఏం చెయ్యా మంటావ్?'' అంది వసుంధర.

"అదో ప్రశ్నా వసుంధరా? అభిమానం కొద్దీ ఏదో ఆయనంటే నేను దొరికింది గదా అని తీసేసుకోవడమే? ఆయన పొట్లాం ఆయన కిచ్చెయ్,'' అంది కల్యాణి కొంచెం కఠినంగా. వసుంధర మరి మాటాడ లేదు. ఏదో పుస్తకం చదువుకుంటూ పడుకుంది.

మధ్యాహ్నం మూడున్నర దాటాక పిన్నిగారు గదిలోకి వచ్చి ''అమ్మాయ్ వసూ! ఆయ నెవరో బండికి వెళ్ళిపోతాడన్నావ్? కాఫీ తెచ్చాను. తీసికెళ్ళి యిస్తావా?'' అంది. గ్లాసు అందుకొని వసుంధర అరుగు పక్క ముందరగదిలోకి వెళ్ళి "నాయుడుగారూ!'' అంది. మునసబు మెలు కువగానే ఉన్నాడు. ''ఏవమ్మా! కాఫీ తెచ్చావా? ఒంట్లో అలసటగా ఉంది'' అంటూ మంచంమీంచి లేవబోయాడు. నిల్చునేసరికి కళ్ళు తిరిగి తల దిమ్మెక్కిపోయింది. మళ్ళీ మంచంమీద కూలబడి "తల తిరుగుతోందమ్మా! పక్కలో ఏమిటో నొప్పిగా ఉంది'' అన్నాడు.

"కొంచెం కాఫీ తాగండి. తేరుకుంటారు'' అంది వసుంధర. నెమ్మ దిగా గ్లాసు అందుకుని రెండు గుక్కలు తాగేసరికి మరి కూర్చో లేకపో యాడు. పక్కలో నొప్పి ఎక్కువై పోయింది. ఆయాసపడుతూ "ఏమిటో నమ్మా- అకస్మాత్తుగా ఏమిటో ఆయాసంగా ఉంది. అదే సర్దుకుంటుంది గాని, ఓ రిక్షా తెప్పించు, స్టేషన్‌కి పోతాను'' అన్నాడు.

"వెలుదురుగాని లెండి. ఇంకా చాలా టైముంది. కాస్త సర్దు కున్నాక చూద్దాం. రిక్షాకేం, నిముషంలో వస్తుంది. కాస్సేపలా పడు కోండి'' అని లోపలికి వెళ్ళి "కల్యాణీ! మీ మునసబుగారికి ఏమిటో ఆయాసం వచ్చింది. లేవబోయేసరికి కళ్లు తిరిగాయి. రిక్షా పిలిపించు వెళ్ళి పోతానంటున్నారు'' అని అంది. కల్యాణి ఆదరాగా పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి, "ఏమిటి బాబయ్యగారూ'' అంటూ ఒంటిమీద చెయ్యివేసి చూసింది.

ఒళ్ళు చల్లగానే ఉంది. మొహంలో విపరీతమైన యాతన కనబడుతోంది. ఆయాసంతో మనిషి గిలగిల లాడిపోతున్నాడు.

వసుంధర పరిగెత్తుకుంటూ వంటింట్లోకి వెళ్ళి "పిన్నీ పిన్నీ! ఆ నాయుడుగారికి సడన్‌గా ఆయాసం వచ్చింది. చాలా బాధపడుతున్నాడు. ఓ సారి వచ్చి చూద్దూ. డాక్టర్ని పిలవాలేమో!'' అంది. పిన్ని నెమ్మదిగా వచ్చి, మంచందగ్గర నించొని, "ఎక్కడ నొప్పి బాబుగారూ!" అంది. బాధ పడిపోతున్నాడు నాయుడు. పిన్నిగారు ఒక్క నిమిషం తేరిపార చూసి "డాక్టర్ని పిలవడం మంచిది వసూ!'' అంది. వసుంధర కంగారు పడింది. ఏ డాక్టర్ని పిలవడం? తన కెవరూ డాక్టర్లు తెలియదే! కల్యాణి అంతకంటె భయంగా అలా నిలబడిపోయింది.

ఇంతలో కృష్ణమూర్తి వీధరుగు మీదకి వచ్చి, ''కల్యాణిగారూ!'' అని కేక పెట్టాడు. ఆ కేక విని వసుంధర ఒక్క అంగలో అరుగుమీదికి దూకి, "మీరా కృష్ణమూర్తిగారూ! సమయానికి వచ్చారు. మునసబుగారికి సడన్‌గా ఛాతీలో నొప్పి వచ్చింది."

''అయ్యో! ఏం నొప్పండి అదీ! ఏం చేద్దాం మరి?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి. అతని కంతకంటే కంగారు.

"అర్జంటుగా వెళ్లి ఓ డాక్టర్ని తీసుకు రాగలరా?" అంది వసుంధర.

"ఓ! క్షణంలో తీసుకొస్తాను. పక్క వీధిలోనే ఒక డాక్టరు ఫ్రెండు న్నాడు. కుర్రాడే గాని అఖండుడు. మూడేళ్లు సర్వీసులో ఉండి మొన్ననే రిజైన్ చేసి ప్రాక్టీసు పెట్టాడు. అతన్ని తీసుకురానా?"

"ఎవరో ఒకరు. త్వరగా తీసుకరండి'' అంది వసుంధర. కృష్ణమూర్తి పరిగెత్తుకు వెళ్ళాడు.

వసుంధర వీధరుగుమీద కూర్చుంది. ఆ అమ్మాయికి జబ్బులన్నా శారీరక యాతనలన్నా అమిత భయం. దూరంనుండి ఏం కావాలన్నా చేస్తుంది గాని, దగ్గరగా వచ్చి చూడలేదు. సుఖం, అనురాగం ఉన్న వాతావరణం మధ్య హాయిగా పెరిగిన దవడాన్న దుఃఖం, రుజ, బాధ, ఆమెకు కొత్త.

కల్యాణి నాయుడు మంచం దగ్గరగా కుర్చీవేసుకు కూర్చుంది. నాయుడు ఆయాసంతో రొప్పుతున్నాడు. ఊపిరి పీల్చడం కష్టంగా ఉంది.

పడుకోవడం కూడా కష్టంగా ఉంది. పైకి నిబ్బరంగా కూర్చున్న కల్యాణి లోలోపల కంగారు పడుతోంది. మధ్యాహ్నం భోజనం చేసేదాకా బాగున్న నాయుడికి ఇంతలో ఏమొచ్చింది? పాపం తనను చూడడం కోసం వచ్చాడు. ఊరుగాని ఊరు, చోటుగాని చోటు. తనే ఒక రింట్లో తల దాచు కుంది. వాళ్లేమనుకుంటారో. ఫరవాలేదు, కాస్సేపటిలో తగ్గి పోతుంది. డాక్టరు వస్తే బాగుండును. వెళ్ళిన కృష్ణమూర్తి ఇంత ఆలస్యం చేస్తున్నా డేమిటో? డాక్టరు దొరికాడో లేదో? లేక కృష్ణమూర్తి అక్కడనుండి అలాగే ఉడాయించాడా? వెధవ ఆలోచనలు. ఆమె మనస్సు పరిపరివిధాల పోతోంది.

వెళ్ళిన పావుగంటలో కృష్ణమూర్తి డాక్టర్ని తీసుకువచ్చాడు. "కల్యాణీ! డాక్టరుగారొచ్చారు" అని వసుంధర గొంతు వెనుకనుండి వినబడి కల్యాణి కుర్చీలోంచి లేచింది. ఆమె వెనకాలే వచ్చాయి, చొక్కా తొడుక్కుని చేతిలో స్టెతస్కోపు పట్టుకుని నిలుచున్న యువకుడు కన బడ్డాడు. ఈయనేనా డాక్టరు! ఇంతకుర్రాడు డాక్టరేమిటీ, అనుకుంది కల్యాణి అప్రయత్నంగా పక్కకి తప్పుకుంది.

నాయుడు లేవబోయాడు. డాక్టరు అతని భుజంమీద చెయ్యివేసి "లేవకండి అలాగే పడుకోండి" అంటూ స్టెతస్కోపు తగిలించుకుని పరీక్ష చేశాడు. వాచీ చూశాడు. వాచీ చూస్తూ నాడి చూశాడు. కల్యాణి వేపు తిరిగి "తలగడాలు ఎత్తుపెట్టి వాలుగా కూర్చోపెట్టండి. పూర్తిగా పడుకుంటే ఆయాసం యెక్కువవుతున్నది" అని బ్యాగ్ తీసి, ఇంజక్షన్ సిరంజిలోకి మందు యెక్కించాడు.

"ఏమిటండీ డాక్టరుగారూ-ఏమిటిది? ఎంతసేపట్లో తగ్గిపోతుంది?" అంది గుమ్మందగ్గిర నుంచున్న వసుంధర.

"ఫరవాలేదమ్మా, కాస్సేపటికి తగ్గిపోతుంది. కృష్ణమూర్తీ, యిలా వచ్చి కొంచెం చెయ్యిపట్టుకో!" అని, డాక్టరు ఇంజక్షన్ యిచ్చాడు నాయుడికి.

నాయుడు చాలా ఆయాసపడుతూ, యెంతో కష్టంమీద "మీకు లేనిపోని గొడవ తెచ్చిపెట్టాను వసుంధరమ్మా!" అన్నాడు.

"ఫరవాలేదు నాయుడుగారూ! దాని కేమిటి! కాస్సేపటిలో తగ్గిపోతుంది. భయపడకండి, డాక్టరుగారొచ్చారుగా!" అంది వసుంధర.

"ఏమిటోనమ్మా! నీ కెందుకీ శ్రమంతా ? ఏం డాక్టరు బాబూ! నన్ను మా యిల్లు చేరుకునేట్టు చేయండి ఎలాగైనా. ఆ తరువాత ఏమైనా ఫరవాలేదు" అని రొప్పుతూ రొప్పుతూ మధ్య మధ్య అనగల్గాడు నాయుడు.

డాక్టరు ఇంజక్షన్ పెట్టి సర్దుకుంటూ, "మీకేం భయం లేదండీ! చూడండి పది నిముషాల్లోనే ఆయాసం సర్దుకుంటుంది" అన్నాడు.

ఎవరూ మాటాడలేదు. డాక్టరు కూడా అలాగే నాయుడి వంక తదేకంగా చూస్తూ కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. వసుంధర వెళ్లి వీధరుగు మీద కుర్చీలో కూర్చుంది. కృష్ణమూర్తి గుమ్మందగ్గిర నిలబడ్డాడు. కల్యాణి గోడకి చేరబడి నిలబడింది.

పది నిముషాలు గడిచాయి. క్రమంగా నాయుడికి ఆయాసం తగ్గి, కాస్త మాగన్నుగా కళ్ళు మూతలు పడ్డాయి. డాక్టరు అప్పుడు కుర్చీలోంచి లేచి బ్యాగ్ తీసుకుని, వీధరుగుమీద కుర్చీలో చతికిల పడుతూ, "ఆయన తాలూకువాళ్ళు ఎవరండీ యిక్కడ?" అన్నాడు.

వసుంధర లోలోపల వణికిపోతూ - "ఏమండీ? ఏం? సీరియస్సా?" అంది. ఏవో మాటలు వినబడేసరికి కల్యాణీ కృష్ణమూర్తీ బయటికి వచ్చారు.

"ఏం లేదు. నేనడిగింది చెప్పండి!" అన్నాడు డాక్టరు.

కల్యాణి కొంచెం ముందుకొచ్చి, "నేనేనండీ, కల్యాణినీ! నాకోసం వచ్చారాయన. నాకు బాబాయ్ అవుతారు. ఏం? అసలు ఏమిటో చెప్పండి దాపరికంలేకండా!" అంది.

డాక్టరు ఒక్కక్షణం కల్యాణి మొహంవేపు తేరిపార చూశాడు. "ఎవరీ అమ్మాయి? ఎక్కడో చూసినట్టుందే! చాలా పరిచితమైన మొహం!" అనిపించిందతనికి.

ఆ క్షణంలో కల్యాణికీ అలాగే అనిపించింది. "ఎక్కడో చూశా నితన్ని. ఎప్పుడు చెప్మా! బాగా తెలిసిన వాడిలా కనబడుతున్నాడు" అనుకుంది.

"కృష్ణమూర్తీ! ఆ తలుపురెక్క వేసెయ్!" అన్నాడు డాక్టరు. కృష్ణమూర్తి జోడు చప్పుడు కాకండా, ఎత్తి ఎత్తి అడుగులు వేసుకుంటూ, నాయుడు పడుకున్న గది తలుపు పైనుండి వేశాడు.

డాక్టరు జేబులోంచి సిగరెట్టు తీసి వెలిగిస్తూ, "చూడండి కల్యాణిగారూ! మీరేమీ కంగారు పడకండి. కాని తెలుసుకోవడం మంచిది. ఆయనకి హార్ట్ ఎటాక్ వచ్చింది. చాలా మైల్డుగా వచ్చిందనుకోండి. ఐనా చెప్పలేం. ఈ జబ్బు రాకనేపోవాలిగాని, వస్తే ఏం జరుగుతుందో డాక్టర్లకి కాదుగదా, దేవుడికైనా తెలీదు. ముందు వెంటనే హాస్పిటల్‌కి తీసికెళ్ళి ఎడ్మిట్ చేయండి. ఆక్సిజన్ యివ్వాలి. విడవకుండా దగ్గిర నర్సు ఉండాలి. ఎమర్జెన్సీ కేసుగనక హాస్పిటల్‌లో ఉంచడం అవసరం."

కల్యాణి గుండెల్లో ఒక్కసారి జలపాతం హోరు పెట్టింది. కీకారణ్యంలో జంతు ధ్వనుల లాంటివి ఏవో వినబడ్డాయి. కాని తేరుకోవాలి. జారిపోకూడదు. తనకి జారిపోయి భయపడడానికి కూడా జీవితం అనుమతి నివ్వడం లేదు.

"అయితే, దయచేసి మీరే ఆ సాయం చేసి పెట్టండి డాక్టరుగారూ! ఆసుపత్రికి ఎలా చేర్చడమో, ఎక్కడ ఎవళ్ళతో మాటాడ్డమో కూడా నాకు తెలీదు" అంది.

కృష్ణమూర్తి "భయపడకండి కల్యాణిగారూ! నేనున్నానుగా! నాయుడుగారికి నయం అయేదాక నేను మీతోనే ఉంటాను" అన్నాడు.

"నా దగ్గిర యెనభై రూపాయలదాకా ఉన్నాయి. సరిపోతాయా డాక్టరుగారూ!" అంది కల్యాణి, ఆవేదనతో.

"డబ్బుకేమిటి కల్యాణీ! నేనున్నానుగా!" అంది వసుంధర.

కృష్ణమూర్తి కొంచెం ఆవేశంతో, "మిమ్మల్ని ఎవ్వరూ వదిలెయ్యరు కల్యాణీగారూ! డబ్బుకేం భయపడకండి. అన్ని ఏర్పాట్లూ నేను చేస్తాను" అని డాక్టరువేపు తిరిగి, "ఏం డాక్టరూ! నువ్వు కొంచెం దగ్గిరుండాలి. ఎలా తీసికెళదాం?" అన్నాడు. డాక్టరు లేచి నుంచొని, "పద! ఏంబులెన్సుకి టెలిఫోన్ చేద్దాం" అన్నాడు. ఇద్దరూ కలసి బయటికి పోయారు.

వాళ్లు వెళుతున్న వేపే చూస్తూ అలా నిలుచుండి పోయింది కల్యాణి. వెనకనుండి వచ్చి ఆవిడ బుజం మీద చెయ్యివేస్తూ వసుంధర, "కంగారు పడకు కల్యాణీ! మన చేతుల్లో ఎంతవరకూ ఉందో అంతవరకూ చేద్దాం. పెద్ద ఆసుపత్రి ఉంది. సాయపడే మనుషు లున్నారు. డాక్టరు—పాపం—మంచివాడల్లే ఉన్నాడు. అవసరమైతే డబ్బుకి కూడా నువ్వేం కంగారు పడకు. నే నుండగా నీకేం యిబ్బంది రాదు" అంది.

ఇవతలకి తిరిగి కల్యాణి ఒక్కసారి వసుంధర మొహంలోకి చూస్తూ—రుద్ధ కంఠంతో, "నా వల్ల నీ కెంత ఇబ్బంది వసుంధరా! నా వంటి దాన్ని ఇంట్లో చేర్చుకుంటే నీ కెన్ని కష్టాలో చూశావా?" అంది.

వసుంధర కల్యాణిని దగ్గిరగా తీసుకుని, "ఛా పిచ్చిపిల్లా! ఏం మాటలవి! కష్టాలు మనుషులకి రాక మానుల కొస్తాయా? ఐనా యిందులో నా కిబ్బంది ఏముంది! ఆయన్ని ఆరోగ్యంగా మళ్ళీ వాళ్లింటికి పంపించేస్తే అంతే చాలు. లే, బట్టలు మార్చుకో. ఏంబులెన్సు వస్తుంది, పోదాం" అంది.

కల్యాణి కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ, "నువ్వుండిపో వసుంధరా! నేను కృష్ణమూర్తిని తీసుకుని వెళతాను" అంది.

"అలాగంటేనే నాకు కోపం వస్తుంది. నీతోపాటే నేనూను. పద" అంది వసుంధర.

ఏంబులెన్సు రావడానికి అరగంట పట్టింది. దాని వెనకాతలే కారులో డాక్టరూ కృష్ణమూర్తీ వచ్చారు.

"కల్యాణీ! ఈ డాక్టరుగారికి కారుకూడా ఉందే!" అంది వసుంధర నెమ్మదిగా.

అటెండర్లు నాయుడుగారిని స్ట్రెచర్ మీద తీసుకెళ్ళి ఏంబులెన్సులో పడుకోపెట్టారు. ఇంజన్ స్టార్టయింది.

"నేను ఏంబులెన్సులో ఎక్కుతాను" అంది కల్యాణి, కట్టు బట్టల తోనే రోడ్డుమీదికి వచ్చి. వసుంధరా కృష్ణమూర్తీ ఒకరి మొఖం ఒకరు చూసుకున్నారు.

డాక్టరు తన కారు ఫ్రంటు సీటు తలుపు తెరిచాడు. కల్యాణి దగ్గరగా వచ్చి "మీరు నా కారులో కూర్చోవాలి!" అన్నాడు.

"ఏంబులెన్సులో ఎక్కకూడదా ?" అంది కల్యాణి ఉద్రేకంతో.

ఒక్కసారి కల్యాణి మొహంవేపు చూశాడు డాక్టరు. ఉన్నట్టుండి ఆమె జబ్బ పట్టుకుని, "కూడదు. నేను చెప్పినట్టు వినాలి మీరు" అని లాక్కెళ్ళి కారు వెనుక సీటులో కూర్చోబెట్టి, వసుంధరవేపు తిరిగి, "మీరూ వస్తున్నారా ?" అన్నాడు. "వస్తున్నానండీ !" అంది వసుంధర. "ఐతే త్వరగా ఎక్కండి మరి. ఆవిడపక్క కూర్చోండి. రా, కృష్ణమూర్తీ ! నువ్వు ముందు కూర్చో" అంటూ చక్రం ముందు కూర్చొని కారు స్టార్ట్ చేశాడు. ఏంబులెన్సు అప్పుడే యాభై గజాల ముందుంది. కారు స్పీడు హెచ్చిస్తూ "ఈ అమ్మాయి నిదివర కెక్కడో చూశాను !" అని మళ్ళీ అనుకున్నాడు డాక్టరు.

రెండు వాహనాలూ కింగ్ జార్జ్ హాస్పిటల్ వైపు దారి తీశాయి. అస్తమయ సూర్యకాంతి పొడలు పొడలుగా కల్యాణి మొహం మీద పడుతోంది. రోడ్లన్నీ అలికిడిగా ఉన్నాయి. వాళ్ళందర్నీ చూస్తూన్న కల్యాణికి యీ లోకమే యింకేదో ప్రపంచంలాగా కనబడుతోంది. ఇంతలో హాస్పిటల్ గేటు సమీపించింది కారు.

12

ఆంబులెన్సు ఔట్ పేషెంటు గేటుముందర ఆగింది. డాక్టరు చక్రవర్తి కారు మరికొంచెం లోపలికివెళ్ళి ఆగింది. డాక్టరు కారు దిగి కాజుయాలిటీ రూముకు వెళ్ళడం రెండునిమిషాలు కూడా పట్టలేదు. అదృష్ట వశాత్తు అతనికి తెలిసిన డ్యూటీ డాక్టరున్నాడు. "హార్టు ఫెయిల్యూర్ కేస్" అంటూ నాలుగు మాటల్లో ఆ కేస్ గురించి చెప్పేసి అడ్మిషన్‌కి కావలసిన ఏర్పాట్లన్నీ చేసేశాడు. వెంటనే కారు మళ్ళించి స్పెషల్‌వార్డు గేటు దగ్గరికి పోనిచ్చాడు. ఆంబులెన్సు అతని వెంటే వెళ్ళింది.

స్ట్రెచర్‌లో రామినాయుడిని తీసుకొని స్పెషల్ వార్డు మెట్లెక్కుతూంటే రామినాయుడికి మెలకువ వచ్చింది. తానెక్కడున్నాడో తనకే తెలియని అయోమయంలో ఉన్నాడు. గంట క్రిందట డాక్టరు ఇచ్చిన ఇంజక్షను—తీసి పారేసినట్లు అతని ఆయాసాన్ని తగ్గించేసింది. అలసటలోని సుఖంతో నిద్రపట్టేసిందతనికి. తనను దేనిమీదో పడుకోబెట్టి ఎక్కడికో తీసికెళుతున్నారని గ్రహించాడు రామినాయుడు. ఏదో వెర్రి భయంతో "కల్యాణమ్మా" అని నీరసంగా పిలిచి స్ట్రెచర్ మీద నుండే తలెత్తి చూడాలని ప్రయత్నించాడు కాని తల తిరిగిపోతూంది. అతని పిలుపు గొంతులోనే ఉండిపోయింది. స్పెషలువార్డు గదిలో మంచంమీద పడుకోబెడుతూంటే కళ్ళిప్పినలువైపులా కలయచూశాడు రామినాయుడు. ఒక నర్సు పక్క సర్దుతూంది. డాక్టరు మరొక నర్సుతో ఏదో చెపుతున్నాడు. కల్యాణి, వసుంధర గజందూరంలో నిల్చున్నారు. కృష్ణమూర్తి గుమ్మం అవతల నిల్చున్నాడు. తనను హాస్పిటలులో చేర్చారు అని క్షణంలో తెలిసిపోయిందతనికి. ఎందుకో అతని కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. "కల్యాణమ్మా!" అని పిల్చాడు మళ్ళీ మరింత గొంతు పెగుల్చుకుని—కల్యాణి ఆదుర్దాగా దగ్గరికివచ్చి "ఏం బాబాయిగారూ! మెలకువ వచ్చిందా! ఇప్పుడెలా ఉంది? కొంచెం నయంగా ఉందా!" అని వరుసగా ప్రశ్నలు వేసేసింది.

రామినాయుడు కల్యాణిముఖంలోకి జాలిగా ప్రేమగా చూసి—"ఎందుకమ్మా! మీ అందరికీ ఈ శ్రమ? ఈ ముసలాడు నీకింత కష్టం కల్గిస్తాడనుకోలేదు.! ఏ కారో మాట్లాడి మా యింటికి పంపించేయరాదూ తల్లీ!" అన్నాడు.

"అదేమిటి బాబాయిగారూ! ఇందులో శ్రమ కేముంది? ఒకటి రెండు రోజులుంటే అంతా సర్దుకుపోతుంది. అప్పుడు అలాగే వెళుదురు గాని" అంది కల్యాణి.

ఇంతలో డాక్టరు రామినాయుడు దగ్గరికివచ్చి "ఎలావుందండీ!" అంటూ నాడి చూశాడు.

"మీ దయవల్ల ఇందాకటంత బాధలేదు. కాని గుండెల్లో ఏదో గుబులు బాబూ! ఏమిటో సరిగా చెప్పలేను. దుడుకుగా ఉంది—"

"ఫరవాలేదు, మీరేం కంగారు పడకండి; తగ్గిపోతుంది. అనవసరంగా ఏమీ మాట్లాడకండి" అంటూ కల్యాణివైపు తిరిగి "ఈయన మాట్లాడకుండా చూడాలి మీరు" అన్నాడు. కల్యాణి సరే నన్నట్లు తల ఊపింది.

మరి పావు గంటలో డ్యూటీ డాక్టరు వచ్చాడు. రామినాయుడిని వివరంగా పరీక్ష చేశాడు. చక్రవర్తిని గది అవతలకి తీసికెళ్లి ఇద్దరూ ఏదో మాట్లాడు కున్నారు. స్టాఫ్ నర్సుని పిలిచి ఏమేం చేయాలో అంతా చెప్పాడు. ఒక ఇంజక్షన్ యిచ్చాడు. ఆక్సిజన్ తెప్పించి పక్కనే పెట్టించాడు. ప్రతి అరగంటకి పల్సు చూడమన్నాడు. "అవసరమయితే ఆక్సిజన్ వెంటనే స్టార్ట్ చెయ్యండి" అని చెప్పాడు. మరో ఇంజక్షన్ యిచ్చి మళ్ళీ ఎనిమిది గంటలకి వచ్చి చూస్తాను అని చెప్పేసి వెళ్లిపోయాడు డ్యూటీ డాక్టరు. రామినాయుడు తనచుట్టూ జరుగుతున్న గడబిడంతా చూస్తూనే ఉన్నాడు. కొంత అర్థం అవుతూంది కొంత అర్థం కాలేదు. గుండెలో బాధ, తల దిమ్ముగా ఉంది. బయట తా నెరగని వాతావరణం. వీటన్నిటిమధ్యా తన కేమౌతూంది? ఇంతలో ఇంత ముంచుకొచ్చిందేమిటి? మనిషన్న తరువాత చావు రాక మానుతుందా! అందుగురించి తనకేం దిగులు లేదు. తనకోరికల్లా ఒక్కటే—ఏం జరిగినా ఆ పుట్టిపెరిగిన గడ్డమీద — కావలసిన వాళ్ళందరిమధ్యా జరిగితే బాగుండును. మనస్సులో కోరిక మనస్సులోనే ఉంది — మళ్ళీ మాగన్నుగా నిద్రపట్టింది రామినాయుడికి.

మంచానికి దగ్గరగా తలవైపు నిల్చుంది కల్యాణి. కన్నార్పకుండా రామినాయుడువైపు చూసింది. అరవై యేళ్లు వస్తేనేం కాక ఎంత

ధృఢంగా ఉంది శరీరం! ఆవేళ ప్రొద్దున్నే కదూ కోర్టుకాగితాలు చంకన బెట్టుకుని ఊరంతా తిరిగివచ్చాడు. ఇంతలో ఇంత ముంచుకు వచ్చిందేమిటి? పాపం! తనని చూడటానికి వచ్చాడు. ఎంతదశ పటింది? మళ్లీ లేస్తాడా! స్పష్టంగా పరిస్థితి ఇదీ అని చెప్పకపోయినా డాక్టరు పద్ధతిచూస్తే ఈ కేస్ సీరియస్ అని తెలుస్తూనే ఉంది అనుకుంది కల్యాణి.

వసుంధర దూరంగా కుర్చీలో కూర్చుంది. ఇంటిదగ్గర బయలుదేరాక ఇంతవరకూ ఒక్క మాటైనా మాట్లాడలేదా అమ్మాయి. వసుంధర ఇంత వరకూ హాస్పిటలుకు వచ్చి ఎరగదు. ఆ గంభీరత, ఆ నిశ్శబ్దత చూస్తే ఆమెకు భయం. పదిహేనేళ్ళప్పుడు వేసవి సెలవలకి కలకత్తాలో వాళ్ళ బాబాయి ఇంటికి వెళ్ళింది. తండ్రికి అపెండిసైటిసు వచ్చింది. సీరియస్‌గా ఉంది అని టెలిగ్రాముచ్చి తానింటికి చేరుకునే సరికే అంతా ముగిసిపోయింది. తండ్రిలేని లోపమొక్కటే ఆమెకు తెలుసు. అన్నలూ వదినెలూ ఆ కష్టాన్ని ఇట్టే మరపింప చేసేశారు. అంతేకాని జబ్బులూ, ఆపరేషన్లూ, డాక్టర్లూ, ఆసుపత్రులూ వసుంధర ఎరగదు. అందుకే అంత భయం.

కృష్ణమూర్తి సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టు ముట్టిస్తూ బయటే పచార్లు చేస్తున్నాడు. ఆరు గంటలయింది— విజిటర్సు అందరూ వెళ్ళిపోవలసిందిగా వార్డుబాయ్ బెల్లు మోగిస్తున్నాడు. ఒక్కొక్క గదిలోంచి ఆడా మగా పిల్లలూ పెద్దలూ బయటికి వచ్చేస్తున్నారు. శీతాకాలపు రాత్రి చీకట్లను పరుచుకుంటూ వస్తూంది. కారిడర్ చివర గోడ కానుకుని నిలబడి ఉన్న కృష్ణమూర్తి దగ్గరకి వెళ్లి డాక్టరు చక్రవర్తి "మరేమిటి భాయీ! నేనింక వెళ్ళాలి. చూశావుగా నా క్లినిక్‌లో ఎలా ఉన్నవాళ్లని అలా వదిలిపెట్టి వచ్చాను. అదీగాక ఊళ్ళో రెండుమూడు కేసులు చూసుకోవాలి" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి "అయ్యో వెళ్ళక పోతే ఎలాగ! అది సరేలే ఇంతకీ ఏమిటంటావు ఇతని సంగతి'' అన్నాడు.

''చెప్పానుగా హార్టు ఫెయిల్యూర్ అని. కేసేమో సీరియస్సే. ఇంక ముసలాయన మామూలు మనిషవటం కల్ల. కాకపోతే ఎప్పుడు ఎలా గుంటుందీ అన్నది చెప్పడం కష్టం. సాయంత్రం నేను వచ్చినప్పుడున్న పరిస్థితి యిప్పుడు లేదు. కాస్త సర్దుకుంది. ఇలాంటి కేసులో అదేం చెప్పలేం కృష్ణమూర్తీ—అంతా దైవాధీనం. మరి నేను పోయిరానా!"

"ఈ రాత్రికేం భయం లేదుకదా!" అన్నాడు మళ్ళీ కృష్ణమూర్తి ఏదో బెంగగా.

"ఉండకూడదు. రా! వాళ్లతో కూడా చెప్పేసి వెళతాను" అంటూ రామినాయుడున్న గదివైపు నడిచాడు కృష్ణమూర్తిని కూడా వెంట తీసి కొని, మరొకసారి రామినాయుడిని పరీక్షించి పల్సు చూశాడు డాక్టరు. "ఇందాకటికంటె ఇప్పుడు చాల నయంగా ఉంది. మరి నేను వెళతానండీ" అన్నాడు కల్యాణి ముఖంలోకి చూసి.

"అయ్యో మీరు వెళ్ళిపోతే ఎలా! మా కసలు ఏం తెలీదు—ఎంత శ్రమ అయినాసరే మాతోపాటు మీరు ఉండాల్సిందే" అంది ప్రాధేయ పూర్వకంగా కల్యాణి. కృష్ణమూర్తి నచ్చచెప్పాడు, అతనికి వేరే కేసు లున్నాయనీ వెళ్లి చూసుకోవాలనీ. వసుంధర "ఆ కేసులు చూసేసుకుని వెంటనే వచ్చేయండి" అంది. "హాస్పిటలు డాక్టరుతో చెప్పాను. అంతా ఆయన చూసుకుంటాడుగా!" అని నసిగాడు డాక్టరు. "నువ్వేదో చేసేస్తా వనీ వాళ్ళు చెయ్యలేరనీ కాదు డాక్టర్! ఊరికే మాతోపాటు ఉంటే కాస్త ధైర్యం. ఒక గంటలో పనులన్నీ చూసుకుని వచ్చేద్దూ!" అన్నాడు కృష్ణ మూర్తి. సరేనంటూ వెళ్లాడు డాక్టరు.

డాక్టరు వెళ్లాక స్పెషల్ రూము నానుకుని ఉన్న బాల్కనీలో నుంచున్నాడు కృష్ణమూర్తి. అప్పటికి బాగా చీకటి పడిపోయింది. హాస్పి టల్‌లో అన్నిమూలలా లైట్లు వెలుగుతున్నాయి. మూడో అంతస్థునున్న స్పెషల్ రూము బాల్కనీలో నిల్చుంటే హాస్పిటలంతా కన్పిస్తూంది. విజిటర్సు అందరూ వెళ్ళిపోయారు. ప్రశాంతంగా ఉంది. అప్పుడప్పుడు డాక్టర్ల కోటులూ నర్సుల గౌనులూ వార్డుకీ వార్డుకీమధ్య తిరుగుతూ కన్పించాయి. కృష్ణమూర్తి జనరల్ హాస్పిటలుకు చాలా సార్లు వచ్చాడు—ఎవరెవరో స్నేహితులు హాస్పిటలులో చేరినప్పుడు. కాని ఇవాళ అతని కేదో కొత్తగా ఉంది. ఉదయంనుండీ జరిగిన సంగతులన్నీ నెమరువేసు కుంటున్నా డతను. ఆ మాటకొస్తే ఉదయంనుండీ ఏమిటి, వారం రోజులై ఎన్ని సంఘటనలు జరిగాయి! అంతవరకూ ఒక పద్ధతిలో ఒకేస్థాయిలో నడుస్తూన్న తన జీవితం ఏదో మార్గం పట్టినట్టనిపించిం దతనికి. ఇందిర, ప్రకాశం, శేషావతారం, కల్యాణి, వసుంధర—వీళ్ళందరినీ చుట్టుకున్న వింత వింత వాసనలు—కృష్ణమూర్తి మెదడులో పొగలు కమ్ముకున్నట్లు కమ్ము

కుంటున్నాయి. వీటన్నిటిపైనా రామినాయుడు—ఉదయం తలవని తలంపుగా అతను ఎదురయాడు—మధ్యాహ్నం వెళ్ళేసరికి పరిస్థితి మారిపోయింది. రామినాయుడు కల్యాణికెలా తెలుసో అదంతా తెలియదు కృష్ణమూర్తికి. కాని ఆమెకు రామినాయుడంటే అమితమైన అభిమానం, గౌరవం ఉన్నాయి. అతనికే ఆపదవచ్చినా కల్యాణి గిలగిలలాడుతుందని తెలుసు.

"కృష్ణమూర్తిగారూ ఇలా రండి" అంది కల్యాణి బాల్కనీలోకి చూసి. కృష్ణమూర్తి అదిరిపడి గదిలోకి వెళ్ళాడు.

కల్యాణి తగ్గించిన స్వరంతో — "చూశారా ఇందాకటి కంటె మనిషి ఆయాసపడుతున్నట్లు లేరూ? అసలిది నిద్రే నంటారా! మైకం కమ్మడం లేదు కదా!" అంది భయంగా. వసుంధర కుర్చీలోంచి లేచి మెల్లగా అడుగులు వేస్తూ మంచం పక్క నిల్చుంది. నిజంగానే రామినాయుడు ఎక్కువ ఆయాస పడుతున్నాడు. శ్వాస పీల్చుకోవడానికి ఎంతో బాధ పడుతున్నట్టుంది. వీపు వెనకాతల ఎత్తులు పెట్టి వాలుగా పడుకోబెట్టారతన్ని. ఇంటిదగ్గర చొక్కా విప్పేసి ఉత్తరీయం గుండెమీద వేసుకుని పడుకున్న నాయుడిని అలానే ఆసుపత్రికి తీసుకొచ్చారు. వెడల్పయిన ఛాతీమీద ఎడమభాగం చూసేవాళ్లు భయపడేలా అదురుతూంది. మెడ నరాలు బలంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. కల్యాణి నుదుటిమీద చెయ్యి వేసింది. పాదాలు, చేతులు తడిమి చూసింది. చెమటలు పడుతున్నాయి. బాగా చల్లగా ఉన్నాయి. "ఆ నర్సు నొకసారి పిల్చుకు రండి" అంటూ వెర్రి ముఖం పెట్టేసింది కల్యాణి.

కృష్ణమూర్తి నర్సును పిల్చుకొచ్చాడు-ఆవిడ వచ్చి నాడిచూసి వెంటనే పక్కనున్న ఆక్సిజన్ గొట్టాన్ని నెమ్మదిగా రోగిముక్కులో పెట్టింది. రామినాయుడు మైకంలో లేడు—కాని మగత మగతగా ఉన్నాడు. ముక్కులో గొట్టం పెట్టగానే కళ్ళు విప్పి "ఏమిటమ్మా ఇదంతా!" అన్నాడు విసుగుగా.

"మరేంలేదు బాబాయిగారూ! మీకు ఊపిరి తీసుకుందుకు కొంచెం సులువుగా ఉంటుందని ఇది పెట్టారు" అంది కల్యాణి.

ఇంతలో డాక్టరు చక్రవర్తీ, డ్యూటీ డాక్టరూ కలిసి వచ్చారు. మళ్ళీ ఇద్దరూ పరీక్షించారు. వెంట వెంటనే ఆ చేతికీ ఈ చేతికీ ఇంజక్షనులు యిచ్చేశారు.

ఆక్సిజన్ బుడగలు బుడగలుగా రామినాయుడు ఊపిరి తిత్తులలోకి వెళుతూనే ఉంది. అయినా ఆయాసం ఎగశ్వాస అంతకంతకు హెచ్చుతూనే ఉన్నాయి. అరగంట వ్యవధికూడా లేకుండా శరీరానికి సూదిపోట్లుపడినా ఒక్క అరగంట కూడా తెరిపిగా కనబడడం లేదు. అతనికి పూర్తి మెలకువా లేదు. నిద్రా లేదు. ఇంజక్షన్ యిస్తే 'అబ్బా!' అని మూల్గుతాడు. అంతలో కళ్ళు మూసుకుని పడుకుంటాడు. అతను ఊపిరి తీసుకున్నప్పుడల్లా బరువుగా బాధగా గుండెల్లోనించి ఏదో శబ్దం వెలువడుతూంది.

రాత్రి పది గంటలదాకా కూర్చుని డ్యూటీ డాక్టరు "హాస్పిటలంతా రౌండ్సు చేసిరావాలి. నువ్వుంటావు కదూ చక్రవర్తీ? చూస్తూ ఉండు. ఇంకెంత సేపున్నా ఇంతేకదూ" అనేసి వెళ్ళిపోయాడు. డాక్టరన్న మాటలతో అక్కడ అందరికీ స్పష్టమై పోయింది, ఇది తిరుగు ముఖం పట్టేది కాదని. కల్యాణికి పట్టరాని దుఃఖం వచ్చేసింది. కళ్ళంట నీళ్ళు ఆగలేదు. "ఇంకేం లాభంలేదా డాక్టర్ !" అంది చక్రవర్తితో.

"కొన్నిగంటల వ్యవధి—మీరలా బెంబేలు పడిపోతే ఏందారి? అలా దిగజారి పోకండి—ధైర్యం తెచ్చుకుంటేకాని దేనినీ ఎదుర్కోలేరు" అన్నాడు చక్రవర్తి. అందరూచెప్పే మాటలే అవి. అయినా చక్రవర్తి చెప్పినప్పుడు ఆత్మీయులెవరో ఓదార్చి నట్లయింది కల్యాణికి. వెంటనే కళ్లు తుడిచేసుకుంది. అవును ధైర్యంగా ఉండాలి. ఎప్పటి కప్పుడు అలాగే అనుకుంటూంది తను. ప్రకాశం దగా చేసినపుడు, నాన్న చచ్చిపోయినప్పుడు, ప్రిన్సిపాల్ విముఖంగా మాట్లాడినప్పుడు —ఎప్పుడూ ఈ మాటే అనుకుంది. ధైర్యంగా ఉండాలి. దిగజారి పోకూడదు అని. అవేమాటలు చక్రవర్తి మనస్సులోంచి వచ్చాయి. ఎందుకో ప్రకాశం గుర్తుకు వచ్చాడు కల్యాణికి. నాన్న ఆ తెల్లవారుఝామున పోతాడనగా అతని మంచం పక్కనే కూర్చుని తను ఆలోచించుకుంది-ప్రకాశం తన ప్రక్కన ఉంటే ఎంత బాగుండును అని. అతను డాక్టరు. తన కీలోకంలో ఒకే ఒక ఆత్మీయుడు-తనంతకష్టంలో ఉన్నప్పుడు అతడే తన పక్కనుంటే ఎంత సహాయంగానో ఉండేది అనుకుంది ఆ రోజు. తానెంత పొరపాటు పడిందీ తరువాత కొద్ది రోజుల్లోనే

తెలిసిపోయింది. "ఏకాకిగా ఉన్నాను. అన్నివిధాలా నష్టపోయాను ఈ లోకంలో నాకు మిగిలింది నువ్వొక్కడివే. ఒక్కసారి రా!" అని మరీ మరీ వ్రాసింది. ఫలితం తన అభిమానం దెబ్బతిన్నది. ప్రకాశం లోతులేని మనిషి అని తెలుసుకుంది.

"ఎన్ని గంటలలా నిల్చుంటారు? ఆ కుర్చీ వేసుకుని కూర్చోండి" అన్నాడు చక్రవర్తి ఆలోచనలోంచి తేరుకుని. రామినాయుడి మంచానికి దగ్గరగా కుర్చీలాక్కుని కూర్చుంది కల్యాణి. అప్పటికప్పుడే రాత్రి పన్నెండు గంటలు దాటింది. బాల్కనీలో పచారు చేసిచేసి కృష్ణమూర్తి అక్కడే కుర్చీలో జారగిల బడ్డాడు. అతనికి తెలియకుండానే చిన్నకునుకు పట్టింది. గోడనానుకుని ఉన్న డ్రెస్సింగు టేబిలు ప్రక్క కుర్చీలో కూర్చుంది వసుంధర. ఒక్కొక్క నిముషం గడిచేకొద్దీ భయంతో గడ్డకట్టుకు పోతోంది వసుంధర. ఆ అమ్మాయికి చావంటే విపరీతమైన భయం. అందులోనూ మానవుని చరమదశను, సమీపిస్తున్న మృత్యువును, ఆమె ఎన్నడూ చూడ లేదు. బాల్కనీలో కూర్చుందుకు విపరీతంగా చలిగా ఉంది. కృష్ణమూర్తి ఆ చలిలోనే కూర్చున్నాడు. అంతచలిలోనూ అతనికి కుర్చీలోనే నిద్ర పట్టింది. ఆ గదిలో నిశ్శబ్దంలో ఉండుండి రామినాయుడి మూల్గు, నిము షాలు గడిచేకొలదీ వేగమౌతున్న ఊపిరి—ఆయాసంతో అంగుడుగు ఎత్తు లేస్తూ పడుతూ తన కళ్ళెదుట ఉన్న ఆ మానవాకారం—చూడలేక పోయింది వసుంధర. భయంతో బిగుసుకు పోయింది. తాను చూడలేని ఆ దృశ్యాన్ని కల్యాణి ఎలా చూడగలుగుతూంది! అంత దగ్గరగా ఎలా కూర్చుంది! మధ్యమధ్య అతని నుదుటిమీద చెమటతుడుస్తుంది. నోట్లోంచి నీళ్లు కారుతూంటే తుడుస్తూంది. ఈ అమ్మాయి కెంతసహనం! ఎంత ధైర్యం!— అనుకుంది వసుంధర.

అప్పటికప్పుడే ఒంటిగంట దాటింది. బాల్కనీలోకి వెళ్ళలేక అటు చూడలేక కుర్చీని గోడవైపు తిప్పి తలని డ్రెస్సింగుటేబిలుమీద ఆనించి ఏదో ఆలోచిస్తూ కళ్లుమూసుకుంది వసుంధర. అలాగే కునుకుపట్టింది.

డాక్టరు కొంతసేపు అవతలికివెళ్ళి స్టాఫ్‌నర్సుతో మాట్లాడివచ్చాడు. కొంతసేపు అటూఇటూ పచార్లుచేశాడు. నర్సెస్ టేబిలుమీదఉన్న "సండే సాండర్డు" చేతపట్టుకుని మళ్ళీవచ్చి కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

"డాక్టరుగారూ ఇప్పుడొకసారి చూడండి" అన్నది కల్యాణి నెమ్మదిగా.

డాక్టరు నాడిచూచి "పరిస్థితి అంతకంతకూ మారిపోతోంది. అయినా ఇంతకంటే చేసేదేమీలేదు కల్యాణిగారూ. ఆ ఘడియకోసం అలా నిరీక్షించడమే—" అన్నాడు డాక్టరు.

హాస్పిటలు డ్యూటీడాక్టరు చెప్పినప్రకారం గంటగంటకీ హాస్పిటల్ సర్జన్లు వచ్చి ఇంజక్షనుయిచ్చి వెళుతున్నారు. ఆక్సిజన్ ఊపిరితిత్తులను కాపాడుతూనేఉంది. అయినా గుండె అంతకంతకీ తొందరగా కొట్టుకుంటూంది. ఎగశ్వాస హెచ్చుతూంది.

"ఇందాకా ఇంజక్షన్ యిస్తే కొంచెం తగ్గినట్లుంది. ఇప్పుడదీలేదూ" అంది కల్యాణి నిస్పృహతో—

"మిమ్మల్నింకా ఆశ బాధిస్తూంది. చివరిదాకా ఏదో చేయడం మన విధి కాబట్టి ఈ ఇంజక్షనులూ అవీనూ—చెయ్యవలసిన దానిలో లోపం ఏమీ జరగలేదుకదా అని తృప్తిపడాలి" అన్నాడు చక్రవర్తి.

"మీరుచెప్పింది నిజమే! కాని పూర్తిగా పోగొట్టుకున్నదాకా దేనిమీదా ఆశవదులుకోలేం గదా!"

డాక్టరు చిన్ననవ్వు నవ్వేడు. "మరికొన్ని అనుభవాలు అయేదాకా అలాగే అనిపిస్తుందిలెండి. పోవడం పోగొట్టుకోవడం అనేది మనచేతుల్లో లేదని తెలిసినప్పుడు ఈ ఆశలన్నీ తగ్గుతాయి. అప్పుడు ఇదితప్పకుండా మనకి దక్కుతుంది అని దేనిగురించి అనుకోవడానికైనా భయపడతాం."

అతని వ్యాఖ్యానంతో కల్యాణికి లోపలినుండి ఏదోకదిలిపోయింది. "మరికొన్ని అనుభవాలు......" అన్నాడు. ఇంకా ఏం అనుభవాలు? ఇంకా ఏంపోగొట్టుకోవాలి? ఇప్పుడేముందిగనుక తనకి పోగొట్టుకుందుకి—డాక్టరుచెప్పిన మనస్తత్వం తనకీపాటికేరావాలి. నిజమే, "ఇది నాది" అనుకోవడం భ్రమ. ఎప్పుడేది చేతులోంచి జారిపోతుందో—చెప్పలేం. ఈ డాక్టరేదిచెప్పినా తన కన్వయించేటట్టే చెపుతాడేమిటి. ఏదో తెలిసినవాడిలా మాట్లాడతాడు కాని అతను తనకెలా తెలుసు? ఎక్కడా కలుసుకోలేదు—ఎప్పుడూ చూడలేదు.

మోచేతిని కుర్చీమీద ఆనించి తలని పక్కవాటుగా చేతికిచేర్చి పరధ్యాన్నంగా కూర్చుంది కల్యాణి. డాక్టరు అప్రయత్నంగా తలెత్తి ఆమెవంక చూశాడు. కల్యాణి కళ్లువిప్పి చూస్తూనేఉంది. కాని ఆచూపు లిక్కడెక్కడాలేవు. ఆచూపుల్లో ఇందాకటి ధైర్యంలేదు. భయంకూడా ఉన్నట్టులేదు. ఒక చిత్రమైన ప్రభావంతో మెరిసిపోతున్నాయి కళ్లు. క్షణమాత్రం తేరిపారచూసి చూపు ఉంచేసుకున్నాడు డాక్టరు. ఎన్నిసార్లుచూసినా ఎక్కడోచూసిన అమ్మాయిలాగుంటుందేం? ఊరకనే చూసినట్టుకాదు—పరిచయమైన వ్యక్తిలా—అనిపిస్తుంది. అసంభవం—ఈమెతో తనకు పరిచయంలేదు. ఇదేదో చిత్రమైన అనుభూతి—తన ఊహా—ఏదో భ్రమ. ఎందుకో డాక్టరుమెదడు బరువెక్కింది. అన్నీ అప్రస్తుతమైన, అసంగతమైన ఆలోచనలు. అప్పుడున్న పరిస్థితి, తనమనస్థితి ఈ రెండింటిమధ్యా యోజనాలదూరం—డాక్టరుకు భయంవేసి కల్యాణిని మాటల్లోకి దింపేడు.

"ఈయన మీకు బాబాయిగా రవుతారా!" అన్నాడు ఆమెతో ఏం మాట్లాడాలో తెలియక.

ఆలోచనలలో సుదూరయాత్రచేస్తూ—ఏమిటీ వింతప్రపంచం. ఎలా అర్థంచేసుకోవడం. మానవుడు బతకాలంటే నిలబడాలంటే ఏంచేయాలి... అని రిసెర్చిచేస్తూంది కల్యాణి. అతని ప్రశ్నతో మళ్ళీ వాస్తవజగత్తులోకి వచ్చింది. "ఏమన్నారూ! మా బాబాయిగురించా! అవును—చిన్నప్పటి నుండి ఆయనను 'బాబాయి' అని పిలవటం అలవాటు మావూరి మునసబు. మా నాన్నగారికి చాలాదగ్గరస్నేహితుడు. కష్టాల్లో సుఖాల్లో ఆదుకున్నవాడు. నన్ను కన్నకూతురుకంటె ఆపేక్షగా చూస్తాడు" అంటూంటే కల్యాణికంఠం ఆర్ద్రమైంది. మళ్లీ కనుకొలకుల్లో నీళ్ళునిలిచాయి. నెమ్మదిగా కళ్ళుతుడుచుకుంది.

"అదిగో అదే కూడదనేది—తండ్రిలాంటిమనిషి చేజారిపోతూంటే బాధే. కాని అతనికీ వయస్సుమళ్ళింది. అతనింటిలో అతనికేంజరిగినా బాధపడవలసినదంతగా లేదు. ఈఊళ్ళో ఇలా అకస్మాత్తుగా రావటం—వెంటనే కబురైనా వెళ్ళే అవకాశం లేకపోవటం ఆదొక్కటే బాధగా ఉంది—" అన్నాడు చక్రవర్తి అనునయంగా.

కల్యాణి కామాటకు ఓదార్పునివ్వడంలేదు—"వద్దు డాక్టరుగారూ అవన్నీ చెప్పకండి–తండ్రిలాంటి మనిషి కాదు తండ్రే చెయిజారిపోయి నెల్లాళ్లు కాలేదింకా. ఇంతలో మళ్ళీ ఈ దుర్ఘటన. మొన్నటివరకూ ఈయన్ని బాబాయి గారని పిలవడం తెలుసు—మంచివాడని, ఉపకారి అని నాన్న చెపుతూంటే వినడం తెలుసు. అంతేకాని ఈయన ఎంతమంచివాడో ఎంతఉపకారో ఈ మధ్యనే తెలిసింది. అందుకే నాకనిపిస్తుంది– మనచుట్టూ మనుష్యుల విలువలు మనకష్టదినాల్లోనే తెలుస్తాయి. అది బాగా అనుభవమైంది నాకు" అన్నది.

డాక్టరుకామాటలు వింతగా తోచాయి. ఏమిటీఅమ్మాయి? నిండా ఇరవై యేళ్ళున్నట్టులేవు. ఎంత ఎదిగిపోయినట్లు మాట్లాడేస్తుంది! మనుష్యులూ, విలువలూ, కష్టాలు అంటూంది ఇన్నింటిని చవిచూసిందా!

వార్డులో గడియారం మూడుకొట్టింది. రామినాయుడు కళ్లుతెరచి బాధగా మూల్గాడు. కల్యాణి గభాలున దగ్గరగావెళ్లి "బాబాయిగారూ! ఇటుచూడండి" అన్నది. అతనికర్థమైంది. బరువుగా తలతిప్పి కల్యాణివైపు ఒకసారిచూసి ఏదో గొణిగాడు. అతడేమన్నాడో కల్యాణి కర్థంకాలేదు. మరింత దగ్గరగావంగి "ఏమిటి బాబాయిగారూ!" అన్నది. మళ్ళీ ఏదో చెప్పబోయాడతను కాని సరిగా చెప్పలేకపోయాడు. కల్యాణికేమీ అర్థం కాలేదు కాని నందూరు అన్నమాటమాత్రం వినబడింది. లోపల ఏదోచెప్పాలనివుంది. అతనికి స్మృతి తప్పిపోలేదు కాని శరీరం పట్టుతప్పిపోయింది.

డాక్టరు నాడిచూచి నిస్పృహగా చెయ్యివదిలేశాడు. నాడి మినుకు మినుకుమంటూంది. వళ్ళంతా గాజుబారిపోయింది. ముక్కులోని గొట్టాన్ని తీసి ఆక్సిజను సరిగావెళుతుందోలేదో చూసి మళ్ళీసర్దిపెట్టాడు డాక్టరు. ప్రాణవాయు వెంతపంపించినా ప్రాణాలు హరించిపోతున్నాయి. రక్తంలోకి ఎన్నిమందులెక్కించినా రక్తస్రావం సన్నగిలుతూంది. ఎగశ్వాస తగ్గించటాని కెన్నిఏర్పాట్లుచేసినా ఊపిరితిత్తులు బాధతోనే పనిచేస్తున్నాయి. చివరిదాకా విధితో పోరాడడమే నాపనిఅన్నట్లు అతనిగుండె లేనిశక్తి తెచ్చుకొని పనిచేస్తోంది. చలికాలం రాత్రి తెల్లవారుఝామయింది. డాక్టరు సిగరెట్టుకాల్చడానికి కారిడర్ లోకివెళ్లాడు. కల్యాణి ఏమీతోచక గదిలోనే అటూయిటూ పచారుచేసింది—ఒక్కొక్క నిమిషం బరువెక్కిపోతూంది. ఒట్టి

నిరీక్షణ— అరవై ఏళ్లు నిండుజీవితం జీవించి అకస్మాత్తుగా, అర్ధాంతరంగా ఆయువు పోగొట్టుకుంటున్న ఆ వృద్ధుని అంతిమక్షణాలకోసం. ఇలాంటి క్షణాలను లెక్కపెట్టి—ఇలాగే నిశ్శబ్దంగా నిరీక్షించి ఎన్నోరోజులు కాలేదింకా. ఇంతకంటే భయంకరమైన నిరీక్షణ ఇంకేదైనా ఉంటుందా ?

బాల్కనీలోకి వెళ్ళింది కల్యాణి. ఆచలిలో కర్రకుర్చీలో ముడుచుకుని తనకాళ్ళమీదే తలనానించి నిద్రపోతున్నాడు కృష్ణమూర్తి. నిద్ర సుఖమెరగదంటారు. నిద్ర కష్టాన్నికూడా ఎరగదేమో అనుకుంది కల్యాణి. ఎవరికికష్టం—రామినాయుడుగురించి కృష్ణమూర్తికి బాధెందుకుండాలి. అతనెవరో—ఇదివరలో తానెరిగిన కృష్ణమూర్తికీ ఇతనికీ ఎంత తేడా— తనమీద అతనికా గౌరవం ఎందుకు? తనతోపాటు ఈచలిలో ఈరాత్రంతా జాగారమెందుకు ? వసుంధర మాత్రం—పాపం, ఆపిల్ల ఇలాంటి కష్టాలెరుగదు. అసలేభయం. ఈఘట్టాన్నిచూసి ఏమనుకుంటుందో. తనని చేరదీసినందుకా ఆమెకీశిక్ష—అన్నిటికంటె చిత్రం ఈడాక్టరు. కృష్ణమూర్తి పిల్చాడు కదాఅని ఏదోవచ్చి చూసిపోవలసిన వాడు. బతిమాలితే, కాదనలేక రాత్రంతా ఉండిపోయాడు. ఒక్కసారి కన్నుమూయలేదు. స్వార్థంలేని సేవ అనుకుంది కల్యాణి.

గడియారం ఇంకానాలుగుకొట్టలేదు. డాక్టరు సిగరెట్టుకాల్చేసి బయటే పచార్లుచేస్తున్నాడు. వసుంధర నిద్రపోతూనేఉంది. తనచుట్టూ ఎవ్వరూలేని సమయంచూసి రామినాయుడి ప్రాణాలు చల్లగా గాలిలో కలసిపోయాయి. ఒక్కసారి మేల్కొన్నదానిలా గభాలున లోపలికివచ్చింది కల్యాణి—వచ్చి స్థాణువులా రామినాయుడి ఆకారంప్రక్క నిల్చుంది. అలా ఎంత సేపు నిల్చుందో తెలియదు—డాక్టరు లోపలికివచ్చి లాంఛనానికి నాడిచూసి స్టెతస్కోపుతో కూడా చూసేసి—''వెరీసారీ'' అంటూ దుప్పటితో కళేబరాన్ని పూర్తిగా కప్పేశాడు. ఆక్సిజన్ వృధా కాకుండా గొట్టాన్నితీసేసి సిలిండరు మూతతిప్పేశాడు. కల్యాణి చలనంలేకుండా అలాకొంత సేపు నిల్చుంది. ఆమె ఏడుస్తుందేమోనని భయపడ్డాడు డాక్టరు. కల్యాణికళ్ళల్లో నీళ్లులేవు.

కల్యాణి వసుంధరను లేవగొట్టి ''అంతా ఐపోయింది. ఇప్పుడేం చెయ్యాలో చెప్పు—'' అంది. వసుంధర "నిజంగానే!" అని ఒక వెర్రికేక పెట్టి బాల్కనీలోకి పరుగెత్తింది. కల్యాణి ఆమెవెనకాలేవెళ్ళి ''అలాభయపడకు

వసుంధరా! అనుకున్నదేకదూ! నువ్వు బిగుసుకుపోతే నాకేందారి! కర్తవ్య మేమిటోచెప్పు—" అంది.

ఈమాటలకు కృష్ణమూర్తి తుళ్ళిపడిలేచి "ఏం జరిగింది కల్యాణి గారూ!" అన్నాడు. డాక్టరుకూడా అక్కడికివచ్చి "అతనింక లేడు" అన్నాడు. కృష్ణమూర్తి గాభరాగాలేచి నిల్చుని—క్షణం ఆలోచించి—"వాళ్ళవాళ్ళెవరూ లేరు—మనమేం చెయ్యాలిప్పుడు!" అన్నాడు.

"అదే మీరాలోచించి చెప్పండి కృష్ణమూర్తిగారూ" అంది కల్యాణి అతనివైపు తిరిగి.

"ఏం చేయడానికీ వాళ్లతాలూకు వాళ్లెవరైనా ఉండాలికదా—డాక్టరూ! బాడీగురించిన ఏర్పాట్లు నువ్వుచెయ్యి—నేను ఆరుగంటల ప్యాసింజరులో నందూరువెళ్ళి తిరుగుబండీలో వాళ్లవాళ్లని లాక్కొస్తాను" అన్నాడు.

"అంతేచెయ్యాలి. బాడీని మార్చుయరీలో ఉంచమంటాను—నువ్వు వెంటనే బయల్దేరి సాయంత్రానికెలాగైనా కొట్టుకురా!" అన్నాడు డాక్టరు.

"అంతకంటే మరో మార్గమున్నట్లులేదు. ఇంతవరకూ శ్రమపడ్డారు—ఆ ప్రయత్నాలేవో చేయించండి" అంది కల్యాణి వాళ్ళిద్దర్నీ ఉద్దేశించి ప్రాధేయపూర్వకంగా.

"శ్రమేమిటండీ మన సమక్షంలో జరిగిందికనుక మనమే బాధ్యత తీసుకోవాలి. ఆ ఏర్పాట్లన్నీ మేమిద్దరం చూస్తాం. ముందు మీయిద్దరినీ ఇంటిదగ్గర దింపివస్తాను పదండి" అన్నాడు డాక్టరు. వసుంధర భయంతో ఈసంభాషణ ఎంతవరకూ విన్నదో తెలియదుకాని "వాళ్ళవాళ్లొచ్చేదాకా మనింటికే తీసుకుపోతేనో" అనిమాత్రం అంది. కల్యాణి ఆశ్చర్యంగా ఆమె వైపుచూసి "వద్దు వసుంధరా! అలాంటివి పెట్టుకోకు. బాబాయికెక్కడ ప్రాప్తంఉంటే అక్కడే జరుగుతుంది—ఇంతకీ జీవంలేని శరీర మెక్కడుంటే నేమిటి? డాక్టరుగారుచెప్పినట్లు చేయడమే మనవిధి—పద ఇంటికిపోదాం—వచ్చినపని అయిపోయింది" అంటూ బయటికి దారితీసింది—

అంతభయంలోనూ వసుంధర "కల్యాణికింత గుండెనిబ్బరం ఎలా వచ్చింది చెప్మా!" అనుకుని నివ్వెర పోయింది.

అనుకున్న ప్రకారం ఆ సాయంత్రానికి రాలేకపోయాడు కృష్ణమూర్తి. మర్నాడు ప్రొద్దుటిబండిలో దిగారు—కృష్ణమూర్తీ, రామినాయుడి పెద్దకొడుకూ చిన్నకొడుకూను. వస్తూనే హాస్పిటలుకువెళ్ళి మార్చుయరీలోని శవాన్ని బయటికితీయించారు. తండ్రిశవాన్నిచూసి చిన్నకొడుకు బావురుమన్నాడు-పెద్దకొడుకు నిబ్బరంగానే ఊరుకున్నాడు-శవాన్నిహాస్పిటలువాళ్లు అధీనానికిచ్చేక కృష్ణమూర్తి డాక్టరుని పిలుచుకురాడానికి వెళ్లేడు. బయలుదేరిపస్తూ డాక్టరు "నిన్నసాయంత్రం రావటానికి వీలవలేదూ"—అన్నాడు. కృష్ణమూర్తి గట్టిగానిట్టూర్చి "ఏంమనుషులనుకున్నావు వాళ్లు-నేనసలు బతికిబయట పడతాననుకోలేదు. మనంపడ్డ శ్రమంతా వాళ్లకర్థం కాదు. ఇచ్చిన ట్రీట్ మెంటు, తీసుకున్నశ్రద్ధ, వాళ్లు తెలుసుకోరు. వెళ్ళి ఈకబురు చెప్పగానే ఒకగంటవరకూ ఇంటిల్లిపాదీ పెద్దశోకాలు పెట్టారు. తరువాత ఈసంగతెలా జరిగిందన్నారు—జరిగినదంతా చెప్పాను. పెద్దకొడుకు నన్నుకొట్టొచ్చినట్టుగావచ్చి, "ఒక్కనాడు మంచానపడి ఎరగడు-ఒక్కనాడు మూల్గినట్లు వినలేదు— మహారాజులావెళ్ళినమనిషి మరితిరిగి రాడంటే ఎలానమ్ముతామయ్యా-చెప్పేకబురుకు అర్థం పర్థం ఉండాలి అని ఎగిరిపడ్డాడు. వాళ్ళతో ఆ పరిస్థితిలో పోట్లాడి లాభంలేదని మంచిమాటలు చెప్పి అక్కడికిరండి అంతా తెలుస్తుందని లాక్కొచ్చాను. వట్టిమూర్ఖులు చక్రవర్తీ—ఆ ముసలాయనకున్న నెమ్మదీ—మంచితనం మచ్చుకైనాలేవు వాళ్లల్లో. వాళ్లన్నీ చిత్రమైన అనుమానాలు పడుతున్నారు" అని కథ ముగించాడు కృష్ణమూర్తి.

"బాగుంది. ఇదొకగొడవా! వట్టి బైతుల్లా ఉన్నార్లే—ఆ ముసలాడిని పుణ్యంకట్టుకుని మనమేం బాగుపడాలట—అనుమానాలకైనా అర్థం ఉండొద్దూ!" అన్నాడు డాక్టరు.

"సరి ! అంత ఆలోచనేఉంటే అలావాగుతారా వాళ్ళు. నువ్వొస్తున్నావు కదూ—ఆ జబ్బుసంగతీ అదీ తెలియచెప్పు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

శవాన్ని బయటపెట్టుకుని ఆసుపత్రి ఆవరణలోనే కాచుకు కూచున్నారు వాళ్ళు—కృష్ణమూర్తీ, డాక్టరూ అక్కడికి చేరగానే మళ్ళీ అదే పురాణం మొదలుపెట్టారు. ఇందులో ఏదోమోసం ఉంటుందని వాళ్ల అనుమానమట. పోలీసులకి రిపోర్టుచేసి శవపరీక్ష చేయిస్తారట. కృష్ణమూర్తితో మాట్లాడినంత పరుషంగానూ డాక్టరుతో మాట్లాడారు. వాళ్లమాటలకు

డాక్టరు బెదిరిపోలేదు. ఇలాంటరకాలు చాలాచూశాడతను సర్వీసులో ఉన్నప్పుడు. అకస్మాత్ మరణాలు, అపోహాలు—పోలీసులూ, బెదరింపులూ, పోస్ట్‌మార్టమ్‌లూ ఇవన్నీ తనకు బాగా అనుభవమే.

"అదిసరే! మీకు తోచినది మీరంటున్నారు. నేనుచెప్పేది వినండి. మీనాన్నగారికి నిన్నసాయంత్రం నాలుగుగంటలప్పుడు సడన్‌గా గుండె జబ్బువచ్చింది—అసలాయన ఇదివరకుకూడా మీరనుకున్నంత ఆరోగ్యంగా లేడు. అతనికి తెలీకుండానే అతనికి గుండెజబ్బుంది. శ్రమకలవాటుపడిన మనిషికాబట్టి ఆమాత్రం ఈమాత్రం అలసటను లక్ష్యపెట్టి ఉండడు. అలా కాకపోయినా ఆ వయస్సులో గుండెజబ్బు ఎప్పుడైనా రావచ్చు. మీరు పిచ్చిపిచ్చి అనుమానాలకుపోయి పోలీసులదాకాపోతే డాక్టరుమాటమీదే నమ్మకంలేదన్నమాట. అంతదాకావస్తే నాప్రతిష్ఠకు భంగం కలుగుతూంది కాబట్టి నేనూ ఎంతవరకైనా వెళతాను. అటుపైన మీయిష్టం—" అనేసి "పద కృష్ణమూర్తీ! ఇలాంటి బ్రూట్స్‌తో మనకేం పనిలేదు" అని కారెక్కేశాడు.

కృష్ణమూర్తి చల్లగాచావుకబురు చెపితే రామినాయుడు పెద్ద కొడుకు ఊరంత గొడవచేశాడు. డాక్టరు గట్టిగామాట్లాడేసరికి చల్లబడి పోయాడు. టాక్సీచేయించుకుని తండ్రిశవాన్ని వాళ్లఊరు తీసుకు పోయాడు.

* * * * *

ఆవేళ సాయంత్రం డాక్టరు వసుంధరయింటికివెళ్ళి జరిగినగొడవంతా చెప్పాడు. నిజంగా లోకంలో ఇలాంటి మనుష్యులుంటారా అని ఆశ్చర్య పోయింది కల్యాణి. "రామినాయుడు కొడుకులా వీళ్ళు!" అనుకుంది. "పోనీ! ఆ వెయ్యి రూపాయలూ వాళ్ళకిచ్చేశారా!" అంది కల్యాణి.

"ఆహా! ఆ డబ్బు కృష్ణమూర్తి ముందే యిచ్చేశాడు—అదే వాళ్ల అనుమానానికి హేతువైంది. వాళ్ళనాన్న కోర్టువ్యవహారం చూచుకువొస్తానని బయలుదేరాడట కాని అంతడబ్బు చేతపట్టుకుని వెళ్లినట్లు వాళ్ళకు తెలీదట— అసలు మనమంతా కలిసి ఏదోకుంభకోణం చేశామనీ ముసలాడి దగ్గర యింకా చాలాడబ్బుండాలనీ అది కాజెయ్యడానికే అతన్ని చంపేసి, అంతాతీసుకుని యీ వెయ్యీ వాపసు ఇచ్చామని కూడా అన్నారట" అన్నాడు డాక్టరు.

కల్యాణికి నిజంగా ఏడవాలో నవ్వాలో తెలియలేదు. అభిమానం ఉండబట్టి చూసిపోదామనివచ్చి గుటుక్కుమన్నాడు రామినాయుడు. గుండెల్లోనొప్పి అన్నదగ్గరనుంచీ చివరిదాకా సర్వవిధాలా చేయవలసిన దంతా చేశారు. నా అన్నవాళ్లు దగ్గరలేకపోయారేకాని ఏంలోటు జరిగింది? ఆపల్లెటూళ్ళో ఏమీచేయలేని నిస్సహాయస్థితిలో నాన్న ఆఖరిక్షణాలను గుండెరాయిచేసుకుని చూసింది తను. మృత్యువు కబళించేస్తూంటే అడ్డుకునేశక్తి ఎవరికీ ఉండదు కాని చెయ్యగలిగింది చేశాము అనే సంతృప్తి కూడా లేకపోవడం ఎంతదుర్భరం? కాని రామినాయుడికి క్షణం ఆలస్యం లేకుండా వైద్యసహాయం జరిగింది. స్నేహితులంతా తనకష్టాన్ని పంచుకుని శక్తివంచనలేకుండా సాయంచేశారు. ఆఖరికి తనతోపాటు జాగరం చేశారు. ఇంతజరిగితే ఆఖరికి పర్యవసానమేమిటి? డబ్బుదగ్గర అనుమానాలొచ్చాయి. మనిషి పోయాడుకాని డబ్బుమిగిలింది. డబ్బుకి చావులేదా? అదే విచిత్రం. డబ్బుకి చావులేదు. చంపుతుందికాని చావదు. ఆ వెయ్యి రూపాయలూ ఎవరివి? ఎవరివో తనకుతెలియదు. తనవిమాత్రం కావు. నిర్జీవమైన ఒకయింటి ఖరీదులో భాగం అవి. ఆ యిల్లు ఎవరిదో ఆమనిషే యిప్పుడులేడు. డబ్బుమోసుకొచ్చిన మనిషి అంతకన్నా లేడు. రెండు మరణశయ్యలుదాటి నడచివచ్చినడబ్బది. తల్చుకుంటేనే భయం. అందుకే నాయుడు కొడుకులకిచ్చేయమని పంపించేసింది. వాళ్ళ అనుమానానికి అది మరింత దోహదమైంది. అవును! బతుకే ఒక పెద్దఅనుమానం. మనిషిని మనిషినమ్మడు. చావుబతుకులని నమ్మడు. అవి కలిగించే దుఃఖాలను కూడా నమ్మడు. బతుకనేది అంతకంతకు పదునెక్కిపోతూంటే ఎంతజాగ్రత్తగా అడుగువేసి ఏం లాభం!

"ఏమిటాలోచిస్తున్నారు కల్యాణిగారూ! ఆ మూర్ఖులగురించా! అంతగా ఆలోచించడానికి వాళ్ళుతప్ప ఇంకెవరూ దొరకలేదా మీకు?" అన్నాడు డాక్టరు.

"మరేంలేదు డాక్టరుగారూ. మనుష్యులూ వాళ్ల పోకడలూ చూస్తూంటే వింతగాఉంది'' అంది కల్యాణి.

డాక్టరు చిరునవ్వునవ్వి "వింతగాఉంటే ఫరవాలేదు, బాధగాఉండకూడదు. కాని. ఇంకా ఏంచూశారు! ఈప్రపంచంలో ఉన్నవే వింతలు. మనిషి మనిషిని పీక్కుతినడం అబ్బో ఇప్పటిదా! అనాదినుంచీఉంది. కాని

వింతలోవింత చూశారా! మనిషి మనిషిని పీక్కుతింటాడు. మళ్ళీ మనిషి కోసం మనిషి ప్రాణమియిస్తాడు. మనుషుల్లో రకాలున్నారు కల్యాణి గారూ!'' అన్నాడు.

"ఏమో! నాకు కనబడుతున్నది ఒక్కటేరకం'' అని నిట్టూర్చింది కల్యాణి.

"ఎంతమాటన్నారు! నిజంచెప్పండి. అందరూ ఒక్కటేరకమైతే మీ రిప్పుడిక్కడ ఉండేవారా! ఆసుపత్రిలో వసుంధర మీకోసం జాగరం చేసేదా! రామినాయుడు మిమ్మల్ని చూడ్డానికి వచ్చేవాడా అసలు? అందరూ ఒక్కరకంకారు కల్యాణిగారూ! ఆనమ్మకం మీకెప్పుడు లేదో అప్పుడే మీరూ రామినాయుడు కొడుకుల రకంలోవాళ్ళే అయిపోతారు".

కల్యాణికి అర్థంకాలేదు. "అంటే?'' అంది.

"అంటే మరేముంది? నమ్మకాలు పోగొట్టుకున్నవాళ్ళు వాళ్ళు. పోనీ మొదటినుంచీ నమ్మకాలే లేనివాళ్ళు. మీరూ అపనే చేస్తున్నారిప్పుడు. ఏమిటితేడా?'' అని ప్రశ్నించాడు డాక్టరు.

సిగ్గుపడింది కల్యాణి. ఇతనేమిటిలా అంటాడు? "కాదు డాక్టరుగారూ! కాదు. నేను ఇంకోరకాన్నేమో కాని వాళ్లరకంమట్టుకు కాదు'' అంది.

''ఆశలూ విశ్వాసాలూ పోయాక ఏరకమైనా ఒకటే" అన్నాడు డాక్టరు.

కల్యాణి మొహం జేవురించింది. "కబుర్లకేం డాక్టరుగారూ! ఎన్నైనా చెప్పవచ్చు. ఒడ్డునకూర్చున్నవాడికి నీటిలో మునకలువేసే వాడిబాధ ఏం తెలుస్తుంది? నీళ్ళు మంచివి, తాగితే చల్లగా ఉంటాయి, స్నానంచెయ్యి ఒళ్ళు శుభ్రంగాఉంటుంది అనిచెప్పి ఏం ప్రయోజనం?—''

''పొరపడుతున్నారు కల్యాణిగారూ! అలాచెప్పటంలేదు నేను. అలా చెప్పేవాళ్లంటే నాకూ అసహ్యమే.''

"విశ్వాసాలు పెంచుకోమని చెప్పటం సులువే డాక్టరుగారూ! కాని ఇవాళ నాకేంమిగిలింది? బాబాయిగారు పోవడంతో ఈ ప్రపంచంతో నా ఆఖరిబంధనంకూడా తెగిపోయింది. ఇవాళ నేను ఏకాకిని. ఆశలులేవు విశ్వాసాలూలేవు. ఆలంబనంలేదు. ఏమీలేదు."

"అలా అనుకోవడం పొరపాటు కల్యాణిగారూ! మీ కథేమిటో నాకు తెలియదు కాని తెలుసుకున్నా ఈమాటే అంటాను. అవన్నీ తరు

వాత మాట్లాడుకుందాం. కాని ప్రస్తుతానికి మనకందరికీ కొంచెం డైవర్షన్ అవసరం. ఆరుగంటలకి కృష్ణమూర్తి వస్తానన్నాడు. నలుగురంకలిసి సినిమాకి పోదాం పదండి.''

తుళ్లి పడింది కల్యాణి. ఏమిటీ వింతమనిషి? రోజు మధ్యాహ్నం పరిచయంతో ఇంత చనువు తీసుకుంటున్నాడేమిటి? "నేను రాలేను డాక్టరుగారూ! సినిమాలు చూసే స్థితిలో లేను. వసుంధరకూడా రాదేమో! మీ రిలా అడగడమే అసందర్భం.''

డాక్టరు గంభీరంగా "ఏమీ అసందర్భం లేదు. మీ రిప్పుడు ఉన్నస్థితిలో సినిమా చూడ్డమే చెయ్యవలసినపని. రాలేకపోవడ మేమిటీ? రాగలరు— తప్పకుండా రాగలరు'' అన్నాడు.

"ఈ స్థితిలోనా!"

"అవును-ఈ స్థితిలోనే. నేను చెప్పినట్లు వినక తప్పదు మీరు. అవును, ఈ స్థితిలో అలా చెయ్యడం కొందరికి ఘోరంగా ఉండొచ్చు. కాని నే నెప్పుడూ ఘోరమైన పనులే చేస్తూంటాను. చేయిస్తానుకూడా'' అన్నాడు.

కల్యాణికి డాక్టరుమీద ఎక్కడలేనికోపం వచ్చింది. అలా బలవంత పెట్టడాన్ని అసహ్యించుకుంది. "సరే పదండి. నిండా మునిగిన వాళ్ళకి చలేమిటీ? ఇంతేకద! వస్తాను లెండి. సినిమాకి తీసికెళతారో ఎక్కడికి తీసికెళతారో! ఎక్కడికైనా సిద్ధమే!" అంది.

డాక్టరు కుర్చీలోంచి లేచి "మీ మీద మీకే అంత కసి ఉండకూడదు కల్యాణిగారూ! లెండి, లోపలికివెళ్లి వసుంధరనుకూడా సిద్ధంకమ్మనండి. నేను వెళ్ళి మళ్ళీ వస్తాను'' అన్నాడు.

"వసుంధర స్నానం చేస్తూంది. నేచెపుతాలెండి. ఇద్దరం ఆరుగంటలకి రెడీగా ఉంటాం. సరేనా!'' అంది వెగటుగా.

డాక్టరు నవ్వేసి "సరే! నేను వెళ్ళి మళ్లీవస్తాను'' అని గేటుదాటి వెళ్ళిపోయాడు.

కల్యాణి అతనివైపే చూస్తూ "ఎవరితను? నాకిష్టంలేని పనులన్నీ నాచేత చేయించడానికి ఎవరిచ్చారితని కధికారం? ఇంత బండమనిషేమిటి? పైగా డాక్టరట, డాక్టరు. వెళతాను సినిమాకి తప్పకుండా వెళ్లి ఈమనిషి సంగతేమిటో తేల్చుకుంటాను'' అని తనలోతనే ఒక నిశ్చయానికి వచ్చింది. స్నానంచేసి బట్టలు మార్చుకఁదుకి లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

13

"వెళ్ళి వారం రోజుల్లో పనులన్నీ చక్కబెట్టుకు వస్తాను" అని ఇందిరతో చెప్పి వెళ్ళిన ప్రకాశం, దగ్గరదగ్గర పదు రోజులు గడిచినా తిరిగిరాలేదు. మామయ్యను ఎదిరించి ప్రకాశం సక్రమంగా తిరిగి రాగలడనే నమ్మకం ఇందిరకు పూర్తిగా లేకపోయినప్పటికీ, తనమీద పెంచుకున్న వ్యామోహం వల్లనైనా కొంత ధైర్యంగా ప్రవర్తించ గలడేమోనని ఆశించింది. పదుంరోజులైనా మనిషి అజాపజా లేకపోయేసరికి అతడు తిరిగి తనదగ్గరకు వస్తాడనే ఆశ వదులుకుంది.

ఆ శనివారం ఉదయం అవే ఆలోచనలతో ఇందిర నిద్రలేచింది. లేచిందిమొదలు ఏమిటో ఆమె మనస్సులో చిరాకుగానే ఉంది. ఉదయం పాలవాడు ఆలస్యంగా వచ్చాడు; నాన్న చేసిన కాఫీ ఏడ్చినట్లుంది. కుళాయిలో నీళ్ళురాలేదు. కుళాయి బాధ ఎప్పుడూ ఉన్నదే. పోనీ నీళ్ళుపట్టి ఉంచుకుందామంటే సంసారంలో ఉన్నవి రెండేరెండు బిందెలు. "ఛీ! ఏం బతుకులు ఏంబతుకులు!" అనుకుని స్నానం లేకుండానే తలదువ్వుకుని బట్టలు వేసుకుంది. షిఫాన్ చీర కట్టుకుంది. "ఇదే జీవితంలో గమ్మత్తు. పట్టుమని రెండుబిందెలు ఇంట్లోలేవుగాని, షిఫాన్ చీరకు మాత్రం లోటు లేదు!" అనుకుంది. రిస్టువాచీ చేతికి కట్టుకుంటూ, "నాన్నా! పొద్దున్నే వెధవకాఫీ యిచ్చావు. హోటల్‌కివెళ్ళి ఓ కప్పు మంచికాఫీ తీసుకురా! బ్రాందీలాంటి కాఫీ!" అంది. "దానికేం! ఓ పావలా యిలా పడెయ్. రెండు కప్పులు తీసుకొస్తాను!" అన్నాడు ఆనందరావు.

కుర్చీమీద కాళ్ళుపెట్టి జోళ్ళు తొడుక్కుంటూ, "నా బ్యాగ్‌లో ఒకే ఐదురూపాయలనోటుంది. అది మార్చవయ్యా!" అంది.

"అది నిన్నసాయంత్రమే ఖర్చుపెట్టేశాంగా! సాయంత్రం భవన్నారాయణ వచ్చాడుచూడూ, అప్పుడు తీశాను" అన్నాడు ఆనందరావు.

ఇందిరకు అంతా అర్థమైంది. భవన్నారాయణంటే సాక్షాత్తూ అగస్త్యుడంతటివాడు. పోలీసు సబిన్‌స్పెక్టరుచేస్తూ పాపోపనాలు ఎక్కువై మర్యాదగా డిస్మిస్ అయినవాడు. తరువాత కాంగ్రెసులోచేరి తద్వారా దేశసేవ చేద్దా మని ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ప్రస్తుతం పట్టణ కాంగ్రెసు కమిటీ

జాయింట్ సెక్రటరీ. చీకటిపడేసరికి రంగుపానీయం లేనిదే ఉండలేదు. ఇద్దరూ ఉద్యోగాలుచేసే కాలంనుండీ ఆనందరావూ అతనూ చాలా సన్నిహితులు. ఇద్దరూ ఒకేసారి దయాల్బాగు రాధాస్వామి మతంలోచేరి కొంత కాలం దాని అంతుచూశారు. క్రితంరాత్రి ఇందిర బ్యాగ్‌లోని అయిదు రూపాయిల ధర్మమా అని ఇద్దరూ కొంతసేపు యీ క్షుద్ర ప్రపంచాన్ని మరిచిపోగలిగే మైకాన్నీ ఆనందాన్నీ పొందగల్గారు.

"పడిసినట్టుంది. వాడొకడూ నాప్రాణానికి! వెధవ శనిమొహం వాడూనూ. నువ్వన్నీ యిలాంటిపనులే చేస్తావు నాన్నా! ఇప్పుడెలాగ? స్ట్రాంగ్ కాఫీ పడకపోతే ఏమిటోలాగ ఉంది" అని విసుక్కుంది ఇందిర.

"ఓస్! అలాచెప్పు. అయ్యరుదగ్గిర గాత్రం పాడి తీసుకొస్తానుండు" అని ఫ్లాస్క్ తీసుకుని బయటికి వెళ్లాడు ఆనందరావు. "గాత్రం పాడడం" అంటే అరువు చెప్పేయడమన్నమాట. ఆనందరావు పారిభాషిక నిఘంటువులో ప్రతిమాటకీ ప్రత్యేకార్థం ఉంది.

అరువుకాఫీ తాగేసి మేడమీద ప్రకాశం గదిలోకివెళ్ళి ఒంటరిగా కాస్సేపు కాలక్షేపం చేసింది ఇందిర. మనస్సులో అశాంతి. అప్రయత్నంగా అద్దంలో మొహం చూసుకుంది. మొహం కొంచెం నలతగాఉంది. "ఇరవై రెండేళ్ళకే ముసిలిదాన్నయిపోతున్నాను కాబోలు!" అనుకుంది. ఆలోచనలు పరిపరివిధాల పోయాయి. ఆఫీసుచాకిరీ, చాలీచాలని జీతం—నాన్నతో కాపరం,—జీవితం యింత వెలితిగా ఉందేమిటి! ఎక్కడుంది దీని కీలకం? ఈ ప్రకాశం ఏమైనాడు? పీ డొకడూ, చవట దద్దమ్మ. అలా ఆలోచించుకు పోతూంటే ఆమెకే భయం వేసి, గబా గబా లేచి మొహాని కింత స్నో, పౌడరూ పట్టించి క్రిందికి దిగింది. "చూస్తానుగా, యీ వెధవ ప్రపంచం నాకెందుకు లొంగిరాదో!" అని కసిగా అనుకున్నది.

క్యారియర్ భోజనంచేసి రిక్షా ఎక్కి ఆఫీసుకు వెళ్లింది. చేతిలో కానీ లేదు. స్టేట్ రిక్షావాడు ఇందిరను డబ్బు లడగడు. రెండు మూడు రోజులకోసారి ఓ బేడ ఎక్కువవేసి ఇచ్చేస్తుంది ఇందిర.

ఆ రోజు శనివారం. మధ్యాహ్నం ఒంటి గంటకు ఆఫీసు అయిపోతుంది. త్వరగా ఇంటికిపోయి ఏదైనా మ్యాటినీ సినిమాకు పోదా మనుకుంది. డబ్బో? తనలో తనకే నవ్వొచ్చింది. ఆపద్బాంధవు డున్నాడుగా,

ఆఫీసరు—అనుకుంది. రిజిష్టరులో సంతకంపెట్టి సీటులో కూర్చునేసరికి ఎదురుగా టేబిలుమీద అడుగు ఎత్తుగా ఫైళ్లు పడి వున్నాయి. ఆమె గుండె గుభేలుమంది. పైనున్న ఒకటి రెండి టిని తిరగేసి చూసి, "వెంకటస్వామీ!" అని చప్రాసీని పిలిచింది.

"ఈ ఫైళ్ళన్నీ నా టేబిలుమీద ఎందుకు పడేశావ్ వెంకటస్వామీ? ఇవి ఛోటాసాబ్ సెక్షన్‌వి. తీసికెళ్లి వైదేహి టేబిలుమీద పడెయ్'' అంది.

"వైదేహిగారు యివాళ రాలేదండి. సెలవు పెట్టారు. అవన్నీ యివాళ అర్జంట్ డాక్‌లో వెళ్ళాలట. మిమ్మల్నే టైప్ చెయ్యమన్నారు'' అన్నాడు పఖ్తై పళ్ళున్నా, డెభ్భైయేళ్ళ వాడిలా కనబడే వెంకటస్వామి.

"ఎవరు?"

"ఛోటాసాబ్."

ఇంతట్లోకే సులోచనాలు సవరించుకుంటూ, ఊడిపోతున్న పంచె ఎగదోసుకుంటూ సెక్షన్ సూపరెంటు మజుందారు అద్భుతమైన ఇంగ్లీషులో "ఇందిరాదేవీ! ఒంటిగంటలోపున ఆ డ్రాఫ్టులన్నీ మీరు టైప్ చెయ్యాలి. వైదేహి రాలేదు. ఛోటాసాబ్ చెప్పాడు'' అన్నాడు.

కోపాన్ని అణచుకుంటూ, "ఆల్‌రైట్ మిష్టర్ మజుందార్ ! కాని బడాసాబ్ వర్కు ఆలస్యమవుతుంది. ఆ తరువాత మీ యిష్టం" అంది.

"అదంతా నాకు తెలీదు ఇందిరా దేవీ! ఛోటాసాబ్ చెప్పాడు; ఆనక నీయిష్టం" అని మజుందారు తన సీట్లోకి వెళ్లి కూర్చున్నాడు. ఆడపిల్లల్ని ఆఫీసుల్లో వెయ్యడం ఎప్పుడు ప్రారంభమైందో అప్పటినుండే ఇండియా అన్నివిధాలా తగలడిపోయిందని అతని గట్టి నమ్మకం.

ఇందిరకు మజుందారు మీద మింగేద్దామన్నంత కోపం వచ్చింది. ఒక్కసారి తన టేబిలుమీద ఫైళ్ళ గుట్ట చూసింది. అవన్నీ తను టైపు చెయ్యాలి! ఒంటిగంట లోపున! చిన్నప్పుడు నాయనమ్మ అంట్లు తోమడం జ్ఞాపక మొచ్చింది. గంపెడు అంట్ల గిన్నెలు ముందువేసుకు తోముకుంటూ కూర్చునేది నాయనమ్మ. తనకీ నాయనమ్మకీ ఏమిటి తేడా? ఆ

మాటకొస్తే నాయనమ్మే నయం. నాయనమ్మ ఎవరికిందా పనిమనిషి కాదు. తనో? చదువుకున్న తను, ఉద్యోగం చేస్తున్న తను, స్వేచ్ఛా వాయువులు పీలుస్తూ అన్ని స్వాతంత్ర్యాలూ ఉన్న తను— ఇంకెవరి అంట్లో జీతానికి తోముతోంది.

పది నిముషాలు అలా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాక, విసురుగా లేచి ఛోటాసాబ్ గదిలోకి వెళ్ళి "గుడ్ మార్నింగ్ సార్! అంది. ఆ 'సార్' ముప్ఫైయేళ్ల యువకుడు. తెలుగువాడే. వాళ్ళ నాన్న మిడిల్ స్కూల్ మేష్టరు. యువకుడు హఠాత్తుగా ఐ. ఏ. యస్. ప్యాసై ఛోటాసాబ్ అయిపోయాడు.

ఛోటాసాబ్ తలెత్తి చూశాడు "ఏం?" అన్నట్లు.

"జి. సెక్షన్ ఫైళ్ళన్నీ ఇవాళే టైప్ చెయ్యాలాండీ?" అంది వయ్యారం వలకబోస్తూ.

ఛోటాసాబ్ దగ్గిర అలాంటి వయ్యారాలు పనిచెయ్యవు. పదిమంది విలాసవతులకంటె ఒక్క ఆఫీసుఫైలు అతన్ని ఎక్కువ ఆకర్షిస్తుంది.

"అవును. అర్జంటుగా పన్నెండులోపున టైపుచేసి సంతకానికి పంపించండి. ఇవాళ నా స్టెనో వైదేహి రాలేదు" అన్నాడు.

"అయితే బడాసాబ్ అర్జంటువర్కు ఆపేయమంటారా?" అంది ఇందిర.

"ఆపేయండి. ఆయనతో నేను చెప్తాను" అన్నాడు ఛోటాసాబ్.

నిశ్శబ్దంగా బైటకి వచ్చేసింది ఇందిర. బడాసాబ్ గదిలో అలికిడి విని ఆయన గదిలోకి వెళ్ళింది. బడాసాబ్ శుద్ధ కావేరీ జలం తాగిన తంజావూరు తమిళుడు యాభై యేళ్ళవాడు. గుమాస్తాగా ఉద్యోగంలో చేరి ఆఫీసరు అయాడు.

"గుడ్ మార్నింగ్ సార్!" అంది ఇందిర.

"వెరీ గుడ్ మార్నింగ్. ఏం కావాలి ఇందిరా?" అన్నాడు. ఇందిరంటే అతనికి వల్లమాలిన అభిమానం.

"ఛోటాసాబ్ బండెడుసర్క్యులర్లు ఇచ్చారు. వైదేహీ రాలేదట. ఆ పనంతా నేనే చెయ్యాలట. ఇవాళ శనివారం. అదంతా చెయ్యాలంటే సాయంత్రం దాకా కూర్చున్నా తెమలదు" అంది ఇందిర, జాలిమొహం పెట్టి

బడాసాబ్ ఇరుకులో పడ్డాడు. ఇందిరమీద తనకెంత అభిమానమున్నా, సాటి ఆఫీసరు ఆర్డరు తోసి పుచ్చమని చెప్పలేడు. డిసిప్లిన్‌కి భంగం. అంతేకాక, తనలా పైకి తేలిపోకూడదు.

"సారీ ఇందిరా! నేనేం చెయ్యలేను. చెయ్యమంటే చెయ్యాల్సిందే. వర్క్ ఫస్ట్" అనేసి తలవంచేసుకుని కాగితాలు చూసుకోవడం మొదలు పెట్టాడు, "ఇంక నువ్వు వెళ్ళొచ్చు" అన్నట్లు.

ఇందిర మొహం చిట్లిస్తూ, "అవును, చచ్చినట్లు చెయ్యాలి కాబట్టి చేస్తాను. కప్పు టీ కూడా లేకుండా చేస్తాను" అంది.

ఆఫీసరు తలెత్తి "అదేమిటి?" అన్నాడు.

"అంటే మరేం లేదు. ఇవాళ నా దగ్గిర కానీ లేదు" అంది ఇందిర.

ఆఫీసరు నవ్వేసి, "అంతేనా!" అని జేబులోనుంచి పర్సుతీసి, ఓ పది రూపాయల కాగితం ఇందిర కందిస్తూ, "ఇది దగ్గిరుంచు. చప్రాసీని పిలిచి టీ తెప్పించు—నేనూ తాగుతాను" అన్నాడు.

నోటు మడిచి గుప్పెట్లో పెట్టుకుని చల్లగా వచ్చేసింది ఇందిర. చప్రాసీని పిలిచి టీకి పంపించి పైపుమిషను ముందు కూర్చుని పని ప్రారంభించింది. వైదేహీ ఎందుకు రాలేదు? మళ్ళీ పెళ్ళి చూపులకు ఎవరైనా వచ్చారా? ఎందరు "పెళ్ళికొడుకులు" చూసుకుందికి వచ్చినా—వైదేహికి పెళ్ళికావడం మాత్రం అసంభవం అనుకుంది ఇందిర.

చామనచాయగా బొద్దుగా ఉంటుంది వైదేహీ. ఇందిరకంటె అయిదేళ్ళు పెద్ద. సర్వీసులోకూడా ఇందిర కంటె సీనియరు. బి. ఏ. ప్యాసయింది. ఆరుగురు అన్నదమ్ముల మధ్య ఒక్కతే ఆడపిల్ల. అందరూ ఏవో ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు. ఒక్కరికీ పెళ్ళి కాలేదు. ముగ్గు రన్నయ్యలు హార్బరులో పనిచేస్తున్నారు. ఆ ఇంట్లో పిల్లవాడికి జీవితాశయం ఒక్కటే: చెల్లెలికి పెళ్ళిచెయ్యడం. స్కూల్‌ఫైనలునుండే చదువు మానిపించేసి

పెళ్ళి చెయ్యాలని చూశారు. ఎప్పటి కప్పుడు సంబంధం కుదిరినట్లే కుదిరి ఆఖరి క్షణంలో తెగిపోయేది. ఎందువల్ల అలా జరుగుతుందో ఎవరికీ అర్థం కాలేదు అన్నదమ్ములు వాళ్ళ ప్రయత్నం వాళ్లు మానకండా చేస్తూనే ఉన్నారు. అమ్మాయిని ఎక్కడికీ కదలనివ్వరు. ఉద్యోగం చేసే గంటలు మినహా తక్కిన అన్ని సమయాల్లోనూ అమ్మాయిని అతిభద్రంగా కాపాడుతారు. ఎవరెవరో వరుల్ని వెతికి తీసుకువచ్చి చెల్లెల్ని చూపిస్తుంటారు. వైదేహి సెలవు పెట్టిందంటే పెళ్ళికొడుకు చూసుకుందికి వచ్చాడనే లెక్క.

పన్నెండు గంటలయేసరికి చప్రాసీ ఇందిరకు ఓ ఉత్తరం తెచ్చి యిచ్చాడు. "ప్రొద్దున్న డాక్‌లోనే వచ్చిందమ్మా! ఇవ్వడం మరచిపోయాను" అన్నాడు. ప్రకాశం దస్తూరితో వచ్చిన కవరు. ఆత్రంగా కవరుచించి కాగితం బైటకి తీసింది. ఉద్వేగాలకు లోనుగావడం ఇందిర తత్వంలోనే లేదు. అలాంటిది కవరు విప్పేసరికి ఆమె గుండెలు దడదడా కొట్టుకున్నాయి. చిన్న ఉత్తరం. ఒక పావుటావు కాగితం మీద రెండు పక్కలా రాశాడు ప్రకాశం. చదవడం పూర్తయాక ఇందిర మొహం జేవురించింది. ఉత్తరం మడిచి హ్యాండ్ బ్యాగ్‌లో పెట్టేసింది. "సరే. అదన్నమాట సంగతి. కానీ, ఇంతలోకే ఇందిర బెంగపెట్టుకు కుంగిపోదు" అని తనకు తనే ధైర్యం చెప్పుకుంది. మోచేతులు టేబిలుకి ఆనించి అలా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది. అలా ఎంతసేపు కూర్చుందో తనకే తెలియదు. హఠాత్తుగా చప్రాసీ వెంకటస్వామివచ్చి, "టైపింగ్ ఎంతవరకూ వచ్చింది ఇందిరమ్మా? ఛోటాసాబ్ అడిగి రమ్మన్నారు" అన్నాడు.

ఇందిరకు ఎక్కడలేని కోపమూ వచ్చింది. "నువ్వూ ఆ ఛోటా సాబూ కలిసి ఉప్పుటేరులో దిగి చావండి!" అంది రూములో అందరికీ వినబడేటంత గట్టిగా. ఇందిర కళాకళలు వెంకటస్వామికి మామూలేగాని, రోజూకంటె యివాళ ఇంకొంచెం ఘాటుగా ఉండడంచూసి, చల్లగా అక్కడనుంచి తప్పుకున్నాడు. ఇంతలోకే ఆమె వెనకనుండి, "నమస్కారమండీ!" అని ఓ మొగ గొంతుక వినబడింది. వెనక్కి తిరిగిచూస్తే వైదేహి రెండో అన్నయ్య ప్రసాద్ నిలబడి ఉన్నాడు.

"ఏమండీ?" అంది, అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న మనస్సును అదిమిపెడుతూ. వైదేహి అన్నదమ్ములతో ఆమె కంతగా పరిచయం లేదు—

అప్పుడప్పుడు చెల్లెలికోసం ఆఫీసుకువస్తే పలకరించుకోవడం తప్ప. వైదేహి యింటికి తనెప్పుడూ వెళ్లలేదు. వైదేహి తనింటికి రాలేదు.

"క్షమించండి, మీతో కొంచెం పనుండి వచ్చాను" అన్నాడు ప్రసాద్.

"చెప్పండి ఏమిటో?" అంది.

"కొంచెం అలా వరండాలోకి వస్తే మాటాడదాం."

"ఇప్పుడు కుదరదండీ. చాలా పనిలో ఉన్నాను. ఒంటిగంట లోపున యీ చెత్తంతా క్లైర్ చెయ్యాలి. చీటికీ మాటికీ మీ వైదేహి సెలవు పెట్టేస్తుంది, ఆ పనంతా నా నెత్తిన పడుతోంది" అంది ఇందిర.

ప్రసాద్ కళ్లు రెండూ ఇదోలా తిప్పి భావకవిలాగ నిట్టూర్చాడు. "అలా అనకండి ఇందిరగారూ! చాలా అవసరమైన పని. దయచేసి మీరు కొంచెం సాయం చెయ్యాలి!" అన్నాడు కంఠంలో ఉద్రేకంతో.

"అసలు విషయమేమిటో చెప్పండి."

"మా వైదేహివిషయం."

"సాయంత్రం మాయింటికి రారాదూ? తీరుబాటుగా మాటాడుకో వచ్చు?"

"అలా కాదు ఇందిరగారూ. చాలా అరంటు" అంటూ ప్రాధేయ పడ్డాడు కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినంత పర్యంతం అయిందతనికి.

"సరే. బైట వరండాలో నిలబడండి. ఒక అరగంటలో వస్తాను" అనేసి ఫైళ్లు సర్దుకోవడం ప్రారంభించింది. అతను వెళ్లి ఆఫీసు వరండాబైట యింకా దూరంగా నిల్చున్నాడు భయం భయంగా.

"పానకంలో పుడకలాగు వీడొకడూ మధ్యన" అని విసుక్కుంది ఇందిర. అసలే మనస్సు వికలంగా ఉంది. ఆఫీసరు మొండి పట్టుదల, ప్రకాశం ఉత్తరం—యివన్నీ చాలక వైదేహి అన్నయ్యొకడు అనుకుంది. గబగబా ఫైళ్ళు సర్దేసి ఛోటాసాబ్ గదిలోకి వెళ్ళి "సారీ సార్! సగం డ్రాఫ్ట్‌లు కొట్టేశాను. తక్కినవి సోమవారం ప్రొద్దున్నే వచ్చి చెయ్యొచ్చాండి? నేను అర్జంటుగా యింటికి వెళ్ళాలి. వంట్లో ఏం బాగులేదు"

అంది. ఛోటాసాబ్ లోలోపల నవ్వుకున్నాడు. ఇంక ఆట్టే హింసించకూడ దనుకున్నాడో ఏమో, "సరే! వెళ్ళిరండి" అన్నాడు. బ్యాగ్ తీసుకొని ఒక్క అంగలో బైట పడింది ఇందిర.

సిగరెట్ మీద సిగరెట్ కాలుస్తూ బైట పచారు చేస్తున్నాడు ప్రసాద్. ఇందిర అతన్ని సమీపించి, "చెప్పండి ఏమిటి సంగతి?" అంది.

"పని అయిపోయిందా? ఇంటికేనా?" అన్నాడు ప్రసాద్. "అవును" అంది ముక్తసరిగా ఇందిర.

"ఐతే అలా నడుస్తూ మాటాడదాం రండి."

"బాగుంది. డోయ్ వరస! ఏమిటి మీ ఉద్దేశం? మిమ్మల్ని వెంటేసు కుని రోడ్డుమీద నడవనా? ఇంకానయం! ఆచెప్పేదేదో యిక్కడ చెప్ప దలిస్తే చెప్పండి, లేకపోతే నేనుపోతాను" అంది.

"అలా అనకండి ఇందిరగారూ! మీకొకటీ మాచెల్లె లొకటీకాదు."

ఆ మాటతో ఇందిరకు మరింత అసహ్యం వేసింది "ఇంకా నయం! మీలాంటి అన్నయ్యలుంటే యీపాటికి రైలుకిందపడి చచ్చేదాన్ని."

ప్రసాద్ తెల్లబోయాడు. "అదేమండీ అలాగన్నారూ?" అన్నాడు.

ఇందిర విజృంభించింది, "కాకపోతే! ఆవైదేహి కాబట్టి మీతో వేగు తోంది—నోరులేని పిల్ల—"

"ఆ నోరులేని పిల్ల ఏంచేసిందో తెలిస్తే మీరిలా మాటాడరు."

ఏమంటున్నాడూ? ఇందిరకు ఆసక్తి కలిగింది. అతనివంక ప్రశ్నా ర్థకంగా చూసింది.

"ఉదయం నిద్రలేచినప్పట్నుంచీ మా వైదేహి కనపడ్డంలేదు. ఉత్త రం రాసిపెట్టి వెళ్ళిపోయింది" అన్నాడు ప్రసాద్ బిక్కమొహంవేసి.

ఇందిర కాళ్ళక్రింద నేల జరిగినట్లయింది. లిప్తపాటు లోకాలు జోగి పోయాయి. చీకట్లూగిపోయాయి వైదేహి పారిపోవడమా? అంతకన్నా అసందర్భం యింకోటుందా? చెవులపిల్లి తిరగబడుతుందా?

మళ్ళీ తేరుకుని "మంచిపని చేసింది. కావలసిందే మీకు. లేకపోతే— చిన్నపిల్లను అణచిపెట్టినట్లు అణచిపెడితే ఏం చేస్తుంది? ఇరవైనాలుగు

గంటల్లా నీళ్ళలో పెట్టి చంపితే ఏం జేస్తుంది. కనబడిన ప్రతి తలమాసినవాడినీ లాక్కొచ్చి పెళ్ళికొడుకంటూ చూపిస్తే ఎంత ఓర్చుకుందామన్నా తిక్క రేగుతుంది. గంగాళంలో పిల్లినిముంచినట్లు మరీ అంత అభిమానంతో ఉక్కిరి బిక్కిరి చెయ్యకూడదు ఎవరినైనా!'' అంది.

ఇందిర కొంచెం హెచ్చుస్థాయిలో మాటాడేసరికి ప్రసాద్ భయపడ్డాడు. ''కొంచెం నెమ్మదిగా మాటాడరూ దయచేసి? పరువుపోయి అసలే కుమిలి కుమిలి ఏడుస్తున్నాం.''

''ఇన్నాళ్ళూ ఆ పిల్లను ఏడిపిస్తున్నారేమో, యిప్పుడు మీ రేడుస్తున్నారూ! పదండి యిక్కణ్ణుంచి పోదాం'' అంటూ చకచకా ముందుకు నడిచింది. ప్రసాద్ ఆమె ననుసరించాడు.

రోడ్డువారగా ఇందిర పక్కనే నడుస్తూ ప్రసాద్ చెప్పిన సారాంశం యిది: ఎలాగైతేనేం వైదేహికి పెళ్ళి సంబంధం కుదిరింది. పెళ్ళికొడుకు వెటరినరీ డాక్టరు చేస్తున్నాడు. ''అంటే పశువుల డాక్టరా!'' అన్న ఇందిర ప్రశ్నకు ''అలాగే అనుకోండి పోనీ!'' అనేసి తిరిగి ప్రారంభించాడు! ''వద్దంటే మేం మాత్రం బలవంతంగా దాని మెడకు కడతామా చెప్పండి. నిన్నరాత్రి అడిగితే అంతా యిష్టమే నన్నట్లు అన్నిటికీ ఊ కొట్టింది. తెల్లవారేసరికి ఓ కాగితంముక్క రాసి పడేసి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయింది' అన్నాడు.

''మీ బాధపడలేక ప్రాణాలు విసిగి 'ఊ' అనుంటుంది నిన్న. అంతే' కాని నిజంగా యిష్టమైతే ఈ పనెందుకు చేస్తుందీ!'' అంది ఇందిర.

''అదేనండీ! ఇష్టంలేదని యిప్పుడు తెలిసిందనుకోండి—ఆ మాట ముందే చెపితే?''

''చాల్లెండి. నా దగ్గర మీరు ప్రగల్భాలు పలుకకేం? ఆ మధ్య నోసారి వైదేహి ఇలాగే సెలవుపెడితే మాటవరసకి ఏమిటి సంగతి అని అడిగాను. అప్పుడు టూకీగా తన పెళ్లిచూపుల గొడవంతా చెప్పుకొచ్చింది. ఈ ఏడాదిలో ఓ యాభైమందికి తనని చూపించారుట. మీరు వెతికి వెతికి బతిమాలి పట్టుకొచ్చిన ప్రతి పెళ్ళికొడుకు మొనగాడూ తీరికూర్చుని సవాలక్ష గొంతెమ్మ కోరికలు కోరడంట. మీతో నిక్కచ్చిగా కిందటిమారే చెప్పిందిట కదూ! నా యిష్టం వచ్చిన వాడిని నేను చూసు

కుంటాను. మీరింక ఈ వెతకడం వెర్రిని మానేయండని. అది చాలదూ ఆ అమ్మాయికి మీరు తెచ్చే సంబంధా లిష్టంలేవని తెలియడానికి! ఊరికే వంగ నాచి కబుర్లు చెప్పకండి."

ఇందిర పెట్టిన చీవాట్లన్నీ చల్లగా తినేసి ప్రసాద్ తలవంచుకునే ముందుకు నడుస్తూ "పోనీలెండి. తప్పంతా మాదేననుకోండి. జరిగిన దానికి లెంపలేసుకోమన్నా సిద్ధమే. ఇంతకీ వైదేహి ఎక్కడుందో చెప్పి పుణ్యం........"

"ఏమండోయి! పిల్లిలా నా వెంటబడి ఏదో చెమక్కులు చేస్తున్నారే. వైదేహి ఎక్కడి కెళ్లిందో నాకేం తెలుసు మధ్య!" అని అతని మాట పూర్తిగాకుండానే అతనిమీద కస్సుమంది.

ప్రసాద్ మరింత వినయం తెచ్చిపెట్టుకుని "మీరలా కోపం తెచ్చుకోకండి. మీ స్నేహితురాలు కనుక మీకంతా తెలిసే ఉంటుందని. మా చెల్లెలు మాకు దక్కితే చాలు. మీకేమాత్రం తెలిసినా చెబుతారనే ఆశపడి వచ్చాను" అన్నాడు జాలిగా.

"వైదేహి ఇలాంటి విషయాలన్నీ నాకు చెప్పి చేసేటంత స్నేహితురాలు కాదు. ఏదో ఒక్క ఆఫీసులో పనిచేస్తున్నాం కనుక వస్తూ పోతూ అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడుకోవటం తప్పితే పట్టుమని పది నిమిషాలు కూడా ప్రత్యేకంగా మాట్లాడుకోలేదు మేమెప్పుడూ. అసలు నిన్నను మే మిద్దరం కలియనేలేదు" అంది ఇందిర.

"పోనీ ఈమాత్రమైనా చెప్పండి; మాటిమాటికీ నా యిష్టంవచ్చిన వాడిని చేసుకుంటాను అనేది—వా డెవడు."

"బాగుంది వరస—పారిపోయిన అమ్మాయిని అడిగితే ఏం వినాల సొస్తుందో అని నోరు మూసుకుని ఊరుకుని మధ్య నన్ను పట్టుకు సతా యిస్తున్నా రేమిటి?"

"ఎంతమాట? మిమ్మల్ని బాధపెట్టాలనే ఉద్దేశంతో ఏమీ అడగడం లేదు. నా ఆపదకొద్దీ అడగాల్సి వస్తూంది. అడగకేం! దానినీ అడిగేం; కాని చెపితేనా! చెప్పాల్సి వచ్చినపుడు చెపుతానంది. తరుచూ మీగురించి ఇంట్లో చెపుతూంటుంది, ఆడపిల్లంటే మీలా ధైర్యంగా ఉండాలని. అప్పుడే

ఏ ఆడపిల్లయినా జీవితంలో తనకు కావలసినది తాను సంపాదించుకోగల దని అంటూండేది. మీరంటే అంత ఆదరమున్నాక మీకు తన సంగతులన్నీ చెప్పకుండా ఉంటుందా'' అని నసిగాడు ప్రసాద్.

ఇందిర స్వరం హెచ్చించి చిరాకుగా "లేదు బాబోయ్! లేదు. మీ అమ్మాయికి నాగురించి గొప్ప అభిప్రాయముంటే ఉండొచ్చుగాని ఆవిడ ఎవడిని ప్రేమించిందో ఎవడితో లేచిపోయిందో అవన్నీ మాత్రం నాకేం తెలియదు" అంది.

"అలా అనకండి. ఎక్కడికీ లేచిపోయే పిల్లకాదది. బంధువుల ఇళ్లకూ వెళ్లదది. 'నేనేమీ అయిపోను. మీ అభిప్రాయం మార్చుకునేదాకా ఈ యింటిగుమ్మం తొక్కను' అని వ్రాసింది ఉత్తరంలో. అది తప్పకుండా మీ యింటికే వచ్చుంటుందని నా నమ్మకం!"

"ఎంతచెప్పినా ఎక్కడేమిటి చెప్మా ఇతనికీ!" అనుకుని ఇందిర మీతో వాగివాగి నీరసం వస్తూంది నాకు. అంతఅనుమానమైతే వచ్చి చూసుకోండి కావలిస్తే. మా యిల్లంతా సోదా చెయ్యండి. ముందొక రిక్షా పిలవండి. ఇప్పటికే మీ మూలంగా సగం దూరం నడిచొచ్చాను'' అంది అలసిపోయినట్లు ముఖంపెట్టి చేతిరుమాలుతో ముఖం తుడుచు కుంటూ.

ప్రసాద్ అంతా మీ ఆజ్ఞానుసారమే అన్నట్లు గబగబా నాలు గడు గులు ముందుకు వెళ్ళి రెండు రిక్షాలు పట్టుకొచ్చి, "రిక్షా తెచ్చాను—మీరు మరోకలా అనుకోకపోతే నేనుకూడా వస్తాను మీ యింటికి" అన్నాడు ఎటో చూస్తూ రోడ్డుప్రక్క ఒయ్యారంగా నిలబడ్డ ఇందిరతో.

ఇందిర రిక్షా ఎక్కుతూ "ఓ! తప్పకుండా రండి! ఇంటిదగ్గర మా నాన్న ఉన్నాడు. నాకు రాయగా మిగిలిన ఆముదమంతా అతనికి రాద్దు రుగాని" అంది!

ఇంటికి వెళుతూ దారిలో ఇందిర ఆలోచనలు పరిపరి విధాల పోయాయి. వైదేహి ఎందుకు పారిపోయినట్టు? తన కాళ్ళమీద తను నిలబడగలిగే చదువూ ఉద్యోగమూ ఉన్నాయి ఆ అమ్మాయికి. ధైర్యంగా నిలబడి ఎదురు చెప్పకూడదూ! అంత పిరికిగా ఇంట్లోంచి పారిపోవడమేం

కర్మ! చిత్రంగా ఉంది. ఆ అమ్మాయికి అన్నీ ఉన్నాయి. ఆప్యాయంగా చూసే అన్నయ్య లున్నారు. తను సంపాదిస్తే కాని ఆ పూటకి గతిలేదు అన్న బాధేమీ లేదు. ఆ అమ్మాయి సుఖం కోసం, ఆమె బతుకును తీర్చి దిద్దాలని తాపత్రయ పడే మనుష్యులున్నారు. ఆ తాపత్రయంతోటి చెల్లెలినో యింటిదాన్ని చెయ్యాలని వాళ్ళు తెగ సంబంధాలు వెతుకుతునారు. చిత్రమేమిటంటే ఆ ఆప్యాయతే ఆమెకి వెగటుగా తోచింది. ఇందిర తనను వైదేహితో పోల్చి చూసుకుంది. తనకేముంది నిజానికి? తన మీద ఆధారపడిన నాన్న తప్పితే ఆప్యాయతా అభిమానంగల వ్యక్తులంటూ తనకులేరు. నాన్నకు తనగురించీ తన భవిష్యత్తు గురించీ బాధ్యతలే లేవు. అతనికి తెలిసిందల్లా ఒకటే. తనకు పక్కతాళం వేస్తూ పబ్బం గడుపుకోవడం. అతనికి కావలసిందల్లా ఒకటే—ఎలాగో అలాగ అతని అవసరాలు గడచిపోవడం. ఇందిర మనస్సులో లోలోపల బాధ మెదిలింది. చెల్లెలు ఒక్కపూట కనబడకపోతే ఎంత కంగారుగా పరుగెత్తుకొచ్చాడు వాళ్ళన్నయ్య. అలాంటిది నాన్నకేమీ అక్కరలేదు. తను అర్ధరాత్రి దాకా ఇంటికి రాకపోయినా అతనికి చింతలేదు. ఎవళ్ళతో ఎక్కడికి వెళ్ళిపోయినా బాధపడడు. "అయ్యో! అమ్మాయేం బాధపడుతుందో!" అనే లాంటి అనుభూతి అతనిలో మృగ్యం.

రెండు రిక్షాలూ ఇందిర ఇంటిముందు ఆగాయి. వీధి గుమ్మందగ్గిరే ఎదురయాడానందరావు. "నాన్నా! ఈయన ప్రసాద్ అనీ మా ఆఫీసులో నా కొలీగ్ వైదేహీ లేదూ వాళ్ళన్నయ్య. ఆ అమ్మాయి ఎందుకో ఇంట్లో వాళ్ళమీద అలిగి పారిపోయిందిట. మనం ఆ అమ్మాయి నెక్కడో దాచేశామని ఈయనగారి అనుమానం."

"సోదా చేసుకొందు కొచ్చాడా ఏమిటి!" అని ఆనందరావు చుట్ట నోట్లోపెట్టి అగ్గిపుల్ల వెలిగించి "చేసుకోమను ఎవరొద్దన్నారు?" అన్నాడు నడవలో ఈజీ చెయిర్లో కూలబడుతూ. ఆనందరావు కూర్చోమనక పోయినా పక్కనున్న కుర్చీలో కూర్చుని ప్రసాద్ "అదికాదండీ బాబాయిగారూ! ఏదో చిన్నతనం! తొందరపడి ఇంట్లోంచి వెళ్ళిందన్న మాటే కాని అది అట్టేదూరం వెళ్ళి ఉండదని నా నమ్మకం. మీ అమ్మాయి గారంటే దానికి విపరీతమైన గౌరవం. అందుకని మీ యింటికే వచ్చిందేమోననీ!" అని నసిగాడు.

"బాగుందయ్యా బాగుంది. అసలా పిల్లెవరో నేను చూడలేదు. మా యింటికి ఎన్నడూ వచ్చేరుగదు. పోనీ చూసుకోమంటున్నాం కదూ ఇల్లంతా చూసుకోండి" అన్నా డానందరావు.

"అదికాదు నాన్నా! ఇంత గడబిడపడే దానికి బదులు పోలీసు రిపోర్టు ఇవ్వకూడదూ!'' అంది ఇందిర వెటకారంగా ప్రసాద్ వైపుచూసి.

ప్రసాద్ రెండుచేతులా నోరు నొక్కేసుకుని "అసలే ఇంటి గౌరవ మంతా గంగపాలయిందని కుమిలి ఛస్తున్నాం. పోలీసు రిపోర్టొకటా!" అన్నాడు.

''ఓహో! మీ కింటిగౌరవం నిలబడితే చాలన్నమాట. ఆ అమ్మాయి ఏమైనా ఫరవా లేదు కాబోలు."

ఆనందరావు అందుకున్నాడు. "ఏమిటి ఇందిరమ్మా! నీ వెర్రికాని ఆ అమ్మాయి ఏమైపోతుంది? ఎందు కయిపోతుంది? నేను చెపుతాను విను. ఇంట్లోంచి పారిపోయేవాళ్లెప్పుడూ ఏదో అయిపోడానికి పారిపోరు. వాళ్ళకు కావలసినట్లు బతకడానికి వెళతారు. ఇంతకీ ఆ అమ్మాయేమైనా పసిపాపా! నీకంటె అయిదారేళ్లు పెద్దదే అన్నావుకదూ! ఈ పాటికి మద్రాసు మెయిలు చాలా దూరమే వెళ్ళుంటుంది." తండ్రీ కూతుళ్ళ ధోరణితో ప్రసాద్ నీళ్లు కారిపోయాడు. నిజంగా వైదేహి, తన చెల్లెలు అంతపని చేసుంటుందా? ఒక్కర్తే రైలు ప్రయాణమైనా చేసెరగదే! మరో ఊరు పారిపోవడమే! తల్చుకుందుకే భయమేసిందతనికి. దిగాలుగా ముఖం పెట్టేసి ''నేను వెళ్లొస్తానండీ ఇందిరగారూ'' అన్నాడు. "ఆహా! వెళ్ళండి!'' అంది ఇందిర.

అతను కనుచూపుమేర దాటిపోయాక "వెళ్ళాడూ! బతికామందర మూను. ఈ భ్రాష్టుడిని వెంటేసుకొచ్చావేమిటి? పాపం ఆ అమ్మాయే గాబోలు నువ్వా వెళ్ళగానే మనింటికొచ్చింది. 'మేమిద్దరం ఒక ఆఫీసులో పనిచేస్తున్నాం. ఇందిరవచ్చేదాకా ఇక్కడే ఉంటాను. ఆవిడతో పనుంది' అంది" అన్నాడు ఆనందరావు.

"ఏమిటీ! వైదేహి యిక్కడికే వచ్చిందా! మరి చెప్పావుగావేం అత డున్నంతసేపూను? ఇంతకీ వచ్చి ఎక్కడికి వెళ్లింది?"

"ఎక్కడికి వెళ్ళడమేమిటి! ఇక్కడే ఉంది. ప్రకాశం గదిలో ఉంది. వెళ్ళి సంగతేమిటో కనుక్కో!"

"అదేమిటి నాన్నా! అతనిముందు అంత నాటకమెందుకాడా వైతే? ఆ పిల్ల నతని కప్పచెప్పేస్తే వదలిపోయేదిగా గొడవంతా!"

"నీతో చెప్పకుండా ఆ మాట బయటపెడితే నువ్వేమంటావో అని ఊరుకున్నాను. నువ్వు వచ్చేదాకా హరిహర బ్రహ్మాదులు వచ్చినా తన జాడ చెప్పవద్దని ఆ అమ్మాయి ఊరికే బతిమాలుకుంది" అన్నా డానంద రావు నడవలోంచి తన గదిలోకి వెళుతూ.

"బాగుంది; ఉన్న వన్నీ చాలక ఇదొక గొడవ—సరే బట్టలు మార్చుకొని మేడమీదికెళ్ళి నేను కనుక్కుంటానులే సంగతేమిటో!" అని లోపలికి వెళ్ళింది ఇందిర.

బట్టలు మార్చుకుని నాన్నగదిలోకివచ్చి "పడుకుంటున్నావా నాన్నా! ఇదిగో మన హీరో ఉత్తరం రాశాడు. చదివేసి మరీ పడుకో" అని నాన్న మంచంమీదికి చేతిలోని కవరును గిరవాటేసింది గుమ్మందగ్గర నిల్చునే.

"ఏం రాశాడో చెబుదూ?" అన్నా డానందరావు బద్ధకంగా ఒత్తిగిలి.

"ఏం రాస్తాడో తెలీదూ! చెప్పడానికి కూడా అసహ్యం!" అని ముఖం తిప్పేసుకుంది చీదరగా.

"అబ్బ! మూడు ముక్కల్లో చెప్పేయ రాదూ!"

"నేను చెప్పను, నువ్వే చదువుకో!"

"ఇప్పుడేం తొందరలే తరువాత చదువుతాను—ఆ గూట్లో పడెయ్యి" అంటూ కవరు పక్కకు నెట్టేసి "అన్నీ మనమనుకున్నవేకదూ! అలాంటి వాటికి బాధపడకూడదు" అన్నాడు.

"ఏమిటి నాన్నా! నువ్వనేది? మధ్య ఊళ్లో ఎవరికో ఏదో అయితే నాకెందుకు బాధ?" అని విసవిసలాడుతూ మేడమెట్లెక్కి వెళ్ళింది.

వరండాలో ఖాళీగా ఉన్న మంచం వాల్చుకుని గోడవేపు తిరిగి పడుకుంది వైదేహి.

"హలో వైదేహీ! చాపకింద నీరులా ఉండి పెద్ద హీరోయిన్ వైపోయే వేమిటోయ్" అంది పైకి వస్తూనే ఇందిర.

వైదేహి అటునించిటు తిరిగి "అవకేం చెయ్యడం చెప్పు—పరిస్థితులలా వచ్చినపుడు" అంది.

"ఓస్! నిజంగా ఘనకార్యం చేశాననుకుంటున్నా వేమిటి— పరిస్థితులలా వస్తే నిలబడి పోట్లాడగలగాలి కాని పారిపోయి రావడం ఏం గొప్ప!" అంది ఇందిర, వైదేహి పక్కనే మంచంమీద కూర్చుంటూ.

"నే నేదో ఘనకార్యం చేశానని మురిసిపోవడంలేదు ఇందిరా! నువ్వు చెప్పినట్లు నిలబడి పోరాడ గలిగినన్నాళ్ళు పోరాడాను. ఇంక ఓపిక లేకపోయింది. నీరస మొచ్చింది. ఏదో ఒకలాగ ఆ కొంపలోంచి బయట పడితే అంతేచాలన్ని వచ్చేశాను మరేం చెయ్యడానికీ తోచక."

"ఇంతకీ ఏం జరిగింది చెప్పు—ఇప్పుడంత ప్రమాదం ఏ మొచ్చింది?"

"ప్రమాదమంటే ప్రాణాపాయం రాలేదనుకో. వాళ్లు చెప్పినట్లల్లా వినేస్తే కడుపులో చల్ల కదలకుండా పది కాలాలపాటు పదిమంది పిల్లల్ని కంటూ బతికేయవచ్చు—ఎటొచ్చీ వాళ్లు ఎవడో ముక్కూ మొహ మెరగని వాడిని పట్టుకు రావడం—వీడిని పెళ్ళాడు అని ఒక తాడు బిగించడం అంటే నా కసహ్యం. వద్దు మొర్రో అంటే వినరుకదా! నిన్న మళ్ళీ ఒక సంబంధం చూసి నిర్ణయం చేసేసుకుని వచ్చారట మా అమ్మా పెద్దన్నయ్యానూ. వాడెవడో వెటరనరీ డాక్టరుట—నిక్షేపంలా గవర్నమెంటు ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు—ఆస్తి ఉంది. ఎంతమందిని చూసినా నువ్వు వెళ్లగొట్టేస్తున్నావని మేమే మాట్లాడి వచ్చేశాం అన్నారు. వాడి ఫోటో ఒకటి తెచ్చి నా మొహాన పడేశారు."

"దాన్ని గిరవాటేసి ఈ వేషాలేం సాగవు, నా యిష్టం లేకుండా మీరేం చెయ్యలేరు అని చెప్పాలిసింది. అంతమాత్రానికే పారిపోయి రావడమెందుకూ! మరింత చులకనవడానికి?" అంది ఇందిర.

"ఆ యింటి సంగతి నీకు తెలియదిందిరా! నీకేం హాయిగా నీ ఇచ్ఛకు అడ్డురాకుండా నిన్ను కంటికి రెప్పలా కాపాడే నాన్నఉన్నాడు. ...ంచుకుతింటానికి చుట్టూ పదిమంది లేరు. అర్థంలేని అభిమానా లొలక

బోసి ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసేవాళ్ళెవరూలేరు. నీ రాజ్యానికి నువ్వే రాణీ వన్నట్లు బతుకుతున్నావు. నువ్వు చెప్పినట్లు చెప్పలేదు కనుకనా! చెప్పవ లసినవన్ని సార్లు చెప్పాను. అమ్మ నిన్న సాయంత్రంనుండీ ఏకధారగా ఒకటే ఏడవడం—ఏమే ఇంత చెప్పినమాట వినకుండా తయారయావూ? అని శోకాలు. పెద్దన్నయ్య గడ్డంపట్టుకుని, తండ్రిలేని పిల్లవని పువ్వుల్లో పెట్టి పెంచాము. నీ మంచిచెడ్డలు మాకు తెలీవా తల్లీ—మొండిపట్టు పట్టక అమ్మను సుఖపెట్టు, అని గంట బతిమాలేశాడు. రెండో అన్నయ్య ఆడపిల్లల్నీ చదువుల్నీ తెగతిట్టేసి అందుకే దీనికి చదువు చెప్పించ వద్ద న్నాను. సరదాకి అంటూ బి. ఏ. దాకా చదువు వెలిగింపించారు. ఏం! కుంటి వాడినో గుడ్డివాడినో పెళ్లాడమనలేదే—రెండోపెళ్ళివాడిని పెళ్లాడమన లేదే—లక్షణమైన సంబంధం తీసికొస్తే చేదా! పాతికేళ్ళు దాటిపోయిన చెల్లెలికి పెళ్ళిచేయకుండా ఇంట్లో ఉంచి మేమేమని ఇంటివాళ్లమవుతాం అనేగదూ, ఎన్ని మంచి సంబంధాలొచ్చినా ఇలా ఉండిపోయాం! చదువుకోగానే సరా! ఇంగితజ్ఞానం ఉండొద్దూ!" అని చెడామడా తిట్టి పోశాడు.

వైదేహి అంత సీరియస్‌గా చెప్పుకుపోతూంటే ఆమె చివరి మాటలు విని పకాలున నవ్వి ఇందిర "పాపం, అతనిబాధ అతనిది కాబోలు. పాతికేళ్లదాకా ఎందుకుంచేదూ? నీకు పదేళ్ళప్పుడు ముడి పెట్టేస్తే ఈపాటికి మీ అన్నయ్య లందరూ గృహస్థాశ్రమంలో నడుం వంచేసుకుని ఉండేవారు" అంది.

"అదే ఇందిరా! ఎంతసేపూ నా బాగూ భవిష్యత్తూ అని అరుస్తారు కాని అసలు వాళ్ల బాధ అదే! అదీ చెప్పాను. నా కోసం అలా బ్రహ్మ చారులై ఉండిపో అక్కరలేదు బాబూ! మీరు సుఖపడండి అని—అలా వీల్లేదుట. నాకో ఇల్లంటూ చూపించకుండా వాళ్లు బ్రహ్మచర్యం వదల రట. ఈ రభస యిప్పటిదనా నీ ఉద్దేశ్యం? నాకు పన్నెండేళ్లప్పటినుండీ ఇంటిల్లిపాదికీ నా పెళ్ళి సమస్యే—నువ్వన్నట్లు అప్పుడు చేసేస్తే ఏ బాధా లేకపోను. అప్పట్లో బతికున్న మా నాయనమ్మ పిల్ల ఎదగకుండా పెళ్ళి చేసేయండర్రా అని గోలపెడితే అప్పుడు మా అమ్మే అడ్డుపడింది. ఏ తెలియని అర్భకురాలు. దాని కిప్పుడే పెళ్ళేమిటి? నా కూతుర్ని బి. ఏ. దాకా చదివిస్తానని. అలా అని చదువుకునే రోజుల్లో నైనా ఊ...

న్నారా! ప్రతి ఏడాదీ ఒక గండమే. ఎప్పటి కప్పుడో సంబంధం చూశా మనడం. నేను వద్దుబాబో అని మొత్తుకుంటే అప్పటి కూరుకోవడం. ప్రాణాం విసిగిపోయి దనుకో'' అంది.

"సరే అంతా బాగుంది కాని ఇది కాదు వైదేహీ నువ్వు చెయ్యా ల్సిన పని. ఇలా పారిపోయి వచ్చి దాగుకుని ఏం చెయ్యగలవు. మీ అన్నయ్యొచ్చాడిందాకా!"

''అంతా విన్నానులే" అంది వైదేహి.

"ఇదేం లాభంలేదు—ఇవ్వాళిటికి ఇక్కడే ఉండు—రేపు పొద్దున్నే నేను కూడా నీతో వస్తాను. మళ్ళీ నీ పెళ్ళి ఊసెత్తకుండా ఉండేలా మీ వాళ్లకి బుద్ధిచెప్పి నిన్నప్పజెప్పి వస్తాను. పిరికితనంవల్ల ఏమీ సాధించ లేవు" అంది ఇందిర.

''అయితే ఆ యింట్లో అందరిమధ్యా నలిగిపోతూ బతకడం తప్ప మరో మార్గం లేదంటావా?"అంది వైదేహి దిగాలుగా ముఖం పెట్టి.

"ఆ యింట్లో వాళ్ళనే ఎదిరించలేని దానివి, అక్కడే బతకలేని దానివి, మరొకచోట హాయిగా బతికేస్తా ననుకుంటున్నావా! ధైర్యం ఉండా లమ్మాయి దేనికైనా! అంతే! మనుష్యు లెక్కడయినా ఒకటే! కాస్సేపు పడుకో. క్యారియర్ వచ్చాక పిలుస్తాను'' అని కిందికి దిగి వెళ్ళింది.

ఇందిర చెప్పినదాంట్లో అసత్యం లేదనిపించింది వైదేహికి. ఆఫీసులో చూడటం తప్ప ఇందిర గురించి వైదేహికేమీ తెలియదు. ఇందిరలా తానుండలేదు కాని మనుష్యులంటే అలాగే ఉండాలి అని మెచ్చుకుంటూంది మనస్సులో. నిజమే! తను పుట్టి పెరిగిన వాతావరణంలోనే ఇదీ నాకు కావలసింది అని గట్టిగా చెప్పి సంపాదించుకోలేని తను బయటి ప్రపంచంలో ఏం సాధించగలదు?

''భోజనం చేసేద్దామా నాన్నా'' అంది ఇందిర. పేపరు తిరగవేయడం పూర్తిచేసి ''దాని కభ్యంతరమా!" అన్నా డానందరావు.

"ఆ అమ్మాయిని పిల్చుకు రానా!" అంది ఇందిర.

"పిల్చుకురా! నేను కంచాలు వేస్తానీలోపల" అని వాలుకుర్చీ లోంచి లేచా డానందరావు. ఇందిర మెట్లెక్కబోతూంటే వీధిలో రిక్షా ఆగింది. ఎవరా అని తొంగిచూసింది మెట్ల మొగదలలో నిలబడి. రిక్షా లోంచి ప్రకాశం దిగాడు. రిక్షావాడి చేతిలో డబ్బులు పడేసి సామానేమీ లేకుండా చేతు లూపుకుంటూ నడవలోకొచ్చి అటూ యిటూ చూశాడు. అకస్మాత్తుగా అతనలా రావడంచూసి బిత్తరపోయిన ఇందిర మెట్లచాటు క్రీనీడలోంచి వెలుగులోకి వచ్చి "ఇదేమిటి ఇలా ఊడిపడ్డావు? పెళ్ళికి పిలవడాని కొచ్చావా!"అంది. ఆ పలకరింపులోని క్రౌర్యమూ వెగటూ వెట కారమూ ప్రకాశానికి బాగా అర్థమయాయి.

"జరిగినదానికి క్షమించు ఇందిరా! పరిస్థితులన్నీ అలావచ్చేయి. నేను భయపడినంతా జరిగి తీరుతుందనుకున్నాను. అందుకే నీకలా వ్రాశాను. కాని ఎలాగో తప్పించుకు వచ్చేశాను'' అన్నాడు.

ఇందిర కొంచెం సావధానంగా "అంటే!" అంది.

''పైకి వెళదాంపద చెబుతాను'' అని మెట్లెక్కి తన గదివేపు దారితీశాడు. ఇందిర అతని వెనకాతలేవెళ్ళి అక్కడ నిద్రపోతూన్న వైదేహిని లేపి "క్రిందికిపద వైదేహీ—మొహం కడుక్కో, వస్తాను నేను'' అని పంపించింది.

''అవి డెవరు?"అన్నాడు ప్రశ్నార్థకంగా ప్రకాశం.

''ఎవరోలే నీలాంటి సుబుద్ధి. ఇంతకీ నువ్వు చేసొచ్చిన అడ్వంచర్ ఏమిటో చెప్పు'' అంది మంచంమీద కూర్చుని.

ప్రకాశం కుర్చీలో కూర్చుని జోడువిప్పి పక్కకు తోసేసి— "ఆ అమ్మాయి నెవర్నో చూదాం రమ్మని రాజమండ్రీ లాక్కెళ్లాడు మా మామయ్య. నా యిష్టాయిష్టాలతో పనిలేకుండానే అన్నిమాటలూ జరిపించేశాడు. ఇవ్వాళ ప్రొద్దుటే అమలాపురంలో ఎవరితోనో కొంచెం పనుంది సాయంత్రానికి కొచ్చేస్తాను అప్పు డిద్దరం కలిసి ఇంటికి వెళ్ళిపోవచ్చు అని వెళ్ళాడు. ఇదే సమయమనుకుని మేం బసచేసిన బంధువులను పది రూపాయలడిగి పరుగెత్తుకు వచ్చేశాను'' అన్నాడు.

''ఎందు కొచ్చినట్టో!'' అంది ఇందిర చిత్రంగా మూతితిప్పి.

ప్రకాశం గతుక్కుమన్నాడు— "అదేమి టిందిరా! అలా అంటావు? ఎందు కొస్తాను? నీ కోసమే!" అన్నాడు.

"ఛీ నీకు సిగ్గులేకపోతే నాకుంది. మామయ్య రమ్మనమంటే వెళ్ళిపోయి అత నెలా చెబితే అలా ఆడి అన్నిటికీ ఒప్పేసుకుని ఇప్పుడు నా కోసం వచ్చాడట నా కోసం. దొంగతనంగా పారిపోయి రావడం ఒక ప్రతిభ అనుకున్నావు కాబోలు. ఇంత ఘనకార్యం చేసిన మేటివీరుడని నెత్తెక్కించుకుంటాననుకున్నావు కాబోలు. ఇదిగో ప్రకాశం! ఇంక నీకూ నాకూ సరి. నాతో బేరాలేం పెట్టకు'' అంది ఇందిర. గీతవేసి తుడిచేసినంత సులువుగా అనేసింది ఆ మాటల్ని ఇందిర.

ప్రకాశం నిర్ఘాంతపోయాడు. అతనికి కరచరణా లాడలేదు. ఇందిరేనా ఇలా మాట్లాడుతుంది అనుకున్నా డొకసారి. కష్టంమీద నోరు పెగుల్చుకుని ''అంతేనా ఇందిరా! నీ కోసం కాకపోతే ఇలా కట్టు బట్టలతో ఎందు కొస్తాను. అలా అన కిందిరా! చెప్పు నువ్వేం చెయ్యమంటే అది చేస్తాను'' అన్నాడు ప్రాధేయపడుతూ.

"అలా ప్రాధేయపడి నా జాలిని రెచ్చగొట్టి నువ్వేమీ సంపాదించలేవు ప్రకాశం. నీమీద జాలిచేత నిన్నంటగట్టుకుని నే నెక్కడ కెళతాను? నా కోసం నువ్వు వచ్చావు కాని నీ కోసం నేను కాచుకు కూచోలేదు. అన్ని హక్కులూ ఉండి మేనమామ నెదిరించలేని పిరికివాడివి. నువ్వు నా కేం చేయలేవని ఆనాడే తెలిసిపోయింది. నీకూ నాకూ కుదరదు. వెళ్ళి ఆ అమ్మాయినే చేసుకో—నీకు తగిన సంబంధమే చూశాడు మీ మామ. ఇంక నన్ను విసిగించకు" అని దిగ్గున లేచి కిందికి దిగి వెళ్ళిపోయింది.

14

వంటింట్లో కంచాలు వేస్తున్న ఆనందరావు ప్రకాశం రాక గమనించ లేదు. మొహం కడుక్కోడానికి లోపలికి వచ్చిన వైదేహిని చూసి, "ఏమమ్మా, ఒక్కర్తెవూ మేడమీద కూర్చుంటే మరీ దిగులుగా ఉంది కదూ? పద మొహం కడుక్కో. భోజనాలు చేద్దాం. చలికాలం రాత్రి ఎనిమిదేనా అవలేదు. అప్పుడే ఎంతచీకటి పడిపోయిందో చూశావా!" అన్నాడు బాతాఖానీ ధోరణిలో. "ఎవరో వచ్చారండీ! ఇందిరా అతనూ మేడగదిలో మాటాడుకుంటున్నారు" అంది వైదేహి జంకుగా, ఏదో బిడియపడుతూ.

"అతనూ—? ఎవరా అతను?" ఆశ్చర్యంగా అన్నాడు ఆనంద రావు. వైదేహి ఇంకా బిడియపడుతూ, "నాకు తెలీదండీ!" అంది.

"ఓహో!" అనేసి ఆనందరావు పనిలో నిమగ్నుడయాడు. అన్నీ అమిర్చి మెట్లగదిలోకి వచ్చేసరికి అతనికి మెట్లు దిగుతున్న ఇందిర కన బడింది. "ఎవరిందిరా, వచ్చారట?" అన్నాడు. ఇందిర జవాబు చెప్పలేదు. ఆమె మొహం ధుమధుమ లాడుతోంది.

"ఇంటివాడి గుమాస్తావా?" అన్నాడు

అసలే పట్టలేని ఉద్రేకంతో ఉందేమో, ఆ ప్రశ్న వినేసరికి ఇందిరకి మరింత తిక్కరేగింది. "నీ మొహం నాన్నా? రాత్రి ఎనిమిదింటికి ఇంటి వాడి గుమాస్తాను తీసుకుని మేడగదిలో కూర్చుంటానా? ప్రకాశం ఊడి పడ్డాడు—నాట్ పెయిడ్ ఉత్తరంలాగ!—నన్ను ఉద్ధరించడానికి వచ్చా డట. అంతా నన్నుద్ధరించేవాళ్ళే?" అంటూ అరిచింది.

ఆనందరావు నిదానంగా "అదేమిటి? మధ్యాహ్నమే కదూ ఉత్త రం ఒచ్చిందన్నావు?"

"అవునూ! ఇప్పుడు మనిషే ఊడిపడ్డాడూ!" అని విసుగ్గా వెళ్ళి వాలుకుర్చీలో వాలిపోయి చేతులు రెండూ వెనక్కి ఆన్చి "మరో కంచం కూడా వెయ్యి. హీరోకి భోజనం పెడదాం. పాపం, రైలుప్రయాణంచేసి అలసి పోయుంటాడు" అంది. ఇంతలో వైదేహివచ్చి బిత్తుగ్గా గోడకి చేర

బడి నిలుచుంది. ఇందిరదృష్టి ఆమెమీద పడింది. "అదేమిటి వైదేహీ! అలా నిలుచుండి పోయావేమిటి? ఇలా రా! కుర్చీలో కూర్చో!" అంటూ పక్కనే ఉన్న కుర్రకుర్చీని తనకు దగ్గరగా జరిపింది. వైదేహి మాటాడకుండా వెళ్లి అందులో కూర్చుంది. వైదేహి చేతుల్ని తన ఒళ్లోకి తీసుకుని "మా వైదేహి మాం—ఛి—పిల్ల. ముద్దొచ్చే కుందేలు పిల్ల. ఏం?" అంది గోముగా.

ఆనందరావుకు ఇందిర ధోరణి ఆ క్షణంలో అర్థం కాలేదు. ప్రకాశం రాకకి ఆ అమ్మాయి సంతోషిస్తున్నట్లా, కోపం తెచ్చుకున్నట్లా? ప్రకాశం ఉత్తరాన్ని ఇందాకనే చదివాడు తను. ఇందిర మేడమీద వైదేహితో మాటాడుతున్నపుడే చదివాడు; సంగతులు గ్రహించాడు. తన పెళ్లికి బలవంతంగా అన్ని ఏర్పాట్లూ జరిగిపోయాయని రాశాడు. జరిగిన దానికి క్షమించి తనను మరచి పొమ్మన్నాడు. అలా రాసిన మర్నాడే ఉండబట్టలేక రైలెక్కి వచ్చేశాడన్నమాట, అనుకున్నాడు ఆనందరావు. ఆ క్షణంలో మెరుపువలె అతని బుర్రలో భయం మెరిసింది—ఇదీ అని చెప్పలేని ఒకానొక అనిర్వచనీయమైన భయం. కొంపతీసి యీ అనుబంధం స్థిరపడిపోతుందా?

"బాగుంది. అక్కడికి యిద్దరయారన్నమాట—జైలు నుంచి తప్పించుకున్న మనుష్యులు!" అంటూ ఇందిర మొహంచూసి చిరునవ్వు నవ్వాడు. ఆ మాట విని వైదేహి ఉలిక్కి పడింది. పాలిపోయిన ఆమె మొహం దీపకాంతిలో మరింత వివర్ణంగా కనబడింది.

ఇందిర తండ్రి మొహంలోకి తీక్ష్ణంగా చూసి, "నీకా భయం అక్కరలేదులే. మళ్ళీ ఎవళ్ల జైల్లోకి వాళ్ళు తెల్లారేసరికి వెళ్లిపోతారు. మిగిలిపోయేది మన మిద్దరమే. మనల్ని జైల్లో పెట్టే దమ్ము లెవరికీ లేవు. కనక నువ్వు నిర్భయంగా ఉండొచ్చు" అంది. ఆ కంఠంలో మామూలు వ్యంగ్యం కంటె ఎక్కువ ఎత్తి పొడుపు వినిపించింది ఆనందరావుకి.

"కంచాలు పెట్టేశాను, ఆ ప్రోగ్రాం కాస్తా పూర్తిచేసేద్దాం పోనీ!" అన్నాడు ఆనందరావు, లేని చిరునవ్వు పెదవులమీద వెలిగిస్తూ.

ఇందిర దిగ్గునలేచి మేడమీదికి వెళ్ళింది, గది చీకటిగా ఉంది. స్విచ్చి వేసి లైటు వేసింది మంచంమీద దుప్పటీ ముసుగుదన్ని పడుకున్నాడు

ప్రకాశం. "భోజనానికి పద ప్రకాశం!" అంది ఇందిర, ముసుగు ఊడదీసి. ప్రకాశం లేచి కూర్చున్నాడు.

"నాకు ఆకలిలేదు ఇందిరా! మీరంతా తినండి."

"ఏడిసినట్టుంది. పగలల్లా రైలుప్రయాణం చేసినవాడివి ఆకలి లేక పోవడమేమిటి? వెర్రి వేషాలెయ్యక పద! ఉన్న క్యారియరే నలుగురం సర్దుకుంటున్నాం" అంది.

ప్రకాశం నెమ్మదిగా లేచి ఇందిర దగ్గరగా నిలబడ్డాడు. చేతులు ఆమె బుజాలమీద వేసి "కొండంత ఆశతో అన్నింటికీ తెగించివచ్చాను. సంతోషించడానికి బదులు కోపం తెచ్చుకున్నావు నాకెంత బాధగా ఉంటుంది చెప్పు. కోపం తగ్గిందను. అంటేనే కాని భోజనానికి రాను" అన్నాడు ప్రాథేయపడుతూ.

అతని చేతుల్ని నెమ్మదిగా విడిపించుకుని, ఇందిర "నాకు నీమీద కోపంలేదు ప్రకాశం. నిన్ను చూస్తూంటే జాలివేస్తూంది. అంతే. అవన్నీ తరువాత మాటాడుకుందాంగాని ముందు అన్నానికి పద" అంది.

ప్రకాశానికి కొండంత బలంవచ్చింది. ఇంక కోపంపోయి ఎప్పటి ఇందిరే, తన ఇందిరే అయిపోయిం దనిపించింది. "పద!" అన్నాడు. ఇద్దరూ మెట్లు దిగుతూంటే, "ఆ అమ్మాయి ఎవరూ?" అన్నాడు.

"వైదేహి అని—నా కొలీగ్. నీలాగే యింట్లోంచిపారిపోయి యీ రాత్రి కిక్కడ తలదాచుకుంటోంది."

"ఏం?"

"మామూలు కారణాలే. ఇష్టంలేని పెళ్లిసంబంధం. ఆ అమ్మాయి నేమీ ప్రశ్నలు వెయ్యకు సుమా!" అంది.

"అబ్బే! నా కెందుకూ లేనిపోని గొడవా!" అన్నాడు ప్రకాశం.

ఇద్దరూ కిందికి దిగాక "ఏం ప్రకాశం! అనుకోకుండా, వార్నింగివ్వకుండా వచ్చేశావ్!" అన్నాడు ఆనందరావు.

"అవునండీ! బుద్ధిపుట్టిందీ, వచ్చేశాను. అంతా సజావుగానే సాగిపోతోందా?" అంటూ కుశలప్రశ్న వేశాడు ప్రకాశం.

"ఆహా! అంతా దేవేంద్ర భోగంగా సాగిపోతోందనుకో. భవన్నారాయణ నాక షష్టిపూర్తి ఉత్సవం చేయిస్తానంటున్నాడు. ఆ సందర్భంలో ఓ అరవై వేలు వసూలు చేస్తానంటున్నాడు."

"మీ రేమన్నారు?"

"ఆ అప్పుడే నాకు షష్టి పూర్తేమిటోయ్, కుర్రాడిని!"

"నిజమే లెండి."

ఇందిర ఎంచేతో ఆ సంభాషణలో కలగ చేసుకోలేదు. వైదేహికి ఆ వాతావరణమే కొత్తగా, వింతగా కనబడింది. నలుగురూ కూర్చుని ఇంచుమించు మౌనంగానే అన్నాలు ముగించారు. ఆనందరావు రెండు మూడు ఛలోక్తులు విసిరి ఏవో కథలు చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడుగాని, ఎవళ్ళూ వినిపించుకోలేదు. భోజనాలైనాక కంచాలు తీయడానికి వైదేహి ప్రయత్నిస్తే "నీకెందుకాగొడవ వైదేహీ! అలాగే ఉంచెయ్. మా కదే అలవాటు. పొద్దున్న పనిమనిషి తీస్తుంది" అని వైదేహిని రెక్క పట్టుకు ముందుగదిలోకి లాక్కొచ్చేసింది.

కాస్సేపందరూ పేపర్లూ, పత్రికలూ తిరగేశారు. కొంత సేపయాక ఇందిరే నిశ్శబ్దాన్ని భంగంచేస్తూ, "వైదేహీ నిద్దరొస్తుందా? పద, మనిద్దరంపోయి మేడమీద పడుకుందాం. వీళ్ళు కిందపడుకుంటారు" అంది.

వైదేహికి నిద్రరావడంలేదుగాని, ఇందిరతో కాసేపు ప్రత్యేకంగా మాటాడాలని, "పద పోదాం" అంది.

"నాన్నా! నీ మంచం ప్రకాశానికిచ్చి పరుపు నువ్వేసుకో. పెట్లోది చాకింటి దుప్పటీ ఒకటి తీసి అతనికిస్తే పడుకుంటాడు. ఎలాగో ఇద్దరూ సర్దుకోండి" అంది ఇందిర.

ఆనందరావు ఏమనుకున్నాడో ఏమో, చివాలున లేచి, "అలాగే చేద్దాం దానికేముంది! కాని నేను కాస్సేపలా తిరిగివస్తాను. ఇంకా తొమ్మిది కూడా కాలేదు. కొంచెం ఆలస్యమైనా కంగారు పడకు. బుద్ధి పుడితే రెండో ఆట సినిమా చూసివస్తాను" అన్నాడు.

"అదేం అలా బుద్ధి పుట్టిందివాళ? తొమ్మిదైతే నిద్ర కాగలేని వాడివి యివాళ షికారు కావలసి వచ్చిందానీకు?" అంది ఇందిర.

"ఇవాళ నిద్రరావడం లేదు మరి. ఏం చెయ్యమంటావు?''

"సరేలే వెళ్లు. రెండో ఆటేం ఖర్మ మూడో ఆటకూడా చూసి, ఆ తరువాత భవన్నారాయణతో కబుర్లు చెప్పి, తెల్లారేక రా! ధనుర్మాసం గనక కాస్త పుణ్యం సంపాదించుకో. డబ్బులు కావలస్తే నా బ్యాగ్‌లో ఉన్నాయి తీసుకో'' అంది ఇందిర. వాళ్లిద్దరి సంభాషణలోనూ ఉన్న ధ్వని వాళ్లిద్దరికే అర్థమైంది గాని, ప్రకాశానికీ వైదేహికీ అర్థం కాలేదు. తండ్రీ కూతురూ అలా మాటాడుకోవడం ప్రకాశం యిదివరకు ఎన్నడూ విన లేదు.

ఆనందరావు లాల్చీ వేసుకుని డబ్బులు తీసుకొని వెళ్లిపోయాడు. అతను వెళ్లిపోయిన గుమ్మంవేపు పస్తాయించి అలా చూసి ఇందిర వైదేహి వేపు తిరిగి "పద వైదేహీ! పోయి పడుకుందాం!" అంది. ఇద్దరూ మౌనంగా మేడ ఎక్కేశారు. మంచం ఓ మూలకు నెట్టి కిందనే చాపలువేసి యిద్దరికీ పక్కలు ఏర్పాటు చేసింది ఇందిర.

పక్కమీద ఓరగా కూర్చుంటూ, "నీకు త్వరగా పడుకోవడమే అలవాటా ఇందిరా!'' అంది వైదేహి.

"లేదు వైదేహీ! నాకో పద్ధతంటూ లేదు. ఒక్కొక్కరోజు తెల్లవార్లూ మేలుకుంటాను హాయిగా. ఒక్కొక్కరోజు దీపాలవేళ భోంచేసి పడుకుని, మర్నాడు తొమ్మిదింటిదాకా లేవను."

వైదేహికి ఆశ్చర్యం వేసింది. ''అదృష్టవంతురాలివి. మా యింట్లో పొద్దున్నే లేచిపోవాలి, ఎంతరాత్రిదాకా మేలుకున్నాసరే. లేకపోతే మా చిన్నన్నయ్యకి కోపం వస్తుంది. వాడు పడుకోడు. ఇంకోళ్లని పడుకోనివ్వడు'' అంది.

''కొంతమంది అంతేలే. వాళ్లు సుఖపడరు; ఎదుటివాళ్ళను సుఖపడనివ్వరు. పోనీలే ఆ గొడవ దేనికిగాని–ఏమిటి నీ ప్రోగ్రాం? తెల్లారాక ఏం చెయ్యదలుచుకున్నావు?'' అంది ఇందిర.

వైదేహికేం తోచలేదు. తెల్లారాక ఏం చెయ్యడం? అసలు యింక తెల్లారకండా, యీ రాత్రి యిలాగే నిలిచిపోతే ఎంత బాగుండును!— అనుకుంది. తిరిగి ఆ కొంపకి వెళ్ళాలని లేదు. వెళ్ళక ఏం చెయ్యడం?

"నువ్వే ఏదైనా సలహా చెప్పు ఇందిరా! ప్రవాహంలో పడి కొట్టుకు పోతున్నానూ!" అంది.

ఇందిరకు నవ్వొచ్చింది. "నీ మొహం ప్రవాహం. నీకేం వొచ్చిం దిప్పుడు? పొద్దున్న మీ యింటికి నేనేవచ్చి దిగబెడతాను. మరేం భయ పడకు. ఎవరూ తలకొట్టి మొలెయ్యరు. భయపడుతూంటే మరింత డబా యిస్తారు. ఎదురు తిరిగితే నోరు మూసుకుంటారు. పోనీగాని వైదేహీ! ఈ సంబంధం ఎందు కొద్దంటున్నావ్?"

"చెప్పానుగా. సంతలో పశువులబేరంగా ఇలా అందరికీ నన్ను చేసుకోమని బేరం పెట్టడం నా కసహ్యంగా ఉంది ఇందిరా!"

"నిజమే ననుకో. అసహ్యంగానే ఉంటుంది. కాని గత్యంతరం ఏమిటి? ఈ పశువు కాకపోతే మరో నందికేశుడు! ఎవడో ఒకడు. అసలు ఈ కాలంలో జీవితమే పెద్ద పశువుల సంతలా తయారైంది. అమాయ కంగా సుమతీ శతకం నీతులన్నీ నిజమే నని నమ్మి ఆచరణలో పెడితే అందరూ తలో చెయ్యీ వేసి మనల్ని వెనక్కి నెట్టేస్తారు. మన తరం వాళ్ళవి కొత్తరకం సమస్యలు. వీటిని తీర్చే నాధుడటుంచి అర్ధంచేసుకొనే వాడు కూడా లేడు. అంచేత ఎలాగో ఒక లాగ తీర్థంలో జనాన్ని మోచే తులతో నెట్టుకుంటూ ముందు కెళ్లడమే. ఇంతకూ అసలు సంగతి చెప్పావు కావు. ఎవడైనా స్వప్నసుందరుడు ఉన్నాడా ఏమిటి కొంపతీసి?"

వైదేహి చిరునవ్వుతూ, "అబ్బే! అలాంటిదేం లేదు ఇందిరా! అంత అదృష్టమా!"

"అబద్ధం! నా దగ్గిర ఏదో దాస్తున్నావు!" అంది ఇందిర.

"నిజం. నువ్వు నమ్మకపోతే ఏం చెయ్యను? నా కలాంటి ఆశలూ లేవు, ఉన్నా అవి జరగనూ జరగవు."

ఇందిర నవ్వుతూ, "ఆఁ అలా రా దారికి. ఎందుకు జరగవు? ఎవ రేమిటి అవతల మనిషి?" అంది.

"ఎవరైతేనేం. అతనికి ఇదివరకే ఎప్పుడో పెళ్ళయిపోయింది .అంచేత అవన్నీ మరచిపోయాను పూర్తిగా. ఇప్పుడు నేను సుమారైన ఏ మొగా డితోనైనా సుఖపడగలను. కాని మావాళ్లు తీసుకొచ్చే బృహస్పతులం

దరూ చెల్లని కానీల్లాంటివాళ్ళు. మా అన్నయ్యల మనస్తత్వంతో వెతికితే అలాంటివాళ్ళే దొరుకుతారు మరి. అందుకే నాకు బాధ."

అంతా విని ఇందిర, "అంతా బాగానేవుంది గాని, హాయిగా నిద్రపో. ఇంకెప్పుడూ ఇట్లొంచి పారిపోకు. మీవాళ్ళకు నేను బుద్ధి చెప్తాలే. నే నొకసారి కిందకి వెళ్ళిరానా?" అంది.

"వెళ్ళిరా, నిద్రపోతాను. అవునుగాని—ఏమీ అనుకోవుగదా?—ఎవరాయన? మీ చుట్టాలా?" అంది వైదేహి. అంత సొంతబాధలోనూ ఆ కుర్రాడెవరో తెలుసుకోవాలని యిందాకటినుండీ మధనపడుతోంది.

"చుట్టాలూ కాదు సిగరెట్లూ కాదు. ప్రకాశం అనీ, యీ తాజ్ మహల్‌లో మా కో-టెనెంట్. నువ్విప్పుడు పడుకున్న గది ఆయనదే. మెడికల్ చదువుతున్నాడు. నీకింకా వివరంగా చెప్పాలంటే మే మిద్దరం మాజీ ప్రేమికులం. రేపో మాపో అతను రాజమండ్రిలో వేరే పిల్లను పెళ్లి చేసుకోబోతున్నాడు. ఆ దుఃఖంతో ఉన్నాడు గనక కొంచెం ఓదార్చి వస్తాను'' అంది ఇందిర.

వైదేహికి షాక్ తిన్నట్లయింది. ఇందిర ధోరణంటే ఆమె కెప్పుడూ ఆశ్చర్యమే. "నీ కెప్పుడూ వేళాకోళమే. నేను మరో ఉద్దేశంతో అడగలేదు ఇందిరా! ఊరికే— "మధ్యలో ఇందిర అడ్డొచ్చి, "నువ్వు ఎలా అడిగినా నేను సీరియస్‌గానే చెప్పానుగాని వేళాకోళంగా కాదు" అంది.

"ఈ మొగాళ్ళంతా ఇంతేకాబోలు!" అంది వైదేహి.

"మొగేమిటి ఆడేమిటి నా తలకాయ. మనుష్యులే అంత. లేకపోతే బతకడం కష్టం. నేను రానా మరి? హాయిగా పడుకో. తరవాత వస్తాను" అనేసి మెట్లు దిగి తుర్రున పారిపోయింది..

ప్రకాశం వాలుకుర్చీలో కూర్చుని సమాధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. ఇందిర అతని భుజంమీద చెయ్యివేసి ''హల్లో ప్రకాశం! ఏమి టాలోచిస్తున్నావ్? కొత్త పెళ్ళికూతురు గురించి కలలుగంటున్నావా! ఆ అమ్మాయిని కాస్త వర్ణించుదూ! ఊహించుకోలేక ఛస్తున్నానూ! ఇంతకూ ఎన్నేళ్ళు ఆ అమ్మాయికి? పన్నెండా, పదమూడా?—'' అంటూ పక్కకుర్చీలో చతికిల పడింది.

ప్రకాశానికి పడుపొచ్చినంత పనైంది. ఇందిరను దగ్గిరగా తీసుకో బోయాడు. ఆమె అడ్డుపెట్టలేదుగాని నిర్లిప్తంగా, "లాభంలేదు ప్రకాశం. మనం ఒకళ్ళ నొకళ్ళం దగాచేసుకుని ప్రయోజనం లేదు" అంది.

"ఎందుకు ఇందిరా అలా అంటావు? నీకోసం అన్నీ వదులుకునివస్తే-యిదా నువ్వనేమాట? జరిగినదంతా మరచిపోయావా?" అంటూ ఆమెను మరింత దగ్గరగా తీసుకున్నాడు. ఇందిర చివాలున లేచి అతని కెదురుగా కుర్చీలాగి కూర్చుంది.

"ఇలా చూడు ప్రకాశం! తెల్లారకట్ల పాసింజెరెక్కి నువ్వు మళ్ళీ రాజమండ్రి వెళ్ళిపో. అన్నట్టు టిక్కెట్టుకి డబ్బుల్లేవు కాబోలు. సారీ ప్రకాశం! నెలాఖరు, నా దగ్గిరా ఏంలేదు. మధ్యాహ్నమే పదిరూపాయలు బాస్ దగ్గిర అప్పుచేశాను. అందులో కొంత సినిమాకని నాన్న కొట్టేశాడు. మిగిలింది కావలిస్తే తీసుకో. అది చాలకపోతే పొద్దున్నే వెళ్ళి ఏ కృష్ణమూర్తి జేబులో తడిమి పదిగంటల మెయి లెక్కెయ్!" అంది.

ఆ మాటలు ప్రకాశాన్ని ఎక్కడో గుచ్చాయి. "థ్యాంక్స్ ఇందిరా! నీ ఔదార్యానికి చాలా సంతోషం. రైలు టికెట్టుకి నీ సహాయం అక్కర్లేదు" అన్నాడు.

"ఐతే మరీ మంచిదీ! డబ్బులే మిగులూ!"

ప్రకాశానికి కోపం, ఉక్రోషం, కసి—యివన్నీ కలిపిన ఒకానొక ఉద్వేగం ఆవహించి, కొంచెం హెచ్చించిన కంఠంతో "ఎంతగా మారిపోయావు ఇందిరా నువ్వు! జరిగినదంతా నీకో వేడుకగా, తమాషాగా అనిపిస్తోంది కాబోలు! సర్వస్వమూ నీకోసం ఒదులుకున్నాను. నిన్ను నమ్ముకొని కల్యాణిని అన్యాయంగా దూరంచేశాను. వీటన్నిటి ఫలితమా యిది? ఆఖరికి నన్ను అన్నింటికీ చెడినవాడుగా చేస్తావా? ఇంతకూ నేను చేసిన ఘోరమైన అపచారం ఏమిటి?" అన్నాడు.

ఆ వాక్ప్రవాహానికి ఇందిర కిలకిలా నవ్వింది. మళ్ళీ అంతలోనే ఆమె మొహంలో విషాదచ్ఛాయ ఆవరించింది. కొంచెం జీరపోయిన గొంతుకతో మొదలుపెట్టింది. "ఇలా చూడు ప్రకాశం! అనవసరంగా ఉద్రేకం తెచ్చుకోకు. నాటకంలో పాత్రలలాగ మనం ఎంతమాటాడినా ఏమీ లాభం లేదు—"

"నా మాటలు నీకు అలా వినిపిస్తున్నాయా?—"

"అవును. అచ్చంగా చింతామణిలో భవానీశంకరుడిలా మాటాడు తున్నావు. నా కోసం ఏదో చేశానంటావేమిటి? ఈ ప్రపంచంలో ఒకరి కోసం ఒకరు ఏదీ చెయ్యరు. ఎవళ్ళకోసం వాళ్ళే చేసుకుంటారు. కొందరికది చాత నవుతుంది. కొందరికి అదీ రాదు. అంతే తేడా. నువ్వు రెండో రకంలోకి వస్తావు. అదుగో, అలా అడ్డురాకు. ముందు నేను చెప్పేదేదో సాంతం విను. నువ్వేదో ఘోరమైన అపచారం చేశావనలేదు నేను. అంత శక్తి నీకులేదు. అవును, మొదట్లో నీమీద చాలా మమకారం పెంచుకున్నాను. ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నాను మొన్న మొన్నటిదాకా. నువ్వో వెన్నెముక లేని మనిషివని మొదటినుండీ తెలుసు. ఐనా, తోమగా తోమగా కొంత గట్టి పడతావనుకున్నాను. కొన్ని అనుభవాలు కలిగిన తర్వాతనైనా ఒక మనిషిలా ప్రవర్తిస్తా వనుకున్నాను. అవీ యిచ్చాను. ఏం లాభం? నువ్వసలు పుట్టుకతోనే సగం మనిషివి. మొదటినుండీ బీటలు వేసిన వ్యక్తిత్వమే నీది. ప్రయత్నించాను గాని బాగుచెయ్యడం నా తరం కాలేదు"—అంటూ మధ్యలో ఆగింది.

"అంటే ఏమిటి ఇందిరా? నీ మాటలు నాకయోమయంగా ఉన్నాయి" అన్నాడు ప్రకాశం.

"అంటే మరేం లేదు ప్రకాశం! నిన్ను నమ్ముకున్న ఆడది నట్టేట్లో నడమంత్రంగా మునిగిపోతుంది. ఆరంభంలోనే హంసపాదన్నట్లు మొదట్లోనే—మొదటి పరీక్షలోనే తల వంచేసి లొంగిపోయిన వాడివి ముందు ముందు నన్నెలా ఆదుకుంటావు?—"

"—లొంగిపోయానా? ఐతే అన్నీ వదులుకుని వచ్చింది దేనికిప్పుడు?"

"ఆహా వచ్చావు. రాకేం? జైలు తలుపులు తెరిచి ఉన్నాయేమో, తాత్కాలికమైన కోరికతో వచ్చేశావు. మళ్ళీ మావయ్యొచ్చి జైల్లో పెట్టేస్తే వెళ్ళిపోతావు. ఏదో ఒక నిశ్చయాని కొచ్చి, ఆ నిశ్చయాన్ని అమలులో పెట్టే ధైర్యం ఉండాలిగాని, ఎవరెటు లాగితే అటు జోగిపోతే ఏం లాభం చెప్పు? మీ మావయ్యతో యుద్ధం చేసి నిన్ను గెలుచుకోనా? ఒక వేళ నేను గెలిచినా, జీవితాంతం నిన్ను కాపాడుతూనే ఉండాలి,

రక్షించుకుంటూనే ఉండాలి. దీనికి అంతం ఎక్కడ? బతికున్నన్నాళ్ళు నీకు గార్డియన్‌గా నే నెలా చచ్చేది? ఏమిటో ప్రకాశం! ఎంత పోట్లాడినా జీవితం నా కింతకంటె ఎక్కువిచ్చేటట్లు కనిపించడం లేదు. నా విషయంలో ప్రతీదీ తల్లక్రిందుగానే నడుస్తోంది. సాధారణంగా పిల్లలకి తండ్రులు గార్డియన్‌గా ఉంటారు. అది లోకం తీరు. నా దగ్గరకు వచ్చేసరికి తల్లక్రిందులై నేనే నాన్నకి గార్డియన్ కావలసి వచ్చింది. ఆ బరువు తోనే ఛస్తున్నాను. ఆడదాని మనస్సు నీకు తెలీదు ప్రకాశం. బతుకులో నాకు కావలసినదొకటి—దొరుకుతున్న దింకొకటీ. అంచేత కసికొద్దీ లోకాన్ని ధిక్కరిస్తున్నాను. నాకూ ఓయిల్లూ, సంసారం, నాదీ అనిపించుకునే భర్తా పిల్లలూ— అవేవీ అక్కర్లేదనుకోకు, కాని—లాటరీలో నాకు వచ్చినవి ఫైళ్ళూ, ఆఫీసూ, నా మీద ఒరిగిపోయి బతికేసే నాన్న. ఇల్లు చూస్తే—యిది ఓ బోర్డింగ్ అండ్ లాడ్జింగ్‌హౌస్. అంతే కాని యిల్లు కాదు. ఎప్పటికైనా దొరికితే నాకు అన్నివిధాలా బలవంతుడైన ఓ మొగాడు, 'నే నున్నానులే నీకేం భయంలేదు. నీ సమస్యలూ బరువులూ అన్నీ నామీద పడెయ్—' అనగలిగే పెద్ద ఛాతీ మొగాడు, అవసరమైతే నాకోసం సమస్తమూ ఒదులుకో గలిగే మొగాడు, వెనకటికి ఎవడో అన్నట్లు—ప్రేమకోరిన త్యాగం చెయ్యలేని వాళ్ళు ప్రేమకి అనర్హులు—అలాంటి మొగాడు దొరుకుతాడా—హాయి. లేదూ, అంతకన్న హాయి. పైపై తళుకులకు ఆశించి చిన్న చిన్న సుఖాలు అందించే మొగాళ్ళు నాచుట్టూరా కోకొల్లలు. నాకు కావలసిన మొగాడివి నువ్వు ఎలాగూ కావు, కాలేవు కూడా. తీరి కూర్చుని ఇంకో బరువు నెత్తికెత్తుకోవడం దేనికి? ఉన్నబరువు చాలు—ఏమో, నువ్వు మావయ్యను ధిక్కరించి, మీ అమ్మను ధైర్యంగా తీసుకొచ్చేస్తే ఏమయ్యుండేదో. అప్పుడు 'నా ప్రకాశం' అని సంతోషంగా నీపాదాల దగ్గర వాలిపోయి ఉండేదాన్ని. కాని—మెతుకు పట్టిచూస్తే తెలిసిపోయింది. ఇంక లాభంలేదు ప్రకాశం. అంతా టూ లేట్. నీకూ నాకూ గుడ్ బై. కావలిస్తే నీ గదిలో నువ్వుండొచ్చు, ఆ గది నీదే కాబట్టి. లేదా రాజమండ్రి వెళ్ళి, హాయిగా పదమూడేళ్ల పడుచును పెళ్ళిచేసుకొని. తిరిగివచ్చి వేరింటికాపురం పెట్టుకోవచ్చు. అంతా నీ యిష్టం..... " అని కాస్సేపు ఆగి ప్రకాశం మొహంలోకి చూసి, "అంతే. ఇంక నే చెప్పవలసింది ఏం లేదు. పోయి పడుకుంటాను" అనేసి దిగున లేచి వెళ్ళిపోయింది.

(14)

ప్రకాశం వాలుకుర్చీలో అలాగే కొయ్యబారి పోయాడు. తల దిమ్మెక్కిపోయింది. మెదడులో ఏదో వెయ్యి తేళ్ళుకుట్టిన బాధ. నర నరాలూ నీరసంతో మూలిగాయి. అతని శరీరంలో అప్పుడావరించిన వేదన ఏ రకానిదో అతను చదువుకున్న వైద్యశాస్త్రంలో ఎక్కడా లేదు. ఏం జరిగింది తనకు?

ప్రకాశం రకరకాలుగా పేకమేడలు కట్టుకున్నాడు. క్షణంలో అవన్నీ కూలిపోయాయి. మేనమామ తనను తీసుకు వెళ్లినప్పుడు యింక జీవితంలో తాను ఏ ఆశలూ పెట్టుకోకూడదని నిస్పృహ చెందాడు. పెద్ద పులివంటి మేనమామ పంజాలోంచి విడిపించుకునేశక్తి తనకు లేదను కున్నాడు. అత నెలా ఈడ్చుకెడితే అలాగే వెళ్ళాడు. కాని ఆ నిస్పృహ లోంచి, తనచుట్టూ ఆవరించిన ముళ్ళకంచెల ప్రహారీలలోంచి ఒక సన్నని మార్గం—ఒక చిన్న వెలుగు—కనపించిం దతనికి. పారిపోయాడు. తన సాహసానికి ఇందిర హర్షిస్తుందనుకున్నాడు. "నే నున్నాను నీకేం భయం" అని అభయమిస్తుందనుకున్నాడు. అలా జరగలేదు. ఇందిర తన పిరికితనా న్నసహ్యించుకుంది. తన అవివేకంవల్ల దేన్నయితే ఇన్నాళ్ళూ విడివడని బంధం అనుకున్నాడో దాన్నే త్రుటిలో తెంచేసింది.

అతని గుండెల్లో రకరకాల స్వప్నాల రైలుబళ్ళు పట్టాలు తప్పి పడిపోయాయి. కోరికల ట్రంకుపెట్టెలన్నీ విరిగిపోయి చెల్లా చెదరై పోయాయి. ఒక్క ఆడదాని తిరస్కారం యింత బాధ కలిగిస్తుందా?హఠా త్తుగా అతనికి కల్యాణి స్ఫురణకొచ్చింది. తను కల్యాణిని ఏం చేశాడు! ఇంతకన్న ఘోరంగా తిరస్కరించాడు. ఆ పాపానికి తానిపుడు శిక్ష ననుభ విస్తున్నాడా? తలచుకుంటేనే భయంగా ఉంది. అతని వేదనంతా ఇందిర మీద ద్వేషంగా ఘనీభవించింది ఛీ! ఎంత ధూర్తురాలు! ఎంత మోసకత్తె? నీతి నియమాలులేని పిల్ల అంతకంటె ఏం చేస్తుంది? తనకే వివేకంలేక పోయింది. వ్యామోహంలోపడి కొట్టుకుపోయాడు. ఇందిరతో గడిపిన అనేక మధురఘట్టా లతని మనస్సులో గిరగిరా తిరిగాయి. మళ్ళీ శరీరంలో అణువణువూ కోరికతో మూలిగింది. తనను స్వర్గలోకపు అంచులలో విహారింపచేసిన మొదటి యువతి ఇందిర. ఆమె తిరస్కరిస్తే తను బతకడం ఎలాగ? మళ్ళీ గుండెల్లో బల్లెంలా దూసుకుపోయిన ఇంకో ఆలోచన. అవ లీలగా అన్నీ అతిక్రమించ గల ఇందిర ప్రవర్తనకు సరిహద్దు లెక్కడ?

అటువంటి ఇందిరను తనదిగా చేసుకుని జీవితంలో ఏ విశ్వాసంతో బతగ్గలడు?

వైతరణీ నదిలో కొట్టుకుపోతున్న అతనికి ఆ ఆలోచనతో ఓ పట్టు గొమ్మ దొరికింది. అదీ సంగతి. తనకు జరిగింది మేలే కాని కీడుగాదు. దైవికంగా ప్రమాదంనుండి బైటపడ్డాడు. ఇందిర వ్యామోహంలో పడి ఆ సీతాకోక చిలుకనే తనదిగా చేసుకుంటే తను సర్వనాశన మయేవాడు. ఇందిరా కల్యాణీ—ఎవరు వీళ్ళంతా? వాళ్ళకి పనికివచ్చే మగాడికి ఉచ్చులు పన్నేరకం. కనిపెంచిన అమ్మ, తనకోసం సర్వమూ త్యాగం చేసిన అమ్మ, కొన్ని లోపాలు ఉన్నా మొత్తం మీద తనను కాపాడి ఆదుకున్న మేనమామ—ఎప్పటికైనా వాళ్ళే తనవాళ్ళు కాని, యీ వన్నెల విసనకర్ర తన కష్టసుఖాల్లో భాగం పంచుకుంటుందా? కలలో మాట. తనను పీల్చి పిప్పి చేస్తుంది. అంతే. రాజమండ్రీ పిల్లను చేసేసుకోవడమే మంచిది. హాయిగా పచ్చని కాపురం, అత్తా, మామా, మరదళ్లూ, ఆదరణా—ఎప్పటికైనా సంప్రదాయంలో యిమిడి జీవించడంలోనే సుఖముందిగాని—నా అన్నవాళ్లందరినీ దూరం చేసుకోవడంలో అర్థంలేదు. ఆ పిల్లను తాను చూశాడు. అమాయకురాలు. తనకు కావలసినట్లు తీర్చి దిద్దుకోవచ్చు. అలాంటి జీవితమే సుఖం.

సంక్షోభితమైన అతని హృదయానికి ఆ ఆలోచనతో ప్రశాంతత వచ్చింది. అతడిప్పుడు నిర్మోహంలోని పరితృప్తి అనుభవించాడు. ఇందిర తిరస్కారంలో అతనికి మేలే కనిపించింది. అదేమంచిది. పీడ వదిలిపోయింది. జ్వరం తగ్గిపోయినట్లు హాయిగా ఉంది శరీరం. మనస్సు అంతకంటే తేలిగ్గా ఉంది. ఎప్పుడు తెల్లారుతుందా అని చూశాడు. తెల్లారకట్ల లేచి కృష్ణమూర్తి దగ్గరకెళ్లి ఓ పది రూపాయలు తీసుకుని వెంటనే రాజమండ్రీకి రైలెక్కా లనుకున్నాడు.

ఆ తరవాత ప్రకాశానికి హాయిగా నిద్ర పట్టేసింది.

15

ఉదయం తొమ్మిది గంటలవేళ. క్లినిక్‌లో కూర్చుని డాక్టరు చక్రవర్తి ఏవో డబ్బు లెక్కలు చూసుకుంటున్నాడు. ఆరోజు ఒకటో తారీఖు. జనవరి నెల. నెలాఖరే కాక సంవత్సరాంతం కూడా. ఇంకొక క్యాలెండరు సంవత్సరం గడిచిపోయింది! కొందరికి ఆ రోజు సెలవుదినమనుకున్నాడు చక్రవర్తి. మరికొందరికి పండుగదినం. ఆనందమయంగా గడచిన జనవరి ఒకట్లు ఒకనాడు తనకూ ఉండేవి. మద్రాసులో బి. ఏ. చదువుకునే రోజుల్లో, తరువాత వైజాగ్‌లో మెడిసిన్ చదివేరోజుల్లో కాలం ఎంత హాయిగా గడిచిపోయేది! అపుడు జనవరి ఒకటి వేడుకతో వినోదాలతో ఎంత ఉల్లాసంగా గడపేవాడో ఒక్కసారిగా జ్ఞాపకం వచ్చిందతనికి. వాటి గురించి ఆలోచించడం యిష్టంలేక వెంటనే మనస్సు అదిమిపట్టి, చూస్తున్న లెక్కలవైపు కేంద్రీకరించాడు. జీవితంలో ఏ ఒక శోభా, మాధుర్యం శాశ్వతంగా అలా నిలిచిపోదు అని తనకు తానే సమాధానం చెప్పుకున్నాడు. అన్నింటికీ అంతముంటుంది. సౌఖ్యానుభూతి ఇంద్రధనుస్సు వంటిది. ప్రకాశించినంత సేపు జీవితాకాశం దివ్యప్రభలతో వెలిగిపోతుంది. తర్వాత అంతా మామూలే. మాయమైన ఇంద్రధనుస్సులను తల్చుకుంటూ బెంగపడి లాభంలేదు. వర్తమానం ముఖ్యం. అందులో డబ్బుసమస్య మరీ ముఖ్యం. అత నలాగ జమాఖర్చులు లెక్క చూసుకుంటూంటే ఇంతలో కొందరు పేషంట్లు వచ్చారు. వాళ్ళందరినీ చూసి పంపించేసరికి పదిన్నర దాటింది. ఇంక ఊళ్ళో విజిట్సుకి వెళ్ళాలని తయారవుతూంటే హాల్లోకి వసుంధర రావడం గమనించాడు. కోటు తొడుక్కుంటూ హాల్లోకి వెళ్ళి "ఏమండీ న్యూయియర్ గ్రీటింగ్సు తీసుకోడానికి వచ్చారా! సెలవురోజు హాయిగా తిరుగుతున్నారు!"

"భలే వారండీ! గ్రీటింగ్సు తీసుకోడానికి గాదు ఇవ్వడానికే వచ్చాను" అంది వసుంధర.

"అయితే ఉండండి కోటు పూర్తిగా తొడుక్కోనివ్వండి అందుకుంటాను" అంటూ కుర్చీలో మళ్ళీ చతికిల పడ్డాడు.

వసుంధర అస్థిమితంగా కుర్చీలో కూర్చుని "కూచుందికి రాలేదండీ! చాలాచోట్లకి వెళ్లాలి. మీతో ఆ విషయం చెప్పడానికి వచ్చాను. కల్యాణి ఒప్పుకోలేదు" అంది. డాక్టరు నిర్లిప్తంగా "ఏం? కారణం?'' అన్నాడు.

"ఏమున్నాయి? మామూలు కారణాలే. ఆవిడ మనతో చెపుతూ వస్తున్నవే. సరేలెండి. మనం చెప్పవలసిందేదో చెప్పేము. ఆ పైన ఆవిడ యిష్టం. ఏ సంగతీ ఇవాళ చెప్పమన్నారు కృష్ణమూర్తిగారు. ఆయన మీకు కనబడితే—''

"మధ్యాహ్నం వస్తానన్నాడు. నే చెపుతా లెండి" అన్నాడు డాక్టరు.

వసుంధర లేచి నిలబడి "నేను వెళ్ళిరానాండి మరి?" అంది.

"ఎక్కడిదాకా వెడుతున్నారు?"

"లేడీస్ హాస్టల్ దాకా.''

"పదండి మిమ్మల్నక్కడ డ్రాప్ చేసి వెడతాను. నాకూ ఊళ్ళో విజిట్సు ఉన్నాయి" అంటూ బయటికి నడిచాడు. "థాంక్సు" అని వసుంధర అతని ననుసరించింది. దారిలో వాళ్ళు ఇట్టే మాట్లాడుకోలేదు. ఇద్దరి మనస్సుల్లోనూ అప్పుడు మెదులుతున్నవి కల్యాణిని గురించిన భావాలే. కాని అవి ఒకరితో ఒకరు చెప్పుకో గలిగేవికావు. అందుచేత కొత్త సంవత్సరం, సినిమాలు, చదువులూ, పరీక్షలూ, అలాంటివేవో తప్ప కల్యాణి విషయం సంభాషణలోకి రాకుండా జాగ్రత్త పడ్డారు. లేడీస్ హాస్టలుముందు కారు ఆపి తలుపు తీశాడు చక్రవర్తి. వసుంధర దిగిపోతూ "థ్యాంక్సు మీ దయవల్ల రిక్షాబాధ తప్పింది. మళ్ళీ ఎప్పుడు కన్పిస్తారు?'' అంది. చక్రవర్తి నవ్వేసి, "ఎప్పుడంటే అప్పుడే! వస్తే సాయంకాలం అలా వస్తాను—ఇంట్లోనే ఉంటారా!'' అన్నాడు.

"ఓ ఎక్కడికీ వెళ్ళం. తప్పకుండా రండి'' అనేసి వసుంధర హాస్టల్లోకి సాగిపోయింది.

హాస్టలునుండి మళ్ళించి బీచి రోడ్డులో కారు మెల్లగా నడుపుకుంటూ ఆలోచనలో పడ్డాడు డాక్టరు చక్రవర్తి—అయితే కల్యాణి ఒప్పుకోలేదన్నమాట అనుకున్నాడు. నిజమే. ఒప్పుకుంటుందని తను

మొదట్లోనూ అనుకోలేదు. కృష్ణమూర్తి సూచన మీద ఆమెకు తను నచ్చచెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు, తనలో తనకే నమ్మకం లేకుండా. కృష్ణమూర్తి వెర్రివాడు. అతని కొక ఊహ తోచింది. ఇక సూచించడమే తరువాయి కల్యాణి గంతువేసి ఒప్పుకుంటుం దనుకున్నాడు. తీరా ఆ సూచన విన్నాక కల్యాణి అత నాశించిన దానికి పూర్తిగా వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తించింది. కృష్ణమూర్తి అహం దెబ్బతింది. తన నర్థం చేసుకో దేమిటి ఆ అమ్మాయి? తానేమీ అఘాయిత్యం తలపెట్టలేదే—అన్నీ కాదని ఏం చేస్తుంది. ఎలా బ్రతుకుతుం దసలు? అదీ కృష్ణమూర్తి వాదన. అంతకు మించి ఆలోచించడు. ఒప్పించమని తనను వేధించుకు తిన్నాడు. అవన్నీ తల్చుకుంటూంటే డాక్టరుకి నవ్వొచ్చింది. ఇదో వింత ప్రపంచం. కావాలని బాధపడే వాళ్ళ కేవీ దొరకవు. దొరికే అవకాశ మున్నా కొందరు తీసుకోరు. మొదటిది ఎంతవిచారకరమో రెండోదీ అంతే—ఈ ఆలోచనలతోనే డాక్టరు రౌండ్సు ముగించి మధ్యాహ్నం ఒంటిగంట కిల్లు చేరి రెండు మెతుకులు తిని నడుం వాల్చాడు.

డాక్టరు చక్రవర్తికీ కృష్ణమూర్తికీ ఉన్న స్నేహం విచిత్రమైనది. అది మామూలు హేతువాదం సహాయంతో అర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తే అంత అసంభవం మరొకటి ఉండదని స్తుంది. వాళ్ళు క్లాసుమేట్సు కారు. కాలేజీ మేట్సు అంతకంటె కారు. ఇద్దరిదీ ఒక ఊరుకాదు. అభిరుచులలో ఒకరు దక్షిణధృవం. ఇంకొకరు ఉత్తరధృవం. కృష్ణమూర్తి చేసే ఏ వక్కపనీ డాక్టరు హర్షించలేదు. కాని అతనంటే ఎందుకో ఒక రకమైన అభిమానం. కృష్ణమూర్తికి డాక్టరన్నా అంతే. ఒకరి అభిప్రాయా లింకొకరికి కిట్టవు. అయినా ఒకళ్ళ కొకళ్ళు అవసరం వచ్చినపుడు తోడునీడగా ఉంటారు.

డాక్టరు చక్రవర్తి మొదటిసారి వసుంధర యింటికి వెళ్ళింది పేషెంటు రామినాయుడిని చూడడంకోసం. అక్కడతనికి కల్యాణి కనబడింది. ఎందుకో అతనికి కల్యాణిని చూడగానే ఆశ్చర్యంతో కూడిన ఒక అనురాగం ఏర్పడింది. కొత్త అనిపించలేదు సరికదా చాలా దగ్గిర స్నేహితురాలివలె కనపడింది—ఎందుకు అనే ప్రశ్నకు జవాబతనికే తెలియదు. వృత్తి ధర్మంలో రోజూ అతను రకరకాల మనుషులను చూస్తాడు. అల్పులు - నీచులు - ఉదాసులు - ఉన్నతులు, కా స్తబాధకి ఏడ్చేవాళ్లు-

కొండంత బాధనుకూడా మింగేసి ఏమీలేనట్లు ఉండేవాళ్ళు—మానవ మనస్తత్వాలలోని వైవిధ్యం అతని కలవాటే. డాక్టరుగా ఎందరో రోగార్తుల మంచం పక్కన నిల్చున్నాడు. రామినాయుడివలె అందులో కొందరు కన్ను మూశారు. శరీరయాతన, బాధ, దుఃఖం—ఇవన్నీ పరిపాటే కనక అతనికి చాలా విషయాల్లో విశ్వాసం పోయింది. కాని రోగుల పక్కన నిలబడి సేవచేసే ఆడవాళ్ళలో అతని కిద్దరే యిద్దరు విలక్షణమైన వాళ్ళు కన్పడ్డారు. మూడేళ్ళ క్రితం తను సర్వీసులో ఉన్నప్పుడు ఒక జడ్జీగారు రెండుమాసాలు మంచానబడి తీసుకున్నాడు. ఆ రెండుమాసాలూ జడ్జీగారి భార్య ప్రవర్తనలో చూపిన గాంభీర్యం, సంస్కారం, జన్మలో అతను మరచిపోలేదు. అతని స్మృతిపథంలో ఆ యిల్లాలు శాశ్వతంగా అతుక్కుపోయింది. ఆమె ప్రత్యేకత ఊరికే సేవచేయడం కాదు. ఆ పని చాలామంది చేయగలరు. కష్టసమయాల్లో ధైర్యంగా ఉండడం కాదు. చాలామంది మొండివాళ్ళ కది పరిపాటే. సేవలో ఒక లాలిత్యం, రానున్న ఆపదపట్ల నిబ్బరం, తాను చెయ్యవలసిందిచేస్తూ ఫలితం ఏదైనా స్వీకరించ గలననే ఒక హామీ—ఇవన్నీ కలిపిన ఒకానొక అనిర్వచనీయ ప్రవర్తన ఆనాడు జడ్జీగారి ఇల్లాలులో తను చూశాడు—మొన్న మళ్ళీ కల్యాణిలో చూశాడు. అందుకే అతనికి కల్యాణిగురించి ఇంకా తెలుసుకోవాలనే తహతహ ఎక్కువయింది. చూచాయగా కృష్ణమూర్తి కొంత చెప్పాడు మొదట్లో.

రామినాయుడు పోయినతరువాత కల్యాణినీ వసుంధరనీ సినీమాకు తీసుకెళ్ళడం ఆమె నొకరకంగా పరీక్షిద్దామనే చేశాడు తను. అమితమైన దుఃఖం కన్నీళ్ళ కతీతమైనది. ఆ స్థాయిలో కొందరు దుఃఖాన్నమితంగా ప్రేమిస్తారు. అలాంటి వాళ్లంటే తన కసహ్యం. మరికొందరా దుఃఖాన్నమితంగా ద్వేషిస్తారు. అందులోంచి తప్పించుకోడానికి శాయశక్తులా కృషి చేస్తారు—"నీ దుఃఖాన్ని నువ్వే దాచుకొని నీ ఆనందాన్ని నలుగురికీ పంచిపెట్టాలి" అనే చైనా సూక్తి అతనికెంతో యిష్టం. కల్యాణిని చూస్తే అతని కెందుకో ఆమె దుఃఖంకోసం దుఃఖాన్ని ప్రేమిస్తున్నదా అనిపించింది. తీరా సినీమాకి సిద్ధపడేసరికి అభిప్రాయం మార్చుకున్నాడు. ఆ అమ్మాయిలో ఒక గట్టితనం ఉన్నదిగాని దాన్ని ఎలా సద్వినియోగం చేసుకోవాలో ఆమె కింకా తెలియడం లేదు. తను దేనికోసం బతకాలో చూచాయగానైనా ఆమెకు తెలిస్తే ఎలా బతకాల్లో నిర్ణయించుకునే

వివేకం ఆమెలో ఉందిగాని అడుగడుగునా అవరోధాలు రావడంతో అన్నిటిమీదా ఆమెకు విశ్వాసం పోయింది. అందుకే కృష్ణమూర్తి అయాచితంగా సహాయం చెయ్యబోతే నిరాకరిస్తోంది. కాని—ఆమెకు ఒక్కటి తెలియడంలేదు—ఏదో ఒక విశ్వాసం, ఒక నమ్మకం—లేనిదే మనిషి బతకలేడు. దేనిమీద నమ్మకం పెట్టుకున్నా చివరకది చెదిరిపోవచ్చు; దానివల్లే గాయపడవచ్చు. ఐనా గత్యంతరంలేదు—మరేదో నమ్మకాన్ని వెతుక్కొని దాని ఆసరాతో బతకవలసిందే. మనిషి జీవించడానికి మరో పద్ధతి లేదు.

డాక్టర్ చక్రవర్తికి ఆ సత్యం అనుభవపూర్వకంగా తెలిసి చాలా కాలమైంది. మొదటినుండీ కుటుంబానికి దూరంగా ఉంటూనే పెరిగాడు. పరిస్థితులవల్ల డబ్బుకి ఆశపడి తల్లిదండ్రులు అతన్ని చిన్నప్పుడే పెంపకానికి యిచ్చారు. ఆ పెంచుకున్న ఆవిడ తన జ్ఞాతివర్గంలో ఓ వితంతువు. ఆవిడది జలగప్రేమ. ఎక్కడకీ కదలనివ్వకుండా కరిచిపట్టుకు కూర్చుంటేనే అభిమానమని ఆవిడ నమ్మకం. తను స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాసయ్యాక ఇంక పైచదువులకి పోనక్కరలేదని అడ్డుపడింది. ఉన్న ఊళ్ళోనే చిన్న స్కూలు మేష్టరీ చేస్తూ కడుపులో చల్ల కదలకుండా కూర్చోవాలని ఆవిడ పట్టుదల. తను మొరాయించి హోరాహోరీ పోట్లాడాడు. పెంపుడుకొడుకుతో ఆవిడ శత్రుత్వం వహించడానికి అది మొదటిమెట్టు. బంధువర్గంలో అదొక పెద్ద సమస్యగా తయారైంది. వాళ్ల మనస్తత్వాలూ, అల్పత్వాలూ, స్వార్థబుద్ధీ చూస్తూంటే ఆ చిన్నతనంలోనే అతనికి రోతవచ్చి, వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి దూరంగా పారిపోవా లనుకున్నాడు. ఎవరికీ చెప్పకుండా మద్రాసు పారిపోయి అక్కడనుండి పెంపుడు తల్లికి ఖచ్చితంగా ఉత్తరం రాశాడు. అప్పటి కావిడ లొంగుబాటుకి వచ్చింది. కాని ఎదురు దెబ్బకొట్టి ఇంకోరకంగా లొంగదీయడానికి అతను ఇంటరు చదువుతూండగానే పన్నెండేళ్ళ పిల్లను బేరంచేసి పెళ్ళికి సిద్ధంచేసింది. చదువుకోసం ఒక మహాయుద్ధం జరిగాక, మళ్ళీ యింకో ఘోరయుద్ధం ఆవిడ బలగంతో చేయడానికి చక్రవర్తికి శక్తిగాని, ఆసక్తిగాని లేకపోయాయి. చదువు పూర్తయేవరకైనా పెంపుడుతల్లితో యుద్ధవిరమణ ఒడంబడిక ఉండాలి. ఈ పెళ్లికి ఒప్పుకుంటే, ఒడంబడికమీద ఆవిడచేత "సంతకం" పెట్టించవచ్చు ననుకుని, ఆ షరతుమీద పెళ్ళికి ఒప్పుకున్నాడు! అప్పట్లో అతన్ని అమితంగా ఆకర్షించింది చదువు; వివాహం అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకో గలిగే వయస్సు

కాదది. కాలక్రమాన అదేమిటో అర్థముయేసరికి చెయ్యగలిగింది ఏమీ లేకపోయింది. పెంపుడు కొడుకు మీద ఏమాత్రం తన ప్రభావం ప్రసరించక, అతని కొక వ్యక్తిత్వమూ, స్వతంత్రమైన ఒక జీవితాధారం—ఏర్పడేసరికి పెంపుడుతల్లికి నిస్పృహ కలిగి, ఆ నిస్పృహలో కోడలు ఒక ఊతగా, ఆయుధంగా కనపడింది. ఆ "కోడలు'' ఒక నిర్మలమైన మూర్ఖురాలు. అత్తగారి అభిమానానికి కృతజ్ఞురాలై , అత్తగారి కళ్ళద్వారా భర్తను చూసేసరికి అతనిమీద ఎక్కడలేని యీర్ష్యా పెంచుకుంది. భర్త నర్సులతో, తోటి లేడీడాక్టర్లతో స్నేహం చేస్తాడు. తనకొక మనిషిగానైనా చూడడు. అతన్ని లొంగదీయడానికి ఆమె కొకటే మార్గం కనబడింది. అతనికి గృహజీవితం వీలయినంత నరకంచేసి పెట్టడం. తనొక నిరాదరించబడే భార్యనని పూర్తిగా నమ్మింది. ఆ నమ్మకంలోనే బతికి, ఆ నమ్మకంతోనే బెంగపెట్టుకుని, కావాలని ఆరోగ్యాన్ని చెడగొట్టుకుని, అత్తగారు తన ప్రవర్తనను ఎగసన తోస్తూంటే చివరకి మంచమెక్కింది. రానురాను—అది క్షయగా పరిణమించి, చివరకు ఆ జబ్బులోనే కన్నుమూసింది. ఆఖరి క్షణాల్లోకూడా ఆమె భర్తను క్షమించలేదు. దేనికి క్షమించకూడదో ఆమెకే సరిగా అర్థం కాలేదు గాని మొత్తంమీద బతికి నన్నాళ్ళు ద్వేషంతోనే బతికి తరలిపోయింది. అలా జరగడం చక్రవర్తి పెంపుడుతల్లికి ఎంతో సంతృప్తి నిచ్చింది. అటువంటి కొడుకుతో ఉండడం ఇష్టంలేక స్వగ్రామం వెళ్లిపోయింది. ఐదేళ్ళ వైవాహిక జీవితం చక్రవర్తికి మొత్తం బతుకంటేనే వెగటు కలిగేటట్లు చేసింది. సర్వీస్‌కి స్వస్తి చెప్పి, వైజాగ్‌లో ప్రాక్టీసు పెట్టుకున్నాడు. ఆరు సంవత్సరాలపాటు తనను ఆదరించిన మెడికల్ కాలేజీ, ఆసుపత్రీ—అవే అతనికి ఆత్మీయులు వలె కనబడ్డాయి. సంసారం, భార్యా, పెంపుడుతల్లీ తను బాగుపడి పోతున్నా డనుకొని అడుగడుగునా దెప్పి పొడిచే బంధువర్గం, డబ్బు పంపించమంటూ అనునిత్యం ఉత్తరాలు రాయడం తప్ప యింకే విధమైన అభిమానమూ లేని కన్న తండ్రీ—యీ స్మృతులన్నీ అతనికి పీడ కలలుగా మాత్రమే నిలిచి పోయాయి. తనూ, మళయాళీ వంటకుర్రాడూ, తన డిస్పెన్సరీ—అవి ఉంటే చాలు ననుకున్నాడు. వీటితోపాటు కృష్ణమూర్తి స్నేహం అతనికి కొంత ఊరట కలిగించింది. నిర్లక్ష్యంగా ఏ విలువలనూ లెక్కచేయకండా, ఏ సమస్యలూ లేకండా నీతి అవినీతులకు అతీతంగా బతికేసే కృష్ణమూర్తిని చూస్తే చక్రవర్తికి ఎందుకో సంతోషం. మధ్యమ తరగతి సంస్కారం

లోని కుళ్ళుకీ, మూర్ఖత్వానికీ కృష్ణమూర్తి ప్రవర్తన ఒక దివ్యమైన విరుగుడు అనుకునేవాడు.

ఆ కృష్ణమూర్తి యిటీవల తమ జీవితాల మధ్యలోకి కల్యాణిని లాక్కొచ్చాడు. ఉత్తపుణ్యాన ఆ సమస్య పరిష్కారానికి పూనుకున్నాడు. కృష్ణమూర్తికి ఇందిరమీద కార్పణ్యం, ప్రకాశం బలహీనతమీద అసహ్యం, కలిసి కల్యాణిమీద అభిమానంగా మారాయో, లేక వీటితో నిమిత్తంలేని ఒక అనురాగం ఆ అమ్మాయిమీద పెంచుకున్నాడో, డాక్టరుకి అర్థం కాలేదు. ఏమైనా, అది తేలికరకం అనుభూతి మట్టుకు కాదు. ఆఅమ్మాయిలో ఏదో అతన్ని ఆకర్షించింది. కల్యాణికోసం ఏదైనా చెయ్యడానికి కృష్ణమూర్తి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. ప్రతిఫలంగా ఆమె నుండి ఏమి కోరుతున్నాడనేది చక్రవర్తికి అంతు చిక్కలేదు. మళ్ళీ కాలేజీలో చేర్పిస్తానంటున్నాడు. పూర్తి ఖర్చు తను భరిస్తానంటున్నాడు. "ఇంటినుంచి డబ్బు ఎలా తెప్పిస్తావు?" అని అడిగితే—"ఎలాగో తెప్పిస్తాను! అదంతా మీ కెందుకు? నాన్న యివ్వకపోతే అమ్మ యిస్తుంది—అదీ కుదరకపోతే ప్రోనోట్లు రాస్తాను. అలా నేను ముగ్గులోకి దిగితే, నేను పూర్తిగా చెడిపోయి ఫకీరయి పోయేవరకూ సాయంచేసే పెద్దమనుషులు మాగ్రామంలోనే చాలా మంది ఉన్నారు. వెధవ డబ్బు! ఇంతవరకూ పనికివచ్చే ఖర్చు ఒక్కటీచెయ్యకండా జాగ్రత్త పడ్డాను నేను. మా నాన్న అంతే. వడ్డీకాసించి అడ్డమైన వాళ్ళకీ అప్పులిచ్చి సెలకువేలు పోగొట్టుకుంటాడు గాని, పిల్లికి బిచ్చం పెట్టడు. అంచేత అడ్డదారిని సంపాదిస్తానుగా! మీ కెందుకూ?" అంటాడు. అటువంటి మనిషితో సవ్యంగా ఎలా మాటాడడం? "ఇన్నాళ్ళు కాలేజీ-మానేసినందుకు నువ్వు ఓ మెడికల్ సర్టిఫికెటు బనాయించి పారెయ్ డాక్టరూ! ఆ ప్రిన్సిపాల్ మొహాన్నకొట్టి ఫీజులన్నీ కట్టేసి మళ్ళీ కాలేజీకి పంపించేద్దాం!" అంటాడు.

వసుంధరకి కృష్ణమూర్తి సలహా ఎంతో నచ్చింది. అంతమంచి అవకాశాన్ని జారవిడుచుకో కూడదని కల్యాణికి నచ్చచెప్పడానికి ఎంతో ప్రయత్నించింది. ఎక్కడా ఏ ఆశ్రయమూలేని కల్యాణి ఏం చేస్తుంది? తన యింట్లో కొన్నాళ్ళపాటు ఉంచుకోవడానికి ఆమె కేమీ అభ్యంతరంలేదు. కాని ఎన్నాళ్ళని? పైకి ఏమీ అనడం లేదుగాని, పిన్నికి లోలోపల కొంచెం అసంతృప్తిగానే ఉంది. పెద్దన్నయ్యకి పిన్ని ఉత్తరం రాస్తూ ఏం

రాసిందో ఏమోగాని, అన్నయ్య తనకి ఓ ఉత్తరం రాశాడు—సున్నితంగా మందలిస్తూ. ఉపకారబుద్ధి మంచిదేకాని, దానివల్ల లేనిపోని సమస్యలు తెచ్చిపెట్టుకోవడం భావ్యం కాదన్నాడు. ఉత్తరం చదివి వసుంధర మనస్సు కొంచెం నొచ్చుకుంది. వివరంగా ఉత్తరం రాసి అన్నయ్యకు నచ్చచెబితే, తనమీద అభిమానం కొద్దీ అన్నయ్య కాదనక పోవచ్చుగాని పూర్తిగా హర్షించడు. అన్నయ్యను కాదని తను ఏదీ చెయ్యలేదు. అంతవరకూ కుటుంబంలో అలాంటివి జరగలేదు. పరాయివాళ్ళకోసం యింట్లో ఒకరి మనస్సు నింకొకరు నొప్పించడం ఎరగరు. ఆ కుటుంబంలోని ఐకమత్యం అటువంటిది. ఇలాంటి అనుభవం వసుంధరకు యిదివరలో రాలేదు. ఒకరు కష్ట దశలో ఉన్నారు. వాళ్ళకి మన సహాయం కావాలి; ఇచ్చినందువల్ల మన మేమీ నష్టపోము; ఇవ్వాలని సంకల్పంకూడా ఉంది. ఐనా అది ఎంతకష్టంతో కూడిన పనో యిప్పుడిప్పుడు వసుంధరకు అర్థమవుతున్నది. అదొక తప్పుడు పని అయినట్లు ఆత్మీయులు హెచ్చరిస్తారు; అదొక నేరమైనట్లు సంఘం మొహంపెట్టి గుడ్లురిమి చూస్తుంది. ఆ దెబ్బతో మనలో ఉన్న మానవత్వం కాస్తా భయపడి మరింత ముడుచుకుపోయి స్వార్థమే హాయి అనిపింప చేస్తుంది. ఇలాంటి ఆలోచనలు ఎన్నో వసుంధరను కలత పెట్టాయి. కల్యాణిని తక్షణం తనింట్లోంచి వెళ్ళిపొమ్మనేఅవసరం లేదుగాని,ఆ అమ్మాయి జీవిత సమస్యకొక పరిష్కారమార్గం చూపే బాధ్యత తనకు తలకు మించిన పని. ఎన్నాళ్ళని తన యింట్లో ఉంటుంది? ఉండి ఏం చేస్తుంది? ఈ ఆలోచనలతో వేగిపోతున్న సమయంలోనే కృష్ణమూర్తి ఉదారంగా ముందు కొచ్చాడు. వసుంధర హృదయం వెర్రి సంతోషంతో ఎగిరి గంతువేసింది.

* * * * *

మధ్యాహ్నం మూడు గంటలకు చక్రవర్తి యింట్లోకి తుఫానులా వచ్చిపడ్డాడు కృష్ణమూర్తి, చక్రవర్తిని బలవంతంగా నిద్రలేపాడు. నాయర్ కుర్రాడిని "టీ" పెట్టమన్నాడు. చక్రవర్తి బద్ధకంగా లేచి మంచంమీదే కూర్చుని "ఏమిటీ యీ హడావిడంతా!" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి అతని కెదురుగా వాలు కుర్చీలో కూర్చుని తాపీగా పకోడీల పొట్లాం విప్పుతూ, "సెలిబ్రేషన్. ఇవాళ న్యూ ఇయర్ కాదు టయ్యా డాక్టరూ!" అన్నాడు.

"నీ మొహం సెలిబ్రేషన్. మనకి న్యూ ఇయరేమిటి? ఇలాంటివి మనం గుర్తించకూడదు. మన ఉగాది మార్చిలో."

"నాన్సెన్స్. నేనొప్పుకోను. ప్రపంచంలో అందరి ఉగాదులూ మనవే. 'నా కుగాదులు లేవు' అంటూ రాసిన కవి శుద్ధ తెలివితక్కువ వాడంటాను. అతను సరిగా క్యాలెండరు చూడలేదుగాని నెల నెలా ఓ ఉగాది ఉండనే ఉంటుంది. అది ఎరివదో అనుకోవడం ఏం ఖర్మ? మనదే అనుకుందాం?" అంటూ రెండు పకోడీలు తీసి చక్రవర్తి చేతిలో పెట్టాడు కృష్ణమూర్తి. వాటినందుకుంటూ, "పోనీ అలాగే అనుకుందాం. సెలబ్రేషనంటే బేడపెట్టి పకోడీలు తింటూ మంచినీళ్ళు తాగేయడమా? అంతే?" అన్నాడు డాక్టరు.

"అంతే అని ఎవడన్నాడు? కోరుకో. నీకేం కావలిస్తే అది మంజూర్. త్వరగాలేచి బట్టలు మార్చుకో! వసుంధరగారింటికి వెడదాం. అక్కణ్ణుంచి సాయంత్రం ఏ సినిమాకో పోదాం. దారిలో నీకు రవ్వలడ్డూలూ, జిలేబీ—ఏవి కావలిస్తే అవి కొనిస్తాను" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి పెద్ద హీరోలాగ మొహంపెట్టి.

డాక్టరు నెమ్మదిగా పక్కమీంచి లేచి, "వెళదామంటే వెళదాం. నా కభ్యంతరంలేదు. దారిలో రెండు అర్జంటు కేసులున్నాయి. ఒకసారి చూసేస్తే, తరవాత ఎక్కడకైనా వెళ్ళొచ్చు. కాని నువ్వేదో గాలి మేడలు కట్టుకొంటున్నావ్ కృష్ణమూర్తీ. పొద్దున్న యిక్కడికి వసుంధర వచ్చింది. నీతో ఓ సంగతి చెప్పమంది" అన్నాడు.

"ఏమిటది?"

"మరేం లేదు. నీసహాయం అక్కర్లేదు పొమ్మందిట కల్యాణి".

"పొమ్మనీ?—ఆ తరవాత ఏమిటట?"

"అదేమో. వసుంధర అదేం చెప్పలేదు." కృష్ణమూర్తికి కొంచెం కోపం వచ్చింది. "అంతేనన్నమాట నువ్వు చెప్పగలిగేది? అంతకంటే నీకు ఎక్కువ పట్టలేదన్నమాట? పోనీ అందరం కలిసి ఆ అమ్మాయిని వీధిలోకి గెంటేద్దామా? ఏదో ఒకటి తేల్చు!" అన్నాడు.

డాక్టరుకి నవ్వొచ్చింది. "ఇందులో నాదేముంది మధ్య? మీరూ మీరూ ఆలోచించుకుని మీ యిష్టం వచ్చినట్లు చేయండి. ఊళ్ళోవాళ్ళ గొడవలు నా కెందుకు?"

కృష్ణమూర్తి ఆవేశపరుడయ్యాడు. "ఓహో! అంతవరకూ వచ్చింది? ఐతే సరే. అలాంటి వాడివి నిన్నటిదాకా కల్యాణిని ఓదార్చడానికి అంత బాధ పడ్డావెందుకూ? గంటలకొద్దీ ఆవిడతో కబుర్లుచెప్పి, సినిమాకి తీసికెళ్ళి—ఎక్కడ లేని అభిమానమూ చూపించావేం?" అంటూ డాక్టరుమీద విరుచుకుపడ్డాడు.

చక్రవర్తి గతుక్కు మన్నాడు. "ఇదిగో కృష్ణమూర్తీ! అనవసరంగా లేని పోనివి ఊహించుకుని వేడెక్కిపోకు. నువ్వు ఆ యింటికి నన్ను మొట్ట మొదట డాక్టరుగా లాక్కెళ్ళావు. ముసలాడు కాస్తా హరీమన్నాడు. నేను చెయ్యివేసిన పేషెంటు గుటుక్కు మంటే మనస్సులో చాలా బాధ పడ తాను. డాక్టరుకి ఆ దౌర్బల్యం ఉండకూడదు కాని, నా కుంది మరి. ఆ ముసలాడి విషయంలోనే కాదు. యిలాంటికేసులు ఎప్పుడొచ్చినా ఆపాటి సహాయం చేస్తేనేగాని నాకు శాంతి వుండదు. ఇక ఆ అమ్మాయిని ఓదార్చ డం అంటావా, ఆవిడ మీద నీకున్న ఇంటరెస్టుని బట్టి నీ స్నేహితుడిగా ప్రవర్తించానుగాని, వేరే ఉద్దేశాలేవీ నాకు కలలోగూడా లేవు. నా చను వుని నువ్వుకూడా తప్పర్థం చేసుకుంటే అది నీఖర్మా 'నాఖర్మాను. నేనేం చేసినా నీకోసం చేశాననుకున్నాను. ఆ పైన నీయిష్టంవొచ్చింది అనుకో!" అని కొంచెం ఉద్రేకంగా అని మళ్ళీ మంచం మీద చతికిలపడి ఇంకేదో అన బోయేసరికి నాయరు కుర్రాడు టీ తీసుకు రావడం చూసి ఆగిపోయాడు.

ఇద్దరూ మౌనంగా టీ తాగారు. ఇద్దరి ఉద్రేకాలూ కొంచెం చల్లా రాక కృష్ణమూర్తి, "నువ్వు అర్థంచేసుకుంది డబుల్ తప్పు డాక్టరూ! నా కావిడ మీదున్న ఇంటరెస్టు నువ్వనుకునే రకానిది కాదు. నీ కుందనీ అంట గట్టడం లేదు నేను. కల్యాణి అంటే నాకో విధమైన అభిమానం ఏర్పడింది. కారణం అడిగితే చెప్పలేను. ఆవిడకో బతుకుతెరువు కల్పిద్దామని తప్పిస్తే యింకో ఉద్దేశం నాకేం లేదు. అంత హీరోని కాను నేను" అన్నాడు.

"సరే కల్పించూ! ఎవరొద్దన్నారూ? మే మెవరం నీకు అడ్డు రాలేదు. అడ్డొస్తూంది ఆ అమ్మాయే!"

"ఆ సంగతే వెళ్ళి కనుక్కుందాం పద."

"ఇవాళకి నన్నొదిలెయ్. నా కెందుకో చీదరగా ఉంది. నువ్వెళ్ళు" అన్నాడు డాక్టరు.

"ఇంతలోకే మనస్సు మార్చేసు కున్నావేమిటి? ఇప్పుడే కదూ వస్తానన్నావు?"

"నన్ను చంపకు కృష్ణమూర్తీ. ఇవాల్టికి నువ్వొక్కడివీ వెళ్ళిరా!"

కృష్ణమూర్తికి ఏం ఆలోచన తట్టిందో ఏమో, "సరే! నేనే వెళ్ళొ స్తాను. సాయంత్రం ఏడింటికి వస్తాను. వీలయితే ఇంట్లో ఉండు" అనేసి గిరుక్కున తిరిగి యింట్లోంచి పోయి రోడ్డుమీద పడ్డాడు.

చక్రవర్తి బదులు చెప్పలేదు. ఆలోచిస్తూ అలాగే వాలుకుర్చీలో పడుకుండి పోయాడు. కృష్ణమూర్తితో తను చెప్పింది నిజమేనా? సాధారణ మైన సానుభూతి తప్ప యింకేవిధమైన "ఇంటరెస్టూ" తనకు కల్యాణిమీద లేదా? ఎంత ఆలోచించినా తనకు తనకే తృప్తికరమైన జవాబు దొరక లేదు.కల్యాణిని ఎక్కడో చూసినట్లు తనకెప్పుడూ అనిపిస్తూంటుంది ఎంచేత? చాలకాలం క్రితం సగం చదివాక ఎక్కడో పోగొట్టుకున్న పుస్తకం మళ్లీ హఠాత్తుగా అనుకోకుండా చేతిలో పడితే కలిగే ఒక పరిచితమైన స్ఫురణ తనకు కల్యాణిని చూస్తే కలుగుతున్నది. లేక—తన అవకాశ వాదానికి రంగుపూసి తనను తనే వంచించుకుంటున్నాడా? తనదీ కృష్ణమూర్తిదీ స్వార్థమే ఎందుకు కాకూడదు? నిస్సహాయంగా ఉన్న ఆడపిల్లను చూస్తే సాయం చేయడానికి ప్రతివాడూ ముందుకొచ్చేవాడే. కల్యాణి వయస్సులో ఉన్న అమ్మాయి. తల్లీ తోడూ ఎవరూ లేరు. కాబట్టి అదుపాజ్ఞలలో పెట్టేవాళ్లు లేరు. ఆమెకూ ఒక నిండైన యిల్లుండి, అమ్మా నాన్నా ఉంటే, తమతో యిలా గంటలకొద్దీ మాటాడనిచ్చేవారా? సినిమాలకూ షికార్లకూ రానిచ్చేవారా? ఆవిడ గురించి అంతగా ఆలోచించడానికి తనకేం అధికారం ఉంది? జాలీ, సానుభూతీ అనే ముసుగుకింద తను చేస్తున్నది సవ్యమైన పనేనా?—ఆత్మశోధనలో పడ్డాడు డాక్టరు. తనమీద తనకే అసహ్యం వేసింది. ఇక కల్యాణితో ఏ ప్రమేయమూ పెట్టుకో కూడదు. దిక్కులేని ఆడపిల్లల్ని వంచించడం నీచం.

అప్రయత్నంగా వాచీ చూసుకునేసరికి ఐదయింది. తేలుకుట్టినవాడిలాగ దిగ్గున లేచి బట్టలు మార్చుకున్నాడు. రెండు మూడు సీరియస్ కేసు లున్నాయి. వాటిని వెళ్ళి చూస్తేనేగాని మనస్సు పీకుతూంది. నాయర్నడిగి మరో కప్పు టీ చేయించుకుని కారు తీసుకుని బయలుదేరాడు. జనవరి ఒకటో తారీఖు. కొంతమంది కది పండుగ దినం. కాని తనకూ, రోగులకూ అలాంటివిలేవు. తమకు మాత్రం కాలచక్రం చాలా బరువుగా, కటకటమని తిరుగుతోంది—ఆ చక్రానికి స్నేహం అనే చమురు లోపించింది. ఇతరేతర ప్రలోభమేదీలేని ఆ ఆర్ద్రమైన స్నేహం ఎక్కడ దొరుకుతుంది? స్టీరింగ్ చక్రం ముందు కూర్చున్న చక్రవర్తి ఆలోచనలు పేమెంటు ఇంటిముందు అప్రయత్నంగా ఆగేవరకూ ఆగలేదు.

16

తెల్లవారితే సంక్రాంతి అనగా ఆ రాత్రి చాలాసేపటివరకూ మేలుకుని ఉంది వసుంధర. వారం రోజులనుండీ ఆమె నొక భయం పీడిస్తోంది. ఈమధ్య బొత్తిగా చదువు నిర్లక్ష్యం చేయడంతో, తను ఏ పనిమీద విశాఖ పట్నం వచ్చిందో, దానినే విస్మరిస్తున్నానే అని అంతరాత్మ పీడించింది. చదువులో వెనకబడితే ఎలాగ? అన్నయ్య లేమనుకుంటారు? తన తల్లి సంతానంలో చదువులో మందకొడిగా ఉన్నవాళ్లెవరూ లేరు. అందరూ ఫస్టు క్లాసు తెచ్చుకున్నవాళ్ళే. "ఇంటరులో ఫస్టుక్లాసు రాగానే చాలదు వసూ! ఆనర్సులో క్లాస్ వస్తేగాని లాభంలేదు. అందులోకూడా ఫస్టుక్లాస్ తెచ్చుకుని మన కుటుంబం పేరు నిలబెట్టాలి'' అంటూంటాడు పెద్దన్నయ్య ఎప్పుడూ. ఆ ఆలోచనలన్నీ ఒక్కసారి ప్రకోపించి, వారంరోజులనుండీ ఆమె రాత్రిళ్ళు ఒంటిగంటదాకా మేలుకుని చదవడం మొదలుపెట్టింది. క్రితం రాత్రి అలాగే చదివి సంక్రాంతి ఉదయం తొమ్మిదైనా నిద్ర లేవ లేదు. "తొమ్మిదైంది వసుంధరా! పండగపూటా ఆ పడకేమిటి? లే! లేచి స్నానం అదీచేసి కొత్తచీర కట్టుకో'' అంటూ పిన్ని మేలుకొలుపు పాడే సరికి బద్ధకంగా లేచి మొహం కడుక్కుని కాఫీతాగి పీధరుగుమీద కుర్చీలో మళ్ళీ చతికిలపడింది.

"అంత బద్ధకమేమిటమ్మాయ్! త్వరగా తెమలవే! తెమిలి కాస్త రిక్షా చేయించుకుని వెళ్లి యివాళైనా కల్యాణి సంగతి చూస్తావా, లేక నిన్నటిలాగే చేస్తావా?" అంటూ పిన్ని మళ్ళీ ప్రారంభించింది.

"బాగుంది పిన్నీ! ఆ పిల్ల రానంటూంటే నేనేం చెయ్యను? తీసుకు రావాలని నాకుమట్టుకు లేదంటావా?"

"అలాగంటే ఎలాగే? నిన్నటికి నిన్నా అలాగే చేశావు. భోగి పండుగపూటా పాపం—ఆ అమ్మాయి తలంటైనా లేకుండా ఎక్కడో ఆ దిక్కుమాలిన గదిలో పడుందంటే ప్రాణం ఉస్సూరుమంది. కష్టంలోఉన్న ఆడపిల్ల. అలా వదిలేస్తామా? ఇవాళ ఎలాగైనా తీసుకురా వెళ్ళి. లేకపోతే పండగపూటా అఘాయిత్యం సుమా! మనతోపాటు నట్టింటో పట్టెడన్నం

తిని కొత్తచీర కట్టుకుంటుంది. ఆ పిల్ల రానన్నడమూ బాగుంది, నువ్వు ఊరుకోవడమూ బాగుంది! ఏమిటో, మీ కుర్రతనం ధోరణులు నాకేం అర్థం కావడంలేదు సుమా!'' అంది పిన్ని.

వసుంధరకి లోలోపల నవ్వొచ్చింది. "నీ ధోరణి నాకూ అర్థం కావడంలేదు పిన్నీ!'' అనబోయి, మళ్ళీ ధైర్యం చాలక ఊరుకుంది. "అలాగేలే! స్నానంచేసి వెళతాను. వీలయినంతవరకూ చెప్పిచూస్తానుగాని, రెక్కపట్టుకు లాక్కు రాలేనుగదా" అంది.

"తీసుకురాకపోతే బాగుండదు వసుంధరా!" అని ఆఖరిమాటగా చెప్పేసి పిన్ని వంటింట్లోకి చక్కా బోయింది.

"నా మనుషులనుకున్న వాళ్ళే నాకు అర్థంకాకుండా పోతున్నారు. ఇదో వింత ప్రపంచం. తీరా పరీక్షకు పెట్టేసరికి నా అన్న వాళ్ళెవరూ మిగలరేమో. లేకపోతే చేసిందంతా చేసి—యిప్పుడిలా నాలిక్కి తేనె పూసుకు మాటాడుతుందేమిటి పిన్ని? కల్యాణంటే యిప్పుడు ఎక్కడలేని అభిమానమూ పొడుచుకొచ్చింది కాబోలు! అంతా ఉత్తది. నేనేమైనా అనుకుంటానని తాపత్రయ పడుతోంది'' అనుకుంది వసుంధర. ఆవిడకి పిన్ని మీద విశ్వాసం సడలిపోయింది. అంటే పిన్నిమీద అభిమానం సడలిపోయిందనికాదు. కొన్ని ఋణానుబంధాలు వదిలించుకుందామన్నా జన్మలో వదలవు. వాటిని అలా మోసుకుంటూ జీవితం గడపవలసిందే కాని, "యీ పిన్ని నా మనిషి, నా మనస్సును అర్థంచేసుకుని, అభిమానంగా నా పక్కన అన్నివేళలా నిలబడి అండగా ఉంటుంది'' అనే నమ్మకం శాశ్వతంగా చెదిరిపోయింది వసుంధరకు.

కల్యాణి తన ఆశ్రయం వదలిపెట్టి వెళ్ళిపోయింది—వారంరోజుల క్రితం. ఎవరికీ తెలియకుండా ఎలా ప్రయత్నించిందో, చెంగల్రావు పేటలో ఎవరో బంధువుల యింట్లో అద్దె గది చూసుకుని అక్కడికి మారిపోయింది. అంతా సిద్ధంచేసుకున్నాక ఒకరోజు ఉదయం తనతో చెప్పింది. "ఇన్నాళ్ళూ కాపాడినందుకు చాలా కృతజ్ఞురాలిని వసుంధరా! ఇంక వెళతాను. నువ్వు మరోలా అనుకోకు. అనుకుంటే నేను చాలా బాధపడి గిజగిజ లాడిపోతాను. బతుకులో నాకు మిగిలిన ఆత్మీయురాలివి నువ్వొక్కర్తెవే. పది కాలాలపాటు నీ స్నేహాన్ని నిలబెట్టుకోనేందుకే ప్రయత్నిస్తాను'' అని.

జవాబుగా ఏం చెప్పడానికీ తనకి తోచలేదు. ఆనాడు రైలుపెట్టెలో కల్యాణి నిస్సహాయతను గ్రహించిన తను ఓపికంతవరకూ సాయం చెయ్యడానికే తహతహలాడింది. ఇంట్లో తెచ్చి పెట్టుకుంది. పిన్ని ఏమీ అనలేదు. అలాగే రోజులు గడిస్తే పిన్ని ఏమీ అనకపోనేమో. అనుకోకుండా నాయుడు చనిపోవడం, దానిమీద వచ్చిన గొడవలు, కృష్ణమూర్తీ డాక్టరు చక్రవర్తీ ఒకసారికి పదిసార్లు తనింటికి రావడం-యివన్నీ చూశాక పిన్ని వైఖరిలో మార్పు వచ్చింది. ఏమిటి ఈ వింత స్నేహాలు! ఎక్కడికి దారితీస్తాయివి? అవీ ఆమె అనుమానాలు. తను లేనిపోని చిక్కులేవో తెచ్చి పెట్టుకుంటూందనీ, కల్యాణిని యింట్లోనే ఉంచుకోవడం కంటె దూరంగానే ఉంచి చేతనైన సహాయం చేయడం మంచిదనీ, పిన్ని ఒక అభిప్రాయానికి వచ్చి, అన్యాపదేశంగా యింకో మాటల్లో ధ్వనింపచేసేది. అన్నయ్యచేతకూడా అలాంటి హితబోధనే ఉత్తరాలద్వారా చేయించింది. చివరిచివరి రోజుల్లో కల్యాణిని యింట్లో ఆదరించే పద్ధతిలోకూడా కొంచెం ముఖావం ప్రదర్శించింది. ఇంత జరిగాక తను కల్యాణిని బలవంతంచేసి ఎలా ఉంచగలదు? వెళ్ళిపోతానంటే వొద్దని గట్టిగా ఎలా చెప్పగలదు? స్నేహితురాలిని ఆపాటి ఆదుకునే స్వాతంత్ర్యం కూడా తనకు లేకపోయాక—జీవితంలో ఎన్ని హంగు లుంటేనేం? కల్యాణికి సాయపడ్డం తనకెంత అవసరమో పిన్ని గుర్తించలేదు. అంతేగాక డాక్టరుతోనూ కృష్ణమూర్తితోనూ తను అంతచనువుగా వుండడం మంచిది కాదన్నట్లు పిన్ని ప్రవర్తనలో స్ఫురింపచేయడం తనకు మరింత బాధ కలిగించింది. తన బతుకుమీద తనకున్న అధికారం అంతేనన్నమాట. ఎవళ్ళయినా అంతే అర్థం చేసుకుంటారు కాబోలు. రేపు ఉత్తరోత్రా ఎవడో ఓ బుద్ధిమంతుడు తన మెడకి ఓ తాడు కట్టేసరికి వాడూ అలాగే తయారవుతాడు కాబోలు? ఆ అజ్ఞాత వ్యక్తి మీద వసుంధరకి కోపం వచ్చింది.

ఆలోచన మళ్ళీ పిన్నిమీదికి మళ్ళింది. బైటికి పంపించేశాక పిన్నికి కల్యాణిమీద ఎక్కడలేని జాలీ పుట్టుకొచ్చింది. పిన్నిగారు మంచిదని కల్యాణిచేత అనిపించుకోవాలి; అంచేత కల్యాణిని పండగపూటా యింటికి తీసికొచ్చి భోజనం పెట్టి కొత్తచీర కట్టబెట్టాలి. అలాంటి ఆత్మవంచన తనకు చేతకాదు. కాని పిన్ని పోరుపడలేక నిన్న వెళ్ళింది కల్యాణిని పిలవడానికి. తన పరిస్థితి కల్యాణికి తెలియక పోలేదు. అంచేత "ఎందుకు లెస్తూ! మనకీ మనకీ మధ్య యీ పండగ పిలుపు లేమిటి? ఎప్పుడు పడితే

అప్పుడే వస్తుంటాను గదా!" అనేసింది. బలవంతం చేసి తీసుకురాగగ్గే నైతిక బలం తను కోల్పోయింది. కల్యాణి ఎందుకు రాలేదో తనకు తెలుసు; తాను గట్టిగా ఎందుకు పట్టు పట్టలేదో కల్యాణికి తెలుసు. భోగిపండగ అలా గడిచిపోయింది. ఇవాళ సంక్రాంతి. తిరిగి కల్యాణి దగ్గరికివెళ్ళి లాంఛనంగా పిలవాలన్నమాట. లేకపోతే పిన్నికి కోపం వస్తుంది. ఉదారహృదయం చూపించుకుందికి పిన్నికి "ఛాన్స" పోతుంది. వెగటుగా తనలో తనే నవ్వు కుంది వసుంధర.

స్నానాదులు ముగించి కల్యాణికోసం బయలుదేరి అరుగుమెట్లు దిగబోతూంటే గేటుదగ్గిర ప్రత్యక్షమయాడు కృష్ణమూర్తి "నమస్కారం వసుంధరగారూ!" అంటూ. "నమస్కారం, రండి రండి!" అంటూ అరుగు మీదికి వచ్చేసింది. ఇద్దరూ కుర్చీలో చతికిలబడ్డారు. "ఎక్కడికో బయలుదేరు తున్నట్లుందే! తరవాతొస్తాను పోనీ! పనేంలేదు. పండగపూటా ఓసారి చూసి పోదామని వచ్చాను" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"బయలుదేరిన మాట నిజమే కాని—మరేం ఫరవాలేదు కూర్చోండి. కాస్సేపుండి ఇద్దరం కలిసే వెళదాం. ఏమిటి కబుర్లు—ఎలాగున్నారు?" అంటూ కుర్చీలో కూర్చునే "పిన్నీ" అని గట్టిగా కేకేసింది. పిన్ని వచ్చి "ఏం" అంది.

"కృష్ణమూర్తిగారు వచ్చారు పిన్నీ. కాఫీ టిఫినూ యివ్వు."

వంటిట్లోకి వెళ్ళిన పిన్ని అక్కణ్ణించి "అమ్మాయ్!" అని పిలిచింది. కొంచెం విసుగుమొహం పెట్టి లోపలికి వెళ్ళి వసుంధర "ఏం పిన్నీ? ఎం దుకూ?" అంది.

"ఏం లేదమ్మాయ్! టిఫిన్లూ అవీ అని బాతాఖానీ వేసుకు కూర్చోక త్వరగా వెళ్లు కల్యాణి దగ్గరికి. మరీ ఆలస్యమైతే అమ్మాయి ఎక్కడికైనా వెళ్ళిపోతుంది."

"తొందరేంలేదు పిన్నీ, కల్యాణి ఎక్కడికీ వెళ్ళదు. ఓ పావుగం టలో నేనూ కృష్ణమూర్తీ కలిసే వెళతాంలే!"

పిన్నికి ఏం తోచిందో ఏమో, "కలిసే వెళతారా? అలాగెందు కమ్మాయ్? అతన్ని పంపించేశాక నువ్వు ఒక్కర్తెవీ వెళ్లకూడదా?" అంది.

వసుంధరలోని ఓర్మికి ఆ ప్రశ్న ఆఖరు పరీక్షగా పరిణమించింది. ఓర్మి ఓడిపోయింది. కొంచెం స్వరంలో కటువుతనంతో "కలిసి వెళితే మరేం ఫరవాలేదు పిన్నీ! నేను మరీ అంత చిన్నపిల్లను కానులే. ప్రమాదాలు జరుగుతాయని భయపడకు. జరిగినా మధ్య నీకు బెంగ అనవసరం. ముందు టిఫిన్ ప్లేటు ఇలా పడెయ్" అనేసి ప్లేటు తీసుకుని వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వేపే చూస్తూ పిన్ని అలా నిలుచున్న పాటునే కొయ్యబారిపోయింది.

వసుంధర లోపలికి వెళ్ళేటప్పుడు విసుగుమొహంతో వెళ్ళడం, వచ్చేటప్పుడు యింకా మొహం మాడ్చుకుని రావడం, కృష్ణమూర్తి గమనించాడు. "ఇప్పుడెందుకండీ యీ టిఫిన్లూ అవీనూ? మీకు అనవసరంగా శ్రమ—"అంటూ ఏదో అనబోతూంటే వసుంధర అడ్డొచ్చి—

"తీసుకోండి ఊరికే లెక్క చెయ్యకా! శ్రమేవిటి నా తలకాయ? అనవసరంగా నాకు కోపం తెప్పించకండి. ఉండండి. మంచినీళ్ళూ, కాఫీ తెస్తాను; బుద్ధిగా తింటూండండి!" అని లోపలికి వెళ్ళి క్షణంలో రెండు గ్లాసులతో తిరిగొచ్చింది. "ఇప్పుడు చెప్పండి, ఏవిటి విశేషాలు! మీ ఇందిర ఎలా ఉంది?" అంటూ కుర్చీ అతనికి యింకొంచెం దగ్గరగా జరుపుకొని కూర్చుంది.

"మా ఇందిరేమిటండోయ్! ఆ అమ్మాయిని చూసి ఏళ్ళూ పూళ్ళూ అయింది. కిందటేడు చూశాను. ఇది కొత్త సంవత్సరంగా!" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"పండగ గదా—పాపం ఓసారి వెళ్ళి చూసి రాకూడదూ?"— కిలకిలా నవ్వింది మళ్లీ. ఆ నవ్వు కృష్ణమూర్తికోసం కాదు, లోపలున్న పిన్నికి వినబడాలని. కావాలని అంత గట్టిగా నవ్వింది.

"నాకేం అభ్యంతరం లేదు—వెళితే తిన్నగా మాటాడదేమో నని భయం. అంతే. నా కెవరితోనూ తగాయిదా లేదండోయ్! ఆమాటకొస్తే యివాళ యీసిటీలోని జనాభా అంతటినీ పలకరించేసి, 'ఇవాళ పండగరోయ్!'—అని భుజం తట్టి మిఠాయి పంచిపెట్టమన్నా తయార్. కావలసినంత డబ్బుంటే అంతపనీచేద్దును!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

ఆ క్షణంలో కృష్ణమూర్తి కళ్లు ఒక వింత కాంతితో మెరవడం చూసింది వసుంధర. ఈ అబ్బాయి ఎంత అమృత హృదయుడు!— అను

కుంది! కల్యాణి మొదట్లో యితన్ని ఎంతపొరపాటుగా అర్థం చేసుకుంది! కొంచెం రంగేళీరాయుడు అయితేం గాక, ఆడపిల్లలంటే సరదా పడితే పడు గాక, మనిషిలో ఎంత వెతికినా ఎక్కడా మాలిన్యం లేదు. అల్పత్వం, కార్పణ్యం అంతకన్నా లేవు. ఎంత ఉత్తముడు!— అనుకుంది.

"అదేమిటి కృష్ణమూర్తిగారూ! అంత బొత్తిగా లోకాన్ని ప్రేమిం చేస్తే ఎలాగ? అంత ధారాళం పనికిరాదు సుమండీ! అనక చిక్కుల్లో పడతారు!"

"పోనిస్తురూ వెధవ చిక్కులూ! అడుగడుగునా అన్నీ లెక్క వేసుకుంటూబతకడం నాకు చేతకాదు సుమండీ! బతికే మూడు రోజులూ హాయిగా బతకాలి. అసలు నన్నడిగితే దేశంలోన ఉన్న దరిద్రంలో సగం మనుషుల మనసులలో ఉంది. ఇవ్వడానికి చేతిలో దమ్మిడీ లేకపో వచ్చు. కాని మనస్సు యివ్వడానికేం ఖర్మ? కాని ఇవ్వరు. నాలిక పీక్కున్నా యివ్వరు. ఇవ్వడంలో హాయి ఉందర్రా అంటే అర్థం చేసు కోరు. బతికే నాలుగురోజులూ పిక్నిక్‌లో ఉన్నట్టు బతకండిరా అంటే— అబ్బెబ్బే యిది పిక్నిక్ కాదు యిదో సంత, ఎవడి లాభసాటి బేరం వాడు చూసుకోవలసిందే అంటారు. వాళ్లని మార్చడం నా తరంకాదు. నన్ను మార్చడం వాళ్లతరంగాదు. అంచేత యీ ఘటం యిలా వెళ్లవలసిందే."

"అలాగైతే ఎలా బాగుపడతారు మీరు?"

"ఎవడన్నాడు బాగుపడతానని? బాగుపడ్డం అంటే ఏమిటి అసలు? నాకేదో ఉద్యోగాలు చేసి ఊళ్ళేలాలని, వ్యాపారంచేసి లక్షలార్జించాలని— అలాంటి కోరికలేం లేవు. ఆ రెండింటికీ నేను అన్‌ఫిట్. చదువా, అసలే ఒంటబట్టడం లేదు. పెద్దలు కూడబెట్టినది ఏదో కొంచెం ఉంది గనక దాన్ని కరిగిస్తూ ఏదో కాలక్షేపం చేస్తాను."

అలాంటి మొండిమనిషిని ఏమని అర్థం చేసుకోవడం? అతనిమీద ఎలా కోపం తెచ్చుకోవడం?

"పోనీలెండి. ఇలాగే ఉండండి హాయిగా. కాని, టిఫిన్ తినేయండి త్వరగా: నాతో వద్దురుగాని" అంది వసుంధర.

"ఎక్కడికి?"

"కల్యాణి దగ్గరికి. ఇవాళ మా యింటికి భోజనానికి తీసుకువస్తున్నాను. అన్నట్టు మీరూ డాక్టరుగారూ కూడా రాకూడదూ సరదాగా అందరం కలిసి భోంచేద్దాం."

"సంతోషంగా వద్దాం కాని, ముందే వేరే ఎంగేజిమెంటు పెట్టుకున్నామే! ఎలాగమరి?"

"ఏమిటా ఎంగేజిమెంటు?"

"కోమల విలాస్‌లో స్పెషల్ భోజనం చేసేసి—సింహాచలం కొండ దగ్గరికి కారులో వెళ్లడం."

"అంతేగద! ఏమిటో అనుకున్నాను. ఆ తినేదేదో యిక్కడే తినేసి తరవాతే వెళ్లండి!"

"అల్ రైట్. ముందు కల్యాణి సంగతి కనుక్కుందాం పదండి" అంటూ కాఫీగ్లాసు ఖాళీచేసి సిగరెట్టు వెలిగించాడు.

"పిన్నీ తలుపు వేసుకో నేను బైటకి వెళుతున్నాను!" లోపలకు విన బడేటట్లు కేకేసి "పదండి పోదాం" అంటూ దారితీసింది వసుంధర. "ఉండండి రిక్షాలు తెస్తాను" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

వసుంధర గబగబా అడుగులు వేస్తూ "రిక్షాలూ వద్దూ టాక్సీలూ వద్దు నడవండి! హాయిగా నడిచిపోదాం!" అంది ఆజ్ఞాపిస్తున్నట్లు.

దారిలో హాయిగా కబుర్లుచెప్పుకుంటూ ఇద్దరూ నడిచి కల్యాణి యిల్లు చేరుకునే సరికి పదకొండయింది. కల్యాణి యింట్లోనే ఉంది. గదిలో కూర్చుని పుస్తకం చదువుకుంటూంది. "రండి! రండి!" అంటూ యిద్దరినీ ఆహ్వానించి కూర్చోబెట్టి చాపవేసింది. ఒక్కసారి గదంతా కలయచూశాడు కృష్ణమూర్తి. అత నక్కడికి రావడం అదే మొదటిసారి. గది బోడిగా ఉంది. పెట్టె, బెడ్డింగూ, రెండు చాపలూ, ఓ వాలు కుర్చీ ఉన్నాయి. గోడకి ఒక మూలగా క్యారియరూ, నీళ్లకూజా, రెండు గ్లాసులూ ఉన్నాయి.

కృష్ణమూర్తీ, వసుంధరా చాపమీద చతికిల పడ్డారు. "వంట మీరే చేసుకుంటున్నారా?" అడిగాడు కృష్ణమూర్తి.

కల్యాణి నవ్వుతూ "లేదండీ! ప్రస్తుతానికి హోటలునుంచే తెప్పించుకుంటున్నాను. వంట సామాన్లు లేవుగదా. ఆచార్లుగారికి ఉత్తరం

రాశాను. మా పాత్రసామాను ఆయనింట్లో జాగ్రత్త చేశాంగదూ. వీల యితే పంపించమని. ఆయనకి వీల్లేకపోతే నేనే వెళ్లి తెచ్చుకోవాలి మరి. అందాకా యిదే అవస్థ'' అనేసింది.

వసుంధరకు ఏమిటేమిటో జ్ఞాపకం వచ్చాయి. కల్యాణి తన యిల్లు విడిచి వెళ్ళేటప్పటికి ఆమె దగ్గరఉన్న డబ్బంతా కలిపి అమ్మాంబాపతు యాభై రూపాయలు. ఎన్నాళ్లు వస్తుంది ఆ డబ్బు? ఆ తరవాత యీ పిల్ల ఏం చేస్తుంది? చేతికి ఒక జత గాజులున్నాయి. రిస్టువాచీ ఉంది. అవి అమ్ముకుని తింటేమాత్రం ఎంతకాలం వస్తాయి?

''సరేగాని కల్యాణి, నిన్న రమ్మంటే ఏదో సాకు చెప్పి తప్పించు కున్నావు. ఇవాళ అలా చెయ్యడానికి వీలులేదు, మా యింటికి రావల సిందే. పండగపూటా నా మాట వినాలి నువ్వు. పిన్ని మరీ మరీ చెప్పింది.'' ప్రాధేయ పడుతున్నట్లడిగింది వసుంధర.

కల్యాణి కృష్ణమూర్తివేపు తిరిగి "చూడండి కృష్ణమూర్తిగారూ! మా వసుంధర ఎలా అడుగుతోందో? వాళ్ళ యింటికి వెళ్లడానికి నాకో ఆహ్వానం కావాలా? ఎప్పుడు పడితే అప్పుడే వెళతాను గదా!" అంది ఫిర్యాదు చేస్తున్నట్లు. కృష్ణమూర్తికి అదేమిటో అర్థంగాక "ఇవాళ మీరు తప్పకండా రావాలి. మీరొస్తే నేనూ డాక్టరూ కూడా వస్తాం. అందరం కలిసి పండుగ హాయిగా గడుపుదాం" అన్నాడు.

"అయ్యో! అలా అయితే తప్పకండా వద్దును వసుంధరా! కాని ఇంటివాళ్ళు ముందే మాట తీసుకున్నారు. ఇవాళా రేపూ వాళ్ళింట్లో భోంచెయ్యాలట. నీతో అయితే చనువుగా రానని చెప్పగలను. అర్ధరాత్రయినా వచ్చి దండించి మరీ తినగలను. ఏదైనా చెయ్యగలను. వీళ్ళతో ఎలా చెప్పను? ఈ రెండు రోజులూ నన్ను క్షమించేస్తావా, అనక నువ్వేలా చెపితే అలాగే వింటాను'' అంది కల్యాణి.

వసుంధరకి ఒక్కసారి ఉప్పెనలా కోపంవచ్చింది. "అంతేనా కల్యాణీ! నాకంటే యింటివాళ్ళే దగ్గిరైపోయారా''. అంది. ఆమాట కల్యాణి మనస్సును శూలంవలె గుచ్చింది. అప్రయత్నంగా కన్నీళ్లు గిర్రున తిరిగిపోయాయి. "నువ్వు అలాగంటే నేనేం చెయ్యగలను వసుంధరా? దయచేసి ఇంకెప్పుడూ అలా అనకు. నా కీ జన్మలో దగ్గిర వాళ్ళంటూ

ఎవరైనా ఉంటే—నువ్వే. ఆ సంగతి రుజువు చేసింది నేను కాదు, నువ్వే—" అనేసి కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంది

వసుంధర తొందరపడ్డానని బాధపడింది. "ఛా! అదేమిటి కల్యాణీ! ఊరికే హాస్యానికి అన్నాను. అంతసీరియస్‌గా తీసుకుంటా వనుకోలేదు. ఎలాగోలా నువ్వొస్తే చాలునని చనువుకొద్దీ అన్నాను కల్యాణీ!" అంది.

"ఎందుకురాను వసుంధరా! నువ్వంతగా పిలవాలా? ఉన్న పరిస్థితి చెప్పాను, అంతే. నీకూ అన్నీ తెలుసు. దూరపు బంధుత్వాన్ని కలుపుకొని వీళ్లని గది అడిగాను. సంశయించకండా యిచ్చి సాయం చేశారు. నాలుగు రోజులపాటు యిక్కడ ఉండదలుచుకున్న దాన్ని వాళ్ల మనస్సు నొప్పించకండా ఉండాలి గద. ఇంట్లోనే తెల్లారిలేస్తే ఉండే దాన్ని; భోజనాలగొడవ పెట్టుకోవద్దని అప్పటికీ చెప్పిచూశాను. వాళ్లు వినలేదు. ఏదో సరదా పడుతున్నారు. ఆలోచించి, ఏం చెయ్యమంటావో చెప్పు. అలాగే చేస్తాను. రానని వాళ్ళతో చెప్పేసి నీ కూడా వచ్చేయ మంటావా, నించున్నపాటున వచ్చేస్తాను."

కల్యాణి పలికిన ప్రతి అక్షరంలోనూ ఖంగుమని నిజం ధ్వనించింది. ఆమె చేతుల్ని తన చేతుల్లోకి తీసుకుంటూ వసుంధర, "నిజమే కల్యాణీ! వాళ్లపరంగా కూడా ఆలోచించాలి. తప్పకండా యీ రెండు రోజులూ వాళ్లింట్లో నేఉండు. మనం ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు కలుసుకోగలం. ఇంకో నాడు అందరం కలిసి మంచిప్రోగ్రాం ఏర్పాటు చేసుకుందాం" అని సాను నయంగా సర్ది చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తూ కృష్ణమూర్తివేపు తిరిగి "ఏమండీ! మీరేమంటారు?" అంది.

అంతవరకూ నిశ్చేష్టుడై కూర్చున్న కృష్ణమూర్తి "అలాగే చేద్దా మండీ, దానికేం—అనవసరంగా ఇంటివాళ్లను డిసపాయింట్ చేయడం దేనికి? మనం మనం ఎలాగైనా సర్దుకోవచ్చు" అన్నాడు.

కొంచెంసేపు ముగ్గురూ మౌనంగా ఉండిపోయారు. సంభాషణ ఎలా కొనసాగించాలో ఎవరికీ తెలియలేదు. అందులోంచి తేరుకుని కృష్ణమూర్తి, "ఇంక వెళదామా వసుంధరగారూ! డాక్టరు నాకోసం చూస్తుంటాడు. మళ్లీ ఇంకోసారి కలుసుకుందాం కల్యాణిగారూ! మీతో చాలా విష యాలు మాటాడాలి" అన్నాడు.

"మీ యిష్టం. ఎప్పుడైనా సరే."

"ఎప్పుడైనా నేనొక్కణ్ణీ మీ యింటికొచ్చి మీతో మాటాడితే మీకేమైనా అభ్యంతరమా?"

"అదేమిటండీ! అంతా కొత్తగా మాటాడుతున్నారు? ఇన్నాళ్లూ లేని అభ్యంతరం యిప్పుడెందుకుంటుంది?"

"కొత్త యిల్లు చూడండీ!

పాత మనిషి నేగా?"

వసుంధరకి నవ్వొచ్చింది. "బాగుంది మీ సంభాషణ. లెండి పోదాం కృష్ణమూర్తిగారూ! వెళ్ళొస్తాం కల్యాణీ! వచ్చినపని అయిపోయిందిగా!"

ఇద్దర్నీ వీధి గుమ్మందాకా సాగనంపింది కల్యాణి దారిలో కృష్ణమూర్తి అన్నాడు, "ఏమిటోనండీ, సరదాగా వెళ్ళి గంపెడు నిరుత్సాహంతో తిరిగివచ్చాము. అనుకోకుండానే సంభాషణ మడతలు పడిపోయింది. ఆవిడను సంతోషపెట్టేపద్ధతే మనకి తెలియడం లేదు. ఏం దారి?" దానికి సంజాయిషీ ఏం చెప్పాలో వసుంధరకి తోచలేదు. అతను చెప్పింది నిజమే. మనస్సులు పాడైపోయాయి తప్ప జరిగిందేమీలేదు, అనుకుంది. పిన్నికి ఏం జవాబు చెప్పడం? ఆమె నిరాశ ముందు తమ నిరాశ ఏపాటిది! బరువుగుండెలతో యిద్దరూ తిరుగుదారి పట్టారు. వసుంధరను ఆమె యింటిదగ్గర దిగబెట్టి కృష్ణమూర్తి డాక్టరును కలుసుకునేందుకు బయలుదేరాడు.

*　　*　　*　　*

పండుగ వచ్చింది వెళ్లిపోయింది. కాలంలో మార్పు అంటారుగాని, భూత భవిష్య ద్వర్తమానాలుగా మానవుడి అనగాహన సదుపాయం కోసం విభజింపబడిన అనంతకాలం నిశ్చలమైనది. దాని గర్భంలోని పరిణామ సంతతులు మాత్రం వేనవేలు. ఋతుగమనాన్ని అనుసరించి వచ్చే పండుగలు మానవుని దుర్బలత్వాన్ని ప్రస్ఫుటీకరణ చేయడానికే అప్పుడప్పుడు ఉపయోగిస్తుంటాయి. కల్యాణి విషయంలో అంతే జరిగింది. ఆమె ఒంటరితనం, నిస్సహాయత, ఎవరికీ దేనికీ చెందని ఒక అనాసక్త జీవితం—వీటినే ఆమెకు సంక్రాంతి పండుగ జ్ఞాపకం చేసింది. సాంఘిక జీవి

తంలోని మాధుర్యానికి అదొక చిహ్నం అని అనుకోలేకపోయింది. అందుకే పండుగ మూడు రోజులూ ఎక్కడికీ కదలకండా లోకం వెలుతురు చూడకండా, మరింత లోలోపలికి ముడుచుకుపోయింది. పండుగ మూడు రోజులూ గడిచిపోయాక "హమ్మయ్య!" అనుకుంది.

జనవరి పదిహేడవతారీకు. ఆ రోజు ఆమె పుట్టినదినం. తెల్లారకళ్లే మెలుకువ వచ్చింది. అదే చీకటిగది, తన లోలోపలి శూన్యత్వాన్ని బయటి ప్రతిబింబింపచేసే శూన్యమైన గది—ట్రంకు, పరుపు—అన్నీ ఆమెకు జాలికరంగా కనబడ్డాయి. "నేటితో యిరవై సంవత్సరాలు నిండుతాయి. జీవితంలో ఏమి సాధించినట్లు?" అని ప్రశ్న వేసుకుంటే ఆమెకు జవాబు రాలేదు. భర్తృహరి చెప్పినట్లు శూన్యగృహంలో దీపంవలె గడచిపోయింది బతుకు. అదీ వెలిగించిన దీపం కూడా కాదు అనుకుంది. ఛా—యీ నిస్పృహ పనికిరాదు. గడచిపోయిన పీడకలల్ని మరచిపోయి, కన్నీటి చారికలను తుడిచేసుకుని లేచి నిలబడాలి. ఆ సంకల్పం ఆమెకు లీలగా పదిరోజుల క్రితమే వచ్చింది. తను చదువుకునేందుకు కృష్ణమూర్తి డబ్బిస్తానని అన్నప్పుడే ఆమె అంతరాంతరాలలో ఏదో రసాయనికమైన పరిణామం వచ్చింది. ఇంతమంచి స్నేహితులకు తను సమస్యగా ఎందుకు తయారవాలి? తన బాధ్యత యింతమంది మీద పడేసి ప్రవాహం ఎటు తీసికెళితే అటే వెళ్ళిపోవడం ఆమెకు అసహ్యమనిపించింది. బతకగలననే ధైర్యం, బతకాలనే సంకల్పం—ఒక్కసారిగా అకస్మాత్తుగా కలిగాయి. ఏదైనా ఊహించుకున్నకొద్దీ భయం వేస్తుంది; ఎదుర్కొన్నకొద్దీ ధైర్యం వస్తుంది. నిజానికి తనకొకరి సహాయం దేనికి? డిగ్రీలు లేవు కాని ఇంటర్మీడియట్ ప్యాసయింది. తనకూ ఇందిరకూ ఏమిటి తేడా? కొంచెం కష్టపడితే టైపూ షార్టుహాండూ నేర్చుకోవచ్చు. ఏ చిన్న ఉద్యోగం దొరికినా హాయిగా కాలక్షేపం చెయ్యవచ్చు. తనను పోషించేవాళ్లు ఎవరూ లేరు గాని—తను పోషించవలసినవాళ్లూ ఎవరూ లేరు. అదెంత సుఖం! హఠాత్తుగా ఆమె మనస్సులో ఒక ఆశాభావం ఒక అందమైన లేడిపిల్లవలె ఆ మూలనుండి యీ మూలకు చిలిపిగా పరుగెత్తింది. తను ట్యూషన్లు చెప్పి డబ్బు సంపాదిస్తేనేం? అలా కొంతకాలం కాలక్షేపంచేసి టైపూ షార్టుహాండూ నేర్చుకుని ఏదైనా ఉద్యోగానికి ప్రయత్నిస్తేనేం?

నీటి అడుగున మంచినీటి చేపలవలె యిలాంటి ఆశారేఖలు ఆమె హృదయాన్ని ఒక్కసారి కాంతివంతం చేసి వెలిగించాయి. ఏదో నిగూఢ సత్యం కనుక్కున్న తపస్వివలె ఆమెకు జ్ఞానోదయం కలిగింది. తను స్వేచ్ఛాజీవి! తను బతకగలదు. అంతే, కొన్ని నిశ్చయాలకు వచ్చేసింది. మున్ముందు తను పరాయి పంచనుండి మారిపోయి స్వంతంగా తన గూటి క్రింద తను బతకాలి. ఉదయంనుండి సాయంత్రందాకా ఒక వ్యాపకం కల్పించుకుని, తద్వారా బతుకుకు కావలసినంత సంపాదించ గలిగితే తనకు సమస్య లేమున్నాయి? ప్రేమలూ ప్రణయాలూ గడిచి పోయాయి. వేదనలూ కన్నీళ్ళూ అయిపోయాయి. అవేవీ తన నింక బాధించకూడదు. లేచి ఏదైనా ఒక బతుకు పందిరి కట్టుకోవాలి. తనకు యిల్లెక్కడ దొరుకుతుంది? అద్దె ఎలా యిచ్చుకోగలదు? ఒంటరిగా గది తీసుకునిఉంటే పరువుగా బతకడానికి వీలవుతుందా? ఆలోచించగా చెంగల్రావుపేటలో దూరపు బంధువు ఒకాయన జ్ఞాపకం వచ్చాడు. జ్ఞాతులేగాని అంత దగ్గర చుట్టరికం లేదు. ఆయన సబ్-రిజిస్ట్రార్ చేసి రెండు చేతులా ఆర్జించి రిటైరైనాడు. చెంగల్రావుపేటలో స్వంత యిల్లు కట్టుకున్నాడు. కొడుకులూ కోడళ్లూ అంతా పెద్ద కుటుంబం తానైతే వాళ్లను ఎప్పుడూ ఎరగదు గాని నాన్న అప్పుడప్పుడు చెపుతూండేవాడు. ఆ వీధిలోంచి రిక్షాలో తనూ నాన్నా వెళుతూంటే ఓసారి ఆ యిల్లు చూపించాడు. వెళ్ళి ఆయనను ఒక గది ఇమ్మని అడిగితే?

సాహసించి ఒకరోజు వెళ్ళింది కల్యాణి. రిజిస్ట్రారుగారి భార్యతో తను ఎవరో చెప్పి పరిచయం చేసుకొని బంధుత్వాన్ని తెలియచేసింది. ఆ యింటివాళ్ళెప్పుడూ కల్యాణిని చూడకపోయినా, ఆప్యాయంగానే మాటాడారు. వెతకబోయిన తీగ కాలికి తగిలిందన్నట్లు—వాళ్ళూ సరిగా అటువంటి అమ్మాయికోసమే వెతుకుతున్నారు. మనమరాళ్ళకి సరిగా చదువు అబ్బడంలేదు. పెద్దమ్మాయికి పదమూడేళ్ళు వచ్చినా యింకా ఫస్టుఫారం దాటలేదు. అంచేత ప్రయివేటుగా మనమరాళ్ల కిద్దరికీ చదువులు చెప్పించి ఒక దారికి తీసుకురావాలనే ప్రయత్నంలో ఉంటూండే సమయంలో కల్యాణి వాళ్ళింటికి వెళ్లడం తటస్థించింది. ముసలాయన కథంతా విని భార్యతో సంప్రదించి కల్యాణికి ఒక ప్రతిపాదన చేశాడు. వాళ్ళింట్లో ఒక గదీ చిన్నవసారా కల్యాణికి అద్దె కిస్తారు. తన మనమరాళ్ళ కిద్దరికీ పొద్దున్నా సాయంత్రం కల్యాణి ట్యూషనుచెప్పి,

మెట్రిక్యులేషన్‌కి తయారు చెయ్యాలి. అద్దె పోగా నెలకి పది రూపాయలు ఆమెకు ముట్టచెపుతారు. స్నేహితులకు సిఫార్సుచేసి కనీసం యింకో యిరవై రూపాయిల ట్యూషన్లు కుదిర్చి పెడతారు.

నిలుచున్నపాటున కల్యాణి అన్నింటికీ ఒప్పేసుకుని—మర్నాడే మంచి ముహూర్తం చూసుకుని తన "వాటా" లోకి ప్రవేసించేసింది.

జనవరి పదిహేడవ తారీకున ఆమె తను స్వయంగా ఆర్జించుకొని అద్దెయిచ్చుకుంటున్న వాటాలో నిద్రలేచింది. వేకువనే కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని, అద్దంలో ముఖం చూసుకుని బొట్టుపెట్టుకుంటూ, "ఇవాళతో నీకు యిరవై యేళ్ళు నిండాయి కల్యాణీ! స్వతంత్రంగా జీవితంకూడా ప్రారంభించావు. మరేం చేస్తావో!" అని అద్దంలో నీడను సవాల్ చేసింది. హృదయం ఎందుకో తేలికపడింది. శరీరంలోకి కొత్తరక్తం వచ్చినట్లనిపించింది. తాగినకాఫీ యింకొంచెం రుచికరంగా, కిటికీలోంచి వీచే చల్లగాలి యింకొంచెం మధురంగా, ఆఖరికి తను కట్టుకున్న మిల్లు చీరా జాకెట్టూ యింకొంచెం అందంగా అనిపించాయి. "ఫరవాలేదు కల్యాణీ! ధైర్యం ఉండాలి గాని—ఎందుకు బతకలేం మనం?" అని గోముగా తనకు తనే చెప్పుకుంది. "నువ్వు వసుంధర పంచలో తల దాచుకోలేదు; ఆవిడ పిన్నిగారు ఎప్పుడు వడ్డిస్తే అప్పుడే తినాలన్న నియమం లేదు; నువ్వు పరాన్నభుక్కురాలివి కావు. కృష్ణమూర్తి నిన్ను చదివించనక్కరలేదు. నీకు భయందేనికి కల్యాణీ!'' అనుకుంది. ఆ చలికాలపు ప్రభాతాన ఆ మారుమూల పేటలోని గదిలో కల్యాణి ఆత్మపద్మంలో కొత్తరేకలు వికసించాయి; నిస్సహాయా. నిరాశ్రయా ఐన కల్యాణి పునర్జన్మ పొందింది.

ఇంటివాళ్ళ మనవరాళ్ళకి ఆనాడు కల్యాణి మేస్టారి గొంతుకలో కొత్తశక్తీ, కళ్ళల్లో కొత్త ఉత్సాహం—కనిపించాయి. "ఇవాళ మీరు ఇంచక్కా ఉన్నారు మేస్టారూ!'' అంది రెండోపిల్ల. అది శుద్ధ గడుగ్గాయి. "మరేమిటనుకున్నావు—యివాళ నా పుట్టినరోజు!" అంది కల్యాణి. ఆ అమ్మాయి తుర్రున తూనీగలాగ యింట్లోకి పారిపోయి "నాయనమ్మా నాయనమ్మా! ఇవాళ కల్యాణి మేస్టారి పుట్టినరోజట!'' అని యాటంబాంబులా అరిచింది. "చెప్పేవు కాదేం అమ్మాయ్!" అంటూ ముసలావిడ సాగదీసి, సాయంత్రానికల్లా చీరా జాకెట్టూ కొడుకుచేత తెప్పించి కట్టుకోమని బలవంతం చేసింది.

సాయంత్రం ఆరుగంటలకి ఉన్న రెండు మూడు ప్రయివేట్లూ ముగించుకుని—కొత్త చీర కట్టుకుని—ఆ తరవాత ఏం చేద్దామా అనుకుంది కల్యాణి. వసుంధరను చూడాలనిపించింది. "ఇప్పుడు స్వతంత్రంగా ఆవిడింటికి వెళ్ళగలను. ఆవిడ పిన్నిగారి ముఖం ధైర్యంగా చూడగలను" అనుకుంది. వెంటనే యింటావిడ దగ్గరకు వెళ్ళి—"పిన్నిగారూ—నేను మా స్నేహితురాలు వసుంధర యింటికి వెళుతున్నాను. వచ్చేటప్పుడు మరీ చీకటయితే అక్కడే ఉండిపోతాను. ఏమీ అనుకోకండేం? మీరు పెర్మిషను యిస్తేనే వెళతాను సుమండీ!" అంది నవ్వుతూ. ముసలావిడ చంటి మనుమరాలి గౌనుకి లేసుకుడుతూ, "దానికేం అమ్మాయ్! వెళ్ళిరా! కష్టసమయంలో తల్లి తోడుగా నిన్ను కడుపులో పెటుకు కాపాడింది—అక్కడ రాత్రి ఉండిపోవడానికేం! నిరభ్యంతరంగా ఉండిపోవచ్చు. బాబయ్యగారితో నేను చెపుతాలే నువ్వు వెళ్లిరా. పొద్దున్నే వచ్చేయ్ సుమా!" అంది.

కల్యాణి యిప్పుడు రిక్షాలెక్కడం పూర్తిగా మానేసింది. వసుంధర యింటికి నడిచి బయలుదేరింది. సాయంత్రం ఆరున్నర దాటింది. షాపులలో అప్పుడే దీపాలు వెలుగుతున్నాయి. రిక్షాలకు దీపాలు వెలిగించమని పోలీసులు రిక్షావాళ్లను కసురుతున్నారు. మెయిన్ రోడ్డుదాటి టర్నర్ సత్రం దగ్గర మళ్ళి, రోడ్డువారగా తలవంచుకు నడుస్తున్న కల్యాణికి వెనకనుండి కారు హారన్ వినబడింది. పక్కకు తప్పుకొని మరింత వారగా వెళుతూంటే తన వెనకాలే హారన్ మోగుతూన్నట్లనిపించింది. ఇంకా ఎంత తప్పుకోవడం? వెనక్కి చూసే సరికి ఠక్కున కారు ఆగిపోయింది. ముందు సీట్లోంచి డాక్టరు చక్రవర్తి నవ్వుతూ దిగి, "ఏమండీ కల్యాణిగారూ! మరీ ఇంత చెవుడైతే ఎలాగండీ!" అన్నాడు.

పరాకుగా నడుస్తూందేమో—మొదట్లో ఉలిక్కిపడి తరవాత తేరుకుని, "మీరా! హడిలిపోయాను డాక్టరుగారూ!" అంది.

"చాలా కాలానికి కనబడ్డారు. ఇలా ఎక్కడికి వెళుతున్నారు? అడగొచ్చా?"

"అదేమిటి? అడక్కూడదని అన్నానా? వసుంధరగారి యింటికి వెళుతున్నాను. మీరు?"

"నేను మా యింటికి. వసుంధర యింటిదగ్గర డ్రాప్ చెయ్యమంటారా?"

"నో, థాంక్స్. నాదారిని నేను వెళతాలెండి."

"ఏం? అంత దుర్మార్గుణ్ణా నేను? నా కారులో కూర్చుంటేనే మీ మర్యాదకి భంగమా?"

ఆ ప్రశ్నకి ఆశ్చర్యపోయింది. "ఛా—అదేంమాట డాక్టరుగారూ! మీకు శ్రమదేనికనే ఉద్దేశంతో అన్నాను. మీకు యింకోలా అర్థమైతే క్షమించండి. పదండి వస్తాను" అంది, నొచ్చుకుంటూ. తనే వెళ్ళి ముందు సీటులో కూర్చుంది. కారు పదిగజాలు కదిలాక డాక్టరు, "మీ కొత్త జీవితం గురించి విన్నాను. మొన్ననే కృష్ణమూర్తి చెప్పాడు" అన్నాడు.

కల్యాణికి ఆ రోజు ఒక కొత్త ఆవేశం పట్టుకుంది. ఆ రోజు తన పుట్టినరోజు అనే వార్తను అందరితో చెప్పకుండా దాచుకోలేకపోయింది.

"అవునండీ! మంచికో చెడ్డకో ఒక నిశ్చయాని కొచ్చేశాను. ఏం జరిగినా యింక రథం వెనక్కి వెళ్ళదు. మీ రన్నట్టు సరికొత్త జీవితమే. ఇవాళ నా పుట్టిన రోజు కూడా" అంది.

అప్రయత్నంగా కారు బ్రేకు వేసి ఆపేశాడు డాక్టరు. "ఏమిటీ యివాళ మీ పుట్టినరోజా! చెప్పారు కాదేం ? అయితే యిలా ఊరుకో కూడదు" అని కారు రివర్స్‌చేసి వెనక్కి తిప్పి మెయిన్‌రోడ్డు పట్టించాడు.

కల్యాణి కొంచెం అనుమానంతో "ఎక్కడికి డాక్టరుగారూ! ఆపండి ఆపండి. నన్నెక్కడికీ తీసికెళ్ళొద్దు. వసుంధర యింటి దగ్గర దింపగల్గితే దింపండి; లేదా ఆపెయ్యండి యిక్కడే దిగిపోతాను" అంది కంగారుగా.

డాక్టరు నిబ్బరంగా కారు ముందుకే పోనిస్తూ "కంగారు పడకండి. మిమ్మల్ని భద్రంగా, మర్యాదగా వసుంధర యింట్లోనే దిగబెడతాను. ఎటొచ్చీ ఓపావుగంట లేటయితే వచ్చే ప్రమాదం ఏం లేదు" అన్నాడు.

"నాకు తెలుసు మీరు ఎక్కడికి తీసికెళుతున్నారో. పుట్టిన రోజుకి ప్రెజెంటు కొనిపెడతారు. మీకు డబ్బుంది గనక ఆ విధంగా నన్ను అవమానించగలరు. దయచేసి కారు వెనక్కి తిప్పండి."

"తిప్పమంటే తిప్పుతాను. కాని—వసుంధర యింట్లో వుండదు."

"ఏం?"

"ఆవిడా కృష్ణమూర్తీ కలిసి సినిమాకి వెళ్ళడానికి ప్రోగ్రాం వేసుకున్నారు."

"ఉత్తది! మీరు తమాషాకి అంటున్నారు."

"నిజంగానే చెపుతున్నాను. మధ్యాహ్నం కృష్ణమూర్తి చెప్పాడు, అంచేత వసుంధర యింట్లో ఉండదు. చెప్పండి నా కారులో కూర్చోవడమే మీకు కష్టంగా ఉంటే యిక్కడే దిగిపొండి."

"నేను అలాగనలేదు డాక్టరుగారూ! పుట్టినరోజని నేరకపోయి చెప్పాను. ఏమీ కొనిపెట్టడానికి వీల్లేదన్నాను. అంతే గాని—మీతో రావడానికి నాకేం అభ్యంతరం లేదు."

"నిజం? ఊరికే చెప్పకండి. మా యింటికి తీసికెళితే వస్తారా?"

"సంతోషంగా వస్తాను. అదేమిటండీ అలాగంటారూ?"

"చీకటి పడిందిగదా—అందుకనీ—మా యింట్లో ఆడవాళ్ళు లేరు. అలాంటి అభ్యంతరాలు మీ కెన్నో ఉండవచ్చు."

"బాగుందండీ! నేను మీ దృష్టికి అంత అసందర్భంగా కనబడుతున్నానా? నేను మీ యింటికి పేరంటానికి రావడం లేదే? మీకోసం వస్తున్నాను. పదండి, వొచ్చి మీ యిల్లు చూస్తాను."

"ఉండండి. దారిలో కొంచెం పనుంది. మీకేం కొనను లెండి. నేనే ఏవో కొనుక్కోవాలి" అని డాక్టరు చక్రవర్తి ఓ బట్టలషాపు దగ్గిర కారు ఆపాడు. కల్యాణిని కూడా లోపలికి రమ్మని బలవంతంచేసి, యాభై రూపాయలు పెట్టి క్రేప్ చీర ఒకటి కొన్నాడు. కల్యాణికి డాక్టరుమీద నిజంగానే కోపం వచ్చింది. అది చోటుకాదని ఊరుకుంది. తరవాత ఫాన్సీషాపుకి వెళ్ళి టాయిలెట్ కేస్ కొన్నాడు. తరవాత తిన్నగా కారు యింటి మొహం పట్టించాడు.

కారు ఆగడం చూసి నౌకరుకుర్రాడు హాలు తలుపు తీశాడు. హాలుకి ఎడంపక్కగా అతని క్లినిక్ ఉంది. అందులో దీపం వెలుగుతూంది. పంకా తిరుగుతూంది. "రండి!" అని హాల్లో కల్యాణిని కూర్చోబెట్టి సరాసరి క్లినిక్ లోకి వెళ్ళాడు. అక్కడ నర్సూ కంపౌండరూ కూర్చుని ఏవో డిటెక్టివ్ పుస్తకాలు చదువుకుంటున్నారు. వాళ్ళని మామూలు ప్రశ్నలేవో వేసి—ఆ రోజుకి యింటికి పొమ్మన్నాడు. తరవాత నౌకరు కుర్రాడు క్లినిక్ తలుపులు వేసేసి తాళాలు డాక్టరుచేతి కిచ్చేశాడు.

"సారీ కల్యాణిగారూ. ఇవాల్టికి క్లినిక్ మూసేశాను. ఇంకెవరూ యీ రాత్రికి పిలవకుండా ఉంటే అంతేచాలు" అని ఎదురుగుండా కుర్చీలో చతికిల పడ్డాడు.

నౌకరు కుర్రాడు నిశ్శబ్దంగా వచ్చి యిద్దరి కుర్చీలదగ్గిరా టీపాయ్‌లు అమర్చి కాఫీ, బిస్కట్లు పెట్టాడు. "థ్యాంక్స్ కల్యాణిగారూ! అనుకోకండా నా యింటికి వచ్చారు. అందులోనూ మీ పుట్టినరోజున వచ్చారు. నా ఆతిథ్యం స్వీకరించి కాస్త కాఫీ తీసుకోండి."

"మీ రిలా అంటూంటే నాకు చాలా బాధాకరంగా ఉంది. నా తాహతుకు మించిన గౌరవం యిస్తున్నారు మీరు. ఎలా ఉంటుంది చెప్పండి! నేనేదో ట్యూషన్లు చెప్పుకుని బతికే బీదపిల్లని. ఆ స్థాయిమీదనే నన్నుంచి మాటాడండి చాలు!" అంది కల్యాణి, కుషన్ కుర్చీలో బెరుకు బెరుకుగా కూర్చుంటూ.

"నిజమే. ఆ తాహతును మించి మిమ్మల్ని చూడడంలేదు. మా కన్నతండ్రి సాక్షాత్తూ బడిపంతులు. ట్యూషన్లు చెప్పడం అతనికి మీలాగే ఎంతో అవసరం. నేను బడిపంతులు కొడుకుని. అంచేత నా స్టేటస్ మీ స్టేటస్ కంటె చాలా పెద్దది మరి. ఒక స్నేహితుడి సహాయాన్ని కూడా వద్దనేసి చదువైనా మానుకున్నారు మీరు. ఒక వితంతువు ఆస్తి సహాయంతో చదువుకుని, ఆ ఒక్క చదువుకోసం ఎన్నెన్నో పౌరుషాలు తాకట్టు పెట్టేసుకుని కాలం గడిపాను నేను. నిజమే కల్యాణిగారూ! మన తాహతులు కొలవడానికి కొత్త మీటరు ఏదైనా కొనుక్కోవాల్సొస్తానుండండి" అన్నాడు డాక్టరు.

కాఫీ చప్పరిస్తూ అలా నిశ్శబ్దంగా కూర్చుండి పోయింది కల్యాణి. డాక్టరు గబగబా కాఫీ తాగేసి, చీరె పార్శెలూ, టాయిలెట్ సెట్టూ ఆవిడ పక్కగా పెట్టి, "నా మీద మీకేమైనా గౌరవం ఉంటే—రెండూ మీరు తీసుకుని తీరాలి" అన్నాడు.

కల్యాణి "అవి తీసుకుంటే గౌరవం ఉన్నట్లూ లేకుంటే లేనట్లూనా?" అంది.

"అంతే."

"అయితే—మనుషులకి విషమ పరీక్షలు పెట్టడం మీ కలవాటన్నమాట."

"అలాగే అనుకోండి పోనీ."

"వీల్లేదు డాక్టరుగారూ. మీ పట్ల నా గౌరవాన్ని రుజువు చెయ్యడానికి యింకేదైనా మార్గం చెప్పండి, అంతేగాని నన్ను యిలా యిబ్బంది పెట్టకండి."

డాక్టరుకి నిజంగా చిరాకేసింది. "మీ కింత మొండిపట్టుదల దేనికి?" అన్నాడు.

"వినండి డాక్టరుగారూ. నన్ను కూడా కొంచెం అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించండి. మీరూ, కృష్ణమూర్తిగారూ, వసుంధరా—నాకు చాలా ఉదారంగా సహాయం చేశారు. కృతజ్ఞత ఎప్పటికైనా ఆచరణలో చూపించుకుంటాను. మీరు నిజంగా అమృతహృదయులు. అది గ్రహించేపాటి సంస్కారం నాలో ఉంది. కాని—నన్ను ఒక మనిషిగా చెయ్యండి మీరంతా కలిసి. స్నేహం యివ్వండి; కాని జాలి పడకండి. ఈ జీవితంలో ఏదీ ఉచితంగా రాదు ఎవరికీ. అలా రావాలని కోరుకోవడం కూడా హీనం. అలా ఉచితంగా ఏదీ తీసుకోకూడదని నిశ్చయించాను. దయచేసి అర్థం చేసికోండి."

డాక్టరు రిస్టువాచీ చూసుకున్నాడు. దగ్గిరగా ఎనిమిదయింది. "మీరు యింకో గంట కూర్చోడానికి అభ్యంతరమా?" అన్నాడు.

"అవసరమా?"

"అవును, మీతో కొన్ని విషయాలు మాటాడాలి. అవకాశం దొరికింది గనుక అడుగుతున్నాను."

"అయితే తప్పకండా ఉంటాను. తరవాత నన్ను వసుంధర యింటి దగ్గరమాత్రం దిగబెట్టెయ్యాలి."

"విధిగా దిగబెడతాను."

"అయితే మాటాడండి. ఏం మాటాడినా వింటాను."

"ఉండండి, అలా కంగారు పెట్టేయకండి. నిదానంగా నత్తివాడి లాగ భావాల నత్తితో చెపుతాను."

వినడం తన డ్యూటీ అన్నట్టుగా మొహంపెట్టి కూర్చుంది కల్యాణి. డాక్టరు సిగరెట్టు కాల్చుకుంటూ ఎటో చూస్తూ ఆలోచిస్తున్నాడు. కొద్ది నిముషాలపాటు యిద్దరూ అలా మౌనంగా కూర్చున్నారు. దూరంగా రోడ్డుమీద రిక్షా మువ్వల చప్పుడూ, కారు హారన్‌లూ, గాలిలో తేలి విన వస్తున్నాయి. హాలులో గడియారం టిక్కుటిక్కుమని శబ్దం చేస్తోంది. ఆ శబ్దంవల్ల హాలులో నిశ్శబ్దం ద్విగుణీకృతం అయింది.

కల్యాణి డాక్టరు మొహంకేసి ఏకాగ్రతతో చూసింది. ఏమిటి చెప్ప బోతున్నాడు డాక్టరు?

డాక్టరు మొదలు పెట్టాడు. "వెనకటికి ఓ కవి పాడువడ్డ గోడల మీద పాతకథలు వికసిస్తాయి అన్నాడు— "

ఉలిక్కిపడి అతని వేపు విస్ఫారిత నేత్రాలతో చూసింది కల్యాణి.

17

అదే సాయంత్రం మునిమాపు చీకట్లు కమ్ముకుంటున్న వేళలో వసుంధర కృష్ణమూర్తితో కలిసి హెచ్. ఎం. ఎస్. బేకరీలో కూర్చుని టీ తాగుతున్నది. కనీసం తాగడానికి ప్రయత్నం చేస్తోంది. యంత్రవత్‌గా పెదవుల దగ్గిర కప్పు పెట్టుకొని చప్పరిస్తున్నదే గాని, ఆమె ఆలోచనలు ఎక్కడో ఉన్నాయి. తాగుతున్న టీ వలెనే ఆ గడియలో ఆమెకు సమస్తమూ అరుచిగా అనిపించింది. ఎందులోనూ సంతృప్తి లేదు. అకస్మాతుగా వసుంధరకు జీవితం వెగటుగా తోచింది. అంతవరకూ నిగూఢంగా,ఆమెకే తెలియకుండా వ్యక్తిత్వంలో అట్టడుగున నిద్రాణంగా ఉన్న ఒకానొక నైజగుణరేఖ ఏదో చైతన్యందాల్చి హృదయంలో విజృంభించి ప్రవర్తననే ఉద్వేగమయం చేసింది. తన రక్తంలో అటువంటి విద్యుదగ్నివంటిది ఏదో వుందని తనకే తెలియదు. పెద్దన్నయ్యా వచ్చి మొన్నమొన్ననే మీటనొక్కి వెలిగించి వెళ్ళాడు. పండుగవెళ్ళిన మర్నాడు చుక్క తెగిపడ్డట్లు ఊడిపడ్డాడు. అకస్మాత్తుగా ఆఫీసు పని ఏదో తగిలిందట. ఒచ్చినవాడు మధ్యాహ్నందాకా బాగానే ఉన్నాడు. అన్నయ్య రాకలోని సంతోషాన్ని అనుభవించింది తను. భోజనాలైనాక రెండు గంటలసేపు హాయిగా మత్తుగా నిద్రపోయింది. అప్పుడు పిన్నీ అన్నయ్యా ఏం మాటాడుకున్నారో ఏమో, కాఫీలయాక పడక గదిలో కూర్చోబెట్టి తనతో ప్రత్యేకం బాతాఖానీకి దిగాడు అన్నయ్య. శుద్ధ లోకాభిరామాయణం. కాని అందులో నాయిక తనే. విషయం ఫలానా అని తేల్చకుండా, అతి సున్నితంగా,– ఒక గౌరవ వంశానికి చెందిన విద్యావతి ఎలా నడుచుకోవాలో, తన తాహతుకి తగిన వరుడు ఎటువంటివాడై యుండాలో, ఉత్తరోత్రా అటువంటి హోదాలో జీవించవలసిన తను, ప్రస్తుతం అక్కరలేని, విలువలేని స్నేహాలను ఎలా దూరంగా ఉంచాలో, చాలా హుందాగా వివరించాడు. అదీ మందలిస్తూ కాదు, మార్దవంగా.

అన్నయ్య హృదయంలోని అభిప్రాయాలు అర్థమయ్యాయి తనకు. జీవితంలో మొట్టమొదటిసారిగా అన్నయ్య మాటలకు బాధపడింది తను. బహుశా తనవల్ల అన్నయ్య కూడా అలాగే బాధపడి ఉండవచ్చుననేది గ్రహించింది. తనకు ఊహ తెలిసిన నాటినుండీ అన్నయ్య తనను అతిముద్దుగా

చూశాడు. ఆడింది ఆటగా పాడింది పాటగా అన్నీ అమర్చాడు. అంతవరకూ తన కుటుంబంలో ఒకరికొకరు హితబోధలు చేసుకోవలసిన అవసరం రాలేదు. పెద్దలు చెయ్యలేదు. చెయ్యవలసిన అవసరం పిన్నలు కలిగించ లేదు. తన అన్నయ్యలు వట్టి స్వార్థపరులూ అల్పబుద్ధులా అంటే అదీకాదు. ఇంటాబయటా ఉదారంగానే బతుకుతారు. అందరివీ అనుకూలదాంపత్యాలు. వదినెలు కూడా అభిమానం, ఔదార్యం ఉన్నవాళ్ళే కాని చీలికలతో బాధ పడే రకంగాదు. నిజానికి తనకింతవరకూ జీవితంలో ఒకటే సమస్య: సమస్యలు లేకపోవడం. కొత్తగా యిప్పుడొక సమస్య అంకురిస్తున్నదా? ఐతే దాని స్వరూపం ఎటువంటిది? కారకురాలు తనేనా? తనెలాగయింది? అన్నయ్యకు యిష్టంలేని పని తనింతవరకూ ఏదీ చెయ్యలేదు, బహుశా ఒక్కసారి తప్ప. అదీ చాలా పళ్ళక్రితం. అప్పుడు తనకి పధ్నాలుగేళ్ళు. కుటుంబం అంతా కలిసి ఒకసారి సినిమాకు వెళ్ళారు. రష్ ఎక్కువగా ఉండడం మూలాన రిజర్వ్‌డ్ టిక్కెట్లు తప్ప తక్కినవన్నీ అయిపోయాయి. ఇంటికి పోదాం అన్నాడు పెద్దన్నయ్య. వీల్లేదంది తను. రిజర్వ్ టిక్కెట్లు కొనవలసిందేనని పట్టుపట్టింది. "మనందరికీ కలిపి యిరవై రూపాయిలవు తుంది తెలుసా?'' అన్నాడు అన్నయ్య. తను గభాలున అన్నయ్య జేబు లోంచి పర్సు లాక్కొని, పరుగెత్తి వెళ్ళి టిక్కెట్లు కొనుక్కొచ్చింది. అన్నయ్యకి కోపం వచ్చింది గాని పైకి ఏమీ అనలేదు. వదిన ఏమీ అననివ్వ లేదు. అంతా అయిపోయాక రాత్రి తనకే అన్నయ్యను చూస్తే బాధ కలిగింది. తిన్నగా వెళ్ళి మాటాడడానికి ధైర్యం లేక— "ఇంకెప్పుడూ చెయ్యను అన్నయ్యా—క్షమించవూ'' అని చిన్న కాగితం ముక్కమీద రాసి, అన్నయ్య చేతికిచ్చేసిపోయి గదిలో కూర్చుంది. వెంటనే అన్నయ్య తన గదిలోకివచ్చి, "పిచ్చిపిల్లా! నేనేమన్నాను నిన్నూ-?'' అని లాలనగా దగ్గరగా తీసుకునేసరికి తన కెందుకో ఏడుపొచ్చేసింది. అంతే. ఆ తరువాత అన్నయ్యకు యిష్టంలేని పని తను ఎన్నడూ చేయలేదు.

ఇప్పుడు మట్టుకు చేస్తోందా? కల్యాణికి సాయం చేయాలని తనకి ఎంత ఉన్నా, అన్నయ్య ఉత్తరం చూశాక ఆ ప్రయత్నమే విరమించు కుంది. అన్నయ్యను కాదని తనిప్పుడేం చేసినట్లు? కృష్ణమూర్తితో కలిసి తిరగడాన్ని మనస్సులో పెట్టుకుని అన్నయ్య మాటాడాడు. పిన్ని చెప్పిన దాన్ని బట్టి అలా మాటాడాడు. అప్పుడే, ఆ క్షణంలోనే, తన రక్తంలోని విద్యుదగ్ని ఏదో ఒక్కసారి చురుక్కుమని నవనాడుల్లోనూ ప్రసరించింది.

తనలోని స్త్రీత్వం మేలుకుంటున్నది! ఆడది గనక చూచాయగా పిన్ని కనిపెట్టి ఉండాలి. అదన్నమాట సంగతి! తనకు తెలియకుండానే తనలోని స్త్రీత్వం మేలుకుంటున్నది. లేకపోతే యింతమంది తన పోకడలను ప్రతిఘటించడం దేనికి? తన కుటుంబంలో జనానాపద్ధతి ఎన్నడూ ఎరగరే! తెలిసిన వాళ్ళందరితోనూ మొగా ఆడా విచక్షణ లేకుండా, అందరూ అరమరికలు లేకుండా వ్యవహరిస్తారు. ఇంతవరకూ తన విషయంలో కూడా అలాంటి ఆంక్షలు పెట్టలేదు. ఇప్పుడీ కొత్తపద్ధతికి అర్థం ఏమిటి? కృష్ణమూర్తిపట్ల తన ప్రవర్తనలో ఏదైనా ప్రత్యేకత ఉందా? ఒకవేళ మాటవరసకి ఉందని అనుకున్నా. వీళ్ళందరూ అంత విపరీతంగా చూసి, ఇంటిమీద నిప్పురవ్వపడితే వెంటనే ఆర్పవలసినట్లుగా అంత ప్రమాదకరమైనదా? తనలోని స్త్రీత్వం మేలుకుంటే, ఆ బాధ్యతలూ మంచి చెడ్డలూ తనవి కావా? అయితే తనకింక వ్యక్తిత్వమనేది ఎక్కడుంది? పిన్నికి కోపం వస్తున్నకొద్దీ, అన్నయ్య అంత మార్దవంగా మందలించిన కారణం చేతనే, కృష్ణమూర్తి తనకు చాలా ముఖ్యుడుగా కనిపిస్తున్నాడెందుచేత? అంతవరకూ కృష్ణమూర్తి తనకు ఒక అలవాటైన స్నేహితుడిగానే తోచాడుగాని, వీళ్ళందరూ వెనక్కి లాగుతూండేసరికి, ఇంకొంచెం ముందు కెళ్ళి అదేమిటో, అందరూ కూడదన్నంత అందులో ఏముందో చూడాలని పిస్తోంది తనకు. అది కేవలం చాపల్యమూ? పట్టుదలా? తనకే తెలియడం లేదు. ఒక్కటిమాత్రం నిజం: పిన్ని, అన్నయ్యా కలిసి తనను రెచ్చగొడు తున్నారు. స్త్రీత్వంలోని సాఫల్యం అంటే ఏమిటో ఎన్నడూ ఎరగని పిన్ని అనవసరంగా తనలోని స్త్రీత్వాన్ని గడియ గడియకూ అనుమానిస్తోంది. అలాంటి వైఖరి అంటేనే తనకి అసహ్యం. కృష్ణమూర్తి అంటే ఏమిటో తన యింట్లో వాళ్ళకి ఏం తెలుసు? అతను నిజంగా అమృతహృదయుడు. పిన్నికేం తెలుసు కృష్ణమూర్తి వ్యక్తిత్వం? పిల్లికి ప్రతి చిలకా కేవలం మాంసం ముద్దగానే కనిపిస్తుందంటారు. అంతే పిన్నిగూడా. లింగభేదం తప్ప తక్కిన విలువలు ఆమె లెక్కలోకిరావు. అకస్మాత్తుగా తనలో తనకే నవ్వొచ్చింది. "పిన్ని! నీ వయస్సులో లింగభేదం అనేది ఒక్క వ్యాకరణ సూత్రంగానే అర్థం చేసుకోవాలిగాని, తక్కిన గొడవలు నీ కెందుకమ్మా!" అనుకుంది.

అలా ధ్యానముద్రలో పడిపోయి టీ చప్పరిస్తూన్న వసుంధరను కృష్ణమూర్తి నిశ్శబ్దంగా పరికిస్తూ కూర్చున్నాడుగాని, మాటాడడానికి

ప్రయత్నించలేదు. ఆమె హృదయంలోని సంక్షోభం అతనికసలే తెలియదు. ఇటీవల వసుంధర ప్రయత్నపూర్వకంగా తనకు సన్నిహితంగా వస్తున్నట్లు కూడా అతనికి తెలియదు. రోజులమీద నడిచిపోతున్న యీ పరిణామం పోల్చుకుందికి అతనికి వ్యవధిలేదు. వసుంధర అంటే అతనికి అమితమైన గౌరవం. వసుంధర గొప్పింటి అమ్మాయి. సినిమాకథల్లో రాజకుమార్తె లాంటిది. ఆమె సమక్షంలో పదిక్షణాలు గడప గల్గడమే మహాభాగ్యం. పిన్నికి కోపం వస్తున్నకొద్దీ వసుంధర ఒక విధమైన పట్టుదలతో, తన వ్యక్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకోవాలనే అంతర్లీన వాంఛతో, వీలయినంత కాలం తనతో గడపాలనే ప్రయత్నం చేస్తున్నదని కూడా కృష్ణమూర్తి గమనించ లేదు. అన్నింటినీ మరపింపచేసే ఆనందం, హాయి, ఏదో ఆమె సమక్షంలో అనుభవిస్తున్నానని మాత్రం అతను పోల్చుకో గలిగాడు.

వసుంధర పెదవులమీద నవ్వుచూసి, "ఏమిటాలోచిస్తున్నారు?" అన్నాడు.

ధ్యానముద్రలోంచి తేరుకున్న వసుంధర "అబ్బే! ఏంలేదు. టైమెంత అయింది.?" అని చేతివాచీ చూసుకుని, "అబ్బో! ఆరున్నరయిందే! సినిమాకి టైముందా?" అంది.

"త్వరగా వెళితే అందుకుంటాం. అంతగా అయితే న్యూస్‌రీళ్ళు మిస్సవుతాం, లెండి పోదాం. ఇంతకూ ఏ సినిమాకి? ఆ సంగతి చెప్పండి!"

"సినిమావద్దూ, పాడూవద్దూ, పదండి బీచికి పోదాం. హాయిగా కాస్సేపు కబుర్లు చెప్పుకుందాం. ఎనిమిదింటిదాకా కూర్చుని తరువాత ఆలోచిద్దాం. అంతగా అయితే సెకెండ్‌షోకి వెళదాం లెండి" అంది వసుంధర.

"ఈ చలిలో చీకట్లో బీచిలో కూర్చుంచామా?"

"ఏం? మీకు బాధగా ఉంటుందా? ఇష్టం లేదా? భయమా? ఏమిటో చెప్పండి."

"అదేమిటండీ అలాగంటారు? అదేదీ కాదు. మీకు యిబ్బందిగా ఉంటుందేమోనని, అంతే. మీరే ప్రొపోజ్ చేస్తున్నారు గనక పదండి, మీతో నరకానికి రమ్మన్నా ఖుషీగా వస్తాను" అంటూ లేచాడు కృష్ణమూర్తి.

ఇద్దరూ రెండు రిక్షాలెక్కి బీచికి దారి తీశారు. దూరంగా యిస కలో వెళ్లి కూర్చున్నారు.

సినిమా వద్దనేసి బీచికి ఎందుకు లాక్కెళ్లిందో కృష్ణమూర్తికి తెలీదు గాని, వసుంధర ఆ క్షణంలో కోరింది ఏకాంతం. మనుషులకి దూరంగా వెళ్లి అక్కడ కృష్ణమూర్తితో కొంచెంసేపు గడపాలి; అదీ ఆమె అభిలాష. సాహస కృత్యాలవైపు ఆమె హృదయం ఉరకలెత్తుతోంది. ఎందుకో ఆమెకే తెలియడంలేదు. ఆమె నవనాడుల్లోనూ ఏదో విద్యుదగ్ని ప్రసరిస్తోంది. కులీనవంశంలోని యువతి, జీవితపు తుఫానులేవీ వినబడకుండా సురక్షితంగా యింతవరకూ కోటలో పెరిగిన రాజకుమార్తె, ప్రశాంతంగా యూనివర్శిటీలో చదువుకుంటూ నియమ జీవితంలోని సుఖాన్ని భద్రతనూ సంతోషంగా స్వీకరించి స్వాస్థ్య చిత్తంతో సంతృప్తిగా జీవిస్తూన్న అమ్మాయి - ఆమెనుండి ఆత్మీయులు అంతకన్న ఎక్కువ కోరారు. నిరాక్షేపణీయంగా నెట్టుకుంటూ వస్తున్న ఆమెకు ఆక్షేపణీయాలేమిటో ఉత్తపుణ్యాన జ్ఞాపకం చేశారు. అంతవరకు ఆమెమీద ఆమెకే అపారమైన విశ్వాస మున్నది. దానిని కూడా వాళ్ళు గ్రహించక, ఆమె గౌరవిస్తున్న ఒకానొక అనుభూతిని అంత గౌరవంతోనూ చూడలేక పోయారు. కృష్ణమూర్తి కాదు అక్కడ ముఖ్యం, ఆ స్థానంలో యింకో విష్ణుమూర్తి ఎవరున్నా ఆమె అలాగే ప్రవర్తించి ఉండును. తరుణ హృదయం తనను తానే ఎంత ప్రేమించుకుంటుందో అర్థం చేసుకోలేక పోయారు. ఆ హృదయాన్ని నమ్మిననాడు నీకు కావలసినట్లు అది నడుచుకుంటుంది; నీకంటే, జాగ్రత్తగా మసులుకుంటూ భద్రంగా అడుగులు వేస్తుంది. పదునైన ఆ ఘడియల్లో నువ్వు అపనమ్మకాన్ని సూచించావా, స్వాభిమానం దెబ్బతిని చేతకానిదైతే ఏడుస్తుంది, వ్యక్తిత్వమున్నదైతే నీ కెదురు తిరిగి, సరిగా నువ్వు భయపడిన అడుగే వేస్తుంది. ఆనాటి సాయంకాలం వసుంధర సరిగ్గా అలాంటి మానసిక స్థితిలోనే ఉంది. కృష్ణమూర్తికి ఎవరో- ఎవరో ఏమిటి తనవాళ్ళే- అన్యాయం చేస్తున్నారు. తను కాపాడాలని అనుకుంది. తనను కూడా కాపాడుకోవాలి; తన జీవితాన్ని తనే వికసింప చేసుకుని దాని అర్థం ఏమిటో తనే వెతుక్కోవాలిగాని—యితరులు—ఎంత ఆత్మీయులైతేనేం గాక—తాము బాగుందనుకున్న వరవడిలోకి ఎందుకు లాక్కుపోవాలి? కల్యాణి పాటి స్వాతంత్ర్యం లేదా తనకు? కల్యాణికి జీవితంలో

భద్రత ఏమీలేదు! తనకు కావలసినంత ఉంది. ఐతే ఆ భద్రతే పెద్ద శిక్షగా పరిణమించాలా?

అవీ ఆమె ఆలోచనలు. ఇసకలో ఓరగా పడుకుని వేళ్ళతో యిసకలో బొమ్మలు వేస్తూంది. రెండు సిగరెట్లు కాల్చేసిన తరవాత కృష్ణమూర్తి-"సరే, అనుకున్నట్లు బీచికి వచ్చాం. ఇప్పుడేంచేద్దాం? హాయిగా మాటాడుకుందాం అన్నారూ? మొదలెట్టండి ఏదైనా" అన్నాడు.

"నాకేం తోచడం లేదు. మీరే ఏదైనా చెప్పండీ వింటాను."

"ఇవాళ మీ ధోరణంతా ఏదో వింతగా ఉంది. ఇవాళ సినిమా కెళదామని నిన్న సాయంత్రమే అన్నారు. అప్పుడే ఆశ్చర్యం వేసింది, ఎన్నడూ లేనిది వసుంధరగారికి యింత అనుగ్రహం కలిగిందేమిటా అని. తీరా సినిమాకు సిద్ధమైతే ముందు కాఫీ తాగుదాం అన్నారు. అక్కడ మళ్లీ మనస్సు మార్చేసుకుని బీచికన్నారు. ఇవాళ మీరు సరిగా లేరు. ఇదివరకెప్పుడూ, యిలా చూడలేదు మిమ్మల్ని. మీతో పరిచయం చాల తక్కువే అనుకోండి-ఐనా ఏమిటో కొద్దిరోజుల్లోనే చాలా దగ్గిరవాళ్ళం అయిపోయాం అనిపిస్తుంది.-కాని"

"కాని-? ఆగిపోయారేం చెప్పండి!" అంది వసుంధర ఆసక్తిగా.

"ఏం లేదు. ఎందుకో భయం వేస్తోంది. అంతే" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"భయమా? భయం దేనికి?"

"ఏమిటో వసుంధరగారూ! మీ లాంటి వాళ్ళతో వ్యవహారించడ మెలాగో నాకు నిజంగా తెలీదు. మీరూ కల్యాణిగారూ-ఇద్దరికిద్దరే. చనువుగానే ఉంటారుగాని మళ్లీ చచ్చేటంత భయం. అంతే గౌరవం కాబట్టి భయం. మీ ముందు కూర్చునేసరికి చాలా అల్పుడిగా ఫీలవుతాను ఎందుకో. ఇందిరలాంటివాళ్ళయితే ఆ భయం లేదు. ఇందిరను చూసి నేను భయపడవలసింది ఏమీ లేదు."

ఆ మాట విని కిలకిలా నవ్వింది వసుంధర. "ఏం ఎందుకు భయపడరూ? అంత స్నేహమా మీకు ఇందిరతో?" అంది.

"ఆ స్నేహాలకేంలెండి ఒకప్పుడు అధంతా. ఇప్పుడు అంతా మారి పోయింది."

''బాధ పడుతున్నారా? బాధపడేంత స్నేహముండేదా ఇందిరతో?''

"బాధపడే స్నేహాలుకావులెండి అవి. నడిచినన్నాళ్ళు హాయిగా నడుస్తుంది. ఆ తరువాత ఎవరితోవ వాళ్ళది."

''కృష్ణమూర్తిగారూ! నే నొకటడుగుతాను దాచుకోకుండా చెప్తారా?''

''అడగండి. మీ దగ్గర నాకేం దాపరికం లేదు. అంత దాచుకోవలసినవీ నాకు ఏం లేవు కూడా. కాని, మీ మీద గౌరవంకొద్దీ కొన్ని విషయాలు మీకు చెప్పలేకపోవచ్చు. అంతే. నా గురించి మీకు లేనిపోని అభిప్రాయాలేవో కలిగి, అందు మూలాన మీ స్నేహం పోగొట్టుకోవడం నాకిష్టంలేదు—''

అతని మాటలకు వసుంధర అడ్డొచ్చి "ఆ భయం మీకు ఎప్పుడూ వద్దు కృష్ణమూర్తిగారూ! మీరు ఏం చేసినా, మిమ్మల్ని గురించి ఎవరెన్ని చెప్పినా, నేను మారిపోయి మిమ్మల్ని దూరం చేసుకోను. నమ్మండి నా మాట. సరేనా?''

''థాంక్స్ వసుంధరగారూ! చాలా కృతజ్ఞుడిని.''

''ఇప్పుడు చెప్తారా? అడగనా?''

''అడగండి.''

''సరే అయితే. అడిగేస్తాను. ఒకప్పుడు మీకు ఇందిర దగ్గిర స్నేహితురాలా?''

కృష్ణమూర్తి జవాబు చెప్పలేదు, ''చూశారా? తీరా అడిగితే చెప్పరుగదా? పోనీ లెండి. అలాంటి విషయాలు అడక్కూడదన్నమాట'' అంది వసుంధర.

కృష్ణమూర్తి కొంచెం బాధగా, ''దయచేసి మీరలా అనుకోవద్దు. మీ దగ్గర నాకేం దాపరికం లేదు. ఇందిర గురించి నన్నేమీ ఎక్కువ అడక్కండి. అంతే. ఇక ముందు మీ గౌరవాన్ని నిలబెట్టే పద్ధతిలో ప్రవర్తిస్తాను'' అన్నాడు.

వసుంధర కొంచెం సేపు మౌనంగా ఊరుకుంది. తరువాత నెమ్మదిగా, జీరవోయిన కంఠంతో, "అర్థమైంది కృష్ణమూర్తిగారూ! ఇంకెప్పుడూ

అడగను లెండి. అలాగే మీరు కూడా యింకెప్పుడూ ఇందిర గురించి ఆలోచించకండి" అంది.

"జన్మలో ఆలోచించను. ఆ మాటకొస్తే యిదివరకుకూడా ఆవిడ గురించి సీరియస్‌గా ఆలోచించలేదు."

దూరాన గట్టుమీద దీపాలు వెలుగుతున్నాయి కాని, వాళ్లిద్దరూ కూర్చున్న చోట చీకటి వలయం ఆక్రమించి ఉంది. పొదలు దేరిన ఆ చీకటి పాయలలో ఒకరి కొకరు సరిగా కనబడడంలేదు. ఐనా కృష్ణమూర్తి వేపే చూస్తూ, "ఇతనెంత మంచివాడు. వెతికినా ఎక్కడా కల్మషంలేదు. హంస లాంటివాడు. బురదను కెలికే అలవాటు లేకపోలేదుగాని అది యితన్నేమీ అంటుకోలేదు. ఆ సంగతి దాచుకోవాలనే తత్వంకూడా లేదు. ఇలాంటి మనిషికి దూరంగా ఉండాలని పిన్ని సలహా!" అనుకుంది. అప్రయత్నంగా అతని చెయ్యి తన చేతుల్లోకి తీసుకుని "కృష్ణమూర్తిగారూ!" అంది.

కృష్ణమూర్తి ఉలిక్కిపడ్డాడు. లిప్తపాటు భయంతో అతని శరీరం కంపించింది. ఎర్రగా కాల్చిన యినపకణికలు తన చేతిని నొక్కేస్తున్నట్లనిపించింది. మరుక్షణంలో ఆ యినుప కణికలే మందార పుష్పదళాలవలె మృదువుగా, కోమలంగా స్పృశించి మధురానుభూతినిచ్చాయి. ఇంతలోనే గుండెల్లో మెరుపు మెరిసింది. ఈ అమ్మాయి తనను పరీక్షిస్తోంది! పరీక్షలో తను నెగ్గాలి. తప్పదు. ఓడిపోతే తనమీద తనకే అసహ్యం వేస్తుంది.

నెమ్మదిగా చెయ్యి వెనక్కి తీసుకుని, "ఏం వసుంధరగారూ!" అన్నాడు.

"ఏం లేదు. మీకు చలి వెయ్యడంలేదూ?"

"వేస్తోంది."

"నాకు వెయ్యడంలేదు సుమండీ — చాలా బాగుందిక్కడ. రాత్రంతా యిక్కడే ఉండిపోతే బాగుండుననిపిస్తుంది. కాని, అలా కుదరదు కాబట్టి పోదాం పదండి."

"లెండి. మరీ చీకటయిపోయింది. ఇంకా లేటయితే మీ పిన్నిగారికి కోపం వస్తుంది."

"ఇప్పటికే వచ్చుంటుంది. రానివ్వండి ఏంచేస్తాం? ఈ మధ్య మరీ అధ్వాన్నంగా, తయారైంది పిన్ని. ఇదివరకిలా లేదు సుమండీ! పోనీ లెండిగాని—ఉత్తరోత్రా నాకేదైనా ఆపదొస్తే మీరు కాపాడతారా?" అంది చిలిపిగా వసుంధర.

"అలాంటి దురదృష్టం మీకు రాదులెండి."

"ఒకవేళ వస్తే?"

"నేను మనిషిని వసుంధరగారూ! మేకనుకాను. అది జ్ఞాపకం పెట్టుకోండి. వెధవ యూనివర్శిటీ పరీక్షలు తప్ప ఇంకే పరీక్షలైనా నాకు భయం లేదు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"థాంక్స్. బతికినన్నాళ్లు మనిషిగానే బతకండి."

ఇద్దరూ గట్టుచేరారు. "రెండు రిక్షాలు మాటాడుతానుండండి. మిమ్మల్ని యింటిదాకా దిగబెట్టి ఆ రిక్షాలోనే వెనక్కిపోతాను" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"అలాగే చేద్దాం. అలా మీ డాక్టరుగారి యింటిమీదుగా వెళ్ళి ఆయనొక్కసారి పలకరించి వెళదాం."

"ఎందుకు లెద్దురూ! అప్పుడే తొమ్మిదిన్నర దాటింది. మీరు తిన్నగా యింటికి వెళ్ళండి."

వసుంధరకి చిరాకేసింది. "నాకు లేని కంగారు మీకు దేనికండీ? ఇద్దరం కలిసి వెళితే మీ డాక్టరుగారేమైనా అనుకుంటారా? అలాగైతే చెప్పండి పోతాను" అంది.

"ఛాఛా! అలాంటి ఆలోచనలు పెద్దమనుషులకి వస్తాయిగాని, మా డాక్టరు కేమండీ! అతనికి అలాంటి ఆలోచనలు రావే? పెద్దమనిషి కాదుగా?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"అయితే పదండి. ఓసారి పలకరించి వెళదాం."

కృష్ణమూర్తి మరి మాటాడలేదు. ఇద్దరూ రిక్షాలెక్కి ఒకరి వెనుక ఒకరు సాగిపోయారు.

చక్రవర్తి యింటిదగ్గర రిక్షాలు ఆగేటప్పటికి వీధి తలుపువేసి ఉంది. కృష్ణమూర్తి తలుపుకొట్టిన కాస్సేపటికి డాక్టరు తలుపుతీసి, కృష్ణమూర్తి

వెనకాలే ఉన్న వసుంధరను చూసి, "ఓ ఇద్దరూవచ్చారే! చాలా సంతోషం. రండి వసుంధరగారూ ! లోపలికి రండి ఫరవాలేదు" అన్నాడు.

వసుంధర నవ్వుతూ, "నాకా హోమీలేమీ అక్కర్లేదండీ! ఫరవాలేదు గనకనే వచ్చాను" అంటూ లోపలికి ప్రవేశించింది. అక్కడ సోఫాలో కూర్చున్న కల్యాణినిచూసి తన కళ్లను తనే నమ్మలేనంత ఆశ్చర్యపడి, "అన్యాయం అన్యాయం!" అని గట్టిగా అరిచింది.

డాక్టరు చిరునవ్వునవ్వుతూ— "ఏమిటండీ అన్యాయం?" అన్నాడు.

"మా కల్యాణిని యిక్కడ దాచేసిన సంగతి చెప్పనైనా లేదు మీరు!" అంది.

కల్యాణి కొంచెం జంకుతోకూడిన ధైర్యంతో, "ఆయనేం దాచెయ్య లేదు. నేనే వచ్చి దాక్కున్నాను" అంది.

డాక్టరు హడావిడిగా లోపలికెళ్ళి రెండు ప్లేట్లలో అరటిపండ్లు బిస్కట్లు తీసికొచ్చి వసుంధరకూ కృష్ణమూర్తికీ యిచ్చి "తీసికోండి" అని, వసుంధరవేపు తిరిగి "మీరు కృష్ణమూర్తిని చెడగొట్టేస్తున్నారు వసుంధర గారూ! వాడసలే చదువులో మొద్దావతారం. ఇంక జన్మలో వాడు బియ్యే పాసవకండా చేస్తున్నారు మీరు. మీకేం, మీ మట్టుకు మీరు హాయిగా అన్ని పరీక్షలూ ప్యాసై" — అంటూండగానే వసుంధర అడ్డొచ్చి "చెడగొడితే చెడగొట్టానులెండి, వెధవ బియ్యే. అంతకన్న ముఖ్యమైన పరీక్షల్లో ఫస్టు మార్కులు తెచ్చుకున్నాడు. అతని సంగతికేంగాని, మీరు మా కల్యాణిని చెడగొట్ట లేదూ?" అంది.

"డాక్టరుగారిని ఏం అనొద్దన్నానా!" అంది కల్యాణి.

"అనునులేగాని, నువ్విక్కడ ఎలా తేలావో అది చెప్పు ముందర. రాత్రి పది గంటలకు యిక్కడేం చేస్తున్నావు?" అంటూ వసుంధర కల్యాణి పక్కగా సోఫాలో కూర్చుని ఆమె రెండు చేతులూ తన ఒళ్లోకి తీసుకుంది.

డాక్టరు అడ్డొచ్చి, "నే చెపుతా వినండి! సాయంత్రం కల్యాణి మీ యింటికనే బయలు దేరితే నేనే అడ్డుపడి యిక్కడికి తీసుకొచ్చాను. మీ రెలాగూ ఇంట్లో ఉండరు. ఇద్దరూ కలిసి సినిమాకు చెక్కేశారుగా! ఇంతకూ ఎలాగుంది సినిమా? ఏ పిక్చర్ కి వెళ్ళారు?" అన్నాడు.

వసుంధరా కృష్ణమూర్తీ ఒకరి మొహంలోకి ఒకరు చూసుకుని నవ్వుకున్నారు.

"ఇంగ్లీషు పిక్చరోయ్! చాలా బాగుంటిలే!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

వసుంధర పకపక నవ్వేసి, "పిక్చరూ లేదు నా తలకాయా లేదండీ! ఆ ప్రోగ్రాం కాన్సెల్డ్. ఇద్దరం కలసి బేకరీలో టీ తాగి అలా బీచిలో కూర్చుని కాస్సేపు కబుర్లు చెప్పుకొని వచ్చాం" అంది.

"ఆ సంగతి తెలిస్తే మేమూ అక్కడికే వద్దుమే! ఇవాళ కల్యాణి పుట్టినరోజు తెలుసా?" అన్నాడు.

ఆ మాట విని చివాలున లేచి నుంచున్నాడు కృష్ణమూర్తి. "నిజమే?" అన్నాడు.

"చెప్పావు కావేం కల్యాణీ? నాకూ కూడా చెప్పకండా డాక్టరుగారికి చెప్పావా? పోనీలే!" అంది వసుంధర.

కల్యాణి నవ్వుతూ, "సాంతం వినకండా అలా అభాండాలు వేస్తే ఎలాగ్గ వసుంధరా? మీ యింటికనే బయల్దేరాను. మధ్యలో డాక్టరుగారు తారసిల్లి నువ్వు ఉండవని చెప్పి యిక్కడికి లాక్కొచ్చారు. సినిమా లైమయాక మీ యింటికి వద్దామనే కూర్చున్నాను. పోదాం పద" అని డాక్టరు వేపు తిరిగి, "ఒగబెడతానన్నారు డాక్టరుగారూ! మాట నిలబెట్టుకుంటారా?" అంది.

డాక్టరు లేచి, బల్లమీద కారు తాళాలు తీసుకుంటూ, "పదండి. ఇప్పటికే చాలా రాత్రయింది. నువ్వు కూర్చో కృష్ణమూర్తీ. వీళ్ళిద్దర్నీ డ్రాప్ చేసి యిప్పుడే వచ్చేస్తానూ!" అన్నాడు.

"నేనూ పోతానోయ్, రూమ్‌కి పోతాను. రేపు కలుసుకుందాంలే" అని కృష్ణమూర్తి కూడా వెళ్ళడానికి సిద్ధపడ్డాడు.

చీరా, టాయ్‌లెట్ కేసు పొట్లాలు తీసి చేత్తో పట్టుకున్నాడు డాక్టరు. కల్యాణి ఆఖరిసారిగా అన్నట్లు, "సారీ డాక్టరుగారూ! అవి యిక్కడ ఉంచెయ్యాలి. నన్ను క్షమించండి" అంది.

"ఏమిటవి కల్యాణీ?" అంది వసుంధర.

కల్యాణి, "మరేమున్నాయి. నా పుట్టినరోజుకి డాక్టరుగారిచ్చిన తృణమో పణమో కానుకలు. ఓ డైబ్భైరూపాయలు ఖరీదు చేసేవి. అంతే."

డాక్టరు ఏమనుకున్నాడో ఏమో రెండూ తీసికెళ్ళి అలైమ్రాలో దాచేసి, "వద్దు లెండి. మీరవి పట్టుకెళ్ళవద్దు పదండి" అన్నాడు.

అదంతా గమనిస్తున్న కృష్ణమూర్తి కిమ్మనలేదు.

కల్యాణీ వసుంధరా ఇంటికి చేరుకునేసరికి పదిన్నరయింది. పిన్ని విసుక్కుంటూ తలుపు తీసి కల్యాణిని చూసి, "మీరిద్దరూ ఎక్కడ కలిశారూ ?" అంది.

"ముందు లోపలికి రానివ్వు చెపుతాం" అంది వసుంధర, విసుగ్గా.

ఇద్దరినీ లోపలికి రానిచ్చి తలుపు గడియపెట్టేసింది పిన్ని. "భోంచేశారా ?" అంది.

"లేదు. ఎక్కడ చేస్తాం ? ఇవాళ కల్యాణి పుట్టినరోజు. ఇక్కడే భోంచేస్తుంది" అంది వసుంధర.

ఆ మాట వినిపించుకోకుండా పిన్ని, "అదేమో—అవన్నీ నాకేం తెలుసు ? మొగరాయుళ్ళలా అర్థరాత్రిదాకా ఊళ్ళో షికార్లు తిరుగుతూంటే, ఏ హోటల్‌లోనైనా తినేసి వచ్చారనుకున్నాను. ఆ అమ్మాయిని పిలుస్తానని చెప్పనయినా లేదు నువ్వు. మళ్ళీ కుంపటి వెలిగించమంటావా ?" అంది పిన్నిగారు సాగదీస్తూ.

వసుంధరకి ఎంతైనా కోపం వచ్చింది కాని—అంతా మింగేసి, "అదేమిటి పిన్నీ ! అలాగంటావ్ ! త్వరగా వెలిగించుమరి ! ఎంతసేపు—అరగంటలో ఐపోతుంది. ఈ లోపుగా మేం అరుగుమీద కూర్చుని కబుర్లు చెప్పకుంటాం" అంది వసుంధర. పిన్ని మారుమాటాడకుండా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. వసుంధర వీధితలుపు తీసేసి, లైటు స్విచ్చివేసి, "కాస్సేపు హాయిగా కుర్చీలో కూర్చొని పేపరు చూస్తూండు కల్యాణీ ! అయిదు నిముషాల్లో వస్తాను—కాస్త మొహం కడుక్కుని బట్టలు మార్చుకుంటాను" అంది. "వెళ్ళిరా" అంది కల్యాణి.

అరుగుమీద కుర్చీలో కూర్చుంది కల్యాణి. సాయంకాలపు రాత్రేమో, అర్థరాత్రి దాటినట్లుగా ఉంది. డాక్టరుతో సంభాషణ ఆమె

చెవుల్లో యింకా రింగుమంటోంది. విచిత్రమైన మనిషి డాక్టరు. ఆ మనిషి బతుకులో అంత వెలితి ఉందని తన కిదివరకు తెలీదు. అంత ఎక్స్‌రేకళ్లతో తనను పరిశీలిస్తున్నాడనీ తనకు తెలీదు. మళ్ళీ తను ఇంకో వ్యామోహంలో పడుతున్నదా? తిరిగి జీవితంలో యింకో అనుబంధం. ఇదికూడా గాయపరచదుగదా? తన కెందుకో అలా అనిపించడం లేదు. ఏమో—జీవితంలో దేన్ని నమ్ముకుని లాభంలేదు. ఈ జీవితానికి చరమోత్కర్ష ఒక్కటే—డబ్బు. దాన్ని సంపాదించాలి ముందు. ఎక్కడైనా ఉద్యోగం దొరికితే బాగుండును. టెలిఫోన్ ఆపరేటర్ ఉద్యోగానికి అభ్యంతరం లేకపోతే ప్రయత్నిస్తానన్నాడు ఇల్లుగలాయన. అభ్యంతరం అంటే తనకి నవ్వొచ్చింది. దొరకాలేగాని తనకేం అభ్యంతరం లేదు. ముమ్మందు తనకి కావలసింది ఓ వ్యక్తిత్వం—ఓ గూడు. అప్పుడు తరవాత విషయాలాలోచించుకోవచ్చు. ఏనాడో విరిగిపోయిన తన స్వప్నాలను మళ్ళీ జ్ఞాపకం చేశాడు డాక్టరు. ఛా—జీవితంలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడం ఎంత కష్టం! హఠాత్తుగా ప్రకాశం జ్ఞాపకం వచ్చాడు కల్యాణికి. ఇప్పుడెక్కడున్నాడో—అనుకుంది. అతన్ని తలచుకుంటే తనకిపుడు ఏ అనుభూతీ కలగడంలేదు. ఏ వ్యక్తికోసం ఒకప్పుడు భోరున ఏడ్చిందో ఆ వ్యక్తి తన కిపుడు ఏమీకాడు. ఆనాడు తన గాథను ప్రకాశంతో చెప్పుకుంది; ఈనాడు డాక్టరు-ఆయన గాథ తనతో చెప్పుకున్నాడు. తన సంగతే తనకు సరిగా తెలియడంలేదు.

"ఏం కల్యాణీ!"

ఉలిక్కిపడి వెనక్కి చూసింది. వసుంధరపిన్ని గుమ్మం దగ్గిరనుంచుంది.

"కులాసాగా ఉన్నావా అమ్మాయ్!"

"ఏదో నడిచిపోతోంది పిన్నిగారూ!"

"నడవకేం! నీలాంటి వాళ్లకి బాగానే నడుస్తుందిలే అమ్మా!"

దెప్పిపొడుపు! ఊరుకుంది తను.

"పోనీ తే—పండగనాడు బొట్టుపెట్టి పిలిచినా రానిదానివి యివాళ నిశిరాత్రి షికార్ల తరువాత ఊడిపడి వండించుకు మరీ తింటున్నావు—అదేంతకాదు!" అనేసి పిన్నిగారు విసురుగా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

కల్యాణికి కాళ్లకింద భూమి కదిలినట్లైంది. పిన్నిగారి ఒక్కొక్క మాటే విషంపూసిన బాణంవలె ఆమె గుండెల్లో గుచ్చుకుపోయింది.

పొద్దున్నుండి తను ప్రయత్నిస్తున్న దాని కంతటికీ యిదన్నమాట పర్యవసానం! ఇవాళ తన పుట్టిన రోజు. తనకి పునర్జన్మ వచ్చిన రోజనుకుంది. ఏ వాతావరణంనుండి తుదిసారిగా తప్పించుకోవాలనుకుందో, ఏ అభియోగాలను అబద్ధమని నిరూపించి బతకాలనుకుందో-అవే మళ్లీ పిన్నిగారి రూపంలో వికటాట్టహాసం చేస్తున్నాయి! గుండె ఇనప గుండులా బరువెక్కి పోయి నరనరాల్నీ గుంజేస్తూంది. ఇక్కడింకొక్క క్షణం ఉండకూడదు. పారిపోవాలి-దూరంగా, చాలా దూరంగా పారిపోవాలి.

''వసుంధరా!'' గట్టిగా అరిచింది.

''ఏం కల్యాణీ! వచ్చేస్తున్నా'' గదిలో బట్టలు మార్చుకుంటూన్న వసుంధర కేక వేసింది.

''నే వెళుతున్నా, మరచిపోయాను. అర్జంటు పనుంది. క్షమించు రేపు కలుసుకుందాంలే.''

''అదేమిటి కల్యాణీ! వస్తున్నా నుండు.''

''క్షమించు వసుంధరా! వెళ్ళిపోవాలి.'' గబగబా మెట్లుదిగి గేటు తలుపు తీసుకుని చీకటిలోకి వెళ్ళిపోయింది కల్యాణి.

వసుంధర కంగారుగా గది తలుపు తీసి, చీరకుచ్చెళ్లు సరిచేసుకుంటూ హాలులోంచి వీధి వరండాలోకి వచ్చేసరికీ కల్యాణి అక్కడ లేదు. హడలిపోయి వసుంధర గేటు తెరుచుకుని వీధిలో పడింది. కల్యాణి అప్పుడే చాలా దూరం నడిచింది. ''కల్యాణి'' అని ఒక్క పొలికేక పెట్టింది.

కల్యాణి వెనక్కి తిరగలేదు.

''వెనక్కిరా కల్యాణీ! ఒక్కమాట.''

''క్షమించు వసుంధరా! రేపు కలుసుకుందాం.'' దూరంనుండి అరిచింది కల్యాణి.

''కల్యాణీ!'' కంఠనరాలు తెగేటట్టు ఒక్కసారి అరిచి, నాలుగడుగులు ముందుకు వేసి ఆగిపోయింది వసుంధర. వీధి నిర్మానుష్యంగా ఉంది. అక్కడా, అక్కడా వీధి దీపాలు కాంతి వలయాలు వేసినా, మొత్తంమీద చీకటిగానే ఉంది. ముందుకు అడుగు వెయ్యడానికి భయం. ఈ అర్ధరాత్రి

ఎక్కడికి వెళుతుంది కల్యాణి? ఏం జరిగిందసలు? భగవాన్! ఏమిటీ పరిస్థితి? ఏం చెయ్యాలి తనిప్పుడు? వసుంధరకి భయం వేసింది? తనే పిలిచి యింటికి తీసుకువచ్చింది. అభిమానంతో తనింటికి వచ్చింది పిలిస్తే. తను బట్టలు మార్చుకునేలోపున ఏం జరిగింది?

లోపలికి వచ్చి అరుగుమీద కుర్చీలో కూలబడింది వసుంధర. రెండు చేతులతోనూ మొహం కప్పేసుకుంది.

''పిన్నీ!'' గట్టిగా మూలిగింది, బాధతో, దుఃఖంతో.

''ఏం అమ్మాయ్?'' అని బదులు పలికి గుమ్మందగ్గర కొచ్చింది పిన్ని.

''కల్యాణిని ఏం చేశావ్ పిన్నీ నువ్వూ?'' దీనంగా మొహం పైకెత్తి అడిగింది. బొంగురు పోయిన గొంతుక, కళ్లలో నీళ్ళు. ధన్ ధన్ మని కొట్టుకునే గుండె, చెవుల్లో స్పష్టంగా, రోకటి పోట్లువలె విని పిస్తూంది.

''బాగుంది వరస! నేనేం చేశాను?''

''ఏదో చేశావు పిన్నీ. నిజం చెప్పు. అందుకే కల్యాణి పారి పోయింది.

''ఏమిటి వసుంధరా నువ్వంటున్నదీ? ఎంత మారిపోయా వమ్మాయ్! చివరకి చిన్నా పెద్దా విచక్షణకూడా పోయిందా?''

లోపల పెల్లుబికిపోతున్న దుఃఖం కోపంగా మారిపోయింది. కుర్చీ లోంచి లేచి నిలబడింది వసుంధర.

''విచక్షణ లేకపోయింది నీకా నాకా పిన్నీ ? ఇంటికొచ్చిన స్నేహి తురాల్ని అర్థరాత్రి బైటికి గెంటావే—''

''నేనా గెంటాను ? గెంటానా నేను ? అమ్మయ్యో ?''

''నువ్వే నువ్వే నువ్వే ? ముమ్మాటికీ నువ్వే. ఏదో అనుంటావు, పొటుకుమాట. లేకపోతే కల్యాణి నించున్నపాటున ఎందుకు పారిపోతుంది? అభిమానంగా వచ్చిందే, నాకోసం వచ్చిందే, ఎందు కెళ్ళిపోయింది? మొహం కడుక్కుందామని అలా వెళ్ళొచ్చేలోపల యీ ఉపద్రవ మేమిటి ? ఏమం న్నావు కల్యాణిని ? ఛీ ! నీలో యింత కుళ్ళుందనుకోలేదు నేను—''

"—వసుంధరా!" పిన్నిగారు స్థాయి హెచ్చించింది. "ఎవరితో మాటాడుతున్నావో తెలుసా? అంత నెత్తికెక్కాయా కళ్ళు? ఈ యింట్లో యింకొక్కక్షణం ఉండను నేను. ఇప్పుడే మీ అన్నయ్యను టెలిగ్రామిచ్చి పిలిపించి నీ సంగతేమిటో తేలుస్తాను. నువ్వూ-నీ మొగాళ్ళతో షికార్లూ-"

"నో-ర్మూ-య్!" గుండెలు దద్దరిల్లేటట్లు ఆ పెనుకేకకు ఆ రాత్రి నిశ్శబ్దమే వణికిపోయింది. గది గోడలు గిరగిరా తిరిగిపోయాయ్. పిన్ని గారు హడలిపోయి నేలమీద కూర్చుండిపోయింది.

"మాటలు తిన్నగా రానీ పిన్నీ! నీ యిష్టం వచ్చినవాళ్ళకి టెలిగ్రామిచ్చి పిలిపించు. తక్షణమే మూటాముల్లే కట్టి నీ యిష్టమొచ్చిన చోటికి వెళ్లు. ఈ క్షణంనుండీ నీకూ నాకూ సంబంధం లేదు. నోరెత్తావా—జాగ్రత్త!" వివరంగా అనేసింది వసుంధర, ఉన్మాదినివలె. ఉద్వేగం అవధులు దాటింది. ఇల్లూ వాకిలీ గతం వర్తమానం అన్నయ్యలూ అధికారం-అన్నీ ఆమెలో ఆ క్షణంలో ప్రజ్వరిల్లిన క్రోధాగ్నిలో భస్మమై పోయాయి; పరాభవాగ్ని ఒక్కటే దేదీప్యమానంగా గుండెల్లో వెలిగిపోతున్నది. ఎక్కడికెళ్లింది కల్యాణి యీ అర్ధరాత్రి చీకటిలో? సరిగ్గా యిల్లు చేరుకుంటుందా? ఏ అఘాయి యిత్యానికైనా తలపడుతుందా?—ఛా ఛా! అలాంటి పని చేయదు. రేపు కలుసుకుందాం అందిగా! నీటిలో మునిగిపోతోంది వసుంధర. ఉట్టడుక్కి మునిగిపోతోంది. నీళ్లు తాగేసింది. "రేపు కలుసుకుందాం"—ఆ వాక్య మొక్కటే గడ్డిపోచ. దాన్నే హృదయంలో గట్టిగా అదిమి పట్టుకుంది వసుంధర. కుర్చీలో అలాగే కూర్చుండిపోయింది. నిద్ర కాదది. మెలుకువా కాదు. శస్త్రకారుని కత్తికింద రోగివలె చైతన్యరహితంగా, వేదనతో అలా కళ్ళు మూసుకు కుర్చీలో ఉండిపోయింది. తరవాత పిన్నిగారే లేచి—గేటు తలుపులు తాళం వేసి గడపదగ్గిర కొంగు వాల్చుకొని పడుకుంది.

విసురుగా నడుస్తూ సందు మలుపు తిరిగే సరికి కల్యాణికి రోడ్డుమీద మనుషుల అలికిడి కొంచెం ధైర్యం యిచ్చింది. భయంలేదు, లోకం యింకా మేలుకొనే ఉంది. ఈ రోజు చివరికిలా ముగిసిందేమిటి? తన పుట్టిన రోజు దినం; తను పునర్జన్మ పొందిన దినం! ఇలా పరాభవంతో ముగియ వలసిందేనా? వీల్లేదు. ఎక్కడుంది తనిప్పుడు? ఎక్కడికి పోవాలి! గదికి వెళ్ళాలా? ఆఁ. డాక్టరుగారి యిల్లు పక్కవీధిలోనే. మెరుపులా ఆమెకొక ఆలోచన తట్టింది.

గదిలో వెచ్చగా రగ్గు కప్పుకుని పడుకుని పుస్తకం చదువుకుంటున్న డాక్టరుకి తలుపు చప్పుడైనట్లుగా వినిపించి, "ఎవరూ?" అని పక్కనుంచి లేవకండానే అరిచాడు. అర్ధరాత్రి తలుపు కొట్టడాలు అతని కలవాటే. చెవిపోటు పెడుతోందని వచ్చే వాళ్ళనుండి, ప్రాణంమీదికి వచ్చినవాళ్ళ తాలూకు వాళ్లదాకా, రకరకాల పేషంట్లు అతన్ని రాత్రిళ్లు సరిగా నిద్ర పోనివ్వరు. మళ్లీ తలుపు చప్పుడు విని విసుక్కుంటూ వెళ్లి లైటు స్విచ్చి వేసి తలుపు తీశాడు.

తన కళ్ళను తనే నమ్మలేకపోయాడు. ఎదురుగా కల్యాణి!

"లోపలికి రావచ్చునా?" అంది భయపడుతూ ఆ అమ్మాయి. చెయ్యి పట్టుకు ఆమెనొక్క గుంజుగుంజి లోపలకి తీసికొచ్చి తలుపు వేసేశాడు డాక్టరు చక్రవర్తి.

కల్యాణి అలాగే కొయ్యలా నించుండి పోయింది.

"ఇదేమిటి కల్యాణిగారూ ? ఏం జరిగింది ?" అన్నాడు.

కల్యాణి గబగబా వెళ్లి సోఫాలో కూలబడింది.

ఆమె పక్కనే కూర్చుని "ఏమిటి జరిగింది కల్యాణిగారూ ?" అన్నాడు కంగారుగా.

కల్యాణికి ఒక్కపెట్టున దుఃఖం వచ్చేసింది. ఆమె బుజంమీద చెయ్యి వేసి "ఛా! అదేమిటి ? ఏం జరిగింది ? ఎవరేం చేశారు మిమ్మల్ని ? చెప్పండి, నే నున్నానుగా ? మీకేం భయంలేదు" అన్నాడు డాక్టరు.

కల్యాణి అతని ముఖంలోకి ఒక్కసారి చూసింది. అకస్మాత్తుగా రెండు చేతులూ అతని బుజాలమీద వేసి "డాక్టరుగారూ!" అని అతని వొళ్లో వాలిపోయింది. చక్రవర్తి ఆమెనింకా దగ్గరికి తీసికుంటూ, "మీకేం భయంలేదు. నేనున్నానుగా ! ఛా ! అలా కన్నీళ్లు పెట్టుకోకూడదు" అన్నాడు.

అతన్ని అలా పట్టుకుని, యింకా వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ "పెట్టుకోను డాక్టరుగారూ ! ఏడవను. ఏడవను డాక్టరుగారూ !" అని భోరున ఏడ్చేసింది.

డాక్టరు నెమ్మదిగా ఆమెను విడిపించుకొని, పక్కగా కూర్చుని, "కాస్సేపు అలా పడుకోండి తరవాత మాటాడుదురుగాని" అన్నాడు.

18

డ్రాక్టరు యిల్లు వదిలిపెట్టి చరచరా నడుచుకుంటూ మెయిన్‌రోడ్డుమీద్కి వచ్చిన తరువాత హఠాత్తుగా కృష్ణమూర్తికి ఒకటి జ్ఞాపకం వచ్చింది—తనకి ఆకలి వేస్తున్నది! విపరీతమైన ఆకలి. ఎంచేత చెప్మా అనుకున్నాడు. సాయంత్రము వసుంధరతో కలిసి బేకరీకి వెళ్లినప్పుడు అక్కడ కేకులూ అవీ తిన్నాడు; ఇప్పుడిప్పుడే డాక్టరింట్లో బిస్కట్లు తిన్నాడు. ఐనా రాక్షసి ఆకలి వేస్తోంది. కొంపతీసి యిదో జబ్బు కాదుకద? లేకపోతే ఎంత తిన్నా యింకా ఇదేమిటి? బుర్రలో ఏదో మెదిలి తనలో తనకే నవ్వొచ్చింది. కొన్ని కొన్ని సంతోష ఘడియల్లో ఆకలి వెయ్యదంటారు. మరి! తను అలాంటి వాడు కాదన్నమాట. అంత సున్నితత్వం తనలో లేదు. శుద్ధ మామూలు మనిషి. సాయంత్రంనుండీ జరిగిన అనుభవాలన్నీ ఒక్కసారి బుర్రలో మెదిలాయి. తలుచుకుంటే తనకే భయం వేస్తోంది. అవేవీ తన తత్వానికి సరిపడని సంగతులు. వసుంధర విచిత్రమైన మనిషి. తనలో లేనిపోని విలువలేవో ఉన్నాయనుకుంటోంది. అనుకొని గౌరవిస్తోంది. తనేం చేయాలిప్పుడు? ఇలాంటి గొడవల్లో పడితే ఎక్కడికి తేలతాడు తను? మళ్ళీ మూర్ఛ పరీక్షకు డబ్బు కట్టాడు. అప్పుడప్పుడు ఆ విషయము జ్ఞాపకం వచ్చి కొంచెం బాధగానే ఉంటుంది గాని ఏం చెయ్యడం?

ముందు కడుపులో యేదైనా పడాలి—అనుకుని,—ఏదైనా హోటల్ తెరచి ఉందేమో చూడటానికి అలా నడుచుకుంటూ పోయాడు. పదిన్నర అవడంతో కాస్త శుభ్రమైన హోటల్ దొరకదు. ఏదైనా సినిమా హాలు దగ్గరికి వెళితే కొంచెం మేత దొరుకుతుంది. దిక్కులు చూస్తూ నడుస్తూంటే—అతనికి రిక్షాల ప్రవాహం యెదురైంది. ఏదో సినిమా వదిలేశారు—అనుకున్నాడు. ఎదురుగా వస్తున్న ఓ రిక్షా తనను చూసి ఆగినట్టుగా ఆగింది.

"హల్లో కృష్ణమూర్తీ!" అంటూ అందులోంచి ఛంగున ఉరికింది ఇందిర.

కృష్ణమూర్తి ఉలిక్కిపడ్డాడు. ఇందిర! ఎంతకాలమైంది యీ అమ్మాయిని చూసి! ఎంత మామూలుగా పలకరించేస్తోంది!

"హల్లో ఇందిరా! ఎక్కణ్ణించి?" అన్నాడు.

"మరెక్కడ నుండి! సినిమా నుంచోయ్ వెర్రివాడా—సినిమానుండి! పద్ధెనిమిదివేల అడుగుల పతం! ఏమనుకున్నావో!"

"వెరీగుడ్. ఇంటికేనా?".

"దుఃదృష్టవశాత్తూ ఇంటికే. నువ్వూ?"

"డిటో."

"అంటే?—మా యింటికా?"

"భయపడకు. అంత ప్రమాదం లేదులే. మా యింటికే పోతున్నాను."

రిక్షావాడిని పిలిచి డబ్బులిచ్చేసింది ఇందిర. "ఇంకక్కర లేదబ్బాయ్. నువ్వు పో" అనేసింది. కృష్ణమూర్తి వేపు తిరిగి "ఆల్ రైట్ కృష్ణమూర్తీ! ఎవరిళ్ళకి వాళ్ళం పోదాంగాని మాజీస్నేహితుడివిగదా—కాస్త మా యింటిదాకా నన్ను దిగబెట్ట కూడదూ?—చాలా కాలమైంది! ఇద్దరం కబుర్లు చెప్పుకుంటూ హాయిగా నడిచిపోదాం!"

వీధి దీపం కాంతి ఆమెమీద పడుతోంది. ఆమె కట్టిన ఆకుపచ్చని చేనేత చీర, తెల్ల సిల్కు జాకెట్, నిర్లక్ష్యంగా వదిలేసినట్లు గమ్మత్తుగా దువ్విన జుత్తూ—చేతికి రిస్టువాచీ—బట్టల మిల్లు కంపెనీవాళ్ళ ఎడ్వర్ టైజ్ మెంటులో అమ్మాయిలాగ ఠీవిగా నించున్న ఇందిరను చూసి "ఎంత గడుసు దానవు ఇందిరా!" అనుకున్నాడు మనస్సులో కృష్ణమూర్తి.

"ఏవిటాలోచిస్తున్నావ్—జవాబు చెప్పవేం?" అంది ఇందిర.

"ఏమీ లేదు. హఠాత్తుగా మళ్లీ యిలా ఎందుకు మారిపోయావని?"

"ఎవ్వరం మారలేదు గాని—టెక్కుచెయ్యక రావయ్యా!" అంటూ కృష్ణమూర్తి చెయ్యి పట్టుకుంది.

విడిపించుకునే శక్తి అతనిలో లేకపోయింది. "చాలా రాత్రయిపోయింది ఇందిరా! రేపు ఎప్పుడైనా వస్తానులే. ఇంకా ఆలస్యమైతే క్యారేజీ మెతుకులు మరీ మేకుల్లా తయారై అంతా చల్లారిపోతుంది" అన్నాడు.

"నా కేం ఫరవాలేదు. క్యారేజీ మెతుకులు మనకి అలవాటేగా!— మా యింట్లో క్యారేజీ సర్దుకుందాం పద" అంటూ ముందుకు దారితీసింది.

నివారించలేకపోయాడు కృష్ణమూర్తి. అదీకాక అతడేదీ ఆలోచించే స్థితిలో ఆ క్షణాన లేడు. బుర్రంతా గందరగోళంగా ఉంది. ఒక చెంప ఆకలి, ఇంకొక చెంప వసుంధర గురించిన ఆలోచనలు. తన చదువు, తన ప్రవర్తన, కాలం వృధాచేసి బాధ్యత లేకుండా ప్రవర్తిస్తున్నాననే పశ్చాత్తాపం— యివన్నీ కలిసి అతడిని నీరసింప చేశాయి. పోనీ వెళదాం, నిండా మునిగిన వాడికి చలేమిటి అనుకున్నాడు.

"పద నాకేం అభ్యంతరం లేదు. ఇంటిదాకా దిగబెడతాను. ఇంట్లోకి మాత్రం రాను. అక్కడ మళ్లీ బలవంతంచేసి లాభంలేదు" అన్నాడు.

"పోనీ అదెంత కాదు—రా!" అంది ఇందిర.

రోడ్డువారగా ఇద్దరూ నడక సాగించారు. ఇద్దరికీ ఏదో కొత్తగా ఉంది. వెనకటి ఆప్యాయత కృష్ణమూర్తిలో చచ్చిపోయింది. ఇంకేం మాటాడాలో తోచక—"సినిమా ఎలా ఉంది? ఒక్కర్తెవీ వెళ్ళావేం?" అన్నాడు.

"సినిమాకేం ఇంచక్కా ఉంది. అన్ని వేల అడుగుల పటం గదా బాగుండక ఏం చేస్తుంది? ఒక్కర్తెవే అంటావా—సాయంత్రంనుండి ఏమిటో చిరాకుగా ఉంది. ఒక్కర్తెనే కాస్తసేపు గడుపుదామని బయల్దేరాను."

ఇద్దరికీ సంభాషణ నడవలేదు. ఏం మాటాడినా కుంటిగానే అనిపించింది. నెమ్మదిగా నడుచుకుంటూ ఇల్లుచేరుకున్నారు. "నేను వెళతాను ఇందిరా!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఉండు బాబూ! కాస్త గుర్రం దిగి మాటాడు. తలుపు తాళం తియ్యనీ ముందు!" అంది.

"అదేమిటీ? తాళం వెయ్యడమేం? మీనాన్నగారు ఏమయ్యారు? ఇంకేదైనా సినిమాకెళ్ళారా?"

"ఊళ్లో లేరు." ముక్తసరిగా అనేసి తలుపు తాళం తీసి వీధిగది దీపం స్విచ్చి వేసింది ఇందిర.

"ఊళ్లో లేరూ? అదేమిటి?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి— అప్రయత్నంగా తనుగూడా లోపలికి ప్రవేశిస్తూ.

"అదంతేలే—చెపుతాను కూర్చో" అంటూ ఇందిర లోపలి గదిలోకి పోయింది.

వాలుకుర్చీలో చతికిలబడ్డాడు కృష్ణమూర్తి. ఎవరిని తలుచుకుని యింట్లోకి రావడానికి భయపడ్డాడో, ఆ ఆనందరావు యింట్లో లేడు. ఊరు వెళ్ళాడంటుందేమిటి ? అతనేవూరు వెళతాడు? ఈ ప్రపంచంలో ఆనందరావుకున్న రాచకార్యాలేమిటి ? హాయిగా ఊపిరి పీలుస్తూ బతికేయడం తప్ప—ఆనందరావుకింకే బాధ్యతలూ లేవే ? నా అన్నవాళ్ళూ, నా అన్న ఊరూ, ఏమీలేని అదృష్టవంతుడు. కూతురు పోషిస్తూంటే బతికేస్తున్నాడు. పోనీలే ఎక్కడికో పోయాడు తనకెందుకనుకున్నాడు. మళ్ళీ భయంవేసింది. అంటే ఇందిర ఒంటరిగా యింట్లో వుందన్నమాట. ప్రకాశం ఏమైనాడు ? అప్పుడెప్పుడో యిరవై రోజుల క్రితం కాబోలు ఓ తెల్లారకట్ల తనను నిద్రలేపి యిరవై రూపాయలు బదులడిగాడు. ఏ సంగతీ చెప్పకండా ఊరు పోవాలన్నాడు. అంతే; మరి కనబడలేదు. తరవాత ఏమైనాడు ? ఇందిర నడగాలి.

బట్టలు మార్చుకుని వచ్చింది ఇందిర. ఎదురుగా పేముకుర్చీలో కూర్చుంటూ, "హమ్మయ్యా—అయింది ఎడ్వెంచర్. ఇప్పుడు చెప్పు కృష్ణమూర్తీ ! ఏమిటి విశేషాలు ?—పాపం, ఆకలివేస్తోందన్నావు—భోంచేసేద్దామా ?" అంది.

"చేద్దాం బానికేంగానీ—ఇల్లేమిటో వెలితిగా వుంది. ప్రకాశం మకాం ఎత్తేశాడా ? ఏమయాడు ? మీ నాన్నగారేరీ ?"

"ఊరు వెళ్ళారని చెప్పాను గదయ్యా ?"

"అబ్సర్డ్. ఆయన ఊరువెళ్ళడమేమిటి ?"

"అవసరమొచ్చింది వెళ్ళారు. మనుషులకి పనులుండవా ?"

"చెబుదూ—వెధవ సస్పెన్సులో పెట్టి చంపకా ?"

"నిజం చెప్పనా ? ఆనక వేళాకోళం చెయ్యకేం ?

"ఛా ఛా ! ఎంతమాట !" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి సీరియస్‌గా.

"ఐతే విను పెళ్ళి సంబంధం వెతకడానికి వెళ్ళాడు."

కృష్ణమూర్తికి నవ్వొచ్చింది. "ఎవరికి ? నీకా ? ఆయనకా ?" అన్నాడు.

"ముందు అర్జంటుగా నాకు. పనిలో పని మంచి సంబంధం ఏదైనా కుదిరితే ఆయనకి కూడాను. ఏం తప్పా ? దేశముఖ్ కంటే మా నాన్న నాలుగేళ్ళు చిన్న; తెలుసా ?"

"నిజమేలే. మరి నీ సంగతేమిటి ? ఎవడా పెళ్ళికొడుకు ? తాంబూలాలు పుచ్చుకుందికి వెళ్లాడా మీ నాన్న ?"

"ఆహా. అందులో కొంచెం కారాముసాలా వేసి మరీ పుచ్చుకుంటాడు. ఏమిటి నీ వుద్దేశ్యం కృష్ణమూర్తీ. ఎదిగిన పిల్ల యింట్లో వుంటే ఏ నాన్నకేనా ఆదుర్దాగా వుండదూ ?" అంది ఇందిర.

"నిజమేలే. అంచేత ఎదిగిన పిల్ల నొక్కర్తెనీ యింట్లో ఒదిలేసి—సంచారం బయలుదేరాడు నాన్న. ఔనా ?"

ఇందిర కుర్చీలోంచి లేచి, "నీలాంటి గార్డియన్ను వుండగా నాకేం భయం ? ఆ వివరాలన్నీ తరవాత చెపుతాగాని—ముందు భోంచేద్దాం రా. నాకేమంత ఆకలిగా లేదనుకో. కాని అన్నం తినడం అనేది ఓ డ్యూటీ. అంచేత పద" అంది.

"ఏం ? ఆకలి ఎందుకు లేదూ ?"

"ఇందాకటి సినిమాలో హీరోని చూశాక కడుపు నిండిపోయిందనుకో. హీరో అంటే అలా ఉండాలి. అమాంతం వాడిని ప్రేమించేశాను ఆ విరహంలో ఆకలి చచ్చిపోయిందే."

"అంటే నీది సరిగ్గా నాకు వ్యతిరేక తత్వమన్నమాట. ప్రేమలో పడితే నాకు ఆకలి ఎక్కువవుతుంది" అంటూ తనూ లేచాడు.

వంటింట్లో కంచాలువేసి క్యారియర్ తెరుస్తూ, "అంటే నీది పవిత్ర ప్రేమ కాదన్నమాట. నిజమైన ప్రేమికుడు తిండిమాటే తలపెట్టకూడదు తెలుసా?" అంది ఇందిర.

కృష్ణమూర్తి గబగబా అన్నం కలుపుకుంటూ — "చచ్చాంఫో ! అయితే నేను జన్మలో ప్రేమించను. కోటివిద్యలూ కూటి కొరకే అన్నట్లు—తిండి తినొద్దనే ప్రేమ నాకొద్దు" అన్నాడు.

ఇందిర విలాసంగా కృష్ణమూర్తి వేపు చూస్తూ, "నేనలా కాదు సుమా, అటువంటి ఘాటు ప్రేమలో పడ్డం అంటూ జరగాలేగాని— ఆ తరవాత నే నసలు అన్నం ముట్టను" అంది.

"పూర్తిగా మానేస్తావా?"

"ఆహాఁ"

"మానేసి?—"

"కేవలం పాలు, రొట్టె, పళ్ళరసం, మిఠాయి, బిస్కట్లు, చాకలెట్లు అవి మాత్రమే తిని బతుకుతాను."

"అమ్మయ్యో! అలా అయితే చిక్కిపోవూ?"

"చిక్కిపోయినా—ఏమైపోయినా అంతే. ప్రేమకోసం ఆ మాత్రం త్యాగం చెయ్యొద్దా?"

"అంత త్యాగం చెయ్యాలంటే చాల డబ్బుండాలి ఇందిరా!" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఉండొద్దు మరీ! త్యాగమంటే మాటలా ఏమిటి?"

అలాగే మాటాడుకుంటూ అన్నం తిని హాలులో కొచ్చారు. ఇందిర అందించిన వక్కపొడి అందుకుని సిగరెట్టు వెలిగించాడు కృష్ణమూర్తి. "వచ్చినపని అయిపోయింది; ఇంటిదాకా నిన్ను దిగబెట్టాను, తీరా వచ్చాను గదా అని అన్నం కూడా తినేశాను. ఇంక పోతాను. మరీ అర్ధరాత్రి దాటితే లాడ్జివాళ్లు తలుపులుకూడా తియ్యరు" అన్నాడు.

"నీ యిష్టం. నీ కెలా బాగుంటే అలా చెయ్యి. మరీ అంత అర్ధరాత్రి లాడ్జికి వెళ్ళి తలుపులు కొట్టి అక్కడికే వెళ్ళాలంటే వెళ్ళు. లేదా ప్రకాశం గదిలో రాత్రికి పడుకుని పొద్దున్నే లేచి వెళ్ళు."

"అమ్మయ్యో! ఇక్కడ పడుకుంటే ఇంకేమైనా ఉందా? ఇరుగు పొరుగువాళ్ళు ఏమనుకుంటారు?"

ఇందిరకి కొంచెం కోపం వచ్చింది. "అలాంటి నంగనాచి కబుర్లు చెప్పే యోగ్యత నీకూ నాకూ ఎప్పుడో పోయింది. ఇరుగు పొరుగువాళ్లు,

అసలు ఎవళ్ళో నాకు తెలీదు. వాళ్ల జోలికి నే నెప్పుడూ పోలేదు. నా జోలికి వాళ్లెప్పుడు రాలేదు" అంది.

"అది కాదు ఇందిరా ఇంట్లో యింకెవరైనా ఉంటే ఫరవాలేక పోవును. ఒంటరి ఆడపిల్లవి, పెళ్లి కావలసినదానివి—"

"నన్నాట్టే విసిగించకు కృష్ణమూర్తీ! ఏదో నాలుగు కులాసాకబుర్లు చెప్పి కాలక్షేపం చేస్తావుగదా అని తీసుకొస్తే— యీ పిచ్చివాగుడంతా ఏమిటి? వెళ్ళిపో బాబూ, వెళ్ళిపో—ఆ వెళ్లేదేదో త్వరగా వెళ్ళితే తలుపులు వేసుకు హాయిగా పడుకుంటాను. వెధవ సినిమాహాలో నాలుగు గంటలు కూర్చుని తలనొప్పి వచ్చేసింది."

"ఒక షరతు మీదయితే యిక్కడే ఉండిపోతాను."

"ఏమిటా షరతు?"

"చాలా రోజులకి మళ్ళీ కలుసుకున్నాం. నే నడిగిన ప్రశ్నల కన్నింటికీ దాపరికం లేకుండా జవాబులు చెప్తానంటేనే ఉంటాను."

"ఓ! నీ యిష్టం. ఏవడిగినా చెప్తాను."

"అయితే పద. మేడ గదిలోకి పోయి మాటాడుకుందాం."

వీధి తలుపు గడియవేసి దీపాలు అన్నీ ఆర్పేసి మేడమీదకి దారి తీసింది ఇందిర. చాలా కాలానికి మళ్లీ ప్రకాశం గదిలోకి ప్రవేశించాడు కృష్ణమూర్తి. ఎన్నెన్నో పాత జ్ఞాపకాలు మనస్సులో మెదిలాయి.

"అమ్మయ్యా అలసిపోయాను బాబూ! కాస్సేపు మంచంమీద వాలితేగాని—నడుం లాక్కొస్తోంది. ఆ వాలు కుర్చీ యిలా దగ్గరగా లాక్కొని కూర్చో" అంటూ ఇందిర మంచంమీద పడుకుంది.

కుర్చీ దగ్గరగా లాక్కుంటూ కృష్ణమూర్తి "మొత్తంమీద నీలో ఒక విచిత్రమైన ఆకర్షణ ఏదో వుంది. జన్మలో యింక నీ గురించి ఆలోచించకూడదనుకున్నాను. మీ గుమ్మంలో అడుగు పెట్టకూడదనుకున్నాను. నీ గురించి యింకెప్పుడూ ఆలోచించనని యిందాకనే ఒకరికి మాట యిచ్చాను కూడాను" అన్నాడు.

"తెలుసు" అంది ఇందిర బద్ధకంగా. "ఎవరికి అలా మాట ఇచ్చావో తెలుసు. వసుంధర అని నీకిప్పుడో కొత్త స్నేహితురాలు దొరికింది. ఆవిడకి మాట యిచ్చుంటావు" అంది.

కృష్ణమూర్తికి గుండె ఆగిపోయినంత పనైంది? ఏమిటీ అమ్మాయి? ఎలా పోల్చుకుంది? ఈ పిల్ల మనిషా దెయ్యమా?

"—ఎవరు చెప్పారు నీకు?"

"ఎవరు చెప్పితేనేంగాక నిజమా అబద్ధమా? అది చెప్పు ముందు."

నాకేం అబద్ధం ఆడవలసిన అవసరం లేదు. నువ్వనుకున్నది నిజమే. నీ కెలా తెలిసిందనేదే నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది."

"వెర్రివాడా! ఇందులో పెద్ద మిస్టరీ ఏంలేదు. సాయంత్రం మిమ్మల్నిద్దర్నీ చూశాను నేను— బీచికి వెళుతున్నారు. ఆవిడ వసుంధర అని నాకు తెలుసు. కల్యాణి క్లాస్‌మేట్. ఒకసారి సినిమాహాల్లో కలుసుకున్నాం కూడా. మీ రిద్దరూ యీ మధ్య జోస్తీగా తిరుగుతున్నారని కూడా తెలుసు జరుగుతున్న సంగతులన్నీ నా చెవిన పడుతున్నాయిలే. నీకా బెంగ అక్కర్లేదు."

"ఎలా తెలుసు? ఏమిటి తెలుసు?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి, కొంచెం కంగారుగా.

"అన్నీ తెలుసు" అంది మళ్ళీ ఇందిర. అది శుద్ధ దబాయింపని కృష్ణమూర్తి గ్రహించలేకపోయాడు. కృష్ణమూర్తినీ వసుంధరనూ సాయంత్రం బజారులో చూసినంతవరకూ నిజం. ఆ తరవాతది ఇందిర ఊహించుకుంది. అంతే. ఇందాకనే ఒకరికి మాట యిచ్చాడంటే ఇంకెవరికి యిచ్చుంటాడు? తనను గురించి ఆలోచించవద్దని సలహా చెప్పే అవసరం అతనితో బీచి షికార్లు తిరిగే అమ్మాయికి గాక యింకెవరికుంటుంది? అంచేత గట్టిగా దబాయించింది.

ఇంకా ఏం చెబుతుందోనని కృష్ణమూర్తి భయపడి పోయాడు. "పోనీలే—నీ కన్నీ తెలుసు కాబట్టి నే నేం చెప్పనక్కర లేదు. నాకేం తెలీదు కాబట్టి నువ్వు చాలా చెప్పాలి నాకు" అన్నాడు.

"అడుగు, చెప్తాను."

"ముందు ప్రకాశం సంగతి చెప్పు."

"ఏముందీ చెప్పడానికీ? రాజమండ్రిలో ఓ సంబంధం ఖాయం చేసుకున్నాడు. ఎనిమిదివేలు కట్నం. ముహూర్తం రేపు ఫిబ్రవరిలో. పండుగ మొన్ననే వెళ్ళిందిగదూ, యీ నెలాఖరులోగా అతనూ వాళ్ళమ్మా కలిసి యిక్కడ కాపురం పెడతారట. అలాగని శేషగిరికి వుత్తరం రాశాట్ట. అతను మొన్నను పనిగట్టుకు నా దగ్గరికి వచ్చి అంతా చెప్పాడు. వుత్తరం కూడా చూపించాడు."

"ఎంత నిర్లిప్తంగా మాటాడుతోంది యీ అమ్మాయి!" అనుకున్నాడు కృష్ణమూర్తి. "ఘటికురాలవులే ఇందిరా! ఆ చెవుల వాజెమ్మని బుట్టలో వేసుకుందికి ఎన్నో విధాల ప్రయత్నించావు. నీ కంటె ముందునుంచీ నాకు ప్రకాశం తెలుసు. ఆ సంగతి మరచిపోకు. మొదటి నుండీ నీ ప్రయత్నాలు గమనిస్తూనే వున్నాను. నీ దారికి అడ్డొచ్చిన కల్యాణిని దయాదాక్షిణ్యం లేకండా బయటికి గెంటేశావు——."

"ఆదుకునే ధర్మాత్ముడివి నువ్వున్నావుగా ?"

"లోకం ఇంకా అంత గొడ్డుపోలేదులే. నేను కాకపోతే మరొకరు."

"మంచిదేలే, దానికేం!" అంది ఇందిర.

"అంతేకాదు——శంభ్రీ కూతురూ కలిసి నన్నుకూడా ఓ ఆట ఆడించారుగా! అవసరం వున్నన్నాళ్ళు వాడుకున్న మీ నాన్న, డబ్బు కావలసినప్పుడల్లా——బుజంతట్టే మీ నాన్న, ఓ సారి నేను యిదే యింటికొచ్చి నీతో మాటాడుదామంటే ఇంట్లో లేవు అన్నాడు జ్ఞాపకం ఉందా? ఎన్ని కక్కుర్తులు పడినా——నువ్వు వేసుకున్న ప్లాను కాస్తా తల్లకిందులయింది. పులిమీద పుట్ర అన్నట్లు ప్రకాశం మేనమామ నిన్ను కాస్తా చిత్తుగా ఓడించాడు."

ఇందిర స్వాభిమానం కొంచెం దెబ్బతిన్నది. మంచంమీద మఠం వేసుకు కూర్చుని, "ఆగు కృష్ణమూర్తీ, ఆగు! ఈ ఇందిర నువ్వనుకున్నంత చేతకానిది కాదు. నేనే గనక గట్టిగా తలుచుకుంటే—ఆ మేనమామ కాదు వాడితలలో జేజెమ్మకూడా చిత్తయిపోయేవాడు. మేనమామను విడిపించుకుని మళ్ళీ నా దగ్గరికి పరుగెత్తుకు వచ్చాడు ప్రకాశం. నీ కాసంగతి తెలీదేమో?"

"ఎప్పుడు ?"

"ఆ రోజుల్లోనే. ఇరవై రోజుల క్రితం అనుకో పోనీ. నేను ఓడిపోయా ననుకోకు. నాకే అసహ్యం వేసి పొమ్మన్నాను. అప్పుడే తలుచుకుంటే ప్రకాశాన్ని శాశ్వతంగా యిక్కడే ఉంచేదాన్ని, ఏమనుకున్నావో!"

నిజమే అనిపించింది కృష్ణమూర్తికి. ఓ తెల్లారకట్ల తన దగ్గిరకి ప్రకాశం వచ్చాడు. అప్పుడే ఇందిరతో తెగతెంపులు చేసుకుని ఉండాలి. "మరి ఎందుకా పని చెయ్యలేదు?" అన్నాడు.

మళ్లీ పక్కమీద వాలిపోయింది ఇందిర. "అలాంటి విషయాలు నీకు చెప్పినా అర్థం కావు కృష్ణమూర్తీ. కాబట్టి వాటిని వదిలేద్దాం. ఈ రాత్రి యింత కంటె మాటాడుకుందికి మంచి విషయాలు దొరకవా మనకు ?" అంది.

"ఎలా దొరుకుతాయి ఇందిరా? గడిచిన విషయాలన్నీ ఒక్కసారిగా మరిచిపోయి తుడిచిపెట్టేసుకుని—ఏమీ జరగనట్లుగా ప్రవర్తించాలంటే ఎలాగ? నీ మీద నాకేమీ శత్రుత్వంలేదు; యీ ప్రపంచంలో ఎవరితోటీ నాకు పగలేదు. అలాంటివి అసలు నా ఒంటికి పడవు. కాని—దాచు కోవడం దేనికి ?—నువ్వంటే ఒకప్పుడుండే అభిమానం, స్నేహభావం—యిప్పుడు లేవు. కల్యాణికి నువ్వు చాలా అన్యాయం చేశావు ఇందిరా! ప్రకాశానికి అన్యాయం చేశావు. నా సంగతి సరే—ఒదిలేద్దాం. మరొక డయితే నిన్నూ, మీ నాన్నను జన్మలో క్షమించి ఉండేవాడు కాదు—మీరాడిన నాటకానికి. మనుషుల్ని వాడుకోవడం మీకు బాగా తెలుసు."

"ఏదీ తెలీకపోతే బతకడం యెలాగ కృష్ణమూర్తీ ? నీకున్నట్టు మాకు కనుచూపుమేర పొలాలు లేవు. ఇనప పెట్టెలో నోట్ల కట్టలు లేవు. వడ్డీవ్యాపారం అంతకంటె లేదు."

"అవన్నీ యీ ప్రపంచంలో చాలామందికి లేవు. అందరూ నీలాగే బతుకుతున్నారా ?"

నెమ్మదిగా, చాలా ఆత్మవిశ్వాసం ఉన్న గొంతుకతో, ఒకొక్క మాటే తూచి చెపుతూ, "నా బతుకులో ఆక్షేపించ దగింది ఏదీ లేదు కృష్ణ మూర్తీ! అనవసరంగా లేనిపోని గొప్పగొప్ప పోజులు నాదగ్గిర నటించకు.

అందరూ నాలాగే ఉన్నారా—అంటే, అలాంటి మూర్ఖులందరిలాగా బతకడం నాకు అసహ్యం! ఇదొక పోటీ ప్రపంచం. పెద్ద చేప చిన్న చేపను మింగుతుంది. నిన్ను నేను మింగడానికి ప్రయత్నించక పోతే నన్ను నువ్వు మింగుతావు. అందరూ అంతే. ఈ సంధి యుగంలో అందరం గొంగళ్ళలోనే అన్నాలు తింటున్నాం. ఆదర్శాలకోసం హరించి పోవాలనే తహతహ నా కెప్పుడూ లేదు. ఆ మాటకొస్తే నీకూ లేదు. మనందరి తాపత్రయం ఒక్కటే—హాయిగా జీవించడం. నువ్వు చేస్తున్నదీ ఆ పనే, నేను చేస్తున్నదీ ఆ పనే."

"అంతవరకూ బాగానే ఉంది. దానికోసం యింకొకళ్ళ బతుకును పాడుచెయ్యడం దేనికి ?"

"పని గట్టుకుని నే నెవరి బతుకూ పాడుచెయ్యలేదు. అలా చేస్తే నాకేమీ ఒరగదు. నా యిల్లు నేను కట్టుకుంటూంటే పక్కనించి నడిచి వెళ్ళేవారి నెత్తిమీద యిటికలు పడ్డాయంటే నేనేం చెయ్యగలనూ ? ఎవరి మట్టుకు వాళ్లు చూసుకు నడవాలి. అంతే" అంది ఇందిర.

ఈపిడతో వాదించి లాభంలేదు—అనుకున్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"పోనీలే—ఆ తర్జన భర్జనలన్నీ ఎందుకుగ్గాని —అసలు సంగతి చెప్పవేం ? మీ నాన్నగారెక్కడ ?"

"మొట్టమొదటనే చెప్పానుగా—పెళ్ళిసంబంధం వెతకడానికి వెళ్ళారని !"

"సరే దాచుకో చెప్పకపోతే."

"అంతేగాని నమ్మవన్న మాట! ఏం ? పెళ్లిచేసుకునే అర్హత నాకు లేదనా నీ ఉద్దేశం !"

"ఎంతమాట ! అలా ఎందుకంటాను నేను ! ఈ ప్రపంచంలో ప్రతి ఆడదానికీ—ఆ మాటకొస్తే ప్రతి మొగాడికీ పెళ్ళిచేసుకునే హక్కుంది. అలాంటిది నీకేం తక్కువ ! తెలివైనదానివి, చదువుల రాణివి, ఉద్యోగం చేసుకుంటూ స్వతంత్రంగా జీవిస్తున్నావు—అనాకారివి కాకపోగా—ఉన్న ఆకర్షణలకి మెరుగుబెట్టి మొగాళ్ళను కవ్వించే చాకచక్యం ఉన్న దానివి—ఎవడైనా నిన్ను సంతోషంగా పెళ్లాడతాడు. అది కాదు నే

ననేది. మీ నాన్న నీకు వరుణ్ణి వెతుకుతున్నాడంటే నవ్వొస్తోంది" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఐతే మరి ఏమైపోయాడంటావు మా నాన్న ?"

"అదే అడుగుతున్నాను."

వెల్లకిలా పడుకున్నది పక్కగా ఒరిగింది ఇందిర. "మైడియర్ కృష్ణమూర్తీ ! ఒకప్పుడు—అంటే మొన్న మొన్నదాకా—ఇందిర సాన్నిధ్యము అంటే పడిచచ్చినవాడా ! మా నాన్న ఏమైపోయాడో చెప్తాను వింటావా ?" అంది.

"విందామనేగా అడిగింది !" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"అయితే విను. మధ్య మధ్య అడ్డురాకు" అని ప్రారంభించింది ఇందిర.

"అనగా అనగా కాలంలో అనుకుందాం. అంటే మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ముగిసిన కొత్త రోజుల్లో నన్నమాట. మన అనుంగు ఆంధ్ర దేశం లోనే—అన్ని విధాలా వెనకబడిన ఒక మెట్ట ప్రాంతంలో—ఓ కుర్రాడు అప్పుడే మెట్రిక్కు ప్యాసయాడనుకుందాం. తర తరాల నుండీ వాళ్ళది చాలా గౌరవనీయమైన బీదవంశం. ఈ దేశంలో బీదరికానికి అంటగట్టిన గౌరవం యింకెక్కడా ఉండదనుకో. ఆ కుర్రాడి నాన్న ఠాణేదారు. అంటే నెలకి జీతం అప్పట్లో ఎనిమిది రూపాయలు. మెట్రిక్ ప్యాసయిన సంవత్సరంలోనే ఆ కుర్రాడికి నాన్న పోవడం—యిద్దరు మేనత్తలూ, అమ్మా మొత్తం ముగ్గురు వితంతువులతో సంసార బాధ్యత నెత్తిమీద పడడం—యిన్ని జరిగాయి. కుర్రాడు వాళ్ళ కాళ్ళూ వీళ్ళ కాళ్ళూ పట్టుకుని తాలూకాఫీసులో గుమాస్తాగా చేరాడనుకుందాం.

అంతవరకూ అది ఓ ఘట్టం. రెండో ఘట్టంలో కుర్రాడికి పెళ్ళవుతుంది. పెళ్లాం ఓ అనాకారి అర్భకురాలు. కోరికలకి అనాకారితనం, అర్భకత్వం అడ్డురాదు గనక—ఆ దంపతులకి వరసగా పిల్లలు పుట్టడం ప్రారంభిస్తారు. వాళ్ళు వెంట వెంటనే చచ్చిపోతూంటారు. అందుకోసం యిద్దరు మేనత్తలూ అనునిత్యం ఏవో పూజలు పునస్కారాలూ చేస్తూ కొబ్బరికాయలకీ, హారతి కర్పూరానికీ, పురోహితుడికీ డబ్బిమ్మని ఆ సంసా

రిని వేధించుకు తింటూంటారనుకో. భార్యకి ఆసుపత్రి వైద్యం, ఆయుర్వేద వైద్యం—అన్నీ జరిపిస్తూంటాడనుకో. ఆ బంగారు కాలంలోనే ఆయన గారు తెచ్చే వెండిరూపాయలు చాలవు. అది ఇంట్లో పరిస్థితి.

బైటకి వెళితే—తనతో చదువుకున్న సాటి వాళ్ళంతా లాయర్లూ డాక్టర్లూ కనీసం టీచర్లూ అయి కొత్తహోదా తెచ్చుకుని కొత్త గాలి పీలుస్తున్నారు. మొదటినుండీ తనకు కాలేజీ చదువుమీద దృష్టి ఉండేది. కాని సాధ్యపడలేదు. అదొక అశాంతి. అప్పుడప్పుడే బ్రహ్మసమాజమతం అంటూ ఓ కొత్త ఫ్యాషన్ బయలుదేరింది. సంఘ సంస్కరణా, ఏకేశ్వరో పాసనా, ఏకపంక్తి భోజనాలూ, హరిజనోద్ధరణా—హేతువాద గ్రంథాలూ—ప్రార్థన సమాజం, స్త్రీ పురుషులు కలసి ప్రార్థనలకూ విందులకూ హాజరవడం—యిదీ ఆ సంసారిని ఆకర్షించిన బైట ప్రపంచం. వాళ్ళతో కలసి తిరిగేవాడు; వాళ్ళలాగే బట్టలు వేసుకునేవాడు. క్రమంగా క్రమక్రమంగా తాలూకాఫీసులోంచి కలక్టరాఫీసులోకి ఫిరా యించబడ్డాడు. అక్కడ తెల్లదొరలూ, నాటుదొరలూ, వాళ్ళదర్జా, భోగం—యివన్నీ ప్రత్యక్షంగా చూశాడు. వాళ్ళకి కావలసిన పనులు చేయడానికి పనిముట్టుగా ఉపయోగపడ్డాడు. అంత ఎత్తు సంఘంలో బతికే మనుషుల పోకడలను స్వయంగా చూసి కొన్ని ఘట్టాలలో వాటికి గురి అయాడు. వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకొని ఆ పరాభవాలన్నీ మింగేస్తూ— కాస్త మనశ్శాంతి యింట్లో దొరుకుతుందేమోనని ఆశించే సరికి ఇల్లాలు తన మూర్ఖత్వంతో మరింత బాధ కలిగించేది. వీటన్నిటినీ ఎదుర్కోలేక— భగవద్గీత పారాయణం చేయడం ఒక పద్ధతే అనుకో. కాని—అతనికి దృష్టి అటుపోలేదు. భగవద్గీతకంటె రసవత్తరమైన ఓ భోగం చిన్నది— దొరగారి పోషణలో వుండి దొరగారికి బదిలీ అయిన తర్వాత—అతనికి తారసిల్లింది. అంతే, అతనికొక పలాయన మార్గం కనబడింది. ఆ పిల్ల తోడిదే ప్రపంచం అనుకున్నాడు.

వెనకటి యీ ప్రపంచంలో కోరికలు పెరిగిన కొద్దీ డబ్బు కావాలి. అతనికీ అదే చిక్కొచ్చింది. ఆ చిక్కును పరిష్కరించే మార్గాలు అతని డిపార్టుమెంటులో చాలా ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని అవలంబించేసరికి కొంత కాలం వరకూ బాగానే వున్నదిగాని ఒకానొక ఘట్టంలో పెద్ద చిక్కే వచ్చి వుద్యోగం కాస్తా ఊడిపోయింది. ఒక ఏడాదిపాటు నానా అవస్థపడి

ఉత్తరాది రైల్వేలో మళ్ళీ గుమాస్తా వుద్యోగం సంపాదించాడు. ఆ రోజుల్లో ఆ రైల్వేలో వుద్యోగాలు చాలా గమ్మత్తుగా దొరికేవిలే. అందులో కొంత కాలం కాలక్షేపం చేశాడు. అలా కొన్నేళ్ళపాటు అతని ఖర్మాన అతను రఘుమహారాజులాగ రాజ్యం చేసుకుంటూండగా, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం అస్తమించినట్లు వరసగా మేనత్తలు వగైరాలు తనువు చాలించారు. కాలక్రమాన ఒక కూతుర్ని బహూకరించి భార్య కూడా మంచాన పడింది. క్రమంగా ఆ సంసారి యీ సంఘాన్నీ, యిందులోని మనుషుల్నీ వాళ్ళ విలువల్నీ సరిగ్గా అర్థంచేసుకున్నవాడై, జీవితంతో జూదం ఆడ్డం ప్రారంభించాడు. అతనిది ఎప్పుడూ జూదం బతుకే అనుకో; యిప్పుడు మరీ ఎక్కువైంది. కూతురికి కొంచెం జీవశక్తి ఎక్కువగా ఉండటాన్న దానంతట అదే అలాంటి యింట్లో పెరిగి పెద్దదైంది; నిరంతరం రోగంతో మూలిగే తల్లి అంటే ప్రేమాభిమానాలు పెంచుకోలేక పోయింది. రాత్రి నిద్రపోయేటప్పుడు కూతుర్ని గుండెల మీద పడుకోపెట్టుకొనేవాడు నాన్న; అయన పెదవుల్లోంచి ఘాటైన ద్రావకాల వాసనలు వెదజిమ్మేవి. అటువంటి అనుభవాలవల్ల గట్టిపడింది ఆ పిల్ల. ప్రకృతి యిచ్చిన గట్టి శరీరమూ, చురుకైన మెదడూ, యీ రెండిటివల్లా ఎన్ని అడ్డంకులున్నా, నెమ్మదిగా చదువులో కాలేజీదాకా ఎగబాకింది. అంతట్లో నాన్న అపస్మారంగా చిన్న పొరపాటు చేశాడు. దాని వల్ల ఏడాదిపాటు స్టేట్ గెస్ట్‌గా వుండివచ్చాడు. ఈ లోపుగా అమ్మ పోవడం లాంటివి కొన్ని జరిగాయి. ఎలాగైతేనేం నడమంత్రంగా అమ్మాయి చదువు కట్టిపెట్టి టైపూ షార్టుహాండూ నేర్చుకుని, కేవలం తన పలుకుబడి వల్లనే వుద్యోగం సంపాదించుకుంది.

నువ్వు యిప్పుడు చెప్పు కృష్ణమూర్తీ ! ఈ భేతాళ కథలో—ఆ అమ్మాయి కర్తవ్యం ఏమిటి ? ఏ విధంగా బతకాలి ? ఆ పిల్ల ఎందుకలాగ నిర్లక్ష్యంగా, లోకంమీది కసితో బతికేస్తూ మగవాళ్ళను కవ్విస్తూంటుంది ? ఆ ప్రశ్నలకి నువ్వు జవాబు చెప్పలేవు. నేను విక్రమార్కుడి చెల్లెల్ని కాబట్టి చెపుతాను విను. అలా కాకపోతే ఆ అమ్మాయి బతకడం కష్టం. నువ్వు పురుగులాగ బతికిస్తే అందరూ నీ మీద కాలువేసి తొక్కేస్తుంటారు. రూల్సు ప్రకారం బతికే వాళ్ళంతా అణగారి పోవడమే ఆ అమ్మాయి ప్రత్యక్షంగా చూసింది. అలా బతకాలంటే బోలెడంత హంగు ఉండాలి. అన్ని హంగులూ వున్నవాళ్ళకి రూల్సు పాటించడం సులువు. రూల్సు

అతిక్రమించడం కూడా సులువే వాళ్ళకి. ఇప్పుడు దొరలు మారారేమో గాని, దొరతనం అలాగే వుంది. బహుశా యీ వెధవ ప్రపంచం ఎప్పుడూ ఇలాగే వుండేమో. అంచేత వేటికోసమూ బెంగపెట్టుకోకుండా హాయిగా యెక్కడికక్కడ సదుపాయంగా బతకడమే ఆ అమ్మాయి ఆశయము. ఆ ప్రయత్నాన్నే మీ బోటి రూల్సుగాళ్ళంతా వింతగా చూస్తారు."

—ఆగిపోయింది ఇందిర. వెల్లకిలా పడుకుని యింటి కప్పుకేసి చూస్తూ, మోచెయ్యి తలక్రింద పెట్టుకుంది. కథంతా విన్న తరవాత కృష్ణమూర్తి నిశ్చేష్టుడైపోయాడు. తదేకంగా ఆ అమ్మాయి విగ్రహం కేసి చూశాడు. వ్యక్తిత్వం తొణికిసలాడే మొహం; మెరిసే కళ్ళు. బలంగా నిండుగా ఉన్న శరీరం. ఆ తరుణ శరీరంలో వుద్రిక్త జీవన వాంఛలు మిల మిలా మెరుస్తున్నాయి.

"ఈ కథంతా నా కెందుకు చెప్పావు ఇందిరా ?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి బొంగురు గొంతుకతో.

"అడిగావు గనుక చెప్పాను" అంది ఇందిర.

"ఇదంతా అడగలేదే ! మీ నాన్నగారు ఏరీ అన్నాను. అంతే."

"తీగ లాగితే డొంకంతా కదిలిందంటారు చూడూ—అలాగయిం దన్నమాట. ఘరానా మనిషివి కదూ—గొప్పింటి అబ్బాయివి, పచ్చ నోట్లు ఖర్చు పెట్టగలవాడివి. అందులో యీ మధ్య గొప్పింటి అమ్మాయి లతో స్నేహం చేస్తున్నావు. అంచేత ఇందిర ఎంతచెడ్డదో నీకు పూర్తిగా తెలిస్తే మంచిదని, కథంతా చెప్పాను. మా నాన్న ఏమయాడో తెలుసు కోవాలని కదూ—ఆయన గురించి అడిగావు—మొదటి నుంచీ ఆయన ఏమయాడో చెప్పాను. అంతే."

"అదంతా నాకు తెలుసు ఇందిరా—తెలుసంటే వివరాలు తెలుసని కాదు. అవన్నీ అడిగి ఏవేవో కెలికి నీ మనస్సు బాధపెట్టాలనీ కాదు. ఇంట్లో నాన్న కనబడకపోతే మాటవరసకి అడిగాను. ఊరెళ్ళాడన్నావు; రైట్. అక్కడికి సంగతి వదిలేద్దాం. ఇంకేమైనా చెప్పు. ఆఫీసు యెలా ఉంది ? మీ బాస్ ఏమంటున్నాడు ?"

ఇందిర జవాబు చెప్పలేదు.

"మాటాడవేం ఇందిరా ?"

ఇందిర ఓరగా తిరిగి చెయ్యిచాపి కృష్ణమూర్తి చేతిని లాక్కుంటూ, "ఇలా రా కృష్ణమూర్తీ! కాస్సేపు దగ్గిరగా కూర్చో—" అంది. అప్రయత్నంగా అతను కుర్చీలోంచి లేచి మంచంమీద ఇందిరను ఆనుకుని కూర్చున్నాడు. వెంటనే కిలకిలా నవ్వింది ఇందిర.

"నవ్వుతావెందుకూ ?"

"పిచ్చి నాయనా! నవ్వొచ్చింది నవ్వాను. తప్పా! ఇందిర గురించి ఆలోచించనని సాయంత్రమేగదూ ఎవరికో మాటిచ్చావు. ఇంతలో వుంటుంది ఏదైనా. మనమందరం శుద్ధ నూనెమిఠాయి సరుకు మనుషులం కృష్ణమూర్తీ! ఏమిటేమిటో అనుకుంటాం. రెక్కలున్నాయనుకుని ఎగర డానికి ప్రయత్నిస్తాం. రెక్కలు లేవు మనకి. ఉన్నా, అవి తడిసిపోయాయి. నా రెక్కల్ని బీదరికం తడిపేసింది; నీ రెక్కల్ని మితిమీరిన డబ్బు తడిపేసింది. అంచేత మనిద్దరి పరుగులాటలూ ఒకటే! నా పిచ్చి కృష్ణమూర్తీ! నువ్వు చాలా ఖరీదైన గడియారంలాంటి వాడివి. మంచి కంపెనీ తయారీ. కేటలాగులో ఖరీదు వెయ్యి రూపాయలు. నేనొక సాదాగడియారాన్ని, కాని—భగవాన్!—యీ గడియారాలకి ముల్లు లేవయ్యా! సెకండ్ల ముల్లు అటుంచి గంటల ముల్లు కూడాలేదు! లోపల యంత్రాలన్నీ ఎంత పసందుగా తిరిగితే మాత్రం ఏంలాభం? అంచేత బుద్ధిగా బతుకు; హాయిగా బతుకు" అంది గోముగా, గంభీరంగా, యీ విశ్వ రహస్యాలను పూర్తిగా అర్థం చేసుకున్న వైజ్ఞానికురాలివలె.

కృష్ణమూర్తి నరనరాల్లోనూ ఏదో మైకం ప్రవేశించింది. అతనిప్పుడు ఏదీ సరిగా ఆలోచించే స్థితిలో లేడు. తనెందుకిలా దిగజారి పోతున్నాడు? ఈ ఇందిరలో వున్న చిత్రమైన ఆకర్షణ ఏమిటి? ఒక్కసారిగా అతనికి లేచి పారిపోవాలనిపించింది. ఈ ఒంటిస్తంభం మేడలోంచి, యీ ఇందిర లావణ్యపు ప్రలోభంలోంచి, ఈ చీకటి సందులలోంచి—ఒక్క ఉరుకులో పారిపోయి లాడ్జిలో స్నేహితుల మధ్య పడిపోవాలనిపించింది. ఏమిటి జరుగుతోంది తనకు? ఎందుకిలా దిగజారి పోతున్నాడు? తనమీద తనకే అసహ్యం వేసింది. ఒక్కసారి ఇందిర ముఖంలోకి చూశాడు. ఏవేవో పాత సంగతులు బుర్రలో మెదిలాయి. ఆమెమీద ఒక్కసారి అభిమానం వెల్లివిరిసింది. ఈ అమ్మాయి ఏమైతేనేంగాక, ధైర్యవంతురాలు. వ్యక్తిత్వం వున్న మనిషి. ఈవిడలో అసహ్యించుకోదగినది ఏముంది? జీవితం యీవి

డను అడుగడుగునా భూతంవలె పీడిస్తూంటే—ఎదురుతిరిగి పెనగులాడుతోంది. ఆ భూతాన్ని తన్నేసి రక్కేసి కరిచేస్తోంది. "సెభాస్ ఇందిరా" అనుకున్నాడు. ఆమెను మరింత దగ్గిరగా తీసుకున్నాడు.

ఇందిర అతన్ని విడిపించుకుంటూ, "నీ బుద్ధి ఎక్కడికి పోయింది కృష్ణమూర్తీ!" అంది—కసురుతున్నట్లుగా.

కృష్ణమూర్తి వినిపించుకోకుండా, "లేదు ఇందిరా—నాకు బుద్ధుందో లేదో నాకే తెలీదు గాని—నిన్ను చూస్తే సంతోషం వేస్తోంది. నువ్వు గొప్పదానివి—సందేహంలేదు" అన్నాడు,

"నిజంగానే!" కిలకిలా నవ్వింది ఇందిర.

"నిజంగానే."

"అలాగంటే నేను పొంగిపోతాననుకోకు సుమా. ఏ పనిచేసినా నేను కళ్లుతెరచి చేస్తాను. నాకూ తక్కినవాళ్ళకీ అదే తేడా. ఏడుస్తూ ఏదీ చెయ్యను. ఏం జరిగినా ఏడవను. నా పిచ్చి కృష్ణమూర్తీ! నీకు నిజంగా మతిపోయింది" అంది.

అతనికి నిజంగానే మతి స్వాధీనం తప్పింది.

* * * *

వేకువ ఘడియల్లో కృష్ణమూర్తికి మెలుకువ వచ్చింది. పెనవేసుకున్న అతని చేతుల్ని తప్పించుకుంటూ మంచంమీంచి లేవడానికి ప్రయత్నిస్తోంది ఇందిర. అందుకే అతనికి మెలుకువ వచ్చింది.

"లేద్దామా?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"నేను లేవాలి. పాలవాడు తలుపు కొడుతున్నాడు. తీసికొని కుంపటి రాజేసి కాఫీ పెట్టాలిగా! నాన్నవుంటే ఈ బాధలన్నీ ప్రొద్దున్నే తను పడేవాడు. లేడుగా! అంచేత!" అంది.

"ఇంతకూ మీ నాన్న ఏ వూరెళ్ళాడో చెప్పావు కావు."

"లేచి కూర్చో చెపుతాను."

లేచి కూర్చున్నాడు కృష్ణమూర్తి, చెప్పు వింటాను అన్నట్లు.

"ఐతే విను కృష్ణమూర్తీ! మొన్న భోగిపండుగనాడు మా నాన్న జైల్లో పడ్డాడు."

"ఆఁ!" అప్రయత్నంగా కృష్ణమూర్తి లేచి నించున్నాడు.

"అవును, నిజమే చెపుతున్నాను. ప్రొహిబిషన్ కేసులో ఎరస్టయాడు. అతని పాత స్నేహితులంతా కలిసి ఆ క్రితం రాత్రి చిన్నపార్టీ చేసుకున్నారు. సీసాల పార్టీ. అదెలాగో ముందే పోలీసులకు తెలిసిపోయింది. రెయిడ్ చేసి సీసాలతో సహా పట్టుకున్నారు. జామీనుమీద విడిపించాలనుకున్నాను గాని అసహ్యం వేసి మానుకున్నాను ప్రస్తుతం రిమాండులో వున్నాడు. మూడు నెలలు వేస్తారనుకొంటున్నా"—నిర్లిప్తంగా, ఏదో పేపరులో వార్త చదువుతున్నట్లు చెప్పేసింది ఇందిర.

కృష్ణమూర్తి కాళ్ళకింద భూమి కదలిపోయింది. నిలువునా అలా నించున్న పాటున పాతాళంలోకి కుంగిపోయాడు.

"నిజమే ?" ఎక్కడో నూతిలోంచి అరిచినట్లుగా అన్నాడు.

"నువ్వు శుద్ధ ఇడియట్‌వి కృష్ణమూర్తీ! నిజమేనంటూంటే!" అంది ఇందిర. అనేసి మెట్లు దిగి కిందికి వెళ్ళిపోయింది. భారంగా ఆమె వేపే చూస్తూ కృష్ణమూర్తి అచేతనంగా నిల్చుండిపోయాడు.

19

ఒక అరగంట పోయాక ఇందిర మేడమీదికి వచ్చి చూసేసరికి కృష్ణమూర్తి వాలు కుర్చీలో పడుకున్నాడు. అతన్ని జబ్బ పట్టుకుని ఊపుతూ, "మళ్ళీ పడుకున్నావా? లేచి మొహం కడుక్కో. కాఫీ టిఫిన్ పూర్తిచేస్తే ఆ తరువాత నువ్వు ఉడాయిద్దువుగాని. నాకు చాలా పనుంది. ఇవ్వాళ కొంచెం ముందుగా వెళ్ళాలి ఆఫీసుకి" అంది. మారుమాటాడకండా కృష్ణమూర్తి కిందికి దిగాడు.

పనిమనిషి తెచ్చిన హోటల్ టిఫిన్ తిని కాఫీతాగారిద్దరు.

"ఇవాళ నువ్వు ఆఫీసుకి వెళ్ళి తీరాలా?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఆహా. వెళ్ళి తీరాలి, ఏం" అంది ఇందిర.

"ఇవాళకి సెలవుపెట్టేసి ఇంట్లో ఉండిపోకూడదు? నీతో చాలా సంగతులు మాటాడాలి!" వేడుకుంటున్నట్టుగా అడిగాడు కృష్ణమూర్తి.

ఇందిర కళ్ళు రెండూ పెద్దవి చేసి భయపడుతున్నట్లుగా, "అమ్మ బాబోయ్! ఐతే అసలే వీల్లేదు. రాత్రంతా మాటాడుకున్నాం చాలదూ? ఎన్నాళ్ళు మాటాడినా అవే సంగతులు" అంది.

"కాదు. కొత్త సంగతి ఉండబట్టే అడుగుతున్నాను."

అద్దం ముందు కూర్చుని జడ అల్లుకుంటూ ఇందిర "మైడియర్ కృష్ణమూర్తీ! మనకి మాటాడుకుందికి కొత్త సంగతులేం లేవు. ఒక వేళ నీకున్నప్పటికీ అవేమిటో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి నాకు లేదు. ఒక అరగంటలో నువ్వు నన్నువదలి పెట్టేయాలి" అంది.

కృష్ణమూర్తి అమాంతం కుర్చీలోంచి లేచి, జబ్బపట్టుకు ఇందిరను లాక్కొచ్చి పక్క కుర్చీలో కూలవేశాడు. సగం అల్లిన జడ వదలేక ఇందిర అలాగే కూలబడి, "నువ్వు ఉత్త బ్రూట్‌వి. ఇక్కణ్ణించి పోతావా పోవా?" అంది.

"పోను. సంగతేమిటో తేల్చుకుని గాని పోను."

"ఏ సంగతి?"

"అదే మాటాడతా నంటున్నాను."

"వీల్లేదు. ఇలా నస పెడతావని తెలిస్తే అసలు ఇంట్లోకే రానిచ్చకపోదును" అని కొంచెం తీవ్రంగా అని మళ్ళీ కంఠంమార్చి గోముగా "మామూలుగా ఉండు కృష్ణమూర్తీ! హాయిగా లాడ్జికెళ్లి భోంచేసి పడుకో-వీలయితే సాయంత్రం కలుసుకుందాం. ఎక్కడి కక్కడికి తృప్తిపడడం నేర్చుకో" అంది.

కృష్ణమూర్తికి కొంచెం కోపం వచ్చింది. "నువ్వు ప్రతీదీ ఎంత తేలిగ్గా తీసుకో గలవ్!" అన్నాడు.

ఇందిర నవ్వేసి, "నువ్వూ అంతే కదుటోయ్. ఇప్పుడంటే కొత్త స్నేహాలుచేసి కొత్త పద్ధతులు నేర్చుకుంటున్నావు గాని—" అంది.

"అది కాదిందిరా! ఇంత జరిగాక జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకొని కొన్ని నిర్ణయాలకు రావడం మంచిది గదా!"

"ఏమో నాకు తెలీదు. నాకు అవసరం కనబడ్డం లేదు."

"మరీ ఇంత బండగా తయారయావేం ఇందిరా?"

"నీ యిష్టమొచ్చినట్లు అనుకో. అది నీ ఖర్మ."

"కనీసం మీ నాన్న సంగతైనా మాటాడదామా? నీలాంటి చిత్రమైన మనిషిని నే నెక్కడా చూడలేదు. అతని గతి ఏం కాను? చీమ కుట్టినట్లైనా లేదే నీకు?"

ఇందిర మొహం వివర్ణమైంది. "పోనీలే. నాకు లేదు సరేనా? అంత జాలి ముంచుకొస్తూంటే నువ్వెళ్లి ఏదైనా చెయ్యి. నేనేం అడ్డురాలేదు" అంది.

"అది కాదు ఇందిరా—"

"అది కాకపోతే మరేమిటోయ్ నీ తలకాయ?"—ఇందిర కంఠం హెచ్చించింది. "నాకు చీమ కుట్టినట్లుందో తేలు కుట్టినట్లుందో అవన్నీ నీ కెందుకూ? జాలిగుండె వాడివి మహాబయల్దేరావ్! నా మీద నాకే జాలి లేనప్పుడు ఇంకొకళ్ళ గురించి ఎక్కడ ఆలోచించగలను? ఈ ప్రపంచంలో ఎవళ్ళ బాధ వాళ్ళు పడాలి. తల్లీ తోడూ, భర్తా భార్యా—ఎవరైనా అంతే. దేనికైనా ఒక లిమిట్ ఉంటుంది. అది దాటాక విరక్తి అనే పెద్ద మైదానంలో అన్ని అభిమానాలూ ఇంకిపోతాయి. నాన్నకోసం నువ్వేం

బెంగపెట్టుకోనక్కరలేదులే. స్టేటు గెస్టుగా వెళ్ళడం అతని కలవాటే. ఇది మూడోసారి. వెనకటికంటే అక్కడిప్పుడు సదుపాయంగా ఉందట కూడా. మూణ్ణెల్లు పోయాక హాయిగా తిరిగొస్తాడు. ఈ మూణ్ణెల్లూ నేను సినిమాలో నాయిక లాగ ఏడుస్తూ కూర్చుంటే మీలాంటి వాళ్ళకి తృప్తిగా ఉంటుందేమోగాని, ఆ పని నేను ఛస్తే చెయ్యలేను''—ఉద్వేగంగా అనేసి గబగబా జడ అల్లుకోవడం ప్రారంభించింది.

కృష్ణమూర్తికి నోటమాట రాలేదు. ఏమిటీ అమ్మాయి? ఇందిరను చూస్తే అతనికి నిజంగానే భయం వేసింది. ఉత్తది, ఉత్తది అనుకున్నాడు. ఈ అమ్మాయి లోపల చాలా బాధ పడుతోంది. ధైర్యంగా నడుస్తున్నకొద్దీ అడుగడుగునా గోతులే వస్తూంటే, ఉడుకుబోతుతనం, పగ, కసి, ఎక్కువయి పోతున్నాయి. ఇలాంటి పరిస్థితిలో నూటికి ఏ ఒక్కరో మినహా అందరూ కాళ్లు చాపేసి కూర్చుని ఏడుస్తారు. ఇందిర లాంటి వాళ్ళు రాజసం అడ్డువచ్చి మరింత హాయిగా ఉన్నట్లు పళ్ళు గిట్టగరచి నటిస్తారు. ఇలాంటి వాళ్ళు లోలోపల మరింత కుమిలిపోతూంటారు, అనుకున్నాడు.

"సమస్యల్ని ఎదుర్కోలేక పారిపోతున్నావు—అంతేగదూ?" అన్నాడు.

"నేనేం పారిపోవడం లేదు—" అంది. "ఎక్కడికీ పారిపోలేదు. ఉన్న చోటే నించున్నాను—హాయిగా."

"హాయిగా బతుకుతున్నదానివి ఉండుండి యింతింత సాహసాలు ఎందుకు చేస్తున్నావు?"

"ఏం సాహసాలు?"

"రాత్రి నీ ధోరణి సాహసం కాక మరేమిటి?"

ఊరుకుంది ఇందిర. "నీ పుణ్యముంటుంది నన్ను వదిలేద్దు బాబూ! ఆఫీసుకి పోవాలి" అంది కాస్సేపాగి.

ఇంక లాభం లేదనుకొని, "పోనీ సాయంత్రం మీ ఆఫీసుకి రానా, ఇద్దరం కలిసి ఇంటికొద్దాం?" అన్నాడు.

"ఇలా అన్నావు బాగుంది. ఇంక దయచెయ్యి" అనేసి దిగ్గున లేచింది ఇందిర. కృష్ణమూర్తి వెళ్లిపోయాక వీధి తలుపు గడియ వేసి స్నానానికి వెళ్లింది.

* * * * *

అప్పటి కప్పుడే పదిన్నర దాటింది. డాక్టరు చక్రవర్తి కన్సల్టింగ్ రూములో అలికిడిగా ఉంది. పేషెంట్ల హడావిడి అయిపోయాక బాతాఖానీకి వచ్చిన స్నేహితుల అలికిడది. విజిట్స్‌కి బైటకి వెళ్ళాలి. కాని బాతాఖానీరాయుళ్లు వదిలేటట్లు లేరు. రాజకీయాలనుండి రంపపుపొట్టు దాకా అన్ని సంగతులూ దొర్లుతున్నాయి. సంభాషణలో చక్రవర్తి ఏమీ కలగ చేసుకోవడం లేదు. అతని మనస్సు ఎక్కడో దూరతీరాల్లో విహారిస్తోంది. ఉండుండి ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చినవాడిలా ఉలిక్కిపడుతున్నాడు. కొంత సేపటికి డాక్టర్ వాలకం గ్రహించిన ఆ బృందంలో ఒకడు—"డాక్టరుగారు పరధ్యానంగా వున్నట్టున్నారు. మా మాటలేం వినిపించుకోవడం లేదు!" అన్నాడు.

ఆ మాటలకి చక్రవర్తి తేరుకుని, "అవునండీ! ఏమిటో పరాగ్గా వున్నాను. ఇంక దేనిగురించో ఆలోచిస్తున్నాను. మనస్సు కొంచెం చికాగ్గా వుంది" అన్నాడు.

"డాక్టర్లకే మనస్సు చికాగ్గా వుంటే ఏందారండీ! దానికూ్కడా ఏవైనా మందులూ ఇంజక్షన్లూ లేవూ?" అన్నాడు మరొకడు. ఇంతలోకే వసుంధర లోపలికి ప్రవేశిస్తూ—అంతమంది జనాన్ని చూసి జంకుగా గుమ్మం దగ్గరే నిలబడిపోయింది. తరవాత నెమ్మదిగా పక్కకు తప్పుకుని—నర్సూ కాంపౌండరూ వుండే భాగంలోకి వెళ్లిపోయింది.

చక్రవర్తి ఆమె రాక గమనించాడు. వెంటనే లేచి కోటుతొడుక్కుని—"క్షమించండి — విజిట్సున్నాయి కొంచెం బైటకి వెళ్ళాలి" అన్నాడు. స్నేహబృందం లేచి "సెలవండీ అయితే. మళ్ళీ కలుసుకుందాం" అనేసి వెళ్ళిపోయారు. 'హమ్మయ్య!" అనుకుని చక్రవర్తి పక్క డిస్పెన్సరీ భాగంలోకి వెళ్లి "వసుంధరగారూ! రండి!" అని కన్సల్టింగ్ రూమ్‌లోకి దారితీశాడు. వసుంధర జంకుతూ అతన్ననుసరించి, ఎదురుగా సోఫాలో కూర్చుంది. ఆమె ఎందుకు వచ్చిందో డాక్టరుకు తెలుసు. పొద్దున్నే వసుంధర యింటికి వెళ్లి తను క్షేమంగా వున్నట్లు చెప్పిరమ్మని తనతో కల్యాణి మరీ మరీ చెప్పి వెళ్లింది. ఇప్పటిదాకా తనకు తీరికే లేకపోయింది.

"అదేం వసుంధరగారూ! అలా వున్నారేం?" అన్నాడు.

వసుంధర అతనివైపు చుర చురా చూసి, "నిజంగా మీకు తెలియకే అలా మాటాడుతున్నారా, లేక తెలిసే తమాషా చేస్తున్నారా?" అంది.

"క్షమించండి వసుంధరగారూ! చూడగానే అలా అనేశానేమిటో. మరేం కంగారు పడకండి. కల్యాణి క్షేమంగానే వుంది. రాత్రి సరాసరి మీ యింటినుంచి యిక్కడకే వచ్చింది. జరిగినదంతా చెప్పింది లెండి. చాలా బాధపడింది తరవాత. తొందరపడి వుండకూడదని తనే ఒప్పుకుంది—"

"నాక్కావలసింది క్షమాపణలు కాదు ఏమైపోయిందోనని రాత్రంతా బెంగపడి చచ్చాను. పోనీ కబురు పెడదామన్నా యింట్లో ఎవరూలేరు. ఇదంతా మా పిన్నివల్ల జరిగింది. కల్యాణి మీకంతా చెప్పే వుంటుంది."

"అవును. చెప్పేనుగదూ! రాత్రంతా ఆ సంగతి తలుచుకునే బాధ పడిందని!"

"రాత్రంతా అంటున్నారు—ఇక్కడే వుండిపోయిందా?"

చక్రవర్తి నాలిక కరుచుకున్నాడు. కాని మళ్ళీ—"మరేం ఫరవా లేదు మన వసుంధరే గదా!" అనుకుని "నేనే వుండిపొమ్మన్నాను. అంత రాత్రివేళ తీసికెళ్లి అక్కడ దిగబెట్టడమూ బాగుండదు. ఏం చెయ్యడానికీ తోచక యిక్కడే గడిపేస్తే తెల్లారేక చూసుకోవచ్చుననుకున్నాను. అంత కంటె చెయ్యదగిందేమిటో ఆవిడకీ తెలియలేదు. మీ కర్థమవుతుందను కుంటాను" అన్నాడు.

"రాత్రి దిగబెట్టేశారేమోననుకుని అడిగానండీ. అంతకంటే మరేం లేదు. హమ్మయ్య, కల్యాణి సమస్య తీరిందిగాని నా సమస్య తీరలేదు" అంది వసుంధర.

"అంటే—"

"అంటే ఏముందీ? ఈ మధ్య మా పిన్నికీ నాకూ రగడ ఎక్కువవు తూంది. మీ అందరితో చనువుగా వుంటున్నానని ఆవిడకు కోపం. ముఖ్యంగా కృష్ణమూర్తి అంటే ఆవిడ మండిపడుతోంది. నిన్న రాత్రి మా యిద్దరి మధ్యా వ్యవహారం చాలాదూరం వెళ్ళింది. ఇంతవరకూ యిలాంటి గృహకలహాలు కలలో కూడా ఎరగం. ఈనాటికి మా పిన్నీ నేనూ కలిసి ప్రారంభించాం" అంది వసుంధర.

గృహచ్ఛిద్రాలనేసరికి డాక్టరుకి ఏవేవో పాత సంగతులు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. తనూ తన సంసార జీవితం, పెంపుడుతల్లీ, గడచిపోయిన జీవి తంలో మధురమైనవీ—స్మృతిపథంలో పదిలపరచుకోవలసిందీ యింతవరకూ

ఒక్కటిలేదు తనకు; విద్యార్థి దశలో స్నేహితులతో గడిపిన కొన్ని ఘట్టాలు, అనంతరం వృత్తి జీవితంలో అప్పుడప్పుడు పేషెంట్లు చూపే కృతజ్ఞతవల్ల కలిగే సంతృప్తి మినహాయిస్తే గృహచ్ఛిద్రాల గురించి తనకి వసుంధర చెపుతోంది!

"వాటికేం లెండి - అవి ప్రతీ యింట్లోనూ వుండేవే" అన్నాడు సానునయంగా. వసుంధర జవాబు చెప్పలేదు. కొంచెం సేపుండి చక్రవర్తి "మీ కివాళ కాలేజీ లేదా?" అన్నాడు.

"ఉందండీ! కాని ఎగ్గొట్టేశాను. కాలేజీ జ్ఞాపకం చెయ్యకండి. గుండె గుభేలు మంటుంది. ఈ గొడవలన్నిటి మధ్యా చదువొకటి మూల పడింది. పోనీలెండి గాని—కృష్ణమూర్తి ఎక్కడుంటాడో మీకు తెలుసా?"

"తెలుసు. ఏం?"

"అతనితో ఓ సారి అర్జంటుగా మాటాడాలి."

"తీసికెళ్ళ మంటారా?"

"ఒద్దు. ఈ స్టూడెంట్సు లాడ్జిలకి వెళ్ళడమా? అలాంటి చోట్లకి జన్మలో వెళ్ళను. కబురుపెట్టి ఓసారి అతన్ని సాయంత్రం మా యింటికి పంపిస్తే సంతోషిస్తాను."

"వాడో బడుద్ధాయి. తెల్లారి లేచింది మొదలు అర్థరాత్రిదాకా త్రిపాది నక్షత్రంలాగ ఊరంతా తిరగడం తప్ప మరో పనిలేదు. గాలి వాటుగా వాడే వచ్చి పడాలిగాని వాణ్ణి పట్టుకోవాలంటే చాలా కష్టం. మధ్యాహ్నం యిక్కడికి వస్తాడేమో లెండి. ఐనా ఓసారి వాడి లాడ్జికి వెళ్ళి చూస్తాను. దొరక్కపోతే చీటీరాసి అక్కడ పడేస్తాను."

"కొంపదీసి నా పేరు రాయకండేం, అందులో!"

"ఛాఛా! అంత ఇంగితజ్ఞానం లేదనుకున్నారటండీ!"

"థ్యాంక్స్. నేను వెళ్ళిరానా మరి?"

"ఉండండి, కాస్త కాఫీ తీసుకు వెళుదురుగాని."

"ఒద్దండీ ఇందాక ఇందాకనే తాగాను. ఎక్కువ తాగితే ఒంటికి పడదు."

వెళ్ళిపోయింది వసుంధర. భారంగా అడుగులు వేసుకుంటూ మెట్లు దిగుతూన్న వసుంధరను చూసిన డాక్టరుకి హఠాత్తుగా బుర్రలో మెరుపు

మెరిసింది. "ఈ అమ్మాయి చదువును నిర్లక్ష్యం చేస్తోంది. పిన్నితో పోట్లాట వేసుకుంది. కష్టంలో వుండే స్నేహితురాలిని ఆదుకుందామనే క్షమించ రాని తప్పు చేస్తోంది. ఇప్పుడు కృష్ణమూర్తితో అర్జంటుగా ఏదో మాటా డాలనుకుంటోంది. దీనికంతటికీ ఒకటే అర్థం!" అనుకున్నాడు.

కారు స్టార్టుచేసి వీధిలో పడ్డాడు. చూడవలసిన నలుగురైదుగురు పేషంట్లని చూసేశాడు. అక్కణ్ణించి—అంతకు రెండు రోజుల క్రితం ఎడ్మిట్ చేసిన పేషంటును ఓసారి చూడ్డానికి కె. జి. ఆసుపత్రికి వెళ్లి—ఆ తరువాత కృష్ణమూర్తి లాడ్జికి వెళ్ళాడు. గదిలోకి వెళ్లి చూసేసరికి కృష్ణమూర్తి సామాన్లు సర్దుకుంటున్నాడు.

"ఇదేమిటోయ్! బట్టలు సర్దుకుంటున్నావెందుకూ" అన్నాడు.

సర్దుకుంటూన్న ట్రంకుపెట్టెమీద కూర్చుని కృష్ణమూర్తి "కూర్చో డాక్టరూ! ఏమిటి విశేషాలు?" అనేసి సిగరెట్టు ముట్టించాడు.

"ఏడిసినట్టుంది. నే నడిగినదానికి సమాధానం చెప్పక నన్ను విశేషా లడుగుతా వేమిటి?"

"అయ్యబాబోయ్! అంత కోపంవస్తే యీ దీనుడు భరించగలడా?- ఊరెళుతున్నానోయ్ డాక్టరూ—ఊరెళుతున్నాను."

"ఏ వూరు?"

"ఇంకేవూరో ఎందుకూ? మా వూరే!"

"అదేమిటి? అంత అర్జంటుపని ఏం తగిలింది? నిన్న రాత్రి పదకొన్నర దాకా బాగానే వున్నవాడివి యిప్పుడేమొచ్చింది?"

"ఏం రాలేదు. బుర్రలోకి ఓ ఆలోచన వచ్చింది. ఇంటిమీద కుతి పారింది. పండక్కికూడా వెళ్ళలేదా—అమ్మనీ నాన్ననీ ఓసారి చూడాలని పిస్తోంది."

డాక్టరుకి నవ్వొచ్చినంత పనైంది. 'కోయ్' అన్నాడు. "ఈ టక్కరి వేషాలు నాదగ్గిర వెయ్యకు. ఇల్లంటే భయపడి పట్నంలో మకాం పెట్టిన వాడివి, ఇంటి వాళ్ళను వీలయినంత తప్పించుకుంటూ తిరుగుతున్నవాడివి, ప్లేటు ఫిరాయించి యిలా మాటాడితే నమ్మేలా వద్దా? ఏం జరిగిందో చెప్పు" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తి మొహం అదోలా పెట్టి—"లాభం లేదు డాక్టరూ! నీ దగ్గిర అబద్ధం ఆడి నెగ్గలేను. నిజమే—యింటిమీద ధ్యాసా కాదు పాడూ

కాదు. వేరే అవసరం వచ్చింది. వెళుతున్నాను. నాకు బుర్ర చెడిపోయింది డాక్టరూ! నాకేదో జరిగింది. హాయిగా, సాదాగా బతుక్కొస్తున్న వాడిని యీ మధ్య కొంచెం పరాగ్గా ఉండేసరికి అమాంతంగా కొన్ని సమస్యలు వచ్చి మీద పడ్డాయి. నీకు తెలుసుగదా—నాకు కొన్ని కొన్ని అంటే భయం. అంటీ ముట్టనట్లుగా అలా అలా బతికెయ్యాలి గాని—సీరియస్ విషయాలు ఆలోచించకూడదు. అది నా మతం. ఈ మధ్య దానికి కొంచెం వ్యతిరేకంగా జరిగి బుర్రకి ఆలోచించవలసిన దుర్గతి పట్టింది. అంచేత ఓ వారం రోజులపాటు మకాం ఎత్తేసి—మా వూళ్ళో మా భవంతిలో—పందిరి మంచంమీద హాయిగా పడుకొని నేతి లడ్డూలు తింటూ భట్టి విక్రమార్క కథలు చదువుకుంటాను. వారం రోజులు అలా బతికితే బుర్రకి పట్టిన తిక్కలన్నీ వదలిపోయి హాయిగా ఉంటుంది. ఆ తరవాత మళ్ళీ తిరిగొస్తాను."

అదంతా వింటూంటే క్షణమాత్రం డాక్టరుకి అనిపించింది—ఇతనికి మతిగాని పోలేదుగదా అని. మరుక్షణంలోనే మళ్ళీ అర్థమైంది. లేదు, కృష్ణమూర్తికి మతి పోలేదు. ఆ మాట కొస్తే—ఎంతో ఆలోచించాకనే కృష్ణమూర్తి యీ నిశ్చయానికి వచ్చి వుండాలి. లీలగా డాక్టరు కేదో అంతా అర్థమయి పోయినట్టనిపించింది. అతనికి కృష్ణమూర్తి మీద ఒక్కసారిగా అభిమానం పెల్లుబికింది.

"ఎప్పుడు ప్రయాణం?" అన్నాడు.

"మధ్యాహ్నం రెండు గంటల బస్సుకి".

"ఓ ఐతే చాలా టైముంది. ఓ సారి మా యింటికి రా పోదాం."

"వీల్లేదు డాక్టరూ! ఇప్పటికి వదిలెయ్ నన్ను. తిరిగివచ్చాక కలుసుకుందాం."

"పిచ్చి వేషాలెయ్యక షర్టు వేసుకో. టైంవేస్టుచెయ్యకు. త్వరగా లే."

డాక్టరు వేపు దీనంగా చూశాడు కృష్ణమూర్తి. లాభంలేదు. డాక్టరు వదిలేటట్టులేదు.

"ఐతే పద!" అన్నాడు.

* * * * *

ఉన్న మూడు ప్రయివేట్లూ ముగించి, మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటవు తోందనగా గదిలో కూర్చుని హోటల్ క్యారేజీ తెరిచింది కల్యాణి. హోటల్ భోజనం ఆమె కెప్పుడూ అలవాటే; కాని యివాళెందుకో ఆ భోజనం చూస్తేనే వెగటుగా తోచింది. తలదిమ్ము నిలుచుంటే కాళ్లు వణుకు. టీచరమ్మ పాఠం ఆ రోజు పిల్లలెవరికీ నచ్చలేదు. పాఠం చెప్పు తూంటే ఆ సంగతి కల్యాణికే అర్థమైంది. అందుకే ప్రతి చోటా గబగబా ముగించేసింది. భారంగా కంచం ముందు కూర్చుంది కల్యాణి. గుండెల్లో పెద్ద నాపరాయి. ఉండుండి దానిమీద సుత్తెలతో బాదుతున్నారు. కడుపులో అంతకంటె పెద్ద రాయి. ఒక్క మెతుకు కూడా నోటికి వెళ్లడం లేదు.

"కల్యాణమ్మా." గుమ్మం దగ్గిర పిలుపు.

ఎవరది?—ఇంటాయన. "ఏం బాబయ్యగారూ?" అంది.

"అన్నానికి కూర్చున్నావా? తినమ్మా. తరవాత వస్తానులే."

"ఫరవాలేదు బాబయ్యగారూ, మనలో మనకేమిటి? చెప్పండి."

"ఆ ఏం లేదు. రాత్రి మీ స్నేహితురాలింటికి కెళ్లావటగా."

త్రుళ్లిపడింది కల్యాణి. "మరేనండీ!" అంది హీనస్వరంతో.

"పొద్దున్న మీ పిన్ని చెప్పిందిలే. నేను గమనించనే లేదూ. రాక పోకలుంటేనే స్నేహాలు గదమ్మా. పాపం ఆ అమ్మాయి ఎంత మంచిది కాకపోతే నిన్ను అలా ఆదరిస్తుంది! ఉంటారు ధర్మాత్ములు, చిన్నేమిటి పెద్దేమిటి ధర్మబుద్ధి వుండాలిగాని. రానురానూ అలాంటివాళ్లు లోకంలో కరువై పోతున్నారమ్మా! పాడుకాలం. చిన్నలకీ పెద్దలకీ నీతి నశించింది."

"అవునండి!" అంది కల్యాణి, ముక్తసరిగా, వంచిన తల ఎత్త కుండానే.

"నువ్వు సరేనన్నావా—మా పాపారాయుణ్ని అడిగాను. అడగడ మేమిటి! చేస్తేగాని వీల్లేదన్నాను."

పాపారాయుడెవరు? కల్యాణికేమీ అర్థంకాలేదు. అతని వేపు వెర్రిగా చూసింది.

"ముందు సణిగాడనుకో, తరవాత సరేనన్నాడు. ఎల్లుండి నిన్నోసారి తీసుకు రమ్మన్నాడు సర్టిఫికెట్లూ అవీ పట్టుకుని. అలాగే దానికేం

కష్టం. అవసరమైతే ఒకసారి గాదు పదిసార్లు వస్తాం పని జరగాలిగాని అన్నాను. ఎల్లుండి మధ్యాహ్నం నీకు వీలుంటుందా?''

ఏమిటి యీ ముసలాయన అంటున్నది? నెమ్మదిగా, బహు నెమ్మదిగా బుర్రలో యంత్రం తిరిగి, జవాబు వెలిగించింది. టెలిఫోన్ ఆపరేటరు సంగతి! హమ్మయ్య! తనకి అర్థం అవడానికి ఎంత సేపు పట్టిందీ!

''తప్పకండా వెళదాం బాబయ్యగారూ! దయచేసి ఆ కాస్త ఉపకారం చేసిపెట్టండి. మీ మేలు మరచిపోను.''

''ఇందులో ఉపకారం ఏముందమ్మా! పరాయివాళ్ళకి చేస్తున్నామా ఏమిటి?'' ముసలాయనకి బంధుప్రేమ చాలా ఎక్కువ. అందరూ అలాగే వుండాలి అని ఆయన సిద్ధాంతం. ఇంతలో పిన్నిగారొచ్చి గుమ్మందగ్గర నిలబడి ''ఏమిటీ అమ్మాయికి చెపుతున్నారూ?'' అంది.

''ఆఁ, పాపారాయుడు లేడటే, కనకయ్య కొడుకూ! ఇప్పుడంటే చాలా పెద్దవాడై పోయాడు గాని, ఆ కనకయ్యని మూడుసార్లు నేను ఆపదలో ఆదుకున్నాను.''

''మీదంతా సోదె. అసలు సంగతేమిటో చెప్పండి—''

''ఆఁ అదేనే! అమ్మాయికి టెలిఫోన్ ఆపరేటరు ఉద్యోగం.''

''ఇస్తానంటాడా యివ్వనంటాడా? ఆ సంగతి చెప్పండి.''

''బాగుంది నీ ప్రశ్న. వాడి బాధలేవో వాడు చెప్పాడు. ఏమిటో ట్రెయినింగంటాడు, టెంపొరరీ అంటాడు, సెలక్షన్ అంటాడు. అదేమిటో సరిగ్గా నాకు బోధపడలేదు. అదంతా నాకు తెలియదు, అమ్మాయికి నువ్వు ఆ ఉద్యోగం వేయించక తప్పదన్నాను. వేయిస్తాడులే, నా మాట కాదనలేడు.''

ఆ ధోరణిలోనే దంపతులిద్దరూ కలిసి కాస్సేపు లో కాశీరామాయణం మొదలెట్టారు. తీవ్రమైన నిర్వేదంలోపడి కొట్టుకుంటూన్న కల్యాణికి ఉద్యోగం అనేసరికి దృష్టి అటుమళ్ళింది. తనకి నిజంగా ఆ వుద్యోగం దొరుకుతుందా? దొరికితే తను ఏ నిర్ణయానికి రావాలి? ఉదయంనుండీ బుర్రలో అన్నీ సమస్యలే. వాటి వేడికి మెదడులో పొగలు రేగుతున్నాయి గాని, జవాబులు మాత్రం దొరకడం లేదు. ఏం జరిగింది తనకు?

''అలిసిపోయావమ్మాయ్. అన్నంతిని కాస్సేపు నడుంవాల్చు'' అనేసి యింటావిడ లోపలికి పోయింది. ఇంటాయనకూడా ఆవిడ ననుసరించాడు.

అవును, నిజంగానే అలిసిపోయి
తూండగానే రిక్షా ఎక్కి యింటికివచ్చింది
రిక్షా. గుమ్మం దగ్గిర దిగీ దిగగానే నవన
చింది. పరిచితమైన వీధి, పరిచితమైన యిల్లు,
తనకి తనే కొత్తగా కనిపించింది. త్వరత్వరగా
గదిలోకిపోయి పరుపుమీద చేరబడిపోయింది. ''ఊరు వెళ్లి
వేమమ్మాయ్! కాస్త పొద్దెక్కాక రాలేకపోయావా?'' అం
పలకరిస్తూ. ''త్వరగా తెమలాలిగద పిన్నిగారూ! అదీకాక నిద్రమొహం లో
వచ్చినప్పుడు వేకువతో వచ్చేయడమే మంచిది'' అంది. అన్న తర్వాత తన సమయస్ఫూర్తికి తనకే ఆశ్చర్యంవేసి భయంవేసినంత పనైంది. గడచిన రాత్రి ఒక్కసారిగా మనోనేత్రం ముందు గిరగిరా తిరిగింది. నిన్న తన పుట్టినరోజుదినం. అందుకే ఆ విధంగా గడిచిందా? వసుంధర పిన్నిగారు ఆ మాటలనకపోతే ఎంత బాగుండిపోను! అదేంమాట, ఆవిడకి తోచినదేదో ఆవిడ అంది. నిన్న తనసలు గుమ్మం కదలక పోవలసింది. ఇంట్లోనే వుండి పోతే యిన్ని పరిణామాలు వచ్చి వుండేవికావు. ఇప్పుడేమనుకుని ఏం లాభం ?

పరుపుచుట్టమీద చేరబడిన కల్యాణి కళ్ళలోంచి నీటిచుక్కలు జరజరా రాలాయి. ఇంతే తన జీవితం. జన్మాంతం యిలా ఒంటరితనంతో బాధపడవలసిందే. తను ఎవరికీ అర్థం కాదు. నిజమేనా? తనేమిటో డాక్టరుకి అర్థం కాలేదా? కాదు, అలా అనుకుందికి తనకు హక్కులేదు. నిన్నటి దాకా ఉందేమో కాని నేటితో ఆ హక్కు పోయింది. డాక్టరుకి తను అర్థం అవాలి. అందుకు ప్రయత్నించాలి తను. తప్పదు. అలాగే వసుంధరకికూడా క్షమాపణలు చెప్పుకోవాలి. పాపం, వసుంధరే లేకపోతే తన జీవితం ఏమై ఉండేది? ఆవిడ పిన్నిగారు తనకి మహోపకారమే చేసింది. తనలోని జీవనోద్రిక్త వాంఛలను, పరాభవాలను ప్రజ్వలింప చేసింది. ఏదైనా ఒత్తిడిలోనే గాని మన అంతర్గత వ్యక్తిత్వస్ఫూర్తి ఆకారం దాల్చి ఆచరణలోకి దిగదు. రాత్రి అదే జరిగింది. వసుంధర పిన్నిగారే తన ప్రియబాంధవి. తన మనోనేత్రం తెరిపించి, కర్తవ్యంలోకి ఉరక లెత్తించింది. ఆ సంగతి తన కొక్కర్తికే తెలుసు; చక్రవర్తికికూడా తెలియదు. ఈ జన్మలో తను చెప్పలేదు కూడా.

హఠాత్తుగా ఆమె మనస్సునాక్రమించిన విషాదమేఘాలు అదృశ్యమైనాయి. ఏమిటిది? తనెందుకిలా కుంగిపోతోంది? ఇన్నాళ్ళకి తన

తొలగిపోయింది. తనిప్పుడు హాయిగా దాన్ని చూసి చిరునవ్వు నవ్వాలి. తనకి కల్యాణి. ఈ కొత్త కల్యాణి లోకానికి రికీ హక్కు ఉండనివ్వదు. ఆఖరికి చక్రవర్తికైనా భయం? జరిగినదాన్ని గురించి భయం దేనికి? వెళ్ళి కాన్ని ఎదుర్కోవాలి తను. మళ్ళీ తనకే నవ్వొచ్చింది. తనకి తెలిసిన లోకం అంతా కలిసి పదిమంది లేరు. తక్కిన లోకానికి తనసలు బతికున్నట్లే తెలియదు. ఏవో గంభీరమైన మాటలు వాడుతుంటారుగాని, మనకి సంబంధించిన ప్రపంచం ఎప్పుడూ చిన్నదే. ఆ చిన్న ప్రపంచంలోనే అనేక సంఘర్షణలు.

సాయంత్రం నాలుగు గంటలదాకా అలా అచేతనంగా పడుకొని ఉంది కల్యాణి. ఆమె పదిలంగా హృదయంలో మోసుకుంటున్న రహస్యాలు ఆమెకే బరువనిపించాయి. ఆ బరువులోనే ఏదో నిషా. చేతివాచీ అప్రయత్నంగా చూసుకుని "అమ్మయ్యో, చాలా టైమైంది" అనుకుని గబగబా లేచి మొహం కడుక్కుందికి వెళ్ళబోయేసరికి కాఫీగ్లాసుతో పిన్నిగారు ఎదురైంది. "ప్రతి రోజూ మీకీ శ్రమదేనికి పిన్నిగారూ!" అంటే పిన్నిగారు దానికి సమాధానం చెప్పక "ఎక్కడికైనా బయలుదేరుతున్నావా అమ్మాయ్?" అంది.

"అవునండీ! చెప్పడానికి మీ దగ్గరకి వద్దామనుకుంటూంటే మీరే వచ్చారు. సాయంత్రం కొంచెం పనుందండీ. మా వసుంధర దగ్గరికి వెళ్ళాలి. చీకటి పడకముందే వచ్చేస్తాలెండి" అంది.

"వెళ్ళిరా అమ్మా! దానికేం!" అనేసి పిన్నిగారు చక్కాబోయింది.

అరగంటలో తయారై కల్యాణి బయలుదేరింది. వీధిలోపడి నడక ప్రారంభించింది. కల్యాణి నడుస్తున్నప్పుడు అడుగు భద్రంగా వేస్తుంది. రిక్షా ఎక్కాలా, నడవాలా ? చిన్న పర్సులో డబ్బులు చూసుకుంది. ఫరవాలేదు, చిల్లర డబ్బులున్నాయి. ఆమె కెందుకో యివాళ మనషుల మధ్య నడవాలని లేదు. జనానికి దూరంగా ఏకాంతంగా ఉండాలనిపించింది. తన హృదయంలో ఏవో దివ్య పరిమళాలు వెల్లివిరుస్తున్నాయి. ఆ సంగతి ఎవరికీ తెలియకూడదు. మరుక్షణంలోనే బెంగతో గుండె బరువెక్కి పోతోంది.

ఆ సంగతి ఎవరికీ తెలియనివ్వకూడదు. ఐదింటికల్లా ఎలాగోలాగ డాక్టరింటికి చేరుకుంటే అదేచాలు. సందుచివర రిక్షా ఎక్కి మెయిన్‌రోడ్డులో పడింది. రిక్షావాడు పదిబారలు తొక్కాడో లేదో ఆమె గుండె ఆగిపోయినంత పనైంది. ఎదురుగా, సరాసరి తనకు ఎదురుగా, ప్రకాశం నడిచివస్తున్నాడు. ఏం చెయ్యాలిప్పుడు? ధైర్యం చిక్కబట్టుకని "రిక్షా త్వరగా పోనీ అబ్బాయ్! పనుంది" అంది. రిక్షావాడు జోరు హెచ్చించాడు. కాని లాభం లేకపోయింది. రిక్షాకి అడ్డంగా వచ్చిన ప్రకాశం ఆపమని సైగచేశాడు. రిక్షా ఆగింది రోడ్డువారగా. కల్యాణికి ఎక్కడలేని భయమూ ముందుకొచ్చింది. అటూ యిటూ చూసింది. తెలిసిన వాళ్ళెవరైనా ఉన్నారా?

ప్రకాశమే ముందు పలకరించాడు. "ఏం కల్యాణీ! బాగున్నావా?" అంటూ.

కల్యాణి మాటాడలేదు. ఆమె గుండెల్లో భయం పోయింది. భయం బదులు అసహ్యం ప్రవేశించింది. ఇతని కెందుకు భయపడాలి? అనుకుంది.

"ఇలా ఎక్కడికి వెళుతున్నావ్ కల్యాణీ?"

"పనిమీద". ముక్తసరిగా జవాబిచ్చింది. రిక్షావాడు కొంచెం దూరంలో రోడ్డువార నిల్చొని చెమట తుడుచుకుంటున్నాడు.

"చాలా కాలానికి కనపడ్డావు మళ్ళీ. నువ్వెక్కడున్నావో తెలుసుకుందామని యీ మధ్య చాలా ప్రయత్నించాను."

"దేనికి?"

"దేనికంటావేమిటి కల్యాణీ? జరిగినదానికి క్షమించి స్నేహితుడిగానైనా చూడలేవా?"

"ఎవళ్ళ స్నేహితులు వాళ్ళకున్నారులెండి."

"అండీ ఎప్పుడు నేర్చుకున్నావు కల్యాణీ?"

"మీరు కూడా నేర్చుకోవడం మంచిది."

"పోనీలే. క్రమంగా అదీ నేర్చుకుంటాను. ఇన్నాళ్ళకి నిన్ను తిరిగి చూడగల్గాను. అంతే చాలులే. పోనీ జరిగిన దేమిటో చెప్పకుని క్షమించమని నిన్ను అడగడానికైనా అవకాశ మివ్వవా?"

"నడిరోడ్డుమీద యీ సంభాషణ బాగులేదు. దయచేసి నన్ను పోనివ్వండి. ఇప్పుడప్పుడే మీతో ఏం మాటాడలేను. కొంతకాలం పోయాక చూద్దాం. ఇంక మీరు వెళ్ళండి."

"ఇక్కడికి దగ్గిరే మా యిల్లు. మా అమ్మని కూడా తీసుకొచ్చేశాను."

"మంచిదే—"

"ఒక్కసారి మా యింటికి రాలేవా ?"

"అనవసరం" అనేసి రిక్షావాడిని రమ్మని గట్టిగా కేకేసి రిక్షాపోనివ్వ మంది. ఆ కేకకు రిక్షావాడు బిత్తరబోయి క్షణమాత్రం యిద్దరి మొహాల వేపు చూచి, రిక్షా పోనిచ్చాడు. సాగిపోయిన రిక్షా వేపే చూస్తూ అలా స్తంభించిపోయాడు ప్రకాశం. ఎవరైనా చూశారేమోనని చుట్టూరా కలయచూసి, వచ్చినదారినే మళ్ళీ వెనక్కి మళ్ళాడు. లాభం లేదు, కల్యాణి తనతో యింక మాటాడదు. ఒకసారి కృష్ణమూర్తిని కలుసుకుంటే బాగుండును. రూమ్‌లో ఉంటాడో ఉండడో! కృష్ణమూర్తిని చూడాలనే వెర్రి ఆవేశం కలిగింది, బయలుదేరాడు.

"ఛీ! మనస్సంతా పాడైపోయింది. ఇతను కనబడకుండా ఉన్నా బాగుండిపోను" అనుకుంది కల్యాణి. మానిపోయిన పాతగాయాలను మనుషులు అనవసరంగా రేపుతుంటారు. ఏనాడో చచ్చిన అనురాగాలను చేటపెయ్యలుగా మార్చి హృదయాన్ని కదిలించాలని చూస్తారు, అనుకుంది.

రిక్షా చక్రవర్తి క్లినిక్ ముందు ఆగింది. ఇంట్లోకి వెళ్ళబోతూంటే నర్సువచ్చి, "డాక్టరుగారు లేరండీ! ఎక్కడికో వెళ్ళారు. మీరొస్తే కూర్చో బెట్టమన్నారు" అంది. "సరే!" అనేసి హాల్లో కూర్చుంది కల్యాణి. ఎక్కడికి వెళ్ళిపోయినట్లు యీ డాక్టరు? సరిగ్గా ఐదింటికి ఉంటానన్నారే ? అదిలోనే హంసపాదా? ఎంత ఉద్విగ్నహృదయంతో వచ్చింది తను ! ఆయనకి కూడా అలా అనిపించలేదా ? లేదనుకుంటేనే గుండె గజగజా వణికిపోయింది.

నిరీక్షణ. ఎడతెగని నిరీక్షణ. జీవితంలో సగం కాలం నిరీక్షణతో గడపాలి. తక్కిన సగం కన్నీళ్ళతో గడపాలి. ఛీ, వెధవ బతుకు—అనుకుంది కల్యాణి. అలాగే డాక్టరుకోసం నిరీక్షిస్తూ కూర్చుంది.

* * * *

సరిగ్గా ఆ సమయంలో డాక్టరూ కృష్ణమూర్తీ బస్‌స్టాండ్ దగ్గర ఉన్నారు. ఇద్దరూ డాక్టరు కారులోనే కూర్చున్నారు.

"ఎంత చెప్పినా నీ మొండి పట్టుదలే నీదన్నమాట. ఇవాళ ఒక్క రోజుకి ఆగి రేపు వెళితే నీ పుట్టి ఏం మునిగిందీ ?" అన్నాడు డాక్టరు.

కృష్ణమూర్తికి చికాకేసింది. "రెడ్డొచ్చె మొదలాడు అన్నాట్ట. మధ్యాహ్నమల్లా వాగానుగదా, అదంతా గాలికిపోయినట్లేనా? నీతో వాగి వాగి గుండెల్లో నొప్పి పుట్టుకొచ్చింది. నేనేం చెప్పలేనింక. వెళ్ళితీరాలి."

"నేను అడ్డుపడలేదు. ఫో! నీ యిష్టంవచ్చిన చోటుకి. కాని ఒక సారి వసుంధరతో మాటాడి మరీ వెళ్ళు అంటున్నాను; అంతే."

"లాభంలేదు. ఈ జన్మలో యింక ఆవిడ మొహం నేను చూడలేను. నాలో చాలా చాపల్యాలు ఉన్నాయి. కాని నేను దుర్మార్గుణ్ణి కాను డాక్టరూ! ప్రవాహంలోపడి చాలాదూరం కొట్టుకుపోయాను. ఇప్పటికైనా నించుని అన్నీ ఆలోచించుకోవడం మంచిది. ఇలా బతకడం చాలా అసహ్యంగా ఉంది. నాకు తెలియకండానే నాలో ఏదో వక్రత్వం ఉండి ఉండాలి. దాని ఫలితమే యిప్పుడనుభవిస్తున్నాను. వసుంధర యింటి పొలిమేరలకి వెళ్ళడానికి కూడా నాకు అర్హత లేదు. అదంతాపోయింది. జీవితంలో నాకు కావలసింది వేరు, దొరుకుతున్నది వేరు. అంచేత ఇందిరను దక్కించుకోవడమే యిప్పుడు నేను చెయ్యవలసింది. నాక్కావలసిన పరిణామం కాదది. దానివల్ల నా వాళ్ళకి కూడా దూరమైపోతాను. కాని ఏం చెయ్యడము? అదలా జరిగి తీరవలసిందే. లేకపోతే మనశ్శాంతి అసలుండదు. లేదా యిక్కడికి యీ ఘట్టానికి స్వస్తిచెప్పి చదువుకోసం దూరంగా ఎక్కడికైనా పోవాలి. అలా పారిపోవడం అంతకంటె అసహ్యం. చిత్రమేమిటంటే డాక్టరూ! ఏ బాధ్యతలూ అక్కరలేకుండా గట్టుమీదకూర్చుని నిశ్చింతగా తమాషా చూద్దామనుకున్న నన్ను పరాగ్గా ఉండడం చూసి ఎవరో నీట్లోకి లాగేశారు. లేదా నేనే పడిపోయాననుకో. నీ యిష్టం. పడిపోయాక ఈదాలి, తప్పదు. లేకపోతే రూల్సుకి భంగం... ఇవన్నీ ఆలోచించుకోవాలి కాబట్టి నాయనా, నన్ను వెళ్ళనియ్?"

"ఆల్‌రైట్ నీ ఖర్మ. మళ్ళీ ఎప్పుడొస్తావ్!"

"ఇక్కడనుకుంటాను గాని తీరా అక్కడికెళ్ళాక తిరుగు బస్సులో వచ్చేయాలనిపిస్తుంది. అక్కడ మా ఊరు, మా కుటుంబం, అలాంటివి. ఇక్కడివి తప్పించుకోవాలని వెళుతున్నానుగాని అక్కడివి కావాలని కాదు. మహా అయితే నాలుగైదు రోజుల్లో వచ్చేస్తాను."

డాక్టరు చిరునవ్వు నవ్వాడు. "అలాగే వచ్చెయ్. లేకపోతే అందరి సంగతీ అటుంచి ముందు నాకు తోచదు" అన్నాడు.

కృష్ణమూర్తిని బస్సెక్కించేసి, యింటికి వెళ్ళిపోయాడు డాక్టరు. అప్పటికి సాయంత్రం అయిదున్నర దాటుతోంది.

20

అంతవరకూ మేలుకుని ఉన్న కల్యాణికి క్షణంలో కునుకు పట్టేసింది. కూర్చుని ఉన్న కల్యాణి వెనక్కి చేరబడి నిద్రపోయింది. శరీరమూ, మనస్సూ బాగా అలసిపోయాయి. నిద్ర, తిండి, రెండు రోజులనుండి సరిగా లేవు. ససిలేని భోజనం, ఎడతెగని ప్రయాణం, ఎక్కడెక్కడో బస—యివన్నీ కలిసి ఆమెను నీరసింపచేశాయి. ఆ రోజు పొద్దున్న సరిగా తిండి సయించలేదు. రాత్రి ఆ ప్రయత్నమే మానుకుని కప్పు పాలు తాగి ఊరుకుంది. శరీరం అలా ఉంటే మనస్సు సరేసరి: సుఖ దుఃఖాదిక ద్వంద్వాతీతంగా ఉంది. కల్యాణి చైతన్యం శరీరంనుండి విడివడి దూరంనుండి నిర్వికారంగా పరిశీలిస్తోంది. "కల్యాణీ! ఎవరు నువ్వు?" అని ప్రశ్నిస్తోంది. తన శరీరంమీద తనకే అసహ్యం వేస్తోంది. మరు క్షణంలోనే ఏదో మమత; పులకరింతలు. ఎక్కడో—ఎన్నడో చదివిన పద్యభాగం, అగాధాన పొరల అడుగున మెల మెల్లగా లోకాంతర వాణివలె వినబడింది : "చెలువము సౌరభమ్ము వెదజిమ్మెడు లేత గులాబి మొగ్గకున్ తులయగు నాదు యౌవనము"—ఎక్కడిది చెప్మా ఆ భావం? యౌవనం—లేత గులాబి మొగ్గలు—చెలువము, అగరువత్తుల పరిమళం, మెత్తని నీలికాంతుల దీపం, దీపకాంతిలో సూర్యోదయం, కాశ్మీరం కుంకుమ తోటలు, హిమాలయాలమీద ఉషఃకాలం—ఏవేవో అనుభూతులు, ఆ అనుభూతులకు మాటుగా వేసిన మాంజిష్ఠకాంతులీనే తెరలు. తను మేలుకుంటున్నదా కలలు కంటున్నదా?

మగత నిద్రలో కలలు కంటున్నది కల్యాణి. తెల్లని పాలసముద్రం వంటి అనంతకాల గర్భంలో మంచు తుపానుల మధ్య చిక్కుకున్న ఓ పల్లెటూరు. అచ్చంగా తన ఊరే. కుగ్రామం. ఆ గ్రామంలో, రామ మందిరాన్ని ఆనుకుని సాగే సందులో చిట్టచివరి ఓ పెంకుటింట్లో వసారాలో నిల్చున్నది తను. బయట కుండపోతగా వాన, వడగళ్ళవాన. తను పరికిణీ కట్టుకొని, నోట్లో వేలు పెట్టుకొని మూలగా నిల్చున్నది. అర్ధరాత్రి సమయం. వంటింట్లో పిన్ని గరుడ పురాణం చదువుకుంటోంది. తను వెక్కి వెక్కి ఏడవడంచూసి తనకే నవ్వొస్తోంది. వరండా చూరు కింద పడుకుని ఉన్నాడు నాన్న. మంచి నాన్న. ముసిలి నాన్న. నాన్న చచ్చిపోయాడంటే నిల్చుని చూస్తోంది తను. అందరికీ కోపంగా ఉంది తన మీద. నాన్నని చంపింది తనే నంటున్నారు అంతా. అందుకే ఏడుస్తోంది.

"నాన్నా ! నామీద కోపం వచ్చిందా నీకు ?"

"ం దమ్మా మరీ! ఏం చేశావో ఒక్కసారి ఆలోచించుకో. భూకంపాల మధ్య పుట్టావు. నా గుండెలమీద పెరిగావు. ఐదేళ్ళప్పుడు నాతో బడికి వచ్చావు. అప్పుడు ఏమనుకున్నానో తెలుసా ? నిన్ను ఝాన్సీ లక్ష్మిబాయ్ అంతటిదాన్ని చేసెయ్యాలి, అనుకునేవాణ్ని; సరోజినీ నాయుడు అంతటిదాన్ని చేసెయ్యాలి అనుకునేవాడిని."

"పోనీ నాన్నా—యింకా టైముందిగా అంతటిదాన్ని అవలేనంటావా ? "

"ఇంకెలాగ అవుతావు కల్యాణీ! చివరికి ఏం చేశావో ఆలోచించుకో. మన యింటావంటా ఎవరైనా చేశారా యిలాంటి పని ?"

"మరి నువ్వు చచ్చిపోయావుకద నాన్నా ? నీ కేమైనా బాగుందా అలా చేయడం ?"

"ఏం చెయ్యను కల్యాణీ! పాము కరిచేసింది చచ్చిపోయాను. అదీ నా తప్పే నంటావా ? బతుకు అనే పెద్ద పాము కరిచేసింది చచ్చిపోయాను. అయితే మట్టుకు ? నీ కేమైనా లోపం చేశానా ? ఎనిమిదేళ్ళ పిల్లవు నువ్వు. పిన్నితో పాటు గుడికి పంపాను. పదేళ్ళప్పుడు రుక్మిణీ కల్యాణం, గజేంద్రమోక్షం కంఠస్థం చేయించాను. పదకొండేళ్ళప్పుడు నీకు పెళ్ళి చేసెయ్యమని పిన్ని గోలపెడితే— అందర్నీ తిట్టేసి బళ్ళో పడేశాను."

"పడేస్తే ఏం చేశాను నాన్నా ?"

"ఏం చేశావా ? ఆ సంగతి ప్రకాశాన్ని అడుగు; నీ చక్రవర్తిని అడుగు."

"అలాగంటావేమిటి నాన్నా ? నువ్వా చచ్చిపోయావు. నాకా జ్వరం వచ్చింది. డాక్టరు దగ్గరికి వెళ్ళకపోతే ఎలాగ మరీ ?"

"మందుల్నీ డాక్టర్లనీ మార్చడం ప్రమాదం కాదా కల్యాణీ ?"

"ఏం చెయ్యను నాన్నా ? ప్రకాశం డాక్టరే అనుకున్నాను. చేతిలో స్తెతస్కోపు చూసే సరికి అతను డాక్టరే అని భ్రమపడ్డాను. కాదని తెలిశాక కూడా, పోనీలే డాక్టరు పరీక్షపూర్తి అయేదాకా ఆగుదామనుకున్నాను. అతనే భయపడి పారిపోయాడు నాన్నా !"

"అవన్నీ సాకులు. అసలు నీకు జ్వరం ఎందుకు రావాలీ?"

"ఏం చెయ్యను నాన్నా? నువ్వా చచ్చిపోయావు. బయటచూడు ఎలా వాన పడుతోందో! అది ఉత్త వాన కాదు నాన్నా! మంచు తుఫాను. చలితుఫాను. పైగా అర్ధరాత్రి. ఇంట్లో ఎవరూలేరు. ఇంటి కప్పు ఊడిపోయింది. ఇల్లంతా ఉరుస్తోంది. ఇంటిముందు జువ్విచెట్టు గాలికి ఎలా చప్పుడుచేస్తోందో విను! నాకు భయం వేస్తోంది నాన్నా!"

"అందుకనేనా గులాబి మొగ్గలు ఇలా దానం చేసేశావు?"

"లేదు నాన్నా? అలా అనకు. నువ్వు పొరపాటు పడుతున్నావు. కాలం మారింది. అంచేత నువ్వు అర్థం చేసుకోలేక పోతున్నావు."

"ఒప్పుకుంటాను. పోనీ, ఇప్పటికైనా నీ బెంగలు తీరాయా? నేను చచ్చిపోయానుగదా, నన్ను సంతృప్తిగా కళ్ళు మూసుకోనిస్తావా?"

"నిశ్చింతగా మూసుకో నాన్నా! నా కోసం బెంగపెట్టుకోకు. నీ కల్యాణి నీ కలల్ని వృథా కానివ్వదు. ఒకసారి భ్రాంతిలో పడ్డాను నాన్నా. క్షమించు. ఇది భ్రాంతి కాదు. ఇక ఫరవాలేదు నాన్నా. ఇంకా కొండ చేరుకోలేదు. చాలాదూరం ఉందిగాని, దారి మాత్రం యిదే నాన్నా. ఇలా వెళ్ళగా వెళ్ళగా కొండ వస్తుంది. అక్కడికే వెళుతున్నాం. ఆ తరువాత అక్కడికి చేరుకున్నాక నువ్వుప్పచెప్పిన పన్లన్నీ ఒక్కటొక్కటే చేస్తాను నాన్నా."

"చెయ్యమ్మా. ఒక్కటీ మరచిపోకు. మాట నిలబెట్టుకో. గులాబీలు యిచ్చేస్తే యిచ్చేశావు పోనీలే—మీ తరం వాళ్ళ పద్ధతులు వేరు, కాని నాన్న నీమీద పెట్టుకున్న ఆశల్ని మరచిపోకు. తుఫాను ఎక్కువవుతోంది; చీకటి కాటుకలు కురుస్తోంది. ఏరు పొంగి ప్రవహిస్తోంది. కుక్క అరుస్తూంది. భద్రం అమ్మాయ్, నేను వెళ్ళొస్తాను."

"నాన్నా! నాన్నా!"

కెవ్వుమని కల్యాణి అరిచేసరికి ఛట్టున కారు బ్రేకువేసి ఆపేశాడు చక్రవర్తి. రోడ్డు ప్రక్కగా కారు ఆగింది. ప్రక్కసీటులో కూర్చుని తన మీద ఒరిగిపోయిన కల్యాణి బుజం పట్టుకు ఊపుతూ "కల్యాణీ! కల్యాణీ!" అని గట్టిగా లేపాడు. అప్పటికి కల్యాణికి మెలుకువవచ్చింది. కళ్ళు నులుముకునే సరికి తాను ఏడుస్తున్నట్లు తెలుసుకుంది.

"ఏం ? ఏం జరిగింది ! కారు ఆపేశారేం ?"

"భలేదానివి ! హడలిపోయాను. నాన్నా అని ఎంత గట్టిగా అరిచావో తెలుసా ?"

"అరిచానా నేను ?"

"నెమ్మదిగా అంటావ్. పొలికేక పెట్టావు. అందుకే హడలిపోయి కారు ఆపేశాను."

"మంచివాళ్ళే ! నా కేదో కలొచ్చింది. కలలో భయపడి అరిచుంటాను—కునుకు ఎప్పుడు పట్టేసిందో ! ఇప్పటిదాకా మెలుకువగానే ఉన్నాను."

చక్రవర్తికి నవ్వొచ్చింది. ఒక్కచెయ్యి స్టీరింగు చక్రంమీదుంచి, యింకో చేత్తో కల్యాణిని దగ్గిరకి తీసుకుంటూ, "పిచ్చిదానా ! అరగంట అయింది నువ్వు పడుకుని, అలాగే కునుకుతూ నా మీద జోగిపోయావు. నువ్వు పడుకున్న తరువాత కనీసం ఓ వంద రెండెడ్ల బళ్లనీ, ఓ డజన్ లారీలనీ ఓవర్ టేక్ చేశాను తెలుసా ?" అన్నాడు.

"టైమెంతైంది ?"

"నాలుగున్నర !" అన్నాడు, వాచీ చూసి.

"అబ్బ ! ఎప్పటికి తెల్లారుతుంది బాబూ! ఇంకా ఎంతదూరం ఉంది?"

"తెల్లవారే లోపున చేరుకుంటాంలే. అంటే, మహా అయితే యింకో గంట. రోడ్డు బాగాలేదు. లేకపోతే యీ సరికే చేరుకుని ఉండేవాళ్ళము."

"ఐనా యీ అర్ధరాత్రి ప్రయాణమేమిటి బాబూ ! పదండిపోదాం. ఆపేశారేం ?"

మళ్లీ కారు స్టార్టు చేశాడు చక్రవర్తి. నెమ్మదిగా పోనిస్తూ, "కలొస్తే భయపడి అలా అరుస్తారా ఎవరైనా? పీడకలా ?" అన్నాడు.

"పూర్తిగా కాదు. సాయంత్రంనుంచీ నాన్నగురించి అప్పుడప్పుడు ఆలోచిస్తున్నానేమో, ఆయనే కలలోకొచ్చారు. ఏమిటో 'గమ్మత్తయిన కల. ఆయన కోప్పడినట్లనిపించింది" అంది కల్యాణి.

చక్రవర్తి మాటాడలేదు. బ్రేకువేసి కారాపి, జేబులోంచి సిగరెట్టు తీసి వెలిగించుకుని, మళ్ళీ పోనిచ్చాడు. సీటులో ఒరిగి కూర్చుని మొహం రెండు చేతులతోనూ కప్పుకుంది కల్యాణి.

"చలి వేస్తోందా?" అడిగాడు చక్రవర్తి.

"కొంచెం."

"రగ్గు తీసుకోకూడదూ? వెనక సీటులో ఉంది."

"ఫరవాలేదు. కావలిస్తే తీసుకుంటాలెండి."

ఇద్దరూ మౌనం దాల్చారు. కారు ముందుకి సాగిపోయింది.

ముందు ప్రసరిస్తున్న కారులైట్లు తప్ప యిరుపక్కలా చిమ్మచీకటి. ఈదరగాలి రంయ్‌మని వీస్తూంది. ఎక్కడికీ ప్రయాణం; అనుకుంటోంది కల్యాణి. దీని ఫలితాలు ఎలాగుంటాయి? ఎందుకలాంటి కలొచ్చింది తనకి? అన్నీ ప్రశ్నలుగానే మిగిలిపోతున్నాయి. వేటికీ జవాబులులేవు. ఇదొక సాహసిక యాత్ర; అంతే. ఇంకాసేపటిలో నెల్లూరు. అక్కడ కొంతసేపు విశ్రాంతి. ఆ తరువాత తిన్నగా, సరాసరి—"అమ్మ బాబోయ్" అలోచించడం మానేసింది కల్యాణి.

పది నిముషాలు పోయాక కల్యాణే మౌనాన్ని భంగం చేసింది.

"కృష్ణమూర్తినీ ఇందిరనీ ఎక్కడ కలుసుకుంటాం మనం?"

"అంటే?"

"అంటే నెల్లూరులోనా, లేక సరాసరి అక్కడేనా అని."

"చెప్పానుగా!"

"మీరు చెప్పింది సరిగా అర్థంకాలేదు నాకు. ఒకసారి నెల్లూరంటారు, ఒకసారి సరాసరి అక్కడే అన్నారు. చివరికి ఏది నిశ్చయించారో నాకేం తెలుసు?"

"అతడుగూడా సందిగ్ధంగా చెప్పాడు మరి. నేనేం చెయ్యను? ఇందిరకేమో నెల్లూరులో ఆగడానికి యిష్టం లేదట. సరాసరి అక్కడికే పోదాం అందిట. మనవాడి ఉద్దేశమేమో అందరం నెల్లూరులో కలుసుకుని అక్కడనుండి కలిసి వెళదామని. చివరకి వాడే నెగ్గుతాడులే."

"ఏమిటి మీకా ధైర్యం?" అంది కల్యాణి.

"అదంతేలే. ఇందిర యిదివరకెలాగుండేదో నాకు తెలీదుగాని, యిప్పుడు మాత్రం వాడెంత చెపితే అంత. సణుగుతుంది పోట్లాడుతుంది గాని, చివరికి వాడు చెప్పినట్లే చేస్తుంది."

"ఎంతలో ఎన్ని మార్పులొచ్చేశాయి! ఇందిర యింత మారిపోతుం దని కలలోకూడా అనుకోలేదు నేను!" అంది కల్యాణి.

"అక్కడే నువ్వు పొరపాటు పడుతున్నావు" అన్నాడు చక్రవర్తి, సిగరెట్టు గట్టిగా పీలుస్తూ. "మార్పు వచ్చింది ఇందిరలో కాదు, ఇందిర జీవి తంలో వచ్చిందంటాను. ఆవిడగురించి మీరంతా పొరపాటుగా అర్థంచేసు కున్నారేమో. అంటే ఆవిడలో లోపాలు లేవని నేననడంలేదు. కాని, అందరికీ ఉన్న ఆశల్లాంటివే ఆవిడకీ ఉంటాయి. ఎందుకనుకో కూడదూ?"

"ఉండకూడదని అనలేదు నేను. నే నంటున్నది అది కాదు. కృష్ణ మూర్తి విషయంలో ఆవిడ యింతగా మారిపోయిందంటే ఆశ్చర్యంగా ఉందన్నాను; అంతే. ఇలా జరుగుతుందని కలలోకూడా ఊహించుకో లేదు. ఇంకోలా జరుగుతుందనుకున్నాను."

"అదే జీవితంలో విచిత్రం. నీలో యిన్ని మార్పులొస్తాయని మాత్రం అనుకున్నావా?"

"మీరూ అలాగంటే యిప్పుడే కారు దిగిపోతాను. ఆపెయ్యండి."

నవ్వేశాడు డాక్టరు. "నేనేమన్నాననీ?" అన్నాడు.

"మీలో అలాంటి చులకన అభిప్రాయాలుంటే యిప్పుడే చెప్పే యండి."

"ఛా! చులకనేమిటి కల్యాణీ!" లాలనగా అన్నాడు చక్రవర్తి. "నిన్ను చులకనచేసి యీ జన్మలో మాటాడగలనా? ప్రతి మనిషి జీవితం లోనూ అనుకోని మార్పులొస్తూంటాయన్నాను. అంతే నేనుద్దేశించింది."

"నన్ను మార్చేసింది మీరే!" అంది కల్యాణి, నేరం మోపు తున్నట్లుగా.

"వెరీగుడ్. అంతకంటె నాకు కావలసిందేముంది! ఇద్దరం ఒకళ్ల నొకళ్లం మార్చేసుకున్నాం. సరేనా?"

ఆ మాట వినిపించుకోకుండా కల్యాణి, "నాకు బాధ ఏమిటంటే, ఇందిర ఎప్పుడూ యిలాగే చేస్తుందేమిటా అని. ఎవళ్ళనో ఒకళ్ళని బాధ పెడితేగాని, యింకొకళ్ళ జీవితాన్ని గాయపరిస్తేగాని, ఆవిడకి సంతృప్తి లేనట్లుగా ఉంది. ఇంత జరిగాక అందరికీ సంతోషంగానే ఉన్నట్లుంది. మీలో ఎవరికీ వసుంధర సంగతి పట్టినట్లే లేదు. ఇది వసుంధరకే మంచిదనుకోండి.

కాని యిలా ఎవళ్ళ స్వార్థం వాళ్ళు చూసుకోవడం మాత్రం నాకెందుకో బాధగా ఉంది" అంది.

"అన్యాయం కల్యాణీ! అలా అనకు నువ్వు. ఇంతవరకు ఒక్క విషయం దాచాను నీ దగ్గిర. ఇక దాచక్కరలేదు కాబట్టి చెప్పేస్తాను. కృష్ణమూర్తి, వాళ్ళ ఊరునుండి తిరిగొచ్చాక, తనొక్కడే యీ నిర్ణయానికి రాలేదు. ఆ సంగతంతా నీకు చెప్పాను. తిరిగొచ్చాక మనిషి కుమిలిపోయి బాధపడ్డాడు. ఒక్క సంఘటనతో అతనిలో చాలా మార్పువచ్చింది. జీవితానుభవాలేమీ ఎరగని వాడు. చదువుకోసం యీ వూరొచ్చాడు. పట్నం జీవితంలోని వ్యామోహానికి లొంగిపోయాడు. అంచేత చదువు అబ్బలేదు. రకరకాల స్నేహితులు చుట్టూ చేరి అతని డబ్బునీ మంచితనాన్నీ వాడుకున్నారు. చదివి పరీక్షలు ప్యాసవకపోతే గడవదనే బెంగలేదు. స్వతహాగా అలాంటి గొప్పతనాలేవో సాధిద్దామనే ఆసక్తి లేదు. అంచేత అలా అలా కాలక్షేపం చేస్తూ బతికేశాడు. అలాంటివాడికి మొదటిసారిగా కనువిప్పు కలిగించింది నువ్వు. ఆ తరవాత వసుంధర అతనిలో కొంత చలనం కలిగించింది. అంటే అతనిలో నిద్రాణంగా ఉన్న కొన్ని బాధ్యతలనీ విలువలనీ మీరు పైకి తీశారన్న మాట. సరిగ్గా ఆ సమయంలో ఇందిర అతడు పశ్చాత్తాప పడేటట్లు చేసింది. అందువల్లే అతడో నిశ్చయానికి వచ్చాడు. వారం రోజులు పల్లెటూళ్ళో కూర్చొని ఆలోచించాడు. మనుష్యులతో అంత తేలికగా ఆడుకోవడం అసహ్యం అనిపించిందతనికి. ఈ విషయాలన్నీ నాతో చెప్పుకున్నాడు. అతనిలో అంత మార్పు వచ్చినందుకు నిజానికి నాకూ సంతోషమనిపించింది—"

మాట మధ్యలో కల్యాణి అడ్డొచ్చి "అదంతా నిజమే కావచ్చు కాని, నే నడుగుతున్నది వసుంధర సంగతి. ఇతని వల్ల ఆ అమ్మాయి చాలా పోగొట్టుకుంది. నా వల్ల కూడా చాలా ఇబ్బందులు తెచ్చి పెట్టుకుందనుకోండి. కాని అతని వల్ల కుటుంబంలో మనశ్శాంతి పోయి అందరికీ దూరమయే దాకా వచ్చింది. అనుకోకుండా అలాంటి స్థితి కల్పించి ఇప్పుడిలా చేస్తే ఆ అమ్మాయి మనస్సెలా ఉంటుంది ?" అంది.

"నువ్వన్నది రైటే కల్యాణీ! అందువల్లే అతడు పల్లెటూరు పారిపోయాడు. తన కర్తవ్యము ఏమిటని ఆలోచించుకున్నాడు. వసుంధర మీద అతనికి చాలా గౌరవముంది. కాని లోతుగా ఆలోచిస్తే తను యే

విధంగానూ ఆ అమ్మాయి జీవితానికి పనికిరాడు. అతని మంచితనాన్ని ఆదరించ బోయేసరికి ఇంట్లో వాళ్లు అదొక పెద్ద నేరంగా ఆవిడ వంక కొరకొరా చూశారు. దీనితో ఆవిడ అభిమానం మరింత దెబ్బతిని వాళ్లని యెదిరించడానికి ప్రయత్నించింది. అందుచేత కృష్ణమూర్తి ఆవిడకి మరింత ఆత్మీయుడుగా కనబడ్డాడు. అదొక విచిత్రమైన పరిస్థితి. ఆవిడ ప్రేరణలే వేరు. ఆవిడా ఇంకొంచెం జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకుని ఉంటే తన జీవితానికి కావలసింది కృష్ణమూర్తి అందివ్వలేడని తెలుసుకుని ఉండేది. ఆ తెగింపు వల్ల మరికొన్ని కొత్త సమస్యలు పుట్టి జీవితాంతం ఆవిడ బాధపడి ఉండేది. అంటే ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే ఆవిడ తాహాతు వేరు. ఆవిడ నిలుచున్న చోటు వేరు. కృష్ణమూర్తి నిలుచున్న చోటు వేరు. ఆ రెండిటికీ యెప్పుడూ సమన్వయం కుదరదు. ఆ సంగతే కృష్ణమూర్తి నాతో చెప్పుకున్నాడు. స్వార్థం కోసం ఆ అమ్మాయిని రెచ్చగొట్టడం సులభమే అయినా అది చాలా నీచం అనుకున్నాడు. ఇంక ఇందిర సంగతా, ఇందిర తన స్థాయిలో మనిషి—ఒకళ్ళ దౌర్బల్యాలింకొకళ్ళకి తెలుసు. కాబట్టే అనుకోకుండా వాళ్ళిద్దరి మధ్యా ఆ సంఘటన జరిగింది. జరిగాక యింక వెనక్కి వెళ్ళడం లేదనుకున్నాడు తను. ఇప్పుడర్థమౌతుందా కల్యాణీ! కృష్ణమూర్తి వసుంధరకి మంచి చేశాడో చెడు చేశాడో? అతనిలో స్వార్థమే కనుక ఉంటే వసుంధరను ఇంకొంచెం దూరం తీసుకు వెళ్ళేవాడు. లోకంలో చాలామంది ఆ పనే చేస్తారు. ఆ తరువాత వసుంధరలాంటివాళ్లు ఏడుస్తారు. అలాంటిది జరగకుండా వాడు జాగ్రత్త పడ్డాడు. కాబట్టి అతడెంత మంచివాడో ఆలోచించు" అన్నాడు చక్రవర్తి.

కల్యాణి మథనంలో పడింది. నిజమేనా? అయితే తన కింకోలా అనిపించిం దెందుచేత? ఈ మధ్య జరిగిన సంఘటనలన్నీ ఆమె కళ్ళముందొక్కసారి గిరగిరా తిరగాయి. కృష్ణమూర్తి ఊళ్లో లేడనేసరికి వసుంధర మొహం వివర్ణమయింది. "నిన్న సాయంత్రం కనబడతానన్నాడు. ఇవ్వాళ ఊరెళ్ళిపోయాడంటున్నావు. అంత అర్జంటు పని ఏమొచ్చిందో" అని విసుక్కుంది వసుంధర. వసుంధరను చూస్తే ఆమెపట్ల అపరాధం చేసినట్లనిపించింది తనకి. తన మూలానే కృష్ణమూర్తి ఆవిడకి పరిచయమయ్యాడు. తన మూలానే పిన్నితో పోట్లాట వేసుకుంది. తను పోనీ నిస్సహాయురాలు. కృష్ణమూర్తి కూడా ఆవిడ మనస్సు నొప్పించడం దేనికి? ఆగంతుకంగా యీ పారిపోవడం దేనికి? వాళ్లిద్దరి మధ్యా ఏం

జరిగిందో తనకి సరిగా తెలీదు. ఆ తరువాత నాలుగైదు రోజులు తన బాధలు తనవి. తనే ఒక పెద్ద విషాదయోగంలో పడింది. ఎటూ నిశ్చయానికి రాలేక ముందడుగు వేసే ధైర్యం లేక, మానడానికి యిష్టంలేక నరకం అనుభవించింది. మంచికో చెడ్డకో ఒక నిశ్చయానికి వచ్చేసింది. ఫలితాలెలా ఉంటాయో ముందు ముందు తెలియాలి. ఆ కారుచీకట్లోనే చక్రవర్తి వైపు చూసింది. గంభీరంగా కారు నడుపుకు పోతున్నాడు. తనని యెక్కడికో తీసుకు వెళుతున్నాడు. నరకానికా స్వర్గానికా! ఆ క్షణంలో కల్యాణికి ఒళ్లు జలదరించింది. అణుఅణువునా భయం ఆవేశించింది. తన కింత వరకూ చక్రవర్తి ఒక స్నేహితుడిగా మాత్రమే తెలుసు. ఆత్మీయుడిగా మాత్రమే తెలుసు. చాలా ఆదుకున్నాడతను. ఏదుపొచ్చినపుడల్లా తన పక్క నిలబడి ధైర్యం చెప్పాడు. చాలా సహాయం చేశాడు. ఇప్పుడతనికి తానొక కొత్త హోదా కాబోతూంది. ఆ హోదాలో అతనెలా ఉంటాడో, తనను యెలా స్వీకరిస్తాడో అంతా అయోమయం.

"మళ్లీ నిద్రపోతున్నావా ?" అడిగాడు చక్రవర్తి.

"లేదు ఏదో మత్తుగా ఉంది. చాలా నీరసంగా ఉంది."

"ఎందుకుండదూ! పగలల్లా భోజనం లేదు. రాత్రి తినమంటే తిన్నావు కాదు. తెల్లారేక మళ్లీ బోలెడంత ప్రయాణం — ఆ తరువాత యెంతో తంతు. సాయంత్రానికి కాని అక్కడికి చేరుకోలేం" అన్నాడు చక్రవర్తి.

"అవును" అనేసి ఊరుకుంది కల్యాణి.

"ఏమిటవును ?"—కల్యాణి పలకలేదు.

తను యెందుకు అన్నం తినలేకపోయిందో అదికూడా పోల్చుకోలేక పోతున్నాడా ఈ డాక్టరు ? విపరీతమైన సంతోషం వస్తే మనిషికి ఆకలి చస్తుంది. దుఃఖం వచ్చినా అంతే. రెండూ తనని పీడిస్తున్నాయి. మెదడులో ఏదో నీరసం. తిండిధ్యాస లేదు. కాని బలీయమైన అదృశ్య శక్తి ఏదో తనని ముందుకు నడిపిస్తూంది. వారం రోజుల క్రితం తన ఆశలు వేరు. ఆశయాలు వేరు. నాలుగు పైప్రివేట్లు దొరికితే చాలు ననుకుంది. ఇంటాయన ఇప్పిస్తానన్న టెలిఫోను ఆపరేటరు ఉద్యోగం దొరికితే జీవిత సమస్యే తీరిపోతుం దనుకుంది. ఇంక తనకి పైప్రివేట్లు అక్కరలేదు. ఉద్యో

గం యింక వారం పదిరోజుల్లో రాబోతూంది. అయినా మనసులో ఏదో ఆందోళన ఎక్కువవుతూంది కాని తగ్గడం లేదేం ? వారం రోజుల తర్జన భర్జన ఫలితం యిది. చాలా వాదించింది డాక్టరుతో. చాలా షరతులు కోరింది. తనమీద జాలికొద్దీ ఏపనీ చెయ్యొద్దంది. తనను ఉద్ధరిద్దామని పూనుకోవద్దంది. జీవితంలో యేం జరిగినా ఒకటి ఖాయం— తను యెవరి పోషణ కిందో ఉండగల్గడం అసంభవం. దేనికోసమయినా సరే. అవతల కొండంత అనురాగం తనకు దొరికినా సరే, ఆర్థికంగా జన్మలో యింకొకరిమీద ఆధార డడం తన కిష్టం లేదు. ఆ సంగతే చక్రవర్తికి స్పష్టం చేసింది. అతనూ అదే అన్నాడు. మళ్లీ కాలేజీలో ప్రవేశపెట్టి చదివిస్తానన్నాడు. అలాంటి వింక కుదరవని చెప్పేసింది. ఒకరి దయాధర్మ భిక్షులు వాళ్లు ఎంత ఆత్మీయులైనా సరే, తనకనవసరం. తనకి కావలసింది ఆర్థిక భర్తకాదు. ఆ మాటకొస్తే భర్త అనే మాటలోని సాంఘిక అర్థాన్ని అమలులో పెట్టే వ్యక్తి కూడా కాదు. ఇవన్నీ మినహాయించేక యింకేవైనా విలువలు మిగిలి ఉంటే, ఆ విలువలు కావలసి వస్తే, ఆలోచించుకోమంది డాక్టరును. అలా మాట్లాడ్డానికి ధైర్యం ఎక్కడినించి వచ్చిందో తనకే తెలీదు. అది ధైర్యం కాదు. జీవితం మీద నమ్మకం లేకపోవడం. ఇటువంటి పరిస్థితే యిదివర కొకసారి వచ్చింది. అప్పుడు తన మనసులో షరతులేమీ లేవు. బెంగలూ సంకోచాలూ అంతకంటే లేవు—ఆ అనుభవం తనకి ఆశనూ సంతోషాన్నీ యిచ్చింది. అక్కడ దెబ్బ తగిలేసరికి మనస్సు విరిగిపోయింది. ఇప్పుడంతా సంశయమే. ఏమైనా సరే తనమీద తనకి స్వాధీనం తప్పకూడదు. ఇది అలాంటి అనుభవం కాకూడదు. కళ్ళు రెండూ గట్టిగా మూసేసుకున్నది. ఆ వేకువ ఘడియల్లో కల్యాణి హృదయం ఒకానొక అనిర్వచనీయమైన ప్రార్థనతో నిండిపోయింది. పరమేశ్వరా ! దీనివల్లకూడా గాయపడనివ్వకు. బతుకులో నేను కోరేది బహు స్వల్పం. ఆ స్వల్పాన్ని నిరాకరించకు- అని మనసారా వేడుకుంది.

ఆ వేకువ చీకట్లో కారు నిరాటంకంగా ముందుకు సాగిపోతూంది. ఉండుండి కల్యాణివైపు చూస్తూ డ్రైవు చేసుకుపోతున్నాడు చక్రవర్తి. గాలికి ఆమె జుత్తంతా చెదిరింది. సీటులో ముడుచుకు కూచున్న కల్యాణిని చూస్తే చక్రవర్తికి వాత్సల్యమూ కృతజ్ఞతా వెల్లివిరిసిపోతున్నాయి. ఇదంతా చచ్చి స్వర్గానఉన్న రామినాయుడి చలవ అనుకున్నాడు. రామినాయుడికి ఆ రోజు జబ్బే రాకపోతే కృష్ణమూర్తి తన నక్కడకు లాక్కె-

ళ్ళకపోతే కల్యాణిని ఈ జన్మలో పోల్చుకోలేక పోయేవాడు. ఆసుపత్రిలో మృత్యు సాన్నిధ్యంలో—నిజమైన కల్యాణిని—అలా కనబడిన కల్యాణి, చిర కాల బంధువుగా మొదటినుంచీ తనకు తెలిసిన ఆత్మీయురాలివలె గోచరిం చింది. ఆ మొదటి అనుభవాన్ని తను నమ్మలేదు. రోజులు గడచిన కొద్దీ నమ్మకూడదని ఎంత ప్రయత్నించినా తన కది సాధ్యం కాలేదు. మనస్సుకీ హృదయానికీ అనేక పరీక్షలుపెట్టి చూశాడు. అన్నింటికీ ఒకే జవాబు వచ్చింది. ఇద్దరికీ చాలా పోలిక లున్నాయి. తనుకూడా ఆవిడలాగే ఒక సారి దెబ్బతిన్నాడు. చాలా చేదు జీవితం భరించాడు. ఆ ఘట్టం తనంత టదే ముగిసింది. అమ్మయ్యా! అనుకుని అంతటితో గతించిన జీవితంతో బంధనాలు తెంచేసుకున్నాడు. దూరంగా వచ్చేశాడు. కొత్త జీవితానికి పునాది వేసుకున్నాడు. ఆసుపత్రి, రోగులు, ఆర్జనా, డబ్బు—సుఖంగా తృప్తిగా ఒడిదుడుకులు లేకుండా గడిచిపోతే చాలు ననుకున్నాడు. తనకి పట్టుపరుపు అక్కరలేదు, ముళ్ళపరుపు కాకుండా ఉంటే చాలు. సుఖమైన ఇల్లూ, కారూ, డబ్బులిచ్చే నలుగురు పేషెంట్లూ, స్నేహితులు, కొంత కాలక్షేపం, కావాలి.

మరచిపోయిన ఆశలని చిగురింప చేసింది కల్యాణి. ప్రకాశవంతమైన రాత్రి చల్లని చందమామ తన జీవితంలోకి ప్రవేశించింది. నిస్సహాయమైన స్థితిలో ఆమెను చూశాడు. జాలిపడ్డాడు. జాలిపడటం ఆవిడ కసహ్యం అని తెలుసుకున్నాక ఆమెమీద గౌరవం మరింత ఎక్కువయింది. తనకి తెలియకుండానే అనురాగం పెంచుకున్నాడు. ఆవిడతో ఒక జీవితకాలం హాయిగా బతకగలను, నన్నీవిడ అర్థం చేసికోగలదు అనుకున్నాడు. ఈ పరిణామం అంతా తనలో కలిగిందని చాలాకాలం వరకూ తనకే తెలీదు. బహుశా నేపథ్యంలో ఎక్కడో కృష్ణమూర్తి ఉన్నాడనే భావం కారణం కావచ్చు. ఒక రోజు అదీ తేలిపోయింది. ఇద్దరూ ఘర్షణ పడ్డారు. తనప్పుడు అబద్ధం చెప్పాడు. ఆ చెప్పింది అబద్ధ మని తర్వాత ఎప్పుడో తనకి తెలిసింది. కల్యాణి ఒక్కర్తే తన బతుకులో శూన్యత్వాన్ని పోగొట్టగలదు. తనిన్నాళ్ళూ వెతుకుతున్నది ఈమె కోసమే! కాని ఆ విషయం ఆ పిల్లతో చెప్పడానికే భయం వేసింది. చాలా ఆత్మాభిమానురాలు. కృష్ణమూర్తి చెప్పిన కథ విన్నాక తనకి చాలా బాధ కలిగింది. కోపం వచ్చింది. కల్యాణి కేవలం తనదిగా తన సర్వస్వంగా నరనరాల్లోనూ ఏదో ఘోషించింది. నువ్వు పొరపడ్డావు కల్యాణీ! సరిగ్గా పోల్చుకోలేక పోయావు. అందుకే గాయ

పడ్డావు. ఒక్కసారి కళ్ళు తెరిచి చూడు. నీకు కావలసింది ఎక్కడ దొరుకుతుందో! నీకోసం ఎవరు వెతుక్కుంటున్నారో! పోల్చుకో! అనాలనిపించింది. ఆ అవకాశం ఆ నాటి రాత్రి వచ్చింది. దెబ్బతిన్న లేడివలె పిన్నిగారు వేసిన బాణాన్ని మోసుకుంటూ వచ్చి తన దగ్గిర వాలిపోయింది కల్యాణి. ఆ రాత్రే తనెవరో పోల్చుకుంది. అదొక దివ్యానుభవం—ఒకరికొకరు కావాలి. ఒకరు లేనిదే ఇంకొకరికి జీవితమే లేదు అనేది ఇద్దరికీ అర్థమైంది. కాని ఆచరణలో పెట్టడ మెలాగ? ఆ అమ్మాయి స్వాభిమానాల పుట్ట. వాటన్నిటికీ ధైర్యం చెప్పేసరికి వారంరోజులు పట్టింది. ఒక స్నేహితుడిగా ఆత్మీయుడిగా తన నంగీకరించింది. తనకి ఒక కొత్తహోదా యివ్వడం దగ్గరే భయపడింది. ఆ భయం ఉత్త హామీలవల్ల పోదు. కొన్నాళ్ళకి పోతుందనే ధైర్యం తన కుంది. అందుకే తనూ ధైర్యం చేశాడు.

దాని ఫలితమే ఈ ప్రయాణం. మొదట కల్యాణి ఒప్పుకోలేదు. రైలులో పోదామంది. తనే పట్టుపట్టాడు. అది తన మొదటి విజయం. ఇద్దరికీ పునర్జన్మ కావాలి. అందుకే కారులో బయలుదేరి సరాసరి వెళ్ళడానికి నిశ్చయించాడు. ప్రయాణం కష్టం. దారిలో ఎన్నో అడ్డంకులు, ఇబ్బందులు. కాని వాటిలోనే ఏదో మాధుర్యం ఉంది. ఇవన్నీ గడిచి కొండకి చేరుకోవడంలో ఏదో సంతృప్తి ఉంది. రెండు రోజులపాటు కల్యాణి ఒక్క క్షణం విడువకుండా తన దగ్గరే ఉంటుంది. తన పక్కనే ఉంటుంది. అంతకంటె యింకేం కావాలి? సైంటిస్టు చక్రవర్తికీ భౌతికమైన చక్రవర్తికీ ఆ క్షణంలో పరమేశ్వరుడిమీద కృతజ్ఞత వెల్లి విరిసింది. "భగవాన్! జన్మలో యెప్పుడూ కల్యాణిని నా దగ్గరనుండి వేరు చేయకు. అంతే నేను కోరేది" అని మనసారా ప్రార్థించాడు.

* * * * * *

తెల్లారగట్ల అదురుపాటుతో మెలకువ వచ్చింది ఇందిరకి. రాత్రంతా నిద్రలేదు. ఒకటే దోమలు. ఇంక విసుగువేసి పక్కమీద లేచి కూర్చుంది. హాలంతా కలయచూసింది. ఒకమూల పిల్లలు నిద్రపోతున్నారు. వాళ్ళ పక్కగా వాళ్ళ నాన్న పడుకున్నాడు. హాలు మధ్యలో కృష్ణమూర్తి పడుకున్నాడు. ఈ చివర తనూ, యింటి యిల్లాలూ పక్కలు వేసుకున్నారు. ఇందిర కంతా కొత్తగా ఆయోమయంగా అనిపించింది. ఏమిటి తను చేసినపని? ఎక్కడుంది తను? గుర్రుపెట్టి నిద్రపోతున్న కృష్ణ

మూర్తిని చూసి కోపం వచ్చింది. తరువాత నవ్వొచ్చింది. ఆశ్చర్యం! ఈ రాత్రికూడా ఇతనికి హాయిగా నిద్ర పట్టేసింది. ఎంత అదృష్టవంతుడు! అనుకుంది. వెంటనే నాన్న జ్ఞాపకం వచ్చాడు. పాపం ఎక్కడున్నాడో— యెక్కడేమిటి ? కటకటాల వెనుక గొంగళీ కప్పుకుని పడుకు నుంటాడు. ఎంతపని చేశావు నాన్నా! నువ్వెప్పుడూ ఇంతే! అందుకే నేనిలా తయారయాను అనుకుంది. పోనీలే నాన్నా! చాలా సార్లు క్షమించాను నిన్ను- చాలా సార్లేమిటి మొత్తం నీ జీవితాన్నే క్షమించాను. ఈ ఒక్కదానికీ కోపం తెచ్చుకోకు. ఇది నాకు చాలా అవసరం నాన్నా!—అనుకుంది. నెమ్మదిగా లేచి పిల్లిలా అడుగులు వేసుకుంటూ వీధి తలుపు తీసి అరుగు మీద కుర్చీలో చేరగిలబడింది. బైటంతా చిమ్మచీకటి. దూరాన వీధి లాంతర్లు వెలుగుతున్నాయి. ఇంకా సేట్లో తెల్లవారుతుంది. వాళ్ళిద్దరూ వస్తారు. కాఫీలు, స్నానాలు అయాక అందరూ కలిసి డాక్టరుగారి కార్లో మళ్ళా బయల్దేరుతారు. సాయంత్రానికి కొండకు చేరుకోవాలిట. అప్పటికి కాని ముహూర్తం కుదరలేదట. ఏమిటో నా తలకాయ ముహూర్తం. నా అన్నవాళ్లు లేకుండా నలుగురు చేరి కొండెక్కి నాలుగు ముళ్ళు వేసుకున్నంత మాత్రాన ఏం జరుగుతుంది ? ఇదంతా ఆ కల్యాణి ఆలోచన. దానికి కృష్ణమూర్తి తాళం వేశాడు. ఈ హైరాన అంతా లేకుండా ఉన్న చోటనే ఉండి రిజిస్ట్రారుకి ఓ పదిరూపాయలు పారేస్తే హాయిగా ఉండును అనుకుంది.

చీకటివేపు చూస్తూ అలా ఆలోచనలోపడి, వారం రోజుల్లో ఎన్ని మార్పులొచ్చాయి—అనుకుంది ఇందిర. ఆ రోజు రాత్రి సినిమా తరువాత రోడ్డుమీద తారసిల్లిన కృష్ణమూర్తిని ఇంటికి లాక్కెళ్ళకపోతే ఇవన్నీ జరిగుండకపోను. ఆ రాత్రి తననేదో ఉన్మాదం ఆవహించింది. తనమీద తనకే కసి. లోకంమీద కసి. నాన్నమీద కసి. ఆ సాయంత్రం పీడకలవలె ప్రకాశం గుర్తుకొచ్చాడు. ఎన్ని ఆశలు పెట్టుకుంది అతని మీద! ఎన్ని పేకమేడలు కట్టుకుంది. అవన్నీ కూల్చేసి పారిపోయాడు. అటువంటి వాడికోసం కల్యాణితో పోట్లాట పెట్టుకుంది. కల్యాణికి చాలా అన్యాయం చేసింది. ఆమె జీవితాన్ని ఇంచుమించు నాశనం చేసింది. చివరికేం మిగిలింది! విధి తనను వెక్కిరించింది. ఇంత జరిగాక ప్రకాశం చల్లగా జారిపోయాడు. తనమీద తనకే అసహ్యం వేసింది. ఛీ! ఇంక నాకేవీ దొరకవు అనుకుంది. చిత్రమేమిటంటే యేవి తన అంతరాత్మకు వ్యతిరేక

మైన పనులో అవే చేసింది తను. ఎందుకు చేసింది ? తెలీదు — ఆ రాత్రి రోడ్డుమీద కృష్ణమూర్తి కనబడేసరికి క్షణమాత్రం తన అంతరాత్మ బాధపెట్టింది. ఈ మనిషిని అన్ని విధాలా వాడుకున్నాడు నాన్న— నిర్హేతుకంగా యీ కుర్రాడు మా యిద్దరినీ అభిమానించాడు. శక్తి ఉన్నప్పుడల్లా ఆదుకున్నాడు. ప్రతిఫలంగా యిద్దరం కలిసి దెబ్బకొట్టాము. పాపం ! యితడిని కొంచెం వెన్ను నిమరాలి. మంచివాడు. అమాయకుడు అనిపించింది. మంచివాడే కాని అనుకున్నంత అమాయకుడు కాడని యీ వారం రోజుల్లోనూ తెలిసింది. ప్రకాశానికీ యితనికీ యెంత తేడా ! తనవెంట అంత వెర్రిగా తిరిగిన ప్రకాశం, ఇందిరా నువ్వే నా సర్వస్వం అన్న ప్రకాశం తీరా సమయం వచ్చేసరికి యేమీ చెయ్యలేకపోయాడు. జరిగినదంతా మరిచిపోగల్గాడు. ఏ అనుభవమూ అతన్ని నిలబెట్టలేక పోయింది. జారిపోయాడు. పారిపోయాడు. అంత పిరికివాడినెక్కడా చూడలేదు. ఈ కృష్ణమూర్తికి మొదటినుంచీ తనంటే పెద్ద గౌరవం లేదు. మామూలు సరదాలకోసం వినోదాలకోసం చుట్టూ తిరిగాడంతే— తన గురించి అతనికేమీ భ్రాంతులు లేవు. తనేమిటో తెలుసు. కాని అనుకోకుండా ఒకానొక పరిణామం జరిగేసరికి పూర్తిగా మారిపోయాడు. జరిగిన దానికి విచారించకుండా ఉండడానికి తక్కినవన్నీ వదులుకుందుకు సిద్ధమౌతున్నాడు. సంఘం, బంధువులు, అవన్నీ యిచ్చే వెచ్చదనం, వేటినీ లక్ష్యం చేయకుండా ఉండడం, దీనివల్ల అతను చాలా నష్టపోతాడు. తనకీ తెలుసు. అందుకే ఊరికెళ్లి వచ్చిన తరువాత కృష్ణమూర్తి ఆ ప్రస్తావన తెచ్చేసరికి తనకి ఆశ్చర్యం వేసింది. "నీకు మతి గాని పోయిందా కృష్ణమూర్తీ! మాట వరసకి అలాగే అనుకుందాం. ఆ తరువాత నీ గతేమిటి?" అంది—"నా గతి ఏమీలేదు. ఏం జరిగినా భయ పడను- ఇదేం చిన్న పిల్లల ఆటగాదు ఇందిరా! ఇది జరిగి తీరాల్సిందే—" అని పట్టు పట్టాడు. ఎంత నిబ్బరం! ఎంత సాహసం! తను కలలో కూడా ఊహించుకోనిది జరగబోతూంది. తనలో ఎన్ని ప్రలోభాలు ఉన్నా ఆత్మ వంచన మాత్రం లేదు. ఏ విధంగా చూసినా తను కృష్ణమూర్తికి తగ దేమో! అదీ నిజం కాదేమో! ఇలా జరగడమే మంచిదేమో! ఇతరత్రా ఏం నష్టపోయినా తనవల్ల ఇకముందు కృష్ణమూర్తి ఏమీ నష్టపోకూడదు. ధైర్యంగా తనపక్క నిల్చున్నాడు. ప్రతిఫలంగా అతను ఏం కోరినా తను ఇవ్వాల్సిందే! సంతోషంగా యివ్వాలి. తప్పదు; తను యిన్నాళ్ళూ నిరీ

తాను వెతుకుతున్నదీ ఇలాంటి వాడికోసమే! చిత్రం! ఇన్నాళ్ళూ తన పక్కనే ఉన్నాడు. అనునిత్యం చూస్తూనే ఉంది. కాని గుర్తించలేక పోయింది. "నేనున్నానులే నీకేం ఫర్వాలేదు. నీ బాధ్యతలన్నీ నా మీద వేసి, నువ్వు నిశ్చింతగా ఉండు" అనగల్గేవాడు తనకు కావాలి. ఆ అన్వేషణలో తనకందరూ మరుగుజ్జులే కనిపించారు. తనెంత సాహసించినా వాళ్ళు తన అంతస్తుకు పెరగలేక పోయారు. జరిగిన వాటికి తనకేమీ విచారంలేదు. ఇప్పటికైనా తనకు కావలసింది దొరికింది. అదేచాలు అనుకుంది. నాన్న ఏమనుకుంటాడో? తిరిగివచ్చాక కారాలూ మిరియాలూ నూరుతాడు. తనకేదో పోయినట్టు బాధ పడతాడు. ఈ మాటు గట్టిగా చెప్పేయాలి తప్పదు. ఏ త్యాగానికైనా ఒక హద్దుంటుంది. ఎవరికీ పనికిరాని త్యాగాలు చెయ్యడం బుద్ధిహీనం. నాన్నను తనేమీ ఒదిలెయ్యబోవటంలేదు. తన ఉద్యోగం తన స్వతంత్రం అన్నీ అలాగే ఉంటాయి. ఉంచుకో దల్చుకుంది కూడా! భావదాస్యం ఆర్థికదాస్యం ఈ రెండూ మనిషిని కుంగదీస్తాయి. ఇష్టముంటే నాన్న తనతో ఉంటాడు. లేదా ఆయనకేంతోస్తే అది చెయ్యొచ్చు. మూడు రాత్రిళ్ళ ఎడతెగని చర్చల తర్వాత, ఎంతో ఆత్మపరీక్ష తర్వాత తనీ నిశ్చయానికి వచ్చింది. నాన్నకి కాదు, దేవుడికి కోపం వచ్చినా సరే ఈ పని జరిగి తీరవలసిందే. దేవుడంటే తనకే నవ్వ వచ్చింది. దేవుడనేవాడసలు ఉన్నాడో లేడో! "దేవుడా! నువ్వనేవాడివి అసలుంటే నీ మీద నాకెప్పుడూ నమ్మకం లేకుండా చెయ్యి! దేవుడిమీద నమ్మకం నాలోంచి శాశ్వతంగా తీసెయ్యి. అంతే నే కోరేది" అనుకుంది.

తెల తెల్లవారుతూంది. గబగబా లోపలికి వెళ్ళి కృష్ణమూర్తి బుజం తట్టి లేపింది. "ఓ మొద్దావతారంగారూ! ఇంక లేవండి. తెల్లారుతూంది" అంది.

కళ్ళు నులుముకుంటూ కృష్ణమూర్తి బయటికి వచ్చాడు. "ఏమిటలా నిల్చుండి పోతావు? వెళ్ళి ముఖం కడుక్కో" అంది. ఆవిడ రెండు భుజాల మీదా చెయ్యివేసి కృష్ణమూర్తి, "ఇలా చూడు, కొంచెం మర్యాద నేర్చుకో. ఈ క్షణంనుండీ నువ్వు నన్ను మీరు అనాలి తెలుసా!" అన్నాడు. ఇందిర ఛ రున, "ఛస్తే అనను. అలాంటి వేధపవేషాలు నాదగ్గర కుదరవు. అలాంటి ఆశలెప్పుడూ పెట్టుకోబోకు తెలుసా! ఎప్పుడూ నువ్వనే పిలుస్తాను" అంది.

"పాపం చుట్టుకుంటుందిలే!" బెదిరించాడు కృష్ణమూర్తి.

"పోనీలే. నేను చేసిన పాపాల్లో ఇదొకటి. పాపాలంటే నాకు భయం లేదు. కాని ఇది చెప్పు, చక్రవర్తీ కల్యాణీ ఎన్ని గంటలకొస్తారు? ఈ యింట్లో నే నుండలేను బాబూ! నాకు మొహమాటంగా ఉంది. వాళ్లు రాగానే పోదాం."

"మొహమాటం దేనికి? ఈయన చక్రవర్తికి మంచి ఫ్రెండు, ప్రాణ స్నేహితుడు. అందుచేతే ఇక్కడ దిగమని మరి మరీ చెప్పాడు. వాళ్ళు రాగానే అందరం కలిసి ఆ కారులోనే పోదాం. మనం వెళ్ళేసరికి చక్రవర్తి కాంపౌండరు అన్ని ఏర్పాట్లూ చేసే ఉంటాడు" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఎన్ని గంటలకిట ఆ తంతంతా?"

"రాత్రి ఎనిమిదిన్నరకి. నీ కదంతా తంతులాగ కనబడుతోందా?"

"తంతు కాక మరేమిటి? హాయిగా ఉన్నచోటనే ఉండి, పదిరూపాయిలు పారేస్తే రిజిస్ట్రారు మన కాళ్ళదగ్గర కొచ్చేవాడు."

"అది నీ పద్ధతి. వాళ్ల పద్ధతి యింకోలా ఉంది. ఏం చేస్తాం!"

"పోనీ నీ పద్ధతి ఏమిటో చెప్పకూడదా కృష్ణమూర్తీ?"

"అమ్మాయ్! ఇలా విను. నాకో పద్ధతంటూ లేదు. మన మేలు కోరే వాళ్లనీ, కష్ట సుఖాల్లో మనల్ని ఆదుకునే వాళ్లనీ సంతోషపెట్టడమే నా పద్ధతి."

"కోట్లకి విలువైన మాట అన్నావులే ఫో. దాంతోనే అందర్నీ జయించుకు వస్తున్నావు. అది సరేగాని, నా యింట్లోంచి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత కల్యాణిని కలుసుకోలేదు. అప్పటి పరిస్థితి వేరు. ఇప్పుడు అందరం యింకో అవస్థలో ఉన్నాం. ఇంకో నిమిషంలో వాళ్లిద్దరూ ఊడి పడుతున్నా రంటావు. ఆవిడని ఎలా పలకరించడం?"

"హాయిగా పలకరించు, మామూలుగా పలకరించు. ఇంక పోదాం పద. ఇద్దరం యిలా మాటాడుకుంటూంటే యింట్లో వాళ్లు ఏమనుకుంటారు?"

"నీ మొహం. అలా నువ్విప్పటినుంచే అధికారం చెలాయిస్తే యిక్కణ్ణించే పారిపోతాను తెలుసా? నే నడిగిన దానికి జవాబు చెప్పు!"

"కల్యాణి నిన్ను క్షమించేసిం దన్నానుగా !"

ఇందిరకు ఆ మాటలతో కోపం వచ్చింది. "నన్నెవరూ క్షమించ నక్కరలేదు" అంది. కృష్ణమూర్తి కొంచెం విసుగ్గా "ఇదిగో ఇందిరా ! పొద్దున్నే మళ్ళీ రగడ లేవదియ్యకు. నేను చెప్పినట్లు వినాల్సిందే నువ్వు. తెలిసిందా ?" అన్నాడు.

"అలాగేనయ్యా. అలాగేనయ్యా బాబూ ! సరేనా ?" అనేసి వెనక్కి తిరిగి పోతూంటే గేటు దగ్గిర కారు ఆగిన చప్పుడైంది. గిర్రున తిరిగి చూసింది ఇందిర. గేటు దగ్గిర నల్లని కారు ఆగింది.

21

"వాళ్లు వచ్చేశారిందిరా!" అంటూ కృష్ణమూర్తి నాలుగడుగుల్లో గేటు దగ్గరకు వచ్చి, "హాల్లో చక్రవర్తీ!" అని పలకరించాడు. ఇందిర కొంచెం బెరుకుగా వచ్చి అతని పక్కనే నిలబడింది. నల్లని కారుతలుపులు తెరుచుకున్నాయి. కాని అందులోంచి దిగింది చక్రవర్తీ కల్యాణీ కాదు. తెల్లని సూటులో ఉన్న ఒక యువకుడు, మధ్యవయస్సు దాటిన మరొక పెద్దమనిషి! ఆ యువకుడు జేబుల్లో చేతులు పెట్టుకుని నిల్చున్నాడు. పెద్ద మనిషి కొంచెం ముందుకు వచ్చి "డాక్టరు గోపాలరావుగారున్నారండీ?" అని ప్రశ్నించాడు కృష్ణమూర్తిని.

కృష్ణమూర్తి తెల్లబోతూ, "ఉన్నారు. నిద్ర లేవలేదింకా! ఏం కావాలి?" అన్నాడు.

"అర్జంటు కేసుంది. మాట్లాడాలి."

"అయితే లేపుతా నుండండి. రండి, ఆ ప్రక్క గదిలో కూర్చోండి!" అంటూ లోపలికి దారితీశాడు.

ఇందిర అతని కూడా వెళుతూ "బలేవాడివిలే! మీ ఫ్రెండు కారేదో గుర్తు పట్టలేకపోయావు!" అంది.

"సరిగ్గా చక్రవర్తి కారు కూడా ఇలాగే ఉంటుంది ఇందిరా! మరొక గడియలో వచ్చేస్తాడు, చూస్తావుగా!" అన్నాడు.

డాక్టరింకా గుర్రుపెట్టి నిద్రపోతున్నాడు. ఇంటావిడ లేచి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. కృష్ణమూర్తి డాక్టరు మంచం దగ్గరికివెళ్ళి "డాక్టరుగారూ!" అని గట్టిగా పిల్చాడు. డాక్టరు తుళ్ళిపడి లేచి "వాళ్ళు వచ్చేశారా?" అన్నాడు.

"లేదు. మీ కోసం ఎవరో కారులో వచ్చారు. మీ కన్సల్టింగు రూములో కూర్చోబెట్టాను. ఏదో అర్జంటుకేసుందట. మీతో మాట్లాడాలిట."

డాక్టరు విసుగ్గా లేచి నిల్చుని "ఎంత అర్జంటు కేసైనా ఇవాళ లాభం లేదు. మరొక డాక్టరు దగ్గరికి వెళ్ళమని చెప్పేసివస్తాను. తెల్లవారకుండానే ఇక్కడికివచ్చి వాల్తానన్నాడు చక్రవర్తి. ఇంకా రాలేదేమిటి?" అనుకుంటూ, వచ్చిన పెద్దమనుషులతో మాట్లాడడానికి వెళ్లాడు. వెళ్ళినవాడు

అయిదు నిముషాలలో తిరిగివచ్చి ముఖం అదోలా పెట్టి, "కృష్ణమూర్తి గారూ! అనుకున్న దొకటీ జరిగినది దొకటీ! నేను అర్జంటుగా ఊళ్ళోకి వెళ్ళాలి. చక్రవర్తి వస్తే మీరంతా కాఫీ తీసుకుని సిద్ధంగా ఉండండి, నేను ఎంత త్వరలో అయితే అంతత్వరలో తప్పించుకుని వస్తాను" అన్నాడు.

"అదేమిటి, వాళ్ళను మరెవరైనా డాక్టరు దగ్గరికి వెళ్ళమంటా నన్నారు?"

"అవుననుకోండి. ఆ వచ్చిన ముసలాయన నాకు చాలా ఆత్మీయుడు. మరొకరెవరైనా నేను పంపించేద్దును. ఈయనని కాదనలేను. తొందరగా వచ్చేస్తానుగా?"

డాక్టరుగారి భార్య గుమ్మందగ్గిర నిలబడి ఇదంతావిని "కాఫీ సిద్ధంగా ఉంది. మొహం కడుక్కుని కాఫీతాగి వెళ్ళరాదూ?" అంది.

"అందుకుకూడా టైములేదు రుక్మిణీ! పాపం రాఘవయ్యగారి మనవడికి ఫిట్సు వస్తున్నాయిట. అతను హడలిపోతున్నాడు. నా బాక్సు కారులో పెట్టించేయి. తిరిగి వచ్చేకే కాఫీ వగైరాలన్నీ" అంటూ బట్టలు వేసుకుందుకు సిద్ధమయాడు.

డాక్టరు వెళ్ళిపోయాక ఇందిర కృష్ణమూర్తి వేపు తిరిగి "ఏం డాక్టర్లు బాబూ! వీళ్ళ బతుకంతా హడావుడి.హడావుడి. కొంపదీసి మీ ఫ్రెండు చక్రవర్తి కూడా ఇలాగే ఎవడికో ప్రాణంమీది కొచ్చిందని ఉండిపోలేదు కద!" అంది.

"చంపేశావు. నేనసలే గాభరాపడుతూంటే నువ్విలాంటి అప శకునం మాటలాడు" అని విసుక్కున్నాడు కృష్ణమూర్తి.

ఇందిర ఫకాలున నవ్వి "ఓయి పిచ్చికృష్ణమూర్తీ! నీ కిప్పుడు కొత్త కొత్త సెంటిమెంట్సు వస్తున్నాయే!" అంది.

"ఛష్! ఏమిటా విరగబడి నవ్వటం? నీవాలకంచూసి యింటావిడ హడిలిపోతుంది. నీకంతా వెటకారంగా ఉందేమో కాని నా కెందుకో భయంగా ఉంది. ఏ సెంటిమెంట్సూ లేకపోతే, కృష్ణమూర్తి ఇందిరని వెంటేసుకుని తిరుపతికి ప్రయాణం కట్టే అవసరం ఏముటుంది?"

"నీ తెలివికి సంతోషించాం కాని, ఏమిటీ అర్థంలేని నిరీక్షణ? తెల్ల వారి గంటన్నరయింది. కప్పు కాఫీయేనా యిప్పించావు కాదు."

"ఆ వ్వాళ ఎంచేతో ఊరు తెల్లారకముందే లేచి కూర్చున్నావు కాని, ఏనాడైనా ఈ వేళప్పుడు నిద్రలేచి ఎరుగుదువా ?"

ఇందిర కృష్ణమూర్తి కళ్ళల్లోకి చిలిపిగా చూసి "నిజమే సుమా! ఇందిర ఎంత మారిపోయింది ? అంతా ఏడుకొండలవాడి దయ!" అంది.

"అమ్మగారు కాఫీ పంపించారు—" అంటూ పనిమనిషి రెండు కప్పులలో కాఫీ పట్టుకొచ్చింది. కృష్ణమూర్తి అందుకుని ఒకటి ఇందిర కందిస్తూ "కాఫీయో అని కలవరిస్తున్నావు. దేవుడు నీ కోరిక మన్నించాడులే!" అన్నాడు.

*　　　*　　　*　　　*

వేకువ చీకట్లు క్రమ క్రమంగా తొలగిపోతున్నాయి. రోడ్డు కిరుపక్కలా పొలాలు. భూమ్యాకాశాలమధ్య దట్టమైన పొగమంచు. ఆకాశంలో వెలుగు రేకలు విచ్చుకుంటున్నా మంచుతెరల చాటున వాతావరణం మబ్బు మబ్బుగా ఉంది. చుట్టూవున్న ప్రకృతి అస్పష్టంగా లీలగా కన్పిస్తూంది. అప్పటి కింకా రోడ్డు నిర్మానుష్యంగా ఉంది. బద్ధకంగా నెమ్మదిగా డ్రైవుచేస్తున్న చక్రవర్తి ఒకసారి చేతి వాచీ చూసుకున్నాడు. ఐదున్నరయింది. నెల్లూరు ఊళ్ళోకి చేరేసరికి యింకో అరగంట పడుతుంది. రోడ్డు వారగా కారు ఆపి ఒక సిగరెట్టు వెలిగించాడు చక్రవర్తి. కారు ముందున్న అద్దం మంచుతో తడిసిపోయింది. డస్టరు తీసి శుభ్రంగా తుడిచాడు. ఒక్కసారి బద్ధకంగా వళ్ళు విరుచుకుని ఈపాటికే అక్కడికి చేరుకోవలసింది అనుకుంటూ మళ్ళీ చక్రంముందు కూర్చుని కారు స్టార్టుచేసి అంతకంతకూ వేగం హెచ్చిస్తూ పక్కనున్న కల్యాణివేపు చూశాడు. ఆమె అలిసిపోయి నిద్రపోతూంది. ఇంకేముంది ఈ స్పీడులో పోతే ఒక అరగంట నలభై నిముషాల్లో అక్కడికి చేరుకోవచ్చు అనుకున్నాడు. నిద్రపోతున్న కల్యాణిని బుగ్గమీద ఒక చిటికెవేసి లేపుదామా అనిపించిందతనికి. వద్దు, ఎందుకులే! చాలా అలిసిపోయింది, రాత్రంతా సరిగా నిద్రలేదు, అని లేపాలనే కోర్కెను అణచుకున్నాడు.

నిద్రలో ఏవో కలలు. కలలతో కలత చెందిన మెలకువ—మెలకువలో మగతగా మబ్బుల్లాంటి ఆలోచనలు, ఆ ఆలోచనల అంచుల్లో తళుక్కుమని మెరిసే చిన్నచిన్న ఆశలు—ఆశ, భ్రాంతి, భయము, అలసట, మళ్ళీ నిద్ర—ఇలాగే జాగ్రత్ సుషుప్తావస్థలమధ్య గడిపింది కల్యాణి. రాత్రి ఒక్కొక్క జామే గడిచినకొద్దీ ఆమె ఒక్కొక్క భయాన్నే పోగొట్టు

కుంది. అనంతాకాశంలో చీకటి తెరలు ఒకటొకటి విడుతున్నకొద్దీ కల్యాణి మానసాంబరంలో కొత్తకాంతులు ప్రసరిస్తున్నాయి. సీటులో వెనక్కి చేరగిలబడి కాళ్ళు దగ్గరగా ముడుచుకుని కూర్చుంది కల్యాణి. చక్రవర్తి కారాపినప్పుడుకూడా ఆమెకు మెలుకువ రాలేదు. రెండు రోజుల అలసటకి ఆమె ముఖం వాడిపోయింది. అయినా చక్రవర్తికి మాత్రం ఆ చలివేకువ చిరు వెలుగుల్లో కల్యాణి ముఖం ప్రశాంతంగా ప్రఫుల్లంగా కన్పించింది. మంచి నిద్రలో ఉంది. అందమైన కలలు కంటూంది కాబోలు అనుకున్నా డతను.

కారు నలభై మైళ్ళ స్పీడులో పోతూంది. అక్కడ రోడ్డు బాగానే ఉంది. అప్పుడప్పుడు పొలాలకు పోయే రైతుజనం తారసపడుతున్నారు. దూరంగా పొలాల గట్లమీద మనుష్యుల జాడలు నీడల్లా కనిపిస్తున్నాయి. కల్యాణి కళ్ళు తెరచి చూసేసరికి వాళ్ళింటిదగ్గర ఆగాలి ఆమె ఆశ్చర్య పోయేలా అనుకున్నాడు చక్రవర్తి. దాదాపు కష్టంగా ఉండే ప్రయాణ మంతా గడిచిపోయింది. ఇంకేముంది ఒక్కొక్క గడియే అతి విలువైన దిగా త్వరత్వరగా గడిచిపోతుంది అనుకునేసరికి అతనిలో కొత్త ఉత్సాహం వచ్చింది. వందలమైళ్లు కారు నడిపించిన అలసటంతా పోయినట్లయింది. హుషారుగా హాయిగా కారు సాగిపోతూంది.

ఉన్నట్లుండి కల్యాణి కెవ్వున కేకవేసి ముందుకు తూలిపడింది. ఆమె కళ్ళు తెరచి చూసేసరికి చక్రవర్తి తనమీద కొరిగిపోయి గట్టిగా పట్టుకొని ఉన్నాడు. కారు ఎడంచేతివైపు ఒరిగిపోయింది. చక్రవర్తి కల్యాణి భుజంమీద తలపెట్టి కళ్లు గట్టిగా మూసేసి "ఎంతపని జరిగింది కల్యాణీ" అని గట్టిగా మూల్గాడు. అతని నుదుటిమీద గాయం తగిలి రక్తం కారుతూంది. కల్యాణికి ఒక క్షణం అంతా అయోమయంగా ఉంది. కల కాదుగద అని అటూ యిటూ కలయచూసింది. కలకాదు, తాను మేల్కొనే ఉంది. కారు అద్దాలు పగిలిపోయాయి. ఒకపక్క తలుపు తెరుచుకునుంది. తాను సీటుకి కారు తలుపుకి మధ్యగా ఒరిగిపోయింది. చక్రవర్తి తనమీద కొరిగి పోయాడు. ఒక పక్క ఎత్తుగా రోడ్డు కన్పిస్తూంది. ఒక పక్క నాలుగడుగుల గొయ్యి— కారు సగం గోతిలో కొరిగిపోయి ఒక పెద్ద బండరాయి నానుకుంది. క్షణకాలం అచేతనంగా ఉండిపోయి "ఏం జరిగింది—ఏమైంది మనకి" అన్నది కల్యాణి మెల్లిగా అతనిని లేవదీయడానికి ప్రయత్నిస్తూ—

"ఏక్సిడెంటయింది. చావు తప్పింది—ఉండు. నేను నెమ్మదిగా లేస్తాను. తరువాత నువ్వు లేద్దువుగాని" అంటూ చక్రవర్తి స్టీరింగు చక్రాన్ని తప్పించుకుని కారులోంచి ఎలాగో బయటకొచ్చి కల్యాణికి చెయ్యి అందించాడు. సగం ఒరిగిపోయిన కారులోంచి కల్యాణి బయటకిదిగి డాక్టరు ముఖంచూసి "అబ్బా! ఎంత పెద్ద దెబ్బ తగిలింది?" అన్నది కంగారుగా.

డాక్టరు భారంగా నవ్వేసి "ఇదేమంత పెద్ద దెబ్బ కాదులే! జరిగిన దాన్ని బట్టిచూస్తే ఇదొక పెద్ద దెబ్బా— అటు చూడు కారెలా పిప్పయి పోయిందో" అన్నాడు.

కల్యాణి కారు ముందుభాగం చూసి కొయ్యబారి పోయింది. ఇంత జరిగి ఇంకా ఎలా బతికాం అనుకుంది కారు బాగా దెబ్బతింది. ఇంజను దగ్గరే ఎక్కువ చెడిపోయింది. కల్యాణి డాక్టరు రెండుచేతులూ గట్టిగా పట్టుకుని "నావల్లే ఇదంతా! దరిద్రాన్ని వరించారు. మీ రెంత పొరపాటు చేశారు!" అని గొణిగింది. డాక్టరు ఆ నడి రోడ్డుమీద ఆ చలిలో ఆమెను మరింత దగ్గరగా తీసుకుని "పిచ్చిదానా, ఏమిటలా అంటావు. దురదృష్టం నన్నెప్పుడో వరించింది. నువ్వు పక్కనుండబట్టే నేను బతికున్నాను. ఇంత అదృష్టపుదినం మరొకటి లేదనుకో! ఇంత జరిగి మనం సజీవంగా బయట పడ్డామంటే అదంతా నీవల్లే. నేను చెప్పేనది నువ్వు నమ్ము కల్యాణీ!" అన్నాడు.

కల్యాణి అతనినుండి విడిపించుకుని "ముందు ఆ రక్తం తుడిచేసుకోండి. కారులో మీ మెడిసిన్ ఛెస్ట్ ఉందికదూ. ఏదైనా మందు వేసుకోండి" అంది.

"అవును, వెనక సీటులో వాటర్ బాటిలూ బాక్సూ ఉన్నాయి. మెల్లిగా తియ్యగలవా?" అన్నాడు, గట్టుమీద చతికిల బడుతూ.

వాటర్ బాటిలు తీసి రుమాలు తడిపి రక్తమంతా తుడిచింది. మెడిసిన్ ఛెస్ట్ తెరచి డాక్టరు చెప్పిన పద్ధతిలో అతనికి కట్టు కట్టింది. పగిలి పోయిన కారు అద్దాలు గుచ్చుకుని నుదుటిమీద అంగుళం మేర చర్మం చీరుకు పోయింది. బాగా రక్తం కారింది కాని ప్రమాదకరమైన గాయం మాత్రం కాదు. చక్రవర్తికి ఎదురు రొమ్ము మీద స్టీరింగువీలు గట్టిగా తగిలింది. అతని కెక్కడలేని నీరసం వచ్చేసింది. "ఇంకిప్పుడేం చెయ్యాలి కల్యాణీ!" అన్నాడు దిగులుగా ఆమెవైపు చూసి.

"అసలింత ప్రమాదం ఎలాజరిగింది చెప్పండి—"

"ఏం చెప్పమంటావు– దగ్గరకి వచ్చేసేం— తెల్లవారిపోయింది. రోడ్డు బాగానే ఉందిగదా అనే ఉత్సాహం కొద్దీ స్పీడుగా పోతున్నాను. హఠాత్తుగా ఆ ప్రక్క రోడ్డంట ఒక పశువుల మంద రోడ్డెక్కింది. అల్లంత దూరాన్నుంచి చూసి హారన్ కొడుతున్నాను. వాటిని తోలేవాడెవడూ దగ్గరలో లేడు. అవన్నీ చెల్లాచెదురుగా రోడ్డు కడ్డంగా పరుగులెత్తాయి. అప్పటికీ కారు స్పీడు చాలా తగ్గించి నడుపు కొస్తున్నాను. ఇంతలో రెండు దూడలు బెదిరిపోయి కారు కడ్డంగా వచ్చిపడ్డాయి. ఒక్కడుగు ముందుకు వెళితే అవి కారుకింద పడి చచ్చి పోయేవే. సడన్‌గా బ్రేకువేసినా వాటికి దెబ్బ తగలక మానదు. ఆ గాభ రాలో స్టీరింగు ఎడమ పక్కకు తిప్పాను. ఆ కంగారులో రోడ్డు పక్క నింత గొయ్యి ఉందని చూసుకోలేదు - ముందు చక్రాలు రెండూ గోతిలో కెళ్ళిపోయాయి. ఎంత ఆపబోయినా నా స్వాధీనం తప్పిపోయి బండి దొర్లిపోయింది. ఇప్పుడైనా ఆరాయి ఉండబట్టి కారుతిరగబడ లేదు- అందు చేతే మనం బతికున్నాం!" అని ముగించాడు.

కల్యాణి ఆశ్చర్యంగా అతనివైపు చూస్తూ, "ఇంత జరిగినదాకా నే నెలా నిద్రపోయానో, పాడు నిద్ర!" అన్నది.

"ఇదంతా లిప్తపాటులో జరిగిపోయింది కల్యాణీ! ఇన్ని వందల మైళ్ళు ప్రయాణం చేశాం. కొన్ని వందల బళ్లనీ లారీలనీ తప్పించుకుని వచ్చాం. ఎంతో అసహ్యామైన రోడ్లన్నీ దాటిపోయాం. ప్రయాణం చివరకి వచ్చాక ఇలా జరిగింది. ఏం చేయగలం!"

చక్రవర్తి చివరిమాటలు విని కల్యాణి ఎందుకో వణికిపోయింది. "ప్రయాణం చివరకి వచ్చాక ఇలా జరిగింది ఏం చేస్తాం"— ఆ మాటలు తల్చుకుంటే ఆమె కేమిటేమిటో ఎంత భయాలు స్ఫురించాయి. తను పుట్టడమే ఒక మహాపాపం అన్నట్లు భూమి దద్దరిల్లి భూకంపం వచ్చింది. ఎవరి దారికీ అడ్డుపడకుండా ఎవ్వరికీ హాని కలుగకుండా ఎంత ఒదిగి ఒదిగి బతికినా జీవితమే అడుగడుగునా దద్దరిల్లిపోయింది. అన్నిటికీ నిలబడి అన్ని టినీ దాటుకుని ఒక గమ్యం చేరబోతూంది తను. అందుకే "ప్రయాణం చివరకి వచ్చాక ఇలా జరిగింది" అని చక్రవర్తి అంటే కల్యాణి వణికి పోయింది. ఇలా జరగవలసే ఉందా? ఇందుకేనా తానింత దూరం ప్రయాణం చేసింది! ఇంక ఫరవాలేదు, గమ్యం చేరుకుంటాను అనుకోవటమే

పెద్ద పొరపాటు కాబోలు. రాత్రి కల జ్ఞాపకం వచ్చింది. నాన్న కోప్పడి నట్లయింది. అందుకే యిలా జరిగిందా! సహజంగా నాన్నే ఈనాడు బ్రతికి ఉంటే తాను ఈపాటి ధైర్యంతో ముందుకు వచ్చి తాను నిలబడి జీవితాన్ని నిలబెట్టుకున్నందుకు సంతోషించడా! ఆశీర్వదించడా! తండ్రి జ్ఞాపకం వచ్చేసరికి కల్యాణి కళ్లు చెమర్చాయి.

నీరసంగా అలా గట్టుమీద కూర్చున్న చక్రవర్తి ఉన్నట్టుండి లేచి నిలబడి "ఏం పని చేస్తున్నావు కల్యాణీ! ఇదేనా నీ ధైర్యమంతా? ఇంతేనా నువ్వు నేర్చుకున్నది? కళ్ళు తుడుచుకుని లేచి నిలబడు. జరిగినదేదో జరిగింది. ఇక్కడినుండి ఎలాగైనా బయటపడే మార్గం చూడాలి" అని హెచ్చరించాడు.

"ఎలా బయటపడటం? పిట్టమనిషి కనబడడంలేదు. ఆ పశువుల్ని తోలేవాళ్లంతా ఏమయారు? కారునేం చేయటం?"

"పశువుల్ని తోలేవాళ్ళంతా పది పన్నెండ్ల కుర్రాళ్లు. కారు గోతిలో పడగానే హడలిపోయి ఆ పొలాల్లోకి పారిపోయారు. దూరంగా ఎవరో మనుష్యులు కన్పిస్తున్నారు. ఎవరైనా ఇటొస్తే ఏదో ఆలోచన చెప్పకపోరు" అన్నాడు, రోడ్డు కిరుపక్కలా కనుచూపుమేరకు దృష్టి సారించి చూస్తూ.

* * * *

మద్రాస్ మెయిల్ నెల్లూరు చేరేసరికి తెల్లవారిపోయింది. రాత్రి చాలా సేపటివరకూ ఏవేవో ఆలోచనలతో మేలుకుని కలతగా నిద్రపోయిన వసుంధరకు నెల్లూరు స్టేషనులో మెలకువ వచ్చింది. ఇక్కడే తెల్లవారింది, బండి చాలా లేటన్నమాట అనుకుంది. గూడూరు వెళ్ళేసరికి కనక్టింగ్ ట్రెయిను ఉంటుందో ఉండదో? అది తప్పిపోతే మళ్లీ ట్రెయినెప్పుడో! తానింతా సిద్ధపడితే సమయానికి చేరుకోలేదా ఏమిటి? అలా జరిగితే తన ప్రయాసంతా వృథా! ఎంత లేటయితే మాత్రం ఆ వేళకి చేరుకోలేకపోతానా అని ధైర్యపడింది. మరచెంబులో నీళ్లు తీసి ముఖం కడుక్కుని కాఫీ తెప్పించుకుని తాగింది.

అన్నట్లు వాళ్లు నెల్లూరునుండే కలిసి కారులో వెళతామన్నారు. ఈ పాటికి బయల్దేరి ఉంటారు. కల్యాణి ఏమనుకుందో తనగురించి. ఒక రోజంతా బతిమాలింది. డాక్టరు మరీ పట్టుబట్టాడు. సనేమిరా రానంది తాను.

కల్యాణి చిన్నబుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయింది. అయినా ఆ అమ్మాయికి కోపం రాదు. తానెందుకు రానన్నదో ఆ మాత్రం పోల్చుకోగలదు. అకస్మాత్తుగా తను వెళితే వాళ్ళంతా ఏమనుకుంటారు? కల్యాణి మహదానంద పడుతుంది. తనకు తెలుసు. కల్యాణికి తనకంటె ఆత్మీయులెవరూలేరు. డాక్టరు కూడా తన రాకకు తప్పకుండా ఆనందిస్తాడు. మరి కృష్ణమూర్తి! కృష్ణమూర్తి ఏమనుకుంటాడు? అసలు తనతో మాట్లాడతాడా? ఆ మాత్రం గుండెనిబ్బరం ఉంటే తనకు కనబడకుండానే ఈ తంతంతా ఎందుకు ఏర్పాటు చేసుకుంటాడు? నాకు నచ్చిన అమ్మాయిని నేను పెళ్ళిచేసుకుంటాను అంటే తానడ్డుపడిందా! పిచ్చి కృష్ణమూర్తి. అంత పిరికివాడనుకోలేదు తను.

రీడర్స్ డైజెస్ట్ చేతిలో ఉంది. కాని ఒక్క పేజీకూడా తిరగలేదు. వసుంధర మెదడులో కల్యాణి, కృష్ణమూర్తి, డాక్టరు గురించిన ఆలోచనలే జడల్లుకుంటున్నాయి. చిక్కుపడుతున్నాయి. మళ్ళీ విడుతున్నాయి. ఆ ముప్పేట జడలో తానెక్కడా లేదు. ఇందిరకూడాలేదు. ఇందిరను అంతగా ఎరుగదు. ఒక ప్రేక్షకురాలిలా వసుంధర ఆ ముగ్గురి జీవితాలూ, పరిణామాలూ, వాళ్ళుచేరే గమ్యం అవలోకిస్తూంది తను. ఆ అవలోకనలో అవగాహనలో కృష్ణమూర్తి మెదిలినపుడల్లా గుండెల్లో పదిల పరచిన కత్తుల్లాంటి భావాలేవో కలుక్కుమంటున్నాయి. ఎక్కడో లోతుగా గుండెలో సన్నని నొప్పి. కాని వసుంధర తన బలమంతా వినియోగించి ఆ నొప్పిని నిర్లక్ష్యం చేస్తూంది. ఇది నొప్పికాదు. నొప్పిగా ఉందనే భ్రాంతి, అనుకుందుకు ప్రయత్నిస్తూంది. తన అవగాహనలో కల్యాణి అప్పుడే విరిసిన కలువ పువ్వులా స్వచ్ఛంగా ఉంది. అందుకే కల్యాణి కోసమే, తను బయలుదేరింది. అంతేకాదు, తననుండి తప్పుకు పారిపోయిన కృష్ణమూర్తికి బుద్ధి చెప్పాలని.

నాల్గురోజుల క్రిందట డాక్టరువచ్చి భయపడుతూ భయపడుతూ "కృష్ణమూర్తి ఇలాంటినిశ్చయానికి వచ్చాడు. ఈ విషయం మీతో చెప్పమన్నాడు" అన్నపుడు తనకు దుఃఖంకంటె కోపం అతిశయించింది. ఆ కోపంలో డాక్టరుతో ఎక్కువ మాట్లాడలేకపోయింది. "ఎందువల్ల?" అని కూడా తానడగలేదు. అయినా డాక్టరే చెప్పాడు, కృష్ణమూర్తి ఎందుకిలాంటి నిశ్చయానికి వచ్చాడో. అతడు చెప్పినదంతా అర్థంచేసుకునే స్థితిలోలేదు తనప్పుడు. తనకిప్పుడు కృష్ణమూర్తిమీద కోపం ఏమీలేదు. తనకర్థం కానిదల్లా ఒక్కటే! అతడు తనకు కనబడకుండా ఎందుకు తప్పుకుతిరగాలి? అని.

నిజానికి కృష్ణమూర్తి నిశ్చయంకంటే, అంతరాంతరాల్లోని తనఆశలు తుంపివేశాడనే బాధకంటే వసుంధరనెక్కువ బాధపెట్టింది, అతడు తప్పు చేసినవాడిలా తననుంచి పారిపోవడం; పిరికివాడిలా తప్పుకుపోవడం. ఒక స్నేహితుడిగా అతను వచ్చి "ఇదీ నా నిశ్చయం" అని ఉంటే తానింత మధనపడేది కాదు. అలా అనుకున్నపుడు వసుంధర కొక చిత్రమైన ఆలోచన వచ్చింది. అతడలా చేయకపోవడమే మంచిదైందేమో. కృష్ణమూర్తిలో ఆ పిరికితనం కనబడబట్టే "అతడిలో నేననుకున్నంత ఏమీలేదు. అతనూ సామాన్యుడు. నేనంత కుంగిపోవలసినదేమీ లేదు. ఇదొక అనుభవం. మరి కొంచెం కళ్లు పెద్దవిచేసి లోకాన్ని చూడాలి, ముందుకు సాగాలి" అనుకో గలిగింది వసుంధర. ఆ భావం ఆమెకొక ప్రశాంతత నిచ్చింది. తన కిప్పు డెవ్వరి మీదా ద్వేషంలేదు. ఎందుకిలా జరగాలి అనే బాధాలేదు. వసుంధర మెదడులో ఆలోచనల జడ అల్లిక పూర్తయింది. జడచివర చక్కని రిబ్బను ముడివేసి "అందంగా ఉంది" అనుకుంది. హాయిగా పుస్తకం తెరిచి చదువుకోవడం మొదలు పెట్టింది. మెయిలు గూడూరు చేరేసరికి పుస్తకంలో చాలా భాగం చదివేసింది వసుంధర.

* * * *

"ఏమిటి కృష్ణమూర్తీ ! విసుగెత్తి చచ్చిపోతున్నాను. ఎప్పటికీ ఊడిపడడేం మీ డాక్టరు ? వాళ్లిద్దరూ కలిసి మననేదో మోసంచేశారు!" అంది ఇందిర, చేతిలో ఉన్న పుస్తకాన్ని విసురుగా టేబిలు మీదకి విసిరేసి.

"నీకు కోపం తెచ్చుకోడం, విసుక్కోడం, ఎవరినో తిట్టేయడం ఇంతే తెలుసు. ఏం జరిగింది ? వీళ్ళింకా ఎందుకు రాలేదు ? అని ఆదుర్దా పడి ఛస్తున్నాను నేను" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి చీదరగా.

"అటూ కాకుండా యిటూ కాకుండా ఇక్కడ చిక్కడిపోయాం. పోనీ ఈ డాక్టరు వస్తాడేమో అంటే అర్జంటు కేసంటూ పొద్దున్ననగా వెళ్లాడు ఇంతవరకూ రాలేదు. మీ చక్రవర్తి మరిచిపోయి నెల్లూరు దాటి వెళ్ళిపోలేదు గద ?" అంది ఇందిర మళ్ళీ.

"అదేమిటిందిరా అలా అంటావు. మరిచిపోవడానికిదేమీ సినిమా సర్కసూ కాదు. మనల్నిక్కడ ఉండమన్నవాడు తను. తీసుకు వెళతా నన్నవాడు తను. డాక్టరు గోపాలరావూ కుటుంబమూ కూడా వస్తారని చెప్పినవాడు తను. ఇంత జరిగి ఎందుకురాడూ ? తోవలో కారేమైనా గడబిడ చేసిందా అని నా అనుమానం" అన్నాడు.

టైము ఎనిమిదిన్నర గంటలు దాటింది. అంతకంతకూ ఇందిర చికాకుపడుతూంది. కృష్ణమూర్తి గాభరా పడుతున్నాడు. ఎప్పటికీ చక్రవర్తి జాడలేదు. ఏమయిందో తెలియదు. ఇంటాయన ఇంతవరకూ తిరిగి రాలేదు. గడియ గడియకీ గేటువైపు అప్రయత్నంగా చూస్తూ హాలులో పచార్లు చేస్తున్నాడు కృష్ణమూర్తి. ఇంతలో వీధిలో కారాగింది. కృష్ణమూర్తి ఆదుర్దాగా తొంగి చూశాడు. ఇందిర కూడా తొంగిచూసి, "అది టాక్సీలే– మనవాళ్ళేం కాదు–డాక్టరుగారికి మరొక కేసు కాబోలు!" అంది.

''కాదిందిరా అదిగో చక్రవర్తి!" అంటూ వీధిలోకి ఒక్క ఉరుకున పరిగెత్తాడు. కల్యాణి కూడా నెమ్మదిగా కారులోంచి దిగింది.

కృష్ణమూర్తి ''ఏమిటోయి డాక్టరూ— కారు నెక్కడయినా గుద్దించేశావేమిటి ? టాక్సీలో వచ్చేవేమిటి ?" అన్నాడు.

"నువ్వన్నంతపనే జరిగింది. ఆసంగతి వింటే నువ్వు హడిలిపోతావు" అన్నాడు చక్రవర్తి. మొదట కృష్ణమూర్తి నమ్మలేదు. కాని కల్యాణినీ చక్రవర్తినీ చూస్తే ఏదో పెద్ద ప్రమాదం జరిగినట్లే అనిపించింది.

"సరే లోపలికి రా ! మాట్లాడుకోవచ్చు" అంటూ "ఇందిరా ! నేను భయపడినట్లే జరిగింది చూశావా! మనవాళ్ళు పెద్ద ఏక్సిడెంటునుండి బయటపడి వచ్చేరట" అన్నాడు హాల్లో ఉన్న ఇందిరతో.

టాక్సీ డ్రైవరు సామాన్లు హాల్లో పెట్టాడు. చక్రవర్తి హాల్లోకి వెళ్ళగానే అక్కడ ఈజీ ఛెయిర్లో కూలబడ్డాడు. కల్యాణికేం చేయడానికీ తోచక అటూ ఇటూ చూస్తూంది.

"అన్నట్లు ఇందిరను నీ కింట్రడ్యూస్ చెయ్యాలి కదూ—లోపలికి పారిపోయినట్లుంది. లాక్కొస్తానుండు" అంటూ లోపలికి వెళ్లాడు కృష్ణమూర్తి. ఎప్పుడూ ఎవరితో మాట్లాడడానికీ భయపడని ఇందిర కల్యాణి నెలా పలకరించాలి అనే జంకుతో లోపలికి పారిపోయింది. కృష్ణమూర్తి ఇందిరని లాక్కొచ్చి డాక్టరుకి పరిచయం చేశాడు. ''నిల్చునే ఉండిపోయారేం కూర్చోండి కల్యాణిగారూ" అన్నాడు కల్యాణివంక తిరిగి.

ఇందిర కల్యాణి వైపొకసారి పరిశీలనగా చూసింది. చిరకాలానికి వేరొక అవస్థలో యిప్పుడిద్దరూ తారసపడ్డారు. కల్యాణి కళ్లెత్తి ఇందిర వైపు చూసి పరిచితమైన నవ్వు నవ్వింది. క్షణకాలం ఇద్దరిమధ్యా నిశ్శబ్దం ఆవరించింది.

"ఇలా కూర్చో కల్యాణీ!" అన్నది ఇందిర ఆఖరికి, తను కూర్చున్న మంచంమీద చోటు చూపిస్తూ. కల్యాణి కూర్చుంది. ఏం మాట్లాడటానికీ ఇద్దరికీ తోచలేదు. ఇంతలో డాక్టరుగారి భార్యవచ్చి చక్రవర్తిని పలకరించింది. కల్యాణిని పరిచేయం చేశాడామెకు డాక్టరు. "గోపాలమేడీ!" అన్నాడు చక్రవర్తి.

"ఏదో అర్జంటు కేసుందని ఉదయమే వెళ్లారు—ఇంతవరకూ రానేలేదు" అన్నదావిడ.

"అదిగో మాటలోనే వచ్చారు. హమ్మయ్య. ఇప్పటికి సగం సమస్యలు తీనట్లే" అని నిట్టూర్చాడు కృష్ణమూర్తి.

డాక్టరు గోపాలరావు సీరియస్‌గా లోపలికి వచ్చి చక్రవర్తినిచూసి "ఎంత సేపయింది వచ్చి?" అన్నాడు. అతని పలకరింపులోనే చక్రవర్తికేదో అర్థం అయింది. "అదంతా చెప్తాలే, నువ్వేం అలావున్నావు?" అన్నాడు.

గోపాలరావు మ్లానంగా నవ్వి "ఏం లేదు. ప్రొద్దుటినుండీ ఒక టెటనస్ కేస్ ఎటెండయాను- ఫెయిలయింది- నాకు చాలా స్నేహితుల్లే వాళ్ళు" అనేసి, "స్నానంచేసి వస్తాను" అని వెళ్లాడు. డాక్టరు చెప్పిన చావుకబురుతో కల్యాణి ముఖం మరింత వెలవెలపోయింది. "ఇది నా జీవితంలో అదృష్టపు రోజనుకున్నాను. అన్నీ ఇలాంటి సంఘటనలు జరుగుతున్నాయేం? ఉదయమూ ప్రమాదం ఎందుకు జరగాలి? ఇప్పుడీ చావు కబురేమిటి?" ఏదో పిరికితనం ఏదో నిర్వీర్యత కల్యాణి నావహించాయి. ప్రతి విషయానికి బెదిరిపోతూంది.

కృష్ణమూర్తి చక్రవర్తి నడిగాడు. "ఏంజరిగింది? కారేమైంది?" అని. అతను నెమ్మదిగా ఉదయంనుండీ జరిగిన కథంతా చెప్పాడు. కారునక్కడే వదిలేశారట. అక్కడికి సమయానికి ఏదో లారీ వచ్చిందట. వాళ్ళు ఈ ఏక్సిడెంటు సంగతి విని చక్రవర్తినీ కల్యాణినీ అందులో ఎక్కించుకుని కారు దగ్గర వాళ్ళతాలూకు ఒక మనిషిని కాపలాపెట్టి వీళ్ళిద్దరినీ ఊళ్ళోకి తీసుకువచ్చి స్టేషనుదగ్గర దిడిచిపెట్టారట. అక్కడినుండి టాక్సీలో వచ్చారట.

ప్రమాదం జరిగిన పద్ధతి, వాళ్లు పడ్డ అవస్థలూ అన్నీ విన్నాక ఇందిర కూడా చలించిపోయింది. "దెబ్బలేమైనా తగిలాయా కల్యాణీ?" అని ఆప్యాయంగా పలకరించింది. "నాకేమంత పెద్ద దెబ్బలు తగలేదిందిరా! డాక్టరుగారికి నుదిటిమీద గాయం తగిలి బాగా రక్తం కారింది. అయితే

నేంతే అలా ఒరిగిపోయిన కారులో అంతమాత్రం గాయాలతో తప్పించుకు రావడం మేలేకదూ!" అన్నది కల్యాణి.

"కారిక్కడి కెంతదూరంలో ఉండిపోయింది?" ఇందిర డాక్టరు నుద్దేశించి అడిగింది.

"సుమారు ఆరుమైళ్ళుంటుందంతే" అన్నాడు డాక్టరు.

గోపాలరావు స్నానం చేసివచ్చాడు. కాఫీ టిఫిను వగైరాలు కానిస్తూ మళ్ళీ జరిగిన విషయమంతా అందరూ కలిసి చర్వితచర్వణం చేశారు. డాక్టరిద్దరూ కారుగురించి ఏంచేయాలి అని చర్చించుకున్నారు.

"ఇక్కడినుండి ఎవరినో పంపించి దాని నెలాగైనా ఊళ్ళోకి తెచ్చే ఏర్పాటు చేయిస్తాననుకో. కాని ఇదంతా జరిగేందుకు కొంతటైము పడు తుంది. అంతవరకూ అక్కడ మనిషి ఉంటాడా అని"అన్నాడు గోపాలరావు.

"ఉంటాడనే చెప్పారు ఆ లారీవాళ్ళు. అతని కయిదో పదో యిస్తానని చెప్పాను. ఏదో ఏర్పాటు చేసెయ్యి. ఏం జరిగితే అది జరుగుతుంది. సగం చితికిపోయిన కారు ఏమవుతుందని నేనంతగా బెంగపడలేదు. ఇంతకీ యిక్కడినుండి మనం బయలుదేరడమెలా! ఎలా అక్కడికి చేరుకోవడం" అన్నాడు చక్రవర్తి బాధగా దిగులుగా.

"మీ రిద్దరూ కాస్సేపు పడుకోండి—రాత్రంతా కారు ప్రయాణం- తెల్లవారేక ఈ గడబిడ- కొంచెంసేపైనా విశ్రాంతి తీసుకోండి. నేనూ కృష్ణమూర్తిగారూ ఆ ఏర్పాట్లన్నీ చూస్తాం. నువ్వూరికే బెంగపడకు చక్రవర్తీ. నే నెలాగో ఏర్పాటు చేస్తానుగా" అన్నాడు.

చక్రవర్తి అలాగే కుర్చీలో పడుకుని మగతగా కన్నుమూశాడు.

కల్యాణి పరుపుచుట్టకు చేరబడి దిగులుగా కూర్చుంది. ఎందుకో ఇందిర మనస్సులో తెరలన్నీ తొలగిపోయాయి. ఒకనాడు హాస్టలునుండి తన యింటికి వచ్చిన కల్యాణిని ఎంత స్వచ్ఛంగా ఎంత ఆప్యాయంగా చేరదీసిందో, ఆనాటి ఆప్యాయత మళ్ళీ వెల్లివిరిసింది. మధ్యలో జరిగినదంతా మరచిపోగల్గింది. కల్యాణికి ఇందిర గురించి పెద్దద్వేషం ఎప్పుడూ లేదు. కొందరంతే అనుకుని ఊరుకుంది. ఇందిరే తన జీవితాన్ని నాశనం చేసింది అనే అభిప్రాయం కల్యాణికి లేదు. ప్రకాశంలో అలాంటి బలహీనత ఉండ బట్టి, ఆమెకీ తనలాగే కొన్ని కోరిక లుండబట్టి ఆమె అలా ప్రవర్తించింది అని అర్థం చేసుకోగలిగింది. తనెంత సమాధాన పెట్టుకున్నా తను

తుమించలేకపోయింది ఒక్క ప్రకాశాన్నే - ఇప్పటికీ కల్యాణి దృష్టిలో ప్రకాశం తుమూర్హుడు కాడు.

"చాలా చికాకుగా కన్పిస్తున్నావు-స్నానంచేసి బట్టలు మార్చుకో కల్యాణీ. కొంచెం హాయిగా ఉంటుంది" అంది ఇందిర.

"ఎలాగో అలాగ ప్రయాణం పూర్తవడం జరిగితే అప్పుడవన్నీ చూసుకోవచ్చు ఇందిరా! అంతవరకూ ఏం చేయలేను" అంది కల్యాణి.

"కృష్ణమూర్తి డాక్టరూ కలిసి ఊళ్ళోకి వెళ్లారుకదా—వాళ్ళేదో సాధించుకు రాకపోరు. నువ్వులేచి స్నానంచెయ్యి. నామాట విను, అలా ఉండకు" అని లేవగొట్టింది ఇందిర కల్యాణిని.

ఆ ఇందిరేనా ఈ ఇందిర! అని ఆశ్చర్యపడక తప్పలేదు కల్యాణికి.

చక్రవర్తి కుర్చీలో చాలా సేపు నిద్రపోయాడు. కల్యాణి స్నానం చేసి బట్టలు మార్చుకుంది. కల్యాణి కేదీ ఆలోచించడానికి తీరిక చిక్కకుండా ఇందిర ఏవేవో కబుర్లు చెప్పింది. నాన్న జైలు కెళ్ళడం గురించి చెప్పింది. కృష్ణమూర్తి తనూ కలిసి రైలు ప్రయాణం, ముందు రాత్రంతా పిల్లింట్లో మకాం, దోమలు, పిల్లల ఏడుపులు- అన్నీ సహజమైన ధోరణిలో చెప్పింది. ఆ సమయంలో కల్యాణికి ఇందిర మాటలు కొంత హాయినిచ్చాయి.

పదిగంటలకు కృష్ణమూర్తి గోపాలరావూ తిరిగి వచ్చారు. చక్రవర్తిని లేపి కారును ఊళ్లోకి తీసుకొచ్చే ఏర్పాటంతా చేసేశామని చెప్పారు. "మరి మన ప్రయాణం సంగతి?" అన్నాడు చక్రవర్తి.

"ఊరంతా తిరిగి వెతికాం. ఎక్కడా టాక్సీ దొరకలేదు. అంటే ఒకటి రెండు ఉన్నాయి. కాని వాళ్లు మరీ ఆశ కంతులేకుండా అడుగుతున్నారు. చివరికి డాక్టరుగా రొక ఉపాయం చేశారు. తనకు తెలిసిన సబ్ఇన్‌స్పెక్టరు నొకడిని పట్టుకుని ఒక బస్సు ఏర్పాటు చేశారు. మామూలుగా ఒంటిగంటదాకా బస్సు లేదట. మనకోసం ప్రత్యేకం ఏర్పాటన్నమాట" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఒక అరగంటలో వచ్చేస్తుంది. మనం సిద్ధంగా ఉంటే కనీసం నాల్గింటికి దిగువ తిరుపతి చేరుకోవచ్చును" అన్నాడు గోపాలరావు.

"మాదేముంది మేమంతా సిద్ధమే. మీ ఆవిడని త్వరగా సిద్ధపడమను" అన్నాడు చక్రవర్తి.

అలా స్పెషల్‌గా ఏర్పాటు చేసిన బస్సు స్పెషల్‌గా అరగంట ఆలస్యం చేసిగాని రాలేదు. డాక్టరుగారి భార్య తెమలడానికి మరో అర గంట పట్టింది. అంతా సర్దుకుని ఎక్కి కూర్చున్నాక బస్సు బయలుదేరి నెల్లూరు పొలిమేర దాటేసరికి చక్రవర్తి రిస్టువాచీలో పదకొండున్నర యింది. శీతాకాలపు మధ్యాహ్నమైనా చురుక్కు మనిపించే ఎండ. రెండు రోజులు కాస ప్రయాణంలో ముడుచుకొని కూర్చోవడంతో, పొద్దుటి ప్రమాదపు అదురుతో, కల్యాణి శరీరంలోని ప్రతి అణువూ మూల్గింది. దానికి తోడు ఆ గతుకుల రోడ్డుమీద నలభై మైళ్ళ వేగంతో పోతూ అందర్నీ ఎత్తికుదేస్తున్న బస్సు. "నాలుగు గంటలకైనా దిగువ తిరుపతి చేరుకోగలమంటావా!" అని డాక్టరు గోపాలరావు అప్పుడప్పుడు డ్రైవర్ని పరామర్శిస్తూంటే, "రోడ్డు చూస్తున్నారుగా! ఉత్త ముదనష్టం రోడ్డు. ఇంజను పాడెక్కి పోయింది. ఇంతకన్నా స్పీడు ఎక్కువ చేస్తిమా, తిరుపతి కర్మేం-నేరుగా స్వర్గానికే పోతాం. అయినా ప్రయత్నిద్దాం సార్!" అన్నాడు డ్రైవరు.

"ఏమిటి ప్రయత్నిద్దాం? స్వర్గం చేరుకుందికా?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి. డ్రైవరు అపర పార్థసారథివలె స్టీరింగు చక్రం తిప్పుతూ "మీదయ సార్! పోదామంటే అక్కడికే డ్రైవ్ చేస్తాను. తప్పుతుందా మరి!" అన్నాడు, అంతకంటె నిబ్బరంగా.

"ఏం ఇందిరా? స్వర్గానికట పోదాం వస్తావా?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి, ఆమెను క్రీగంట చూస్తూ.

"నేను రానుబాబూ! నా కిక్కడే బావుంది. అంత సరదాగా ఉంటే నువ్వు వెళ్లు నాకేం అభ్యంతరం లేదు."

అదంతా ఆశ్చర్యంగా వింటున్న డాక్టరుగారి భార్య "శుభమా అని వెళుతుంటే అవేం మాటలండీ?" అంది కొంచెం మందలింపుగా.

ఇందిర ఆవిడ మాటతో జోడించి "మరే! అలా కాస్త బుద్ధిచెప్పండి అక్కయ్యగారూ! పెళ్ళయాక కావాలంటే నరకం రుచి చూపిస్తాను, స్వర్గానికి తీసికెళ్లమంటే మటుకు నా తరంగాదు" అంది.

కల్యాణి అంతా వింటున్నదిగాని, ఆమె మనస్సు ఎక్కడో ఉంది. సొయ్యబారిపోయినట్లు కూర్చుంది. చక్రవర్తి ముఖంలో ఎటువంటి కవళికలూ లేవు. స్థితప్రజ్ఞుడివలె మొహం పెట్టి యిటూ అటూ దృశ్యాలను

చూస్తూ కూర్చున్నాడు. కృష్ణమూర్తి మనస్సులో- పెద్ద ఉద్వేగాలంటూ ఎప్పుడూ లేవు. గుంపులోని వెచ్చదనం, గుంపులోని సంతృప్తి అనుభవిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఉన్నట్టుండి అతనికి వసుంధర స్ఫురణకొచ్చింది. దానితో అతని అస్థిపంజరం భయంతో వణికి పోయింది. అతని అంచనాలో తన తాహతుకు మించిన ఆణిముత్యం వసుంధర. తనను గురించి వసుంధర ఏవీ భ్రాంతులు పెట్టుకోకూడదు. తనవలన ఆమెకు మాయని గాయాలేవీ ఉండ కూడదు. దానికొకటేమార్గం, తనలో ఉన్న అసలు విలువలేమిటో ఆమెకు స్పష్టంగా తెలిస్తే ఆమె తనను మరిచిపోయి, జరిగినదానికి బాధపడడం బదులు సంతోషించగలదు.

బస్సు నాలుగ్గంటలకు ఒగురుస్తూ పొగలు చిమ్ముతూ ఎలాగైతేనేం దిగువ తిరుపతి చేరుకుంది. కొండపైకి బయలుదేరే బస్సు మరో పదినిముషాల్లో దొరికింది. అందరూ సంతృప్తిగా నిట్టూర్చారు. కల్యాణి చైతన్య రహితంగా రెండోబస్సులోకి శరీరాన్నెలాగో చేరవేసింది. కల్యాణి ఎలా ఉంది అనే స్పృహ చక్రవర్తికి అప్పుడే కలిగింది. ఆమె తన పక్కనే కూర్చుంది. కళ్ళువిప్పి చూస్తూనే ఉంది. కాని ఆ చూపులో కాంతిలేదు. ఏదో విభ్రాంతి; యోజనాల వెనుకకు మరలిపోయిన చూపు.

"ఇంకా యిలాగే ఉండకు కల్యాణీ! అన్నీ దాటిపోయాం. మన చుట్టూ ఎంతెంత అగాధాలో చూడు. వాటన్నిటినీ దాటి మనం పైపైకి వెళుతున్నాం. సంతోషంగా లేదూ?" అన్నాడు, ఆమె మొహంలోకి చూస్తూ.

ఆమె మాటాడలేదు. కిటికీలోంచి తొంగిచూసింది. అవును, చుట్టూ అగాధాలు. కళ్ళు తిరిగిపోయే కొండలోయలు. వాటన్నిటినీ దాటి ఎక్కడికో పైపైకి వెళుతున్నారు. అక్కడేముంది? అదెలా ఉంటుంది? ఎందుకు వెళ్ళాలక్కడికి?

"అమ్మయ్య! వచ్చేసేం బాబూ! దిగండి దిగండి!" అని ఇందిర వేసిన కేకకు కల్యాణి తుళ్ళిపడింది. అప్పటికప్పుడే కొండమీద చీకట్లు ముసురుకుంటున్నాయి. తూలుతూ తూలుతూ బస్సుదిగింది కల్యాణి. ఇందిర సామాను దింపిస్తోంది. చక్రవర్తికి ఎదురుగా కాంపౌండరూ, వసుంధరా ప్రత్యక్షమయారు. "అద్భుతం కల్యాణీ! వసుంధరగారు వచ్చారు. ఏం వసుంధరగారూ! చాలా సంతోషం! మంచిపనిచేశారు!" అని చక్రవర్తి హంగామా చేశాడు, పట్టరాని సంతోషంతో.

వసుంధర ఆ మాటలు వినిపించుకోకుండా, "ఇంత ఆలస్యమైందేం కల్యాణీ!" అని కల్యాణి చెయ్యి పట్టుకుంది.

కృష్ణమూర్తికి క్షణమాత్రం మూర్ఛ వచ్చినంత పనైంది. మళ్ళీ మరుక్షణంలో తేరుకుని "హల్లో వసుంధరగారూ! చాలా థాంక్స్!" అన్నాడు.

వసుంధర కొంచెం బాధగా, "నిజంగానేనా ? అనాలిగనుక అంటు న్నారా ?" అంది.

కృష్ణమూర్తికి ఆమెవేపు దీనంగా చూడ్డమే తప్ప ఏం చెప్పాలో తెలియలేదు.

"భయపడకండి కృష్ణమూర్తిగారూ !" అంది. ఇంతలో ఇందిరవచ్చి, వసుంధరను పలకరిస్తూ, "చాలా సంతోషమండీ మీరు రావడం!" అంది.

"ఏంచేతండోయ్ !" అంది వసుంధర చిలిపిగా.

"ఏంచేతేమిటండీ! మా మొహాలొక్కసారి చూడండి! బెంగాల్ కాందిశీకుల్లా ఉన్నాంగాని శుభకార్యంకోసం వచ్చిన వాళ్ళలా ఉన్నామా!" అంది నవ్వుతూ ఇందిర.

అందరూ ఒకచేరుకున్నారు. అందులో ఏర్పాట్లన్నీ చూశాక ఇందిర కంపౌండరు వేపు తిరిగి "కంపౌండరుగారూ! కంగ్రాచ్యులేషన్స్" అంది.

కంపౌండరు ఆశ్చర్యపోయి, "మధ్య నాకా తల్లీ! దేనికి?" అన్నాడు.

ఇందిర కళ్ళు రెండూ పెద్దవిచేసి, "దేనికని నెమ్మదిగా అంటారేమి టండీ! ఇంత తక్కువ టైంలో యింత చక్కని ఏర్పాట్లు చేశారంటే! గాంధీగారు చెప్పినట్లు నిర్మాణ కార్యక్రమంలో మీరు గొప్పవాళ్ళన్న మాట. చచ్చి ఏ స్వర్గాన ఉన్నాడోగాని, గాంధీగారే యిప్పుడు బతికుండి యిదంతా చూసుంటేనా ?" అంది.

"చూసుంటే ?" అడిగాడు కంపౌండరు.

"చూసుంటే ఏమిటండీ ? అమాంతం మీకు పద్మవిభూషణ్ పహితే వర్గ్ యిమ్మని నెహ్రూగారిని నిలవేసి ఉండేవాడు. లేకపోతే అభోజనం పడుకుంటానని గొడవ చేసేవాడు."

కంపౌండరు అర్జంటుగా జేబులోంచి డబ్బీతీసి ఓ చిటికెడు ముక్కు పొడుం పీల్చేసి, "అంతా ఆ ఏడుకొండలవాడి దయమ్మా!" అనేశాడు.

"మీ దైవభక్తికి నిజంగా నా బుర్ర గిర్రున తిరిగిపోయిందనుకోండి!" అనేసి ఇందిర ముక్కుపొడుం ఘాటుకి రెండు తుమ్ములు తుమ్మింది. ఇంతలో గోపాలరావు డాక్టరు హడావిడిగా అందర్నీ హెచ్చరిస్తున్నట్లు, "స్నానాలండోయ్! స్నానాలు. అందరూ స్నానాలు కానివ్వండి" అన్నాడు.

*　　*　　*　　*　　*

రాత్రి పదకొండు గంటలు దాటింది. బంగళా ఆవరణలో పచార్లు చేసి చేసి, చెట్టు మొదట రాయిమీద చతికిల పడ్డాడు కృష్ణమూర్తి. సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టు కాల్చేస్తున్నాడు. నెమ్మదిగా చక్రవర్తి అక్కడికి చేరి, "ఇక్కడ కూర్చున్నావేం కృష్ణమూర్తీ?" అన్నాడు, తనూ నేలమీద చతికిల పడుతూ.

"ఎడ్వెంచర్ అయిపోయిందిగా! తరవాత కార్యక్రమం ఏమిటా అని."

"అంటే?"

"అంటే ఏమిటి డాక్టరూ! ప్రవాహంలో పడి అందరం యిక్కడి దాకా ఏదో ఆవేశంతో కొట్టుకొచ్చాం. దీని తరువాత ఏమిటి? అసలు సమస్యలన్నీ యిక్కడనుండే మొదలు. దేనికోసం యిదంతా జరిగింది? దీనివల్ల మేం యిద్దరం సుఖపడతామా అంటే నాకు ఎందుకో అనుమానంగా ఉంది. ఇంతటితో యింటికీ నాకూ సరిగదా! కొన్నాళ్ళకి అంతా సర్దుకుంటుందనుకో. అది వేరే విషయం."

"ఇవన్నీ ఆలోచించుకునే రంగంలోకి దిగావు గదుటోయ్! మళ్ళీ మొదటి కొచ్చావేమిటి?"

"మొదటికి రాలేదు డాక్టరూ! ఆలోచిస్తున్నానంతే. కావలసిన కార్యం గంధర్వులు తీర్చేశారుగదా!"

"అంటే!"

"అంటే ఏముంది? అనుకున్నది జరిగిపోయింది. జీవితానికి యిదొక్కటే ముఖ్యమా? ఏమో నాకు తెలియడం లేదు. ఒక ఆనందాన్ని అందుకోవడం కంటె ఒక బాధను తప్పించుకునేందుకు యీ పని చేశాను నేను. మారుమూల కుగ్రామంలో పుట్టాను నేను. ఇంట్లో కాస్త ఉంగగనక చదువుకు పంపించారు నన్ను. అందులో నాకేమీ ప్రతిభలేదని తేలిపోయింది. పోనీలే, దానిగురించి నాకేం బెంగలేదు. మా వాళ్లు కొంచెం పాతకాలం వాళ్ళు అయితే కావచ్చుగాని, నిర్దయులు కారు. నన్ను కష్ట పడనివ్వరు. ఇందిరను మాత్రం వాళ్లలో ఎప్పటికీ చేర్చుకోలేరు. అది శత్రుత్వం

కాదు! చేతకాని తనం అంతే. ఇందిరకు వాళ్ళ ప్రమేయమూ అక్కర్లేదు. దేనికీ నా మీదకూడా ఆధారపడనని ఖచ్చితంగా చెప్పేసింది. మేము స్నేహితులుగా మాత్రమే బతక దల్చుకున్నాము—"

ఇంతలో ఇందిర అక్కడికి వచ్చి "ఏమిటి నా చిట్టితండ్రీ! ఏమిటో బాతాఖానీ వేశావు?" అంది.

"కల్యాణీ వసుంధరా ఏం చేస్తున్నారు?" అన్నాడు చక్రవర్తి.

"మీ కల్యాణి ఏమీ అయిపోలేదండీ! వరండాలో కూర్చుని ఏదో ఆలోచిస్తోంది."

"నువ్వెందుకిలా వచ్చేశావ్ వాళ్ళని వదిలేసి?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఇది మరీ బాగుంది. ఆ చంటిపిల్లల కిద్దరికీ నేనేం 'ఆయా' ననుకున్నావా?" అంది ఇందిర కొంచెం చిరాగ్గా.

"ఇంత జరిగాకకూడా యింకా చిలిపితనం పోలేదా ఇందిరా?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఏడిసినట్టుంది. ఇలా విను కృష్ణమూర్తీ! ఏదో జరిగిందని నన్ను మాటిమాటికీ భయపెట్టకు. జరిగినదానికి నువ్విచ్చినంత గంభీరమైన అర్థం నే నివ్వడం లేను. అలాగని దాన్నంత చులకనగానూ చూడ్డం లేదు. దేనివిలువ దానికివ్వాలి; అంతే. ఇది జీవితంలో నాకు ఒక భాగం మాత్రమే. నీతో ఎంతదూరం రమ్మన్నా వస్తానుగాని, ఏ ఘట్టంలోనూ నా వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకోలేను. ఆ మాత్రం అర్థం చేసుకుని, నా అవసరాలను గౌరవించటం నేర్చుకుని, నన్ను నా యిష్టం వచ్చినట్లు ఊపిరి పీల్చుకోనిస్తావా— నువ్వూ సుఖపడగలవు— నన్నూ సుఖపెట్టగలవు. లేదా యిద్దరికీ నరకం తప్పదు. ఇద్దరం కలిసి ఒకళ్ళ కళ్ళలోకి ఒకళ్ళం చూస్తూ కూర్చుందుకు కాదు యిలా దగ్గరికి వచ్చింది. ఇద్దరం కలిసి ఒకే లక్ష్యంవైపు చూడగల్గితేనే సార్థకం. అంతేగాని, నాన్న ఒకరకం జైలులోకి వెళితే, నేను యింకోరకం జైలులోకి వచ్చాననుకోకు" అంది ఇందిర.

ఇంతలో కల్యాణీ వసుంధరా అక్కడికి వచ్చారు. "అందరూ యీ చెట్టుక్రింద చేరారేమిటి?" అంది వసుంధర,

"రేపటి సంగతి ఆలోచిస్తున్నాం. మీ ప్రోగ్రాం ఏమిటి?" అన్నాడు చక్రవర్తి.

వసుంధర "ఏముందీ ? మొదటి బస్సుకి బయలుదేరి వెళ్ళిపోవడం. వచ్చిన పని అయిపోయిందిగా ! ఆ తరవాతా, ఆ తరవాత ఏముంది? దీక్షగా కూర్చుని పరీక్షకి చదవడం. డిగ్రీ తీసుకునేంతవరకూ యింక ఏం చెయ్యాలనే ప్రసక్తే లేదు నాకు. మీ సంగతి ?" అంది.

చక్రవర్తి "ఏముందీ ? అందరం కలిసే పోదాం. నెల్లూరులో కారు సంగతి చూసుకుని ఆ తరవాత రైలెక్కి వైజాగ్ ఉడాయించడం, సీరియస్‌గా కల్యాణి ఉద్యోగం కోసం ప్రయత్నించడం" అని, "ఏం కల్యాణీ? అంతేనా" అన్నాడు.

"అంతే" అంది కల్యాణి.

"అంటే తెల్లారేక మన సమస్యలు ప్రారంభం అవుతాయన్నమాట" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

దానికి జవాబుగా ఇందిర—

"ఏం భయంలేదు. బతికున్న ప్రతి మనిషికీ సమస్యలుంటాయి. సమస్యలు లేనిది చచ్చిపోయిన వాళ్ళకి మాత్రమే. ఇంకా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటే— బుర్ర వేడెక్కి పోవడం తప్ప యింకో ప్రయోజనంలేదు. ఇలా విను మై డియర్ కృష్ణమూర్తీ ! ఈ విషయంలో నీ తత్వమూ నా తత్వమూ ఒకటేగాని, ఐనా ఇది నువ్వు నా మెడలో తాడుగట్టిన రాత్రిగనక—యింకొక్కసారి చెపుతున్నాను విను. నీకు ఆయుర్దాయం ఉన్నన్నాళ్ళు—అంటే నీ జీవితకాలంలో—నిండుగా బతుకు. నిర్భయంగా బతుకు. రోజుకి పదిసార్లు చావకు. ఇంకొకళ్ళని చంపకు. నీకు తారసిల్లిన మనుష్యుల్లో అణగి మణగి ఎక్కడైనా లోలోపల కొంచెం మానవత్వం ఉంటే—దాన్ని బైటకి తీయడానికి ప్రయత్నించు. దాన్ని బైటికిరానియ్. మానవత్వం ఉండడం సిగ్గుపడవలసిన నేరం ఏమీ కాదు. నువ్వు నమ్మవేమో గాని, యీ శరీరాన్ని ఎన్నడూ నేను అతిగా ప్రేమించలేదు. అలాగని ద్వేషించనూలేదు—దాని అవసరాలను అసహ్యించుకోనూలేను, అది తప్ప యింకో పరమార్థం లేదని అనుకోనూలేను. మన చుట్టూరా ఉన్న స్వార్థం, ద్వేషం, క్రౌర్యం, భయం—యివి మనలోనూ ఉన్నాయి. కాబట్టి వీటికి భయపడకు. సర్వత్రా వ్యాపించి ఉన్నదాన్ని చూసి భయపడ్డం దేనికి ? ఈ ప్రపంచంలోని వికృతాన్నీ వికారాన్నీ అసహ్యించుకో, ఫరవాలేదు. అసహ్యించుకోవాలికూడా. ఆశలూ, స్వప్నాలూ, అనురాగాలూ, అభిమా

నాలూ అన్నీ పెంచుకో. కాని, వాటికి శస్త్రచికిత్స అవసరం అయినప్పుడు సంకోచం లేకుండా కోసి అవతల పారెయ్. ఏనాడో పగిలిపోయిన కలలు, విరిగిపోయిన అనురాగాలు, అటకలోంచి తీసి అవతల పారెయ్. మనస్సు తేలిగ్గా ఉంటుంది. ఆయుర్దాయం ఉన్నన్నాళ్లు బతుకుదాం కృష్ణమూర్తీ ! కాబట్టి రేపటి సమస్యలు తలచుకొని బరువెక్కిపోకు. తెల్లవారితే యింకొక్క రోజు" అని కొంచెం ఉద్వేగంగా, ఉద్రేకంతో అంది.

అందరూ కాస్సేపు నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయారు. ఆ ప్రవాహంలోంచి మొదట కృష్ణమూర్తి సుక్క తిప్పుకొని, "ఇందిరా ! నిన్ను అన్నింటికీ క్షమించేశాను ఫో !" అన్నాడు.

"థాంక్స్ !" అంది ఇందిర.

"ఇంక పోదాం పదండి ! కొంచెంసేపు కునుకు తీద్దాం. తెల్లవారితే బోలెడన్ని సమస్యలు!" అన్నాడు చక్రవర్తి.

"మళ్ళీ సమస్యలంటారూ !" అంది ఇందిర, కొంచెం గద్దిస్తున్నట్లు.

"లేదు లేదు పొరపాటు!" అన్నాడు డాక్టరు.

"ఇందిరా, మా డాక్టర్ని ఏమైనా అంటే ఏం చేస్తానో తెలుసా ?" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

"ఏం చేస్తావేం ?"

"ఏం చేస్తావా ? అమాంతం నిన్ను ముద్దుపెట్టేసుకుంటాను."

"అలాచేస్తే నిన్ను ఏడుకొండలవాడు తకీమని శపించేస్తాడు—కొండ అపవిత్రం అయిపోయిందని" అంది ఇందిర.

"మరేం భయంలేదు. నువ్వు నా పక్కనుండగా డెబ్భైకొండల వాడు శపించినా నాకేం భయంలేదు !" అన్నాడు కృష్ణమూర్తి.

కల్యాణి మాటందుకుని, "కోట్లకి విలువైనమాట అన్నారు కృష్ణమూర్తిగారూ ! ఇంక పదండి లోపలికి !" అని, చక్రవర్తివైపు తిరిగి "పోదాం పదండి! " అంది.

కల్యాణి చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకున్నాడు చక్రవర్తి. అందరూ బంగళా లోకి దారితీశారు.

(సంపూర్ణము)

	మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక
పుస్తకం సంఖ్య	TPLA105B169
పుస్తకం పేరు	[illegible] వ్యాసాలు
తారీఖు	25/10/24
ముందు అట్ట	no
వెనుక అట్ట	no
మొత్తం పేజీలు	337
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	D, F,
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	pragathi
పేజీలు విడదీసినది	pragathi
స్కాన్ చేసినది	Prathyusha
పరీక్ష చేసినది	pragathi
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యనివి	NO
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good